LUDVÍK VACULÍK

ČESKÝ SNÁŘ

Ludvík Vaculík

ČESKÝ SNÁŘ

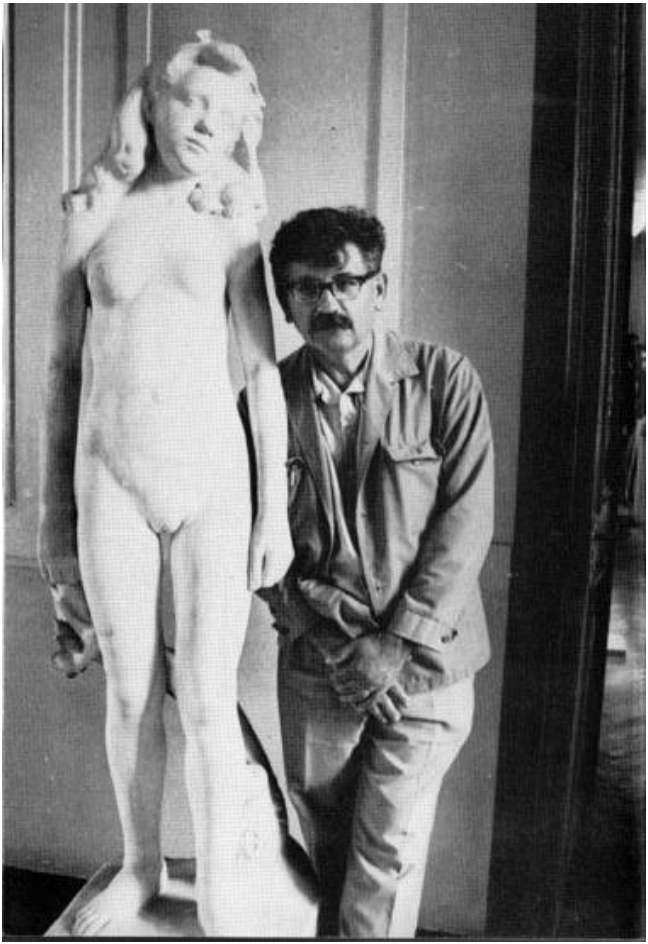

Pondělí 22. ledna 1979

V noci jsem, nevím proč, nemohl spat, asi šestkrát byl jsem upíjet pivo nebo mléko, myslel jsem, že moje podráždění pochází z nějaké chemie. Necítil jsem únavu, naopak vzrušení a napětí. Jako bych pozdě vypil silnou kávu, ačkoli po té právě spím dobře, ale nic takového jsem neměl, jedině dávno odpoledne u Edy Kriseové čaj. Pak jsme všichni i s naším Hamburčanem šli na pantomimu, která se mi velice líbila, a po ní jsme velice slušně a včas šli domů. Teď mi napadá, jestli moje silné podráždění není od stroboskopického efektu, jehož tam Hybner brutálně účinně užívá.

Vrtalo mi to v noci hlavou a říkal jsem si, jak se už opravdu proti člověku, což jsem já, bouří i jeho biologie s neurologií. Ani necítím, že se namáhám, a jsem pak namožený. Ani nemám strach, a chvěju se, jako bych ho měl. Ani mě zvlášť neobtěžuje mluvit celý den německy, a v noci pak se všelijaké věty vracejí a vracejí a dotěravě si žádají gramatické opravy, z čehož vidím, jak mě to vysílilo. Ještě před třemi lety mohl jsem při výslechu zatlačit nastupující zákeřnou bolest žlučníku úpornou tichou kletbou a prosbou s vypětím vůle, přičemž mi na čele vyvstával studený pot, za který jsem se styděl. Poslední rok cítím jako rok na přelomu sil,

možností, rozumu a času. A napohled je všecko, i pro mě jako dřív. Jsou tedy zřetelné prahy, které postupně překračujeme. S dvouletým zdržením dostavila se mi prosím padesátka, asi, nebo co.

Jiří Gruša má radostné dny. Dostal německé vydání svého „Dotazníku“ a zároveň české od Škvoreckých. Raduje se z toho půvabně jak nějaký zelenáč, a vidím, jak mu to všichni okolo štědře a moudře přejí. Ivan mu krom věhlasu prorokuje i peníze, ale netroufá si odhadnout, jestli to bude čtvrt nebo půl miliónu. Chechtáme se, Jiří si legračně mne ručičky, hraje důvěru v Ivanovo proroctví a říká: „A konečně praštím s družstvem!“

Bádal jsem tedy v noci povinně (nikdy nepůjdu k psychiatrům) i v tomto oboru: nežere mě snad černá závist? Ale nacházím znovu výsledek tohoto smyslu: „chválabohu, konečně má Jirka to, co jsme mu jaksi slibovali, když jsme ho táhli na naši „špatnou cestu“ do Jürgenova nakladatelství, jež ho nechávalo čekat a čekat. Jako když někoho posilujete slibem překvapivé vyhlídky ještě za tamtím kopcem, pak tam dojdete - a on je uchvácen, a vy se jenom bojíte, jestli dost.

A tak jsem zjistil, znovu, že mně už asi chybí ta ctižádost nutná k psaní. Pocit povinnosti, který je také nutný, ten chlácholím výpočtem, že však dělám to a to. Cítím se úplně zaměstnaný. Ale v

noci přichází mě cosi týrat, občas, a já mívám mučivé nutkání - protože chuť se nedá říct! - rožnout, sednout a psát, cokoli. Této noci zas. Ale neudělal jsem to, protože by se rodina lekla. Ano, psát od večera do noci a třeba do rána, to je v pořádku. Ale začít psát od prostředka noci nebo dokonce před ránem - choroba! A já to vím. Proto jsem si v noci uložil odsunout to puzení na dnešní večer. Začnu tedy zas psát takovéto zápisy? Já je léta odmítal!

Na zítřek mám předvolání na Bezpečnost k pravidelnému měsíčnímu „úřednímu jednání". Bez uvozovek hodí se pro to nejlíp slovo výhrůžky. Zvyknout si na to jakoby na nic - nikdy se nedá.

Teplota dnes trochu stoupla, jako by se chystala obleva. A já jsem původně chtěl ještě napsat o té „strašné zimě" fejeton. Aby mě nepředběhlo jaro!

Úterý 23. ledna 1979

Je čtvrt na dvanáct a kluci ještě nejsou doma. Nedokážu si tedy myslet, že jsem pro dnešek už sám. Budu vyrušen. Nemůžu dosáhnout samoty skoro nikdy, pořád tu někdo je. Je to můj stav, ne jejich. Oni, když mě vidí u stroje, proplazí se přes pokoj krom pozdravu bez pípnutí. Skrze sklo dvojích dveří vidím, že také Madla ještě v posteli

čte. Čte Karolův podivný, židovský asi kalendář.

Karol Sidon tu byl dopoledne a přinesl ten kalendář, který je na čtvrt roku. Listoval jsem v něm a nemohl jsem poznat, co je vážně a co z legrace. Autoři příspěvků nejsou většinou uvedeni, nebo jen šifrou. Je to samá horoskopie, kabala, mystika či co, vedle úvah nevím o čem. „Kolik exemplářů toho děláš?“ zeptal jsem se tužkou. Napsal odpověd a zachechtal se tomu směšnému nákladu. Rád bych tu obskuritu poslal Šimečkovi do Bratislavy, ale rád bych si ji také nechal, a další exemplář nemůžu dostat. „Můžete mi taky něco napsat,“ pravil Karol. „Já, takový prosťáček?“ podivil jsem se. „Právě! “ řekl Karol. „Vy tam budete vypadat velice výstředně! “

Pravil, že Dienstbier měl domovní prohlídku. Hned jsem začal probírat, co mám doma: Černého připraveného k vazbě, pro Jana Trefulku balíček autorských výtisků „Zločinu pozdvižení“, několik hromádek připravených k zabalení, v každé z nich je Patočkův esej „Spisovatel a jeho věc“. A několik rukopisů ke čtení, z nichž nejchoulostivější jsou Tatarkovy „Písačky“, a kam budu každou noc zastrkávať toto svoje psaní?

Je půlnoc, přišel Jan. Ptám se, kde byl. Pomáhal Principálovi malovat byt. Principál divadélka Orfeus je po nemoci a včera se mu udělalo špatně od srdce, zrovna prý jako mně při malování před vánoci. „Jak ty dopadls na

policajtůře?“ zeptal se Jan. „Zas vyhrůžky,“ mávl jsem rukou, a nebudu o tom mluvit, ani tady psát. Stlačím tu 'věc až do nevýznamna. Ještě jednou projde tudy Jan: v pyžamu, s kapsami plnými jablek.

Madla zhasla. Každý večer leze do postele s útěchou, že je zas o den blíž k důchodu. Dnes přišla nazlobenější než jindy, protože musela navíc uklízet v ústavu. Vedoucí před časem dostal nápad, aby si pracovníci ústavu vzali úklid budovy. Madla to odmítla a já jsem jí to pro jistotu ještě i zakázal. „Proč nechce přijmout uklízečku?“ zeptal jsem se.

„Nevím!“ vykřikla zlostně. Pak pravila: „Chce si upevnit pozici nahoře a moc dole. Nahoře vykáže úspory na mzdách a dole nadělí prémie.“

„To je přeci za jedny peníze,“ řekl jsem. „Právě že ne. Prémiemi má diferencovat výkon psychologů, ale on je tedy dá za úklid.“ Starší ženy to odmítly, ale mladé blbé frcny se pro čtyři stovky zavázaly uklízet. A dům je špinavý, protože to, co uklízečka přece jen by udělala, toho se doktorky sotva dotknou, protože se štítí. A jsou jenom unavené, unavené, a peníze stejně nemají. A v kuchyňce nechávají po sobě špinavé nádobí, komu? Uklízečce? Lednice je zasviněná a popelníky pořád plné, kdo je uklidí, uklízečka? Ten, kdo se na to nevydrží už dívat. A tak od té doby, co si zaměstnanci sami uklízejí, berou ti, co

místo nich musejí víc pracovat na vlastním úkolu ústavu, menší prémie. „Ale sakra, až budu končit, až se s nimi budu loučit, všecko to řeknu! “ praví Madla.

„No a proč teda uklízelas?“ podivil jsem se.

„Protože ona postgraduálně studuje a je blbá, nestačí na to, tak se hodila marod, a kdo to uklidí?“ plivala Madla. „No tož to ty jsi také blbá,“ řekl jsem.

Je jedna hodina, přišel Ondráš. „Tak co,“ ptám se. Vykládá mi, že mu nový ředitel jejich podniku odmítl podepsat doporučení ke studiu na vysoké škole, ačkoli starý ředitel ho s tím slibem přijal do práce. „Proč?“ zeptal jsem se.

„Prý mě nezná, prý musí o mně získat informace.“

„Aha,“ řekl jsem, „informací má jistě dost, ale musí jít někam pro rozum.“

„Takový zapeklitý případ,“ řekl Ondráš. „Dobrou noc.“

Je půl třetí, protože jsem přestal psát. Představil jsem si, jak jdu všude dělat pořádek, jak dopadám, a musel jsem se hned dát do sklízení věcí, aby tu potom nebyly. Chtěl jsem dneska psát vloženou komentující kapitolu do „Milých spolužáků“, ale neudělal jsem k tomu ani čárku. Krom toho chci psát fejeton o letošní zimě, abych obrátil náladu ve fejetonech jiným směrem. Ukazuje se však, že toto písání se nedá

stlačit v cosi vedlejšího, co by mi nezaměstnávalo hlavu a nepřekáželo v důležitější práci. Je to špatné.

Středa 24. ledna 1979

Dnešní odpoledne zas utraceno běháním okolo knížek. Jeden balík odvézt autorovi, aby podepsal titulní listy, vložil do textu fotografie a zanesl si to pak sám svázat tam a tam. Ptám se, dokdy to vyřídí. No… až udělá ty fotky… Vtípím se, že chlapec nemá peníze na materiál: dám mu předem šest set. Pak tramvají na jiný konec města, kde mám dneska vyzvednout svázané almanachy. Při pohledu na hodiny vidím, že to však už nestihnu, protože za chvíli se mám u Rudolfina sejít se Zdenou, která mi odevzdá další přepsané věci.

Jdu k Rudolfinu, syrově tu táhne. Přecházím, tu ke mně přistane zelené auto, v něm Zdena. „Napadlo mi, jestli nemáš zas nějaké pochůzky, tak jsem vzala auto.“ Ano, a uspořený čas že vybude pro ni. Ale omyl, pro dnešek. Jedeme středem Prahy, ulice pokryté prosolenou čvachtanicí jsou poloprázdné, můžu snadněji sledovat auta za námi. „Jak dopadlas,“ ptám se. Zdena si dnes vzala z práce volno na doktory. „Ále,“ pleskne dlaní do volantu. „Víš co, nebudeme o tom mluvit. Žijem! “ říká nadšeně a

ukáže na světla semaforu, jako by to měla být kvetoucí louka. Takové euforické výkřiky však u ní mohou skoro za pět minut skončit v těžké mlčenlivé nenáladě, kdybych trval na své otázce: No a co ti řekli? Jedeme do knihárny pro almanachy. Zdena se tu výborně hodí, protože R., který je dával do vazby, uvedl nevím proč, smyšlenou ženskou adresu. A teď bych si pro ně přišel já, jehož znají, a teprve tou skrývačkou mohli by ti nevinní lidé zneklidnět.

Zastavili jsme kousek od podniku, dal jsem Zdeně objednávku a dvě stě padesát korun a ona šla. Díval jsem se, nikde opodál nezastavilo žádné auto. Balík byl pořádně těžký, v ceně přes dva tisíce, která teď ještě o dvě stě padesát korun vzrostla. To nebude rozumné brát jej domů, po včerejším varování!

Zastavili jsme se tedy u M., kde jsem balík složil a domluvil se, že přijdu zítra odpoledne a uděláme si s M. kroužek ručních prací. Teď, když to tak hladce a rychle proběhlo, mrzelo mě, že jsem s sebou nevzal ke svázání „Moje léta v Dijoně“, která mi leží doma pod stolem. Ale bál jsem se manipulovat dvěma ztratitelnými věcmi současně. A bylo mi hloupé budit v paní knihařce otázku, jak to přijde, až ať jde o jakéhosi Václava Černého nebo Alenu Novákovou, vždycky jsem to já.

Zdena se zeptala, kam chci teď (aspoň

dvacetikorunu na benzin a přičíst ji k almanachům!), poručil jsem si na Novodvorskou za Jiřím Grušou. Jirka si četl samozřejmě svou německou knihu a hledal chyby v překladu. Žádné vážné prý tam nejsou, menších je víc. Zdena mluvila v pokoji s Ivankou, psi tam lítali a chlapec Václav, pro mne však schválně Walter (aby se nestal českým králem, jak ctižádostivě sní Jirka), ťapal po celém bytě a všecko kazil: ulomil anténu tranzistoru, rozlil čaj na psacím stole... Já jsem si zatím s Jiřím cosi vyřizoval, přičemž většinu podstatných jmen, číslovky a některá slovesa jsme si sdělovali písemně tužkou. Takovémuto mému chování se většina přátel směje, ale rozkolísal jsem je už. Byl večer. Zašel jsem ještě k Otce Bednářové, která bydlí téměř naproti, ale nikdo nebyl doma. Mám dojem, že Otka se na mě hněvá, a vím proč. Vrátil jsem se k Jirkovi pro Zdenu a ta mě pak zavezla domů. Jiří chtěl, abych mu vylíčil, co mi chtěli na Bezpečnosti. Stručně jsem mu to vylíčil, měl bych i tady, jenže se mi strašně nechce.

Náš Ondráš dělal dnes řidičské zkoušky. Nebylo by nic zvláštního, kdyby je neudělal, vyhodili jich prý polovičku, ale jeho by se to dotklo trošku víc. Jana zas pozvali na ředitelství podniku na pohovor. Byl tam s pěti dalšími maturovanými vyučenci a jednali s nimi přívětivě: doporučí je ke studiu na vysoké škole,

dokonce jim od třetího ročníku dají stipendium, zaváží-li se zůstat v podniku. Jsme z toho celá rodina zkoprnělí. Bojíme se, že víme víc než celý podnik: našeho Jana tam nebudou smět pustit.

Čtvrtek 25. ledna 1979

Máme v Dobřichovicích dům, ale nemůžeme v něm bydlet. Dům je z konce století, skromný, ale pěkný a byl by pohodlný, kdybychom si ho směli uvnitř přestavět pro svou potřebu. Například v něm není koupelna. Má šest místností, z nichž my máme právo jenom na jednu, v ostatních jsou nájemníci. Když jsme dům před šesti lety koupili, dali jsme jim samozřejmě výpověď, ale to nic neznamená, dokud jim národní výbor nedá byt. A protože nemůžeme žádné státní milostě čekat, začali naši kluci stavět družstevně svépomocí: to znamená udělat měsíčně sto až sto dvacet hodin - o sobotách a nedělích. Napadlo nám, až kluci byt postaví, že se tam přestěhujeme a tento byt, kde sedím, vyměníme za něco v Dobřichovicích pro naše babky. Babky jsou tři: paní Kopecká s dvěma kočkami, paní Rohlenová s kopou vnoučat do jara do podzimu a paní Hemerková se psem. V tom je právě ta chyba: jsou to tři osoby sice jenom, ale tři samostatné domácnosti, je pro ně třeba tří náhradních bytů. Bereme v úvahu i to, že někdo

může umřít (třeba já), ale kdy?

Rozhodl jsem se někdy začátkem tohoto měsíce udělat o tom odbornou poradu. Otázky: zda je možno přestěhovat babky do jednoho aspoň třípokojového bytu, když teď bydlí v rodinném domě, který je rozdělený na tři byty také jenom pomyslně; až naši kluci družstevní byt postaví, jestli jim ho nemůžou nějakým trikem vzít; zda by bylo účelné zřídit nad dobřichovickým domem Janovo či Madlino spoluvlastnictví, dům totiž jsme koupili na Ondrášovo jméno. Já jako vlastník čehokoli nepadám pro stát a rodinu v úvahu. Na poradu pozval jsem Jiřího Grušu, který pracuje v tom družstvu a ví, jaké triky mohou přicházet v úvahu, Pavla Rychetského, protože je právníkem v jiném takovém družstvu, naše kluky a samozřejmě Madlu, protože pokládá za možné, že až kluci ten byt postaví, nastěhuju se tam já s nějakou ženskou.

Porada se konala u Pavla a Jiří na ni nepřišel. Tři babky do jednoho bytu nastěhovat nemůžeme, ale vzít klukům třípokojový byt a dát jim místo toho jednopokojový můžou, jestliže v době kolaudace nebudou ženatí. Ptal jsem se druhý den Jiřího, proč nepřišel. Řekl, že zapomněl, usmál se a dodal, že to však bylo zapomenutí freudistické, protože je na mne prý naštvaný.

V prosinci napsal jsem „Poznámky o statečnosti“ a věnoval jsem je Karlu Peckovi k padesátým narozeninám se žádostí, aby mi k nim dal své připomínky, protože jsem je mínil pak dát do oběhu. Pro moje téma - statečnost pro výjimečné jedince a pro dav průměrných lidí - zdál se mi Pecka být přímo expertem: jedenáct roků v base, skromný, prostý nenávisti, neuróz a póz, životním stylem bližší obyčejnému člověku než ostatní stejně známí opoziční spisovatelé... Přišel a byl dost nabitý. Ale já jsem mu některé věci vysvětlil, něco jsem změnil a něco samo odpadlo podle známého přírodního úkazu, že když přiběhneme za protivníkem, už jeho ochota uvažovat o naší kritice ji utišuje.

Potom s mým textem už všichni souhlasili nebo mě dokonce chválili - od Madly přes Kosíka po Alexandra Klimenta a Helenu Klímovou. S lítostí a bázní posílal jsem text do Brna. Dosud nevím odtamtud nic. Jiří Müller, Jan Tesař...! Petra Pitharta zastihl můj text v práci na vlastní formulaci některých shodných úvah. Oklikami jsem se však doslýchal, že hlouběji v Chartě vedou se o tom spory. U Pithartů byla mi taky doručena věta citovaná z jakési společnosti: „Ještě než Vaculíka zdemoralizoval Martinovský...“ Tou dobou se můj článek jistě četl i na StB, a já trnul, aby tam nenašel nějakého neočekávaně bystrého čtenáře, který by pochopil

svou příležitost. Otka vzala, odnesla, přečetla, nic, až za čas: „Hochu, někteří mají vážné námitky, a právem! “ Minulý měsíc řekla, že taky Gruša se nazlobil, dokonce mi prý píše odpověď a už má šest stránek.

Když mi Jirka řekl, že se na mě freudisticky naštval, věděl jsem za co a chtěl jsem o tom mluvit. Řekl, že mi začal psát odpověď, ale pak ji roztrhal, protože to prý nejde. „Co nejde?“ zeptal jsem se.

„Abychom se my dva…“

Musel jsem větu dopovědět za něho: „…hádali před tváří Státní bezpečnosti?“ Mluvili jsme na Malostranském náměstí, čekajíce na tramvaj.

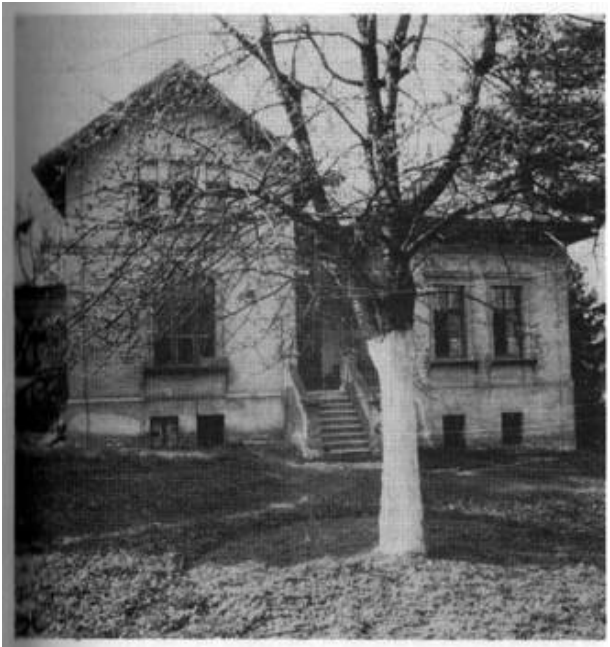

...ale nemůžeme v něm bydlet (str. 11)

Řekl jsem, že když jsme se už definovali jednou jako svobodní lidé, Chartou i jinak, máme na svém území svobody užívat. Nemůžeme některé věci zamlčovat jen proto, že nás slyší StB. Jiří souhlasil, ale můj článek prý není pro takovou odkrytou diskusi vhodný z jiného důvodu: protože je neuvěřitelně podlý. On si udělal čistě sémantický rozbor mého textu a mohl by mi dokázat, že pracuju těmi nejhanebnějšími prostředky žurnalismu, jakých v roce 1977 užilo Rudé právo proti mně.

To mě zarazilo velice. Trval jsem na tom, aby mi podstatu své kritiky aspoň zpaměti naznačil. Vytáhl z tašky papíry, už jsme byli v tramvaji, a tlumeně mi z nich četl. Viděl jsem, že tam měl tři začátky „Milý Ludvíku!“. A hodně škrtáno. Pamatuju si zhruba toto: Otřel jsem se o mladého Pecku a z výšin své relativní nedotknutelnosti přehlížím, že dneska jsou zase zavíráni mladí Peckové, a jsou zavíráni místo mne. Pracuju ve svém textu s nedefinovanými pojmy, jejichž význam postupně posouvám, takže zdánlivě logickými větami spřádám lež. Neboť co je ta má „četa hrdinů“, jejichž jednání se stává nepochopitelným pro „střízlivé lidi“? Měl jsem místo o hrdinech mluvit rovnou o „hrstce samozvanců“, a střízliví, normální lidé jsou pak oni stranou řízení poctiví pracující. A ona „statečná poctivá práce“, po které volám, je přeci

ta státem a policií požadovaná „poctivá spolupráce“... Tak zhruba, a já se to pokouším tady zachytit, protože nevím, jestli mi někdy dá své názory do ruky.

Řekl jsem, že si velice přeju, aby se přesto pokusil své námitky sepsat. Jen kdyby ale dokázal vynechat urážlivé formulace, které by zkazily náš vztah, udělaly radost estébákům a vyvolaly špatné duchy. Já tak škaredě nemluvím nikdy ani o estébácích! Když zkusí napsat všecky ty choulostivé věci tak, abych je i já mohl číst, pak bude stát asi před stejným úkolem, před jakým jsem stál já, zvlášť když se omezí na tři stránky jako já. Odpověděl, že nic psát už nebude, když mi to řekl. A moje chyba prý byla možná už v tom, že o některých věcech se na tři stránky psát nemá.

Zdá se to pravda, uvažoval jsem cestou domů. Ale rozsah souvisí s žánrem. A můj žánr je známý a byl zřejmý i teď. A volbou žánru už se něco předpokládá u autora i čtenáře.

Myslel jsem toho večera, jak jsem to velkoryse přijal a jak jsem odolný. Ale dostavilo se ono probuzení bez důvodu uprostřed noci u strach z neúspěchu a z časové tísně, protože ani nedopíšu „Cestu na Praděd“, ani knížku o indiánech, ničím se neospravedlním. Ze všeho nejnutnější je udělat „Milé spolužáky“, protože budou obsahovat všecko od narození do případné

smrti. To je tedy nejnutnější; ale mé nejvtíravější téma, a palčivé, je to, jež se mi děje. A osvědčené správné rozpoložení k práci je vzrušení, strach a hněv a horečný útěk vpřed, k poslední vrcholící větě.

Je tři čtvrtě na čtyři v noci, nemůžu věřit. Toto jsem si měl napsat dopoledne, ale musel jsem za světla fotografovat deníkové dokumenty k „Milým spolužákům“, odpoledne jsem u M. lepil ptáčky a vystříhával kolečka pro almanach „Hodina naděje“. Chtěl jsem tento týden odevzdat fejeton o letošní zimě. Prostě od chvíle, kdy se ráno při holení dívám na svou hubu, mám chuť seříznout i ty fousy a tak se vrátit ke všemu původnímu, před všecko, co se stalo a co na mně přirostlo. Taky mi Jiří pravil, že já přeci už nemůžu svléct před lidmi najednou úbor, kroj či plášť, který jsem si kdysi sám dobrovolně navlékl. Nic jsem si nenavlékl, a čím si mě kdo přiodívá, ať si to zodpoví sám. Ať je každý tak dospělý, aby to vydržel. Jenže jakou úzkost budí obyčejná hrozba ztráty přátelství!

Pátek 26. ledna 1979

Spánek mi končívá překotnými sny, jsou to většinou sny prudce dějové, málokdy pocitově stavové. Necítím při nich většinou nic. Jedu špatným autem, které se sotva hýbe z místa, ale

přesto reaguje pozdě na mé povely, takže se pomalu, ale neodvratně do čehosi nabourávám. Nebo utíkám a nohy mám nikoli těžké, takže bych nemohl z místa, nýbrž naopak lehké, takže mě z místa neodsouvají. Odvážně a podnikavě lezu po skalách či konstrukcích, které se viklají, padají pode mnou a já se zachraňuju přechytáváním, jež mě vede směrem pořád horším, kam nechci: zachraňuju se tedy do postavení stále riskantnějšího. Vzbouzím se do úplného dne, jsem v bytě sám, z ulice slyším řinčení a z kuchyně hlasy našeho ptactva. Filip vyzpěvuje, Kateřina jenom vulgárně kdáká.

Včera jsem u Mirky dostrojoval almanachy: lepil na desky ptáčky a do přebalů vyřezával kolečka, aby ptáčci byli vidět. Domácí mi pomáhali. K tomu jsem koupil litr bílého Kamenáče, který jsem započítal do ceny almanachů (koruna za kus), a stejně by to nikdo jiný tak levně nedělal. Už proto musím této práce zanechat, že se někdy cítím olíznut podezřením, jako bych z ní něco měl. Odlišná povaha od mé může si totiž o mně pomyslit: jinak by to přece tak dlouho nedělal! Sedmý rok. Někteří odběratelé se začínají na mě tvářit shovívavě jak na živnostníčka, jemuž chtějí pomoct udržet existenci. Ano, a zatím má vlastní živnost hyne. Onehdy mi Madla řekla, že naši kluci za mnou vedou takovéto komentáře: Je to vlastně hanba,

mohl by napsat takové věci, a tahá se po Praze s cizími pitomostmi!

Dneska jsem roznášel „Hodinu naděje“, vrátil jsem se večer, a nebyl tedy doma, když u nás byla Otka. Nechala mi tu dopis od pana Václava, začínající slovy „Milý pane Ludvíku!“. Je to polemika s mými „Poznámkami o statečnosti“, datovaná včera, a už je tady, ačkoli musela proniknout policejním obklíčením Hrádečku. Otka dala dopis otevřený do rukou Ondrášových a výslovně podotkla, že je to fejeton. Chtěla tím vyslovit svou vůli, abych jej tak vzal a obsloužil. O to se bát nemusí! Taky pan Václav se pouze tváří, že mi píše dopis: jistě ho dá na vědomí přátelům, ale ponechává na mně, jak si jej zařadím.

Napsal mi dobře: v sympatickém tónu, jasně a správně. Ani nevím, s čím bych mohl nesouhlasit, kdybych přece jenom neměl pevně v hlavě důvody, proč jsem svůj fejeton psal. Páně Václavův dopis je výstižný záznam jeho udiveného vrtění hlavou: ví, že vím to, co on. „Vždyť přece víte líp než kdo jiný... “ říká.

„Vždyť přece víte líp než kdo jiný, že Gruša nemusel sedět za Dotazník, ale Vaculík mohl sedět za Morčata... Jednou je taktičtější zavřít Grušu a snažit se tím vystrašit Vaculíka, jindy může být naopak šikovnější zavřít Vaculíka a snažit se tím vystrašit Grušu... Což si nevzpomínáte, že stále ještě jste - ostatně spolu

se mnou - obžalován žalobou z roku 1969? A což si opravdu neuvědomujete, že jsme tam mohli první půlku sedmdesátých let sedět místo Sabaty a Hubla zrovna třeba my dva? Myslíte, že ten textík, co jsme tehdy podepsali, za to stál? Když se to tak vezme, nic za to nestojí. Ani letáky, ani návštěva plesu, ani napsání nějakého románu. A co teprve odesílání textů českých spisovatelů exilovým časopisům! Stálo to Ledererovi za to? Ještě že patří k těm mazaným hrdinům, kteří se těší jen z 'odměřených dávek represe“, vždyť nemusel být odsouzen jen na tři roky, ale třeba na deset.“ — To je páně Václava odpověď na můj názor, že dnešní moc zavírá na rozdíl od padesátých let, kdy jejím cílem bylo přebourat společnost, své ojediněle vystupující odpůrce jakoby nerada a na kratší dobu, a to i proto, že nechce potvrzovat hrdiny, potřebuje dneska společnost uklidnit, vlastně umrtvit. Na to navazuju úvahu, že formy odporu mohou státní moc vychovávat k větší krutosti.

„Nevím, jak jste svůj fejeton myslel,“ píše pan Václav. „Vím ale, jak působí - aspoň na mne. Zbaven hávu havlíčkovsko-peroutkovsko-vaculíkovské stylistické elegance působí ve svém jádře a ve svých důsledcích asi takto: slušný člověk nedělá hrdinu a necpe se do vězení. Protože být hrdinou je cosi nesociabilního; není to ta správná poctivá práce, kterou mají slušní

lidé rádi a která udržuje společnost v chodu; je to cosi, co lidi odpuzuje a čeho se dějí. Hrdinové jsou navíc nebezpeční tím, že jen zhoršují poměry. Vždyť fízlové jsou celkem slušní... vždyť člověk ty dobráky přímo nutí k tomu, aby tloukli ženské a tahali kamarády do temných lesů a tam je kopali do břicha! Je třeba respektovat jejich prestiž a nedovolávat se tedy provokativně pořád nějakých mezinárodních paktů, anebo si dokonce drze opisovat písemnosti Černých, Vaculíků, Havlů a podobných, za což, jak je Vám jistě známo, sedí v Brně ve vězení tři kluci ve věku Vašich synů. Taky hrdinové, kteří jen zhoršují poměry! " - Pan Václav končí vyjádřením, že člověku nezazlívá, stáhne-li se do pozadí, když už je unavený, anebo se i vystěhuje. Zazlívá mu však (mně), když říká nepravdu.

Zdá se mi, že přece jenom hlavní mou myšlenku pominul a celá jeho pozornost obrací se k jejímu „dopadu". Celý život to slyším: myšlenka je jedna věc, soudruzi, a druhý je její dopad! Ale kdy tedy přijde nějaká vhodnější doba pro vyslovení myšlenky bez ohledů na dopad? Pan Václav ale přece jenom ví, co já, a letmo - jenom letmo, aby to mohl pominout - se toho dotkne: „Snad jste chtěl říct, že tiché a nenápadné ponižování tisíců anonymních lidí je horší věc, než když občas zavřou známého disidenta. Nepochybně. Jenomže proč toho disidenta

zavřeli?“ ptá se, čímž se okamžitě vrací do našeho, disidentského, cyklotronu myšlení a činů.

Když jsem dnes přišel domů, všichni naši už měli dopis z Hrádečku přečtený.

„Napsal to dobře,“ pravila Madla.

„Ano, člověk to čte a má dojem, že všecko sedí,“ pravil Janek.

„Já nejsem se svým úsudkem ještě hotov,“ řekl nejelegantněji Ondráš.

„Tak to jsem zvědavý, jak si teď moje psaní zodpovíte,“ řekl jsem.

Jediným člověkem, jehož vůbec nemůžu zmást a jenž věří v můj dobrý charakter, zdá se být popelavě hrozivý major (?) Fišer, který mě v úterý oslovil obvyklou větou: „Tak co nám to zas vyvádíte, pane Vaculík, tak my podle vás jsme vrazi a u nás se střílí do lidí?“ A zvedl dvěma prsty, jako hada, na žlutém papíře mé „Poznámky o statečnosti“.

Pondělí 29. ledna 1979

V sobotu jsme jeli do Dobřichovic. Já jsem zatopil v kachlových kamnech, v pokoji jsme měli tři stupně, ještě že plus. Venku bylo o jeden víc. Tálo. Po třech hodinách zaznamenaly přístroje teplotu v pokoji už patnáct stupňů. K tomu přispěla i Madla, tím že jako obvykle pilně žehlila

z domu přivezené vyprané prádlo. Při takové činnosti - já topím, ona žehlí - posloucháme cizí stanice. Mně stačí dovědět se jednou týdně, co se děje ve světě. Krom toho jsem při tom několikrát opsal páně Václavův dopis. Už se mi nezdál tak působivý. Nebudu naň reagovat vůbec, až kdyby takových bylo víc.

Na zahradě se nedalo nic dělat, bylo mokro. Chvilku jsem se trefoval sněhovými koulemi do stromů. Náš zajíc doběla ožral připravené větve jabloní a začal okusovat kordón. Našel jsem zas další díru v plotě, zahradil jsem ji. Této zimy si opravdu od zahrady odpočíváme, ale pak to poletí! Konečně správná zima. Měl bych o ní napsat.

V neděli jsem uřízl pár čerstvých větví pro zajíce, sekal jsem dřevo, přebírali jsme ve sklepě jablka. Listoval jsem si v atlasu jablek. Když jsem odloupl na hrušni šupinu pokroucené kůry, začly pod ní lozit šedivé mšice. A to byl letos dvacetistupňový mráz!

Zpátky do Prahy jeli jsme dřív, než jezdíváme, protože jsem se mínil zastavit u několika lidí a rozdávat almanach. Nikdo ale nebyl doma. Zas pocit mrzké ztráty času, a dnes ráno svrbění, že už si pro něj jedou ti praví, už jdou nahoru, dva výtahem, jeden pěšky (abychom se neminuli!), zatímco já se holím. Oholil jsem se, oblékl a bez snídaně vyrazil s bachratou taškou z

domu. Ono bylo už skoro poledne, protože jsem vstával v deset. V noci jsem četl Tatarkův rukopis.

Tatarkův rukopis — to by byl docela i dobrý titul toho rukopisu! O Tatarkově rukopisu však později, až jak se autor rozhodne, a já bych rád, kdyby se rozhodl pro. Zatím ho trávím po kouskách, sám a velice intimně. Něco takového tu ještě nebylo, však Dominik jistě v dáli sténá mukami, že musel ošalet, že to dal z rúk. Má tam slova, která nejsou ani v šestidílném slovníku spisovné slovenštiny, a já nevím, jsou-li to chyby, či neologismy: lásať. Rukopis na stroji obětavě přepsal tunajší jeden Slovák, nechci ho jmenovat, Ján Mlynárik, původně historik, a tomu se nechtělo na českém stroji smontovávat ze znaků ' a' slovenské vókanie, takže ty stříšky v celém díle chybějí! Já s kletbami vstávám pětkrát za stránku pro slovník (šest svazků). Myslím, že teď tam bude pár těch stříšek navíc, leda bych to zas dal Zdeně. Dělala vysokou školu v Bratislavě.

Dnes oslavil Alexandr Kliment padesátku. Sešlo se nás u něho moc, také milý Karel Kosík s Marií dal se vidět, po dlouhé době viděl jsem Zdeňka Urbánka a seděl jsem vedle Standy Miloty, který mi připadal smutný. Z druhé strany seděl Jan Vladislav, který si ze mě dělává legraci a já z něho, ale tak dětinsky, že to nevydá na reprodukovatelný vtip. („Ty máš dneska fousky nějak nahoru! “ „A ty zas vlásky dolů!“) Ptal jsem

se Jiřího, jestli už sepsal svou nadávku na mne, ještě ne. Eda Kriseová byla zas v jiných pěkných šatech. Byl tam Petr Pithart, ale o sporném tématu - jeho a můj článek - nikdo nezavedl s námi řeč. Slavnost. A slavností máme už tak málo, že si jí každý moc váží. Jenom Ivan se v jednom koutě pustil do politizování, ale dost dietně. Slyšel jsem každou chvíli jeho: „Tím si nejsem tak docela jist! “

Chvíli se probíralo „symposium“, které o svém „Pánu věže“ uspořádala minulý týden Eva Kantůrková. Pozvala si lidi, jimž se román líbil, aby lidem, jimž se nelíbil, jako třeba mně, řekli mínění. Seděli jsme u pohoštění samí kritikové: Jiří Pechar, Gruša, Vladislav... bylo to až hloupé: obhájcové se nedostavili. Ivan měl názor tak odmítavý, že se raději omluvil a nepřišel. Také Sergej Machonin poslal raději dopis. Znali jsme s Jiřím jeho obsah předem, byl strašný, trnuli jsme. Eva odložila neotevřený dopis za sebe na okno a hostila nás, dopis mi vadil. Její muž Jiří trpěl napětím s ní. Konečně dopis otevřela, přečtla si ho, mlčela, pak řekla: „Nebudeme už dál na nikoho čekat. Jako dobrý úvod do diskuse přečtu vám, co mi píše Sergej.“ Potom se zeptala, co kdo ještě chce, a odešla do kuchyňky, ať prý se rozmyslíme. Jiří pravil: „To má u mě teda bod! “

Psát tři roky, a tak se mýlit v účinku, je hrozné. Eva si myslí, že román spraví škrtáním.

Těžko. Jiří vidí chybu, a nenapravitelnou, v rouhavém pokoušení ďábla, jehož se Eva dopouští, když Jana Drdu dělá zpravodajcem o Kristově ukřižování a předtím se ještě na zbičovaném Ježíši dopouští soulože. Pro Jiřího totiž autor je za skutky svých postav odpovědný jako za své a taky odplata za ně přijde mu do týdne nebo po smrti. Já ovšem nevím, kde někteří berou toho Drdu, mně to nenapadlo, ovšem například Ivan je si tím jist. Takto dešifrovat literaturu se mi nelíbí. Mně na románu vadí, zhruba, že je nudně popisný, kde jde o realitu, a trapně naivní, kde má jít o fantastično. Jináč autor smí sahat na cokoli, rozhodující je zdar, zdar omlouvá. Ale Madla mi za to nadává: ve společnosti tak zklamané jako naše bude umělcem, kdo dá lidem novou naději, a ne kdo rozvrtá ještě to poslední. Z románu ovšem četla jenom ukázkovou kapitolu ve Spektru a tvrdí, hádá se, že to stačí.

Sotva skončila řeč o „Pánu věže“, když vešli Kantůrkovi. V té chvíli seděl jsem na gauči mezi Marií a Helenou D., tedy mě Eva pozdravila takto: „Ludvík ovšem zase mezi ženskejma!“ a jediná se tomu zasmála. Nevím jaké „zas“! O čem se pak mluvilo, nepamatuju už. Alexandr měl pěknou náladu, jeho žena Jiřina byla velkolepě srdečná dokonce i na mne (po nedávné naší hádce u Kosíků-Mozartů), ale přípitky se nám

nedařily: strach z obřadnosti. Odcházeje mezi prvními pocítil jsem stesk po lepších časech a přání také někdy pozvat k nám pár starých kamarádů, ale to se nestane. K narozeninám jsme Alexandrovi dali sborník příspěvků, jež se měly vztahovat k němu. Organizoval ho Ivan. A co já? Svému švýcarskému nakladateli jsem před čtrnácti dny dál ránu poslední. Loni jsem ohlásil, že napíšu knížku o indiánování, když jsem pásal kozy. Celý život se těším, jak to jednou budu psát. Když jsem si jako první krok k tomu přečtl své dětské deníky, zůstal jsem sedět jak přelstěný: ta věc je hotova! Hotově napsána dětskou řečí, je to pravdivé a pravé, zatímco já bych teď sestrojoval umělotinu.

Potom jsem návazně přečetl své deníky dělnické a studentské, a co vidím: že já mám vůbec napsáno vše. A že jsem si to napsal naprosto včas. Pozdější prací jsem své názory a postoje už jenom varioval a ilustroval. Nebyl jsem nikdy moudřejší ani schopnější, než jsem byl do dvaceti let. Všecko se splnilo, došlo na má nejhorší tušení, zatímco mé hojivé naděje neměly v ničem pravdu. Nejenom úspěchy, ale i všecky své nezdary, poklesky i pády jsem si jakoby předepsal do partitury a potom je přehrával.

Po přehlédnutí těchto věcí pojal jsem záměr nazvaný „Milí spolužáci a učitelský sbore! “ a svému nakladateli oznámil: Nic pro vás, ani pro

Němce či Američany, lituju. Pěkně pro vlast, v třiceti kouscích. Ještě v Petlici vydám svou knížku, a tím končím.

Úterý 30. ledna 1979

Když ráno vstanu a jsem tu sám, asi hodinu hospodařím: umyju hrnky od snídaně, sklidím chleba a utřu drobky, zaleju rostlinstvo a poklidím ptactvo: dám mu slunečnicová semena, ukrojím měsíček jablka a vyměním vodu. Ještě někdy zametu a utřu mokrým hadrem předsíň a chodbu před naším prahem. Potom teprv postavím si na čaj, znovu vytáhnu chleba, nůž a hrnek, snídám a dívám se na ptáky nebo oknem ven.

Naši ptáci jsou Filip a Kateřina. Filip je kříženec kanára se stehlíkem, proto vypadá samozřejmě jako stehlík, a Kateřina je kanářice. Jejich klec visí v koutě u okna na řetěze, zanořena do rostlinstva tarasícího přístup k oknu. Když jím, ptáci mě pozorují, obletují a klovou do chleba, do koláčů nebo do štrůdlu na pracovním stole. Blíž k mé ruce, na jídelní stůl se neodváží. Ale sotva bych poodešel, už bych je měl na krajíci. Když dojím, umyju hrnek a lžičku, sklidím chleba a nůž, utřu stůl a jdu psát do pokoje. Přes dveře potom slyším ptáky: teď Filip začíná zpívat k jaru, za měsíc začne Kateřina klást vajíčka. Když

je šerý den, psávám v kuchyni. Nepíšu vůbec rád, považuju to za těžkou práci. Ale ochotně po sobě napsanou věc čtu a vylepšuju, až vypadá, jako by byla napsaná ráda.

Dopoledne nechodím nikam, snažím se dodržovat pracovní řád. Proto se lidé naučili chodit za mnou dopoledne. Když zazvoní zvonek, je to většinou Otka Bednářová, která si chodí pro fejetony a knížky a nosí mi jiné čtení, nebo Mojmír Klánský, který chodí ze zvyku, nebo někdy Luboš Dobrovský přijde na cigaretu mezi dvěma mytími výkladů. I když někdy přijdou nešikovně, vždycky jsem jim vděčný, že to není někdo horší. S návštěvou sedím v kuchyni, kde bývá tepleji, světleji a je tam dovoleno i zdvořile kouřit. Když nemám náladu, čas nebo když někdo sedí dlouho, řeknu mu, ať jde domů. Když zvoní telefon, neberu ho.

Dnes asi v jedenáct hodin zazvonil zvonek. Byl jsem nepříjemně napjatý, protože Otka tu byla už po ránu. Mojmír přijde zítra a Luboš myje v tyto dny na Proseku. Otevřel jsem, a byla to paní Helena D., což mě příjemně udivilo, řekl jsem jí minulý týden, to je pravda, aby někdy přišla, ale nevěděl jsem, co by z toho měla. Vypadala v rámu dveří velice dobře a jako návštěva, která ke mně spadla spíš omylem, nebýt zaujatého, lehce zvědavého a zároveň plachého tónu, jímž řekla, že teda přišla na

chvilku, jestli neruší. Měla na sobě skládanou sukni po kolena, byla velice útlá v pase, prostovlasá a vlastně vůbec dost nalehko v té zimě, krom lýtkových bot. Nahoře měla oblečenou jakousi krátkou chlupatou vestu, na které roztávala jinovatka zvenku. Působila tak jako pták chladem načepýřený, vespod však jistě teplý.

Zavedl jsem ji do kuchyně a uvařil zas čaj. Mluvili jsme. Seděla na té straně stolu, kde je klec, Filip byl z toho rozčilený, začal létat skoro útočně nízko nad ní, nakonec přistál na Vaculkově obraze veselého šohaje. Kateřina přehrabovala hlínu v květináčích, hledala slámky a nitky a nosila je na hnízdo. Paní Helena se zeptala, jestli Kateřina bude mít taky mladé. Řekl jsem, že snese vajíčka, asi pět, z nichž nic nebude, protože Filip jako kříženec je dále neplodný, takže Kateřina vajíčka za tři týdny vyhází a snese nová, už míň, zas nic, zkusí to ještě jednou, už jenom s dvěma, až nakonec zemdlí, zapomene a nechá toho. Ano, je to až srdceryvné, jak v takovém tvoru spolehlivě a nezničitelně funguje mateřství, nakonec marně. Paní Helena byla pobouřena, snad bysme tedy měli dát Kateřině jiného samečka. Řekl jsem, že to nejde, protože si na sebe zvykali dost dlouho, dva samečkové tu nemůžou být a Filip je ptáček velice pěkný, veselý a chytrý a byl u nás dřív. Kateřinu dostal až loni k

Ježíšku. A zeptal jsem se paní Heleny, má-li ona děti. Také nemá. Zeptal jsem se jí, kolik má let. Bude jí sedmatřicet. Řekl jsem, co by ale bylo možné a nad čím uvažuju, položit potom Kateřině do hnízda vajíčka oplodněná jinde.

Vlasy má ostříhané nakrátko, na čele se jí rozcuchaně dělí v cípky. Na krku měla šňůrku s přivěšenou stříbrnou ručičkou, kterou v létě ztratí v trávě. Teď si s ní hrála, motala šňůrku na prst, ručičku brala do rtů. Má jasný hlas, mluví chvílemi trochu překotně, ale s přemýšlením, úvahy, nápady, zápory a závěry v ní až sviští, ale to všecko se děje na pozadí docela dobrého a zdravého klidu. Jinak by neměla tvář tak až lahodně vyrovnanou. Oči má modré, s výrazně ohraničenými duhovkami. Zeptal jsem se, jestli si ji smím vyfotografovat. Když souhlasila, hned jsem to udělal.

Je podivuhodné, kolik pozorování může člověk při jednom sezení udělat, když má talent.

Středa 31. ledna 1979

Když se teď už kolikátý měsíc obírám svými dětskými deníky, začínám je - teprve teď - vnímat jako dílo úplně jiné osoby. A ten chlapec, musím říct, se mi líbí. Předtím, dřív a dávno, když jsem deníky vzal do ruky, nacházel jsem místa trapná, hodná zamlčení, protože jsem je vztahoval k sobě.

Teď je vidím jako úplně přiměřená studované postavě. Stud a pokušení vynechávat, co jsem napsal, objeví se, jak čekám, až dojdu k věku dospělejšímu, kdy názory a výroky toho mladého muže už zřejmě budou souviset s mou dnešní figurou. Optika životního vzoru je hravá: pro toho chlapce v indiánské čelence byl bych možná někdo; já však kéž bych byl jak on!

Byl jsem dnes ve městě, chtělo se mi s někým mluvit, zašel jsem ke Standovi. Když mi otevřel, opuštěnost byla na něm znát. Zeptal jsem se, co mu je. Řekl, že naň prostě najednou padly poměry. Pocítil to, když Vlasta Chramostová odešla s touže diagnózou - poměry - do nemocnice. Poměry jsou nesnesitelné a nevím, co bych mohl uvést za důvod k naději. Má naděje je bezdůvodná. Když si však dnešní stav promítnu do budoucnosti, nechtěl bych v ní žít. Mladí lidé žijí z hlouposti. Nebo vědí o budoucnu cosi víc, co já už nevím? Je zvykem považovat starší lidi za vědoucnější. To tedy je dnes obráceně: čím je člověk starší, tím toho ví míň a jeho předpovědi jsou pořád užší a užší, až končí v nic už zítra. Naproti tomu nově narozený člověk ví všecko, protože všecko je proň stejně možné, všecko se mu ještě může stát či dokonce podařit.

„Nechápu," pravil Standa, „proč se vede spor o tvůj fejeton. Mně se zdál jasný."

„Teď už se ti nezdá?" zeptal jsem se. „Teďkon

už začínám trošku chápat, že ho někdo může pokládat za demoralizující. Rozumíš, protože kdo byl zvyklý natankovat, najednou to nedostává.“ Řekl jsem, že proto nemůžu brát obvyklé pochvaly moc vážně, když vlastně nevyjadřují promyšlený souhlas. Vlasta prý mě, řekl Standa, hájí takto: až doposud jsem vždycky s předstihem trefil dozrávající problém, jistě i teď vím, co dělám. Někteří lidé říkají, že brzdím nebo „házím kotvu“: on ani Vlasta tomu ale nevěří. - No, trefit dnešní problém není těžké. Ale zvolit k němu postoj je riskantní. „Takový druh důvěry,“ řekl jsem, „jaký vyjadřuje Vlasta, mě zahanbuje stejně jako podezření. Obé mě omezuje na svobodě.“

Tento dámský byt, v němž jsme seděli, byl bez dámy divný, působil jak scéna z přerušeného divadelního kusu: secesní potahy křesel, bílé dřevo, starožitné lampy. Tělesně i duševně hranatý Standa hodil ho sem dost legračně, tak sám. Rozhodl jsem se říct mu něco, bude to však jenom pro něj, nechci, aby mě tím někde hájil, protože chci nechat spor vyplynout celý. Všech svých výroků, které se teď někoho dotýkají, byl jsem si vědom: na zavřené mladé Brňáky jsem hlavně myslel, když jsem uvažoval, co stojí za vězení, a vím, že jednou se s nimi uvidím a čeká mě něco jim říct. Můj článek má účel, který není celý v slovech: vykročit z kruhu „disidentů“. Chtěl bych, aby se dostal i k lidem, kteří už jaksi přijali

poměry, ale je jim z nich zle, mají špatné svědomí, ale okřikují je. K čemu je dobré, když na jedné straně bude se třpytit skupinka nezlomných bojovníků, zatímco na druhé straně celá společnost spadne do úplného rozkladu. Přežijeme tím, co zůstane ve vědomí a mravech kolektivu, a ne tím, co zůstane v literatuře. Kolik lidí má sílu nechat se tahat hlavou po schodech? Nedosažitelné vzory zhoršují depresi ostatních. Miliónům lidí měl by někdo dát rozhřešení: za to, že se neupálili jak Palach, pak že nestávkovali, že šli k volbám, že nepodepsali Chartu 77 a že by nevydrželi asi různá násilí. Je však třeba říct jim, že všecky ostatní povinnosti jim zůstávají.

Vědomě jsem udělal krok zpátky, k těm, které jsme nechali ve statečnosti („statečnosti"?) za sebou. Ten tón o hrdinech jsem si dovolil, protože mě k nim počítají a já nechci. Řežu i do vlastního masa. Svým masem však platíme stejně, ale komu — jenom estébákům! Vyvinuli jsme si za léta způsoby, jak se chovat při výsleších, jak unikat s lejstry, pašovat informace. Máme vypracovaný postoj a taktiku vůči Státní bezpečnosti, ale máme ji také vůči pánům výš? Vždyť Státní bezpečnost je jenom klacek v rukou pána. Hryžeme slavně do toho klacku, my svobodní psi, a pán o nás sotva ví. Já to už nechci a nebudu, od toho já se odvracím!

Krom toho: co když další lidé ujedou a další

přijdou do vězení, já mezi nimi, v co se změní činnost zbylých chartistů, zúžená na holé projevy existence v tajném kroužku? Kde zůstal původní záměr? A nemělo by se myslet na zbudování druhé, početněji obsazené linie obrany?

Myslím, že asi toto jsem Standovi řekl; bohužel jsem se k tomu dal strhnout. Přitom jsem se styděl, že mluvím. A uvědomil jsem si i svou trému z tolika řeči. Nemluvil jsem několik let. Možná jsem si spíš chtěl zkusmo zformulovat něco, o čem nakonec budu chtít psát. Ale možná ani nebudu.

Šel jsem po Václavském náměstí, bylo odpoledne skoro předjarní, ulice se čistí od sněhu, zůstává šedý povlak suché soli, tu budou muset smýt jarní deště. V nakladatelství Akademie jsem se zeptal, proč ještě nevyšla Hvězdářská ročenka. Tiskárny prý nemají proud. Ale náladu jsem měl dobrou. Zatoužil jsem koupit si něco zajímavého. Obyčejně to hledávám v papírnictví či fotopotřebách. Tentokrát to byla kravata, ale bylo zavřeno. Koupil jsem si dva díly Gebauerova Staročeského slovníku. Těšil jsem se, jak přijdu domů, uvařím si dobrý čaj, dám nohy na židli a budu si přemýšlet. V tramvaji mi napadlo, že jednou bych přece jenom chtěl opravdický luk a šípy.

Musíš vědět přesně, v které chvíli, abys mohl skrčit hlavu (str. 27).

vrtek 1. února 1979

Madla přijde z práce, vyndá z tašky své drobné nákupy, prohlédne, co jsme zařídili a co zanedbali, například jestli já jsem vyluxoval a Janek odnesl láhve, sedne si ke stolu, v kabátě, prohlíží povrchně nějakou písemnost, čímž si odpočine, převlékne se a začne vařit. K tomu si vyndá ze skříně televizor a zapne ho. „Musíš vždycky zapínat ten krám?“

„Abych věděla, co se děje ve světě.“ Odcházím znechuceně, mávnu za sebou rukou a ocituji Váchala: „Svět se řítí do ďáblovy řiti.“

„No jo,“ praví za mnou ještě, „ale musíš vědět přesně, v které chvíli, abys mohl skrčit hlavu.“

Dívaje se na datum tohoto listu ve stroji, uvědomuju si, že dnes by měl být z vězení doma farář Jan Šimsa.

Odpoledne jsem kdesi byl, vlepoval jsem do hotové, už svázané Kratochvílovy knížky listy s jeho podpisem, protože jsem je dostal pozdě. Doma jsem našel oznámení, že mám na poště k vyzvednutí dopis od Bezpečnosti. Známý nepříjemný pocit prosákl mi z prsou do nohou. Změněným pohledem přejel jsem věci na svém stole a okolo. Hned jsem udělal dva balíčky: jeden pro Šimečku, druhý pro Kadlečíka. Zítra, až si půjdu pro tu jedovatost, balíčky napřed odešlu. Označil jsem je odstrašující cenou 1.000 Kčs,

protože je v nich Patočka a Hejdánek, mimo jiné.

Ondráš se rozhodl dát do oběhu svůj zednický fejeton. Dal jsem mu povinnou výstrahu, aby to nedělal, a doporučil mu dotáhnout pointu pro případ, že to udělá. Madla není ráda. Je možné, že jeho postihy na poli zednickém pocházejí z toho, že píše. Ale proč ho v tom brzdit, když možná nebude na zednickém poli smět udělat ani krok výš?

Madla usnula při četbě Šotolova „Svatého na mostě“. Má ráda řádně vytištěné knížky. Ty naše jsou jí podezřelé. Za „Pána věže“ mi vynadala, mně, nevím proč. Řekl jsem jí, že však do Petlice takto nepůjde, a stejně se na mě zlobila.

Pořád jsem ještě nenapsal fejeton o té letošní zimě. Zítra?

Pátek 2. února 1979

Šel jsem za Jiřím do práce. Stavitel mi řekl, že už odešel. Jel jsem ke Zdeně. Seděla, kouřila, pila kávu a cosi četla. „Před chvílí odešel Jirka. Něco ti tu nechal.“ Podala mi, co četla. Jmenovalo se to „Milý l.udvíku!“ Řekl jsem: „Jaké je to?“ Protivně vzdělaným přednesem r«'kla: „Myslím, hochu, že je to opravdu fundovaný sémantický rozhor.“ To mě dopálilo. „A jak si teda zodpovíš, žes mi ten fejeton taky pochválila?“ Přečetl jsem si ty papíry, jednou, a

strčil je beze slova do aktovky. Jiří prý ještě zdůraznil, že je to pouze pro mne. Pouze pro mne, a zatím to dal už číst Klímovi a Lopatkoví. Každý ví, že mi cosi píše, a všichni se těší, jak zpráskaně zalezu. Četl jsem to jednou a nerozumím tomu, nechám si to na jindy. A dám to rozepsat.

Dále Zdena pravila: „Prý ses taky nemožně zachoval na vaší schůzce v úterý."

„Jak, nemožně. Já žádnou schůzku s nikým neměl."

„Opakuji ti jenom, co říkal Jirka. Je na tebe proto dost naštvaný. Svolal sis schůzku do něčího bytu, pak tam přišels, jenom ses napil, a než vůbec došlo k jednání, řekls prý, že jdeš s klukama plavat, a šels. Všichni prý z toho byli šokovaní, protože oni tomu věnovali čas po celodenním zaměstnání, zatímco ty máš volno."

Nevím, kolik špatných myšlenek, řečí a příhod mi Zdena profiltruje, upraví a zamlčí, asi jich bude hodně. Ale některé mi říká přímo s chutí, tónem však jakoby neúčastně referujícím. Teď, co chodí do fabriky, mi naťukává, že já mám volno. Takto to dostávám už dvojmo.

Především mě na tom dopálilo, že Jiří ve Zdenině bytě vůbec o nějaké schůzce mluvil. I když se nejmenují osoby, místo a věc, dává se signál, že se něco utajeného zas děje. Budu tu věc označovat „S" a osoby, které na ní pracují, budou A., B., C. a - když už je to tedy venku - Jiříček G.

Já s tím nemám nic. Já o tom jenom vím a jaksi na mě spadla odpovědnost za postupné odvádění práce v termínech. Ale sám tu práci nedělám, nepřísluší mi, nerozhoduju v ní o ničem a nemám právo ani chuť dělat při ní políra. Zúčastnil jsem se nahodile několika pracovních schůzek, ale jenom abych věděl, jak práce pokračuje, a protože jsem s těmi lidmi rád byl. Práce, která začala svižně, začíná se nějak vléct, a to hlavně vinou B., s kterým je těžká domluva o termínu a pak ho ještě nedodrží. Sám s ním mám své starosti: chce, abych mu nechával všecky tituly z Petlice, ale nikdy si pro knížky nepřijde, když k němu jdu já, není většinou doma, na písemné vzkazy nereaguje.

Minulý týden ptal jsem se J.G., kdy budou hotovi s tím a tím. Začal nadávat na B., který mu prý dlouho unikal, ale teď konečně závazně slíbil přijít na schůzku k A., v úterý v pět hodin. Jestli chci, můžu tam přijít a dovím se přímo, co potřebuju vědět. Šel jsem tam, a snad hlavně proto, že jsem chtěl vidět, jak to u A. doma vypadá, doposud nikdy jsem u něho nebyl. Jako osoba nedůležitá přišel jsem asi o půl hodiny později, jak mi to vyšlo. A tam seděli jenom A., C. a G., zatímco B. se omluvil, že bude mít čas až v sedm hodin. Poseděl jsem asi půl hodiny, když se mě ptali, čeho se chci napít, řekl jsem si o bublinkovou limonádu a pak jsem pravil, že mám

s našima klukama domluveno plavání, proto musím odejít. Řekli, že to je škoda, a čekali dál. Plavat s kluky jsem nebyl, protože bazén má zkrácený provoz pro nedostatek tepla. Mělo to být naše první plavání za celou dobu, co vedle toho bazénu bydlíme.

Co je to za podivnou příhodu? Proč dostává moje neutrální chování jakýsi nelibý význam? Nikdy si nedělám moc starostí s tím, jestli se má slova dají obrátit jinak, a sám beru slova jiných lidí, jak je slyším. Spolupráce osobností, mezi nimiž nikdo neustanovil podřízení, je velice zvláštní zkušebna a vytřiďuje si lidi přísně. Gruša je vynikající spolupracovník, protože dokáže pracovat na cizím dobrém nápadu jako na vlastním, drží slovo, má humor, dobré tempo a žádné mindráky, takže nikomu nezávidí ani peníze, ani pořadí. Almanach „Hodina naděje“ byl nápad Milana Uhdeho, jenže ten toho nemohl v Brně moc udělat, dělali jsme ho s Jiřím, on vykonal většinu práce vnitřní tady, já ven. Ani mi nenapadlo, že by náš vztah byl nerovnovážný. Nebo jsem se snad nevědomky vyvyšoval?

Nemůžu teď o tom ani psát, musím si Grušův článek důkladněji přečíst. Někteří bojechtiví lidé (lidé, kteří rádi vidí boj) už se mnou jednají jako s někým, kdo přichází o kamarády: to už je pan Václav a teď Jiří. Já si počkám, a nepřátelství se mnou se nikomu z mých přátel nezdaří.

Je tomu asi tři roky, co jsem Jiřího zavedl na Sázavu ke Kohoutům a představil ho tamější společnosti. Hloupý Pavel udělal vtip, který potom z potřeby divadelního úspěchu několikrát opakoval: „To je Vaculík a jeho nový hoch! “ Smáli jsme se tomu s Jiřím, protože jsme mohli, ale dobré vyjádření to nebylo. Když loni v květnu Jiřího zavřeli, zacházeli se mnou někteří přátelé jako s kvalifikovaně postiženým: zavřeli mi Grušu. Kousek dál, mimo můj slech, říkali to někteří trochu jináč: zavřeli místo mě Grušu.

Považuju za neslušné hledat za jednáním přátel ještě nějaké jiné pohnutky, než jaké přímo vyjadřuje. Tak jsem i mohl zavinit nedorozumění či dopustit se křivdy. Jiří naopak až směšně hýří pravděpodobnými i nemožnými kombinacemi pohnutek, vztahů, vazeb a příčin, když posuzuje chování lidí. Vždycky se mezi jiným ohlíží, jak to vypadá po stránce sexuální a co dělá čert.

Tak než budu vážně luštit, co mi podává svým „sémantickým rozborem“, myslím, že se dřív a poprvé rozhlédnu, co dělá čert.

Neděle 4.února 1979

Vlastně pondělí: dvě hodiny. Chtěl jsem jenom přehlédnout Jiřího text, než ho dám rozepsat. A objevilo se, že není tak složitý ani tak dobrý, jak jsem se lekl. Sémantický rozbor! Na

tuto vědeckou stránku svého psaní nikdy ani nemyslívám. Snažím se jenom o důkladné a stručné vyjádření své myšlenky, střídaje působení emotivní, logické a hyperbolické. Svou myšlenku nevydávám za pravdu o myšleném, je to pravda o mé mysli.

„Věř mi," píše Jiří, „i já uznávám, že text označený jako fejeton pracuje se značnou mírou licencí a zjednodušení, nicméně i v něm mají jisté vztahy zůstat nezkresleny... glóbus sice není zeměkoule, ale i tam je sever nahoře."

Gruša umí psát, má vtip, elán i pověst. Že se s tím pustil do mě, už to je pro lidi trochu senzace; i pro mě, abych se přiznal. Myslil jsem totiž, že v té věci, o niž mi v článku šlo, se shodujeme.

Já píšu: „Když si nějaký ohrožený kolektiv zpřesňuje vnitřní strukturu a zostřuje pravidla, nemůže počítat s velice širokým pochopením. Zatímco na jedné straně svobodného člověka požadavek jednoty straší, na druhé straně se většině střízlivého publika jeví stále hrdinštější skutky stále se zmenšující čety bojovníků stále víc jenom jako jejich osobní věc." - Byl jsem si jistý, že mluvím jasně: o nebezpečí, že se Charta vyvine v buňku jakési nové železně ukázněné strany, vhodné tak pro „lidi zvláštního ražení", ale nikoli už pro mne ani Grušu, a že zároveň se úsilí stane nesrozumitelným a nepřitažlivým pro normálního člověka. Gruša se na tento můj

odstavec vrhá tak prudce, že mě opravdu zviklal a já si ho začal se strachem kontrolovat slovo od slova. Chtěl jsem zjistit, jak to má podle Gruši být správně, a zjistil jsem, že nijak! Vytýká mi hned slovo „kolektiv“, pak „vnitřní strukturu“, pak „nemůže počítat“ a nakonec „normálního člověka“, jehož ironicky označuje NČ. Ale nějakých slov se přeci užít musí, a já hledal ta nejneutrálnější: je přeci řeč o Chartě, a já nebudu policajtům ani propagandě přihrávat výrazy jako „organizace“, „organizační řád“, „octne se v izolaci“, „kázeň“ a „lidové masy“.

Co mi Gruša vytýká: „Připusťme, že substantivum ‚kolektiv' nám při vší obroušenosti nevadí, ačkoliv jde-li o kolektiv ‚ohrožovaný', je skoro na ráně se aspoň potenciálně zeptat na kolektiv ‚ohrožující““ ... (Do prdele proč? O tom byl přeci celý ten můj článek! - L.V.) „...připusťme, že zpřesňování vnitřní struktury' něco znamená, i když si stěží představíme nějakou ‚vnější' strukturu...“ (Ale je taková vnější struktura lehce představitelná: navenek pořád třemi mluvčími představované 'neformální společenství“, skrývající krajské a místní odbočky!)„... na pováženou je už ono manipulační nemůžeme počítat“. Očekával bych alespoň náznak důkazu proč...“ (No protože sekta s přísnými stanovami, disciplinárním řízením a postihy není už nic pro normálního člověka,

Grušo! Nemůžu to přeci tak říkat, když myslím na Chartu! - L.V.) Není-li totiž prokazatelně jasné, že 'nemůže počítat“, znamená Tvá věta pouze imperativ 'nepočítej“ (Proč by to sakra znamenala? - L.V.), vyslovovaný ovšem opět

—

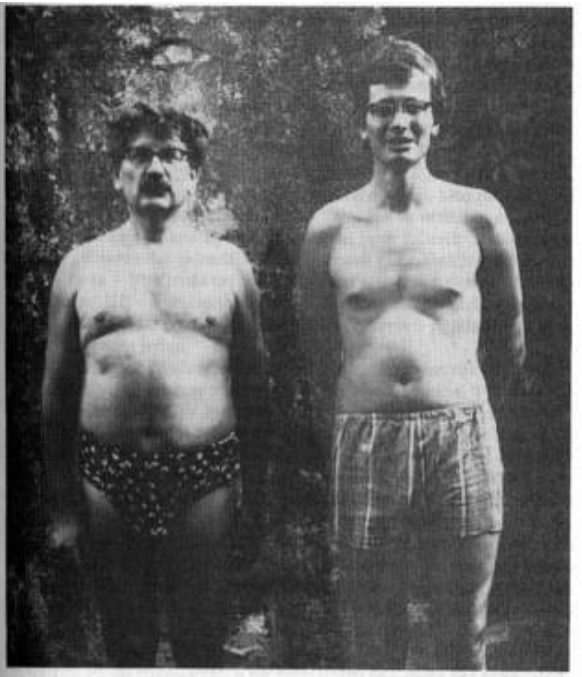

Dal jsem mu povinnou výstrahu, aby to nedělal, a doporučil jsem mu dotáhnout pointu pro případ, že to udělá (str. 27).

pouze Tebou, avšak nyní už i za našeho NČ, s kterým jako bys to měl dohodnuté. *Však se nám NČ při té příležitosti promění* (podtrhl L.V.) i ve svobodného NČ, neboť *kdo jiný by mohl* mít strach se sjednotit s nějakým kolektivem, který si zpřesňuje, čti zpřísňuje, rigorizuje, omezuje nebo odsvobodňuje pravidla. NČ nám tedy vyrostl, proměnil se v jakéhosi pervertovaného nadčlověka, nebo radši mezičlověka… Ale toho přece dobře známe, to je přece náš pracující, prostý, poctivý, lidový etc. člověk, který nedopustí, nedá si namluvit, nedá si vzít etc., aktér všech majorizačních apelací, této majorizační majoránky žurnalistických fakirů.“ - Tak. Má to vzdělání a švih.

Ale já odkazuju zpátky k tomu, o čem jsem mluvil: že sekta nezíská a) svobodného jednotlivce ani b) masu normálních lidí. Vzorec psal by se (a + b). Gruša mi však pro svou potřebu v jediné větě svévolně mění NČ ve svobodného člověka, čímž mi podstrkává vzorec (a = b). Sám dělá, co vytýká mně. Mám takových příkladů asi šest, uvedu už jenom jeden.

V článku mám úvahu, že formy odporu mohou vést taky ke zdokonalení útlaku: cenzor se mění v diktátora, ten ve vraha. Přivedla mě k tomu otázka: co když hromadná účast chartistů na železničářském plese vzbudila bijácké úderky? (A vůbec: na úrovni vyšší než utilitárně politické

musí se uvážit také otrokova odpovědnost za zvyky pána.) Mínil jsem svou úvahu naprosto obecně, ale věděl jsem, že v konkrétních poměrech je riskantní, proto jsem na Peckův podnět připsal větu: „Ale kde jsou slušné meze takové úvahy?“

Gruša dále píše: „Začne-li se však jednou na takovém pletacím drátě, musí se očko po očku dál: ... obvykle bývají dvě strany a jsou provokovatelné navzájem, avšak interpolací NČ provokuje jaksi už jenom jedna — strana těch nenormálních. Jako kdybys podvědomě tušil bludnost překračování kořene, uklouzne Ti ono freudiánské ‚kde jsou slušné meze takové úvahy?'“

Vstrčil mi do rukou drát, a na mém drátu pak plete svá očka: dobře cítí, že moje úvaha je míněna všeobecně, vyřídí to však ironickou poznámkou, že mluvím, jako by šlo o Irán. Ale vždyť! Stržen svým důvtipem, sportovní chutí setřít mě a pokažen Freudem nepomyslí, že bych onu jakoby zastrčenou vyhražovací větu napsal po úvaze a diskusi. On vlastně ani nepřišel na to, jak dobře jsem napsal, přesně co jsem chtěl! To není žádná pořádná práce: „Glóbus sice není zeměkoule, ale i tam je sever nahoře.“ Sever je totiž nahoře právě jenom na globusu!

Pravil mi v pondělí Alexandr Kliment, když jsem se ho ptal, co si o mém sporu s Grušou

myslí: „Řekl bych, že je to především - když odhlédnu od samé věci, kterou bych si musel nejdřív řádně prostudovat - vzpoura mladého muže proti, řekněme, autoritě.“ Otevřel jsem na to hubu.

Pondělí 5. února 1979

Tisíc devět set sedmdesát devět - to je ale veliká číslice už!

Před deseti lety v červnu byli jsme v Norsku na dovolené. Změnilo se to v nesplnitelný sen. „Kdy zas pojedeme do Norska?“ řekl Janek pohlédnuv na kalendář pověšený na kredenci. Norský kalendář posílá nám každého roku paní Blekastadová z Osla. V horské obci Geilo vyslovovala dívka v recepci Oslo jako Ušlu. Myslím, že já bych uměl do norského kalendáře udělat lepší obrázky. Ta firma má každoročně stejné banality: leden - led na horách, březen - tající sníh ve vřesovišti, červen - půlnoční slunce... Fotil bych skály a moře, nízké omšelé skalnaté břehy. A třeba bych ani nefotil, zalezl bych do vřesovišť mezi horskými jezery blízko obliny zeměkoule a tam bych tlel.

Když jsem dnes odpoledne viděl Jiřího, byl veselý a upřímný jako předtím, takže jsem si řekl, jak bych vůbec mohl s ním mít nějakou srážku.

„Tak co, už sis přečetl můj traktát?“ zasmál se

a zamnul si ručičky.

„Ano, ale nebuď tak moc spokojený! “ Jiří vypadá ve své stavební kanceláři velice dobře: jako ředitel a zároveň demokrat. Dělá tam s ním jeden chlapík, jehož znám z rozhlasu, jedná se mnou s bodrou kolegialitou, ale pokaždé za chvíli vypadne ven. „Vidíš?“ uchechtl se Jiří. „Rozhodl jsem se přesvědčit tě,“ řekl jsem, „že ten tvůj traktát musím dát do oběhu. Spousta lidí o něm už ví, každý na něj čeká a já nepotřebuju, aby si mysleli, že ho chci stopit.“ Jaksi to napůl uznal a napůl jsem se tak stejně rozhodl. Dal jsem ho tedy ještě dnes opsat, ale ne Zdeně, protože už v něm mám poznámky. Míním ji dotlačit, aby se neovlivněně zamyslela a řekla, komu dává za pravdu.

Dostal jsem dopis od Alžběty R.: „Vážený příteli, cosi tu začínám spisovat a přitom už teď k tomu mám nechuť. Za chvíli mě určitě začne bolet ruka… “ Četla páně Václavův dopis a zdá se jí, že mě může mrzet. Přichází upokoj ovat strany, jež by nechtěla vidět ve sporu. „Ano, asi byla příliš troufalá a možná i necitlivá ta Vaše věta, že člověk má jednat tak, aby nemusel na vězení ani pomyslet. To platilo snad v některém čase a místě naší planety… Ale o to nešlo v původním fejetonu, alespoň na mne to tak nepůsobí. On nesnižuje hodnotu činů uvězněných a perzekvovaných. Jen je naopak jaksi teskně staví

proti mase nás všech ostatních, konfrontuje nás s nimi... Příliš si už všichni zvykli na desetiletou absurditu nesdělitelnosti svých myšlenek ostatním obyčejným lidem (O.L., sjel by ji J.G. - L.V.), a váš fejeton najednou vybočuje z této určenosti úzkému kruhu podobně smýšlejících. Oslovuje nás všechny ostatní, a to apelem na osobní statečnost člověka v jeho každodennosti."

Dnes v noci byl jsem v jakési velké místnosti jako na něčí chatě. Bylo tam hodně lidí, jako známých, ale nikoho jsem neznal, a vedle mne sedící osoba byla kočka. Byla to dívka s protáhlým liščím obličejíkem, celá porostlá hnědou kožešinou, vypadala tedy jako liška, ale všichni ji brali za kočku. Zeptal jsem se jejího muže nebo otce, čím se živí. „Jí třeba myši?"

„Myši ona ráda," odpověděl muž a kočka radostně přikývla.

„A krtky taky?" zeptal jsem se.

„Krtci jí nejedou," řekl muž. Obrátil jsem se přímo na kočku, a abych se víc přiblížil její předpokládané chuti, vyjádřil jsem se takto: „A žížaly - jedete?"

„Medu! " živě přisvědčila kočka.

Úterý 6. února 1979

Mám rád takováto klidná dopoledne, kdy jsem doma sám, odnesu si stroj do kuchyně, kde

je tepleji a světleji ze dvora. Vypil jsem si čaj, sklidil umyté a oschlé nádobí od snídaně našich, dal čerstvou vodu ptactvu, natočím čistý papír a těším se, že nikdo nezazvoní. Zvoní telefon, ale ten neberu. Tak do čeho se dáme. Někdo zazvonil.

„Dobrý den," pozdravila čistým hláskem a měl jsem dojem, že při tom udělala v kolenou takový malý shýb, který se mohl rozvinout v ironickou sleční poklonu, ale zůstalo při něm a možná, že jsem si ho vůbec jenom představil podle přednesu toho pozdravu.

„Můžu na chvilku?"

Když jsem jí odebíral kožíšek, hned mi bylo jasné, odkud ta kočka včerejší noci. Brala se rovnou do kuchyně za ptactvem, uviděla stroj, zarazila se, odložil jsem ho na Madlin stolek u gauče. „Kávu, čaj?" —

„Nene, když si smím říct, tak nic… " — „Aspoň si tedy poslechněte můj včerejší sen."

„To prosím jo."

„O kočce."

„Tak to zas, jestli si smím vybrat," byla to hra na hoštění u prázdného stolu, nad ubrusem odehrávala se gesta, „tak o kočce ne! " zvedla na obranu dlaně. „No tak ona to kočka nebyla. Vypadala jako liška, kočka jí jen říkali."

Naklonila přemítavě hlavu. „No… tak ale opatrně. Vlastně lišku ano, klidně."

Když jsem jí sen řekl, podivila se mu a pravila: „Já mám vlastně taky takovou trošku jaksi zvláštní příhodu, není to sice ještě ani skutečnost, dalo by se říct spíš teprve takový příslib skutečnosti," uvědomila si, že zatím mi podává pořád spoustu suchých vrchních lupenů té zprávy, rázně ji tedy natrhla: „Dostanu po dvou letech zas práci. A sice… "

„Tak to neříkejte! " přisunul jsem jí blok s tužkou. Napsala mi to. Pak pravila. „Takže jsem přišla, nevím, nevydržela jsem neříct to někomu, asi. Takže promiňte. A teďka už běžím, jdu právě zahájit jakési první kroky."

„Ale to bysme tedy mohli aspoň něčím zapít," vstal jsem. „Nene," řekla zvedajíc se od stolu se zbytky lišky, „já jsem autem."

Už jsem nepsal, přemýšlel jsem. Rozmýšlel, jak mám psát tento spis, co do něj patří a co ne. Sny samozřejmě. Dnešní ranní návštěvu jsem nezapsal, tu nutnost vidím a splňuji až při přepisování spisu načisto v únoru 1980! Milý čtenáři! Co ty víš! Těch podvodů, co dělají spisovatelé na čtenářích! Já však, jak vidíš, nepodvádím: není sice jisté, že k popsané návštěvě došlo právě dnes, ale došlo k ní určitě, i s tím tématem, okolo jiné návštěvy, kterou datuju spolehlivě: podle filmového negativu, na němž ty dvě tváře jsou hned za sebou. Z přemýšlení vytrhl mě zvonek.

„Nazdar! Člověče, vy ale máte v té Praze protivně lezavou zimu! U nás je takový hřejivý mráz a plno sněhu! “

Odebral jsem Josefovi zimník, čímž se z něho uvolnil pach koní, dal jsem mu trepky a pobídl ho do kuchyně. Šel rovnou ke kleci s ptactvem, jež tam však nebylo, sedělo na rádiu a na obraze, pohledem ocenil rostlinnou scenérii před oknem, natáhl nozdrami vzduch a pravil: „Ludvo, tys tady měl ženskou, cizí!“

— „A sakra!“ odvětil jsem.

Josef řekl: „Co pořád děláš, pojeď s náma v létě s koňma do Rumunska, co říkáš! Transylvánské Alpy! “

„Chachachá,“ řekl jsem.

„No co! Ty by ses do července ještě rumunsky naučil, já už těžko,“ pokýval mrzutě hlavou. Přiťukli jsme si slivovicí, na sporáku hřála se voda na kávu. „Což o to, rumunsky se naučím za týden, ale pas nemám! “

„Cože, ty nemáš pas?“ užasl a teprv teď jsem viděl, že si ze mě utahuje. Půl hodiny jsme vzpomínali na naši cestu na Praděd před třinácti roky. Pak jsem se zeptal: „Proč přijels?“

„No přeci jestli bys s námi jel do Rumunska, a poohlédnout se po vánočním dárku pro manželku.“

„K příštím vánocům už?“

„K těm minulým! Já totiž ještě nemám

prosincovou výplatu, ale teď čekáme nějaké prachy.“ Josef Zeman z Bezejovic je vedoucím sportovního jezdeckého oddílu a sám svým vlastním zaměstnancem. Poseděli jsme a pak jsem ho vyprovodil do Prahy. Za chůze po ulicích jsem mu řekl, co je tu nového blbého. Divil se tomu. Neviděli jsme se dlouho.

Když jsme se rozešli, vyzvedl jsem z knihařství „Moje léta v Dijoně“ a jel k profesoru Černému pro podpis, našel jsem ho, jak vždycky, nad rukopisem dalšího dílu pamětí. „Tak povídejte,“ řekl. „Co mám povídat?“

„No co víte nového! “ Ale nevěděl jsem nic, než že dr. Danisze, advokáta, odsoudili podmíněně za „napadení veřejného činitele“, jehož se měl dopustit výrokem při obhajobě jednoho chartisty, a že ho chtějí vyhodit z práce. Ale neměl jsem chuť na takové řeči. „Já nic nevím, pane profesore.“

„Che, vy nikdy nic nevíte, člověrdo, a píšete něco konečně aspoň?“

„Něco ano.“

„A nechcete samosebou o tom hovořit, to taky znám. Tak co s váma. Aspoň mi povězte, co se povídá. O Kohoutovi víte něco?“

„Nic.“

„No a myslíte si aspoň, že se vráti?“

„Já vím, že se vrátit chce,“ řekl jsem. „Che, co chce Kohout, nehraje roli, vy si myslíte, že ho sem

pustí?“

„Já bych doufal, že ano. A nejenom doufal,“ napověděl jsem. Dýmal celým kroužkem huby, kouř mu z ní šel zpátky do nosu. „Jste naiva,“ řekl. Pak se zeptal: „Co soudíte o nových mluvčích?“

Řekl jsem: „Když mají odvahu to dělat, já budu loajální.“ Chtěl jsem naznačit, aniž bych to musel vyslovit, jakési otázky nad těmi osobami. On však řekl určitě: „Ten Benda… znáte ho? Ne, no samosebou! Tak ten se mi líbí, ten za mnou byl. A ta Tominová se zdá být jadrnější káča než ta zpěvačka.“ Tuto vzácnou pochvalu příležitostně jí musím vyřídit.

Chvíli potom huboval na Václava Havla: „Viděl jste, s kolika chybami otisklo Svědectví mou studii o Masarykovi?“ Podivil jsem se, co s tím má Havel společného. „No přece oni převzali text z Edice Expedice, a tu řídí Havel, protože musí vždycky mít něco extra, jako by nestačila Petlice.“ Vyložil jsem mu rozdíl mezi oběma edicemi a on z toho uzavřel: „No dobře dobře! Tak vy myslíte, že bych teda neměl vedení Charty poslat protest proti zkomolení své práce ve Svědectví?“

Zůstal jsem bezradný před tak mocným kouzlem starých zlatých časů.

Středa 7. února 1979

„Ani se nezeptáte, jak jsem dnes dopadl na policajtůře," vytkl jsem u večeře klukům.

„Jak dopadls na policajtůře?" zeptal se Janek. Pokývl jsem ještě k Ondrášovi a ten řekl: „Jak dopadls, prosím tě, na té policajtůře?"

„Budete překvapeni," řekl jsem.

Jako jsem byl překvapen já. Čekal jsem, že mi zas chtějí vzít řidičský průkaz, dva měsíce mě nechají čekat na nové přezkoušení z předpisů a nejmíň třikrát mě vyhodí od technické prohlídky. Užil jsem toho loni dost. Při posledních výhrůžkách vyslovil voňavý šedý muž s těžkým zlatým prstenem jakési temné přísliby, jejichž význam snažil jsem si domyslit. Nemám náladu o těch „besedách" zatím psát, ale jestli se mi ten šedý muž s těžkým zlatým prstenem znovu připomene, budu muset. Jinak by si mohl myslet, že jeho slova neberu vážně.

Uniformovaný dopravní neškodný milý esenbák hmátl do lístků, našel můj a přečetl mi: „Dne 6.12. špatné parkování na rohu Veletržní a Janovského ulice, nedodržena vzdálenost pět metrů od okraje křižovatky. Bude to sto korun." Zaplatil jsem a radostně vyběhl na ulici. Normální pokuta za normální dopravní přestupek! Měl jsem radost. Šel jsem dolů ulicí, dostal jsem chuť něco si koupit (asi abych měl pocit, že jsem za tu stovku něco pořídil!),

uvažoval jsem co, a byla to vývojka s ustalovačem, protože mám dělat fotky do Šimečkovy knížky „Obnovení pořádku“. Teprve za chvíli napadla mi méně hlupácká odpověď: „Něco levnějšího byste tam pro mne neměli?“ To když jsem na všech rozích viděl přečnívající čumáky a zadky parkujících aut.

Ve dveřích našeho domu srazil jsem se s Janem Mlynárikem. Hledal mě.

„Ty, počuj,“ pravil, „v březnu bude Tatarka mít narozeniny. Přijede do Prahy a bylo by výborné, kdyby k tomu dni byla hotová jeho knížka.“ Odpověděl jsem: „Tak mi najdi slovenskou písařku, když ani neuměls nakreslit vuokanie! “

— „To nebude třeba, Skácel je ochoten přeložit to do češtiny.“

„Takový nesmysl!“ řekl jsem. „To se nedá přeložit!“ Nakonec jsem ale slíbil, že knížka hotová bude.

Jenomže ale nemám ten rukopis pořád přečtený. Jaksi se ho bojím, trochu se i stydím. Krom toho jsou tu rukopisy, které čekají déle: Rumlovy reportáže, dvě nové Boženy Komárkové. Jednu jsem nabízel k přečtení Evě Kantůrkové, ona mě odmítla, že by ji to teď rušilo v práci na „Pánovi věže“. Druhou jsem strkal Ivanovi, ten řekl ano, ale až cosi dopíše. Takže to zbylo zas na mě a na Grušu: vzali jsme si každý jednu. Gruša

má sklon rukopisy opravdicky redigovat: Sachrovy „Krvavé velikonoce“ důkladně změnil. Ale to my přeci nemůžeme dělat! Já jenom opravuju chyby, sjednocuju pravopis cizích slov, přehodím slovo, nadělám na okraji pár otazníků a hodím to autorovi, ať si to dořeší. Nejsme redakce, bylo by to celodenní zaměstnání a pendrek z toho máme. Když se potom knížka z Petlice dostane do zahraničí, už s ní tam nějaká chytrá hlava emigrovaná šmelí, prodávají prý knížku i za sto marek.

Jel jsem do Tuzexu kupovat čaj, kávu, whisku (to se ale povedlo: teď to vypadá, jako by mi pak těch sto marek poslali!) a tam jsem ve frontě uviděl Sašu Klimenta. Povídali jsme si, čekajíce na vozík, o té jeho oslavě, jak to bylo pěkné, jako by byla normální doba. Ale doba normální vůbec není, připomněl mi to Saša mimoděk sám, a velice důrazně: vzpomínkový sborník, který jsme mu dali k narozeninám, se podařil, proto jsem se rozhodl prodloužit jaksi svůj dar tím, že ho dám opsat a rozdám na příští schůzce bývalých Literárek všem Sašovým bývalým kolegům. Zdena knížku opsala za sobotu a neděli, nemohl jsem tomu ani věřit. Odmítla vzít si peníze, to prý je zas její dárek autorovi, kterého si váží. Do takové jubilejní knížky by se však výborně hodila jubilantova fotografie! Požádal jsem oba jeho syny, kteří fotografují, aby mi potřebný počet

fotek udělali. Oba mi řekli, že nemají čas. Když jsme teď s Alexandrem přivedli na to řeč, požádal jsem ho, aby mi od některého ze svých synů vypůjčil negativ, udělám si fotky sám. A tu vylezla pravda: myslí si, že by to nebylo prozřetelné, když se oba právě chystají na jakési přijímací zkoušky do školy.

Pocítil jsem zas to chvění, nepochopitelně a nepřiměřeně přicházející z jakési onemocnělé části mého těla snad. Ani jsem cestou zpátky, Saša mě vezl domů, mluvit nemohl. Po normálním přátelském rozloučení jsem se doma, byl jsem tam naštěstí sám, ze zahanbení propracoval ke vzteku: jsou ti jeho kluci snad cennější a vzácnější než moji?

Potom přišla Madla z práce a poznala, že něco je. Řekl jsem jí to s obavou, že mi to zas vyčte, jak mi vždycky vyčítá větší rozumnost mých přátel. Musel jsem se jí asi zdát dost zničený, protože její návyk reagovat kontrastně promluvil takto: „No, ale musíš si říct, že když je to zrovna okolo těch zkoušek... co záleží na nějaké fotce?“ - Byl to samozřejmě ohavný sebeklam, ale cítil jsem, jak mi její mírný soud v té věci dělá dobře, protože nemusím vznášet proti kamarádovi smutnou stížnost.

Po cestě ke mlýnu šla skupina lidí, vezli sáně, na nich ležel živý člověk, za sáněmi šel veliký hrubý chlap se sekyrou a do toho ležícího člověka

sekal. Na těle zůstávaly rozšklebené bledé nekrvácivé rány. Lichotivě jsem chlapovi se sekyrou pravil: Já vám tu sekyru kousek ponesu. Rozpačitě mi sekyru pustil a já se dal do divokého volného trysku pryč, letěl jsem za stodoly a uličkou mezi nimi domů. Tam byla sestra, bylo to v Brumově, řekl jsem jí, ať sekyru schová, a vlezl jsem pod stůl. Zdálky se pomalu blížil zuřivý řev. Možná projde mimo naši chalupu dál.

Čtvrtek 8. února 1979

Dneska jsem se měl v jedenáct hodin sejít s Drahomírou Pithartovou (dále jen p.P.), která mi dala přečíst svá „Cvičení v bezohlednosti“. Je to jakoby zápisník introvertní ženy, která se cítí chřadnout ve světě zkaženém muži, kteří místo hedvábí a vlny nastolili silon a krimplen, místo politiky policejní násilí a místo společenského života pití, kuřbu a kecání po bytech, nakonec muži přestávají být muži a ženy ženami. Je to celé úplná pravda! Ale může rozzuřit ty z pražských mužů i žen, kteří si řeknou, že Pithartová si má nejmíň co stěžovat, když je s dětmi doma a manžel jí ještě trpí toto psaní. Měl jsem pocit, že by autorka rukopis měla zbavit neurotického tónu, který přesahuje stylizaci její „bezohlednosti“, a odretušovat o něco víc Pithartovu domácnost, zvlášť když Petr je asi u

meze mužských možností dneska a ona mu, co píše, dává číst, takže je to tedy případ nejen konfliktu, ale i spolupráce. Sepsal jsem si včera k tomu poznámky, dnes ráno dal jsem je Madle přečíst. Pithartovou taky četla u neřekla o ní nic špatného, no no. „Píšeš jí to správně," řekla mi, „ale neměl bys propadat domněnce, že jim můžeš nahradit manžely."

Toto po čertech krátké spojení mě vzteklo, ale zeptal jsem se ještě klidně: „Komu jim?"

„No Vlastě Kavanové například a téhle Pithartové! "

Madla se za léta práce v tom jejich sociálním chorobinci, vybudovaném státem, který vybudoval i ty choroby, naučila bleskovým diagnózám. Jsou vždycky správné, až na maličkosti. Ale ty maličkosti, to je celá ta jemná vrstva vztahů, zájmů a vzruchů, jež jsou voňavým mazadlem všednosti. Bez něho nejely by pracovní, kulturní a společenské styky, nebavilo by lidi hrát divadlo ani se naň dívat, psát ani číst, stýkat se. To ona ovšem ví jako já. Ovšemže se v této půdě uchycují všecka semínka příštích tragédií, je to líheň neřestí, podle Madly, zvláště mých. Neboť mám dnes tedy v jednom bistru zase schůzku s Pithartovou. A ono jedno k druhému!

Roztrhal jsem své poznámky pro p.P. na malé kousky a hodil je do kbelíku. Šel jsem se svalit na gauč, udělalo se mi nedobře. Přál jsem si něčím

se znicotnit, abych neměl už nikdy pro nikoho význam a nebyl trestaný za to, že někdo mě uznává nebo ctí, ať je vezme čert! Ale takový ústup do moudrého klidu je smrt nebo aspoň poustevna. Umím si svou poustevnu dobře představit: psát, popsané papíry ukládat na místo, odkud by je vybírali poslové, s nimiž bych se nikdy neviděl. Mezi lidi chodit zpočátku v přestrojení, než by mě zapomněli. Takovou poustevnu má Karel Kosík, totiž měl, než mu do ní zas vnikla ženská. Tak jde to vůbec, nebo to nejde?

Madla vybrala útržky z kbelíku, dala do obálky a přišla mi oznámit: „Pošlu jí to s dopisem, kde jenom popíšu, cos udělal po mé jediné větě. Ať to sakra už vědí."

„Kdo vědí!" zařval jsem. „Všecky, co k tobě vzhlížejí." A odešla klidně do práce.

Nemohl jsem se rozhodnout k pohybu, naopak jsem čím dál víc tuhnul, jak jsem cítil blížit se hodinu jedenáctou a po ní dvanáctou. Nemám si brát, bože kolikrát jsem si to říkal, nemám si brát žádnou další odpovědnost, nemám se plést do cizího času, nemám si dávat žádné schůzky! Ale teď ještě se musím zvednout, nemůžu jen tak zkrátka převalit svou tíhu na dalšího za mnou, kdo nic neví. Vstal jsem, nešel do toho bistra samozřejmě, ale rovnou k p.P. Ukázalo se, že ona to vůbec nevzala hystericky:

počkala chvilku, pak si zašla na výstavu, cestou zpátky se podívala, jestli tam nejsem, a šla domů. „Až teď mi napadlo," pravila, „že tě sebrali. Začala jsem uvažovat, jak to zjistit."

Já už tolika lidem dlužím být zavřený! A pořád se k tomu nemám.

Vyložil jsem jí pěkně souvisle (vždyť jsem za sebou měl písemnou přípravu!) svůj názor na její „Cvičení v bezohlednosti". Brala to klidně, skoro beze slova, byla právě v jiné roli - v roli docela spokojené ženské, která má děti ve škole a muže v práci, uklizeno, uvařeno, čte si. Otočil jsem se několikrát v otočném křesle, dopil čaj a šel.

—

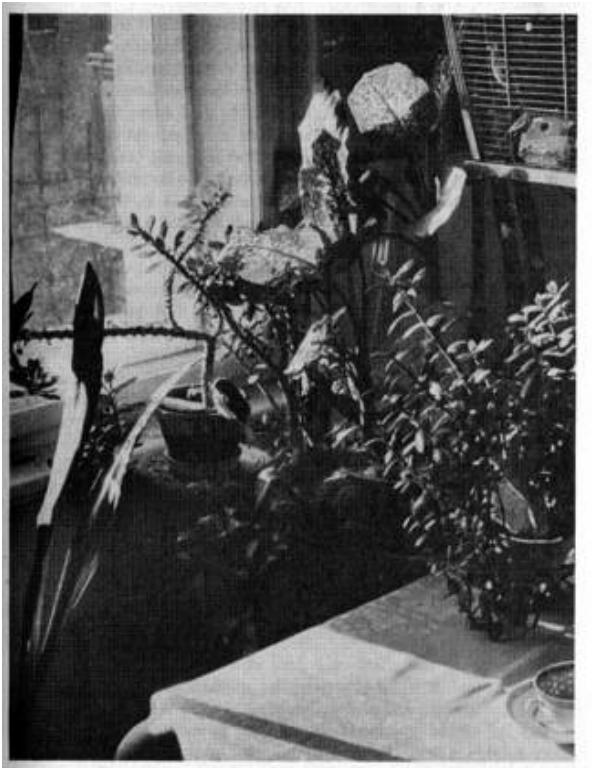

Vypil jsem si čaj... (str. 35)

Šel jsem do Vlašské ulice k Janu Lopatkoví. Seděl u něho jakýsi mladší muž v zimníku, Lopatka nás chtěl seznamovat, ale já jsem řekl, že se s panem Hejdou známe, a on to byl Stankovič. Seděl celou dobu v zimníku a s aktovkou na klíně. Zeptal jsem se ho, proč tak sedí. Prý proto, aby při odchodu nic nezapomněl. Od Lopatky jsem vydobyl tři stovky za dodanou literaturu. Omluvil jsem se, že to musím dělat. Mám tohoto času v rozpracovaných knížkách sedm tisíc, nemám čím už platit nové věci, vrch Petřín je taky vysoký sedm tisíc metrů, nějak se mi pomalu vracejí zpátky. Lopatka mi dal kalíšek becherovky, dostal ji dneska poštou k včerejším devětatřicátým narozeninám.

Kráčel jsem pomalu a v pohodě Nerudovou ulicí nahoru. Zastavil jsem se u obchodu s kávovým porcelánem, za výlohou měli pěkné zlacené šálky, jednotlivě, v ceně od padesáti do šedesáti korun. Byl bych jeden koupil, ale neměl jsem peníze, musel bych sáhnout na „podnikové“ od Lopatky. Šel jsem tedy dál a rozhlížel se, kde je ta terasa, z které jsem se díval na Prahu v létě 1968 se soudruhy Dubčekem, Husákem, Smrkovským, Hájkem… Toto líčení se bude líbit Milanu Šimečkovi, ten mi jednou řekl, že by si ode mne přál číst knihu, jak jenom jdu, co vidím a koho potkávám. Věnuju mu aspoň dnešní zápis, kniha celá je zaslíbena Jiřímu Kolářovi, který mě

do ní odstartoval, než odjel do Berlína. Od té doby, to jest od 7. ledna, jsem do Slávie k jeho stolu nezašel. Matyášovou branou právě zvrhlým krokem kráčela hradní stráž, když jsem zabočil nalevo. Rozbředlý sníh mi ujížděl pod botami. Kosík nebyl doma nebo neotvíral. Z telefonní budky před Vojenským muzeem jsem zavolal Zdeně do práce. Udělal jsem to prvně za celého čtvrt roku, co v tom závodě pracuje.

„Taková vzácnost," řekla Zdena, „a já se ani nemám komu pochlubit, protože jsem tu zrovna sama."

Rozhodl jsem se, že pojedu tam, kam bude mít namířeno první tramvaj. Byla to třiadvacítka, jeli jsme tedy k Mirce Rektorisové. Já mám kdekoli nějaké řízení. Zazvonil jsem a pak poslouchal, jak mi jde otevřít. Několik kroků před ní, jak věrný pes, běželo její astma. „Z čeho tě ruším?" zeptal jsem se.

„Z filatelie, čili z ničeho, ráda tě vidím." Filatelie v této domácnosti není ovšem hobby, nýbrž přivýdělečná činnost pro redakci Filatelistických rozhledů či jak se to jmenuje. „Obědvals?" zeptala se Mirka. „Totiž jestli jsi neobědval, tak to máš smůlu."

„Nejdřív bych si umyl ruce."

„Prosím, rač tudy do koupelny, ale neumaž se tam, zítra začínám nový život." Omlouval jsem se: „Já jsem nešel k tobě, šel jsem ke Kosíkovi, ale

neotvírá. Ty jsi jenom náhradní cíl, podobně jako anglické bombardéry měly pro každý nálet krom hlavního cíle náhradní a tak přišla ke škodě i firma Baťa.“

„No vidíš,“ řekla Mirka, „to máš přímo prima začátek k něčemu a obuj si tyhle trepky, ať si u nás neumažeš ponohy.“

Donesla mi na stůl v pokoji talíř se studeným uzeným kolenem, rohlíky a sklenici vína. Řekl jsem: „Koupil jsem ti přímo v Tuzexu veliký pytlík kafe, jenže jsem nevěděl, že k tobě půjdu.“

„Takovou škodu by sis dělal? Řeknu ti, nebyla jsem tomu ráda a nemůžu to pořád překonat, ty jo?“

„O čem mluvíš v tuto chvíli,“ zeptal jsem se. „Přeciť o tomhle,“ položila přede mne hromádku rozepsaných Grušových traktátů a zeptala se: „Co s tím míníš udělat, necháš to bez odpovědi?“ — „Nechám to tak. Odpovím do roka.“ —

„Ťakra, ťakra, a přitom vím, žejo, on tě má rád. Co se mu to, chlapci, přihodilo?“ Řekl jsem: „Už mi i napadlo, že jelikož se máme rádi, můžeme si tohleto dovolit. Jediní my dva v Praze.“

Pravila: „Já tomu částečně nerozuměla, ale částečně jo. Namouduši bych však nevěděla, co na to říct. Ty to víš?“ —

„Napřed jsem pro to nemohl spát. Žasl jsem, když mi předevčírem řekl: Tak co, už sis to

přečetl? a takhle si vesele mnul ručičky. Z toho jsem poznal, že slova jsou jenom slova.“

„Jsem již stará, mnohé jsem viděla. Jak s tebou teď mluví jiní naši přátelé?“

„V odborných kruzích se mi navrhuje, abych si nechal vytrhnout všecky tyhlety tři dolní zuby.“ — „Jdi ty, a uděláš to?“

„Já se podřídím výsledkům rentgenu,“ řekl jsem.

Dojedl jsem, pili jsme Tři grácie. „Chceš doutník Ritmeester?“ zeptal jsem se. „Myslíš, že je to to pravé pro moje astma?“ Zapálili jsme si oba. Zvedla útlý doutník s náustkem a zeptala se: „To ty odteďka budeš?“

„Nebudu, to je z Tuzexu. Já někdy chodím po ulici a hledám něco pro sebe, něco pravého pánského, ale nic nikdy nevidím. A tyto doutnáčky se mi zalíbily.“

„Jsou milý,“ řekla, omylem šlukla a rozkuckala se. „Tak já ti tu ještě jeden nechám. A jeden pro Frantu.“

„Hahá Franta!“ zasmála se. „Ten měl onehdy příhodu. Jeden muckej mu dělal neslušný návrhy, ale ten ti z toho byl úplně znechucenej. Já mu říkám, dědku, vidíš, máš bejt rád, že seš po sedmdesátce ještě tak sexy. Na druhý straně je pravda, že ten chlap byl přiopilej. Nocoval u nás na tomhle gauči, ráno se vzbudil jak rybička a nevinnej. Ale Franta, když jsme rozestýlali a šlo o

to, koho kam, mi říká: Já chci spát s tebou. To tyhlety zdě neviděly nevim jak dlouho! “

„Co říkáš tomu Iránu,“ zeptal jsem se. „Myslím, že si hoši o něco koledujou,“ odpověděla. „Myslíš které,“ zeptal jsem se. „To ti taky nepovím, v tom se prase nevyzná.“

Když bylo dopito, řekl jsem, že jdu domů. „A tohleto množství ti bude stačit?“ ukázala na hromádku Grušových traktátů. „Ani si je všecky nevezmu, dám si to opsat ještě jinde, rozdej je kamarádům,“ řekl jsem. „Nedělám to ráda, ale zas, když se máme po neděli sejít, tak jim to přinesu, aby taky byli trochu imbilde.“ Když jsem se v předsíni obouval, pravil jsem: „Ty mi, zdá se, nadržuješ.“

„Ale, hochu, ani nevim.“

Přijda domů našel jsem ve schránce dopis od Jana Simsy, propuštěného z vězení, od Milana Šimečky a další příspěvek do polemiky od Luboše Dobrovského. Přečetl jsem to všecko a nechal na stole, jak máme zvykem, aby mohli číst i ostatní. Madla přišla z práce, vyndala z kabelky obálku s roztrhanou p.P. a řekla: „Nebudu nic posílat.“

Znovu jsem to hodil do kbelíku. Pak si po řadě přečetla dnešní poštu. Šimsův dopis začíná: „Jako prvnímu vám píšu z překypující vděčnosti za fejtón Pokus o jiný žánr...“ Šimečka píše: „Bezideově s Tebou souhlasím, protože jsem se kdysi pro to rozhodl, když jsem poznal, co jsi

zač.“ - Dobrovský: „A protože normy Vaculíkovy byly a jsou nade vši pochybnost... není mu v tomto ohledu co vytknout.“ Její tvář byla na konci té četby tváří Sarkasmu.

Udělám, co bude v mých silách, aby se to neopakovalo.

Pátek 9. února 1979

Seděli jsme okolo zaprášeného stolu v pusté místnosti, odkud vystěhovali nábytek. Na parketách zbyly obrysy koberců, na zdech stíny obrazů. Byl tam Ivan, Alexandr, Jiří a jakoby ještě Petr Kabeš nebo Karol Sidon. Byl to báječný úkryt pro naši poradu nevím o čem. Najednou shora od stropu padla do prachu na stole kapka a rozprskla se ve vodní kuličky, do nichž když se opatrně foukne, koulejí se a šednou. Pak další kapka, a už začalo souvisle protékat stropem na několika místech v tom rohu, co jsme seděli. Chvíli jsme na to hleděli, potom asi Karol pravil: „Ti nás ale přesně vyhmátli zas! “ Odklidili jsme se k oknu, kterým pro špínu nebylo vidět ven, a doufám, že ani dovnitř. Nerozžali jsme, vždyť ze stropu i ze zdí trčely jenom neukončené dráty. A už tam s námi byla jakási ženská, byla to nějaká nakladatelka z Rakouska. Chtěla, abychom pro ni udělali k propagaci našich věcí nějaký televizní rozhovor nebo sehráli scénku. Jenže tu nebyl

Pavel Kohout, který takové nesmysly dovede uspořádat svižně a rychle. Hloupě a s nechutí jsme se dívali jeden po druhém. Potom navrhl Ivan, abychom spolu navzájem udělali jakési miniintervjů, v němž každý smí dát každému jenom jednu otázku, tu nejdůležitější. Saša řekl: „Například - jak se cítíš, Ludvíku.“ Ivan řekl: „Jak spíš, Ludvíku.“ Jiří: „Zlobíš se na mě, Ludvíku?“ Nakladatelka, nepůvabná a kouřící, ale nad očekávání přátelská a důvěrná se zasmála a řekla rozkošně: „Ale to bude přímo milenecky dráždivé!“ Podíval jsem se na ni, zda ji neznám, neznal jsem ji a udělal jsem docela dobrý vtip, jaké se mi někdy v němčině daří: „Sie sind ja eine echte Freudländerin! “

Neděle 11. února 1979

„Byli jsme v nějakém našem domě,“ pravila Madla při snídani, „a tam byly nahoře pokoje, dole jenom jakési kůlny. Byla jsem tam s Janem. Najednou vidím, začíná tam hořet, to dřevo. A já jsem nebyla schopna ani hasit, ani jít pro Jana. Nešly mi pohyby vůbec. Tak jsem se dívala, jak to hoří.“ Zeptal jsem se: „A já kde jsem byl?“

„Nevím. Tys tam vůbec nebyl. Předtím zas měla jsem jakési mimino a vůbec jsem nevěděla, jestli jsem mu dala pít. A říkala jsem si, jak je toto možné, vždyť já jsem bývala vždycky tak pečlivá.

A tys tam zase nebyl. Tak jsem z toho vždycky šla na záchod, dvakrát. Neslyšels mě?“

„Ne.“

„Ale svítils.“

„To jsem spal s hubou na klapkách.“

Janek řekl: „Vám se každému vždycky něco zdá. Mně nikdy. V čem je závada?“

„Ještě jsi blbučký,“ pravil Ondráš. „Nedáváš pozor,“ řekl jsem. „Ale! “ řekla Madla. „Je zdravý, má zdravé spaní. Když se vzbudí, ihned sen zapomíná.“

„Ano, je zdravý a blbučký,“ potvrdil Ondráš. „Zkus dávat pozor,“ řekl jsem já.

Požádal nás můj bratr Emil s Linou, abychom s nimi zajeli až k Vodňanům podívat se na jakousi chalupu, kterou se rozmýšlejí koupit. Vyjeli jsme v půl desáté. „Za jak dlouho tam dojedeš?“ zeptal jsem se Emila, byl to chyták. „Za dvě hodiny,“ odpověděl jistě. „Mohl bys to dokázat za dvě a půl?“ poprosil jsem. Jezdí tak rychle, obratně, bravurně a zajímavě, že mě to rozčiluje. Cítím, že jsem ještě teď unavenější, než kdybych řídil sám. Cestou jsme mluvili o Vondráčkových pamětech, Lina čte první díl, Emil druhý. Lina zažívá u četby svůj úžas nad první Československou republikou a Rakousko- Uherskem: pohled z Asie do Evropy. „Já jsem opět to uvědomila, že… “

„Si,“ řekl Emil. . .já jsem to uvědomila si, že vy jste byli spíš Francie než Bulharsko.“ Dostával

jsem na ni dopal a podržel jsem si ho do večera.

Chalupa je na pěkném místě, ale skoro zbořenisko. Emilovi se do kupu nechce, ví, že všecku dřinu musel by udělat sám. Lina se však už těší, jak si za chalupou na dece bude číst Evropu. Je křehká, zimomřivá a fajnová, jak se na aristokracii s koncovkou -dze patří. Když někdy u nás na zahradě pomáhala třeba plet rybíz, brala každou rostlinku pološtítivě do dvou prstů, držela ji dlouho ve vzduchu, než ji pozorně odložila, a mezitím vykládala o novinkách gruzínské literatury. Ale je mírná, pěkná, něžná a pohostinná. Madlu má ráda, mě ne, protože. Než mě víc poznala, měla mě ráda, dokonce se mnou chlubívala. Při prolézání chalupy mě stranou požádala, abych se u Emila přimluvil za koupení. „Ano, Emil bude dřít a ty se v červnu budeš v kožíšku půvabně choulit ke kamnům! “ Usmála se roztomile a řekla: „A nemyslíš, Ludvíku, že člověk může taky změnit?“

„Se! “ řekl jsem.

Zpátky jel Emil už pomaleji. V jižních Čechách není žádný sníh, vláda se tu může tedy cítit pevnější než v Praze. Viděli jsme mnoho dravých ptáků, seděli na stromech nízko nad silnicí. Na jednom místě jich hejno kroužilo těsně nad zemí. Emil zastavil, běžel jsem se tam podívat, ptáci ulétli a z brázdy vyskočil zajíc. Zachránil jsem mu život? Cesta zmrzlou krajinou

by mi dělala jenom radost, kdybych neměl pocit, že až mráz sejde, dají se do chodu zas všecky ničivé procesy, zimou jen pozdržené. Vždyť oni práškují žlutě dokonce i sníh! Nevidím nikde nic dobrého, všecko se mi zdá odsouzeno ke zkáze. Takový úsudek ztrácí na ceně, je tu podezření z choroby stáří. Vadilo mi i to, že Lina považovala brebentění celou cestu za přednější než dívání. Když jsme se blížili ku Praze, pravil Emil: „Nač jsme tam jeli? Ani mi neporadíš, jestli to máme kupovat, či ne! “ Řekl jsem: „No, Emile, jestliže chceš udělat napínavou blbost, doporučuju vřele, kup to! “

Lina zezadu řekla: „Tak ti to děkuju.“

Celý den jsem byl pryč, mám jít spat, chce se mi ale něco ještě dělat. Svádí mě bílý papír, a moci se po něm svobodně pustit, stíhat ty jiskrové pocity života, které se mi v poslední době začínají zas někudy kmitat. Ano, mívám jednou za dlouhý čas, vkládají se mezi to i léta, krátká období, třeba několikadenní, kdy se moje dnešní vědomí jakoby vteřinovými výboji probíjí do spodnějších vrstev. Mám pocity třeba sněhu navátého škvírou pode dveřmi a smažících se koblih: to je naše síň a maminka v kuchyni - fašank, klouzačka, prázdno ze školy ve čtvrtek. Nebo čtu obyčejnou větu o pohybu listí na stromech, a ne že vidím, nýbrž mám celý kompletní pocit pohybu po svazích, včetně

pomyšlení na to, co mě čeká, až přijdu z toulačky domů.

Pondělí 12. února 1979

Je ráno. Sny jsem měl bez významného děje, například na tabulce přede mnou pořád zeleně blikalo totéž třímístné číslo, jež jsem si nezapamatoval. Složeno bylo z číslic psaných neobratným rukopisem tranzistorových počítaček. Dále jsem železnou lopatkou přehazoval popel na jednu hromádku a bylo mi divné, že tam patří i popel vzácných lidí: slovo „vzácných" se mi opakovalo a týkalo se Jiřího Koláře.

Janek má školu odpoledne, sedí teď v kuchyni u telefonu a pořád kamsi volá. Uvařil čaj a zve mě k němu. „Na tvůj pokyn zdál se mi dneska sen," praví. „Šel jsem na prvního máje po ulici, chtěl jsem jet do Dobřichovic..."

„Jak víš, že to bylo na prvního máje."

„Protože nejezdily tramvaje a po ulici se pohybovalo takové to smetí: lidé, kteří jdou pozdě na průvod nebo z něho zdrhli. Čekal jsem u Palackého mostu na autobus, a vždycky když se zdálo, že nějaký jede, byla to skupinka lidí s transparentem. Nakonec přijel trolejbus, a sice pozpátku."

„K čemuž jsou trolejbusy zvlášť vhodné," řekl

jsem.

Přišla Otka Bednářová, pozval jsem ji dál, vešla sice, vzala si čaj a kousek štrůdlu, ale naše řeč drhla. Otce jsem se znelíbil. Ani ne před třemi roky mě ještě ctila: udělala největší kus práce na legračním vydání LN (Ludvíkovy noviny) k mým padesátinám. Ivan Klíma mi onehdy pravil, že Otčin vztah ke mně je přímo školním příkladem, jak zbožňování promění se v opak. Co se dá dělat. Příčinou je Zdena a tak dále. Před několika lety spolu obě mluvily, dokonce se navštěvovaly, dokonce mě Otka jednou vezla svým trabantem za Zdenou do Rochova. No dobře. Ani jsem si nevšiml, kdy došlo k obratu. Když se před odjezdem z republiky loučil Vilém Prečan a já jsem u nich byl, vzal mě na dvorek a řekl mi, že to nemůže vydržet a musí se mě zeptat: Otka ho varovala, že se mi nedá už věřit, protože Zdena je na mě nasazená, můžu to vyvrátit? Řekl jsem, že nemůžu, vyvrátit nemůžu. Vyvrátit bych nemohl ani o sobě, negativní důkazy neexistují. Že ale takové úvahy znám a vedly se snad už o kdekom včetně Otky. Já takové řeči prostě nepřijímám, ale jsem opatrný, ke každému, v rozličné míře. Stoprocentně věřím jenom několika lidem, a ti to vědí. Zdeně neříkám nikdy víc, než kolik potřebovala pro svou práci na Petlici, hlavně nikdy nic o žádné akci předem, a to už z prostého důvodu: abych ji chránil od vydírání. Chtěl jsem,

aby nejenom nic nevěděla, ale aby oni věděli, že ona nic neví. Už to vědí. (Martinovský jednou Madle řekl o mně: „Nevěří ani Zdeně.“)

Otka teď žije pro Chartu a pro Ledererovu Moniku. Já jsem ji zklamal víckrát, že jsem pro Chartu neudělal, co ona si myslela, že bych udělat měl. Buď mi to bylo odlehlé jako tzv. Patočkův tribunál, nebo jsem dělal na něčem důležitějším, o čemž jsem jí však neřekl, jako např. byl almanach „Hodina naděje“. Až jednou jsme se hodně pohádali, ale toho nechám, teď.

Čtu střídavě povídky Ladislava Klímy a Škvoreckého „Samožerbuch“. S L. Klímou jsem se doposud nějak životně míjel, čtu od něho něco vůbec prvně. Když se o něm pořád mluvilo, nevěděl jsem, o kom je řeč. Teď jsem si přečetl v jeho životopise, co všechno napsal, rozepsal, spálil a co se ztratilo či jaké zbytky zůstaly, a musel jsem se smát. Připadal jsem si jak v divadle Járy Cimrmana. Podobný bizarní pocit cimrmanovštiny jsem měl, když jsem četl životopis Komenského: čím vším se zabýval, co objevil, čemu mínil učit, do čeho se rozběhl a proč z toho sešlo a co mu shořelo. Četl jsem to nahlas u stolu, kluci se chechtali jako já. Vedou se v Čechách dvě nebo tři syndromatické národní postavy: Švejk (nikoli však Hašek), Kafka (nikoli však Josef K.) a pak případ od případu ještě jiné, např. Kondelík. Myslím, že postava Járy

Cimrmana nebyla náležitě rozpoznána: není jenom náhodným plodem dvou hravých intelektuálů! Ten fenomén všestranné nešikovnosti, nezdaru a smůly, zakopaný talent vykopávaný po stu letech!

O „Samožerbuchu“ říkají někteří, že je nevkusný, nestoudný a ještě nějaký. Mně, když jde o samožerbuch, nevadí nic. Jedině co u Škvoreckého vždycky: obsedantní nadávání na komunisty a estébáky. Kdybych já byl v Kanadě, už se na ně vykašlu. Je to otázka zdraví - jako tady doma. Třeba si Škvorecký myslí, a ani o tom neví, že je takto povinen, jelikož ujel. Povinen je, ale rozumem a soudem z odstupu. Je to jiný, silnější Škvorecký, který mluví do Hlasu Ameriky o literatuře a musí své Dannyho protikomunistické tiky nahradit důvodným výrazem. Jak s ním souhlasím, když říká, že spisovatel píše pořád o tomtéž, a tedy že on bude psát Dannyho, tak naopak nesouhlasím a nelíbí se mi, když se tváří, jako by Danny byl on sám, pořád.

Když mi táhlo na patnáctý rok, ohlížel jsem se už, jestli mě nějací velcí lidé nepozorují, jak si nasazuji indiánskou čelenku a lezu v trenýrkách s lukem pod mostek. Setrvačnost mé zvolené postavy byla ohromná, nikdy jsem ji nezapřel, ovšem nemohl jsem se tak dál strojit. Indiánského náčelnictví, můžu říct, užil jsem

potom za'celý život dost. Nedávno jsem prohlížel fotky a přišel jsem na jednu, kterou jsem si pořídil, když mi bylo 37 let. Dostal jsem tehdy státní vyznamenání za práci v rozhlase. Ozdobil jsem se nahatý jenom tou medailí na prsou. Dívaje se teď na to skepticky a moralisticky uznávám, že obrázek by potřeboval jistou malou retuš: přimalovat tři péra do vlasů na hlavě.

Úterý 13. února 1979

Začal jsem si se zubařem zas, po dvou letech. Potkal jsem ho před vánoci. „Máte u mne flašku," řekl jsem, „a nebude to úplatek, protože jsem vás celý rok nepotřeboval." Odpověděl: „Bude to normální honorář jako ve staré Číně. Tam se lékaři platilo, když ho nebylo třeba." Ovšem k doktoru Kurkovi chodí celý rok z naší rodiny vždycky někdo.

Poručil mi vylézt na vodorovné křeslo a vypumpoval je tak, že jsem měl nohy málem výš než hlavu. Všecko prošťáral a zeptal se, kdy už konečné vyndáme ty tři dolní mrtvé řezáky, které se už stejně viklají. Dále by se vlevo nahoře prima dělal ten můstek, zrentgenujeme si to. Připomněl jsem, že jsme to už rentgenovali. Paní Krumphanzlová řekla z karty, že to je ale už dva roky. Pravil jsem, že mě nic nebolí a přišel jsem kvůli dobrým vztahům. Oškrábal mi cosi a řekl

sestře: „Nachystejte mi flečer.“ Pak mi řekl: „Vypláchněte si.“ Ale když jsem nohy měl výš než hlavu, nešlo to. Musel mě napřed sklopit do příhodnější polohy. „Vidíte, takhle to vypadá,“ řekl, „když pacient si musí osobně vyplachovat.“ Podivil jsem se, kdo má za mne vyplachovat.

Sestra řekla: „To má dělat sestra.“

Doktor Kůrka řekl: „To má totiž vypadat takto,“ obešel kolem mé hlavy a postavil se z levé strany. „Tady má stát sestra a tady, vidíte, je taková hadice. Já pracuji v ústech a sestra všecko rovnou odsává. Tah je silný,“ zmáčkl knoflík a hadice zahučela, „a když pacient potřebuje vyplivnout, nasadí se na vysavač trychtýř a do toho se plivá. Jenže toho nelze u nás dosáhnout, protože personál je líný.“

„A to máte tak se vším,“ řekla sestra. Šli jsme na rentgen.

V roce 1969 jsem měl stíhání pro „Deset bodů“ a čekal mě soud. Představa, že mě v chladném betonu rozbolí všecky zuby, mě strašila. Před dr. Kurkou měli jsme jiného zubaře, s nímž jsem se nijak neznal. Když si přečetl mou kartu, zeptal se: „Vy jste ten?“

„Ano.“ Chvíli se na mne díval, pak pravil: „Promiňte, ono to sem nepatří, ale mě tyhle věci zajímají: kolik vám bylo, když jste vstoupil do strany?“

„Dvacet roků.“

„Otevřete ústa. Takže vy jste od svých dvaceti let pracoval pro to, abychom tu dnes měli Rusy. Tak se na vás podíváme, abychom vás do té basy odevzdali v pořádku."

Byl jsem tehdy zdravý, tím i silný. Plus celá česká společnost, téměř jednotná v soudu, rozlišená jen v odhadu, jak dlouho to může trvat. Za deset let každý z nás musel ustoupit hloub do sebe, jednat s čím dál menší podporou zvenku, ale s důsledky stále těžšími. To je nějaká spotřeba sil! Od špatného ucha pobolívá mě někdy hlava. Přibylo mi dioptrií, dostal jsem žlučník, a dokonce abych šel na EKG. Ale to zas příští týden.

Do jakési polopodzemní kovodílny šel jsem s obavami reklamovat vadnou střelu. Střela byla veliká jak náprstek, čili tlustá a krátká, z matného šedého kovu, čili z olova. Vadu měla prokazatelně výrobní: na jejím obvodu byla menší prázdná bublina. Špatné lití. Přišel tmavý nebezpečný chlap v kožené zástěře, s mlčenlivým vztekem střelu prohlédl - a pak mi beze slova podal jinou. Byla na povrchu bezvadná, jenže měla viditelně menší průměr. - A to máme tak se vším, jak pravila paní Krumphanzlová ze zubního.

Středa 14. února 1979

Odcházejíc v poledne do práce Madla se

zeptala: „Co budeš dělat?“

„Co budu chtět. Je to můj život,“ řekl jsem. „To je právě škoda, sakra! “

„Chceš, abych ti ho dal?“

„Aspoň půl. Nebylo by to špatné,“ řekla, nasazujíc si kožešinovou čepici. „Přijdu večer pro tebe do práce, chceš? Z domu! “ řekl jsem. „Bylo by to dobré. Ale je to zbytečné.“ Natáhla si na malé ruce rukavičky, otevřela dveře na chodbu, ještě se obrátila a řekla: „Nevyměníš mě za čočovici?“

„Ne.“

„Já su oves.“

„Co to má znamenat?“

„Je horší, ale potřebný.“

Naložil jsem aktovku knihami, které odkládám pro nezastižitelného B., a vyrazil jsem tramvají na dalekou cestu. Když jsem ho posledně nechytl doma, nechal jsem mu lístek, aby přišel. Nepřišel, výborně, tak já teď dělám ještě tento povinný pokus, a když zas nebude doma, rád milého B. zruším. Nějak začít musím. A ten sympatický mladý autor, který měl udělat do své knížky fotky (600 Kčs), vložit je do opsaného rukopisu a ten jenom zanést do vazby, také to dosud neudělal, a já se ani nebudu ptát proč, nýbrž ho zruším. A tak dál. Do mých dnů se bude šířit volno.

Na čtení do tramvaje vzal jsem si tenkou

knížku, obsahující Šimsovu studii o Havlíčkovi a Mezníkovu o Jeronýmu Šrolovi. Mezníka neznám, nikdy jsem ho asi neviděl, jeho psaní a způsob úvahy se mi ihned zalíbily. Píše o politickém člověku husitské doby, který si za všech etap revoluce udržel majetek, postavení a moc, když kolem něho mnozí mizeli dokonce na popravišti. Mezník na otázku, jak je to možné, kreslí tři odchylné, ale stejně pravděpodobné pohledy na toho člověka: buď pro majetek, rodinu a kariéru plynule zrazoval, nebo obratně a odůvodněně taktizoval, zachraňoval, co mohl, a s pocitem hříchu v smutku a pokoře „bránil nejhoršímu“, nebo konečně to byl člověk vůbec čestný a pravdivý až do té míry, že se o ničem neklamal, pronikavě poznával realitu a jednal v ní vždycky podle svého nejlepšího přesvědčení, jež se vyvíjelo s hnutím a dobou.

B. jsem nenašel doma a tímto mu dávám na vědomí, že s ním končím. Jel jsem ke Zdeně. Uvítal mě výbuch černé chlupaté vášně - Bibisa. Zdena nepřišla ještě z práce. Odložil jsem tašku a šel s Bibisou ven. Vyskakovala po mně a skoro lidsky vykřikovala. Pak zas letěla s jemným klapkáním drápů po schodech dolů a každou chvilku obrátila hlavu, hleděla na mě do veliké výšky a její šílená radost mě až bolela. Bibisa je pekinézka, celá černá, vypadá s velkýma vystouplýma očiskama jako ďáblík.

Obešli jsem blok, a Bibisa nic. Šel jsem s ní do parčíku na sníh, tam taky nic. Nechal jsem ji pochodit sněhem, aby si očistila tlapy, a odnesl ji na ruce domů. Věděl jsem, co a kde mám hledat, taky jsem to našel, přistrčil k tomu Bibisin ďábelský obličejík a symbolicky ji pleskl po zadečku. Valila na mě oči a její ukrutný strach mě až rozesmál. Ale uviděl jsem také, že má jedno oko zarudlé. Tu jsem si povšiml na stole flaštičky s borovou vodou, oční mastí a vaty. Vymyl jsem jí oko a namazal. Obešel jsem vedlejší pokoj, abych zjistil, co je nového. Našel jsem nový účet z advokátní poradny na tři sta korun a rozepsané, pro mne připravené tři články, které jsem tu posledně nechal: „Milý Jiří Grušo“, „Milý Luboši Dobrovský“ a „Milým přátelům Vaculíkovi, Havlovi a Pithartovi“. Náš milý spor pokračuje, ve vší lásce. Zdena to všecko opisuje, ale nepřiměl jsem ji, aby se mezi mnou a Jiřím rozhodla.

„Nemůžu si pomoct,“ řekla, „když jsem toho Jirku opisovala, musela jsem se smát, nejsem schopna brát vás vážně.“

Vtipný únik, docela. Pak jsem se podíval na číslo stránky vložené do stroje: v Tatarkovi sebou ale mrskla! Jen ať je to co nejdřív pryč, jistě jí občas přijdou prohlédnout stůl, a Bibisa je pekinéz příliš jenom symbolický.

Za chvíli Zdena přišla (Bibisiny výbuchy lásky), zápěstí pravé ruky ofačované, má v něm

zánět. S levou rukou zas chodí na obstřiky. Se žaludkem má jít na rentgen, s páteří na cvičení: sumárně je to klinický uzel kontraindikací, jehož koneček by se snad dal najít po dlouhém odpočinku v klidu a péči, bez rozčilování a bez psaní. Tu páteř má doničenou z Petlice, žaludek a nervy z policejního tažení proti Petlici, jež loni v srpnu vyvrcholilo originálním terorem: zavřeli Zdenu na venerologické oddělení, kde byla násilím vyšetřena na pohlavní nákazu. Byla tam tři týdny, nesměla telefonovat, psát, ani dostávat poštu, a to ještě nebylo všecko.

„Bylo mi dnes tak špatně," řekla, „že jsem jenom seděla nad stolem a bránila se omdlít nebo řvát."

„A kouřit ti šlo?"

„Jenom osm cigaret! Za celý den!" To jí opravdu muselo být zle. „Neměla bys tolik psát. Proč toho Tatarku tak valíš?"

„Podívej, miláčku: zavřeli mě do fabriky, aby mi znemožnili opisovat. Proto píšu, a třeba zdechnu." Vzala si cigaretu a nabídla mi taky, vzal jsem si. „Bohužel," řekla, „nedaří se mi psát to tak čistě, jak bych si přála. Přece jenom se mi ta slovenština už vzdálila. A tys tam," rozesmála se bezhlasně, až cukala břichem, proto se hned musela chytit za žaludek, „tys tam ještě nadělal sto padesát vuokaní navíc! "

Řekl jsem: „Přiraž si samozřejmě padesát

haléřů za stránku.“ Ukázala na stůl, kde ležel účet z advokátní poradny: za neúspěšnou stížnost proti teroru z loňského léta. „Viděl jsem. Můžu ti dát zálohu na Tatarku, jsi s ním skoro hotová.“ Dal jsem jí čtyři stovky.

„Děkuju,“ řekla. „Není zač, jsou to tvoje peníze.“

„Píšu to velice ráda. Mám při tom… hm, potěšení,“ řekla. „Kde,“ zeptal jsem se.

Po předkrmu (cigareta značky Sparta) Zdena cosi chatrně pojedla '(Bibisina láska zas u jejího boku), pak jsme vypili kávu a ukázalo

—

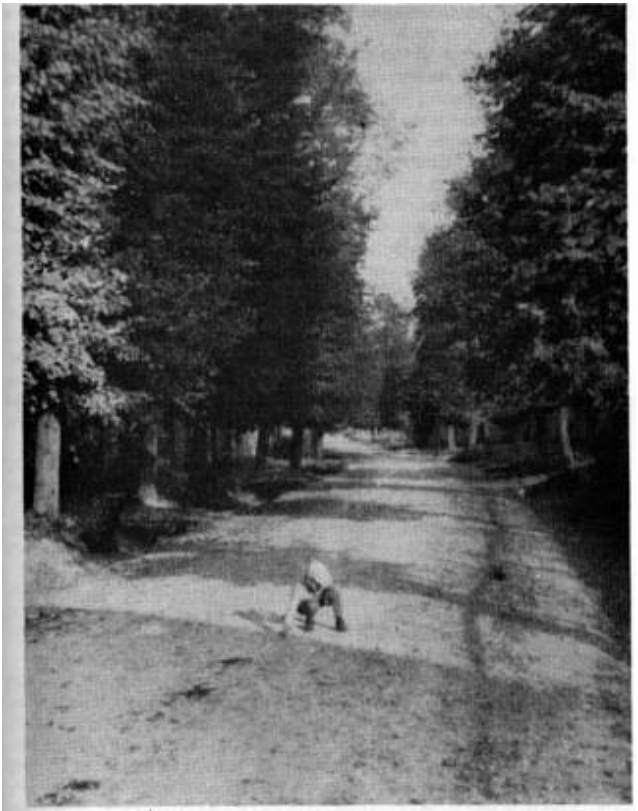

...jako by se stalo až kouzlo uvidět naši ulici, jak o ní píšu v „Sekyře"... (str. 56)

se nejrozumnější ze všeho jet s Bibisou na pohotovost. „Včera měla teplotu, bělmo oka zarudlé, ale teď jí úplně šedne celé oko!“ Na veterinárním středisku v Říčanech jsme asi půl hodiny čekali. Bibisa přijala injekci bez mrknutí. Vyšetření s ošetřením stálo jenom třiatřicet korun, zaplatil jsem je. Zítra večer s ní Zdena musí sem zajet znovu. Jeli jsme zpátky do Prahy, chtěla mě zavézt domů, ale nechal jsem se vysadit na konečné devětadvacítky. Cestou jsem četl Šimsovu studii o Havlíčkovi. Jestli najdu volné ženské ruce, nechám tu knížečku opsat.

Madla přišla z práce až v deset. „Jak bylo?“ zeptal jsem se. „Dneska jsem si ale zacvičila! “ Nerozuměl jsem dobře (to mé ucho), opakovala větu, já jsem řekl: „Doufal jsem, že slyším: Dneska jsem s nimi ale zacvičila! “ Vzala si čtvereček knekebrótu, z lednice tvaroh, sedla ke stolu. „Dělala jsem osm příjmů.“

„Jak to, že ty?“

„Protože jsem tam byla sama.“

„Oni tě zas nechávají samotnou?“ podivil jsem se, protože už asi rok Madla nesmí zůstat v místnosti sama, aby nemohla mluvit s nějakým klientem, kdyby v té chvíli nějaký přišel. A teď přijímala! Šeredně se na mě zašklebila a zasyčela: „Proč to tady říkáš?“

„Tys řekla, sakra, žes dělala osm příjmů.“ Vytáhl jsem telefonní šňůru ze zdi (pošetilost) a

ona mi o nich vyprávěla.

Potom se zeptala: „A ty cos dělal?“

„Tak,“ pokrčil jsem rameny. „Měls čočovici?“

„Nebyl čas,“ řekl jsem a nedodal, že nebyla ani myšlenka a hlad.

Přeju si dobrou noc. Měl jsem dnes v plánu psát něco jiného, co si dlužím. Ale to mi nešlo. Lehnu, vezmu Ladislava Klímu a budu dál číst taky příšerný příběh Siderův s Oreou.

Pátek 16. února 1979

Je takové pěkné dopoledne. Jsem doma sám. Na dnešek teplota zas klesla trochu pod nulu, střechy naproti poprášil drobný sypký sníh. Můžu dělat sto věcí. Obtáhl jsem kresby v mém deníku, které chci reprodukovat. Retušoval jsem dvě staré fotografie, které musím dát ofotit. Nevím, kdo je dělal. Vyptal jsem si je před asi patnácti lety od kmotřenky, ačkoliv jsem nevěděl, co znamenají, chtěl jsem je pro jejich náladu a tón. Teď mi zas přišly pod ruku a já jsem je teprv rozluštil.

Jedna ukazuje cestu lemovanou z obou stran lipami. Za lipami je řada stodol, ke každé vede přes příkop mostek, dřevěný. Cesta zahýbá za kmeny lip, takže není vidět, jestli tam už stojí, či ještě nestojí - naše chalupa. Na cestě dřepí chlapeček v bílé kšiltové čepici, je to asi můj

bratranec Ludvik Kozáček. Protože Ludvik je starší o čtyři roky než já, je-li to na fotce on, naše chalupa ještě nestála.

Je to podivný pocit, jako by se stalo až kouzlo uvidět naši ulici, jak o ní píšu v „Sekyře“, kdy už tak nevypadala, byla jenom vzpomínkou, kdy jsem netušil, že existuje taková fotografie, a najednou ji mám.

Na druhém snímku je zas bratranec Ludvik Kozáček a husy, ale ty k němu nepatří, oni husy nemívali. Děj - na krátké oškubané trávě sedící Ludvik a pasoucí se husy - odehrává se pod Katrmajerovým mlýnem a pilou, ta je vlevo vidět. Vpravo je dřevěná stodola, byla. Cesta vine se mezi stodolou a mlýnem do Klobucké, což bylo obecní pastvisko, kde se pásaly krávy nebo kozy. Tadyma jsem prvně hnal Ajnu, ona mě nechtěla uznat a každou chvilku proti mně útočně obrátila hrbatou hlavu, protože tatínek ji schválně naučil trkat, dřív byla hodná.

Sobota 17. února 1979

Pana Ladislava Klímy horory na mě účinkují jedině poeticky. Čtu je před spaním, a pak se mi klidně zdá všední kancelářský sen. Například jak mě vezmou zpátky do rozhlasu, já přijdu do naší redakce, tam mi v koutě ukážou stůl, poznávám ho podle skvrn, prachu a rozsypaných sponek. V

šuplíkách jsou složky a desky, prázdné, zažloutlé papíry, prázdné, nikde ani litera ničeho. Kolem mne sedí neznámí mladí lidé, blbí pro režim, odvracejí se, mají zakázáno se mnou mluvit. Mám něco psát, můžu psát, co chci! Ale ani slovo z toho nebude vysíláno. A toto je mi darováno jako velkorysé řešení, takto se pro mne liberalizovaly poměry na doživotí. Vzbouzím se s úlevou. Co takový sen znamená? Nevěřím na prorocký význam snů, ale na diagnostický ano. Znamená to tedy, že vylučovací metodou probírám slepé cesty do budoucna? Co se mi nakonec zjeví jako řešení či nutnost?

Udělal jsem třicet snímků Dominika Tatarky s kočkou na krku. Z Brna jsem dostal v negativu několik snímků prof. Komárkové, vybral jsem jeden, ale „náklad“ si nechám někde udělat a zaplatím. Přestává mě, prosím, bavit dělání fotek: když jsem byl s povinnými hotov a mohl začít své, listoval jsem negativy sem tam, ale do ničeho se mi nechtělo. Jedině jsem našel a udělal „37 let“. Péra přimalovat vypadalo by ušušňaně, tak jsem je k hlavě vyřízl, podložil červeným papírem, efekt je skvělý. Péra mi žhnou nad hlavou jak ohníčky svatého ducha, jenž však by tentokrát byl od ďábla.

Včera jsme viděli v divadle Orfeus pásmo poezie Oldřicha Wenzla „Rozházené kopretiny“. Orfeus není žádné divadlo, nýbrž jenom soubor

nedobrovolně kočovný: vždycky když se někde usadí a když ho publikum najde, dostane vyhazov. Vede ho Radim Vašinka, a to je čaroděj. Před lety mě mátl nesoulad mezi jeho robustním zjevem a nepatřičně měkkým vystupováním. Co jsem v divadle viděl, připadalo mi přejemnělé a potvrzovalo můj názor, že poezie je změkčilost neslušící mužskému. Teď jsem viděl dvě jeho představení: Gilbertovy „Piráty z Penzance“ a tohoto Wenzla. Vašinka je pořád týž - a jeho divadlo je strhující a skvělé! Takže jsem asi byl předtím větší blbec. Vašinka se ztvrdil setrváním na své metodě a jejím zdokonalením do výrazu, který mě okouzluje. Jeho divadlo se odehrává bez kulis, jenom na praktikáblech a pod světly. Hned za prvé: je se na co dívat - na množství rozličně půvabných děvčat. Za druhé: autorův text je sotva půlkou podívané, druhou přidává Vašinka: mění text v bizarní balet a parlando-operu. Wenzlovy básničky, říkanky, aforismy, promluvy a pomluvy by písemně nebyly téměř slyšet a vidět. Vašinka je provádí, dohání a přehání, Wenzl by se ohromně bavil.

Wenzl ovšem se už nebaví, Wenzl odpočívá v hrobě na Chloumku u Mělníka, když si byl předtím čtvrtinu života poležel v posteli. Včerejší představení bylo zas poslední: dostali výpověď. Když jsem se Vašinky ptal proč, odpověděl, že za ním po čase vždycky dorazí jeho špatně vyplněný

dotazník, obsahující otázku „Co soudíte o vstupu vojsk v roce 1968..Tak proč se ta hovada ptají, když očekávají jenom jednu odpověď? Je mi líto, že toto divadlo zas nikdo nebude znát, ačkoli je unikátně krásné na světě.

Neděle 18. února 1979

A dobrý den!

Snídáme v půl jedenácté. V noci mě posedly nové skvělé ideje, jen vstát a začít psát. Ale nemůžu rozdělávat další věci. Tak jsem hleděl do šera, prošel se potmě po pokoji, díval se z okna a cítil se dobře. Je jasné, že můj úmysl je správný: všecko postupně pustit z rukou, všecky věci, a nechat si jenom myšlenky. Bude mi však dopřán aspoň takovýto klid aspoň po tento rok? Během několiká příštích měsíců, bezpodmínečně však do léta, vydám z „Milých spolužáků“ knihu raně indiánskou, knihu dělnickou, knihu studentskou, novinářskou (zahrnující možná až r. 1967-1968) a na podzim knihu - pozdně indiánskou. (Jsem tak ukázněný, že tuto blbost při přepisování načisto v roce 1980 ani neškrtám!) Kdybych ale měl někoho, kdo by mi sháněl doklady, opisoval je, doplňoval bibliografií, kopíroval fotografie a rozmnožoval je!

Ondráš jel kamsi s Martou, Jan se chystá dělat fotky z letní cesty po Slovensku. My s

Madlou pojedeme na Chloumek u Mělníka za Wenzlem.

Je zas večer.

Wenzl přebývá v rohu lesního hřbitova pod firmou rodiny Blažejovy, byli to sami právníci.

Omlouvám se
Že jsem v této knize mluvil hodně o sobě
Ale před několika měsíci
Ranila mě slabší mozková mrtvice
A ústa se mi zkřivila
Nemohl jsem jíst ani pít
Již je mi lépe
Měla jste však pravdu vážená paní Když jste mi dala kvinde
Ale já bych vám váš dům na Václavském náměstí taky nerozboural
A jedno či dvě dítky bychom také vychovali
Nahé či roztrhané by rovněž nechodily
Ale láska nedá se nutit
A my byli veselí a zdraví
Měla jste milá paní pravdu
Že jste mi asi před dvaceti pěti lety dala kvinde Teď mohu špatně chodit
Ale jinak vypadám svěže A nějakou nemoc by mi ani nikdo nehádal Až zemřu
Chtěl bych ležet v hrobce na Chloumku nad Mělníkem
Je tam klid a jen občas přelétnou nad

hřbitůvkem ptáci
Zda budu pohřben či spálen je mi lhostejné
U mého hrobu bych nechtěl dlouhé návštěvy
Tichá vzpomínka stačí

A tak jsme se jenom zastavili, obešli hřbitov a šli pryč. Hřbitov je velice pohodlný, přestože neveliký. Rohové místo je výhodné, a já jsem pocítil nespokojenost, že nedostanu v Brumově to číslo 55. „Co je také nepříjemné," řekl jsem, „že ten, kdo umře dřív, bude muset na druhého čekat tak daleko."

„Já nevím," řekla Madla, „myslíš, že máme zůstat při tom Brumově?"

„Já na tom trvám. V Praze nemá žádný smysl ležet v hrobě."

„Až umřu," pravila Madla, „přijde plakat hodně lidí." Má pravdu.

Zpátky nechtělo se mi jet ordinérní cestou Mělník — Praha. Madla řekla: „To máš, pravda, už moc projeto." Myslela na mé cesty se Zdenou. „Nepokračuj, nebo to navalím schválně do stromu," odpověděl jsem. Jeli jsme přes Mšeno, kde byly v ulicích vysoké začerněné hradby odhrnutého sněhu, cesta však většinou už suchá. Z plochých bílých polí, oslnivě se třpytících v slunci, stoupala hejna havranů.

Nízké nebo dolů skloněné větve stromů doběla ohryzali zajíci. Tu a tam byly v polích

upevněny otepi sena. Cesty prázdné, co asi dělají všichni lidé? Zdena jistě mlátí na stroji Tatarku. A to jsem jí říkal: „V neděli jdi určitě také trochu ven! “ Ale ona nepůjde, aby mi mohla říct, že nebyla.

Přes Byšice dojeli jsme do Kostelce nad Labem. Nízké ploché městečko, šedivé, zaostalé. Náměstí a ulice rozhrabané, dělají novou kanalizaci. Po rozbředlém sněhu lítali však na hřišti fotbalisté a několik mladých lidí se na ně dívalo. Zastavil jsem před špatně vypadající přízemní hospodou. Temným průjezdem jsme dveřmi v tlusté zdi vešli do výčepu, který vypadal sousedsky, a odtud do nízké potemnělé místnosti se dvěma malými okny. Po obvodu stály čtvercové stolky. U každého seděl jediný či nanejvýš dva staří lidé, jen v koutě u okna starý tlustý muž se dvěma vojáky. Stůl u sálajících kamen byl volný. Pověsil jsem kabáty na věšák umístěný v takové výšce, že jsem naň sotva dosáhl. Sedli jsme si ke kamnům a dívali se. Na jedné stěně byla veliká dřevěná štika, která držela v zubech menší rybku, pod ní dvě trofejní štičí hlavy s ostrými zuby a proschlými skřelemi. Nad námi uprostřed zdi visel diplom, jímž se udělovalo čestné členství rybářského spolku panu Zurynkovi za neocenitelné zásluhy. Po stranách v honosně ozdobných rámech visely dva barvotisky: Hus v kapli Betlémské a Žižka na

válečném voze. Naproti bylo zrcadlo a za jeho rámem zastrčeny pohlednice od moře a oznámení, že 1 hodina hry na kulečníku stojí 2,80. Na poličce ležely dvoje mariášové karty, dřevěné počitadlo a jakýsi usmolený zápisník, tužka, křída, popelník. Uprostřed místnosti stál a všichni, co seděli osaměle kolem dokola, na něj hleděli - kulečníkový stůl. Právě na něm hráli dva vojáci základní služby, dva jejich druzi seděli v koutě u stolu se starým tlustým mužem.

Objednali jsme si kávu a limonádu. Seděli jsme tam a dívali se asi půl hodiny. Káva byla dobrá. V hospodě bylo ticho, jenom barevné koule třaskaly. Staré hodiny na klíč, visící nad zrcadlem proti nám, ukazovaly čas shodující se s mými hodinkami v kapse, ale s časem venku se neshodovaly. Vůbec se mi do toho času nechtělo.

Pondělí 19. února 1979

Bylo ještě šero, teprv asi půl desáté dopoledne, když přišla Ella Horáková a udělala tady jasnou skvrnu svým červeným kostýmem. Pod ním měla bílou poloprůhlednou sámkovou halenku.

Uvedl jsem ji sem do pokoje, s Ellou jsem snad nikdy v kuchyni neseděl, a proč, ta otázka mi napadá až teď. Protože jsem vždycky chtěl asi dát její návštěvě ráz oficiálního přijetí na její

žádost, kdy se projedná pracovní záležitost, a to v čase společensky přiměřeném. A proč, protože jsem se jí myslím bál. Je to žena dráždivá pro muže i ženy, pro každé ovšem opačně. Je, byla to žena s ženskou pověstí, jež se nepovídala, nýbrž spíš mlčela, přičemž mlčení mužů bylo o jiném nežli mlčení žen. Objevovala se po léta v každé „disidentské“ literární společnosti, kde jejím garantem proti všem pochybám o důvěře či příslušnosti byl Václav Havel, jemuž dělala výkonnou redaktorku Edice Expedice. Byla pokaždé dostatečně obklopena muži, proto jsem ji pomíjel, nechtěje se nechat přitáhnout tím, co zajímalo ostatní muže a také mne. Za léta jsem s ní při takových příležitostech promluvil ze své vůle snad deset vět. Když jsem začal organizovat edici fejetonů, přišla Ella taky s několika a mě čekalo většinou jí je vracet k přepracování, i několikrát. Zahanbovalo mě to, říkal jsem si, jestli mám toto zapotřebí, ale byla houževnatá. Nevysvětlitelný mi byl původ toho nezdaru: text vždycky obsahoval nějaký zajímavý nápad, originální postřeh, několik vtipných formulací, ale nebyl na nich postaven, vybředl nakonec dlouze kamsi jinam, fejeton prostě nefungoval. Při sporu o něj, když ho hájila, podala obyčejně svou myšlenku mnohem líp. „Tak to tak sakra napište! “ Když potom jsem některé z jejích fejetonů „přijal“, mohlo to vypadat a některá

ženská místa mi to i přímo vytkla, že jsem to udělal jen pro její nevímco, ale víc je možné, že po těch sporech s ní a vysvětlovanicích jsem jediný já rozuměl jejímu textu, jak chtěla. Když jsem si přečetl její výbornou odpověď v anketě ke vzniku Československa, pochopil jsem, že fejetony prostě neměla psát, má psát něco jiného, proč je tedy psala? Každý člověk, který se sám dost cení a nějaké otázky ho přitahují, potřebuje vstoupit do sálu, kde se o nich jedná, a ony žádné sály nejsou. V normálních poměrech člověk jako Ella Horáková šel by nahoru tempem dostatečně hbitým, že by na žádném bodě své dráhy nemohl pod sebe nadělat nepřirozenou hromádku přirozených bobků. - Celý tento dlouhý odstavec je sem vpasován dodatečně, o rok později, protože toto je spis se zpětnou vazbou.

Hned jak přišla, překvapil mě její jaksi uštvaný výraz. „Pane Vaculíku, musím se konečně ‚vzdát'. Tím dochází na vaše slova, proto vás jdu poprosit, abyste mi šel za svědka."

„Proč nejde pan Václav?"

„Nemám možnost se s ním tak rychle domluvit a pak... nevím, jestli by šel." —

„Proč by nešel?"

„Ale dyť víte, co se o mně říká... " Ovšem, vím. Ale jak to, že to ví ona? To nemá.

„No dobře," pravil jsem, „ale když vás pan Václav vdá, bude vás mít z krku." Usmála se

hubeně pod brýlemi: „Proč se rači nezeptáte, koho si beru.“ — „No, napadlo mi několik jmen,“ řekl jsem zbaběle. „Tak ty všecky to nejsou,“ mávla rezolutně rukou, „je to Pavel K.“

„On je tady?“ divil jsem se. „Už od vánoc. A nechtějí ho pustit zpátky, dokud prej si mě neveme. A tam

...text vždycky obsahoval nějaký zajímavý nápad, originální postřeh, několik vtipných formulací... (str. 60)

má smlouvy, termíny, a bude mít strašný průšvih, když co nejdřív nezačne točit.“

„Vy odjedete s ním?“

„Nerada bych.“

„Jak vás můžou donutit?“

„Jako jeho. Už mi vrátili pas, během čtyř dnů mi dali výjezd, podívejte se,“ podala mi pas. „Jak si to vysvětlujete,“ zeptal jsem se. Odpověděla: „Nejsme schopni na to přijít, nespíme kvůli tomu, jsme na sebe celé noce zlí.“

„To bude nějaká strašlivá lest,“ řekl jsem. Ona řekla: „A nikomu to nevysvětlíme. Přátelé jako by se vypařili. Mohla jsem snášet všecko z tamté strany, ale když to přijde i z této... jsem u konce. - Půjdete teda?“

„Půjdu,“ řekl jsem. „To vám moc děkuju. Pavel říká, že asi nepůjdete, protože ho nemáte rád.“

„Jak to poznal.“

„Tak, vycítil.“

„Není to úplně přesné,“ řekl jsem. „To je překvapení, co?“ řekla skoro s chutí. Pravil jsem: „Bude to vaše zkáza, ale je to zas jediný mužský, kterého jste měla ráda.“

„Vy jste to poznal?“ Polichocen jsem řekl: „Uvědomil jsem si to znovu, když jsem četl tyhlety vaše básničky.“

„Jaké básničky, ukažte! To nejsou přeci moje básničky.“

„Tak čí jsou, sakra? No vidíte! A já říkal Kabešovi, když mi to strkal, že to nemá ode mne. Ale Gruša taky říkal, že je to ode mne. Já jsem si vůbec nemohl vzpomenout, kdo mi to dal, a snažil jsem se to poznat z obsahu.“

„A rozpoznal jste, že miluju K. Jste senzační! “ Listoval jsem svazečkem básní bez autora: „Tady se vyskytuje milý v dáli. Juráček. Hrajete šachy?“

„Ano.“

„Vidíte. Já jsem si vzpomněl, že jsem je u vás viděl postavené na stolku. Tady: Přijď, mám na stole šachy. A tady zas: Kdybys mě ale tuze chtěl, mohu se vykoupat dříve.“ Smála se tiše, s rukama sepjatýma na kolenou. „Začalo mi vás být líto a bál jsem se, až přijdete a já vám budu muset říct, že Kabeš s Grušou to do Petlice nechtějí.“

„Ježíš, to jsem ráda, že jsem to nepsala já! “

Ani za rok se o sbírku básniček nikdo u mne nepřihlásil, listuju jí znovu a začínají se mi líbit, jenom by to chtělo trochu probrat, a tak žádám, ať se přihlásí tato autorka:

Vezmu gatě na špagátě
Slunko stáhnu do čela
na nohy sešláplé boty
co přečkaly všechny psoty
a vykročím zvesela
Ještě uzlík s chlebem

medem
a kapesník jenom jeden
Povezu se autobusem
pak to vezmu s kopce
klusem
po trávě až k jezeru
Gatěčky si vyperu
pověsím je
na suk jedle
nahatá si zdřímnu vedle

Středa 21. února 1979

„Už jsem zvědavý, jakým způsobem se to prozradí."

„To se neprozradí."

„Osudové je, že tyto věci se vždycky prozradí."

„Jak by se to mohlo prozradit? Záleží přeci na nás."

„Právě. Nakonec to sám napíšu."

„Proboha!"

Je namále.

Krajina je bílá oprýskaná mísa pod modrým zvonem. Slunko propaluje sníh na hranách příkopů a mezí. Cesty suché a šedé točí se ke svým cílům překvapivě a často je úplně minou. Jsou tu kolem dokola stovky hájků, kamenných tarasů, balvanitých mezí a pod kostelíky ledová

oka. A všecko všady liduprázdno jak po zdravé bitvě, kdy vláda ještě nebyla pevně ustanovena a je možné, že přijde dobrá zpráva.

„Možná tě pozvu na oběd, ale musím se napřed podívat do šrajtofle, jak jsem vyměnil."

Zdálo se mi na dnešek, úplně necitelně a nepřilehle, že sedím v restauraci s jakýmsi Američanem, který mi chce prospět tím, že místo v bance vymění si peníze u mne. Dává mi čtyři sta marek a chce šest set korun. Ale já mám jenom tři stokoruny a nějaké drobné, tak on mi slevuje a slevuje a kolem nás se dělá kruh lidí. Někteří mi po dvou až pěti korunách přidávají, abych na tu výhodnou směnu měl. Najednou si uvědomuju, že mě přeci každou chvíli musí někdo přijít zatknout. Rychle shrabuji peníze do hrstě, cpu je Američanovi a z jeho ruky si beru od oka jenom asi dvě nebo tři bankovky.

Když jsem se teď podíval do šrajtofle, nalistoval jsem tam jedinou osmdesátikorunu. Skutečně jsem napřed pocítil zklamání oproti tomu, co jsem čekal. Ale hned potom úlevu, že i ty obtížné cizí bankovky jsou fuč.

Čtvrtek 22. února 1979

Je devět hodin večer. Madla je na koncertě, oblékla si dlouhé šaty a ode mne dala si zavěsit náušnice. Odehrálo se to mlčky. Nebyl jsem dva

dny doma, mám pocit porušené souvislosti, ba násilné przerwy.

Dneska jsem byl Elle Horákové za svědka. Svatba se konala na Staroměstské radnici. Úředník byl komicky slavnostní. Věda však, koho oddává, vypustil řeči o socialismu a státní péči, bylo to kratší. Ella si dala obřad natočit na pásek. Fotografoval O.S. Druhým svědkem byl - teď si nemůžu vzpomenout na jeho jméno - jeden přítel Pavla K. z televize či filmu, hladký snědý chlapík, působil na mě směsí sympatie a podezřelosti. Byli jsme tam tedy čtyři, celá svatba. Ale nechce se mi o tom víc psát.

Včera jsem pravil Zdeně: „Jdu za svědka Horákové."

„Proč si nepozvala Václava?"

„Správná otázka snad zní, koho si bere, nemyslíš?"

„Koho si bere, to tuším: Rudu přeci."

„To tedy ne. K. Nechtějí ho pustit zpátky do Německa, dokud prý se neožení se slečnou Horákovou," vykládal jsem a zdálo se mi to v té chvíli blbší než předtím. „Ona se tedy vdává na příkaz estébé? Takové násilí bych si taky dala líbit. Jiné zavírají, vyhazují z práce. Ellu šťastně provdají a pošlou do Německa. Není ti to divné?"

„Nevím, proč by měla jen pro truc estébákům odmítat jediného chlapa, s kterým kdy chtěla opravdu být."

„A to by právě měla. To je jinak: všichni se od ní odvracejí a ona to řeší útěkem. Tím se přiznává.“

„K čemu se přiznává?“

„Prosím tě! Slyšels o tom dokumentu Charty, který se nemohl dostat estébákům do ruky jinak než od ní?“

„Slyšel, ale nemám možnost si to ověřit.“

„Ověřili si to jiní! Stejně důvěryhodní lidé jako ty. Takže to nejsou jenom nějaké řeči.“

„Měla bys pamatovat na to, co se může všecko říkat o tobě.“

„Jenže tam mají někteří lidé přímo důkazy.“

„I to se jenom říká, že je mají,“ řekl jsem jako definitivní poslední slovo. „Ale tomu snad věříš,“ nedbala na mě, „že se s ní vyspal z Charty kdekdo! “

„Tak já jsem to nestihl, a zítra se mi vdává! “

To ani nebyla hádka, jenom taková střelhbitější konverzace, Zdena se nehádá. Po mém posledním slovu se rozesmála: „Ale to ještě můžeš dohonit: Kývni prstem a věnuje ti svou svatební noc! “ A dodala ještě tu miliónovou větu filmových pláten: „Umím si docela představit, že na tebe bude milá.“

„Budu ti o tom pak vyprávět,“ zbývalo mi říct.

Za chvíli řekla starostlivě: „Musí ti ale být jasné, že ty jí máš jenom napravit otřesenou pověst.“

„Ano, to se přímo vnucuje. Nevím ale, co s tím mám dělat.“

„Nechodit tam.“

„Řekl jsem, že půjdu. Neměla už čas shánět někoho.“

„A tys byl pohotově na věšáčku.“ To už mě dopálilo, Řekl jsem: „Podívej: přišla, řekla, že se v devět dvacet vdává. Mám v devět dvacet čas, tak jdu.“

„Ano, říkají o tobě správně: jsi dobrý český vůl.“

„Nejsem žádný dobrý vůl…“

„Pozor! Řekla jsem ještě český.“

„Nejsem ani český vůl. Dělám, co chci, z důvodů, které jsou moje.“

Každému vadí, že nejsem vůl jenom k jeho potřebě. Ne, přesněji: nikomu by nevadilo, kdybych byl vůl k jeho výhradní potřebě. Ani by si nevšiml.

Přišel odkudsi Janek a ohřívá si v kuchyni polévku. Šel jsem za ním. „Janku, poslední dobou se mi nedaří zpěv.“

„Počkej, jak to myslíš?“

„Pozoruju to čtrnáct dní. Musím pořád odkašlávat, nejsem spokojený s intonací a vůbec se mi nelíbí můj zvuk, zní mi trochu jak od blba.“ Prohlížel si mě, pak řekl: „Á, to bude přechodné! Je asi špatná vlhkost vzduchu.“

„Nene, mám taky horší dech, měřím to na

této frázi, kterou jsem vždycky zpíval najednou, a teď si ji musím rozdělit: Kak umru, to pochovajte mene na mohyly.“ - Zazpíval jsem to, a opravdu jsem uprostřed musel dobrat vzduchu. Janek nad tím uvažoval, jedl, pak pravil: „Ten Tonda, ten, jak si jen pro sebe opsal Hrabala a nenapadlo mu udělat ani jedinou kopii, tak ten si na inzerát koupil chalupu v Jeseníkách a už se tam bude stěhovat, natrvalo.“

„Proč?“

„Že prý ho Praha zkrátka vším otravuje už.“

Šel jsem zpátky do pokoje. Víc jsem se nadechl, našel si pohodlnější tóninu a podařilo se mi zazpívat tu frázi jedním dechem: Kak umru, to pochovajte mene na mohyly… Zazpíval jsem to i podruhé, potřetí, ale znělo mi to jak od blba.

Pátek 23. února 1979

Včera na mě padla už taková únava, že jsem musel jít spat, ani číst jsem nemohl. Dnes ráno jsem se vzbudil až v poledne, skoro. Bylo deset. A přišel Mojmír, ani si nechtěl sednout, když mě tak viděl, a já jsem byl rád, protože by musela dojít řeč na jeho „Albatrose“. Umyl jsem se, oholil a šel na EKG. Tam jsem utrpěl fiasko: choroba žádná nenalezena. Fajn, ale proč tedy nemůžu jedním tahem pokosit celý štráf zahrady. Únor bílý pole sílí.

Cestou domů koupil jsem kuře, nachystal je na pekáč a při pečení že budu psát. Ale přišel Luboš Dobrovský, jehož jsem posadil, protože se mě excelentně zastal proti Jiřímu: „Milý Jiří Grušo! “ Vypadá jako kluk, který předčasně dostal dospělé starosti. Nad námi poletovali ptáci. Dal mi přečíst komentář Jana Příbrama k naší polemice, jenž se Lubošovi nelíbil, mně ano, a já jsem pravil, že mi náš puristický spor začíná být fuk. Luboš řekl, že to je pro něj významné slovo, že mám asi pravdu, a že tedy svou odpověď Příbramovi zahodí. Pak jsme mluvili o mezinárodní situaci, k čemuž se Luboš zvlášť hodí, jako bývalý zahraniční dopisovatel a nyní myč oken, protože mívá vždycky své podivné postřehy a odhady. Ale co pravil tentokrát, už nevím, chytá mě zlostná nervóza, že se nedokážu od těchto témat dostat jinam. S nechutí vracím zpátky vyškrtané řádky (je únor 1980) o Trinkewitzovi, protože jsem zas přišel četbou dopředu na to, že o tom později s Trinkewitzem na ulici mluvím. Trinkewitz napsal také proti mně, a to, že hrdinské činy jsou někdy nutné, což já ovšem vím - uvědomělá smrt jako prolongace práva na život atd. Uvedl citáty z Camuse, Sartra, Eysencka, Exupéryho, trefné. Pravil jsem teď Lubošovi, že Trinkewitz to napsal dobře, ale zase vedle, a Luboš pravil, že to ani dobře nenapsal, protože stejně autoritativní citáty by se daly

vybrat k opačnému účelu.

Když jsme ze Staroměstské radnice jeli ven z Prahy, pravila Ella v autě: „Víte, proč vy s chutí šíříte ty útoky proti sobě?“

„Jsem zvědavý.“ —

„Z pýchy, pane Vaculíku. Z pýchy.“

Přijal jsem pozvání na jejich svatební oběd, vida ten schválený truchlivý scénář. Oběd měl se konat někde prý blízko za Prahou. Ještě šaty: Ella měla na sobě šaty po zem, skládaly se z velikých barevných svislých skvrn, mezi nimiž hlavní byla červeň a modř. Kytka: brambořiky, asi deset uboze v hrsti, s asparagusem, tak aspoň řekněme cyklámen! „Ach!“ udělala nevěsta. „Taky jsem měla ten dívčí sen vdávat se v bílém a s věnečkem.“

„Tak jste na to měla myslet,“ řekl jsem.

Jeli jsme podle Vltavy, pak kamsi nahoru do jakési vesnice, kde auto jezdilo po ledových cestách jako sáně. K. je aspoň dobrý řidič, asi. Ano, není mi sympatický, ale nemůže za to, patří k takovému fyzickému typu. Kdybych ho poznal, třeba bych ho vyňal. U hospody jsme zastavili a on zaběhl říct hostinskému, že se oženil a rád by tam poobědval. Bylo asi půl dvanácté. Jeli jsme za vesnici do lesa, tam je roubená chata, nevím teď, jestli jeho, či její, nedával jsem pozor, když mě prováděli a vykládali mi. Přestal jsem dávat pozor ve chvíli, kdy mi řekli, že to bývala taková

výletní vinárnička na skále, s výhledem na Vltavu: myšlenky se mi zasekly u mizernosti poměrů a života, kdy nesmějí být malé vinárny na skále s výhledem na Vltavu.

Na druhou hodinu vrátili jsme se do té hospody, kam mezitím přišli další svatební hosté: Ellini rodiče a Máša, dramaturg z filmu, kdysi jsem s ním jednal také já, o filmu! Jmenoval se Ponorka! Byl to důvtipný nesmysl, který ztratil i veškerý důvtip, když se prudce dostavilo Jaro 1968, alegorická řeč ztratila cenu, takže z toho sešlo. Byla to prapodivná sestava: Máša, který natáčí, K., který nesmí, leda v Německu, kam však smí, jen když si odveze Ellu Horákovou, která nesmí nic, a já. Vždyť Máša správně nemá se mnou ani mluvit! Mluvil vlastně? V hospodě sedělo několik chlapů v teplákách či montérkách a s kulichem na hlavě, jeden podnapilý hajný a místní fízl. Oběd: aperitiv (gruzínský koňak), výborný bujón, játra po frankfurtskú, víno, káva, tříbarevná zmrzlina se šlehačkou.

Seděl jsem proti mamince, takže jsem si ji musel pořád prohlížet, netajené. A už dva dny na ni musím myslet. Oba Ellini rodiče působili příjemně, zdrženlivě. Své dceři jsou jakoby chápavě vzdáleni. Vzdali se soudu o rozdílu svého a jejího světa? Nevím, jestli znají její postavení, a nechtěl bych to být já, kdo by je s ním seznámil. Neboť měla to být Dcera. Mají ovšem ještě jednu.

Paní Horáková je ve svých snad šedesáti letech krásná jemnou a unavenou ušlechtilostí. Ella vedle ní působí drsně, polomužsky a zestárle, čímž chci napadnout hrůzy, jež naše poměry dávají ženám na výběr, a ony berou, berou! Tady, zdálo se mi, viděl jsem jakoby ženu z doby před ženským hnutím, ačkoli prý byla jaksi politicky činná: Němka antifašistka. Z jejích sporých promluv u stolu, s chybami v gramatice, slyšel jsem zanikající důraz na věcech jiných, než jakými se zabýváme my. Nemívám chuť zajímat se bez účelu o osudy cizích lidí. Neprohlížím si lidi v divadle ani na koncertě, nečekám od nich nic povzbudivého. Snáším jako trest, a vím zač, když musím někde poslouchat nějaké osudy: jsou všecky normalizované špatné, předepsané, bezútěšné, nebudí ve mně lítost, jsou to osudy zestátněné, patří je odmítnout!

Venku bouřlivě svítilo slunko. Sníh a led tál. Najednou mě posedla hrůza ze ztráty celého dne, mínil jsem jít z radnice domů, a je půl čtvrté. Co tu dělám! Zvedl jsem se a rozloučil se všemi. Dívali se na mě zděšeně, chtěli mě do Prahy odvézt, nevěřili, že se mi nic náhle nestalo. Snad ještě potom nad tím vrtěli hlavami, když jsem padavou chůzí mizel po zledovatělé cestě dolů. Skutečně jsem potom, mimo dohled, spadl a všecky moje tři tašky s knihami se rozletěly, jely samy po ledě. Říkám přeci, že jsem z radnice

mínil jít za svými záležitostmi! Doklouzal jsem se k silnici u Vltavy a šel jsem směrem k Davli. Stráň naproti za řekou byla ozářena slunkem, tu byl mrazivý stín, zábly mě za trest ruce, bez rukavic. Pavel K. se mi i nadále nelíbil, ale zpovzdáli hlásila se mlhavá lítost, nad námi oběma.

Proti mně jel autobus a udělal oblouček, aby objel zmuchlaný papír. Osobní auto za ním udělalo totéž. Upřel jsem na papír oči a blížil se k němu s obavou, že nakonec mi jej přece někdo zdeformuje. Byla to kočka. Její oči hleděly ještě, na nose stála jí kapka krve. Dotkl jsem se jí nohou, obrátila se chabě z boku na břich, ale nějaká křeč zkroutila ji do strany. Podebral jsem ji rukama, se strachem, že se do mne zatne všemi drápy v domněnce, že jsem jí to udělal já. Podobalo se to zapomenutému snu. Nesl jsem kočku, živou a teplou, obláčky dechu srážely se jí v mrazivém vzduchu do dvou oddělených proudů. Donesl jsem ji k prvnímu domku v Davli a mezerou pod brankou všoupl na dvorek. Domek byl obývaný, ale vypadal, že lidé jsou v práci. Kdyby někdo hned kočku přijal, možná by se zachránila. Byla rezatá se šedivými pruhy. Pocítil jsem nenávist.

Klíma, musím se smát, píše: „Podmínkou poety je vidět věci naprosto falešně.“ Říká, že jenom umělecký lilipután ctí skutečnost. No vidíš, já ti to říkal. Co s tím uděláš, můj milý

deníčku, ty blbečku? Dobrou noc!

Neděle 25. února 1979

Díval jsem se teď večer na televizi a Madla žehlila. Chtěl jsem potom jít psát o posledních dvou dnech, ale tu se strhla pohroma, že bych spíš rozškubal doposud napsané. Kdyby to nebylo směšné, když mimo můj dosah existuje kopie. Jsem zas obrácen jak nějaká svině ošklivou stranou navrch a rozložen na samé ničivé části, něco, co patří zničit a co nemůže hrabat se na veřejné pódium ještě. Vždycky to tak bylo, a trvalo čas, než jsem se vždycky zas vrátil k lepšímu sebehodnocení. Přičemž není jisté, které je pravdivější. Možná jenom na sebeklamu či nadsazené důvěře v svou lepší část zakládám své písemné působení, zatímco správně a právem měl bych v hadrech někde čistit kanalizaci, brát devět set čistého, aby mi to nestačilo na nic, a vracet se umlácený a hnusný, jak patřím, abych nikam nemohl a nechtěl a aby mě nikdo nevyhledával a nepřijal. Tak bych se dopracoval požadované neviny a skromnosti.

Pondělí 26. února 1979

Pro udržení souvislosti, bez nálady, musím pár věcí zapsat.

V sobotu odpoledne jsme šli přes Letnou na Hrad a tam do Svatojiřského kláštera, do galerie, kde bylo krásně, tím míním i teplo. Člověk sem může zajít třeba jenom na dva obrazy a kávu. „Sem budu chodit v důchodu," řekla Madla. Považuju adaptaci starého objektu pro dnešní účel za jedno z pěkných děl této doby. Je jich několik, takže by se už nemělo říkat, že nevzniklo nic, co přetrvá nízkého ducha režimu. Předsevzal jsem si všimnout si každé pěkné věci, proto o tom mluvím. Chtěl jsem, abychom zašli ke Kosíkovi, ale Madla nechtěla. Nikdy nikam nechce a mně její nechuť k příjemné improvizaci, ta ctnost ostychu, vezme taky vždycky náladu.

Večer k nám přišel Jan Šimsa. Měl s sebou chlapce, dost malého, ten na svém vzácném tatínkovi měl celý večer oči a já jsem žasl, že vydržel sedět a napjatě nás poslouchat od sedmi hodin do půlnoci.

Šimsa dobře vypadá, hovor jsme vedli o velice mnohém, ale přechází mě chuť mačkat o tom klapky. Měl postavení prominentního vězně, což zčásti pocházelo z jeho exkluzívní choroby - chladové alergie, před jejímž nevyzpytatelným chováním se vězení cítilo trochu nesvé, a pak z popularity jeho případu. Považuje za štěstí, že byl zavřený právě on, když zřejmě někdo z jeho rodiny měl být postižen. Podle jeho názoru, mladý člověk, tak do pětatřiceti let, by tam chodit

pokud možno neměl, aby se mu neporouchala bytost. Mluvil znovu o fejetonu, který jsem o něm napsal, a mě překvapilo, že neporozuměl správně jeho závěru. Píšu tam, že i my máme „jako náš bratr na Špilberku Jan“ hledat první vinu u sebe, a ne vždycky u těch, kdož nás utiskují či vypuzují ze země. Nečekejme, že naše úsilí musí „dojít odměny“ čili zvítězit nebo aspoň vejít do dějin jako oběť. Naši nepřátelé představují celou levou stranu našeho díla: „Bez symetrické kompozice správného martyria se šťastnou pointou bychom se ani my lotři na pravici tak nezaskvěli a sám náš Spasitel měl by o příležitost míň. - Amen.“

Tento odstavec bral pouze jako literární tribut jeho křesťanské pokoře, o níž předtím mluvím, s nezávazně didaktickým posláním. Podle jeho názoru jsem tím však porušil jadrný humor a přirozený rozum svého projevu. Tak jsem mu teď musel bohužel, a ještě víc bohužel před Madlou, vyložit, že ten odstavec pravdivě vyjadřuje můj nynější stupeň poznání. V něm je vlastní smysl toho článku, a nikoli jenom, že Izrael už nemohl před Hospodinem snášet ty urážky… Bojujíce, musíme aspoň někteří vědět, že nemůžeme zvítězit, ba není si ani co přát, abychom zvítězili. Poražené zlo mimo nás ujalo by se ihned uvnitř nás a prorůstalo námi. Mám raději, když je vidím objektivně mimo sebe a můžu se od něj oddělovat, než kdyby bylo v mé

tkáni a já je mohl potřít pouze sebevraždou. Co prožíváme, je šťastná fáze našeho boje. Mlhavé společenské vědomí o potřebě socialismu („lepšího světa“) se konečně rozestoupilo v rozlišené vrstvy vyššího a nižšího poznání. Není pro mě přijatelné, aby náš desetiletý vzdor státnímu útisku se točil myšlenkově na mrtvém bodě. A nejde, prosím, jen o těch posledních deset let, ale o dobu mnohem delší, řekněme například od smrti jeho, Šimsova, otce Jaroslava v Dachau. „Zlí lidé,“ o kterých Jaroslav Šimsa píše z koncentráku, byli poraženi? Lze je porazit? Když ne, jak promyslet svět s nimi? Co když nás čeká uznat jejich existenci jako položenou, danou, trvalou? „Je otázka,“ řekl jsem, „jestli odmítajíce rány, neodmítali bychom část Boha.“ - Což je vyjádření, jímž jsem se chtěl přiblížit Šimsovi, a nic tím nechci říct o existenci či povaze Boha, ani o mém vztahu k němu.

Šimsa se tomu téměř potichu jen divil. Pak pravil, že jestli je to tak, jeví se mu pochopitelnější i moje „Poznámky o statečnosti“, které

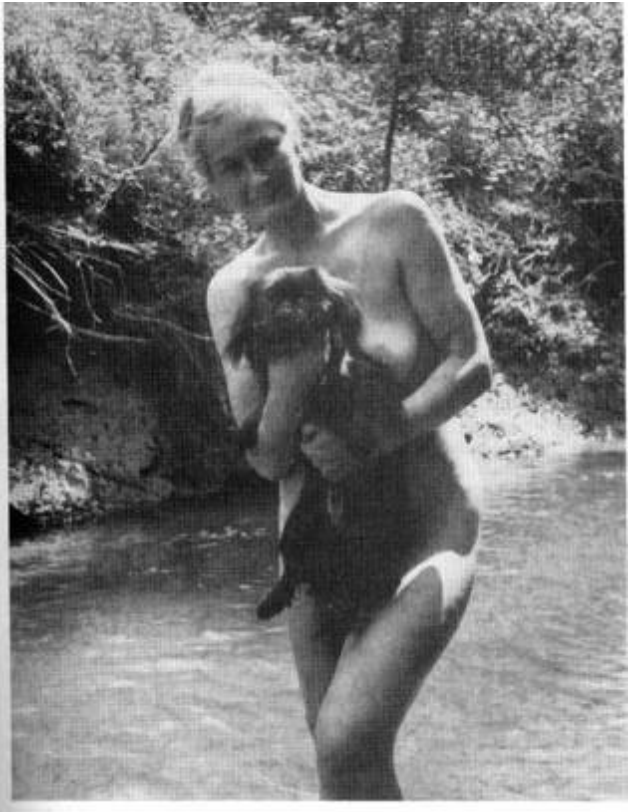

by pak byly víc pokračováním úvahy načaté v předchozím fejetonu „Pokus o jiný žánr“.

Řekl jsem, že moje nechuť k uchvacujícímu vyjadřování, dále neschopnost vyslovit se dokonale přesně a moje potřeba každou troufalejší úvahu hned trochu podvrátit způsobily, že závěrečný odstavec vypadal jenom jako literární figura. Já si ale vždycky to, co říkám, v tu dobu myslím.

Úterý 27. února 1979

Ráno jsem našel na svém stole lístek od Madly tohoto obsahu:

„Je mi líto, že všechno dopadlo, jak dopadnout muselo. Nebudu dál vystupovat ve falešné roli, taky cítím, že už mě těžko snášíš ve všech formách, říká se tomu 'devalvace všech oblastí manželského soužití'. Je to obvyklý konec této rovnice W/M x M/F.“

Černá výhrůžka Plzákovy algebry. Co „všechno“ tak dopadlo? Poslední dny, nebo dokonce posledních třicet let? Hledím na tu nesrozumitelnou rovnici: to M jsem asi já ve dvou případech. V jednom ovládám, v druhém jsem ovládán. Blbosti. Ale dobré k tomu, že mi

znemožní zas myslet na psaní.

V kuchyni na stole nechala další lístek: „Jako důkaz, že myslím na p. Pecku, upekla jsem štrůdl, k večeři udělej, co chceš.“ Pozval jsem na dnešek Karla Pecku, ale ona tedy nechce před ním vystupovat ve falešné roli.

Nachystal jsem si aktovku a tašku, promyšleně, a jel do města. Nejprve jsem dal do vazby Tatarkovy „Písačky“. Paní vedoucí mlčky vzala blok objednávek a psala moje jméno, beze slova a bez úsměvu. Zatím se mi nepodařilo přiblížit se k ní, takže nevím, co si myslí. Když jsem jednou řekl, že objednávku nepotřebuju, což byla nabídka, aby to udělala načerno, do vlastní kapsy, chladně mi podala objednávku k podpisu. Teď řekla: „Expres?“

„Ano.“

„Barva?“

„Olivová.“ Jestli někdo čeká na první příležitost udělat nám škodu, teď ji má. Jel jsem na Kampu a hodil Mlynárikovi do schránky jeho originál „Písaček“. Nechtělo se mi zvonit a mluvit s někým. Šel jsem pomalu Kampou k domu, kde bydlí Pithartovi, abych jim stejnou cestou vrátil vypůjčeného Ladislava Klímu. Jenže jsem zjistil, že mají schránku společně s těmi lidmi, co s nimi mají i záchod, a neměl jsem obálku, do níž bych knížku vložil s adresou, tak jsem šel na tramvaj. Kdybych cestou potkal Petra, mohl by se mě

zeptat: „Nazdar, byls u nás?“ —

„Nebyl,“ odpověděl bych vítězně.

V tramvaji jsem přemýšlel, co ještě musím udělat, než toho budu moci nechat. Někoho nechám vyzvednout z vazby Kohoutovu „Katyni“ a musím ji prodat. Do vazby musím ještě dát Rotreklovy básně „Nezděné město“, jsou už rozepsané a on je Brňák. Nechám ještě jednou opsat Mezníka-Šimsu, protože první várka se jaksi lehce roztratila. A Šimečka! Ten se má vyzvednout příští týden, pak rychle s ním pryč. A když dostanu zpátky tři tisíce, které jsou v „Černé hvězdě“ Evy Kantůrkové, spočtu to, udělám inventuru a krach nebo vyvěsím ceduli „Pro nemoc zavřeno“. Ovšem začal jsem číst tu Boženu Komárkovou, druhý výbor jejích studií „Evangelium a sekularizovaný svět“, to už musím dodělat, to nejde! Začal jsem uvažovat o cestě do Brna. Už jsem si představoval, jak někam jedu a budu pryč. Vystoupil jsem z tramvaje o stanici dřív, abych si cestou promyslil večeři.

Pozval jsem na večeři Karla Pecku, ačkoli nevařím. Pecka před chvílí odešel a já široce větrám kouř, než přijde Madla z práce.

K večeři měli jsme slepici na paprice, kterou jsem koupil za rohem v automatě. Moc nám to chutnalo a Karel mi slíbil, že bude o mém vaření přehnaně vykládat Kostrounovi, jehož se jistě dotkne, že by někdo v Praze vařil líp než on.

Určitě se přiletí vyptávat, jak jsem tu slepici dělal. Karel přinesl litr červeného vína ze sklepa z Moravy, a brzy jsme už posuzovali vojnu Číňana s Vietnamcem. Pravil jsem: „Nakonec budeme my a celá Evropa ještě muset jít Rusům na pomoc, a půjdeme rádi, Karle! “ Karel se mnou souhlasil. Zeptal jsem se ho: „Víš, co říká Gruša?“ Karel odpověděl: „Jak bych mohl, hochu! “ Pravil jsem: „Tak Gruša říká, že Čína je zemí poříční kultury, založené na obdělávání země, je to kultura tedy intenzivní, zaměřená jen dovnitř. Číňan není z povahy agresor jako někdo.“ Pecka pokýval hlavou, pak pravil: „To, to, to, hm, ano. On jenom Číňan, dosáhnuv jistého nahuštění svých políček, potřebuje další řeku.“ To musím Jiřímu zopakovat.

„Kdybych já měl ženu a děti,“ pravil Pecka, „tak bych je teď poslal za hranice.“

Řekl jsem: „To bys je musel poslat úplně z Evropy.“ A pověděl jsem mu o Oldovi Ungrovi, který chce svou rodinu odvézt do Kanady. Jeho žádost o vystěhování však leží kdesi už pět měsíců, Olda prodává věci a spávají už na zemi.

„Kam bys šel ty,“ zeptal se Karel.

„Já,“ řekl jsem, „když už, tedy také na sever.“ A protože mě víno rozhřálo, troufl jsem si hodně severně: na Labrador. „Co tam chce ten Ungr dělat?“ zeptal se Karel. „To neví ani on,“ řekl jsem, „a neumí nic, jenom natáčet hlasy ptáků. Já

jsem s ním dělal v rozhlase, víš?“

Karel pravil: „No tak tam může zas natáčet ty ptáky, tam jistě jsou jiní! “ A snad proto, že mi doutník dobře hořel, pálilo mi to a já jsem řekl: „To máš pravdu. Tady se už vysílají jenom ptáci čuráci! “

Potom jsem Karlovi Peckoví ještě zazpíval píseň „Věrnější než dívčí rety opojné jsou cigarety“ a on šel do hospody k Peškům.

Čtvrtek 1. března 1979

Máme březen. Šel jsem dnes odpoledne úzkou silnicí, která se vine nad Trojou, a na poli sedělo moc havranů. Helena mi podržela aktovku a já jsem hledal kámen. Jenom jsem se napřáhl, ti ptáci se všichni zvedli a odletěli dál. Dohodil jsem pak sotva do třetiny nové vzdálenosti, Řekl jsem, že je to perverze, a pomyslel si, že zítra sem musím přijít dřív. — Bohužel teď už, když to opisuju načisto, nevím, co poslední věta znamenala. Zítra jsem však už nikam nešel.

Přišel jsem domů, odložil aktovku a skočil ještě nakoupit. Když jsem docházel k samoobsluze v naší ulici, přistávalo u ní právě černé auto vládní značky AA. Vystoupila z něho žena, řidič pak manévroval s vozem za roh. Řekl jsem si: Podíváme se na tebe, co ty budeš nakupovat! Měla na sobě béžový flaušový plášť,

štíhlá, světlehnědou kožešinovou čepici, překvapivě výrazný a jemný obličej. Díval jsem se, jak se nešikovně točí v turniketu: snažila se jedním segmentem dostat vozík i sebe, což nejde, vozík se musí prostrčit jinudy. Co sem lezeš? Proč nejdeš do vládní prodejny? Dlouho se motala nejdřív u regálů s chlebem. Není možná! Ty s námi budeš jíst chleba z práškovaného pole? Pak si do vozíku položila Dikobraz. Samozřejmě: blbové celého světa se spojují! Pak si vzala máslo od krav, jež za celý svůj dojný život neuvidí zelené vládní luhy. Já jsem si v její stopě taky vzal chleba, Večerní Prahu (další blb se připojil), sýr Hermelín a pak už jsem se na ženskou nedíval, naložil dvě láhve piva, dvě limonády Amara a podíval se, jestli mají tokajské víno, kdybych je potřeboval. Když jsem platil, stála u vedlejší pokladny žena AA. Měla ve vozíku pořád ten chleba, Dikobraz a máslo. Jak se přebírala normálníma rukama v peněžence, hlavu skloněnou, pocítil jsem přání omluvit ji. Rozhodl jsem se, že je to řidičova žena.

Doma jsem vytáhl mapu Západní Indie, sedl do křesla a začal číst z Večerní Prahy válečnou zprávu nadepsanou rozčileným titulkem: ČÍNA MUSÍ ODEJÍT. Největší boje se vedou o Langson, hlavní město provincie Longson, odkud je hlášen úspěšný vietnamský protiútok. To mi vrtalo hlavou: My v Čechách jsme zvyklí, že hlavní

město Solnohrad je Solnohrad!

Přišla Madla z práce a za hodinu jsme jeli na večeři k Principálovi. Nebyli jsme u nikoho na večeři ani nepamatuju. Toto nešlo odmítnout, naši kluci Principála milují, oni domluvili dnešní návštěvu. Moje chování nebylo nejlepší. Nebylo mi zkrátka do řeči. Moje zkroušenost však mohla být chápána opačně. Mluvili jsme o Brně, o divadle, spíš tedy o divadelních textech, protože co se vykonává v divadlech, je hrozné. Principál považuje za literární talent Zdenu Tominovou, četl její knížku z Petlice. I viděl jsem, že práce prosakuje přirozenými kulturními průlinami do vzdáleností, kam ani nevidíme, a byl jsem tomu velice rád, zvlášť před Madlou, která je ke všemu ženskému psaní nedůvěřivá. Principálovi si na jméno Tominové nemohli vzpomenout, věděli jenom, že je teď mluvčí Charty.

Mluvili jsme taky o dětech, ale opatrně, protože zde se stalo loni v létě neštěstí: Principál nasbíral houby, z nichž se otrávil, on přežil, ale jedno děcko z toho umřelo, zbylo jim jenom jedno. Jeho žena vypadá jak italská madona nuova, je zřejmě na děti, ale po té události jako by se tím směrem bála, doživotně. K večeři udělala zapékanou růžičkovou kapustu s masem a vejci, k tomu okurkový a nový hlávkový salát, bylo to velice chutné a Principál došel s obrovským džbánem do hospody pro pivo. Madla jídlo

chválila: „Vidím, že vaříte zdravě.“

Vzpomněl jsem si na ty houby a řekl jsem: „To bych tak netvrdil.“ Je to možné?

Pátek 2. března 1979

Ten můj bratranec Ludvik se u svého tatínka Ludvika, který mi šel za kmotra, vyučil stolářem. Jako tovaryš musel vyrobit, nebo proč ho vyrobil, nevím už, hlavolam. Je to šest hranolků o délce 100 mm a čtvercové hraně 18 mm. Hranolky se, vždy dva vedle sebe, kolmo pronikají třemi směry, takže celek tvoří jakousi hvězdici. Kdo vymyslel způsob průniku šesti těles v jednom místě, ten musel ale mít představivost! Každý hranolek je uprostřed své délky jinak prořízнut a prodlabán, ani dva nejsou stejné. Zkouška stolářské zručnosti jistě je už v pouhém přesném zhotovení podle nákresu, ta dřívka sedí fest a nikde uvnitř nezbývá dutina. Když mi Ludvik hlavolam, jako větší bratranec menšímu, dal, trvalo mi několik dní, než jsem ho sestavil. Kouzelně jednoduché je konečné uzavření díla hranolkem úplně neporušeným a ze všech čtyř stran hladkým: jenom zajede tuze do utvořené díry. Když se vytáhne, celý tvar se hned rozsype v ruce.

Nevím, proč mi na hlavolam přišlo myslet v hraničním stavu mezi spánkem a bděním. Ve snu

jsem ještě skládal hlavolam: hranoly byly metr veliké. Vzal jsem jeden a odtáhl ho na louku pod stromy. Než sem přinesu ostatní, a všecky, bude vypadat nesmyslně, jenom jako kus pokaženého dřeva. Probuzen přistihl jsem se, že vymýšlím příběh složený z částí jednotlivě nesmyslných a nesrozumitelných, jež by k sobě mohly být rovnány mnoha špatnými, ale jediným správným způsobem, a teprv posledním fest zastrčeným příběhem nabylo by to celé smyslu.

Vedoucí tam nebyla, ze zadních prostor se vynořila tmavovlasá vysoká vznosnice opásaná veselou zástěrou, vzala ode mne lístek, odešla s ním dozadu, přinesla pořádný balík... a za ní nahlédla do dveří jiná žena a hned ještě další musela přijít přímo až sem ke stolu a něco si z něj brát. Zajímavé: většina knihařských dělnic je mladá a střední. Kam se dějí staré? Vaří z nich klíh? Tyto ženy teď si o mně řekly a musely se na mne jít podívat, na zákazníka takové zakázky: „Gaťky, viem, nenosievaš.“

Zaplatil jsem částku, která zaokrouhlena o patnáct korun dělala šest set, a vnořil se radostně zpátky do pouličního ruchu. Teď někam uložit balík. Jeden exemplář donést Janu Mlynárikovi, ať ho pošle autorovi, aby udělal korekturu a poslal nám errata.

„Prý ses málem oženil s Matou Hari,“ pravila p.P. „Mrzelo by tě to moc?“ odpověděl jsem. „Co

je pravdy na tom, že při hostině jí on hodil na hlavu dort a ona že vyhodila z okna cestovní pasy?“

„Když jsem tam byl, měli se rádi. To se muselo stát později.“

„Ty se teda domníváš, že na tom, co se o ní říká, není nic pravdy?“ — „Co se říká?“ zeptal jsem se, ať to konečně vím přesně. „Že je u nich.“

„Ano, to se říká. Myslíš, že jsem proto neměl na tu svatbu chodit?“

„Ale nemyslím! Co ti na to řekla tvá žena?“

„Jistě je v tom politická kalkulace, ale nemohls jí odmítnout.“

„Ona ovšem u nich prý určitě je. Když odsud odjížděl Mlynář, tak to výslovně říkal. A Irena říkala, že je to metresa velikého formátu, dokonce věděla, kolik který z pánů v tom má peněz. A říkala to vůbec ne nějak ošklivě, ale dokonce s respektem, jako že je jí do našich poměrů přímo škoda.“

„To tedy na to hledím! To se pokusím se s ní ještě jednou sejít.“

„Ona ale prý už odjíždí, teď nějak.“

„Vždyť říkáš, že zahodila pasy!“

„Nakonec pro ně šla, to víš! “

„Rozhodně,“ řekl jsem, „bude život mít pekelný. Některé činy v sobě už přímo obsahují strašný trest.“

„Tos napsal, Ludvíku. A napsals, že to

řekla tvá žena.“

„Ano, řekla to ale o mně.“

„Nechceš trochu šery?“ zeptala se a dala nohy s gauče na zem. Její syn David kroužil místností. „Píše něco Petr?“ zeptal jsem se. „Můžeš se podívat,“ ukázala ke stolu.

Petrův stůl je výstaviště důstojnosti, jejíž komičnost si majitel uvědomuje. Na regále nad stolní deskou stojí otisk filmového titulku: „Ostala po ňom láda rukopisov.“ A celá plocha stolu je naládovaná písemnostmi srovnanými pedantsky do hromádek, jejichž rohy zařezávají jak vojenské deky. I nový, rozpracovaný rukopis s mnoha opravami ležel tu tak úmyslně rovně, že jsem se neodvážil víc než ponadzvednout vrchní list. Hlavní titulek a mezititulky byly velice zajímavé a aktuální, a víc nesmím říct, když nevím, pro kterou firmu je dílo míněno.

Vyndal jsem z aktovky hrst papírů. „Toto dej Petrovi. Nevešlo se to do vaší schránky.“

„Copak ty bys sem ani nezašel?“

„Ne.“

„A proč, ty! “

„Chci trucovat! “ To ji velice rozesmálo. „Už tak se říká, že se lidem vyhýbáš. Vyvolil sis akorát Matu Hari. Davide! “ Pokárala syna, který zas vešel a obkroužil místnost.

„Davide, správně! “ řekl jsem.

„Kdy už budeme od tebe něco číst! “ chtěla

vědět. „Už brzo! Už za rok!“

„To ani nejseš už spisovatel.“

„To jsem si o sobě ani nechtěl myslit. Až Státní bezpečnost mě donutila k vyjádření, aby věděli, zač mě mají mít. Zato ty píšeš pilně?“ Pohlédla v ironické grimase ke stropu: „Je to strašné! “

Neděle 4. března 1979

Najednou je po sněhu, a teď jaro poletí! Vrhl jsem se do pomezního křoví a začal v něm pilkou i nůžkami operovat, dokud je umrzlo, abych později nerozšmatlal všecko nachystané rostlinstvo. Paní Kopecké už kvete talovín a čemeřice, paní Rohlenové sněženky, nám je cosi rozhrabalo, nejspíš pes paní Hemerkové. Pak jsem křoví nechal a vydal se do ráhnoví stromů. Mé letošní zásahy budou promyšlené, nepočetné, ale smělé. Z čistecké jabloně jsem uřízl celý střední „stonek“, tlustý jak noha. Hned jsem viděl, že je to dobré: strom se otevřel jako kalich. A tak dále.

Zdálo se mi, že už musí být poledne. Šel jsem nahoru do našeho pokoje a zastihl Madlu v báječné atmosféře. Kachlová kamna sálala do čistého uklizeného prostoru. Madla si opisovala na stroji Solženicynovu harvardskou přednášku, přičemž poslouchala z rádia taneční muziku, což

je první zvrhlost. Bylo to zahraniční vysílání Prahy a zrovna hlásili německy, že jakýsi bývalý Sudeťák si přeje slyšet šumavskou hudbu, tak mu ji zahrajou, což je zvrhlost druhá. Kapela hrála sice beze slov, ale já jsem si s chutí zazpíval s ní: Es war im Bohmerwald, wo meine Wiege stand... Sedl jsem ke stroji místo Madly, aby mohla rychle nachystat oběd, protože za chvíli měli přijít Kosíkovi.

Když přišli, byl Karel neobyčejně bledý, zatímco Marie jako obyčejně červeňoučkých líček. Zajíci jim ohryzli deset stromků. Karel se ptal, co se s tím dá udělat. Tady dobrá rada výjimečně byla levná: vykopat. Stromky však nejsou vůbec k dostání! Slíbil jsem, že mu pomůžu nějaké sehnat, dva jsem slíbil najisto, i když nemám ponětí, kde je vezmu. Ale bylo třeba říct mu něco naprosto konkrétního příznivého. Dva stromky stejně chtěl vyndat, nelíbily se mu. Jeden musel stejně pryč, řada je moc hustá. „Tak to už máš pět, a jeden snad půjde zachránit," řekl jsem, „takže ti zbývá duševně odepsat už jen čtyři." Zasmál se a pravil: „No vidíš, když mi to pomůžeš takhle rozebrat, úplně se mi ulevuje." Já jsem řekl: „Ještě můžeme udělat pokus. Uřízneme je nad zemí a ony možná obrazí znovu, zdola. Mně to udělal jeden, který jsem skácel, a než jsem se dostal k tomu, abych pařez vykopal, obrostl novými výhony. Chceš to vidět?"

„To chci.“ Šli jsme ven podívat se. Karel si prohlížel ten div. Marie se usmála a řekla ke mně: „Už trochu bere barvu, ale bylo to s ním opravdu zlé.“

„To jsem rád,“ řekl jsem, „ale na druhé straně, Karle, nemůžeš se s tím zas tak rychle vyrovnávat, je to přece jen deset stromků! “

Nasedli jsme a jeli se trochu podívat po okolní krajině. Sníh jen za dnešek úplně slezl se všech jižních svahů. Čeká mě jarní fejeton. O čem zas. O zimě nenapsal jsem nakonec nic.

Pondělí 5. března 1979

Pan Václav přijel do svého pražského bytu. Přede dveřmi se mu usadili policajti, nikoho nepouštějí k němu, ani on nesmí ven. Napsal o tom dopis ministru vnitra, který jsem četl. „Příslušníci SNB, kteří můj byt střeží, mi dokonce řekli, že je jim jedno, jestli doma umřu hlady, a že mi rádi opatří rakev.“

Je to hrůza obludná jak válka. Její pouze menší rozloha není hlavním klasifikačním znakem. O povaze režimu nerozhoduje přeci to, jak jedná s deseti milióny poslušných, nýbrž to, jak se zachová k jednomu neposlušnému. Na tom se ukazuje jeho poměr k myšlence, k lidské osobnosti, k právu. Prozradiv svou špatnou povahu, je zřejmě kdykoli schopen rozšířit své

nepřátelství na jakýkoliv počet lidí, takže jenom jakási neznámá administrativní záhař dělí nás od masových hrobů. Myslím, že po Pavlu Kohoutovi si teď vybrali pana Václava pro detailně pečlivý duševní teror. Mohl jsem to být také já. Můžu být, kdykoli, záleží na mně.

Dopoledne, psal jsem, přišla Otka. Něco mi přinesla a něco si zas odnesla. „Nepřeju si," řekla, „abys o mně někde něco říkal, jako co dělám, proč sem chodím, čím se zabývám! " — Proč mi to říká? myslel jsem si, odpověď přišla brzo. „Dobře, že jsem se s tou Ellou Horákovou nikdy nesetkala. Já se jí vždycky vyhnula, od začátku, co vím o její existenci."

„Ty ses jí vyhnula, ještě ani nebylo proč?" zeptal jsem se. „Já mám ke každému důvěru, dokud se nezklamu," řekla. „A co tedy máš v této věci na srdci?"

„Já? Vůbec nic."

„Kávu chceš obyčejnou, nebo neskafé s mlékem?" Dala přednost s mlékem. Napsali jsme si pár stolních informací. Je pro mne záhada, podle čeho si vybírají lidi k hrubému zacházení. Otku pronásledují proto, že dobře odhadli její význam, nebo že ho odhadli špatně? Žije už jenom na úprku z bytu někam jinam, pořád v cizích záležitostech. To je nemocný život. Za poslední dva roky velice ztvrdla, je už jenom smutná a vzdorovitá.

Když se na odchodu v předsíni obouvala, řekla: „Pavel Kohout mi poslal pohlednici: Sežeň sadbové brambory! To znamená, že se chce vrátit, brzy, teď! “ Rychle jsem položil prst na ústa. „Vidíš, jak seš ukecaná?“ zašeptal jsem. Pavel založil plán svého návratu na tom, že pronikne přes hranici náhle, nečekaně a mnohem dřív, než mu uplyne povolený rok. Tak sadbové brambory! Panebože, ať je přijde zasázet! Ještě ve dveřích Otka opakovala: „To ti znovu říkám: nechci ani, abys někomu povídal, jakou mám čepici! “ Tak v tom tedy, milý deníčku, naší kamarádce nevyhovíme: čepici měla manšestrovou, se štítkem, zelenou.

Nabouchl jsem aktovku i plátěnou tašku a vyrazil do města. Už mnoho týdnů za mnou nikdo viditelně nechodí a nejezdí. Mám být ukolébán v nedbalost? Podezřelých chlapů je však plno, na každém rohu. Je jich možná taková síť, že si nás vizuálně přihrávají od rohu k rohu. Než jsem dorazil na smíchovskou stranu, má taška se vyprázdnila až na jednoho Čivrného, jehož jsem vezl Evě Kantůrkové. Ta však nebyla doma, a protože na dveřích nebyl lístek „nezvoňte, náš pes neotvírá“, byli venku spolu. Šel jsem vzhůru Xaveriovou ulicí ke hřbitovu, kde bych je mohl potkat. Cestou jsem si koupil deset deka salámu a dva rohlíky a s chutí jsem to v chůzi jedl. V Malé Xaveriově ulici jsou řady anglicko-bizarních

domků, jež se na sebe lepí téměř kůží svých obyvatel. Byly zapařené tělesným teplem, teklo zpod nich. - A dál se mi nechce, snad až zítra.

Zdena mi vyprávěla svůj poslední sen: „Přijela jsem na Rochov a vešla do domu. V náručí jsem nesla Bibisu. Nevím, jak k tomu došlo, ale dům vypadal zas tak, jako když jsem na něm začala dělat. Stropy probořené, podlaha vytrhaná, hromady cihel a hlíny. Jeden pocit vybavuju si přesně: že to není možné, že se mi to musí jenom zdát, vždyť jsem už měla ten dům v docela pěkném stavu. Chápeš to: zdálo se mi, že se mi to zdá. Položila jsem Bibisu na zem a jak praštěná procházela pomalu celým domem, všude stejný obraz zkázy. Bibisa pořád dva kroky přede mnou. Najednou se zastavila, ohlédla se na mne, zvedla tu svou černou pusinku, obnažila bílé zuby a promluvila. Uměla mluvit. Pěkně zřetelně mi řekla: Neplač. A pak ještě jednou: Neplač! “

Úterý 6. března 1979

Dva dny po sobě, dnes a včera, zdálo se mi o Josefovi. Včera byl ředitelem zemědělské školy, jako kdysi, ve svátečním obleku se motal okolo koní na dvoře a poroučel, jak se mají kovat, a já jsem ho pobízel, ať toho už sakra nechá, protože v zatáčce mezi stromy

...v zatáčce mezi stromy vzdaluje se náš kočár, zmenšuje se a mizí...
(str. 80-83)

vzdaluje se náš kočár, zmenšuje se a mizí, mě zaplavuje tragická panika, protože vinou Josefovou mi cosi navždycky odjíždí. - Dneska jsem v polním táboře, rozloženém na kraji lesa, přijal Josefa, který namáhavě vystoupal do kopce v zablácených holinkách a ve škaredém gumáku a podal mi do ruky papír psaný na stroji, kde se pravilo, že ho vyhazují z práce, a mě udivilo, že ho ta věc tak zkrušila, když doposavad byl ke všem svým vyhazovům netečný. Řekl jsem mu, ať se tím nezabývá, protože na tom už nezáleží, protože já - a rozhlédl jsem se po lese, v němž se míhali muži kolem ohňů, - já to lehce můžu vyřídit za něj.

Zatím moje moc denní je prachnepatrná: vůbec nevím, jak donutit B., aby buďto byl doma, když za ním jdu, nebo aby přišel za mnou, když mu házu za dveře lístky. Už jsem si řekl, že úkol „S“ není přeci moje práce, ale dnes došel od nakladatele spravedlivě naléhavý dotaz, co s tím je. A kdo se o to postará? Kdybych ho jenom dopadl, všecko bych mu to vydrápl z rukou, jak to je, a dal to dodělat komukoliv. I kdyby to hned teď někdo dodělal, budou na tom ještě několik týdnů sedět písařky, takže termín - konec března - je v pekle.

Jan Mlynárik mi přišel říct, že už nestačí poslat Tatarkovi knížku k opravě, proto ji přečetl a opravil sám. A odevzdal mi seznam asi třiceti

drobných chyb. Mám tedy třicetkrát otevřít třicet knížek a do každé sáhnout perem. Nebo po kom to mám žádat? Také mi oznámil, že už brzo mi odevzdá výbor z Tatarkových politických statí z let 1968-69. „Fajn," řekl jsem, „ale odevzdej mi taky slovenskou písařku. Pak budeme jednat." Chytil mě s medvědí důvěrností za klopu saka a pravil: „Tož neblázni, ty, Ludvo! Však víš, že jsme tu jenom dva: ty a já! " Odcházeje mávl velkoryse rukou a pravil: „Ty už si nějak poradíš." Jednali jsme samozřejmě na chodbě. Spadl jsem do křesla a začal číst ty chyby. Když mají v Praze prezidenta, ministry, náčelníky a bachaře, nemohli by si, zasranci, delegovat tobôž jednu disidentskou písařku? Boha jejich, slovenského!

Karel Kosík v neděli pravil, že by se mělo mladé generaci začít upřímně říkat, že tyto poměry jsou nejmíň na padesát let. Že ji tedy čeká padesát let drobné, důkladné, cílevědomé práce. Ale něco o těch cílech, prosil bych, taky já! Karel řekl, že by docela rád uspořádal takové rozpravy pro úzký kroužek starých přátel, k nimž by vždycky udělal úvod, on nebo někdo jiný. Vyhradil jsem si, že já ne. Já nic nevím.

A pak se tu objeví něco takového jako paní Helena D., naši kluci už se usmívají, co to mám, „hledala tě tu ta univerzálně sympatická paní neurčitého věku", pravil Janek, „kočička", praví Madla a myslí tím čisťounkou líbeznost toho

zvířátka, nikoli „kočku“ jako hračku starých pánů, protože by mi musela prorokovat, že skončím jako všichni ti trapní strejci - v přijímací kanceláři jejich sociálního chorobince. Nikdy!

Pravil jsem, když mi paní Helena ukazovala dnes fotografie nábytku, který navrhla a už se bude vyrábět: „To musíte znát nejenom materiál, jaký je na trhu, normy a technické možnosti výroby, ale musíte si umět představit způsob průniku a spojení, zda na čep, nebo na šroub a tak dál?“

Čmrkala po papíře tužkou a s očima na svých čarách řekla: „To ovšem samozřejmě, ale taky se mi stane chyba, a to mě někdo upozorní, ale nemá to být, nemá!“ A já, protože se mi nikdy nechce ženám jejich inženýrství věřit (totéž u mé švagrové Liny), jsem se zvedl a došel pro Ludvíkův hlavolam. „Takhle to vypadá,“ řekl jsem a ukázal jí ho ze všech stran, ale nedal ho z ruky. „Už to máte v oku?“ Pod stolem jsem přístroj rozpustil a ukázal jí na dlani šest špalíků, pak jsem je složil zas do tvaru. „Jestli chcete, nakreslete si, jak vypadá,“ řekl jsem.

„To nene, celkem to není třeba, je to jasný,“ pravila a já jsem rozhodl takto: „Zkuste to sama vyřešit a rozkreslit, doneste mi to příště! “ Zatápala rukou na stole, vzala papír a začala ho skládat na menší a menší čtverečky. „Jo tak! Úkol! Tak vy s tímhle! Jestli tomu rozumím,

nemám se tu objevovat dřív nežli," rozesmála se.

Považuju za vyloučené, aby to vyřešila.

Středa 7. března 1979

Vzal jsem hnědou plastikovou brašnu s odrazovými sklíčky proti nebezpečným automobilům, naložil Tatarkovy „Písačky" a dopravou zmítající se v čmoudu a křečích dojel za tři čtvrti hodiny na Malou Stranu, vzdálenou dva kilometry. Zazvonil jsem u Mlynáriků. „Jane, poslyš," pravil jsem, „já to sám dělat nebudu! " To jsem ovšem mohl říct, teprve když se jeho ženě Editě podařilo vykutálet ho z podušek, kde spal po noční službě u kotlů.

A on už to tušil a měl tabulku oprav, čtvermo napsanou. Sedli jsme, já, on, jeho žena Edita a jakási neznámá dívka na návštěvě, a opravili jsme všech třicet exemplářů za dvě hodiny. Edita mezitím dala každému k ruce hrnek čaje nebo kávy. Když jsme začali, kdosi zazvonil. Edita vyhlédla do dvora. „Je tam mladý nastrojený chlap," řekla. Zatímco Jan těžkou chůzí lámal dřevěné schodiště dolů, shrábl jsem knížky do tašky, připraven zmizet s nimi směrem k půdě. Ale vyřídilo se to dole u dveří. Jan si přinesl předvolání na zítřek. Účel jednání: podání vysvětlení dle paragrafu...

A teď jsem mohl vidět zvenčí, co moc dobře

znám zevnitř: Jan mávl předvoláním a odhodil ho na okno. Odkymácel se v těžkém froté županu do vedlejšího pokoje, namočil znovu do kalamáře své staré péro a opravoval chyby. Za minutu byl zpátky, stál u okna, hleděl do předvolání, aby z něho vymáčkl ostrým pohledem víc.

„A ty nevíš," obrátil se ke mně, „čo za vysvetlení to može byť?" Míchal češtinu se slovenštinou. „Já, synku, znám jenom vysvětlení dle paragrafu 19 zákona o SNB. Tento paragraf jsem nikdy neviděl," řekl jsem. „Jebem jim, čo možú chcieť, po siedmich rokoch! "

„Tys tam nebyl sedm roků?" žasl jsem.

„No ba. Ty chodíš častěji?"

„Já každý měsíc," řekl jsem. Jan vstrčil papír do kapsy županu a odešel.

Kdekoli jsem položil oči na text, tam mi byl směšný. Paní Edita se ptala, čemu se směju. „Vemte si kterákoli dvě nebo tři slova vedle sebe, hned jsou sprostá. Například: ‚Já ti ju' nebo ‚celú ma'!" Ukazovala si prstem v seznamu chyb, udělala tužkou opravu a řekla: „Nejhorší je, že tímto časem, co my tu toto, pán autor si jistě v Bratislavě chlašče!" Dívka se rozesmála. „Pro vás to vůbec není," řekl jsem k ní a paní Edita pravila: „To by žádná žena neměla číst sama! "

„A muž ano?" podivil jsem se. „No, mužský si vie pomôcť, lebo si nerobí také zábrany."

Rozhoupalo se patro, dveřní závěs rozhrnul Jan, ruce založené v bok, temně dumal. „Člověče, že by to bylo kvůli těm Němcům?“

„Ty máš něco s Němci,“ zeptal jsem se. „Ale tož né, ale ten článek ve Svědectví, kde se kritizuje odsun Němců.“ Vzpomněl jsem si: „Máš pravdu, slyšel jsem, že už na to volali pár lidí.“ Paní Edita řekla: „A čo ty máš s Nemcami! “

„Já? Já už teraz hovno,“ odvětil smířlivě, „ale ide o to, či ten odsun bol v poriadku.“

Paní Edita mávla tužkou: „Jaj bože. A načo vy o tom, veď už sú raz preč.“ —

„A! Nech ma bozkajú v riť,“ otočil se Jan a zmizel. Edita tlumeně pravila: „Dala jsem mu do kávy hned diazepam, ani neví.“

Dokončili jsme práci. Pak jsem před Janem vypočítal cenu. Když jednu knížku dostane zadarmo autor, jednu písařka, jednu já a jednu Jan, bude exemplář stát osmdesát korun. Když jsem chtěl odejít, postavila se mi paní Edita v cestu a odklonila mé kroky do jídelny. Položila přede mne dvě mísy halušek: bryndzové a kapustové. Byly horké, čerstvé, polité opraženou slaninou. Knihy nechal jsem tam.

Přišel jsem domů a napjatě otvíral schránku: byl v ní cyklostylovaný měsíční program Slováckého krúžku v Praze. Převlékl jsem se a vyluxoval koberec, přečti si pár stránek z Kerouaca „Na cestě“, oblékl se zas a šel na pět

hodin do kina se Zdenou.

Hráli anglický film „Lev z konce světa“, ale bylo to bohužel skutečně jen o lvech, šlo na mě spaní, a Zdena prý od těch samých lidí viděla takové filmy už tři, zvedli jsme se a šli do bistra v Černé růži na večeři. Čekal jsem, že nebude místo, bylo naopak všude volno, lidé dnes drží MDŽ na pracovištích nebo v závodních klubech. Jedna taková oslava hřměla dechovkou z Klubu školství Na příkopech. Objednali jsme si řízek a já si vzpomněl zeptat se: „Co rentgen?“ Zdena odpověděla: „Žlučník se naplnil a zase vyprázdnil, takže je zdravý, bolí mě pořád.“

„I teď?“

„Vidíš, teď jaksi ne. Ve chvílích, jako je tato, jsem úplně v pořádku.“

„To je nervové,“ řekl jsem a napadlo mi, jestli si to vůbec nevymýšlí. Když jsme dojedli řízek, dost suchý, dal jsem jí dvě pilulky, co mám pořád v kapse.

„Začíná se mi zas něco nelíbit,“ řekla. „Celou dobu, co tam jsem, mi slibovali, že mě pošlou na týdenní odborný kurs, jeden teď, druhý v létě. A když jsem měla jít, řekl mi vedoucí, že je moc práce.

V pondělí jsem tedy o tu práci žádala, zas mi řekl, že neměl čas mi ji připravit. A je středa.“

„Dostali možná příkaz držet tě v hlouposti,“ řekl jsem.

„Právě to si myslím. Nebo další věc: objednávala jsem vstupenky do divadel. Teď mi to vzali a kolegyni, která to dělá po mně, přikázali odevzdávat seznam lidí, kteří si vstupenky objednají. Myslím, že je to jen kvůli mně."

„To je možné," řekl jsem, „asi se jim nelíbilo, že jsem byl tenkrát v divadle s tebou." Zakývala se ve smíchu a pravila: „Ano, protožes mohl několika lidem z našeho oddělení říct dobrý večer, a to bylo vzrušení."

Snažil jsem se tenkrát snížit význam události tím, že jsem šel jen v hnědém obleku, kdežto Zdena si vzala toaletu a všichni se na ni dívali, byl jsem naštvaný.

Ona klidně pravila: „Každý se obléká podle toho, jaký pro něj má ten večer význam. Pro mne takovýto." A bílá až zelená nevolnostmi musela tam v přestávce pokuřovat, ale dáma.

Teď však byla zrůžovělá asi půlkou myslivce, jímž zapila žlučníkové pilulky. Zbytek jsem dopil já. Jsme letos podruhé někde večer. Kromě nás seděly tu ještě dvě dvojice, z toho jedna mužská. „Dívala ses včera v televizi na Turgeněva?" zeptal jsem se. „Zapnula jsem to pozdě. Ale dočetla jsem Škvoreckého a velice si ho vážím. Proč takový román nenapíše někdo tady?"

„Tady píšou jiní lidé zas jiné dobré věci, ne?" namítl jsem. „Jistě, ale víš - kdybys ty napsal tak dobrou věc, tak já bych - tak bych se s tebou i

rozešla! “ To je vždycky její velkolepá nabídka. Smál jsem se, Zdena byla starodávně půvabná. Stačila půlka myslivce se dvěma febicholy, aby z ní utekla bublina těžkého, hluboko uloženého smutku. „Kruci, tos mě navnadila, to si hned toho Inženýra lidských duší vážně taky přečtu! “

Číšník zhasl hlavní světla, budou zavírat, je osm hodin. „Půjdeme?“ Oblékla si plášť a pravila: „Telefonoval mi Jirka do práce, dostal povolení navštívit na Borech svého bývalého spoluvězně, ale dali mu to asi úmyslně na sedm hodin ráno. Prosí mě, jestli bych tam s ním zajela.“

„Proč ty?“

„Staré auto už dal tatínkovi, nové ještě nemá.“

„Proč zajela? Můžeš mu ho půjčit.“

„To mi napadlo, ale asi se mu nelíbí jet sám. Jeli bychom tři: ještě advokát Danisz.“

„To abyste vyjeli už v pět.“

„No právě. Jirka navrhl, že bych u nich mohla v sobotu přespat, protože,“ zasmála se, „Ivanka nebude prý doma.“ — „A co chceš po mně?“

Šli jsme doprostřed Václavského náměstí na tramvaj. Já jsem jel dolů, ona nahoru.

Čtvrtek 8. března 1979

Vyšel jsem z klenutých vrat statku, půda se svažovala svěžím trávníkem k návsi, prázdné a

čisté, vpravo stála skupina mohutných lip a pod nimi bělal se pomník svatého. Odtamtud mířila sem roztroušená skupina turistů, byli oblečeni lehce, pláště nechali v autobuse. Zpozoroval jsem mezi nimi muže téměř lysého, v šedém proužkovaném obleku s nažehlenými klopami, rukávy a puky a v košili s vázankou. Muž měl chlapecky buclatou začervenalou tvář, rtíky našpulené jak Aškenazy nebo Auersperg… byl to Auersperg z ÚV KSČ! Když mě taky poznal, udělal pohyb jako ke mně, ale když přišel blíž, hleděl přes mé rameno za mne, že jako mě nevidí, a natahoval přitom krk a voněl voňavkou. Ale já už jsem mu nedal minout, povídám: „No, jen se neboj, pojď kousek dál a dělej, že nic. Nikdo za mnou nejde.“ On, uhranut mou řečí, vůlí a nakonec i krokem, jímž jsem před ním kráčel bez ohlédnutí, ohýbal nohy za mnou. Vyšli jsme na polní cestu do otevřené krajiny. Počkal jsem a přiřadil se k jeho levé straně. Pravil jsem: „Já proti tobě nic nemám, když budu rozumět. Zatím všichni čekáme, jak to myslíte. Máte nějaký plán na záchranu? Chápu, že s námi mluvit nemůžete, ale teď promluv.“ Zástavil jsem se proti němu a hleděl mu do tváře, aby pocítil celou sílu mé vůle po dorozumění. Jeho pohněvaná tvář se pomalu hroutila v chlapecký stud a on pravil: „Nemůžeme udělat vůbec nic. Nikdo na našem místě by už nemohl udělat nic. Věříš mi?“ Toužil

jsem obejmout ho. Ale tu se vedle naší cesty, ačkoli tam předtím bylo prázdno, objevilo železné potrubí, jímž prosakovala do pole voda, a nad ním se skláněla skupina tří instalatérů. Jeden z nich nám několikrát spravoval trubky doma. Zvedli hlavu, můj známý instalatér už nasadil šaškovský výraz k nějaké srandě, ale uviděl Auersperga a úžasem změnil tvář. Také druzí dva instalatéři se na nás, i na mne, dívali s nechutí. Auersperg pomalu zvedl ruku a zastřel si tvář. Postavil jsem se obranně před něj a pravil jsem: „To je v pořádku, hoši.“ - Konec snu.

Touha po usmíření pronásleduje mě celý život. Nevím, zač ji mám spíš považovat, vlastnost vhodná do boje to není. Měl jsem někdy i strach, aby ona mě nezradila. Ale nedovedu si představit život v nesmiřitelnosti, k nikomu, i když tak možná budu muset žít. To musí být hrozně zlé, žít s povinností vítězit nad silnějším, což není většinou možné, takže z toho vyjde zkřivená jedovatá nenávist mrzáků, která umí otrávit vzduch snad ještě víc než nálady nažraného pána. Mně moje stálá ochota k smíru občerstvuje síly: když tedy nechcete mír, jsem dnes znovu, svěže jako včera, proti vám. Můj odpor je vypočítán do večera, to unesu. A zítra s touže výhradou znovu, a znovu, a znovu... Kdyby mi někdo byl tenkrát řekl, že to potrvá dodnes, nedožil bych dneška asi.

To, co říkám, byl by jenom sofistický sebeklam, nebýt toho, že mi to viditelně funguje. Můj ďábel mi ovšem našeptává, že jsem nikdy neměl moc. Není má ctnost jen krasopisný diplom pro ty, kdo si v závodě neurvali žádnou hmotnou cenu?

Nechápu lidi, kteří svou celistvost obnovují průběžným zavrhováním svých nepasujících starších součástí. Štve mě, že jsem to, jenom jednou, také udělal: když jsem na vojně v roce 1952 mechanicky vyplnil tiskopis o tom, že vystupuju z katolické církve. Nebyl jsem žádný katolík stejně, tak proč já vůl vystupoval? Ale všecko udělané platí, platí tedy výstup, i všecky vstupy platí, všecko platí, co člověk udělá, a kdo pošetile protřiďuje minulost, bude tupý, a kdo se nezná ke svým částem, bude schizofrenik. Velikým objetím, kam až dosáhnu, chci si, pokud to půjde, držet všecko, co kdy bylo moje, a budu zdráv. S tím doufám a prosím, že mě nepotká celkem nic strašnějšího, než to všecko nadělané si vypít, vyžrat a ještě vylízat.

Zvonění mě mechanicky zvedlo na posteli, ale neřeklo mi, kde jsem, jaký je den a oč jde. Šel jsem tupě ke dveřím a rukou za sebe udělal posunek, aby na mne počkali, že hned přijdu. Otevřel jsem a tam stál mladší Havel, bratr pana Václava. Měl na sobě kabát s plechovými ozdobnými knoflíky jako na velmi přátelské

uniformě. „Já vás vzbudil," omlouval se, „ale bylo mi řečeno, že toto je nejpříhodnější doba."

„To je v pořádku," opakoval jsem svou poslední větu k instalatérům. „Vidím," pravil Havel mladší, „že se ještě kymácíte. Přejete si, prosím, reagovat hned, nebo mám snad chvíli počkat?" Tato řeč se mi velice zalíbila, byl to naprosto bezpečně bratr pana Václava. „Budu reagovat hned," řekl jsem, „jenom uvažte, co tu můžete říkat," ukázal jsem ke stropu. „Co vám chci říci," pravil přesně, „to oni vědí. Slyšel jsem, že se chystáte navštívit mého bratra. Jdu vám říct, že jsem se o to pokusil, ale marně, ačkoli jsem bratr."

Pátek 9. března 1979

Rentgen ukázal, že kořeny zubů vedou zleva i zprava daleko do hlavy, kde se skoro dotýkají. Ale byl jsem připraven na operaci a nic jsem se nebál, jenom bylo divné, že tam není dr. Kurka, nýbrž dva neznámí doktoři, kteří se zatím neshodovali v názoru, ale prozatím dostal Jsem aspoň umrtvovací injekci. Jeden z doktorů byl mi bližší, obracel jsem se k němu o náznak naší známosti, on se však před druhým nechtěl projevit. Hned jeden či druhý odcházeli telefonovat a ten, co se mnou zůstal, mi osahával hlavu. Ten neznámější doktor jako by se mlčky divil, že si to chci dát

dělat. Mezitím jsem se samočinně začal chvět, bez obav. Nastal vrcholně příznivý okamžik pro operaci, z celé hlavy cítil jsem už jenom oči. Tu nastal jakýsi ruch nad mou hlavou, někdo spěšně vešel a doktor, co stál u mne, řekl: „Nebude se to dělat.“ Rozepjal pás, kterým jsem byl přes prsa uvázán ke stolu. Vstal jsem a beze slova jsem s mrtvou hubou šel pryč. Byl jsem mrzutý, že se to odložilo.

Oholil jsem se, osprchoval a oblékl si tmavohnědé šaty, které jsem dvakrát koupil od Josefa, pokaždé za stovku. Zdědil je po tchánovi, který byl vojenským zvěrolékařem za první republiky, proto mi sako přes záda trochu šponuje, zato gatě jsou volnější, zvláště v rozkroku. Když je však vytáhnu až na doraz, sahají mi skoro do podpaží. Madla se hrozí, když to na sebe beru, ale je to kvalitní látka, dělám to s myšlenkou na Josefa a na první republiku. Tu druhou stovku jsem Josefovi vnutil tím, že jsem dělal, jako bych mu ji už měsíc předtím nebyl dal.

Vyměnil jsem vodu ptactvu, neuvařil si čaj, protože jsem neměl chuť snídat, a naložil jsem aktovku. Odhadl jsem, kolik potřebuju peněz na zaplacení Šimečky v knihařství, ale musím poprosit Mirku, aby tam zašla, R. to zase dal na ženskou. Obouval jsem se k odchodu, když někdo zazvonil. Byl to Mojmír Klánský, zabylo mi kyselo od svědomí. Také on byl nemile překvapen, že

jsem na odchodu. Přinesl vstupenky na koncert, ke vstupenkám přiložen pečlivě psaný lístek s informací o tělese, skladateli a dirigentovi, řekl jsem, že odcházím, což se hodí, protože si venku můžeme něco říct. Musel jsem jednou do toho kyselého kousnout. Mojmír nabídl do Petlice povídku „Albatros“, ale komu jsem ji dal číst, nikomu se nelíbí.

Povídka jedná o důstojníkovi z první republiky, který za okupace odejde do odboje, po válce se vrátí, a místo aby šel nahoru, jde opačně, až nakonec je po roce 1948 zatčen. Kariéru dělají bezcharakterní slaboši. Jako mladý oficír měl náš hrdina rád koně, dokonce závodil. Příběh spojený s nádherným koněm dovede ho do blízkosti nádherné ženy. Vzrušení… ale přijde tedy válka. To vše je v povídce řečeno retrospektivou. Přítomný vlastní děj počíná se tím, že důstojník odjíždějící na vnucenou dovolenou, po níž tuší konec, potká ve vlaku tu ženu. Slovo dá slovo — jinak to nelze nazvat - a ona místo domů k manželovi jede s důstojníkem a zůstane s ním den, nebo dva? Všecko mezi nimi je dodatečně skoro tak, jak chtělo být před válkou, když byli mladí a mezi jejich stehny proudil kůň, čímž míním to smyslné čaro, ištenem, jež by v povídce mělo být, ale je mi líto, není.

Venku jsem Mojmírovi všecko řekl. Vybuchl: „Já na to už úplně kašlu, co říkají tvoji přátelé!

Tys mi nejprve říkal, že se ti povídka líbí! “

„Ano, tím jsem chtěl říct, o kolik se zlepšila ve srovnání s první verzí. Ale je taková zásada, že za každým rukopisem musejí stát dva nebo tři lidé.“

„Tak tuhletu zásadu jste prvně uplatnili až v mém případě! “

„Prosím tě, neblázni! Kantůrková byla skálopevně jistá, že má knížku hotovou. Vztekala se, možná i brečela tajně, nakonec to vzala jako chlap a knížku předělává.“

„A co Klíma říkal,“ křičel Mojmír, protože řvoucí proud těžkých aut valil se metr od nás, „cheche, ten mě jistě nemůže ani cejtit!“

„Klímovi jsem to nedal číst,“ křičel jsem také, „obracím se úmyslně na lidi, kterým se líbila tvoje předchozí knížka, abys věděl! “ Čekali jsme na přechodu, strážník dlouho neobracel světla. Mojmír pravil: „Ty vůbec nevíš, co jsem od té doby napsal, a ani se to nedovíš!“

„Proč!“

„Abych ti nedělal potíže s kamarády a neměls tu trapnou povinnost rovnat mě mezi ně nebo zas vysvětlovat mi jejich postoje.“

„Jsi uraženec.“ —

„Nejsem.“

„Ale jsi.“

Podařilo se nám přejít křižovatku a nasednout na tramvaj. Tam mi Mojmír vyložil, že on si tedy půjde cestou samotáře. „To se mi líbí,“

řekl jsem, „já jsem taky samotář.“ Mávl nade mnou rukou se smíchem. „Mojmíre, je to moje vina. Nedokázal jsem ti hned říct, co se mi nelíbí, snažil jsem se tě orientovat spíš pozitivně k tomu, co se mi líbilo. A pak, tím že mi dáváš každou věc číst furt dokola, já si na tvůj styl tak zvyknu, že mi nevadí.“

„To jsem se tak zhoršil od Vyhnanství?“

„Jsi furt stejný. Ale vzpomeň si poctivě, co jsem ti tenkrát říkal. Že máš fádní jazyk, který nemá žádný estetický zvuk, je to hole informační jazyk. Ve Vyhnanství se z toho šťastnou náhodou stala přednost. Vypadá to jako úmysl autora, který jakoby nezaujatě pozoruje strašný osud svého člověka, a vzniká úžasné napětí a dojetí.“ Mojmír řekl: „Tak proč jste zabili vydání u Fischera? Teda ne ty, ale někdo! “

„Jak to, já žiju v domnění, že to brzo vyjde! “

„Ale prosím tě! “ zašklebil se. „Přece jsi četl tu větu, jedinou větu z toho dopisu: Proč nesmí vyjít Klánský?“

„Na to se nepamatuju a nic o tom nevím, to mohl zblbnout Filip, třeba neúmyslně,“ řekl jsem. „Tak proč jste nechtěli, abych vyšel s vámi ve Švýcarsku?“

„Blázníš? My že bysme to nechtěli? Vždyť my se chvěli, aby někdo přibyl do našeho průseru a bylo nás víc, když se odpojil Šotola! “

„Ale tys mě přeci odkázal na Filipa! “

„Já? On se ti ozval přeci sám, ty ses mě přišel zeptat, co máš dělat, a já tě naváděl, abys mu napsal normálně, státní poštou, a abys chtěl do ruky smlouvu. Je to tak?“

„Promiň, máš pravdu. Pak jsi mi ještě říkal, abych mu telefonoval.“

„Udělals to?“

„Udělal, ale nikdo se nehlásil.“

„Ježíšimarja! “ hroutil jsem se. Začínalo mě to zlobit. Řekl jsem: „Krom toho, tys chtěl s námi k Bucherům v době, kdy my šli od Bucherů, protože Bucherová prodávala firmu, Braunschweiger zakládal vlastní nakladatelství a nechtěl startovat s neznámými jmény, chtěl nové knížky od svých starých autorů, proto tak dlouho odkládal Trefulku, až ten dostal lepší nabídku od Fischera. Tak to bylo! “

„To si vzpomínám,“ pravil Mojmír.

Vystoupili jsme u Rudolfina a loučili se. Mojmír ještě pravil: „Ale do vašeho almanachu mě Braunschweiger chtěl, a nedostal jsem se tam.“

„To sis zavinil sám.“

„Kdepak, to mě vyhodil Gruša.“

„Ale kdepak! Já, já jsem tě vyhodil, protože tys mě jednou při čaji, jestli si vzpomeneš, přímo nasral, Mojmíre! Ty ses začal se mnou o tom bavit otevřeně v naší kuchyni, tys chtěl vědět podrobnosti, a když někdo dneska chce

podrobnosti a nemá důvěru, tak v tom nemůže být. Bylo pro mě stručnější vyndat tě, než ti dokazovat, co pro tebe udělal Gruša. Jenže tys všecky jeho návrhy odmítl.“

„Dyť tys mi ani neřekl, že to je Gruša, pro mě to musela být jakási záhadná autorita.“

„Proč bych ti to měl říkat, v té fázi. S tebou jsem jednal já. Ale nemusíš litovat, máš o pár výslechů míň.“

„Už to nechme. Je to hajzlík.“

„Proč.“

„Pro to, co teďka napsal proti tobě, ne?“

„To mi přece vůbec nevadilo. On to nechtěl ani zveřejnit, to jsem udělal já.“

„Já vím, já vím, chceš dělat velkorysého. Tak ahoj, nezapomeňte na ten koncert! “

Nasedl jsem na metro a jel k Mirce, kde jsem teprv posnídal čaj s namazaným chlebem, a Mirka se mnou jela pro Šimečky, já čekal v parku, jeli jsme znovu k ní a cestou jsme si koupili koláče ke kávě, jež jsem započítal do ceny knížek, což nikdy nedělávám. Pili jsme kávu, jedli koláče a Mirka pravila: „Ten Idi Amin Bubu Hugo, chceš ho vidět?“

„Ukaž,“ odpověděl jsem. Listovala v rakouských novinách. Stálo tam, že naložil svou osmdesátičlennou rodinu do boeingu a poslal pryč. Zůstala mu jenom jedna Liebesfrau, které dal medaili, jelikož vlastnoručně zabila mnoho

vojáků. Byla tam její fotka. „Tak tahle měla včera MDŽ," pravila Mirka, „a ten samej svátek bych měla mít já? Děkuju nechci."

Odtud nejvýhodnější bylo jít nad Muzeem podívat se, jestli je náhodou doma Standa Milota. Velikým hereckým hlaholem uvítala mě Vlasta Chramostová, puštěná na sobotu a neděli z blázince. „Ale má lásko, to bude mít Pepa radost, Pepo! " volala na Standu. A vykládala mi své pracovní plány, až ji pustí domů, a vykládala je tak hlasitě, že jsem se tomu divil, totiž té síle hlasu. „Samozřejmě, že v mých plánech budeš velikou úlohu mít i ty, už ji máš, aniž o tom víš... " jásala.

„Počkej, Pepo, už to rozkecáváš," zarazil ji Standa, „třeba by Vaculda raději něco k snědku." Ale nechtěl jsem nic. „Kdy tě pustí domů?" zeptal jsem se. „Hochu," odpověděla, „to tak hned nebude."

„Jak se cítíš, už líp?"

„Líp? To bohužel vůbec ne," artikulovala výrazně a Standa v pozadí mlčky zakroutil hlavou. Až na to znamení zadíval jsem se pozorněji do jejích očí.

Sobota 10. března 1979

Sedím a topím ve vysokých bílých kachlových kamnech. Madla se na zahradě vrtá ve skalce,

vždycky to bývá opačně, já bývám venku, zatímco ona intenzívně přikládá, dokud počáteční teplota v pokoji, třeba pět stupňů, nevyleze aspoň na dvanáct.

„Co ta vaše nová?“ zeptal jsem se v autě cestou sem. „Je z toho zdrcená,“ odpověděla Madla. „Z čeho?“

„Jednak si vůbec nepředstavovala, kolik případů, jeden za druhým, se k nám denně valí.“

„A ona už dělá konzultace?“

„Kdepak! Jenom u nich sedí a má hrůzu, že bude jednou sama muset někomu radit.“

„A co čekala vlastně, proč k vám šla?“

„Říkala mi: paní Vaculíková, já jsem si myslela, že jsem se za deset let studia a četby připravila.“

„Kde dělala předtím?“

„V knihovně. Nikdy nebudu mít vaši zkušenost, říká. Budete, říkám. Musíte ale použít každé své zkušenosti s lidmi ze života, protože studium ani jenom odborná zkušenost nestačí.“

„S kým sedí?“

„Zatím se mnou v příjmu, ale když někdo z psychologů konzultuje, jde k němu. Říká: věděla jsem - alkoholismus, spory o děti nebo o peníze, nevěra, staří rodiče. Ale ta hrůza za každým případem, to je šok.“

„Jak je stará?“

„Třicet roků.“

„Jak se jmenuje křestním jménem?“ — „Ani nevím. Pasovalo by mi na ni jméno Olga.“

„Jak ji bere Fantom?“

„Docela neutrálně. Mám ale pocit, jako by začínal mít podezření, že je to moje nějaká známá z dřívějška. To je ovšem tím, že ona se na mě tak důvěřivě obrací. A on nikdy není rád, když já první dostanu nováčky pod svůj vliv, jenomže se tomu nemůže vyhnout, protože já mu je nejlíp zaučím, a on to ví.“

„A ona Fantoma?“

„Tak, on každému imponuje jako veliký moderní šéf: vystupování, zevnějšek. Tahleta - Olga - je jaksi nejistá. Má jakoby nezkažený ještě přirozený cit.“

„Prosím tě, jenom jí o něm nic sama neříkej! “

„To víš , že ne. Nepotřebuju. Onehdy se dělal rozvrh služeb a vycházelo to, že budu odpoledne v příjmu sama. Fantom se obrátil na ni a jako ve srandě říká: Tak vy půjdete na odpolední a ohlídáte nám paní Vaculíkovou. Ona se mě pak zeptala: To byl žert? Ne, to je skutečnost, já nesmím být sama. A to vy si necháváte líbit? Já už jsem zvyklá, pravím jí. Ale vždyť vás, jak se mi zdá, potřebují, i z vás mají respekt.“

„No a co tys jí na to?“

„Já nic, a ona říká: myslíte, že vám to Fantom dělá sám od sebe, nebo to má nařízeno? Na to

jsem dosud nepřišla, říkám jí.“

„Proboha, a tohleto jste mluvili v kanceláři?“

„Kdepak, to jsme mluvili při obědě.“

„Ví už, že je tam odposlech?“

„Já jí to neřekla, ale tam se během roku zaběhl takový způsob vyjadřování, domlouvání a mlčení, že každý, kdo tam sedí jenom den, to pochopí sám.“

„Podle čeho, myslíš?“

„Tak třeba Fantom nesnese, aby se dva tři lidi o čemkoli jen tak bavili. Hned: negrupovat se, negrupovat se!“

„To je přímo vnitrácký pojem: grupovat se. Z toho oni mají největší hrůzu: že si lidé něco řeknou.“

„Ale to mě právě mate: Fantom sám by mohl mít zájem, aby se dověděl, co si lidé říkají třeba o něm. Kdežto podle tohoto se spíš bojí, aby mu tam nevzniklo něco, co by kdosi jiný řešil přes jeho hlavu. Z jeho chování jsem prvně nabyla jistoty, že tam něco je. Jako by se snažil nás na to sám upozornit.“

„Ale vždyť říkalas, když se budova otvírala, že tam jsou kamery, obrazovky, mikrofony, aby šéf z ředitelny mohl sledovat konzultanty při práci, hodnotit je a řídit.“

- „No jo, jenže k tomu se tohoto zařízení ještě nikdy nepoužilo. A to je druhý důvod.“

Nejvíc teď vrtá Madle hlavou, jestli je

Fantom svobodným zednářem u zpravodajů, nebo zpravodajem u svobodných zednářů. Je půl čtvrté, krásně tam svítí slunko, ale je mrazivý vítr. Paní Hemerková vší silou vede na krátkém řemínku Dona z procházky. Aby nedostala za ty těžké tlapy otisknuté zas mezi rašícími tulipány. Půjdu ven.

Neděle 11. března 1979

Kvete talovín a sněženky. Poletuje řídce sníh. Světlo je šeré, nadějné, za clonou plane jistě jas. Dnes, včera a před týdnem stáhl jsem si sem obrovské valy větví ze stromů keřů, stojím uprostřed nich se sekyrou jak v táboře, sekám to pohodlně na vysokém klátě, hromada polínek roste a drobné smetí přikládám do rovnoměrného ohně. Po dlouhé řádné zimě je mi to vzácné. Taková práce uvolňuje myšlenky, jež nemají žádný účel. Jindy kdesi dřímají. Myslím, že jsou takové zárodky myšlenek, na které když nepřijde dlouho řada, zaschnou a v podobě lupů vytřepou se z hlavy, neovlivnivše nikdy ostatní myšlení, názory ani jednání svého člověka. Všecko se zdá pak důkladně uváženo, vše je logické a správné a všecko jde promyšleně k blbým koncům, protože některé myšlenky vůbec nebyly.

Můžu například jenom tušit a bát se, jak mě

mrzačí to, že nesmím cestovat. Ale proti tomu si zas říkám, že šoupáním po světě si člověk planýruje city i soudy. Všecko vezme tak v úvahu, že nic proň nezůstane rozhodně dobré a nic se s ničím nedá dělat. Pohybem k nehybnosti. Jak tak pomalu sekám to dřevo, řekl bych, že cestovat nadměrně v mládí není správné. Mladý člověk by měl jenom uvidět, že svět, který zná, není jediný, ale pak by měl dlouho sedět ve své zemi, aby v ní nabyl pevného angažmá, a teprv pak vyrazit zas někam, odkud své angažmá uvidí ze strany. Když se malé děti tahají jako zavazadla do Jugoslávie, když potom jako výrostci jedou stopem do Bulharska a pak pořád s cestovní kanceláří někam a v povolání služebně pak na bezvýrazné jednostranné cesty, to není obohacování, to je vyprazdňování. Je to všude jeden blb vedle druhého, zvláště v televizi. Ale co je mně po tom.

Přemýšlím také o Škvoreckém, chvíli. Dostal jsem od něho balík knížek a z Japonska motocykl Honda. Jeden z lupů, jež jsem vyčesal z hlavy v raném mládí, je myšlenka, že se u nás nikdy neměl přijmout žádný komunismus. Co je to „přijmout“? Slovensky ujmout. Nechávám sekání, protože jsem si vzpomněl, že mám pro kohosi uříznout z jedné jabloně několik roubů. Zastrčil jsem rouby do písku a pokračujú.

Je nějak málo ptáků, snad nepomrzli? Jindy už by tu poskakoval takový malý, s načervenalým

bříškem. Ten, když se hnulo se zemí nebo s křovím, už u toho musel být. Ani sýkorek nevidět, ba i kos je vzácný. Rozhodl jsem se stromy letos nestříkat, jako loni. Možná je to jen taková radostná póza před ženským světem, a ve skutečnosti je zoufale věrný své manželce, Škvorecký. Kolik síly, zas jiné a nám neznámé, je třeba k tomu, aby člověk pevně pokračoval v cizí zemi? Při jméně Škvoreckého je příležitost napsat něco o majoru (?) Fišerovi, ale neudělám to. Jestli z toho získám trochu víc klidu, zdržím se zatím. Já to bez něho vydržím. „Když se mi nebudete vnucovat za téma, nebudu si vás všímat," odpověděl jsem na jeho otázku, jestli budu o něm psát. Cítil jsem, že tato má slova považuje za návrh dohody. Mlčel k nim ovšem, co jiného mohl!

Kdyby se stalo, kdyby na pokyn jistých vlivných míst dobřichovický národní výbor dal našim babkám náhradní byty, museli bychom se sem nastěhovat. Jak by se změnil můj život. Člověk neví, má jim to napovědět, či ne? Do Prahy bych asi jezdil tak dvakrát týdně. Co bych tam stihl? Za mnou sem by nepřijel skoro nikdo. Nevěděl bych nic, neměl žádné nové podněty, netříbil v diskusích své názory. To bych teprv měl originální myšlenky! Psal bych si jenom a za nějakou dobu vyčesával celý ten jejich režim z vlasů.

Pondělí 12. března 1979

Odemkl jsem, vešel, a Bibisa proti mně nevyletěla. Pokročil jsem, nahlédl za roh a tam v posteli cosi leželo, Zdena. V pokoji téměř nebylo nakouřeno.

Považuje za ponižující rozprávět o svých nemocech, když se může udržet jenom zdravím. Proto jsem se nemohl pořádně dovědět, co se stalo. Ty drahoty se stížností znamenají: co se ptáš, když mi nepomáháš? V sobotu, jak se zdá, musela na pohotovost. Sloužící lékařka se čemusi podivila, zavolala chirurga, starého doktora, který Zdenu prohmatal, a pak jednali, zda ji mají nechat odvézt do nemocnice, nebo počkají, jak jí bude v pondělí. Lékařka se divila: „A to chodíte do práce?“ Odpověděla jí: „Ano, byla jsem dokonce na rentgenu, jsem prý v pořádku.“

„Mělas říct,“ řekl jsem, „že tě ta kráva závodní nenechá doma, ani když máš teplotu, protože se ta kráva závodní bojí hlavně o sebe. Doufám, že ti teď aspoň zakázali kouřit.“

„O tom nepadlo slovo.“ —

„Sláva! Takže si zapálíme?“ sbíral jsem sirky po stole.

Mdle pohnula rukou: „Nějak mi to nechutná…“ Seděl jsem a přemýšlel, co dělat. Řekla: „Ještě vážnější je, že nemůžu ani spát.“

Bibisu si vzal na pár dní k sobě Zdenin syn.

Úterý 13. března 1979

Naposledy pokusil jsem se dnes promluvit ještě s B., ale nebyl zas doma, ačkoli jeho kolega v práci řekl, že tam není. Zaklepal jsem u sousedů, abych zjistil, jestli si u nich vyzvedl balíček knih, který jsem mu tam posledně nechal a zprávu o tom hodil do schránky. Knihy si vyzvedl.

Nakoupil jsem nějaké jídlo a jel ke Zdeně. Spala, prý pořád spí, trochu čte a nepatrně píše, pokračuje ve fejetonech, loňských, a zatím se už mají opisovat letošní. Dávám je dohromady a přemýšlím, co napsat do úvodu. A komu je dát opsat.

Jel jsem za Mlynárikem, vždyť zítra má mít narozeniny Tatarka, tak co je? Nikdo nebyl doma. Zastavil jsem se potom u A., abychom se domluvili, co podniknout proti B., jenže A. nebyl ještě doma z práce, má posunutou pracovní dobu. Zrovna když jsem s jeho ženou o tom mluvil, zazvonil telefon a byl to on. Vypůjčil jsem si sluchátko a nešikovnými šiframi jsme si domluvili cosi na pozítří, jsem napjatý co.

Přišel jsem domů, a tam byl Ondráš, který se vrátil z vojenského cvičení, já jsem zde zapomněl zaznamenat, že je pryč. Ptal se, jestli jsme mu v jeho nepřítomnosti vyzvedli v podniku

doporučenou přihlášku na studium. Vyzvedli, byl tam Janek, ale nedoporučenou!

Středa 14. března 1979

Vím, samozřejmě, co by bylo třeba udělat. Řečeno namátkou: odměnit se uniformovanému majoru R., který v loni v srpnu se dal zneužít k teroru proti Zdeně. Když ji vezli zdecimovanou, jeden obyčejný esenbák pravil druhému: „Tohleto kdyby někdo udělal mé ženě, tak ho zabiju.“ Ovšem pozor, Ludvíku: to ti mohla taky krásně napovídat. Ovšem měla pravdu. Za druhé, jít se zblízka podívat do Ondrášova podniku na toho prase ředitele. Za třetí, dobře si promyslit, a přesto udělat poslední čin: Loni v září navštívil mě Milan Šimečka z Bratislavy, ale v hospodě ho při večeři vzali, naložili do vlaku a poslali zpátky. Napsal jsem stížnost generálnímu prokurátorovi, dodnes však nedošla odpověď. Až zas někdo drze zazvoní u dveří! Až otevřu, a tam budou zas čtyři chlapi! Až mi jeden z nich strčí zas před oči papír podepsaný prý generálním prokurátorem! Ale jděte! říkám. Vždyť žádný generální prokurátor neexistuje! Vy podvodníci! pravím velice důrazně, takže někteří padají oknem na dvůr.

Čtvrtek 15. března 1979

Ve skutečnosti je pátek šestnáctého, píšu za včerejšek, to znamená s odporem. Ráno jsem (dnes) vstával ďábelsky brzo, v šest. Dostavil jsem se s automobilem na Malostranské náměstí, kde jsem se okolo sedmé sešel s pány A. a C. Neuvědomiv si, že je všední den, vyjel jsem a zatočil do Letenské ulice, jako by byla neděle, a tam mě ihned zastavili policisté. Dostal jsem stovku pokuty, štípli mi kupón a ještě si mě zapsali, že mě pozvou na testy. O tom, proč ta gradace, škoda slov. Pánové A. a C. seděli zatím uvnitř jako puťky. I když už ta stovka je moc, byl to aspoň trest za porušení zákazu. To další jsem dostal za to, že nepokládám policajty za své nadřízené. Rok od roku dá se pozorovat, jak se tento aparát mění ze zřízenců pro veřejný pořádek v napuchlou vyšší kastu.

S napjatou pozorností podařilo se mi dojet k cíli. Vystoupili jsme, vešli do domu a zabouchali na dveře, zvonek tam nefunguje. Otevřel nám rozespalý B. a jeho překvapení bylo nepředstírané a veliké. Já jsem řekl, oč jde, a trval jsem na tom, že se mu má všecko bez řeči vzít, víme přeci, jak se to dělá, zažili jsme to. Měl jsem krom toho pocit, že B. mi dluží tu stovku, co mě stála pokuta. Nechce se mi to rozpřádat, moji dva společníci se dali umluvit a souhlasili s prodloužením lhůty do konce příštího týdne. Je mi to už jedno. Za týden se jich jenom zeptám:

ano - ne? Vlezte mi s tím už na záda.

Vrátil jsem se domů v deset a u výtahu se potkal s Karlem Kostrounem. Přišel se zeptat, jak jsem dělal tu slepici pro Pecku. „No cos 'tam moh dát! “ divil se. „Nanejvýš nějaké voňavé bylinky! “ Řekl jsem mu napřed, že jsem ji koupil v automatu, pak jsem ale přiznal pravdu, že ji dělala Madla. Když Kostroun odešel, umyl jsem okno. Madla často říká: „Co ty děláš pro domácnost? Vůbec nic. Schválně si to zkus zapisovat, uvidíš.“ Zapisuju, že jsem umyl okno. A míním to už jako na velikonoce, tak pozor!

Rychle jsem se osprchoval, oblékl a mínil vyrazit na Hradčany, kde jedna paní pořádala oběd k svým třicátým sedmým narozeninám, a já pozvání přijal. („Nesete vyřešený hlavolam? Ne?“

„To prosím nikoli, nenesu, zatím, ale když mám ty narozeniny, tak že bychom to jenom přerušili, a pak zas bude přísnost proti mně pokračovat, jestli by to šlo. Prosím!“) Ještě tedy koupit kytku. Když jsem vycházel, přistál v našem patře výtah a vystoupil z něho Tomin, protože se mnou nutně musel mluvit. Šli jsme pěšky přes Letenské sady. Vykládal mi, nač přišel a že to souvisí s mými spornými „Poznámkami o statečnosti“. Aristófanes po svých hrách, v nichž kritizuje aténský režim, najednou píše „Mír“. „Tu mě přímo koplo!“ křičel Tomin, jak je zvyklý, „co mi mělo z chronologie jeho her být zřejmé už

dřív, ale protože člověk je blbej samozřejmě. Po letech boje Aristófanes buď - a to právě nemám ještě jasné - z únavy nebo z nového hodnocení věcí volá: Tak zařiďte, prosím vás, trochu slušnější život v Athénách a já vás přestanu napadat! “ Tomin o tom začal psát studii, bude mít pět kapitol, první má hotovou, chce ji předčítat a rád by, kdybych se zúčastnil. Kráčeli jsme parkem plným maminek s kočárky a penzistů s penzisty. Tomin mluvil velice hlasitě, jak má ve zvyku, proto jsem se rychlým souhlasem snažil smést toto výstřední téma z veřejného stolu. Ale nešlo to. „Co bylo tím kotlem, v němž bylo lze převařit Athény?! “ křičel a zastavoval se. „No divadlo! “ Divadlo.

Tím jsem zapomněl koupit květiny. A k obědu, ukázalo se, už nikdo jiný nepřišel. „Bylo to ode mě hrubé a krom toho, kdy bych vás uviděl?“ řekl jsem z nedůvěry k ženskému inženýrství a podal jí na pomoc jeden ze šesti špalíčků, ten nejvyřezávanější. Obracela ho v prstech důvtipně a skoro mě omráčila slovy: „Ach tak! Já jsem vycházela z předpokladu, že musejí všecky vypadat stejně. Kdežto takhle může vypadat jenom tento jeden! “ A vhodila ho do kožené kabelky pověšené za roh židle. Po obědě chůze dolů, zastavení v květinářství, chyba napravena. Ale jinak jsem se k zamýšleným ctnostem nepřiblížil. To mi celé zase zbývá na zítřek.

Pátek 16. března 1979

Spávám dobře, jenže když se v noci probudím, dolehnou na mne neudělané věci a já je přesouvám podle důležitosti, což mě namáhá, jako bych překládal hromadu polen. Teď mě tlačívají Madliny pracovní zápisy. Žádné nedělá, ačkoli si to několikrát předsevzala, já ji napomínám, ale je každý den vysílena, takže mi své příhody a poznatky stačí sotva vypovědět, tím se odreaguje, na další nedojde, povinnost zaznamenat je přejde tím na mne, a já nemám čas a systém. Přitom zdají se mi její zkušenosti důležitější než moje, takto v noci. Ráno vstanu, a důležitým jeví se mi zas něco jiného.

Vzbudil jsem se do tísně a nevěděl, z čeho pochází. Snad z včerejší příhody s dopravními strážníky. Nejvíc mi vadí jít zas na testy. „Nejsem zvyklý mít přestupky," pravil jsem, když mi štípali kupón a divili se, že je neporušený. Když si mě za drzost zapisovali ke zkoušce, pravil jsem: „Hm, testy jsem loni dělal třikrát! " Tyto dva výroky nešly jim dohromady. Zas mám nervovou reakci, kterou nechci a ani nechápu. Musím si při holení a uklízení příhodu dokola opakovat, rozkládat na části a dokazovat, že nejde o víc než příhodu dopravní.

Anebo by moje tíseň a nechuť vyjít vůbec z

bytu mohla pocházet z očekávané události u zubaře. To ne, protože když tu si rozložím na očekávané části, pociťuju spokojenost, že konečně bude něco důležitého vyřízeno. Dát si vytáhnout zuby, ačkoli nebolí, je přeci radostný čin ze svobodné vůle.

Doktor Kurka mi ukázal rentgenový snímek. Bylo čitelné, že dva zuby musejí ven určitě, třetí možná. Mně se to nelíbilo, ale paní Krumphanzlová řekla: - „Já bych vyndala i ten třetí, když jsme v tom."

Otočil jsem se na ni prudce: „Tak ale ho budete trhat vy!" Byla překvapena: „Já?"

„To se vám to rozhoduje o cizích zubech," pravil jsem. Doktor jí podával kleště. Couvla. Vytrhl mi ovšem tři, a když ohledal vzniklou jámu, dal zřejmě jakýsi tichý pokyn, paní Krumphanzlová mě zezadu vzala teplýma rukama za hlavu a vytrhl mi praskavé a bolestivě i čtvrtý. Ukázal mi ho, řka: „Abyste viděl: po obnažení zboku zůstal v kosti sotva několika milimetry, na tom by nám můstek špatně držel."

Před trháním mi sousední zuby obrousil, odlitek měl odposledně. Teď pracoval čtvrt hodiny s kelímky, a za chvíli odcházel jsem s fungl novými křivými zuby v puse. „Vy byste, pane doktore, mohl udělat klidně celého falešného Vaculíka," pravil jsem. „Ještě pořád tam chodíte?" zeptal se. „Každý měsíc. Teď ale

jsem ještě nebyl, čekám to denně.“

Cestou od zubaře koupil jsem kuře, upekl je a letěl vyzvednout svázanou „Katyni“. Je to jeden z mých nejdelších dluhů. Ještě vypravím tři Komárkové, a zavírám krám. Nikdo mi to nechce věřit. „To nemyslíš vážně. Petlice nesmí skončit! “ Však ona neskončí. „Petlici nevydává Vaculík, tu vydává kdekdo,“ řekl u soudu kterýsi z brněnských chlapců správně. Od Pavla Kohouta došel první dopis. Potvrzuje, že fejetony dostává, nevím jak, a do naší polemiky píská mi intimně zajímavou notičku: „Soukromou osobou se nestaneš, hochu, zanech naděje, snad až k stáru, ale to už zas nebudeš po tom tak toužit, spíš po jakémkoli společenství, třebas i hrdinů… “ Ovšemže se stanu soukromou osobou, když budu chtít. Vím však, že by to muselo být mlčením a mlčením…

Další díl velikánského hlavolamu leží na louce. Svými výřezy nepodobá se nijak tomu prvému.

Neděle 18. března 1979

Bude půlnoc. Od rytí, řezání a štípání ztěžkly mi ruce a zdá se mi dokonce, že v prstech levé mám horší cit. Abych si to ověřil, vzal jsem housle. Zahrál jsem sotva pár slov - „U súsedú májú fenku, ona spává s řiťů venku… “ - přišla

Madla, neklidná. Myslí vždycky, když sahám po houslích, že jsem citově rozdrásaný. Říkám, že si jenom zkouším ruku. Nehrál jsem snad rok. „Aha, ty máš strach, že ztratíš koncertní formu! “

Kluci byli po oba dny na své stavbě. Janek stálým asistováním Ondrášovi stal se už zedníkem nikoli jen honoris causa, jeho přítomnost je skoro nepostradatelná. Družstevníci, jak se byty pomalu dovádějí do hotového stavu, zavírají se v nich, nimrají se s detaily, a ke společnému dílu je jich čím dál míň. Takže v Dobřichovicích na domě neudělá se nic, na zahradě je také moc práce, a když někdy vznikne klukům volno v sobotu či neděli, Ondráš jde k Martě, Janek se párá ve Šváchovi. Švácha je aerovka z roku 1946 koupená za patnáct tisíc od jakéhosi pana Šváchy. Gercen je naše škodovka stará dva a půl roku, koupená přirezlá z Tuzexu, a ke jménu přišla tím, že kluci, když byli malí, tajně mi mezi sebou přezdívali Gercen, jelikož ten taky psal. Musel jsem pokácet - nový odstavec:

Musel jsem pokácet velikou zplanělou třešeň, za týden už bych se toho možná neodvážil. Její drobné haluzí obsypané růžicemi nalitých pupenů vypadá na ohništi moc divně! Máme dva kláty, malý a velký. Napřed každou větev na malém zhruba oklestím a pak se s ní obrátím k jihu, kde ji na vysokém posekám. Protože před týdnem jsem při tom myslel na pět pohraničních

kanadských jezer a snažil se vybavit jejich pořadí, teď mi sakra při každém otočení s větví k jihu musela napadat zas ta jezera, což mě štvalo. Znechutit ta jezera, aby odtáhla, podařilo se mi až písní „Do vln Niagary hledí tulák starý, na svou první lásku vzpomíná… “

Přečetl jsem Škvoreckého „Příběh inženýra lidských duší“. Tomu člověku se bez nás všech a opodál podařilo udělat, co krouží myslemi jistě aspoň pěti lidí, již se cítí zvlášť povoláni: napsat veliký český román. Škvorecký spojil rozdělený český osud. Téměř každá stránka je další příběh. Podivuhodně se odstrčil od Hostovského, který se zakletě točil pořád v téže intimní hrůze ze „všeobecného spiknutí“ na světě. Škvorecký jako by si řekl, že blbečkům světa musí tu hrůzu názorně doložit k poučení na osudu svém a všech drahých lidí, které v životě měl. Nadrobno rozsekané osudy se mu sypou z náruče a rozhozeny jakoby bez velké dovednosti přece na zemi složí obraz až monumentální. Myslím, že to bude jeho nejlepší knížka a že všecko předtím psal k ní. Najednou všecky jeho obvyklé grimasy, pózy a exhibice dostávají pořádný úkol a fungují ohromně.

Rád bych věděl, jestli dal rukopis předtím někomu číst (krom paní „Santerové“) a co si vůbec myslí o redigování rukopisů. Má tam věci, které bych mu rozmlouval. Blažejův/Blažkův

humorný dopisový styl byl mi protivný místy už v knize „Mariáš v Rejkjavíku“, například. Kvetou už i jateníky -

Kvetou už i jateníky, krokusy a začínají všelijaké prvosenky. Definitivně se potvrzuje, že drobnější ptactvo zůstalo zmrzlé, jelikož neožívá.

Pondělí 19. března 1979

V šeré chodbě obložené ztmavlým dřevem byly několikerý dveře. Šel jsem od jedněch k druhým a četl štítky. Zdenino jméno nebylo na žádném. A přece z jedněch dveří náhle vyšla, v ruce svazek jistě důležitých listin a kráčela přede mnou do světlé haly. Postava. Slyšel jsem, jak tam říká muži, který radostně vstal od stolku: „Jenom tohleto odevzdám,“ mávla listinami, „a za pět minut můžeme jít.“ Bylo mi trapné, že jsem to slyšel, vrátil jsem se do šeré chodby a počkal u jejích dveří. Když mě tam našla, řekla: „Jé, ahoj. Já tu dnes budu muset zůstat déle, takže nečekej na mě.“ Vycházel jsem z budovy, venku pomalu přecházel ten muž. Věděl jsem přesně, jak mi má právě teď být, ale usmíval jsem se tomu a bez sebemenšího něčeho takového jsem si říkal: Ano, je správné, aby měla vědomí, že pořád ještě může o svém čase rozhodovat sama.

Uvést se do rovnováhy, získat úžasný klid života, zbavit se předmětů, záležitostí, dostudovat

opuštěné látky a dopsat své věci. Objevit, vynalézt něco úplně jiného, co bude velice účinné, protože proti tomu nebudou nachystané rychlé odvety. A dělat to z neznáma! Být přitom nikdo! To by bylo!

Dnes je Jozefka, ani jsem Josefovi neposlal lístek. To napravím. A za dva dny nové jaro. Mám psát fejeton a kroutím se před tím. Bude mi to jistě trvat zas týden. To už je lepší sedat k tomuto papíru. A k lesu přivlečen nový vyřezávaný trámec. („Zkoušela jsem to včera mnoho hodin. Myslím, že by bývalo lepší, kdybyste mi raději nebyl dával ten klacíček. On mě vlastně odvádí. Měla jsem to zkoušet raději s prázdnýma rukama.“) Ptal jsem se dnes na hvězdářskou ročenku, nevyšla ještě. Celou čtvrtinu nebeských úkazů můžou si strčit kamsi. Chtěl jsem si koupit boty, takové, jak byly kdysi za devadesát korun, potom za sto dvacet a naposled za sto čtyřicet. Ale nikde je nevidím. Ani luky nemají. Byl jsem v Domě sportu, mají dětské za 52 Kčs. Dospělé nedostali několik let. Z legrace mi napadlo jít do obchodu s loveckými potřebami. „Lukem, pane, se dávno neloví! “ pravil starý muž tiše.

„Ano, ale lukem byl lov nejzdravější,“ řekl jsem.

„No jo, no jo,“ zamyslil se, „ale jináč je to stejné. Stejně nakonec přišel do rány Boženě.“ - Je toto možné?

Je odpoledne, ulice okolo jsou strašlivě

zacpány nákladními auty. Fouká studený vítr. Večer jdeme ke Kosíkům.

Úterý 20. března 1979

Došlo mi ze Stockholmu, už podruhé, asi pět set bonů od jakési firmy, a poukazatelem byl Franta Janouch. Poděkoval jsem mu a dotázal se, zač to je. První částka prý byla za fejetony kdesi otištěné, druhá od švédského Penklubu, jen tak, jako povzbuzení v práci na indiánech. Franta se ptá, má-li či nemá občas nějaký můj fejeton nabídnout nějakým časopisům. Ano. Proč mám mít jen práci a výslechy?

Léta deptá mě vědomí, že místo práce chodím, nosím, mluvím, lepím, stříhám. Místo psaní čtu cizí smyšlenosti, rediguju, koriguju a jednám za autory, kteří neumějí ani, jestli na konci přímé řeči má být nejprv tečka a pak uvozovky, či naopak. A když píšu, tak ne tlustou knížku, ale jakési komentáříky šaškovský čtverečkované, omlouvaje se před sebou, že vpouštím do dusivé atmosféry kousky nadějnější barvy. A čas a síly mi utíkají.

Jednou, kráčeje Belkredkou dolů, uvědomil jsem si: No a co! Však je to moje zaměstnání, sám jsem si je vyvinul. Přišel jsem domů a ode dveří preventivně zaútočil: „Tak! A nikdo mi nebude sugerovat, že bez razítka v občance se musím

mezi lidma plížit! Já vykonávám své řádné zaměstnání! “ Kluci se od stolu udiveně podívali a Madla řekla: „My to přeci víme! “ Naštvaně odešel jsem do pokoje. Jsem redaktor a novinář, jenže nemám žádné noviny. Ale vím, že kdybych chtěl, můžu psát do všech novin světa: kdykoli jsem to zkusil, dosáhl jsem toho. Jaké hranice, jaká cenzura, jaký strach? Já přeci nemusím o Rusech, o Bezpečnosti, o nějakém útisku vůbec mluvit, tedy výslovně. A kdybych lidem na jiném místě Evropy dal pocit, že jejich životní čivy se prostírají až k nám, jsem v cíli!

S takovou myšlenkou jsem před dvěma lety přemlouval své přátele, abychom promyšleně obsadili stránky v hlavních evropských novinách. Nikdo nechtěl, krom Pavla Kohouta. Měli jsme už i jedny noviny: hamburskou „Die Zeit“. Tam to nějakého chlapíka zaujalo a založil „evropský sloupek“. Napsal jsem však do něho jenom já a Pavel, každý asi dvakrát. Pak napsal jeden taky Islanďan a nějaký Španěl a pak to zkrachovalo na Taliánech, Francouzích a Němcích, je to banda nespolehlivá jak moji kamarádi, neloyální, nechce se jim, nedrží termíny, nemají buďto nápad, nebo nepotřebují tolik peníze, nevím. Tak to skončilo, ale já jsem přesvědčený, že pět domluvených Čechů by sakra naučilo celou Evropu správně číst! A odsud, z Prahy!

U Kosíků včera byli Klimentovi, Mlynarikovi a paní Marta. Na programu měli svého obdivovaného Mozarta: všelijaké klavíry. Madla se tomu diví, je prý to takové zábavné brnkání, pěkné sice, ale žádná hloubka. Karel ani chvilku neposeděl, pořád něco nabízel: víno, čaj, fazolovou polévku, nakonec svůj extra guláš. A to se vždycky říká, že nebude žádné hoštění, protože časem se všecky společnosti unaví právě touto hostitelskou povinností, ale pak to hostitelé zas nevydrží a program se šroubuje přes polévky k speciálním pečením. Nikdo nekouřil.

Medvěd Mlynarik miluje Mozarta snad právě tak jako Dominika Tatarku. S Mozartem už nic neudělá, ale Tatarku navrhuje na Nobelovu cenu. Tak vysoko cení například jeho „Démona souhlasu“, protože tam prý Tatarka odhalil kult osobnosti dávno před Solženi cynem. Řekl jsem, že se mi to nezdá, že Dominik je ohromný chlap i dobrý spisovatel, ale nezdá se mi to. „Démon souhlasu“ se mi náhodou ani moc nelíbil, a co se týče odhalení kultu osobnosti, už před ním napsal jakýsi Jihoameričan, jehož jméno si nepamatuju, na to téma knížku ostrou jako střela do diktátora: jmenovala se „Veliký Burunda Burundun zemřel“. Ano, jsem zvědavý na Tatarkovy politické statě, k nimž píše komentář Václav Černý, ale chci slovenskou písařku, hotovo! Tyto brumy vyřizovali jsme si ovšem až o přestávce,

Mozart zůstal nedotčen.

Mozarta poslouchal Mlynarik vestoje, se sklenicí vína v ruce, pohyboval při tom graciézně ušiskama do taktu a bylo vidět, že je v hudbě i s velikýma kalhotama, jež mu splývaly od pasu přes kolena v hojných záhybech. Všecko o Mozartovi zná, letopočty, dirigenty, životopisy, historii jednotlivých skladeb. Zastavuje gramofon, aby upozornil na zajímavá místa, pouští tutéž skladbu z jiné nahrávky, a vůbec na to nevypadá. Já jsem žasl. Paní Edita skoro nemluvila.

V druhé místnosti potom do mě Mlynárik trochu ryl: při výslechu (ano, bylo to pro dokument Charty o odsunu Němců) mu páni dávali za příklad mne, jak jsem rozumný. Já jsem ten dokument o Němcích nečtl, jenom Hüblovu kritiku o něm. Nato Jan řekl, že ho Hübl štve. „Představ si, on řekl, že si Husáka pořád váží! “ Neměl jsem na to co říct. „Ale to je Spekulace! “ Nevím, ale nemyslím si, že koho zavřeli či kdo se nechá zavřít, dělá si právo na místo v lepší vládě. Lepší? Ale už jsem si všiml: jsou lidé, kteří jiným lidem i to zavření potřebují závidět, proto mu dávají tendenční výklad. Je zas půl třetí, nepíšu nějak zmateně?

Pak jsem požádal, ať toho Mozarta už nechají a dají něco úplně jiného. Začalo se tipovat, co asi tím můžu myslet: folklór, šansony, jazz. Nemyslel

jsem nic: jen něco jiného. Jan sáhl a vylovil něco. Začalo to krásným šustivým smetáním jemných tónů zdálky sem blíž, v mírných vlnkách, jako když vítr hází do koruny stromu první lehké spršky vody. Schubertova „Nedokončená“. Rázem bylo po řečech. Potom Karel Kosík pravil: „Pánové, vysvětlete jak to, že tento romantik zní nám tak dramaticky současně? Nebo vám to nepřipadá?“ Bylo to přesné: celou dobu jsem se s „Nedokončenou“ vítal. To jsi ty? Já tě poznávám, ale ty mne? Kde jsme byli tu hroznou dobu? Karel se ptal, co bylo v Máchovi, že napsal, a umřel mladý, Schubert napsal, a umřel mladý. Je rozhodnutí o časné smrti do člověka vepsáno?

Vypil jsem asi moc silný čaj. Jsou tři hodiny, knížku „Veliký Burunda Burundun zemřel“ nemůžu najít. Hledaje ji, našel jsem zápisky z mítinku mládeže na Žofíně v listopadu 1968. Přečetl jsem si, co jsem tam pravil. Tenkrát tam byli ještě Pachman, Zátopek, Hochman, Sekaninová, Martin Vaculík… Nevím, jestli jsem byl chytrý, či hloupý, moje řečňování na mě dnes působí jako obratné, pravdivé a podnikavé. Ale úspěch jsem nějaký zvláštní tenkrát tuším neměl. Dnes by se mi nechtělo ani otvírat hubu. Dostávali jsme písemně otázky z publika. Mladí lidé chtěli vědět, jak se mají chovat, aby si později nemuseli vyčítat zbabělost. Ze zápisu cituju svou odpověď:

„Otázka zbabělosti a statečnosti. - Tuto otázku si mladí lidé kladou, protože je to pro ně hodnota. Nejsem si tak jistý, protože statečnost musí být na nějaké téma. Klást tuto otázku, jestli jsem statečný, nebo zbabělý, bez toho, vůči čemu nebo v jaké souvislosti, k jakému účelu, to znamená sám sebe znervózňovat, bičovat se k činům, které předcházejí poznání. Proto nedovedu odpovědět na otázku, jestli mají mladí lidé demonstrovat, nebo ne... Mladým lidem hrozí vždy znovu a v každé generaci to, co se přihodilo našemu socialismu, totiž náš vlastní fanatismus. Řekl bych, že člověk může s jistotou udělat ten skutek, za který je ochoten sklidit nepřátelství svých přátel...

My všichni máme tendenci scházet se v takovém složení, v jakém se nám dobře sedí a mluví. To znamená, že se dnes scházejí v jedněch sálech takoví lidé a v jiných jiní. To je naprosto špatné. My jsme schopni uvést se do stavu, v němž si budeme myslet, že vlastně máme svobodu, protože nám ji nikdo nebere. Je třeba podstoupit nepříjemný krok - pouštět se do kontaktu s lidmi, jejichž společnost nám nevoní. Celý život je člověk zatížen jednou věcí: neustále cenzurovat své známosti a vyřazovat své přátele. Potřeba harmonického soužití ve společnosti vede člověka k tomu, že místo aby řešil problémy společnosti, vytváří si svou vlastní společnost.“

Čtvrtek 22. března 1979

Tábor se rozkládal na velikánském lánu ornice, svažujícím se mírně k západu. Nebyly tu žádné baráky, jenom vysoké dřevěné kůly pospojované nahoře sítí drátů. Vypadalo to zdálky jak prázdná jarní chmelnice. Zblízka jsem viděl, že z horních horizontálních drátů jsou spuštěny drátěné klece čtvercového půdorysu o rozměru metr krát metr. Podobalo se to buňkám, v nichž se pěstuje vždycky jediný keřík rajčat. Většina drátěných buněk byla prázdná, jen tu a tam, vzdáleni od sebe, dřepěli v některých lidé, po jednom. Přistoupil jsem k jedné obsazené buňce a prohlížel si to zařízení. Nebylo tu žádných hlídačů a nikdo si na nic nestěžoval. Povšiml jsem si, že půda mezi řadami drátěných buněk je podélně i napříč uvláčena branami, a polekal jsem se, že jsem tu udělal své osamocené stopy.

Včera i dnes dělal jsem na jarním fejetonu. Ještě mi nefunguje dobře pointa, podívám se na ni zítra ráno. Pak to přepíšu a ještě zítra roznesu. Mám už zpoždění, ale mně se děsně nechtělo!

Mezi mými fejetony a tím, co píšu tady, je rozdíl veliký a namáhavý jak rozdíl mezi dvěma názory. Tady své pocity a myšlenky líčím jenom odrazivě, tam je musím vyslovit působivě. Tam

myslím na čtenáře, tady na sebe. Čtenář mých fejetonů, bude-li náhodou číst tyto zápisy, může být znechucen: tak který obraz platí a jaký jsem? Jsem jeden.

Z psaní mě dopoledne vytrhl Mojmír. Přišel mi říct, abych nic z toho, co mi říkal o mých přátelích, nebral vážně a hlavně nešířil to dál. To je nepříjemné. Já se bez takovýchto záznamů nemůžu obejít. Budu mu tu muset začít říkat Dalibor.

Lidé budou možná žasnout, co si to dovoluju. Své činy, jež tu líčím, mám buďto uváženy, nebo je stejně maskuju. Co se Petlice týče, to všecko se už ví. Až tento spis bude zveřejněn, nebudu už dělat, co dělám, a jiní ať to dělají zas jinak. Jestliže se někdo ozve, že jsem jeho výroky nepodal pravdivě či věrně, prosím, budiž jeho verzi dána větší víra či přednost, už ze slušnosti. Mně je to jedno. Nevím, jak by se jináč dal pořídit skutečný obraz dnešní doby, žádná příznivější situace nemusí už přijít. Jestli se mi někdo začne vyhýbat, nebudu se divit ani zlobit, ale za čas na to stejně každý zapomene a bude všecko jako dřív. Nejvíc ohrožuju sám sebe: policejní psychologi dostávají materiál. Ale já vím, že vyrovnávaje se sám se sebou, jsem připraven vyrovnat se i s bohem.

Svítilo dneska slunko a bylo teplo. Jel jsem za Janem Vladislavem, dal jsem mu knížky a

dostal jiné. Před, nevím, pěti šesti lety jsem ho ještě neznal a připadá mi to nemožné. Zvláštní suk. Až ho rozříznou, jeho letokruhy budou tenké a husté. Když jsem k němu kdysi dorazil s Petlicí, uvítal mě Kvartem. Dělal ho ještě dřív. Vyměňujeme si exempláře a přebíráme navzájem některé tituly. Paní Maru, jeho žena, mi nabízí vždycky jídlo, hartusivě: „Tak ano, nebo ne! “ Když váhám, připomene, že u nich občas jedl i profesor Patočka, ale musel se taky umět vymáčknout. Na Patočkově místě, nemaje však jeho ušlechtilosti ani hloubky myšlenek, sním i to, co mi pak nechutná, protože už musím. Když se delší čas neobjevím, ona mi pošle lístek poštou: Proč tak dlouho nejdete? Oba mi říkají, co slyšeli v rádiu, ale říkají to každý jinak a hádají se pak v krátkých, čtvrtminutových sporech. Když odcházím, Vladislav mě vždycky nutí, abych si boty obouval vsedě na nízké lavičce, jelikož ji pro ten účel vyrobil. Jeho knihy pohádek prodává národní podnik Artia do zahraničí s obrovskými zisky - bez jeho jména.

Někdo pronesl dopis od pana Václava. Omlouvá se mi pro případ, že se mě jeho reakce na můj fejeton dotkla, a oznamuje, že otázky, jež jsem měl na mysli, nejsou mu cizí. „Na jedné straně vím, že dost dobře nemůžu dělat nic jiného, než co dělám, že pro mne není jiné cesty, i kdybych byl sám proti všem, na druhé straně

jsem v trvalé depresi z toho, že pro většinu občanů jsem v podstatě exkluzivita.

Co s tím? Já nevím. Váš fejeton mi odpověď nedal, možná mne tak popudil právě proto, že se tvářil, jako by na tohle odpověď dával, ale že dával ve skutečnosti odpověď falešnou... Možná je to téma na román, možná se s ním pokusím vyrovnat se ve hře, možná to chce filozofa jako Patočku. Ale tahle fejetonová diskuse to nevyřeší, připadá mi celá ujetá (včetně mých vkladů do ní). Že ovšem téma zpřítomnila - ať si jakkoli nešikovně, ba přímo bych řekl blbě - je ovšem dobrá a důležitá věc. A Ella Horáková ať jde do prdele. - Zdravím Vás a přátelsky objímám."

Večer přišla Madla z práce a řekla mi, co se povídá: že Pavel Kohout pracuje pro Státní bezpečnost a s ním ještě dalších šestnáct lidí. „Šestnáct lidí na celou republiku, nebo jen na Prahu," zeptal jsem se. „Tys o tom neslyšel?" řekla. „Neslyšel a nebudu slyšet."

Pátek 23. března 1979

Dostal jsem otázku: „Myslíš, že mě čeká hodně roků života ještě?"

— „Co tě znám, tvrdíš mi, že dlouho žít nebudeš, a já se na to spolehl," řekl jsem. „Teď máš najednou strach?"

„Nemám, jenom mi připadá divné, že by

mého života," řekla mého života, podíval jsem se na ni pozorněji, „nemuselo být už na léta." Jak je to zvláštní! Jak divné! Ale já tušil dobře, že ráda žije! Najednou mráz na rostlinu. „Jak tě přivítala závodní doktorka?" zeptal jsem se. „Představ si, že úplně mile. Chystala jsem se něco ostrého jí říct, ale ona byla úplně vyplašená, proč prý jsem hned nešla do nemocnice."

„To jí spíš obvodní už vynadala," mínil jsem.

Od pondělka musí si Zdena jít lehnout do nemocnice. Polykala pátrací sondu, jež však nic neukázala, a špatně je jí pořád. Budou ji tedy vyšetřovat dál v nemocnici. „A prosím tě, vážně: nechoď tam za mnou! "

„Výborně! " řekl jsem.

Madla slyšela od kohosi, že prý před několika dny se v Hlasu Ameriky mluvilo o Zdeniných příhodách z loňského srpna. Já jí takové události nehlásím, takže o tom slyšela prvně. „To jste zas do něčeho šlápli," ušklíbla se ctnostně. „My? Snad oni! " řekl jsem. „Ti se naopak můžou radovat, že jste jim na to skočili. Chytré by od vás bylo bývalo mlčet."

„Naopak. Oni asi počítali, že budeme mlčet a že pro choulostivost případu se Zdeny nikdo nezastane. Nemůžu ani dost poděkovat těm ženským, co napsaly dopis Husákovi. - Mě zklamali kamarádi."

„Protože asi mají víc rozumu a vkusu než ty."

Choulostivost případu vystoupla nejdřív na Hrádečku, loni v září. Jel jsem na naši každoroční schůzku u Havlů s pevným přesvědčením, že teď něco udělají, protože teď jsou na řadě, teď musí ukázat, že mezi nimi a Zdenou je také nějaký přímý vztah, nejen oklikou. Všem jim psala knížky, všichni ji přijímali. Dělá Petlici od jejího vzniku, a poslední léta se doslova profesionalizovala: ohlásila svou činnost národnímu výboru a platila z ní daně. Státní bezpečnost dala proti ní zahájit vyšetřování pro příživnictví: čím se živíte? kolik si vyděláte? kdo vás platí? Nakonec se mi nezdálo tak chybné, když bude jmenovat několik autorů z poslední doby, kteří si u ní opis objednali a zaplatili. Autoři souhlasili, ale Zdena se vzpříčila, nechala si u advokáta (dr. Danisz) vyložit, co je to příživnictví, jak se i s kurvami 106 podle zákona musí jednat, a že tedy nejde zřejmě o nic než nejtvrdší nátlak a vydírání. Stíhání nemůžou si dovolit. Tak ji jednoho slunného dne zas předvolali, řvali na ni (mjr. Rybár; ale disidentskou písařku nám nedají!), a když neřekla jména, odvezli ji tam.

Na Hrádečku Pavel navrhl, abychom se oficiálně ustavili jako literární skupina, to se ostatním nezdálo moudré, ani mně, a Zdenu abychom ohlásili jako naši sekretářku či co, nevím přesně, čímž bychom ji prý zaštítili. (Omyl:

vystrčili bychom ji k všemožnému sekýrování.) Dva přátelé, nepamatuju už kteří, se vyjádřili, že útok na Zdenu je ve skutečnosti mířen na mne a že, namouduši už nevím, jak to bylo, ale vnímal jsem to, jako že se tedy není čemu divit a musí se to snad zas jenom snést, a vlastně, že je to má věc. Styděl jsem se, ale musel jsem říct, že Zdena i já čekáme zastání asi takové, jakého by se dostalo kterémukoli členu naší společnosti přátel či signatáři Charty. Rozpaky, které vznikly, byly nesnesitelné pro mne a pro pana Václava: ten odešel stranou a za chvíli přinesl text prohlášení, které mělo být kamsi posláno, nevím ani kam, ani zda posláno bylo. Asi za týden začala Zdena Tominová organizovat písemný protest žen, adresovaný prezidentovi. Nevím už, kolik podpisů sehnala, vím ale o dvou, jež tam pro choulostivost případu chyběly: ty dvě ženy nemohly při celkem už rutinním protestování překročit své přátelství k Madle, a srovnat ty dvě věci prostě vedle sebe nedokázaly.

Mě tato událost poučila, že jednak si nemám nic přikrašlovat a že nějakým způsobem, který se nemůže už o nikoho dalšího opírat, musím vykonávat přece jen odpovědnost za Zdenu. Nebude psát kdeco. Nebudu brát její hru na člověka silnějšího, než jakým může být. Napsala stížnost ministerstvu práce, že nemůže najít zaměstnání (ale že odmítá práci pod svou

kvalifikaci!), a dostala neuvěřitelnou odpověď: místo matematika-analytika v podniku, kam ji dovedla úřednice národního výboru skoro za ruku. „Upozorňuju, že jsem vyloučená ze strany a podepsala jsem Chartu.“

„To nás nezajímá,“ zněla odpověď v touž dobu, kdy jiná signatářka, Dana Němcová, musela odejít i z místa uklízečky ve škole. Taková intrika? Nastoupila v listopadu, je březen, práci, která se po ní jednou bude chtít, zatím téměř nechápe, matematiku nikdy nestudovala, dali jí skripta, předpisy, učebnice a návody, jak sestavovat programy pro počítací stroje, a chodí všichni mlčky okolo ní. Taková internace? Do práce má sedm minut pěšky. „Ty se nemůžeš dopustit trestné činnosti už ani cestou do zaměstnání a zpět,“ řekl jsem. Plat 2.400 Kčs hrubého. Jednu věc ovšem už postřehla: ty stroje okolo ní by mohly opisovat Petlici samy pořád dokola.

Včera Madla pravila: „Říká se po Praze, že přestáváš s Petlicí, protože ji už nemůže psát Zdena.“

„Kdo ti to řekl?“ zeptal jsem se, ale Madla nikdy Otku nevyzradí. „Já se ptám proto,“ řekla, „jestli budete Petlici ještě mít, když já budu v důchodu.“

„Neboj se.“

„Já ale každý nesmysl psát nechci.“

„Neboj se. To, co já teď píšu, ty nedostaneš.“ Ale Zdena asi taky ne.

Pamatuju si a zaznamenávám tu zpravidla jenom jeden sen z noci: ten nejvýraznější nebo poslední. Je samozřejmé, že i mně se už zdál několikrát onen ubohý sen všech mužů v mém postavení, jak ty dvě ženy spolu přátelsky rozmlouvají. Vždycky se tiše vytratím, jen ať si spolu užijí! Ale o tom tu nebudu vyprávět, to už by byl nevkus až literární.

Neděle 25. března 1979

Dnes byl první den opravdu jarní. Rouboval jsem meruňky a mirabelky na švestku. Zatímco roubování jabloní a hrušní se mi daří, peckovice mě poslouchají jen polovičně. Tak jsem dělal všecko tuplované. Včera říkala Madla, že nemá z ničeho radost, ale dnes prý to bylo už lepší. Ráno jsme šli do Všenor za Kosíkem, ale nebyl tam ještě. Nechal jsem mu za brankou pod kamenem „Jaro je tady“ a vzkaz, aby ohryzané stromky nekácel, budeme je roubovat jejich vlastními rouby. Během dne Madla několikrát od své práce přijde ke mně a ptá se mě třeba: nač myslím, jak pokračuje moje psaní, jestli nečekám, až ona umře, jestli bychom neměli přesadit tu azalku, co je moc blízko jalovce, a jestli si Hejdánek o mně nemůže myslet, že jsem se začal bát.

Co si Hejdánek myslí krom toho, co o mně přímo napsal, to nevím, ale ani to mě nepotěšilo. Všichni mi píšou věci, které bych já mohl napsat jim. Vím také, že poctivá práce dělníků pomáhá udržet režim: ale mít špatný režim a ještě špatné dělníky se mi nelíbí. Že ve vězení se člověk může ještě zdokonalit a vytříbit, v to doufám také, tak proč si někdo myslí, že mi to musí napsat? Bez hrdinských skutků by duch lidstva ani nevznikl. I Hejdánkova odpověď v „Dopisech příteli" je obranou skupinového ducha, ducha skupiny, v níž jsem i já. Já jsem se však pokusil postavit se trochu vedle. Jaká je to nefantazie, nehumor, nepružnost a nedůtklivost! Mám své jedno hlavní téma, celý život. Kroužím kolem něho tedy a dovoluji si ze své okružní dráhy podávat zprávy. Můžu, mám právo a hlavně mám dokázat podívat se na ně i ze strany protilehlé. Mívám na věci někdy dva i tři názory, podle nálady, zdravotního stavu, podle souvislosti či poslední zkušenosti. Na jedné schůzce, kde se mluvilo o založení „Patočkova tribunálu", jsem řekl, že mívám víc názorů než jeden. Zasmáli se tomu a Hejdánek mě trochu natřel. Kdo nemůže mít víc názorů než jeden, tak nemyslí, jenom už jede. Bojím se, že co lidé považují za své myšlení, je často pouze přiřazování nových poznatků a vjemů tak, aby nerušily už uskladněné. Tvrdnutí kamene. Lidé nesnesou, když neplníte jejich představu o vás.

Svou neschopnost přijmout vás vyloží si jako vadu vašeho charakteru, místo svého. Typický případ: Pavel Kohout. Ten má na svědomí blbost snad miliónu Čechů! Občan uvidí dvě věci, ty nejeví žádnou souvislost, to je chyba, ta se musí napravit, a hned se štrykuje výklad: Hubl chce jistě být prezidentem!

Ryl jsem záhon pod brambory. Je to zkaženým čtením! Stalo se dneska zvykem číst každý text především politicky. Každé vážnější zamyšlení chápe se hned jako expozé pro parlament, rozčilený výkřik je ostrá nóta vládě, žert má právo na život, je-li vyložitelný jako satira. Text esteticky hodnotný má pravou slávu, teprv když jeho námětem je nejmíň právo člověka, odvaha ducha, vzdor vyšším silám. Dá se ale psát také s úmyslem pozlobit někoho, vydráždit ho, splést a udělat mu nejasno! A konečně - i do politiky můžu promluvit antipoliticky. („To asi bude, Ludvíku, tvůj pravý obor, viď! “ - Z.M.)

Potom jsem chvíli také sekal větve. Sotva jsem oklestěnou větev položil na veliký špalek, přepadla mě píseň „Do vln Niagary hledí tulák starý, na svou první lásku vzpomíná“ a otravovala, dokud jsem nepřepnul na Škvoreckého. Dannyho rozhovor s Marií a s její dcerou Danielou je fajnová rozkoš z milostného dialogu. Ivan Klíma u nás v pátek večer pravil, že

jemu se „Příběh inženýra lidských duší“ tolik zas nelíbil. „Prima sezóna“ je prý lepší. Zdá se mu, že ta záplava historek je nekázeň a tlachavost, a s jazykem prý udělal Škvorecký něco už úplně strašného. Jazyk té knihy - hrozný slang a mixáž češtiny s angličtinou - je příkladem toho, co také mně bývalo vždycky protivné a potíral jsem to. Tady mi to nevadilo. (Mám na to dva názory.)

Taky se mě přišla jednou zeptat: „Není ti nápadné, že nejvíc dotčeni jsou ti, co byli zavřeni, ale ne deset roků?“ To je také štrykáž, ale milá. Zamyslel jsem se poctivě, než jsem řekl: „No, možná že ti, co byli zavřeni deset roků, už tak všecko sami vědí, že nečtou.“

Pondělí 26. března 1979

Včera jsem šel spat dnes ve čtyři. V osm jsem se bez důvodu vzbudil. To mi bylo divné, docházím k názoru, že v člověku jsou autonomní chytré orgány, jež dělají opatření k jeho dobru, ale neumějí mu to vysvětlit. Má se prostě poslechnout. Takže jsem se začal chovat, jako by měla přijít domovní prohlídka. Mnoho věcí jsem zničil, něco však nechal, aby si něco odnesli, jsou také jenom lidi, není přeci myslitelné, aby se vrátili do výpadiště se zahanbujícím hlášením: Tam není ani papírek pro nás! Za půl hodiny silné zvonění: Byl to však jenom přítel C., přinesl

mi první, větší půlku vypracovaného úkolu „S“ od přítele B. Měli jsme z toho radost ke kávě a chlebu.

Potkal jsem dnes na Karlově náměstí Trinkewitze. „Co děláte?“ zeptal jsem se. „Balím,“ odpověděl. „Co tím myslíte,“ zeptal jsem se falešně a on velice zrozpačitěl. „No, já se stěhuju do Hamburku, vy to nevíte?“

„To nevím,“ žasl jsem jakoby, „je to vaše věc, ale já bych to nečekal, po vašem článku.“ Přátelé mi dosvědčí, že bývám hrubec, ale uvěří mi, že jenom z nešikovnosti, nevychovanosti a neúmyslně. Toto bylo úmyslné. Trinkewitzova černokněžnická tvář se divně proměnila, jako kdyby se pevný ostrý dřevořez sám a bez doteku nože začal zaoblovat a rušit. Abych tento destrukční děj zastavil, řekl jsem: „Mně totiž velice imponovalo vaše rozhodnutí chodit s dýkou v kabátě.“

„To pořád platí,“ řekl a sáhl si na blůzu.

Potkal jsem ho jednou poblíž Slávie pár dní poté, co byl přepaden Medek, mluvili jsme o tom a Trinkewitz pravil: „Já už chodím s tímhle,“ a povytáhl dýku. Pomyslel jsem si, že to je velice správný krok... Kdybych ho ovšem udělal já, zdravý a silný. U něho mi nešel dohromady s jeho černobílou křehkostí, ale člověk neví.

Teď jsme nastoupili do téže tramvaje a Trinkewitz mi řekl sám od sebe svůj stručný

životopis: za války položidovské dítě, po válce syn živnostníka, tudíž zákaz studia, nemožnost pracovat ve vytouženém oboru. Krátká doba v šedesátých letech, kdy mohl kreslit a psát. Násilný konec publicity, shánění obživy, a teď mu berou ateliér. Takže důvodů odejít ze země zaslíbené kdoví čemu má dost, bez výčitek. K tomu všemu, když jsme seděli v tramvaji, mohl jsem zblízka nahlédnout za okraje jeho tuhého černého vousu obkružujícího smutná ústa a viděl jsem, že do vzdálenosti tří milimetrů od kůže jsou ty vousy šedivé a že ostří žiletky nahrnulo mezi jejich kmeny kůži a krev. „Nezlobte se už na mě, že jsem na vás tak vyjel," řekl jsem, „ale já musím každý odchod považovat za své oslabení."

„To taky je," připustil, „ale však já jim ani tam nedám pokoj! " Uvažoval jsem nad tím, pak jsem řekl: „Nevím, co přesně zamýšlíte, ale když někdo odejde, je pryč. Nemá nám sem posílat své kletby, to se lidem stejně moc nelíbí. Lepší je zaklínit se do tamější kultury a přimíchat do jejích kotlíků naši zkušenost. Mně se líbí, co dělá Kristofori: jeho poloabstraktní obrazy připomínají lidem hrůzu, které se sami bojí, i bez nás." Řekl: „Já tam především asi dostuduju, potom uvidím." Popřál jsem mu, ať se má dobře, a rozešli jsme se.

Potkal jsem Vladimíra Karfíka. „To jsem rád! " vychrlil. „Není to pravda, to o Kolářovi! " Já

jsem ale nevěděl, co není pravda: že umřel. „Včera mi telefonoval," pravil Vladimír. „Jak se má?"

„Říkal, že už začíná trochu pracovat." Řekl jsem, že Trefulka bude mít padesát roků, tak aby třeba něco o něm napsal. Nečetl prý jeho poslední věci a nemá je. Já mu je půjčím. Vladimír je literární kritik, pracuje však jako vodoměřič kdesi v maringotce, už ho to otrávilo, dal výpověď, ale nemá představu, co dál.

Zaskočil jsem do Zdenina prázdného bytu, abych zjistil, jestli se shodujeme v tom, co se nemá nechávat ležet bez dozoru. Všude dokonale uklizeno, koberce vysáty, lednice vypnuta, psací stroj s vyhaslým topeništěm přikrytý, jako by nemínila psát dlouho a dlouho. Koupil jsem poslední růži, kterou v obchodě měli, a zašel do nemocnice vzdálené šest minut chůze. Je to malá stará nemocnice, vypadá to v ní domácky. Pokoje jsou jenom třílůžkové. Na chodbách samé stařeny a starci. Ačkoli nebyl den návštěv, Zdenu mi zavolali. Šli jsme ke sklepu, aby si mohla zapálit. „Vypadáš nějak moc klidně," řekl jsem, „oni ti už něco dali?"

„Zatím ne. Ale klidná jsem, protože už jsem jednou tady. Včera, včera jsem byla moc načepýřená, na celou vaši rodinu."

„Ano. Samozřejmě."

„Nemusíš sem chodit. Navštiv někdy raději

Bibisu.“ Bibisa dlí u Grušů se svými pekinskými soudruhy Cézarem a Dianou. „Jirka má prý napsaných už dvacet stran nového románu, kolik ty?“

„Já sto dvacet. Ale to nerozhoduje, rozhoduje kvalita.“

„Neřekneš mi o tom nic? Ani tady?“ Zavrtěl jsem hlavou. Pak jsem řekl: „Všichni budete nepříjemně překvapeni.“

„To nevadí,“ řekla. „Ale skončí to dobře aspoň?“

„Nemám potuchy.“ Bádala, co tato slova mohou znamenat. Na bleděmodrém lehkém pyžamu měla dlouhý červený prošívaný župan s bílým límcem.

Úterý 27. března 1979

Šedé stěny kaňonu se přede mnou filmově rozvíraly jak v dětství. Skály se místy sypaly až na stezku, kterou jsem kráčel na sever. Bylo tu ticho a mrtvo, ale podle chvění holých stromů nahoře na hraně kaňonu poznával jsem, že se nad krajinou žene pustý vítr. Občas jsem se otočil dozadu, kdy už tam konečně uvidím to jižní slunce, ale šel jsem pořád víc k severu! Nenesl jsem nic. Ve skalách se otvíraly průhledy do postranních roklí, ale neodvážil jsem se do žádné vstoupit. Tu a tam míjel jsem strom, vždycky měl

kmen do výše mé hlavy šedý od bahna a ve spodních větvích uvízlé věchty staré trávy. Přehnala se tudy vysoká voda? Ale potok tu žádný nebyl.

„Chtěla jsem s tebou ležet," promluvila náhle vedle mne Ester, ačkoli tu žádná předtím nebyla. „Ale neměli jsme kde. Tak jsem si šla vypůjčit ke kamarádce klíče. Ona tam právě byla s nějakým mužem u stolu, dala mi klíče a odešla. Nevím, jak se to stalo, najednou jsem s ním byla v posteli."

„To mi hodně vyprávěj, to je pro mě zdravé."

„Neměla jsem ti to snad raději říkat?"

„Proč mi to říkáš?"

„Aby ses se mnou snadněji rozloučil. Odjíždím."

„A kam?"

„Do Hamburku."

Najednou, na ta slova, tekla mi po levé ruce k severu řeka. Nad ní letěly čtyři neuvěřitelně skutečné bílé labutě, s dlouhými, k severu natažených krky. „Vidíš," řekl jsem s lítostí, „měl to být klíč pro mě. Teď jedeš do Hamburku, a nedostali jsme se spolu ani k písmeni H." Nechal jsem ji kráčet napřed, abych vzadu mohl brečet. Bylo to jak sen ve snu. Řeka se přímo řítila! Po ní letěly pomíjivé temné víry jak chuchvalce nejčernějšího smutku z vulgárně sentimentálních písniček, ale byla to pravda. „Já tomu nevěřím," řekl jsem, „cos to říkala?"

„Už se stalo.“

„Tak to se připrav, že nenajdeš nikde nic. Běž! “ Šla přede mnou zpráskaně, její nohy se míjely jako nohy ženy a bylo mi jich velice líto, lí-to, lí-to, lí-to... Napjal jsem zrak, blížilo se cosi divného. Byla to z trámů a prken stlučená chatrč. Trčela z ní jakási ráhna, obklopena byla dřevem, starými hrnci, žebříky a jiným harampádím. Bylo to jak sen ve snu. Pod střechou byly přibity tři velké, ze dřeva vydlabané hlavy: jedna černá v bílém klobouku, žlutá v slaměném klobouku a třetí rudá, s pérovou čelenkou. Okolo chatrče strměly suché, práchnivějící už kmeny stromů, na nejvyšším, rozeklaném kmeni seděl mnohopatrový holubník o mnoha dírách. Užaslý blížil jsem se a říkal si s požitkem: Teď už by měli na mě začít střílet, proč nestřílejí, sem nikdo nemá chodit, braňte se, proč se nebráníte! Ale chatrč na Yukonu byla opuštěná, mrtvá, jen tři masky se strnule dívaly přese mne do skal, protože - otočil jsem se - řeka tam nebyla. Na jejím místě blyštilo se oválné studené jezero a drobně se chvělo. Já také mám kam utéct, řekl jsem hlasitě.

Měl jsem se ale, napadá mi až teď, měl jsem se rozhlédnout, někde tam jistě byla taková menší, zvětralá kamenná mohyla.

Středa 28. března 1979

Lucerna byla obsazena jenom asi z dvou třetin, je chřipka. My jsme seděli, Madla, Ondráš a já, na druhém balkóně, tedy u stropu. Odkudsi z temna táhlo nám na záda. Já seděl přesně nad houslemi, viděl jsem jim do not a mohl sledovat postup hry. Na programu byla Dobiášova Sonáta pro klavír, smyčce, dechový kvintet a tympány, pak Schubertova Mše As dur. Pořadatelé z jakéhosi důvodu však čísla otočili a polovička lidí po Schubertovi odešla. Mojmír (Dalibor) nepřišel, asi je nemocný.

Složil jsem obě pěsti na zábradlí, opřel si o ně bradu a bavil se zvukovými efekty, jež závisely na tom, jestli jsem hlavu otočil vlevo nebo vpravo. Když jsem zvedl ke stropu levé ucho, slyšel jsem jenom vysoké hlasy ženského sboru, červeně oděného. Pravým uchem

—

*„Já tomu nevěřim," řekl jsem, „cos to říkala?" – **„Už se stalo."***
(str. 112)

mi sice přicházela celá polyfonie, jenže štípnutá o strop jak z přemodulovaného reproduktoru. Když jsem uši měl v rovnováze, slyšel jsem nádherně stereofonně: hudba vycházela z celého sálu pode mnou, z pódia pode mnou hlas houslí, poslední řady obecenstva hrály na kontrabasy. Bál jsem se, že budu usínat, byl jsem unavený. Ale únava se projevila jen známým úkazem dvojitého vidění: když jsem si něco chtěl prohlédnout, stačilo spojit velikou silou dva obrazy v jeden.

Prohlédnout důkladně přál jsem si houslový part Schubertovy mše přímo pode mnou, a to ve chvíli, kdy při Gloria smyčce všecky dlouho, snad půl hodiny, rovnoměrnou, neměnnou silou v pomalém moderátu řezaly šestnáctky po sekundách nahoru a dolů. Napřed jsem to bral jako běžnou věc, najednou však stalo se mi to nápadným, a už jsem neslyšel pak nic jiného: co dělal sbor a celý ostatek filharmonie, vnímal jsem jenom jako náladové pozadí, kdežto hlavním sdělením a oznámením staly se pro mne ty jak vlna stoupající a klesající sekundy, které možná měly docela naopak být původně jen pozadím pro zbožnou latinskou komunikaci původně s Bohem. Rád bych věděl, jestli to tak už napsal Schubert, či zda to spáchal teprv dnešní celebrant mše Václav Smetáček, nebo to snad bylo jenom v mém dnešním nastrojení po příhodě s řekou k

severu a s labutěmi nad ní; nadšenou pokoru před Slávou Boží propíchl odspodu nepokorný hněv, trval a pumpoval se do modlitby dotud, až jsem na nic jiného nemohl myslit a začal jsem se i já hněvat: na osud, na porobitele, na hovadstvo, jež by dalo přednost tomu, aby jakýsi malý Havel nebyl postavil tento sál, a začal jsem si sám přát, aby se celá Lucerna se mnou i s filharmonií propadla do minulosti čili do země a zbyla po ní jenom jáma plná kalné vody, na níž by plavalo pár ohnilých prken, aby se cholera mohla do té vody dívat na svou krásnou tvář!

Řekl jsem půl hodiny, bylo to ovšem jen pár minut, ale stejně toho byla v houslovém partu skoro celá stránka, a nevím, zda to byly šestnáctiny, mohly to taky být dvojitě viděné osminky. A dirigent sloužil jako kněz, dobře jsem viděl, že mu nevlají šosy ani vlas ani lícní torby v teatrálně švihavých gestech, nýbrž stál tam narovnaný přísně jak v tuhém ornátě a jeho důstojná gesta opravdu znamenala liturgické pozdvihování, žehnání, skoro jsem viděl kalich a monstranci, ale vtom se dirigent vždycky upamatoval, kde jsme, a gesto jeho vztažených rukou se proměnilo, stočilo v poslední vteřině jinak a skončilo nástupem nového nástroje či bouchnutím tympánu.

Po přestávce polovička lidí odešla. Po mši už nikdo nechtěl Dobiáše, k němuž nebyla důvěra,

ani slyšet. Bylo mi ho líto. Zemřel loni. Napsal také pár politických čísel, obecenstvo ho tedy muselo teď zkritizovat, dát mu lekci. My jsme samozřejmě zůstali. Vlastně nám Dalibor obstaral ty vstupenky právě kvůli němu. Neumím se o sonátě vyjádřit, je to moderní hudba, zdánlivě neshodná se Schubertem, ale mně se to nezdá. Je to mohutná píseň, hlasitá na poslech jako nějaká oslava, ale ve skutečnosti velice smutná jak tragédie. Vyčleňuje se nám sbor mlčících osamělých, zjevuje se pravda.

Také jsem vždycky chtěl někde hrát nebo zpívat. V roce asi 1971 zavedl mě dr. Vysokovakuový ke sv. Jiljí, kde potřebovali housle. On tam pískal hoboj. Byl jsem se tam dvakrát bez houslí podívat, jestli bych na to stačil. Když se mi začalo zdát, že snad ano, sbormistr si to rozmyslel a nevzal mě, protože by jim kvůli mně mohli hudbu v kostele zakázat vůbec. Byla to pravda a dr. Vysokovakuový byl z toho zničený víc než já. Já jsem si oddechl, že nemusím třikrát týdně kamsi chodit. V symfonickém orchestru Baťovy školy práce býval na mě absolutní spoleh, já bych nevynechával.

Čtvrtek 29. března 1979

Dneska jsem zajel s Karlem Kosíkem na zahradu oroubovat mu ohryzané jabloně. Ležel

jsem při tom na zemi, jinak bych na to neviděl.

Karel má zahradu na strmém svahu, dole je malá plošina s dřevěnou chatou, pak se vzpínají úzké terasy a nahoře zas plošina, kde pod mohutným ořechem a třešní prožívá Karel návštěvy přátel. Vodu musí veškerou nosit z potoka, pivo z hospody. S tvarem teras není spokojen, dává jim novou formu a zem na to kupuje. Po práci pozval mě na oběd do hospody. Připadal jsem si jak odborník. Karel mi pochválil nové „Jaro je tady".

Řekl jsem: „Ty mě chválíš obligátně."

- „Ba ne, Ludvíku, nikdo neumí tak vyjádřit pocity lidí jako ty."

„Umět vyjádřit, co vědí všichni, to není žádný veliký úspěch," řekl jsem mrzutý nad tím, že myšlenku, myšlenku úplně novou chtěl bych objevit!

„V tom s tebou nesouhlasím," řekl, „protože lidé často nevědí, co vědí, a teprve pojmenováním se jim to ozřejmí. Slovo může dokonce stvořit novou skutečnost."

Tím víc jsem zvědavý, co Karel píše. Aby tak nakonec vlastnoručně zjistil, že svět vznikl ze Slova!

V Praze jsem nechal Karla vystoupit na Smíchově a jel k paní Knihařce. Zaparkoval jsem v jiné ulici, a protože do sjednané hodiny ještě něco zbývalo, zašel jsem do antikvariátu a

přehraboval se tam.

V pět hodin jsem zazvonil. Otevřela mi dcera, asi patnáctiletá, kolik je matce, je mi záhadou. Matka pracuje v knihařské dílně jednoho státního úřadu, který si nepřeje být jmenován. Knihy nosí po jedné po dvou v kabelce nejprv do zaměstnání, pak zase domů. Vazba u ní trvá tedy dlouho, ale je to jisté místo pro tituly, které jinde cítily by se nejistými. Teď jsem si přišel pro ročník fejetonů 1977/1978. Dílna nemá vhodné písmo, proto jsem si nechal v kovodílně udělat razidla s výměnnými letopočty. Paní Knihařka tím také má větší bezpečí.

Paní Knihařka se však nebojí, to já jsem se vyplašil, když mi kdysi ukázala svou knihovnu, taky psanou na stroji. Koupil jsem si od ní pěkně svázané Solženicynovo „Tele a dub“ a dlouho jsem tam nešel. Ale potom nastalo takové úzko, že jsem ji zas vyhledal. Ona všecko, co váže, taky čte, podezírám ji, že proto práci zdržuje. Někdy říká: „Kdy budu vázat vás?“ Nebo: „Nesete se do vazby?“ Je to čistá dělnice a já přemýšlívám o tom, jací dřív asi bývali dělníci: hrdí a chytří. Taky je mi záhadou, s kým žije.

Naskládala mi knihy do tašky, mlčky, sedla si do křesla, tenká a bledá, já seděl v protějším, zapálila si cigaretu a přemýšlela, jako by chtěla říct něco důležitého, až řekla: „Stojí to za starou belu.“

Zeptal jsem se v obavě o své knihy: „Co?“ Ukázala cigaretou k oknu a oknem do světa: „Všecko.“ Podepřela si tvář dlaní, předklonila se, až jí dlouhé tmavé vlasy přepadly dopředu, dlouho zas přemýšlela s pohledem na zemi, až vzhlédla ke mně, ukázala na mou tašku a řekla: „Ty vaše horory mě v tom utvrdily.“ Seděl jsem chvíli, nikdy si nejsem jistý, jestli je správnější hned se zvednout, po zaplacení, nebo zůstat na pár slov, totiž rád bych s ní mluvil víc, ale nechci, aby si myslila, že to dělám jen jakoby. Zvedl jsem se. Mlčky šla se mnou do předsíně, tam řekla: „Teďka nějaký čas nemůžu.“ Řekl jsem: „To je škoda, my zrovna končíme další ročník.“ Stála opřena o zeď, uvažovala, pak řekla nevýrazným hlasem: „Tak s tím přijďte.“ Už jsem si i někdy představoval, jestli i v náručí byla by chladná, němá. „Já to tedy přinesu,“ řekl jsem, „i s kytkou, paní!“

Trhla ústy. „To nemusíte! “ Snad se jí to zdálo hned moc strohé, proto dodala: „Leda,“ a přejela mě velikýma, ironicky temnýma očima, „až ocúny.“

Jel jsem domů a opakoval si: ocúny, září, ocúny září, ocúúúny!

Doma jsem chvíli četl, jenom jakési fantastické povídky od nějakého Poláka. Nic pronikavého, ale jedna věta z povídky odehrávající se na Marsu v pětadvacátém století

se mu moc povedla: „Psychologové začínají přicházet k závěru, že děti v určitém věku se nemají odvážet ze Země.“

Pátek 30. března 1979

Filozofie a všecky ostatní vědy jsou čím dál víc sálem přístupným jenom na delegační lístky čím dál dražší. A já si přesto myslím, že úplně nový a nečekaně pravdivý objev může někdo spíše udělat úplně mimo všecky ty sály. - To mě zas hlodlo, když jsem si přečetl ve Vesmíru článek o nepřekročitelné rychlosti světla. Ne, zas mi nevyvrátili, že rychlost pohybujícího se zdroje musí se k rychlosti světla, jež vyzařuje, buď přičíst, nebo od ní odečíst. Co když rychlost světla není pohyb fotonů? Co když - vůbec - rychlost světla není? A je nějaký jiný stav, jehož je rychlost světla pouze jedním videm?

Naložil jsem aktovku, vzal deštník a vydal se do města. Na ulici všichni lítali, auta stříkala. Liboval jsem si, že déšť hned sráží kouře do kanálů. Mám deštivé počasí celkem rád, když není protivně zima.

V tyto dny je. První úlevu své aktovce poskytl jsem u Klémy Lukeše a zamluvil si přitom u něho víno. Kléma se mě zeptal, kdy něco napíšu a jestli se Pavel Kohout vrátí, řekl jsem, že nevím, a spěchal jsem pryč, protože jsem měl schůzku s

paní Helenou. Odevzdávala dneska svou první práci po dvou letech a pozvala mě utratit něco z prvních peněz. Seděli jsme v Alfě a pili grog. „Můžu si dokonce dovolit utratit něco u vás," pravila s pohledem na mou aktovku. „Nemáte tam něco zajímavého?"

„A víte, že asi mám? Vykáme si, nebo tykáme?" řekl jsem.

„Já nevím, rozhodněte to," řekla.

Zaváhal jsem, a pak jsem do té příhody sáhl: „Na tureckém večírku u Kohoutů sedla jste si mi na klín. Byla u toho moje manželka, to by tedy bylo skoro na tykání." Otřepávala rozpaky z hlavy i z rukou, rychle řekla: „To, to jsem snad byla opilá, ach kdybych aspoň mohla říct, že jsem byla opilá! Ale nebyla jsem!"

„Myslím, že nebyla," pravil jsem varovně, „tak co to tedy bylo?"

„Ale vždyť se to stalo téměř před dvěma lety, tak proč to tak najednou vzpomínáte, nebo proč teprv teď, když spolu - mluvíme - teď už - zas nějaký čas?" Odpověděl jsem: „Já až po nějaké - známosti - odvažuju se mluvit o něčem, co vy jste před známostí... "

„Ale to je omyl! " zarazila mě. „Promiňte, mám ihned povznesenou náladu," řekl jsem. „Vždycky procházím tady těmi místy, Václavským náměstím, po Národní a po Příkopech, sklíčený tím, že nepotkám známého! Ještě tak před pěti

lety jsem každou chvíli na někoho narazil. Všichni jsou pryč.“ —

„Myslíte kde?“ —

„Buď jsou zalezlí, odjeli z Prahy, nebo dokonce emigrovali.“

„Vy moc přísně posuzujete emigraci?“ zeptala se. „U neznámých lidí mě zlobí, u přátel je mi to líto. Cítím, že mě to ohrožuje.“

„To jistě…“ řekla rozpačitě.

Měla dětský výraz, totiž má stále jaksi líbezně chlapecký obličej i chlapeckou figuru nad stolem. Ale gesto a mimika, zvlášť při troše rozpaků, jako teď, jsou vybraně ženské. Povšimla si, že ji pozoruju. „Vy, tehdy při tom, jak jste to nazval, tureckém večírku, myslel jste si o mně něco ale hodně špatného?“

„Dělalo vám to starost?“

„Ne. Totiž ano.“

„Špatného jsem si nemyslel nic. Ale hádanka to byla. Uzavřel jsem ji popisem pro sebe: že máte snížený práh samozřejmosti.“

„To je strašně ošklivé hodnocení u vás?“

„Vůbec ne. Je to jenom napínavé. Další by se poznalo, až by se chtěl ten práh přešlápnout.“ Mlčela pevně, s pohledem do své sklenice. Nechával jsem ji. Zavrtěla se, zvedla oči, spustila je, přece jen je zvedla a zeptala se: „A chtěl jste… totiž napadlo vás… Já myslím tenkrát! Že byste ten práh rád přestoupil?“

Tak si myslím, milý deníčku, že si začínáš vymýšlet! Taková debata přeci nemohla být, vždyť to už vypadá jako ze Škvoreckého. A přeci mi věcná paměť říká, že ano, mluvili jsme o tom! Odpověděl jsem, nač jsem byl tázán, a pak jsem vyndal z kapsy další vyřezávaný špalík. Už trochu omrzele pohlédla na jeho výkroj a beze slova vložila ho do kabelky.„Víte, co to znamená?“ řekl jsem. „Copak, pane?“

- „Že se uvidíme ještě třikrát.“

„A co pak?“

„Konec.“

„Ale!“ rozesmála se. „To je povedené, to se podívejme! A proč, smím-li se ptát?“

„Nejde to.“ Byla úplně, úplně překvapená, ba víc. Mně bylo divně. Doplnil jsem: „Přeci spolu nezačnem chodit.“

Platila, vstávala, odhýbala a odkláněla se ode mne, se schodů běžela rychle přede mnou a dole, než jsme vyšli mezi lidi v pasáži, otočila se a řekla: „A takové neštěstí snad hrozí - z vaší strany - nebo z mé - a bylo by to vůbec takové neštěstí?! “ Myslel jsem si, pro sebe, že bylo, a veliké.

Na chodníku roztáhl jsem deštník, vstoupila pod něj k mému boku, šla a neptala se, jaksi rezignovaně. „Jdu ještě k Chramostům. Pojďte se mnou! “

„No to je krásný, to jdu! “ zpevněla v kroku. Přišli jsme pod Muzeum a vtom foukl silněji vítr,

šlehl déšť, napřed se mi obrátil deštník, pak mi ulétla čepice do vozovky, kde ji hned přejelo dvacet osobních a deset nákladních aut snad. Musel jsem se smát. Helena vkročila do vozovky, nabrala čepici na prst, přinesla ji a čekala. Držel jsem obludně zformovaný deštník, voda tekla mi po brýlích. Běželi jsme takto dál.

Doufal jsem jenom nejistě, že bude Standa doma, ale uvítala nás i Vlasta. Včera ji pustili. Byla bledá, jináč ale docela dobrá. Přijala nás veselým křikem a bez podivu. Ale Standa mlčel darebácky, když jsem líčil svou nehodu, a potom řekl: „No dobře, to chápu: déšť, vítr, havárie. Ale to mi pořád nevysvětluje, jak to, že jste spolu.“ Vlasta ho okřikla: „No měli rande, ty kubo!“

„Prosím, to je postačující. A musím říct, že je to dobře vymyšleno: Ludvík navazuje styky s mladými ženami, které z toho později nemůžou už nic vyvozovat.“ Nechápal jsem. Helena zrudla. „Co tím myslíš?“ zeptal jsem se. „No já myslil, že to taky víš. Helenka nám přeci emigruje! “

Potom, když jsem spravil deštník a přemáchaná čepice trochu oschla před elektrickými kamínky, doprovodil jsem Helenu k tramvaji. Neřeknu už ani slovo! Mlčela také náležitě. Když tramvaj byla už v dohledu, řekl jsem: „Tak snad abychom se už rovnou rozloučili trvale.“

„Já to chápu,“ jekla jenom. Podal jsem jí

ruku. Do tramvaje nastupovala s maskou. Není mi z toho dobře, ještě teď. Nevím ani kdy, kam, nic. Proč se cítím podvedený?

Ale tady stojí ty domy jako dřív, tady moje taška se nedala zblbnout ničím a jako dobře vychovaná věc dělá, že nic neslyšela, neviděla, nic se nestalo.

Zdena byla jako oteklá spánkem nebo léky. Mluvila s mdlou netečností, při chůzi dotýkala se kontrolně zdi. „Už s tebou něco dělali?“ — „Já ani nevím. Zdá se mi, že mi jenom berou pořád krev.“

„A výsledky?“

„Já se neptám. Včera jsem lezla po kolenou, doslova. Dávali mi injekce a Vítkův prášek, ale druhý mi nechtěli už dát.“

„Nač ti ho dávali a co to je.“

„Takový prášek je na páteř. Já jsem lezla po kolenou od bolesti. Jenže není prý zas dobrý na žaludek.“

„To máš z toho psaní.“

„A z těch trámů na stodole, víš?“ Před sedmi lety jsme rozebrali střechu veliké stodoly, dřevo upotřebili na opravu domu. Trámy jsme valili po dřevěných válečkách do domu, ale muselo se někdy něco také zvednout.

„Až odsud vyjdeš, pojedeme někam na dva dni,“ řekl jsem. „Ty, řekni aspoň na tři!“

„Tak na tři,“ řekl jsem. Začala se opatrně, aby se při tom nehnula, smát: „Uděláme to

osvědčeným způsobem. Pojedeš v pondělí odpoledne, budeš pryč přes úterý a ve středu se odpoledne vrátíš domů. Budou to fakticky dva dny, ale já ti budu počítat tři. Já jsem velkorysá. Znáš mě."

Neděle 1. dubna 1979

Čekali jsme, než kamna začnou hřát. Madla pravila: „Vrátila jsem se z pochůzky a v čekárně seděl mužský. Silný, starší, dělnického typu. Na koho čekáte, zeptala jsem se. Na paní doktorku. Šla jsem dovnitř, tam seděla Olga s Líbou. Kde je Marcela, ptám se, čeká tam na ni člověk. Má studijní volno, říká Líba. Tak proč toho člověka tam necháváte sedět? A ony, že prý Marcela pravila, že možná se tu zastaví. Zeptala jsem, jestli vědí, co ten mužský chce. Nevěděly. Tak jsem se ho šla zeptat. Byl u nás už několikrát a Marcela mu dala dělat testy. Pak mu ale už neřekla, jak dopadly, a on to nepotřeboval vědět. Teď se s ním manželka rozvádí a u soudu argumentuje těmi testy. Rád by věděl, co v nich má. Šla jsem, našla jeho spis a zeptala se Olgy s Líbou, jestli mu to některá mohou přečíst, protože já - oficiálně - nemám znát spisy, ani jednat s klienty. Líba na to: Ale já nevím, jestli on může znát testy, když jde o soud. Řekla jsem, že je to přeci jeho test. A šla jsem a přečetla mu

zápis o tom, že byl pozvaný k seznámení, ale nedostavil se, ani neomluvil. To máte možná pravdu, řekl, poděkoval mi a šel. Když jsem se vrátila do kanceláře, ty dvě

—

„V tom s tebou nesouhlasím," řekl, „protože lidé často nevědí, co vědí..." (str. 116)

si jedna druhé stěžovaly, jaká je to nespravedlnost: Olga potkala na Purkyňce Hatoňovou, která jako zubařka má plat asi tři tisíce, a ony, psycholožky, jenom dva tisíce šest set, ačkoli musejí pracovat s celým člověkem. Tak co bys na to řekl."

„Je to dobytek, mladý, státní," řekl jsem.

Den byl dnes chladný, aprílový. Sklízel jsem nasekané dřevo, jehož bylo za celou zimu tolik, že už se vtisklo do země a začínalo puchřet. Pak jsem přesazoval tři dvouleté roubovance, ale bylo těžko najít místo. Madla zašívala, ven se jí nechtělo, nebylo jí dobře. Výjimečně byli s námi kluci: Ondráš vyměňoval rezavý výfuk u Gercena, Jan sestavoval rozebranou rychlostní skříň Šváchy. Ještě s ním ani tolik nejezdil, ale pořád ho renovuje. Pravil jsem jim, oběma: „Vy to děláte jako cimrmanovci s Národním divadlem: Až cena toho vašeho krámu dostoupí pětačtyřiceti tisíc, bude cena nového auta nulová."

Kosíkům se začínají na terasách rozmáhat líbezně různobarevné trsy prvosenek. Zvali mě na čaj, nechtěl jsem zdržovat je ani sebe, Marie přinesla šálky a konvici ven a pili jsme vestoje na větru. Při té příležitosti jsem se Karla zeptal, jestli se někdy zabýval limitní rychlostí světla. Řekl, že nikdy a že ho to ani nezajímá. Protože bych nechtěl pokroutit jeho výrok o vztahu slova ke skutečnosti, vrátil jsem se k tomu. „Říkals

posledně, že slovo může stvořit novou skutečnost. Myslíš tím skutečnost jakou: sociální, kulturní?“ Nechtěl jsem mu hned ukázat svou vymyšlenou past. „Nejenom sociální a kulturní,“ odpověděl rovnou přeskočiv past, „míním tím i reálný svět okolní, a netvrdím, že slovo jej tvoří. Mám na mysli, že jak člověk pojmenovává slovem další stránky a vlastnosti světa, svět se mu rozšiřuje a jakoby otevírá.“

„Máš štěstí,“ řekl jsem, „chtěl jsem na tobě spáchat žert.“

„To můžeš. Udělej to. To mě zajímá.“

„Chtěl jsem tě přivést k Slovu na počátku.“ Odpověděl: „Záleží na tom, co se oním Slovem rozumí.“

„Začínám být, Karle, strašně napjatý, co ty to vlastně píšeš.“

Úterý 3. dubna 1979

Když jdu pozdě spat jako včera, vstávám v devět jako dnes, a než se uvedu do chodu, nasnídám, nakrmím ptactvo, je deset i víc, jako teď. Do čeho se dát? Napsat úvod ke skončenému ročníku fejetonů, či vpisovat komentáře do indiánské knížky? Nemám však zapsaný včerejšek s jednou zajímavou návštěvou. Kateřina snesla tři vajíčka, malá jak nehet mého malíku, modrošedá. Kdáká po každém jak slepička,

ovšem jiným hlasem, ale ta totožnost projevu je dojemná. Všichni žasneme. Kateřina sedí na hnízdě a neodletí, ani když se musím přes ni natahovat, abych zalil rostlinu za klecí. Jenom uhýbá hlavou, čepýří se, má strach, až z ní pípne, ale vydrží. Filipa odhání. Zobat a pít dovolí si odskočit sotva na minutku. Je krásná.

Máme novou písařku, paní v důchodu. Včera jsem od ní vyzvedl její první práci, Patočkovy úvahy o divadle. Obstarala sama i vazbu, nalepila štítky na hřbety, bylo by to prima. Když jsem však v tramvaji otevřel jeden exemplář, ihned jsem uviděl „stýt“ místo „stát“. To je nemilé, musím dát písařce energicky vědět, že to nejde, znamená to knížku znovu přečíst. Na takové práce potřeboval bych nějaké mladší vlastence ku pomoci.

Zdenu jsem včera zastihl ve stavu hodně zlepšeném. V neděli ji navštívila Ivanka Grušová a dr. Danisz, který A přinesl mi orchidej! Představ si!“

„Kolik má květů?“

„Tři.“

„Třikrát pětadvacet je pětasedmdesát, hm hm! “ ocenil jsem. Seděli jsme v temné chodbě u kotelny. Zdena chválí doktory, váží si obsluhy, těžkým dojmem na ni však působí ostatní pacientstvo. Vyprávěla mi, jak slyšela ze záchoda vzývání: Svatý Josefe, svatá Panno Maria, svatý

Josefe...! Nějaká stařenka zapadla za mísu a nemohla se odtamtud dostat. Vytáhla ji, opřela o lavici, odpočala si a pak ji na rukou nesla na postel, zatímco sestřička sháněla zatoulané pojízdné křeslo výstražně volajíc: „Okamžitě toho nechte! To nesmíte! “ Řekl jsem: „Bylas kobyla, jsi, a jako kobyla jednou skončíš. Zavalí tě fůra.“

„Už jsem pod fůrou. To jenom odtamtud ještě pomrkávám.“ Byla v tak zlepšené formě, že jsem si dovolil říct: „Čím?“

Přišel jsem domů a dával do pořádku účetnictví, psal dopisy a všelijak odkládal chvíli, kdy si budu muset začít opakovat pravidla silničního provozu: příhoda z Malostranského náměstí nezůstala bez následků, zítra mám jít dělat testy a „předvézt vozidlo k technické prohlídce“. „To je zajímavé,“ praví Madla, „že pořád musíš něco mít, ačkoli tvrdíš, že nejezdíš. Náš Fantom jezdí, a na žádné testy nemusí chodit.“

„Váš Fantom asi nedělá přestupky, nebo mu projdou, protože je u nich! “ Mdle odebrala se do kuchyně, kde strčila do hrnce kus hovězího masa uloveného cestou z práce, zapálila plyn, stočila se na gauč a usnula. Přišel Josef Císařovský.

Přišel Josef Císařovský, dále jen J.C., a požádal mě nejprv, abych s ním vyšel na chodbu, kde se zeptal, kdy je uzávěrka sborníku k narozeninám Jaroslava Seiferta, do něhož by

chtěl přispět několika svými „litografiemi“, což vyslovuje v uvozovkách proto, že je tiskne ze skleněných desek, jež opracovává pískováním, tedy sklářskou technikou. Já jsem však o žádném sborníku nic nevěděl a zeptal jsem se ho, kde to slyšel. „Dneska ve Slávii,“ odpověděl. „No, jestli se o tom mluví ve Slávii, to jsme ani na chodbu nepotřebovali chodit! “ Já jsem ve Slávii nebyl, co Kolář odjel do Berlína.

Šli jsme dovnitř. Nechtěl kávu ani čaj, ani žádné jídlo. Měl jsem menší, trochu načatou lahvičku Queen Ann, tu jsem tedy víc ze lhostejnosti než z chuti postavil na stolek. Sedli jsme si každý do křesla a na židli uprostřed mezi námi dali jsme si oba nohy. „Co děláš?“ zahájil J.C. návštěvu a zachechtal se, jen tak. „Opakuju si pravidla.“

„Už zas tě buzerují?“

„Tentokrát jsem si to zavinil sám,“ řekl jsem. Přiťukli jsme si prvním kalíškem. J.C. řekl: „Já jsem se na ježdění vysral, auto jsem prodal a víc mě to nezajímá.“ J.C. žije v severních Čechách, má chalupu na samotě, auto by potřeboval, ale vzali mu řidičský průkaz hned po Chartě, ale jak mu ho vzali! Vzali mu ho v domě, ani ne v blízkosti automobilu, čili z holé svévole. Napsal deset stížností, dostal však jen dvě odpovědi, obě stejné: Na postupu orgánů SNB neshledáváme závady. Teď mu jeden známý Cikán sjednává

koupi osla, J.C. si sestrojí dvoukolák, a dobře.

Do Prahy teď přijel, aby se pozeptal, jestli by mu někdo mohl výhodně operovat kýlu. „Co tím myslíš - výhodně?“ zeptal jsem se.

„No, když nemám ani prachy, ani pojištění! Protože ty kurvy mě ze svazu vyhodily, prodávat nesmím, vystavovat, příjem nemám, mě živí vlastně ta louka, ty ovce a ten pes,“ chechtal se. „A ještě slepice.“

„Já žiju v domnění,“ řekl jsem, „že na lékařské ošetření má právo každý.“

„Mně bylo řečeno, že operace do toho nespadá. Jenom první pomoc.“

„A co může taková operace stát?“ zeptal jsem se. „Podle sazebníku pět tisíc. Kdybych ale měl doktora kamaráda, tak nic.“

„No, člověče, nevím... “ řekl jsem, „jestli u nás není teď trestné udělat člověku něco zadarmo! “

„To víš, muselo by to být tajně, protože ty kurvy by toho doktora vyhodily.“

„To je samozřejmé,“ řekl jsem.

Chvíli jsme o tom uvažovali a popíjeli. Zdálo se mi, že kdyby si J.C. zaplatil narkózu a dratev, nemělo by operaci ani po právní stránce stát nic v cestě. Ale riskuje dneska někdo zločin dobrého skutku?

Vždyť oni vyšetřují, když někdo pomáhá rodinám zavřených!

„A jak sis to, prosím tě, pořídil?“ ukázal jsem k jeho břichu. „Ale, vůl! Padala mi ze špalku kovadlina. Popadl jsem ji už v pádu a rval ji v předklonu zpátky na špalek. A ona má, svině, dva metráky!“

J.C. je veliký a silný jako kanec, porostlý světle rezatými štětinami, takže se mu podařilo vysadit svini nahoru. Od té doby však nemůže nic těžšího dělat. A v takovém hospodářství! „To ti, Josefe, musí teď dělat těžkosti i při něčem jiném, ne?“

„To víš, že ano! Ale s trochou zručnosti a fantazie, však víš, všecko se zvládne.“ Začali jsme si porovnávat, jaké známe polohy. U jedné jsme si nebyli jisti, máme-li oba na mysli totéž, J.C. ji zkusil nakreslit, ale ve spleti čar byla nakonec hlavní informace nečitelná. To ho dopálilo: stál před netušenou nemohoucností ve svém oboru! „Vidím, člověče,“ pravil, „budu si to muset doma trochu rozkreslit, jak se tady v tom místě ty dvě hmoty k sobě přikulujou.“

„Rozkreslit? Spíš možná prozkoušet, nejprv,“ pravil jsem, jelikož mi to připadalo příšerně vymyšlené, a J.C., kriticky prohlížeje skicu, řekl: „To máš, člověče, pravdu, ona by tohleto nebyla poloha zrovna kýlová! “ Rozchechtali jsme se, Královna Anička se propadala rozpaky. Nalili jsme si poslední kalíšek se slovy: „Tak na to! “ Což ji dorazilo.

Vzal jsem kresbu, roztrhal a zanesl na záchod. Z kuchyně vonělo vařené hovězí, šel jsem zhasnout plyn, ale byl už zhaslý. Z toho jsem poznal, že Madla si nepřeje společnost. Nerada poznává nové lidi. Potom si J.C. povšiml na stolku odložených skript z fyziky, co mi půjčil bratr Emil. „Ty děláš fyziku?“

„Kdepak, to jsem jenom teď vytáhl. Sere mě rychlost světla,“ pravil jsem, aby mi líp rozuměl. „Čím?“

„Že je prý limitní. Co ty si o tom myslíš?“ Povzdechl a pravil: „Ono se neví, co si ten Einstein nakonec vzal do hrobu. V závěti prý napsal, že přišel na něco převratného, co prý je lepší nevědět. A nedávno se zas objevil v Americe nějaký dokonce Benda, který celou teorii relativity vyvrací. Mě to taky původně vzrušovalo. Pak jsem narazil, člověče, na neprostupnou zeď, spokojil jsem se s jakousi jenom chutí těch věcí, a podle toho se snažím malovat, fertyk.“ To je ale dobré, to by měl slyšet Kosík, napadá mi teď při psaní. Na to jsem řekl: „Potvrdil jsem si na sobě, že člověk má největší ambice v tom, k čemu má nejmíň schopností. I já! Já taky! “ zařval jsem. „Musíš se s tím už smířit,“ pravil, „bylo nám padesát. Všechny ženské, které se nám líbí, už neošoustáme.“ A to je, myslím, pravda.

V té chvíli vešla Madla, čerstvá a krásně vyhlazená. S úsměvem Josefa vítala, viděli se

prvně, jenom o něm slyšela dosud. Zeptal jsem se J.C., jak se vyvíjí jeho spor s bývalým kamarádem, nyní prý kurvou. „To je, člověče, úplně v prdeli a já na to seru," odpověděl se smíchem. „Protože buď můžu žít a namalovat ještě pár obrazů, které je mi souzeno namalovat, anebo se rvát s kurvama. Vybral jsem si to prvé. "

V roce 1968, kdy se nám tak mnoha zdálo, že život právě znovu začíná, J.C. navrhl čtyřem svým přátelům, aby v jeho dvoře založili společnou dílnu, ateliér a výtvarnou skupinu. Daroval každému z nich ideální pětinu svého majetku. Když přišli Rusové, stalo se zřejmým, že věc tak krásná nemůže se uskutečnit. Výtvarná skupina J.C. se rozumně rozešla, bylo jasné, že každý si bude muset hledat existenci jinak. Vystřízlivělí přátelé vzali svůj projekt za sen bláznů a Josefův dar za příjemný žert. Až na jednoho, který na něm trval, protože byl socialistický realista: Josef mu vyplatil jeho pětinu v penězích, a přestali se vídat. Inženýr Raban, neboť tak se jmenuje, Praha 7, Jankovcova 94, chytl konjunktúru, šel vpřed, nespokojil se s vyplacenou pětinou, chtěl ten dům, tu stodolu, ten dvůr. Obrátil se na soud a prohrál v první instanci i v druhé. Ale jak se kurvy usazovaly ve funkcích, prosadil nové soudní řízení. Soudce zahájil jednání jako normální člověk: v první půli stání bylo zřejmé, že míní rozhodnout podle práva. Pak byla

přestávka, a J.C. vypráví: „O přestávce slyšel jsem zezadu hlasitý hovor až křik. Po přestávce byl jsem svědkem úplné proměny člověka v hadr. Vešel zlomený, zničený a zahanbený soudce, hleděl do země a v neuvěřitelném člověče rozporu s celým předchozím jednáním vynesl rozsudek, že krom těch peněz musím odstoupit celou stodolu s částí pozemku."

V jedné chvíli tohoto večera mi napadlo - mluvím teď o rychlosti světla -, že bych možná mohl cosi pochopit, kdyby se to vzalo opačně: kdyby se rychlost, jíž se světlo šíří, považovala za vlastnost nikoli světla, nýbrž prostoru, ostatně jako u zvuku. Pak by ovšem pohyb zdroje neměl na ni vliv. Pak ovšem je prostor sám hmotou, není prostoru krom hmoty, umisťovat si hmotu do prostoru je hloupost, protože on je pouze jejím rozměrem, a všecky s námahou hledané, sledované a poměřované obrovské děje ve vesmíru jsou jenom interními pochody v hmotě.

O tom jsem přemýšlel, zatímco Madla se J.C. vyptávala na všecko znovu od začátku a hleděla naň očarovaně.

Čtvrtek 5. dubna 1979

Na policajtůře dopadl jsem včera dobře. Znají mě osobněji, než jsem myslel, říkali mi všichni jménem a obsluhovali mě vzorně. Autem

jenom přátelsky zacloumali. Občanský průkaz ani řidičský nedrželi vůbec v ruce. Jako by - po loňských komediích - naznačovali: Pokud by šlo jen o nás, představovali bychom si jednání asi takhle. Anebo je to jinak: Pokud byste, pane Vaculíku, dělal jenom dopravní přestupky.

Prší dnes a je zima. Nic se mi nedaří. Potřeboval jsem asi s pěti lidmi mluvit, ale nikoho jsem nezastihl a nenašel. Místo aby se mi věci zjednodušovaly, komplikují se. Zas tu mám tři nové rukopisy k přečtení. Jeden z nich je učebnice dějepisu! Budeme už opisovat i učebnice, aby v deseti dětech zůstalo archivně vědomí, jak to bylo?

Dal jsem do kapsy zbylé částky dřevěného hlavolamu a vydal se autobusem na příslušné místo. Ne, nebylo to posledně v pořádku. Otevřela a zůstala němě stát. Neviděl jsem, aby se něčí tvář, původně zakrytá maskou zkamenělé vůle, tolikrát pod ní proměnila za pouhých pár vteřin. Zapomněl jsem, jak jsem chtěl promluvit, nepozdravil jsem ani, zapomněl jsem úplně na sebe, musel jsem tiše vykřiknout: „Vy jste ale hrozně utrápená! “ Zdálo se, že padá a sesouvá se. Překročil jsem samozřejmě práh. Teprv za chvíli promluvila. Dlaněmi přejela si tvář a řekla mrzutě: „Ono je to na mně tak znát?“

Pátek 6. dubna 1979

Je ošklivě. To se dobře sedí doma, ve stroji natočený čistý papír drsné kvality, jaký mám rád. Ve dvoře nadouvá se kaštan, vlastním jménem jírovec, a Filip s Kateřinou občas nade mnou proletí. Ale musím se obléct a jít koupit kuře. Dobová hádanka: Co je to - je to dlouhé, bručí to a žere to kuřata? Fronta na vepřové. - Ale nám je to jedno.

Mám jít vyzvednout svázaného Hájka a od Klémy Lukeše zamluvené víno. Hájka nechám na pondělí, ale víno musí pryč, vypili by ho. Mám distribuovat Patočkovy eseje o divadle, ale štvou mě ty chyby. Eda Kriseová před chvílí donesla svázanou „Bílou paní“. Kniha je trochu moc oříznuta, upadlo kousek obrázku na frontispisu, Eda to bere na vědomí s únavou, o knize mluví jakoby s přemáháním, je to pro ni věc tři roky stará, teď má čerstvější trápení, tuším je. Mluvíme ve dveřích, nedokonale, ani si neodložila plášť, nemá smyslu zvát ji dál. Při loučení se usměje s námahou, odchází.

Ve stroji mám natočený papír s číslem stránky, vařím si vodu na něco, někdo zvoní. Je to jeden známý, došla k němu moje zpráva, že Kosíkovi ohryzli zajíci stromky, koupil dva a přináší mi je. Jsem jako zkoprnělý, že jsem zapomněl zeptat se, co dlužím, muž zahltil má myslidla důležitou informací, kterou nesmím

poplést: jabloňky se jmenují Golden Spur Delicious. Karel bude ovšem chtět vědět, co znamená slovo Spur, já to však náhodou dávno vím! Karel mě bude chválit, zas, jak jsem s přírodou spojený a jak je to potřebné, jak se tím napravují mysle a jak český intelektuál musí pochopit jedinečnou příležitost, kterou dneska má, neboť vše ho obrací dovnitř. To je pravda. Piju kávu, hledím na papír ve stroji, mám chuť něco pěkného napsat, ale musím se vlastně už vydat na pochůzky. Napřed to kuře, které mi zatím rozmrzne, než se vrátím. A bylo by prima, kdyby se mi podařilo upéct ho tak, aby bylo už chladné, když Madla přijde domů, aby nepoznala, jak dlouho jsem se coural.

Jsem zpátky z města, je večer. Byl jsem u Vlasty Chramostové, dal jsem jí jeden exemplář Patočky se slevou a ona ho za to přečte, zachytí chyby, sestaví jejich seznam a já ho zanesu písařce, aby si vštípila, že to tak nejde, protože já po ní všecko čtu! Mě nikdo neoklame! Koupil jsem si hvězdářskou ročenku, ovšem čtvrtinu ročních efemerid mohou si už strčit do bot. Víno jsem odnesl v poslední chvíli, už ho chtěl Pecka.

Ve Vltavě je tolik hnědé vody, že jez na Štvanici je skoro zarovnaný. Kupoval jsem si žiletky v drogerii vedle nás. Jsou tam dva styloví staří drogisté. Když chcete prací mýdlo, řeknou: „Může to být Schichtovo mýdlo s jelenem?“ Mají

plno průpovídek, jež pamatuju z plechových reklam první republiky: Radion pere sám. Lesk

—

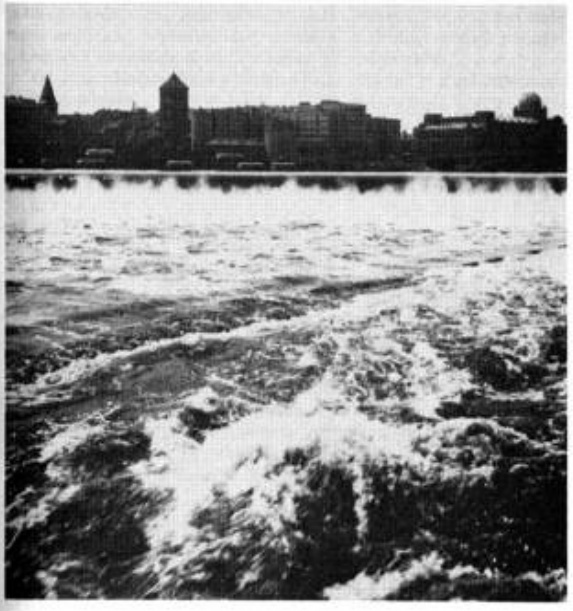

Ve Vltavě je tolik hnědé vody, že jez na Štvanici je skoro ***zarovnaný.*** *(str. 128)*

jako blesk dá Obé. Řekl jsem, že chci žiletky. „Mají to být naše, nebo anglické," zeptal se starý prodavač a druhý z pozadí zahučel: „Anglické on nebude chtít. Co kdyby je u něho našli! "

Od Jiřího Koláře došel z Berlína lístek. Na líci je Kurfurstendam, na rubu sdělení:

Je pátek a jaro
podivný neklid
na mě pad.

Neděle 8. dubna 1979

Sny měl jsem na dnešek nejmíň čtyry. První byl o tom, jak si jedna čtenářka přišla do redakce pro dřevěné dlabané mísy, které nám půjčila. Vodil jsem ji po redakci, což byla dílna plná drátů, malty, zdeformovaných barelů s vápnem, klopýtali jsme přes nářadí, odstavoval jsem opřené plechy a prkna, hledaje ty dvě mísy. Styděl jsem se a nakonec jsem čtenářce nabídl za každou mísu úhradu devět set korun. Pak jsem otevřel dveře do vedlejší místnosti, což byla stará maminčina kuchyň v Brumově, tam byla Madla, a když jsem řekl, co hledám, ukázala na lavici, kde ležely dvě dřevěné mísy, v jedné byl mák, v druhé fazole.

V druhém snu jsem přijel k Josefu Zemanovi, abych mu pomohl upravit k bydlení jakýsi opuštěný domek. Josef však vypadal jináč, nebyl

to vlastně on, a domek nebyla ta hlavní věc. Vedle domku stála opuštěná malá fabrička, neměla střechu, okna byla vytlučena, zařízení demontováno, zůstaly po něm jen traverzy pod stropem a železné úchyty ve zdi, některé stěny byly kachlíkové a pruhy prachu na nich vykreslovaly, kudy vedly roury, byla to fabrika chemická. Ten muž, kterému jsem měl pomáhat v domku, domek nechal a lozil po štaflích v té továrně, čistil stěny, odřezával trčící železa a rukama mi ukazoval, že stačí jenom dát sem skleněnou střechu. Viděl jsem, že tu může vzniknout velice excentrický, ale veselý ateliér. Jenom jsem žasl, jak se někdo může sám pouštět do tak strašlivé práce.

Třetí sen byl o rozhlase, odkud jsem zas odcházel, budova však byla orientována nikoli podél Vinohradské ulice, nýbrž kolmo a měla jen dvě patra. Po chodbách běhala spousta lidí, z nichž jsem neznal už nikoho. Všichni mířili do jídelny, šel jsem tam také, a tam byl připraven dlouhý a široký stůl. Právě na něj prostírali bílou látku, chystalo se představení. Účinkovat měla sekretářka dr. Ferdinanda Smrčky, ale když se objevila před stolem, vypadala jinak: měla dlouhé vlasy, postavu jak chlapec, žádná prsa. Oblečena byla do bílého lesklého baletního dresu, měla na stole tančit. Rozběhla se, aby vyskočila na stůl, ale nevyskočila a narazila břichem na desku. To

opakovala třikrát, říkal jsem si, že jí musí téct už krev. Pak jí, omdlévající, pomohli na stůl, ale já jsem se na to nemohl dívat. Po produkci se ke mně propletla mezi šedě oblečenými lidmi a pravila, proč jsem se nedíval, tančila mi prý na odchodnou. Já jsem v neklidu šel chodbami kamsi dozadu, kde byla řada stříhacích kabin, otevřel jsem dveře jedné z nich. Byl tam malý stolek, jenom jako ten sklápěcí v rychlících, u něj dvě kovové chromované židličky s plastikovým červeným sedadlem. Na jedné seděla Zdena. Řekla mi, že ona nemůže odcházet, a když s ní budu chtít mluvit, musím vždycky za ní sem.

Čtvrtý sen byl o tom, jak jsem s několika, vlastně s mnoha lidmi, ale jen asi tři měl jsem znát, pořádal falešný pohřeb. Kráčeli jsme sloupořadím po lesklé mramorové zemi podle smuteční hudby. Jeden muž vpravo a jeden vlevo nesli pod paží každý jednu půlku otevřené prázdné rakve. Pohřeb měl význam politický, mělo se jím cosi skončit a zvítězit. Já jsem v něm měl úlohu nevelikou: šel jsem v první trojici a odpovídal za úhledné zatáčení průvodu. Zatáčení však se, jak známo, děje okolo krajníka, ať vpravo, či vlevo. A pravý krajník to kazil: nevěděl, že musí šlapat na místě, než se trojice kolem něj otočí. Byl to „mladý muž“ Bakonczyk z 10. družiny od Baťů.

Vzbudil jsem se a zjistil, že je půl desáté.

Madla taky ještě spala, zatímco paní Hemerková se vracela už z druhé procházky s Donem, který štěkal, čímž mě vzbudil. Myslím, že toto zaspání zavinil letní čas plus nové vysílací schéma Hlasu Ameriky: vysílá teď až od 22. hodiny. Mimochodem, včera mluvili o tom, že Nejvyšší soud USA rozhodl, že dopravní policisté nesmějí namátkově zastavovat auta, jen aby něco zkontrolovali, nýbrž musejí mít konkrétní důvod. Mohou však přes silnici dát břevno a zastavit všechna auta, to není zásah do soukromí jednotlivého občana. Vaše starosti na naše hlavy!

Rouboval jsem, sestříhával zmrzlé pnoucí růže, já vlastně nevím, co jsem celý den dělal. Růže jsem stříhal shora dolů po kouskách, hledaje živé místo, ale skončil jsem vždycky až u kořene. Madla umývala okno, za týden budou velikonoce, a studovala si něco o skalničkách. Janek montoval zase Šváchu. Pomáhal jsem mu vložit do rychlostní skříně kardan a poloosy. Divil jsem se, jak někdo mohl něco takového napřed vůbec vynaleznout, nakreslit a pak tak ďábelsky přesně vyrobit. Museli bychom to považovat za velikou ztrátu Janova času, kdyby nebylo jasné, že jen jednou v životě má člověk dost elánu, trpělivosti a sil, aby rozebíral a skládal opravdické auto. Několik ozubených kol musel si dát udělat.

Kosíkovi dnes vůbec nepřijeli. Golden Spur

Delicious musel jsem zastrčit do kompostu. Těšil jsem se trochu, jak Karlovi zamotám filozofii svou větou o prostoru a hmotě.

Pondělí 9. dubna 1979

Vzbudil jsem se a první můj pocit byl, že cosi je hloupost. Zajímavé. Upjal jsem pozornost směrem, odkud radiace přicházela, a octl jsem se u svého objevu - totožnosti prostoru a hmoty. Ve svěžím mozku blikalo mi ponětí, že právě o tom jsem už dávno něco četl. Ani jsem nemusel vstát, vleže jsem odšoupl sklo knihovny nad gaučem a vytáhl knížečku: Albert Einstein - „Jak vidím svět“ (Čs. spisovatel, 1961). Helemese.

„Protože by se fyzikům 19. století zdálo zcela absurdní, aby samému prostoru připisovali fyzikální funkce nebo stavy, zkonstruovali si médium, které proniká celý prostor, éter, a ten měl být nositelem pochodů elektromagnetických a tím i světelných... Fyzikální prostor a éter jsou jen různé názvy pro jednu a touž věc“ (str. 37-38).

Objevil jsem tedy éter! Sice jej mezitím mí lepší kolegové opustili, ale došel jsem k němu samostatně, prostou důkladnou úvahou. Získal jsem nový důkaz o svém starém přesvědčení: „Kdybych se, milý mladý čtenáři, dal řádně do studia, musím objevit cokoli skrytého, sám a bez pomoci. Cokoli skrytého, důkladným

soustředěním. Jsem přesvědčen, že určité ideje objeví každý, kdo se zahloubá“ (Morčata, Toronto 1977, str. 101).

Listoval jsem Einsteinovými přednáškami a články. V článku o Russelovi najednou zahlédnu neuvěřitelnou větu: „Víra, že je možné pouhým přemýšlením nalézt vše, co je hodno vědění, byla v dětské době filozofie dosti obecná“ (str. 97).

Je toto možné? Ta knížka si se mnou hraje jak věštkyně. Dospěl jsem dětské úrovně ve filozofování. Co s tím naděláme? Vstal jsem a šel si nalít štamprlku VAT 69, což nikdy nedělám, jinak by to tu bylo zaneseno. Vešel jsem do kuchyně, Filip na mě začal hned nalétat, něco chtěl. Nikde jsem neviděl Kateřinu. Nemohl jsem ji najít. Šel jsem vzbudit Janka, abych se ho zeptal, jestli byla v kleci včera v noci, když se vrátil domů. Byla prý. Začali jsme odsouvat nábytek od zdí. Když jsme pohnuli mycím stolem, Kateřina vyfrnkla ke stropu. Ptáci létat dovedou, ale z díry sami nevylezou.

Seděl jsem potom chvíli a četl si Einsteina, někdo zazvonil, Jan to měl z kuchyně blíž, otevřel a přišel mi kývnout, že tam mám návštěvu. Stála tam spěchem rozprouděná paní H., na dlani držela krychlovou škatulku a s náznakem ironické sleční poklony mi ji podávala, usmívajíc se. Vzal jsem krabičku, otevřel, a tam byl složený hlavolam. Na horní plošce byl páskou přichycen

nejčasnější žlutý kvítek - podběl. Řekli jsme si na dálku šeptem jenom „p“, a šla.

Zdena je doma z nemocnice, a jako by chtěla zahájit radostnější existenci. Nemůže se rozhodnout, zda má dřív psát, či chodit po kadeřnících. Prozatím se rozhodla uspořádat miniaturní oslavu svého ožití. V grilu vzdáleném sedmdesát metrů od jejího bytu vypili jsme po dvou decích bitru. Slabé žluté světo, lkavá a pořád stejně tlustá hudba z automatu, a hned se zdá, že jsme někam jeli.

Mladší vlastenka Vlasta Chramostová přečtla za sobotu a neděli studie o divadle a sestavila seznam oprav. Je jich skoro šedesát. Když jsem přišel domů, umyl jsem v kuchyni okno k velikonocům, protože jsem to v duchu slíbil Kateřině, jestli nám neuletěla ani se jí nic nestalo. Potom jsem asi dvě hodiny opravoval podle Vlastina seznamu knížky. Sám sobě psychiatrem, Einsteinem a ještě pomocným mladým vlastencem, je toho moc. Ale je sranda.

V kuchyni Madla vaří, leží naznak na zemi, s vehemencí kope nohama nahoru v rytmu Moravanky, která vyhrává a zpívá:

Vysoký jalovec
vysoký jako já
přeskoč ho má milá
rovnýma nohama!

V hlasu zpěváků a zvuku trubek je taková radost, že zpíváme s nimi. Velice bych už chtěl jet do Brna.

Úterý 10. dubna 1979

Jarní prach vál po náhorních plošných polích a já jsem nemohl rozeznat, zda je to po smrti, či před narozením. Ty pocity se střídaly, mohl jsem se z jednoho do druhého kolébat, jak jsem chtěl. Nebylo už nikoho, kdo by ta prašná pole měl rád, ale skřivan se nad nimi nadál třepotal věrný jak bolící vzpomínka na radosti v mládí. Slunko zářilo nad západem žlutě jak za milión roků a hřálo málo, jako by Zem byla od něj o jednu dráhu dál. Až já se vrátím! Jak já budu rád tomu, co mi zbude!

Ale z mělkých průhybů žlutých suchých polí zvedal se nedaleko pahorek jak chladný kráter nad planinou z regolitu a vábil. Pod mými kroky drolivá půda sunula se dozadu, pahorek však přesto se vzdaloval! Ale podrobně takto mou chůzí probíraná pláň odkrývala své brázdy a zpracované rokle. V nich ležela terasová políčka staré trávy, útulná a zavřená jako komůrky. Byla však prázdná. Nad nimi stály opuštěné domy s okny obrácenými k žlutému slunci. Stísněně jsem mezi ně vešel a uviděl neznámého člověka. Leknutím jsem ho pozdravil, ale neodpověděl mi.

Vyšel jsem nad poslední dům, a ten chladný, dlouho vzdalovaný pahorek stál strmě přede mnou!

Když jsem suchou chřestící trávou vyšplhal na jeho temeno, ukázalo se ale něco jiného: to všecko, co jsem procházel, bylo jen zaváté dno velikánské sopky, to byl už kráter. Právě jsem přes jeden zub jeho okraje vyhlédl dolů, na živou planetu. Hluboko do dálky vlnily se lesy dál a dál, skládaly se v čáry a mizely pod světelnou mlhou, jež se táhla nad obzor ke svému původu, k slunci. Slunce mi připomnělo všecko, spadl jsem, a jako bych se přes ženský klín mohl dostat zpět na svět, přimkl jsem se k mrtvé suché trávě. Ale tam ženský klín žádný nebyl.

Zpátky přes prašnou pláň šel jsem nohama po svém stínu, za mými zády končilo světlo slunka, hleděl jsem k bílému chladnému tělesu na obloze přede mnou a můj poslední dlouhý stesk byl o tom, že moje maminka, ta si ještě mohla hrůzy z kosmických prostorů udržet za plotem svého života, v pouhé vedlejší poznámce k němu:

Za horou za lesem
měsíček se bělá
ráda bych věděla
co můj milý dělá

Zatušil jsem, že jednou tomu nebudu věřit, proto na důkaz své cesty zvedl jsem si malý oblý

kamínek, abych se naň mohl později podívat. Ale nemám ho.

Čtvrtek 12. dubna 1979

Probudil jsem se v brečlavé náladě, nemohl jsem se jí však věnovat, přišel Olda Unger. Oblékl jsem se a vyšel s ním do ulice. Přišel mi říct, jestli prý jsem nezapomněl, že u něho mám balíček dopisů. To jsem zapomněl. Jakých dopisů? Neví, dal jsem si je k němu před deseti lety. Jsou to možná dopisy od Zdeny. Ungerovi likvidují, balí, prodávají věci, ale v ruce žádný papír dosud nemají. Na urgence nejde odpověď. „Jak vůbec víš, že pojedete?“ zeptal jsem se. „Musíme už,“ rozesmál se, „protože za chvíli budeme spát na holé zemi, všecko prožíráme a co nevidět vypukne u nás hlad. Možná že nás chtějí vyhladovět.“

„Přijdu si pro ty dopisy příští týden,“ řekl jsem.

Rozešli jsme se před kostelem na Strosmajerově náměstí, a ta moje původní ranní nálada udeřila do mne znovu a silněji. Tím se prozradilo, z čeho pochází. Cítím se jako před neštěstím, o němž se bojím s lidmi mluvit, abych ho ještě víc nešířil a vlastně neuváděl v chod.

Vymyslel jsem si před krátkým časem, že navrhnu jednomu slušně situovanému muži,

který smí pracovat a vydělávat peníze, aby založil literární cenu. Budu mu dávat číst všecky lepší rukopisy, a když ho některý dost zaujme, dá mu cenu. Ta by mohla dělat deset či dvacet tisíc, dával by ji zatím anonymně, mohl by si ji sám nějak pojmenovat a později, až se znormalizují poměry, jeho jméno oznámíme veřejnosti. Nebo udělejme to obráceně: přečte si všecky lepší práce za poslední léta a rozhodne se, od kterého chtěl by číst něco nového, případně - a to už by bylo hodně sportovní - vyhlásí soutěž na téma.

Minulý týden jsem svému Muži všecky tyto návrhy přednesl. Překvapilo ho to. Řekl, že bude uvažovat. Dneska jsem si byl pro odpověď. Je špatná. Muž nevidí žádné zvláštní autory. Peníze by musel nejprv odložit bokem a pak se teprv zavazovat. Možná je bude moci věnovat, ale jistý si není, v poslední době se kolem něj dějí intriky, takže neví, bude-li moci vydělávat jako dosud, krom toho si bohužel zavedl, že o nakládání s penězi rozhoduje společně s manželkou a jí by takový výdaj na takový účel zněl skandálně. Ano, dal by ty peníze ihned rovnou mně, jestliže je potřebuju, abych mohl dopsat „Cestu na Praděd“. Odpověděl jsem, že to by byla trochu jiná hra, než jsem měl na mysli.

Řekl jsem mu, že dnešní poměry se dají posuzovat buď jako hrozně špatné, nebo jako rozdrcené v prvotní chaos, do něhož ten, kdo by

měl postřeh, může vsít semena nového, svého řádu. Naše literární kolonie se začíná vzpamatovávat k životu proti vůli úřadů. Věci se nám vracejí do rukou v hrubé formě. S trochou nesentimentálního romantismu se na to můžeme dívat jako na návrat do časů, kdy se evropská společnost sama skrze své vědomější členy starala o svá umění, zatímco stát měl blbou hlavu plnou daní, válek a náboženství. Tím jsem Muže znovu zneklidnil. Všichni potřebujeme, řekl jsem, drobná příjemná vzrušení, pochvalu a dary. Kde to brát? Tam, kde je. — Zůstali jsme u toho, že mu budu posílat po někom (to nezní tak výhrůžně jako mu budu nosit) zajímavé rukopisy z Petlice. Proč mi toto nenapadlo už před lety?

Zdenu jsem našel u stroje. Píše starému panu Havlovi paměti: dějiny Barrandova, Lucerny, historii rodiny, obraz pražské společnosti meziválečné. Navštívil jsem starého pána před časem, abych se dověděl něco o synovi v policejním obklíčení, a když jsem viděl jeho křehkou chůzi a vzrušenou, avšak ukázněnou tvář a na stole rozloženy dokumenty k práci, pocítil jsem paniku času. Slíbil jsem mu, že ho Zdena navštíví, ta však upadla do nemoci, mohla za ním až teď.

Bylo pěkně, donutil jsem ji vylézt a jeli jsme kousek za Prahu, k počernickému rybníku. Propustí v hrázi valila se bystrá voda, mohutné

kmeny stromů s holými korunami dělaly vzduch jak před slavností, žluté proutí stékalo vrbám s hlav jak dlouhé umyté vlasy. Bibisa lítala zleva doprava před námi, pila vodu z rybníka a dvakrát jakoby nic přebrodila potok. Omšelé zdi starých domů a dvorů, stromy a voda mě trochu urovnaly. Za tři čtvrti hodiny byli jsme zpátky v Praze a já šel ještě shánět nějaké maso na velikonoce.

Pátek 13. dubna 1979

Že zaleju rostliny, nakrmím ptactvo a že budu psát. Pěkně si urovnám věci na stole, roztřídím, co vyhodit, co někomu podstrčit. Že se prostě vykašlu na všecko a budu si dělat své. Že přeci ještě neumíráme, i když ovšem nebudeme žít už nějak moc dlouho. A uvařím si dobrý čaj.

Ale někdo zazvonil, byla to malá paní Helena. Nese mi sekyrku. Začínají pomalu likvidovat. Tábomická sekyra se mi prý hodí do auta. „Proč si ji nevezmete s sebou?“ Aby měli snadnější a levnější stěhování. Já se mezi ty lidi nehodím, co mohou jedny věci vyměnit prostě za jiné. Helena mi něco chce říct, ale venku. Jestli prý potřebuju něco vyřizovat, může mě vzít autem. Potřeboval jsem do městské knihovny, na Hradčany a ke knihaři. Počkala v kuchyni s ptactvem, než jsem se oblékl.

„Tak co mi řeknete?“ zeptal jsem se v autě. „Vy znáte různé ty dílny. Nevíte, kde by nám opravili koženou vazbu bible?“

„To vím, a to je všecko?“ řekl jsem. Řídila roztržitě, musel jsem ji upozorňovat na světla a řazení do proudů. Promluvila: „Vy asi, tedy jistě, nás odsuzujete, že odjíždíme. Řekněte mi tedy větu asi takovou: Nejezděte, protože je to neslušné nebo protože... já nevím, co byste rád řekl.“

- „Já? Rád? Ani mi nenapadne! “ Podíval jsem se na ni ze strany, něco bylo nějak divné. „Nebo jsou snad určitá slova,“ řekl jsem, „na která byste změnila rozhodnutí a nejela? Představujete si nějaká taková?“ Musel jsem ji upozornit, že naskočila zelená. Rozjela se a řekla: „Ano.“ Bál jsem se promluvit. Pak jsem řekl: „I když byste tím zmařila odjezd svému muži?“

„Proč. Mohl by jet sám.“ Bál jsem se promluvit, ona řekla: „Podívejte, já jsem teď dostala zas další nabídku k práci. Já opravdu nevím,“ bouchla pěstičkou do volantu, „jestli je to takové rafinované mučení, nebo náhoda, či se snad poměry obracejí. Mám možnost dělat s kamarádkou na vyhořelé Svaté Hoře u Příbrami. Už jsme se tam byly podívat. To je něco, o čem jsem vždycky jenom snila. Takový úkol tam sotva dostanu.“ Pravil jsem: „To je náhoda nebo takové rafinované mučení, poměry se vůbec nelepší.

Někdo prostě neví, že vy nesmíte pracovat. Až se to doví, zašlápne vám to zas.“ Chvíli jsme jeli, potom jsem se vrátil k dráždivému bodu: „To se mě ptáte na názor jako asi tatínka?“ Odpověděla šikovně: „Připadám vám jako vaše dcera? Cítíte mě jako dceru?“

„Ne,“ řekl jsem. A na novém odstavci jsem dodal:

„Ale připomínáte mi, že dceru nemám. A chtěl jsem mít.“

Tu přesnou větu, která by ji zastavila na útěku, už jí neřeknu. Nejostřejší chvilka je pryč. Odjede, ať jede. Pro mne se tím pokládá do hrobu.

Bílá sobota 14. dubna 1979

V Katolických novinách psali, že v kostelíku na Lhotce mají novou křížovou cestu, od Stádníka. Zajeli jsme se tam podívat. Je to nezvyklá podívaná: zastavení jsou vytvořena hlubokým reliéfem nebo od zdi odpojenými sochami a zobrazují závěrečné scény ze života nikoli Ježíšova, nýbrž lidstva. Bičování — děje se na otrokářské galéře. Pak třicetiletá válka - koncentrák - atomová bomba a tak dál. Nestačili jsme všecko rozluštit, nechtěli jsme rušit zbožné lidi, kteří přišli uctít Boží hrob. Jak se takové experimentální dílo octlo v jakémsi kostelíčku na

předměstí Prahy? Člověk dnes neví, jestli je to zásluha podnikavého faráře, jenž si troufl, anebo vina ustrašené církevní administrace, jež si naopak netroufla umístit dílo do významnějšího kostela. Madla řekla: „Není malých a velkých kostelů."

Do oltáře je vestavěn zlomek mariánského sloupu, který stával na Staroměstském náměstí. Nástěnná informace u vchodu líčí obléhání Prahy Švédy, jejich odchod, vděčnost obyvatelstva Matce Boží za záchranu města, postavení děkovného sloupu a pak pořád se opakující pokusy o jeho zboření. S kroceným rozhořčením autor informace píše, že sloup musel ovšem padnout, jakmile poslanec Šťastný vrhl do socialistického davu demagogické heslo, v němž spojil porobu na Bílé hoře s mariánským sloupem. Dav se odebral na Staroměstské náměstí, a neví se, kdo hodil provaz. Stalo se 8. listopadu 1918, v prvních dnech československé svobody: však to s ní taky podle toho dopadlo - píše autor, mnohem jemněji než já ovšem. To mě pobavilo, rozjařilo, pocítil jsem škodolibý souhlas. Pořád si myslím: národ, který boří své v jiných náladách stavěné pomníky, čímž chce opravit zápis o svém charakteru, místo aby opravil svůj charakter, ten národ patří rozmazat.

Krom toho jsou do informace vmontovány rozkošné drby, které Madlu vždy a všude zajímají

nejvíc. Však taky - píše se tam - Panenka Maria původce toho zločinu potrestala: onemocněli těžce nebo zemřeli. Například poslanec Šťastný: jeho syn získal pak smutné prvenství jako pachatel prvního politického atentátu v „svobodné“ republice, atentátu na ministra Rašína. „Myslel jsem, že kácím sochu,“ řekl potom.

Madla má na světě ojedinělou filtrační schopnost přijmout ze všeho přesně tu vědomost, která podpoří její obraz o každé věci. Má své vlastní dějiny lidstva, své dějiny literatury, své náboženství, svou síť sovětských rozvědek. Když jsme ze Lhotky odjížděli, pravila omámené: „Všiml sis! “

„Čeho.“

„Že všichni byli potrestáni. Nenapadá ti nic?“

„Co by mi mělo?“

„Seifert má přeci v Deštníku z Piccadilly básničku o tom, že Holan má doma hlavu Panny Marie, kterou on, Seifert, viděl předtím válet se na Staroměstském náměstí. Oni dva tam taky byli! “

„A co?“

„No že Holan nechodí vůbec a Seifert špatně.“

„Panenkomaria! “ řekl jsem.

Teď listuju a ze Seifertovy básně „Hlava Panny Marie“ opisuju:

/../
Sotva jsem vešel,
Holan zavřel prudce knihu
a zeptal se mě jaksi pohněvaně,
zda také věřím, v posmrtný život,
nebo v něco ještě horšího.

Já však jeho slova přeslechl.
Na nízké stoličce u dveří
zahlédl jsem odlitek ženské hlavy.
Proboha, tu znám!
Ležela tam, spočívajíc na tváři
jako pod gilotinou.
Byla to hlava Panny Marie
ze Staroměstského rynku.
Shodili ji poutníci,
když právě před šedesáti lety
vraceli se z Bílé hory.
/../

Za chvíli Madla řekla: „Ale ta Braunerová! “
„Co udělala.“
„No položila na místo sloupu zelený věnec. Čekala, že dav ji roztrhá, lidé však jenom zaraženě hleděli. A Myslbek? Ten takový revolucionářský zločin zavrhl.“
To je to právě: vždycky se mezi námi najde zároveň pár spravedlivých, sice je jich hluboko pod boží limit, ale zase z těch hříšných vždycky

někteří své hříchy opějí tak krásně, že Pámbu prostě neví, co s námi.

Pondělí velikonoční 16. dubna 1979

Je noc zas. Všecko mě bolí od rytí. Sázeli jsme zemáky (to jsme měli dělat před čtrnácti dny) a přesazovali jahody (to loni v srpnu).

Přijeli jsme tedy v sobotu na zahradu a tam se slavilo opravdické vzkříšení. Náš lesní palouk byl plný sasanek. Na skalce svítily cípatými květy botanické tulipány. Ze země leze eremurus, všude objevujeme nové a další zoubky zdejších divokých lilií. Jenom mé rouby zatím mlčí jak zařezané. Rybíz v neděli ještě nic - a v pondělí kvete. Angrešt bude zas letos obsypaný.

Z domu si Madla přivezla vyprané prádlo, odpoledne je na slunku usušila, večer žehlí a povídá mi, jak ji Fantom pozval na „kádrový pohovor“. Vytkl jí, že zneužívá svého postavení - „Ale vždyť tam žádné nemáš! “ pravím - k politickému rozvracení lidí. „Jak?“ ptám se. Roznáší prý o něm, že je fízl. — „Ale vždyť on přeci je! “ pravím. Dále prý není v poslední době už tak obětavá v práci. „Co tím mínil, to hovado?“ ptám se. Dříve prý se nestalo, aby nešťastného klienta jenom chladně objednala na konzultaci k někomu z psychologů. „Ale vždyť ti sám zakázal hovořit s lidmi! “ To mu taky namítla, ale on mávl

rukou: Oba přeci víme, paní Vaculíková, že to nedodržujete. „Odkud vůbec ví, jak jsi s tím klientem mluvila?“ Prý náhodou přislýchal telefon. „Náhodou? Je to fízl! “ zařval jsem. „Jak to, žes okamžitě nedala výpověď! Já tam půjdu a všecko tam rozkopu. Já mu řeknu, že on politicky rozvrací lidi. Oni si pomalu začnou myslit, že jejich myšlenky jsou směrodatné, že jejich pohled je normální a že jsou nám snad rovni! Taková hovna státní v službách nepřátel!“ Když se takto moc rozzuřím, začne mi Madla dokazovat, že to vlastně není tak důležité. Že přece ví, kdo je Fantom. A že on snad ani není ten nejhorší, snad to i dělá nerad a skoro z donucení. Ona už zpozorovala, že tyto výhružné a surové „pohovory“ dějí se vždycky v dubnu...! Vytáhla kalendářík z loňska, nalistovala duben a ukázala mi zápis: Fantom — kádrový pohovor. A tak žehlení končí nálezem, že asi nejde o nový záhadný útok, nýbrž o pouhé šablonovité plnění původního, pořád platného harmonogramu morálního teroru.

Ale představuju si, jak jdu za Madliným ředitelem a dělám s ním toto: „Rád bych vám připomněl, že my jsme v pořádku, vy ne. Vaše povinnost je starat se o lidi, ne o stát. Vy i já dobře víme, že moje žena je lepší než vy. Nejenom že ji špatně platíte, ale ještě ji urážíte. Jestli s ní nezačnete jednat líp, už sem nepřijde,

já jí to zakážu. Mlčte, to rozhoduju já! Přišel jsem vás upozornit, jaké je původní a správné postavení věcí. Sleduju vás a všecko píšu.“

V noci mě vzbudilo kňučení. Znám to už, mívala to vždycky: někdo jí bral děti nebo mě viděla padat ze skály, lezli po ní hadi, ztratila ruce nebo všecky zuby. Natáhl jsem ruku přes uličku a dotkl se její hlavy. Řekl jsem: „Už je to pryč.“ Vzbudila se a věcným klidným hlasem řekla: „Byla jsem mezi samými vrahy.“

„Jak to poznalas?“

„Měli takové masky.“

Když je noc ve své faktické půli, jako třeba teď v půl druhé, buďto musím končit, protože už nechci psát, nebo nevím jak dál, což se projeví třeba žízní. Jdu vždycky do kuchyně a rožnu. V kleci na bidle nebo na kleci tkvějí dva péřové chuchvalce, hlavy pod křídlem, jenom se hebce nadouvají drobným dechem. Na gauči dýchá Madla, natažená nejčastěji na zádech nebo na břiše. Podle toho, jak je venku, přivřu nebo pootevřu okenní ventilaci. Otvor však nesmí být větší než na píď. Když brzo ráno ptáci začnou kroužit své prudké, dobře vyspalé spirály, aby jim nějaká nevyšla rovnou do okna. Do menších mezer, než je rozpětí křídel, se nepouštějí. (Můžou při nezdařeném přistání zapadnout za nábytek.) Přitom vzbudím Madlu obyčejnou, běžně pronesenou větou, jako by seděla u stolu.

„Není ti zima? Nemáš žízeň?“

Jako by nespala, odpoví pusou přivřenou loktem: „Není. Nemám.“ Nebo: „Je tam hořký čaj?“ Pak chce vědět, kolik je hodin. Jsou třeba dvě, jak teď, už mezitím. „To je dobře,“ libuje si, „spím jak blázen.“

Tak to většinou vypadá. Jdeme to vyzkoušet teď.

Rožnu. Filip na bidle, Kateřina v hnízdě na vejcích. Madla na zádech s jednou nohou holou: „Kolik je hodin?“

„Dvě.“

„To je dobře.“

„Máš žízeň?“

„Snědla bych maličké jabko.“ Dostává jabko. Dívám se, co já bych si vzal. Madla: „To maso nesmíš, to je Ondrášovo do práce.“ Napiju se jenom piva. Pravím: „Dobrou noc.“ Zhasínám.

Úterý 17, dubna 1979

Udělalo se zase chladno. Do Prahy se není nač těšit. (A když pomyslím na jistou věc, na niž bych se těšit mohl, dělá se mi až smrtelně smutno. Pryč s tím! „Šťasten, kdo s tímhle nemá nic!“) Mé práce na „Milých spolužácích“ váznou, protože se nemůžu dostat přes komentář, který by měl být vtipný, trefný a platit stále. Mám vůbec moc práce.

Navštívil mě přítel C., aby mi od B. předal další kus úkolu „S“.

Tvářil se nešťastně: vzal jsem ty papíry, nahlédl do nich a pocítil rozhořčení. Byla to táž část, kterou nám už dal, jenže úplně přepracovaná, doplněná novými údaji. „Co to znamená?“ zeptal jsem se.

„Já nevím,“ pravil C., „on snad je cvok.“ Ale B. není cvok, je literární vědec každým coulem, což je skoro to samé. „On říká,“ pravil C., „že když už se taková věc jednou dělá, musí být stoprocentní. Přišel na nové podrobnosti a chce, aby byly zařazeny.“

„Ale proč raději nepokračuje dál dopředu! “ řekl jsem. Přítel C. pokrčil nešťastně rameny. Nalil jsem mu štamprli VAT 69.

Náš Jan dělá dneska maturitní písemku z češtiny. Témata nebyla ani tak hloupá, jak se dalo čekat. Jan si vybral vliv dětské četby na utváření postojů či povahy nebo čeho. „Tos psal o Malém Bobešovi, že,“ řekl jsem. Plevův Bobeš byl knihou všech tří našich kluků. „Zamontoval jsem tam Malého Bobše, Bylo nás pět, Kočku modroočku a zmínil jsem se o Vernovi a Troskovi.“

„O Troskovi! Tos udělal, člověče, správně! “ řekl jsem. „A inženýr Zababa?“ zeptal jsem se. Janek vstal od stolu, udeřil se do hlavy: takový nevděk!

„To je hrozné, já jsem hloupý! “ Když Pavel

Nauman, autor pohádek o lokomotivách a jejich konstruktérovi Zababovi, nedávno zemřel, ptali se naši kluci, jestli by neměli rodině napsat.

V posledních dnech začínal jsem myslet na to, jak nemám peněz, a ejhle, dostal jsem tři tisíce franků od paní Bucherové, nakladatelky v Luzernu. Dnes. Dále jsem dostal na pozítřek pozvání k majoru (?) Fišerovi. Zkusím hádat, oč jde: buď o můj jarní fejeton, nebo mou odpověď v anketě k 28. říjnu. Nebo vůbec nepoznám, oč mu jde.

Není se nač těšit a žádná radostná setkání se nepřiházejí, nikdo z přátel nemá premiéru ani vernisáž. Překvapivá pozvání k oslavám osobních úspěchů stále nepřicházejí. Co je Pavel Kohout pryč, nemáme ani žurfixy, kde člověk měl naději někoho určitě vidět. Nemůže přijít žádná dobrá zpráva: Jana jistě na vysokou školu nepustí a příští telegram do naší rodiny bude neblahé oznámení o paní učitelce. Mám jedině dobrou zprávu pro Karla Pecku a těším se, až mu ji budu moct říct, ale nemůžu ho sehnat. Madla se těší do důchodu.

Pátek 20. dubna 1979

„Adolf Hitler wurde am 20. April 1889 in Braunau geboren…“

Včerejšek se skládal z dvou událostí:

výslechu dopoledne a přednášky u Tomina večer.

Major (?) Fišer si tentokrát přivedl mladšího kolegu, mám ale podezření, že ten mu je či brzo bude nadřízeným, jsa chytřejší, energičtější a maje silnou vůli po úspěchu. Chtěli znát, proč jsem napsal fejeton „Pokus o jiný žánr“, odkud jsem k němu vzal podklady, jak to, že vyšel v „Listech“, a zda za to dostávám honoráře. Výslech trval tři hodiny. Řekl jsem jenom, že článek jsem napsal ze sympatie k Janu Šimsovi, informace měl jsem z obžaloby, rozsudku a z vyprávění členů jeho rodiny. Jinak ty tři hodiny - výměna monologických prohlášení o ústavě, zákonu, svobodě slova, Chartě 77... atd., jako vždycky. A mimořádně - jen u této příležitosti! nenechejte si ujít! - můj výklad symboliky kříže a dvou lotrů. Major (?) Fišer na to hleděl se snědým mlčením v těžké unavené tváři, kdežto mladší muž, když mě byl živě vyslechl, pravil: „Já vám to neberu. Ale my tady nejsme křesťani.“ Uvěřil jsem mu stoprocentně.

Když člověk jenom správně pozná příležitost, vždycky sklidí požitky. Víc o výslechu nemíním psát, ač bych měl co. Až jestli mě zas budou zvát. Určitě se já dovídám od nich víc než oni ode mne. Například řekli, že viděli fotky O.S. z Elliny svatby, které mně O.S. ještě nedal! V jednu chvíli mladší nekřesťan s pohledem na hodiny pravil: „Teď právě váš syn dělá maturitní písemku z

ruštiny.“ Nereagoval jsem. Významná byla jistě i poznámka, že je asi mrzuté mít dům a nemoci v něm bydlet. Kdyby se uvolnil, odstěhovali bychom se tam? Odpověděl jsem, že s tím přáním jsme ho přeci kupovali. „To byste pak nemohl běhat celý den po Praze, organizovat lidi, sbírat informace a roznášet Petlici! “

„Vidíte, měli byste se mnou míň práce.“

„Proč jste nám o tom neřekl,“ smál se mladý nekřesťan. „Žasl jsem, že vám to nenapadá samo,“ smál jsem se také. - Člověk kvůli nim se i bojí chtít, co by normálně chtěl.

Večer jsem byl u Tominů. Tomin loni napsal několika evropským univerzitám o své práci na filozofickém úhoru a poprosil o kolegiálni pomoc. Dlouho nic, až ejhle - přijela z Oxfordu profesorka. Téma mě zlákalo: Identita lidské osobnosti. Unaven dopoledními dojmy usnul jsem před večerem s knížkou na břichu, a když jsem se vzbudil, nikam se mi nechtělo. Ale pomyšlení na Tominovu radost z profesorky mě přece zvedlo. Šel jsem, a byl jsem odměněn.

První příjemné překvapení bylo, že na Oxfordě může pracovat cosi tak ženského, mladého a přitom dobrovolně moudrého, a druhé, že jsem paní profesorce sám rozuměl! (Tomin pak blokově překládal.) Její přednáška neobsahovala nic neslýchaného, zejména žádné exaktnosti krom anatomicko-neurologických,

týkajících se funkce mozkových hemisfér. Dávno neslýchaná byla pro mne, a pro přítomné studenty úplně neznámá, svoboda a volnost úvahy vedené bez poslušnosti či podřízení nějaké doktríně, školní osnově nebo tzv. výchovnému cíli. Učitelka sahala k příkladům z literatury, z filozofie a psychologie jako k materiálu, z něhož stavěla něco, co si smýšlela sama.

Na začátku citovala Hobbese: Kdybychom princi a ševci prohodili mozky, kdo bude pak princem a kdo ševcem? K totožnosti paměti je třeba přibrat totožnost těla. K hledisku subjektivnímu zas hledisko sociální: protože ať by se oba postižení cítili čímkoli, musíme se ptát i jejich manželek, v kom poznávají svého muže. Buňky těla se za život několikrát vymění, pouze paměť přetrvává, i když propadá regresi. Člověkovo „já“ se proměňuje, máme dokonce několik „já“ současně, podle místa, funkce a účelu. Jedno plynulé celoživotní „Já“ se skládá z dílčích, jež se přesahují: po vzpomínkách následují vzpomínky na vzpomínky. Jednota osobnosti je jako provaz z vláken spředena z přání, tužeb, morálních zásad a podobně. Čím delší tato vlákna osobnosti jsou, tím je osobnost pevnější. Osobnost se musí vědomě pěstovat a uvádět v řád, má-li odolat vlivům, které ji chtějí rozbít. Osobnost je tedy spíš nežli něco stálého a ohraničeného stálé úsilí o pevnou jednotu. Je

vyjádřena svým vývojem.

Přednáška končila příkladem z literatury: Syn bohatého ruského statkáře si v jednadvaceti letech řekl, že kdyby on rozhodoval, rozdělil by půdu mezi mužiky. Písemným prohlášením zavázal svou mladou manželku, aby třeba proti jeho vůli tento jeho úmysl provedla, až otec zemře, on se stane majitelem statku, ale jeho dnešní ušlechtilý záměr přestane se mu líbit. Došlo k tomu za pětatřicet let! Nový majitel půdy se svému úmyslu z mládí zuřivě bránil. - Příběh zůstal neukončen, jako hádanka kdysi pro čtenáře, dnes pro nás.

Našinec si pomyslí, co tahle soudružka učitelka vlastně tu mládež učí. Nakonec tomu dala korunu v diskusi, když řekla, že úvahy o totožnosti lidské osobnosti vždycky budou do jisté míry, jak jsme si dnes prý dokázali, pouhou zajímavou intelektuální hrou. Diskuse byla skoro tak dlouhá jako přednáška. Posluchači byli nejvíc zaujati citovanými vzrušujícími, někdy až komicky působícími experimenty s relativně nezávislou činností mozkových hemisfér. Když se pak diskutéři po napomenutí pana ředitele Tomina zaměřili k abstraktnějším aspektům osobnosti, bylo pro mne zajímavým, že všichni ti mladí se nejvíc vraceli k morálním principům, jež mají skládat či řídit osobnost. To mě ponouklo, abych jim nabídl příklad velice experimentální:

Známe všichni osobnost, která sebe samu pociťuje velmi vědomě, sociálně se angažovala vždycky velice silně, je naprosto konzistentní a v celém svém vývoji identická. Mě pořád překvapuje, jak mnozí lidé její pevnost nechápou, nevidí a kolik úzkoprsosti a netolerance jí projevují. Je to Pavel Kohout. Je si naprosto věrný v úsilí o poznání skutečnosti i v poctivé snaze jednat podle toho. Pro určité složky osobnosti míra jeho aktivity v mladém věku přesahovala stupeň jeho poznání. Nesoulad těchto složek plynule odstraňoval, a tak neustále obnovoval a utvrzoval svou identitu. Jenom nepochopením to lze označit za případ diskontinuity a říkat, že Kohout dělá salta. Kritérium morálky zdá se mi nejméně spolehlivé, protože přiloženo zvenčí může se rozcházet s tím, jež uznává posuzovaná osobnost. Podle mne hlavní je úsilí o pravdu a soulad s ní, morálka vyjde z toho sama, a nikoli třeba ihned.

Studenti zdáli se mi trochu překvapeni volbou příkladu a až na Bednáře, který něco zabrumlal, mlčeli. Paní profesorka mě pochválila. (Tomin jí překládal.) Měla na sobě černé kalhoty z lesklé látky, která dělala ostré puky, a matně šedou blůzu s přebytkem látky na prsou a na pažích. Působila jako dívka v taláru!

V televizním zpravodajství dnes vysílali záběry z celostátní konference učitelů. Chvíli

jsem nad tím žasl, pak hnus převážil nad úžasem. Řečník s nemyslivým čelem, že si horší ani nemůžu představit, hlásal, že jen učitel oddaný principům..., tak jak jsou konkretizovány v usneseních..., může vychovat generaci lidí, kteří rovněž... Kamera ukazovala, jak několik bystřejších moronů si tuto fungl novou myšlenku zapisuje.

„... but his soul goes marching on."

Sobota 21. dubna 1979

Po pevné lesní silnici, vlhké a stinné, došli jsme k místu, kde do příkopu vtékala stružka zamořené vody. Vznikla tam bahnitá louže s olejovitými puchýři a hroudami rozpadající se jakési hmoty.

V louži byl hozený veliký kámen a dva zatlučené kůly spojené latí měly usnadňovat přeskok na druhou stranu. Žena oblečená do tmavých kalhot a černého pláště dala mlčky znamení, že tady to je, a lehce přeskočila. Chystal jsem se jít za ní, když tu jsem si všiml, že se v rozpacích dívá k mému rozkroku, dokonce udělala jakýsi varující posunek, aniž se však skutečně hnula. Pochopil jsem, oběma rukama jsem se odspodu trochu zaclonil a přeskočil za ní. Nad sebou jsem slyšel dunění vagónu, pode mnou ubíhaly koleje. Držel jsem se na podvozku

poměrně bezpečně, starost měl jsem jinou: jak udržet svůj *hard on* po celou dobu, než se - která? — vrátí z — no nazdar! - emigrace.

Dámy ať prominou.

Pondělí 23. dubna 1979

Ponuře červená obloha je zastřena vodorovně kalnými čmouhami, od obzoru blíží se písečná modrozelená pláň a po ní tančí sem cosi směšně červeného, vypadá to jako zvlněný trojúhelníček nebo káča špičkou nahoru, má to dole vystrčené tenké nožičky a ručičkama si to přidržuje své dva dolní cípky jako sukénku. Tělo je zároveň obličej, vlastně je to katovská kápě! V ní prostřiženy tři usmáté otvory - oči a ústa. Je to veselé. Špičku kápě zdobí malinkatá šibenička místo střapečku. Prapodivná bytost se přibližuje výhrůžně do popředí obrazu, už zaplňuje skoro polovičku jeho levé strany. A v pozadí se stejně třepotavým tanečním pohybem blíží dvě malé dětičky toho. Pláň zezadu dopředu tmavne až dočerna a na temném poli úplně těsně přede mnou rostou na ní drobné bělounké kvítky.

A protože malířka dělá samé takové a podobné obrazy, napadlo mi dát se od ní portrétovat. Co uvidí, kdo takto vidí? Přijala výzvu a už od loňského podzimu tam asi jednou měsíčně chodím. Zatím je 7. toho hromada

uhlových kreseb, co nejrealističtějších, ale teď už by je brzo měla odložit, zapomenout a vymýšlet si na mne! Jsem na její inspekci zvědavý, a jestli se jí něco podaří, tož abych se i bál. Jejím figurám bývá vidět do hlavy, stromy mají rozpjaté ruce, lidé tkvějí kořeny v zemi, v únoru nahý muž vede na šňůrce čtyřnohého kohouta s krvavým hřebenem, žena upevňuje kolíčky prostěradlo na šňůru, nad prostěradlem je vidět její hlava a zvednuté ruce, pod ním bosé nohy, avšak stehna, břicho a prsa skryté za prostěradlem promítly se na ně rentgenicky jako dlouhé kosti, pánev a žebra. Když mě malířka kreslí, sedím, dívám se na ni, kdo to asi je, a oba mlčíme. Neodvažuju se na nic ptát, to jest netroufám si mluvit o tom, co je tu přeci výslovně všude kolem namalováno.

Když jsem se tam dnes objevil po více než šesti týdnech, udělala jakousi mrzutě netrpělivou grimasu. Ale nepřišel jsem na kreslení, přišel jsem, abych ji s mužem a dětmi pozval k nám na zahradu na některý z májových svátků.

Lístkem z Mnichova potvrdil šťastný párek manželů Ella-Horákových, že už jsou dávno tam, a ona chodí prý demonstrovat za ženská práva. Těch je u nás přece nadbytek, proč odjížděla? Když někdo je tak laskav, že se uchýlí do jiné, lepší země, proč tam slušně nedrží aspoň deset let hubu? Za pozdrav jsem ale poděkoval.

Pan Václav poslal přání k velikonocům, v

němž poděkoval za jarní fejeton a knihy, které jsem mu poslal. Od paní Miillerové z Brna, maminky Jiřího, dostal jsem výpisky z jeho dopisů psaných ve vězení.

V době, kdy tam byl už dva roky, píše např.: „Svým způsobem je vězení obdobou kláštera. Cela se podobá cele. Je-li člověk dost klidný, není-li roztrpčen a může-li se soustředit, jsou možnosti k rozjímání neocenitelné. V mnoha směrech mám pocit, že podruhé dospívám. Jsem vděčen za tuto příležitost... Vězení je příspěvkem k poznání sebe sama a nemilosrdně prověří tvé domněnky o sobě...“ - Je to nejmírnější diskusní ohlas, jaký mi došel. Plachá poznámka z pozadí.

Musel jsem jít předvést svůj úsměv dr. Kurkovi, který bude rodit, a sice štěňata, prostřednictvím své boxerky Aury. Jde proto na dovolenou a chce mít v hubách pořádek. Nabízel mi budoucí štěně. Nechci. Zeptám se Dalibora Klánského, jemuž před dvěma lety umřel boxer Filip. Dalibor u nás nějak dlouho nebyl! Zlobí se? Je řada na mně jít k němu.

„Kolik štěňat čekáte?“ zeptal jsem se dr. Kůrky. „Může jich mít i šest. Já bych rád tak tři.“ Má čuby dvě, čekají na něj v autě u kostela vždycky, někdy s nimi jde do práce a z práce pěšky, bydlí v Tróji! S tou druhou čubou byl na jakémsi hodnocení, dostala dobrou známku za chování, maličké mínus za exteriér, protože je asi

o centimetr delší a tváře jí visí o tři milimetry níž, než kolik má porota v oku. S ukazovákem v mordě (mé) mi líčil, jak se zkouší povaha psa. Velice to štípalo, až mi slzy vyhrkly. Ještě tak před pěti lety vykládal výhradně o nových vrtačkách, jezdil na výstavy zubolékařské techniky a choval odborné katalogy. Uvažoval vystěhovat se do nějaké země, kde zubolékařstvím táhne svěží van, ale přednost by byl dal tomu, kdyby směl jenom jezdit na sympozia a uvidět někdy v životě jinou ordinaci než svou. Nakonec ale musel být rád, že prosadil na úseku ROH, aby kovové dveřní rámy, okna a topné vedení byly v celém zubním oddělení natřeny podivuhodným odstínem tmavomodré barvy, který sám namíchal podle jednoho z cizích katalogů.

Když jsem vyšel na vzduch, pocítil jsem v puse, že mám trochu jinak postavené „s“. Přes ten porod to však vydržím a koncem května dostanu definitivní, jistě perfektní. Obešel jsem kostel sv. Antonína, vyhledal červené žiguli kombi a nahlédl do něho. Sama sedmá Aura na mne ledabyle pohlédla, ani nezvedla hlavu z tlap. Ta druhá se přiblížila ke sklu a přesně dle norem správného chování psa své rasy, s nímž jsem byl seznámen, řekla své jedno povinné těžké haf.

Úterý 24. dubna 1979

Mám ten balíček dopisů od Oldy Ungera. Dopisů je přes padesát. Došly mi v roce 1967 po sjezdu spisovatelů. Je to jenom část, kterou schovala asi Madla, ostatní zůstaly tehdy v redakci LN, bylo jich na dvě stě. Všude poznámka „odpovězeno“, byl jsem pečlivý. Přečtl jsem si je, napadlo mi dokonce něco z nich vypsat a tady ocitovat, ale nejde to. Je to jeden výbuch sympatií, pro mne nebezpečných tehdy, protože velice zavazujících. Kdybych byl chtěl potom v roce 1968 založit nové hnutí nebo aspoň politickou stranu, měl jsem je. Lidé úplné vykřikli, a co na mě z dopisů vane duchem už zapomenutým - byli to vědoucí, myslící a čtoucí lidé, vše jim bylo jasno, byli přesně na tepu a proudu. Ačkoli se s nimi redakce nemohla nijak otevřeně dorozumívat, byli všude okolo a jenom četli, ten veliký náklad novin (přes 300.000) nám o tom dával zpětný signál. Byli mezi nimi ještě lidé republikánského písemného mravu, demokratického rozhledu po dějinách i sokolské hotovosti ještě jednou uvěřit v svou čest a jít! Byli tam dělničtí skeptikové a vesničtí, z decimace se pomalu zbrchávající sčetlí sedláci a ještě víc jejich řádně zvalchované děti, penzionovaní učitelé a plno jakýchsi chemiků a techniků, nových a ironických, žádajících důkazy, důkazy... a pak snad úkoly. Česká kulturní obec.

Ty dopisy musejí zase z domu. Možná bych je měl dát opsat, aby zůstaly za doklad. Jsou mezi nimi i první dva dopisy Šimsovy, tak jsme se seznámili, píše mi o „Sekyře“. A pozvání Tytlovo do Borové u Poličky, kam jsem pak skutečně ujel z rozdrážděné horké Prahy. Ten týden na evangelické faře v horské vísce byl poslední můj čistý čas, jenom můj, kdy jsem byl sám v krajině a mohl se jak zastara, to jest zamlada, pořádat se svými sklony. Od té doby cítil jsem, že mě práce, povinnosti, výbojná povaha i závazek z řečeného slova tlačí do popředí dění a lidí a sirénní hlas slávy varuje mě před zkázou. Nevím a nebude dozkoumáno, jestli bych si byl uměl udržet nezávislost na svém úspěchu, můžu se jenom dušovat, že ano a že naší rodinou rozlehl se šaškovský smích, když se příštího jara začalo mezi našimi přáteli mluvit o mé snad nutné a povinné politické kariéře. To už jsem se staral, jak zademonstrovat, že míním jednat veřejně právem čistě soukromým a že jsem svou řečí na sjezdu jenom chtěl ukázat, jak si myslím, že by měli mluvit všichni. Taky přede mne tehdy život, bylo mi jedenačtyřicet roků, hodil silnou kartu srdcovou, nedalo se jináč než trumfovat esem kulovým, a hra šla o jiném. Napadá mi až teď: nechtěl jsem ovládnout politiku, chtěl jsem ji zničit. Byl bych si snad i pomohl sám, svými způsoby, ale byl tu někdo, kdo viděl, že tolik

potřebuju pomoci, a nemohl mi ji odmítnout: Sovětská armáda.

Usmívám se, když čtu v dopisech znova a znova ta dobrá slova: „Kdybyste někdy cokoli… “

Středa 25. dubna 1979

Včerejší zápis chtěl jsem vléci déle, ale bylo moc pozdě, nechal jsem to na dnešek, dnes čtu, co jsem napsal, a taktak že to netrhám a nezahazuju. Jistě bych měl zapsat o některých starších událostech co nejvíc, dokud si vůbec něco pamatuju. Je mi'to ale protivné. Když vám lupne v kotníku a ten pak při chůzi bolí, najdete si způsob chůze, při němž se bolestivá poloha jaksi obejde, a někdy ani nemusíte kulhat. Za čas, až se bolest ztratí, začne vám noha sama šlapat normálně, ani nevíte odkdy. Když omylem nebo zkusmo šlápnu do některých událostí svého života, cítím, že to ještě furt bolí. Tak toho nechávám, a pěkně zapomínám. Jednou se k nim rád možná vrátím a nebude mi dělat potíže pěkně si je znovu vymyslit. To pak jsou pravé memoáry.

Čas musí strašně letět! A mně se zdá, že stojí. Rok šedesátý osmý zdá se mi být zároveň onehdy a zároveň velice dávno. Ze je to asi dost dávno, beru na vědomí, kdykoli čtu historické úvahy o něm. Vždycky jsem trochu i uražen tím, jak to všecko umějí zhodnotit, jaké věcné a takové

moudré rozbory a dokonce dokumenty můžou už předvést, historikové. Připadá mi to drzé a necitelné: my ještě živí oblézáme svou teprve dohořívající Trójou, a oni přes nás už rozkutávají svůj Hisarlik.

Jedeme do Dobřichovic, protože Madla si musí dobrat pár dní loňské dovolené. Budeme moci konečně jednou souvisleji sledovat vývin takto časného jara. Bereme si krom čtení balík dopisů, které psala Madla mně na vojnu a já jí obráceně v letech 1951-1953. Požádal jsem ji, aby mezi mými dopisy našla nějaký, který by považovala za typický pro tehdejší stadium mého vyjadřování o poměrech. Chci ho zamontovat do „Milých spolužáků". Ano, to se jí ještě podaří. Ale vsaďme se, že se jí nepovede úkol druhý: najít také mezi jejími dopisy jeden, který by dokládal cirkulaci vlivů mezi námi dvěma. Už vidím, co bude: všechny její dopisy budou jí připadat hloupé, ona se sama hystericky prohlásí za blbou a nevím, jestli nebude své dopisy cpát do kamen. Mé dopisy budou samozřejmě v pořádku: byl jsem chytrý a citlivý, strašně jsem po ní toužil, škoda, že jsem se tak hrozně zkazil. Budu v pokušení strčit své dopisy do kamen.

Pátek 27. dubna 1979

Před oknem mocná třešeň včera, když jsme

přijeli, nakvétala, dnes už kvete. Svou temnou postavu zastřela bílou sítí. Třešeň je jako nevěsta, a polezu po ní v červnu já. Znám už všecky její klíny a paždí, umím odhadnout nosnou průhybnost větevných oblouků. Mám tam pevná stúpadla, v nichž zaklesnut beru třešně v chomáčích, žasnu nad plodností toho stromu a zdá se mi, že jsem pokorný a vděčný. Každého roku však si bohužel troufám víc a víc, posouvám se po obloucích dál, a čím jsem starší, svěřuji se třešni pořád nebezpečněji, takže až se jí nejvíc oddám, spadnu a bude po ptákách.

Jabloně se teprve vyzrazují, kolik která míní kvést. Ale květ není moc platný, když nelétají včely. Je chladno, dneska i mžilo, siholilo. Minulý rok všecky stromy kvetly jak v ráji a úroda pak byla sporá. Bylo tak jako dnes šedivo a vlhko, včely nepracovaly. Obcházel jsem, pamatuju, a díval se do stromů, byl už předvečer, bílá clona květů tiše svítila, a tu jsem uslyšel mohutné bručení odkudsi. Hledám, a vidím: dva osamělí čmeláci, Bzuk a Ťuk, dupou v krajkách jak drsná brigáda a s mužným vrčením oplodňují rozlehlou jabloň. Opravdu se jim to asi podařilo, byla pak plná.

Ale musím nechat psaní, začíná Hlas Ameriky.

Sobota 28. dubna 1979

Někdo mi odjel, možná Ester do Hamburku, a já jsem ze smutku vešel do jakéhosi bytu a tam se mladá tmavovlasá žena na mě podívala, mávla rukou - A jé! - a mlčky, jako na starodávný recept pro takové těžké případy, začala se svlékat. Byly tam dvě postele vedle sebe. Chystal jsem si ji, otočil ji napříč přes postranice, pod kříž vložil jí podušku, vloupnul se do pouzdra, zvednu hlavu a co vidím - do pokoje vešel mladý muž, pohlédl na mne, po špičkách dokráčel ke knihovně, vzal shora, kam dosáhl, knihu, a pohlédnuv zas omluvně na mne, odešel. K tomu, co jsem pak udělal, rozhodl jsem se trochu naschvál, exemplárně: vyloupl jsem se zas ven, téměř s lusknutím, sedl si na paty, pohybem ruky zavelel ženě vztyk, a když si vstoje nade mnou upravovala vylekaně účes, pravil jsem dívaje se mezi vydutými prsy zdola na její obličej: „Co to tu máte za pořádky?“ Ale ona o ničem nevěděla, nikoho neviděla a za nic nemohla, poznal jsem to sám ihned, aniž promluvila, podle tvaru těch prsů, z výrazu jejího břicha a nejkrutěji bylo to načrtnuto na uražené rýze, přítomné ještě, ale definitivně zavřené. Náměstí podobalo se Hradčanskému, jednu jeho stranu zavíral chrám z červených cihel. Vešel jsem do jednopatrového domu a v přízemí byla místnost jako kancelář i jako kavárna a naproti mně seděla u stolku

Madla. Přišel chlap oblečený jako vojenský úředník a pod naším stolem začal cosi dělat. Podíval jsem se tam pak, byla tam jakási skříňka s dráty, ihned mi bylo jasné, oč jde, vyběhl jsem na náměstí a vtom už to začalo: palác na protější straně se jakoby o metr pozvedl a pak se tiše sesul, potom jiný na mé straně se zvedl a sesul. A už jsem i měl ten mučivý vhled do nevyhnutelného běhu svého snu: nač pomyslím, to se stane, na který dům pohlédnu se strachem, že ho ty svině vyhodí, hned se i sesype. Proboha, snad nechtějí zbořit i chrám! Pohlédl jsem k němu, a už se obě červené věže (Kodaň) skládaly. Teď jsem se v divném zapomenutí začal po něčem ohlížet, Madla! Pohlédl jsem k domu, kde zůstala, a hned se dva domy po jedné i po druhé straně sesouvaly, ten dům však stál, no ovšem, odtamtud to přece odpalovali. Rozběhl jsem se tím směrem, ale vtom se z rohu náměstí vyřítila jízda, byli to vyšetřovatelé na koních, první měl na hlavě svatováclavskou korunu, všichni měli drahá roucha, šperky a meče a točili jimi. Tak oni ze sebe nadělali králů, pomyslel jsem si a čekal, až budu moci přeběhnout za Madlou. Byl jsem tam jediný člověk a uvědomoval jsem si, že jenom já to budu moci všechno dosvědčit. Vletěl jsem do domu, a tam už nikdo nebyl. Podíval jsem se pod stůl, skříňka tam byla a vrnělo v ní cosi. Madla byla pryč. Vletěl jsem do vedlejší místnosti a tam

byla: klečela a umývala mramorovou podlahu. Bylo to tak typické, že jsem dostal strašný vztek. „Co to děláš?“ zařval jsem, ale neslyšela mne. Běžel jsem k ní, smýkl s ní za rameno, obrátil ji k sobě a křičel jsem jí do obličeje pomalu, aby rozuměla, vzduch přestal nést zvuky: „Nadělali ze sebe králů, utíkají a všecko boří, co tu blbneš přeci! “ Velice se polekala, bohužel však víc mne než toho, co se děje, zkroutila v hrůze tvář a začala klesat k zemi. Vypadla mi z ruky, skládala se na mramor a ve ztuhlé grimase i póze se do něj vlastně nořila, zplošťovala se, tenčila a zmenšovala. Klekl jsem si nad ni, oběma rukama se opřel o mramor a řval jí do tváře: „Neměň se mi v obrázek! “ Byla mladá, štíhlá, měla na sobě modrotiskové šaty, v kterých jsme šli před dvaceti lety přes lesy z Brumova do Starého Hrozenkova, a nehýbala se už.

—

Klekl jsem si nad ni, oběma rukama se opřel o mramor a hval ji do tváře... (str. 150)

Vzbudil jsem se a slyšel svá vlastní neuvěřitelná slova: Neměň se mi v obrázek. Natáhl jsem ruku přes uličku.

„Co je, co je! “ řekla poplašeně. Rozžal jsem. „Zdál se mi o tobě škaredý sen,“ řekl jsem.

„Mně o tobě taky,“ oplatila.

„Pověz ho napřed ty,“ řekl jsem. „Byli jsme v Londýně, v nějakém hotelu, spolu, a najednou vidím, ty máš v posteli nějakou ženu, ale tmavovlasou. Začala jsem jí šlapat po obličeji a utekla jsem na ulici. A teď bylo to nejhroznější: nevěděla jsem, kde jsem, a jak jsem jenom utíkala, zabloudila jsem a nevěděla ani, jak se jmenuje ten hotel. Najednou ke mně přišlo nějaké děvčátko a praví: Ludva vám vzkazuje, že nemáte blbnout a máte se vrátit, že to přeci byla žena historika Mikeše, kterou znáte, to přece nic není.“

„Vrátila ses?“

„To už nevím.“ Pověděl jsem jí svůj sen o tmavovlasé ženě a jejím muži, zřejmě historiku Mikešovi, jak si šel jenom vzít knihu, a o vyhazování paláců. Po scéně „Neměň se mi v obrázek! “ řekla: „Něco tak hrozného jsem nikdy nepoznala.“

Středa 2. května 1979

Je po svátcích. Praha, dopoledne. Vidím v

polici zas hromadu knížek se zasunutými lístky, čeká mě roznáška, mám moc úkolů. Kde je ten plánovaný klid k tiché, trpělivé, dlouho třeba neviditelné, ale pak tím úctyhodnější práci?

Týden v Dobřichovicích utekl, ani nevím v čem. Jenom jsem odvážel hromadu vykopaného jílu, a stejně ho všecek neodvezl: zbudoval jsem z něho zajímavou mohylu, pokryl ji pěknou hlínou a osel travou. Jeden den byli jsme v Berouně na trhu a utratili spoustu peněz. Cestou zpátky zastavili jsme se v Hostimi, což je pár chalup ve svatojanském údolí, a vylezli na lákavě obnažené polorozpadlé skály. Octli jsme se v přírodním alpinu. Nasbíral jsem tam asi patnáct kilo zajímavého kamení, Madla odvážila se urýpnout si koláč mechu s několika kuličkami netřesku. Ze skal visely chomáče kvetoucí tařice, zvonky konikleců houpaly se ve větru. Bylo tam smutno, chladno, prázdno, šero, ale to je to vymodlované pořád závětří dějin, právě. Cítil jsem staré Čechy, bylo mi úzko. Ani žádnou náves tam nemají, není pro ni v korytě divokého potoka místo. Mezi chalupami, nad jejichž střechami jsme několik hodin kroužili po skalách, sotva kdo ztratil pár kroků. Hospoda zavřená, zrušená.

Měl jsem s sebou rukopis, který mi strčila Míla Semrádová. S nechutí začal jsem ho číst. Jsou to její vzpomínky na syna a pro syna v emigraci. Ale podivil jsem se! Znám ji jenom jako

novinářku, nevýznamně jsme se potkávali na chodbách rozhlasu. Tady píše o svém mládí, o dobrodružstvích milostných i politických po roce 1945 a o svých dnešních snech, ošklivých, splývajících se životem. Jak je to možné? A napsala to pěkněji a stručněji než já. Nechtělo se mi pak sáhnout už na psací stroj, a taky jsem už nesáhl. Semrádová je ovšem právě příklad přistihnutého hříšníka, který půvabně líčí své viny, čekaje za to od svého boha Syna odpuštění. Neodpouštěl bych tak lehce: jiní také byli mladí a neosedlali revolučního koně šlapajícího po hlavách lidí! Vyhnala si syna, než ho počala. Rukopis měl by vyjít.

Chodil jsem po zahradě, díval se a sem tam něco vytrhl, uřízl, zasadil. Koncentrovaným ledkem snažil jsem se mořit rozlezlý, půvabně drobný a modrý, rozrazil. Bavil jsem se přes plot se sousedem o zemětřesení. Když pršelo, seděli jsme, topili a četli. Po několika takových dnech dostala se Madla do kondice, v níž nejenom snesla, ale docela dobře přivítala návštěvu: přišla má malířka s rodinou. Prohlédli si zahradu. Malířka to byla, kdo přišel na to, že jíl netřeba odvážet, ona by ho upravila do tvaru a něčím osázela.

Jeden večer seděli u nás Kosíkovi, pili jsme Klémovo bílé víno a poslali jsme mu o tom pohlednici. Karel začal a pak celý večer vedl a

nedal se ničím od ní odlákat řeč o Demlovi. Obdivuje jeho odvahu k roztržce se všemi a oceňuje jeho předvídavé postoje a výroky o ledačems. Přitom vyslovil zas pochvalné slovo o mně: připomínám mu Demlovu originální sršatost. „Musíš se, Karle, rozhodnout," pravil jsem, „připadám ti tedy jako Havlíček, Neruda či Deml! " Protože všecko neuhraju. Chraplavým hlasem a pomalým gestem ruky uvažoval o bohatství postav a povah, jež jsme měli za první republiky, i když opravdu velikých bylo jen pár. Doptal se někde, která to vila v Dobřichovicích patřila Šaldovi: a my prý už několik let okolo ní chodíme! Karla udivuje, že nějaký Šalda opravdu žil, chodil, mluvil, obcoval s lidmi: a my nemáme toho záznam, obraz, živý výraz, nevidíme to. Přitom tehdy lidé o lidech psali, existuje korespondence a vzpomínky. Dneska nic! Jaké to trápení měl Šalda se služebnou! Když mu utekla, musel si sám čistit boty, kupovat jídlo... Kým opravdu byla Pavla Kytlicová pro Demla? A kým Rosa Junová? Vyslovil jsem přirozenou domněnku, že normálně! Kdepak, Bedřich Fučík to prý popírá, ale to je dbalý katolík. Kdo to kdy ještě zjistí? „A musíme to vědět?" řekl jsem. „No dobře, o to nejde," pravil Karel, „ale jakou platnost mají pak výpovědi těch lidí o světě, rozumíš, s jakou osobní, hluboko skrytou zkušeností vyslovovali své názory, teze, soudy! "

Marie ponejvíc mlčela, Madla sekundovala Karlovi. „Dneska si každý myslí, že může psát," pravila, „ale z čeho, o čem, pro koho?"

„Správně," pravil Karel a Madla jmenovala několik hlavních zbytečných děl vyšlých v Petlici a já jsem se Karla, který nic z toho nečte, zeptal: „Četls to?"

„Nečetl, já to nepotřebuju, paní Madlo, dovolte, abych vám složil poklonu pro váš bystrozrak a vkus, já s vámi stoprocentně souhlasím," a pleskl po ruce svou Marii, aby si pořád nekousala nehty. „Co je?" šeptem jsem se jí ptal přes stůl a ona mile obrátila ke mně ruce, na nichž všech deset prstíků bylo okousáno přímo vzorně. Smáli jsme se na sebe.

A já nevím, jestli rozumím, oč Karlovi přesně jde, nač se ptá či co o tom sám chce říct. Rád bych, k čertu, už konečně četl, co píše. Když jsem tomu neviděl žádný závěr, navrhl jsem, abychom si v létě zajeli k Demlovu hrobu do Tasova. To nám jistě poví víc, ale čeho, nevím. Přijímám už jenom ducha krajiny, staveb, čtu z půdorysů, z potoků a z reliéfu polí. A ze hřbitovů.

Až poslední den bylo pěkně a teplo. Sázeli jsme jiřiny. Na dopisy z vojny nedošlo. Kontroloval jsem rouby nadělané na Karlově zahradě, a zdá se, že půjdou. Teplota byla pro včely dobrá, jenže vál zas dost silný vítr, a to se včely daleko nepouštějí. Naší zahradou zas

kroužili jenom Bzuk a Ťuk, ale i oni se s ohledem na vítr drželi při zemi, to jest na pampeliškách. Honil jsem je, tleskal na ně a volal: „Marš nahoru!“, ale zbytečně. Budu si muset pořídit včely.

Paní Hemerkové se zase vyškubl Don a lítal s vlajícím řemínkem mezi tulipány a liliemi. Měl jsem vztek. Celý dům smrdí tím psem. Někdy ho uváže u dřevníku, kde máme kompost. Šel jsem tam, on se mě lekl a vyskočil proti mně. Lekl jsem se také a málem jsem mu dal pár facek. Když se do jeho tváře však zadívám, je mi sympatický. Bojím se jenom, aby takto neudělal něco Madle.

O její práci jsme nemluvili, týden na ni nemusela myslet, tím si odpočala nejvíc. Měl jsem úmysl zpovídat ji a zapisovat to sem, ale byla příliš šťastně zanořena do Demlovy korespondence, do Šaldy, do první republiky, a ani já jsem se pravděpodobně nechtěl vztekat. Až bude Madla v důchodu, má v plánu: dát si do pořádku domácnost, číst, chodit na výstavy, zdržovat se větším dílem v Dobřichovicích, zůstat nějaký čas u paní učitelky v Brumově, chodit na výstavy, číst, dělat na zahradě, číst, prohlížet si Prahu, být co nejmíň v Praze, vyspat se denně pořádně, vařit zajímavá jídla, číst — a psát. Všichni chtějí dneska psát!

Vždycky dáme zahradu do pořádku, a když je nejpěknější, odjíždíme. To poslední odpoledne

rozkvetly tulipány z cibulek, které nám loni dal Petr Pithart. Přemožena vděčností utrhla jich Madla několik a cestou domů zastavili jsme se na Kampě a Madla vešla do toho domu a bytu. Z toho je vidno, jak dobře si odpočala.

Čtvrtek 3. května 1979

Vypravil jsem se k Jaroslavu Seifertovi. Otevřela mi paní, a jako by mě nepoznávala. Ruku podala mi bezvládně. Je tiše nemocná, smutně krásná. Pán naopak vypadá líp než posledně, zhubl, od stolu vstal však bolestivě. „Jak se vám daří?“ pozdravil jsem po anglicku, on však to přijal po česku: „Stojí to za hovno, děkuju za optání.“ Chtěl vědět, co je nového, ale dobrého, nic takového jsem nevěděl. Na stole měl kytici květin a na zemi ve váze druhou, obrovskou, dostal je k svátku.

Podal jsem mu list, který jsem si napsal předem doma: „Budete mít narozeniny. Kdyby byla jiná doba, navštívily by vás vysoké státní osobnosti s kyticí a vyznamenáním, bylo by to v televizi a ve filmovém týdeníku. Totéž s vámi v skromnější míře chtějí udělat přátelé: jste ochoten dát filmový rozhovor?“ Tomu se vzpíral, ale umluvil jsem ho těmito důvody: „Jednou by nám mladší mohli vytknout, že jsme neměli ani tolik rozumu a duchapřítomnosti, abychom

některé lidi pro budoucnost vyfotografovali, nafilmovali a nahráli na magnetofon.“ Mávl ochable rukou nad obrovsky volnou kalhotou: „Tak jo.“

Pak jsem se zeptal, jestli pořád čeká, že mu vydají paměti. Odpověděl, že už nečeká a rozhodl se pustit je. Včera se na tom domluvil s Vladislavem, který z nich udělá výbor. To pravil s provinilým výrazem, protože paměti už přes dva roky slibuje mně.

„V jakém jste vztahu k Vladislavovi?“ zeptal se. „V tom nejlepším.“ S rozpaky řekl, že když už podepsal několik desítek opisů „Deštníku z Piccadilly“, chtějí mu ho ve Spisovateli vydat. „Není to blbý?“ zeptal se.

„Vůči komu?“

„Na obě strany.“ Odpověděl jsem: „K nám rozhodně ne, jelikož proto Petlici děláme: aby nakladatelství musela jednou uznat, že i bez nich jsou tu knížky. A k nim taky ne, protože vždycky mají možnost předběhnout nás nákladem i kvalitou.“

„To jsem rád, že se na to tak díváte.“ A pak jsem přešel k bodu hlavnímu.

„V tom ‚Deštníku' máte básničku o zničení mariánského sloupu. Co jste skutečně tehdy viděl?“ — „No jak ho shodili.“ —

„Nevíte náhodou kdo, jmenovitě?“

„No Franta Sauer přeci.“

„A jak, prosím vás?“

„No hodil provaz a lidi táhli.“ —

„Vy ne?“ —

„Ale co vás nemá! “

„Nepamatujete si, nebyl tam taky Holan?“ — „Děte, prosím vás! Mně bylo sedmnáct a on je o čtyři roky mladší, byl dítě.“ — „Hm, hm.“

„To víte, revoluce má svý práva. A to byla revoluce, taková nějaká.“

„A ten Sauer, neumřel on brzy a složitě?“

„A kdepak! Ten umřel docela spokojeně ve slušným věku docela.“

„Já si myslím,“ řekl jsem, „že pomníky se mají nechávat, všecky.“

„No bodejť! “

Cestou domů stavil jsem se u Jana Vladislava. Nezpozoroval jsem, že je k poledni, měli šunknfleky, paní Maru mi nabídla, bylo to dobré. „Jedu kolem vás náhodou,“ omlouval jsem se, „byl jsem u Seiferta.“ Laďa roztáhl pusu a pravil: „Co zjistils?“

„Žes mě předběhl, lumpe.“ Smál se, ale i beztak by vypadal srandovně s těmi hladkými vlásky spláclými, sahajícími přes čelo až málem k šunknflekům. „A zlobíš se na mě?“ zeptal se sladce. „Nemůžu, když u vás jím.“ Řekl, že mu Eva Kantůrkové odevzdala k rozpisu sbírku mých fejetonů. Podivil jsem se. Ano, mluvila o tom loni se mnou, měl to být kritický výbor, k němuž ona

chtěla napsat předmluvu a Gruša rozbor, z čehož však sešlo, takže k pouhému sebrání fejetonů do knížky není jaksi důvodu, nepřeju si to. Laďa to vzal na vědomí a paní Maru byla mrzutá, chtěla je psát.

Pátek 4. května 1979

Musel jsem zajít do Slávie, abych promluvil s profesorem Černým, který tam chodí pravidelně a sedá teď na Kolářově místě. Já k tomu stolu vždycky přisedal s pocitem nepatřičnosti: tam patří Hiršal, Boštík, Pechar, Vladislav, já mezi výtvarníky a básníky nikdy nechodil, a je plod nouzových poměrů, že se teď chumláme všichni dohromady. Kolář mě přijal sice mile, i ostatní, ale mně se líbí, když si každý drží svou ohradu. Můj pocit nepatřičnosti vyvěrá jistě i z mé aktovky, kterou tam musím vždycky rozgábit, něco vyndávat, rozdělovat, předkládám autorům knížky k podpisu, a vypadám jistě buď jako pašerák, dohazovač nebo agent. Přitom zádovými nervy vnímám, jak nás od stolku umístěného ve strategickém rohu, odkud je přehled po obou ramenech místnosti, pozoruje dežurný fízl, jemuž říkám úhelný.

U Rudolfina jsem narazil náhodou na paní Helenu. Mířila také do Slávie, kde chtěla zastihnout Grušu. Byla ráda, že ji tam uvedu,

ještě nikdy ve Slávii neseděla. Tomu se mi nechtělo ani věřit, tak jako zas někdo jiný neuvěří, že jsem ji potkal náhodou. Šli jsme po nábřeží a ona se smála, jak se voda bíle pění na jezu, že kaštany na ostrově se už zelenají a budou brzo kvést, a na krku měla pověšenou titěrnou kabelku z hnědé kůže, do níž se nemohlo vejít víc než čtyřicet korun jako nějaké studentce. „Vy byste mi mohl poradit. Náš bývalý profesor bude mít osmdesáté narozeniny. A mě vybrali za řečníka, který mu má přát. Co mu mám říct?“

„Já ho přeci neznám. Co udělal?“

„Například projektoval Dopravní podniky.“

„Tak mu řekněte, že proň máte dobrou zprávu: celé nábřeží u Hlávkova mostu bourají, jenom jeho stavbu vynechali.“

„Ale to je skvělý nápad! “

Šli jsme, a tu proti nám kráčí známá fotoreportérka. Pozdravili jsme se, usmáli, minuli, napadne mi otočit se, a ona se už také dívala zpátky na nás, udělal jsem pár kroků k ní, ona přiložila aparát k oku volajíc: „Já vím, já vím, taky mi to napadlo, jenže trochu pozdě.“ Pravil jsem: „Já ale mám přesnou objednávku: jedny Hradčany pro emigrantku.“

„Cože?“ divila se fotografka a pořád nás blýskala, několikrát. Helena se na má slova vzpíravě zašklebila, nechtěla, ale přistrčil jsem ji

k Hradčanům, zdálo se, že budou slzy, „tak ale ještě spolu! “ řekla, a já se postavil k ní. A zas: jako když někdo ještě živý při vědomí klidně aranžuje svůj pohřeb. Takový pocit jsem měl, mám. Je možné, že ona to neví?

Ve Slávii sedli jsme si dál od Kolářova stolu. Objednali jsme si kávu a já zašel za sloup mrknout se, kdo tam je. Byl tam Hiršal a dr. Danisz, také čekal na Grušu. O čem jsme s Helenou mluvili? Nezapsal jsem si to, a teď v březnu 1980 už to nevím. Za oknem kráčel po chodníku Trinkewitz jak vyřezávaný, jda za okamžik mimo nás, řekl: „Nesu dárky na rozloučenou,“ a zamířil ke Kolářovu stolu. Pak šel kolem Vladislav, potom Jiří Gruša a dali si s Helenou pusu. V půl třetí jsem poprosil profesora Černého, aby se mnou šel na Žofín.

Cestou jsem mu vysvětlil plán natočit rozhovor se Seifertem a požádal ho, zda by to udělal. Scénář vypracuje muž, jehož tu nazvu Slavík. „Znáte Slavíka, pane profesore?“

„Samozřejmě. To je ten mrťafa.“

„To není žádný mrťafa, je chytrý, spolehlivý a statečný. Proč mu říkáte mrťafa?“

„Co dělá? Proč o něm není nic slyšet?“

- „Jsou lidé, kteří o sobě nedávají slyšet a bez nichž bychom my, co o sobě dáváme rádi slyšet, neudělali skoro nic. Například tento film.“

„Tak dobře, a to nemáte k tomu Seifertovi

někoho mladšího než právě mě?“

„Máme, několik,“ pravil jsem ležérně, „ale právě Slavík přišel s myšlenkou, že byste to měl být vy, protože by ten film měl jednou ranou hned dvě významné postavy. Jako generační druhové mluvili byste spolu přiměřeněji, přičemž film bude přece jen k narozeninám Seifertovým, měl by tam víc vystoupit on, což by byla věc vaší obratnosti, a na to má Slavík právě hledět. Jestliže se, pane profesore, rozhodnete přijmout tento úkol, prosím vás, abyste se Slavíkovi podřídil.“ — „Dobrá, dobrá, ale dávám vám na srozuměnou, že ho přijímám na základě vaší důvěry k němu. Především ale: se Seifertem jste mluvil.“

„Mluvil a on souhlasí.“

„Říkáte souhlasí? Tomu se divím.“

A už jsme byli na ostrově a z lavičky vstával nám vstříc Slavík. Seznámili se a Slavík, pozvednuv rozevřený ‚Literární měsíčník', pravil: „Zrovna čtu tenhleten Árijský boj, píšou tu taky o vás ..“ Po deseti minutách nechal jsem je tam sedět spolu na sluníčku a vrátil jsem se do Slávie, ale Helena byla pryč.

—

Karel začal a pak celý večer vedl a nedal se ničím od ní odlákat – řeč o Demlovi (str. 154).

Čtvrtek 10. května 1979

Rači bych si brnkal na piáně písničky, než psal. Je půl noci pryč. Potřeboval bych někdy jet taky někam sám. Ale kdo mi uvěří, že jsem tam sám? Budu i já mít o tom jistotu?

Minulé tři volné dny byl jsem se Zdenou na Rochově. Ten veliký kamenný dům má jedenáct oken, z nichž větší část vede do obyvatelných místností. Okenice z hrubých desek upadávají, protože skoby se uvolňují. Bude třeba těžké okenice rozpůlit. Dům je krásný, přísný, na pěkném místě. Prostor kolem je neoplocený, Zdena podniká pokus ohradit jej živým plotem. Před domem stojí mocná jabloň zlatá reneta, stará a chřadnoucí, dále ořech, práchnivějící, puklý a položivý, a ryngle s dobrými červenými plody, jejíž kmen prožraný mravenci drží pohromadě jenom tlustá hrbolatá kůra. Pod jabloní tyčí se směrem ke středu zeměkoule hluboká kamenná studna. Od severu je pozemek zavřený zdmi sousedících hospodářských stavení, na ostatní strany je volný výhled, zvláště na návrší s kostelem a slavným hřbitovem.

Zpráva, že tam jsem, buď nestačila dojít na jiné místo, nebo na svátky neměli dost lidí, nikdo nás nepřijel pozorovat, museli jsme se spokojit s dozorem pouze místních udavačů. Prohlédl jsem štěpy, seřízl je, převázal angrešt a nařízl mu kůru,

aby se růstem mohl rozpínat. Rouboval jsem višně už narašenými rouby na podnož ve stejném stupni rozpuku. Je to úplně proti předpisům, ale udělejme ten pokus. Posekal jsem bující lány pampelišek kosou naklepanou od podzimu.

Přes zimu poklesla brána, protože se naklonil kamenný pilíř. Spravil jsem to jaksi.

Dům je na užší straně prasklý shora přes okna až k základům.

Do mé cely v poschodí dokonce prasklinou táhlo. Před třemi roky přistavil jsem k rohu tlustou zeď z kamení, abych základy zatížil, a zdá se, že hrozivá prasklina se nezvětšuje. Rozhodli jsme se zachovat ji, aby i hlupoňovi bylo jasné, že dům každou chvíli spadne. „Možná jen proto ti ho nevzali," řekl jsem Zdeně. Po Chartě poštvala jistá místa proti Zdeně obyvatele osady. Ve své cele jsem spáru zevnitř zalil řídkým betonem a místnost vybílil. Je to stroze krásná místnost s oknem na sluneční stranu, odkud je vidět návrší s kostelem a slavným hřbitovem. Podlaha je z nehoblovaných desek, jež jsem před lety vytrhal v rozpadlé hospodě. Strop drží mocné rozpraskané černé trámy. Je tu jenom stůl, židle, malý prádelník s mramorovou deskou, těžká postel, kterou jsem sroubil z kulatiny, a železná kamna s dlouhou rourou do komína. Zdena si myslela, když tu budu mít takovou dokonale jednoduchou místnost podle své představy, dám jí přednost

před jinými. To se nestalo a ona dodnes neví pravdivě proč.

Myslí, že pro můj nedostatek odvahy změnit život. Když jsem se tu jednou před lety pokusil bývat a psat, nenapsal jsem nic, protože dům byl zajímavější než cokoli, co jsem si mohl vymýšlet.

Do mé cely jde se přes čtvercovou světnici se čtyřmi okny na dvě strany, k jihu a západu. Původně tu byla díra do přízemí a trvala tu dlouho. Až když si Zdena sama udělala zdola strop, musel jsem já konečně udělat podlahu a vznikl bílý dámský pokoj se stropními trámy natřenými světle modrou barvou. Ta tu zbyla po původních obyvatelích, Němcích. Stejnou barvou si pak Zdena natřela skříň, postel, stůl, židle a toaletu po rodičích. Nikdy ale v tomto svém pokoji nespí, i když tam nejsem, jenom se v něm, se mi zdá, češe.

Pátek 11. května 1979

Objevil se mladý muž vysoké postavy, hovořící hlubokým sametovým hlasem, a dal mi pět tisíc. Zeptal jsem se ho písemně nač. Odepsal, že nač chci: pro Petlici, pro potřebné lidi, pro sebe. Vrtěl jsem hlavou, ale udělal nad papírem tak rozhodné gesto, že jsem peníze vzal. Polovičku jsem zapsal na jeho účet a budu mu za ně dávat knížky, část užiju k poskytování slev na

dražší knihy pro některé lidi, například Ivana Kadlečíka, a sám jsem si vzal hned šest set, za něž jsem od Jana Lopatky odkoupil třísvazkový výbor z Demlova díla, který pořádají a strojopisně „editují“ VBF. Jan Vladislav mi vyřídil od Jaroslava Seiferta vzkaz, že si to rozmyslil a nepřeje si filmový rozhovor dělat. Ulevilo se mi. Pavel Kohout poslal známým pohlednici s textem, který si vykládají jako vzkaz: „Mířím z labyrintu světa k ráji srdce.“ Zatím paní Helena ráj srdce rozebírá, Gruša dostane knihovny a já taky kus nábytku, budu-li chtít.

Řekl jsem: „Kdo se vám tu bude starat o hroby?“

„My žádné nemáme,“ odpověděla. Přitom v lednu jí umřel tatínek; maminka před lety a bratr ještě dřív. „Jak to?“ zeptal jsem se. „My nemáme nic, ani urny. Rodiče to nechtěli. Přáli si, aby jejich popel byl rozsypán docela tak, bez obřadu. To se stalo.“ Zdá se mi, že je to rodový rys: snadná loučivost. „Snížený práh samozřejmosti,“ řekl jsem.

„A ty jsi pro obřady?“ zeptala se. „Já chci být položený do hrobu v Brumově, s muzikou a možná s panáčkem, to eště nevím. Až jaká bude vláda.“ A napadá mi, že možná Šimsa by mi to docela rád udělal. „Přeju vám,“ nebo jsem řekl přeju ti, už nevím, „abys tam pošla steskem a nemohla se vrátit.“

„Přímo pošla?“ —

„Tak.“

„A žádná milost?“ Uvažoval jsem chvíli, a slitoval se: „Tak umři do hrobu, pořádně, a já ti slibuju,“ nebo jsem řekl vám slibuju, „že až mi dají pas, při první cestě do Vídně nad vámi postojím.“

Neděle 13. května 1979

Řekl jsem Madle: „Když káceli mariánský sloup, bylo Seifertovi sedmnáct a Holan tam vůbec nebyl, Sauer, který to začal, umřel normálně. Co na to říkáš?“

„A co bych na to měla říkat?“

„Rozvíjelas teorie o trestu božím.“

„To jsem nerozvíjela já, to bylo napsané v tom kostele.“

„Ale tam nebylo o Holanovi ani Seifertovi nic, tos říkala ty! “

„Proboha, snad jsi panu Seifertovi něco neřekl! “ -„Blázníš?“ uklidnil jsem ji.

Zdá se, že moje rouby na Kosíkově zahradě se probouzejí, až na Matčino. On ale i strom, z něhož pocházejí, je ospalejší. Karel prostírá po svém území tuny ornice, fůru za dvě stě korun. Mluvili jsme o Mrštících, jak všichni dost brzo umřeli, a Karel pravil: „Také Karel Čapek byl v našem věku už čtyři roky mrtvý! “ Madla začala

dovozovat, že Čapka přiblížily k smrti dvě věci: průtrž mračen na Strži a Olga Scheinpflugová.

Cestu mezi naší a Kosíkovou zahradou konáme lesem po „Šaldově stezce“, okolo jeho vily. Když jsme šli domů, pravila Madla, že se měla beze mne docela dobře: přišlo na návštěvu mnoho lidí, Pecka, Bartoškovi, Rudolf Slánský mladší, druhého dne zas Mlynárikovi. „A já jsem se jim mohla věnovat bez nervozity, krásně jsme si povykládali a zjistila jsem, že bez tebe jsem sebejistější, dokonce vtipná. Jsem samostatná osoba.“

Pondělí 14. května 1979

Už přede dveřmi jsem slyšel, jak uvnitř šplíchá voda a třeská nádobí. Profesor Machovec je doma. „Dobrý den,“ pozdravil jsem, odhrnul si dolní ret a řekl mu: „Tyto štyry zuby mám také už umělé.“

„To je v pořádku,“ pokynul mi mokrou rukou, „račte vedle do pokoje, mistře.“

„Já bych si, pane profesore, napřed rád prohlédl vaše oddělení Elly Horákové, jestli smím.“

„Ale ovšem, jenže to všecko už asi znáte,“ pokynul mi do pracovny. „Ba ne, máte tu dvě novinky,“ volal jsem zpátky. On si utřel ruce a přišel za mnou.

„Správně," řekl, „to jsem si dal zhotovit u odborníků."

Byla to dvě barevná fotografická poprsí formátu 24 x 30.

„Smím si je prohlédnout," požádal jsem. Sáhl přes nábytek na stěnu a podal mi jeden z obrazů. Byly to myslím velice dobré fotografie v barevných tónech položených mezi realismem a romantismem. Škoda, že jsem se nezeptal, kdo přišel nikoli na nápad, ale na jeho provedení, jež mi připadalo jemné a vtipné, k úsměvu i stesku: dva neveliké bledé prsy z poloprofilu, jež svou nahotu ani tak nevykřikují zhranělými bradavkami, jako ji šeptají rozptýlenými pihami, a nad tím vším obrýlená vážná tvář, jejíž výraz můžete - podle výhradně vašich sklonů - číst buď jako obraz zdržované smyslnosti, nebo zevnitř pronikajícího intelektu. Já jsem šťastnou náhodou schopen vnímat obé. Sundal jsem svá skla a přiblížil si obraz k očím. Podivoval jsem se jemnosti, s níž byly vypracovány odstíny pleti, jak se s jiným kontrastem značí pigment ve světle a ve stínu, a zvláště pihy jak se ode mne vzdalují po oblině, zplošťují se a nakonec přesahují na odvrácenou stranu jako kresba marium na měsíčním terminátoru. To mě náhle vrátilo k narudlému tónu vlasů, jehož jsem přeci měl příležitost všimnout si už dávno v reálu, ale nevšiml jsem si ho tolik. Rychle jsem pověsil Ellu

na hřebík. „Takto ale nevypadala, naposled," řekl jsem.

„Byla dost poničená," pravil jsem přesněji. Profesor Machovec mávl rukou: „Ta se nadobro zničila! Myslím tím její život, nadání, všecky naděje. Můžete si třeba myslet, že je to šalba milujícího zraku, ale věřte, tolik objektivního úsudku mi vždycky zbývá: mohla to být žena, století. Málokdy se najde tak pronikavý myslitelský talent i u mužů. A ona propadne obyčejnému chlapovi, tak beznadějně," zastřel si oči, „o němž dobře ví, že ji zničí, ale ona musí, protože u něho je jí tak sladce slábo! " Řekl jsem: „To víte! "

Profesor Machovec se omluvil, že si ještě jde dosklízet nádobí, a nechal mě v místnosti. Prohlížel jsem si všecky obrázky Elly dvacetileté, třiadvacetileté, třicetileté... portréty, akty, kostýmové šaškárny. Kromě Elly sbírá profesor Machovec Naďu Urbánkovou, tu však sbírka viditelně strádá nedostatkem tak dobré osobní konexe, takže jsou tu jen agenturní a časopisové Nadi. Dále jsou obrázky žen z mytologie a žen svatých. Zdá se, měl jsem se zeptat přesněji, že ho zajímá úloha ženského fenoménu v dějinách lidstva. Když jsem před lety sem přišel a viděl to všecko prvně, byl jsem trošku blbě zkoprnělý, neuměl jsem si to srovnat s postavou, jménem a povahou tohoto profesora filozofie. Myslím, že

potom se mi zvolna podařilo pokořit se k pochopení.

Přišel se slovy: „Já už jsem vám to, mistře, odpustil."

„Co?"

„Že jste jí šel za svědka. Nemohl jste jednat jinak. Jenom nežijte v klamu: jestli vám říkala, že se vdávat musí, což pak opakovala i mně, tedy ještě čtyři dni předtím se mi zapřísáhla, že jí fízlové nic nemůžou vnutit. Pravda bude ovšem jiná, a tu se ani nedozvíme. Já bych nevylučoval, že tomu bylo právě naopak: ona vsugerovala estébákům, aby ho donutili konečně si ji vzít."

„Tak?" podivil jsem se nesmírně, hlavně ale tomu, že toto tedy nenapadlo ani Madlu. A přece byla i tato možnost nabíledni.

„Sehrál jste však neblahou úlohu, člověče nešťastný, měl, měl jste to vědět, ale na druhé straně podlehl jste, ovšem, jejímu ženství, a ona věděla, proč jde právě za vámi, protože vámi pohrdala, snad to nemáte vědět, ale proč byste to nevěděl, pro ni vy - a to se týkalo ovšem i mne - jste primitiv, sedlák, buran, jemuž se povede vtipné slůvko, ale jediný muž jejího formátu byl Pavel Kohout, člověk světového nikoli jenom jména, ale i způsobů, sebepodání a stylu. Vy - a totéž se ovšem týkalo i mě - vy a já byli jsme pro ni chudáci, ubožáci, nic." „Na svatbě mě zaujala její matka," řekl jsem. „Uvažuju dokonce zajít za

ní. Co si o tom myslíte?“

„Milý příteli! Tak to nejste sám, kdo naběhl na kouzlo její osoby, to jsme my Moraváci. Ale nenajdete, co čekáte, chraň bůh, tím nechci říct, že ona žena nemá, co vás u ní zaujalo. Shledáte jenom, jako vždycky, že je to velmi rozporné.“ — „V čem například?“

„Tak například je to Němka, navíc tuhá Saska, která vstoupila do tohoto národa a nepřijala z něj nic, nic! Nemajíc špetky humoru... “

Nakonec jsem profesora Machovce poprosil, aby se mnou vyšel na ulici, a tam jsem s ním hovořil o tom, kvůli čemu jsem hlavně přišel.

Milý Jiří! Praha 15.5. 1979

Děkuju za lístek z Berlína, četl jsem také dopis, který jste s manželkou psali Vladislavům. Na tom mě zarmoutilo, že tam pociťujete větší klid. Já bych si jaksi přál, aby větší klid byl tady. Kdoví, jestli vy se s takovou budete chtít vrátit...

Ve Slávii jsem od té doby byl dvakrát, ale to nebyl ani úmysl nejít, nýbrž ukázalo se, že když Ti nemám něco předávat, nemám důvod a zřejmě ani čas tam jít. Když jsem tam byl, všechna místa byla hustě obsazena, dokonce i Tvoje, budeš mít práci vypudit Jej zas na Jeho židli.

Tady není nového nic, konečně nastalo trochu teplo. Trinkewitz roznáší na památku svá dílka, odjíždí. Vůbec mi v poslední době leží v hlavě nejvíc to odjíždění. Tady se skoro uzavírají sázky, jestli se Kohout vrátí, či ne, a soudí se, že on by jo, ona ne. Dostala prý rozhodnutí prokurátora, že na ní má být vykonáno psychiatrické vyšetření. To je asi na povzbuzenou, aby se jim sem chtělo.

Já denně, skoro, píšu, jaks mi řekl, a až se vrátíš, brzo to budeš mít v ruce, tak se vrať. Nechal jsem fejetonů a nechávám Petlice, pomalu. Jináč nic nového. Všecko je tu k dostání, když nechceš nic moc. Dal jsem se taky ostříhat zas, jarně. Z nových knih: Klíma - „Má veselá jitra“, povídky, uloženo na stanoveném místě. Komárková - „Sekularizovaný svět a evangelium“, Pechar - „Člověk a pravda“, Kriseová - „Pompejanka“, Jiří Hájek — „Lidská práva, socialismus a mírové soužití“. Všecko máš odloženo na stanoveném místě.

Klíma byl na pohovoru, velice vlídném, mluvili s ním o možnosti dát mu pas a telefon. Já jsem taky byl asi třikrát, se mnou to bylo horší, ale rovněž doztracena - abych prý byl hodný, vše se vyřeší. U Hlávkova mostu z holešovické strany vše je vyhozeno do vzduchu, je to asi nedopatření, správně měla vyletět ta strana naproti, trochu proti proudu. Nemáme to ještě tak dokonale

zorganizované, jak vidíš. Já čtu Márqueze - „Podzim patriarchy“, ten, co napsal „Sto roků samoty“. Je to tentýž styl, výborné, ale nudnější, míň děje. Ovšemže jsem si přečtl kus Demla, ale neříkal jsem Ti to ještě v lednu? Teď ho čte Kosík a každou neděli o tom mluví, když k nám přijde.

Alexandr Kliment říkal, že hora Kleť (kde má chalupu) mu prorokovala obrat poměrů k lepšímu. A on jí věří, protože jednou viděl večer, jak z Kleti lítaly balvany, plameny, láva tekla, a bylo pak zemětřesení v Jugoslávii. Hora Kleť se zřejmě jen drobně mýlí v zeměpise.

Hiršal dělá u Tvého stolu veliké fauxpasy (...) Ke stolu přibyl další štamgast - Danisz, který má další stíhání, verbálka, napadl zas veřejného činitele. To je nám podařený advokát, že? Když ho tam vidím, říkám mu vždycky: „Pane doktore, děte vodsuď! “ Ale on už má termín vyhazovu z práce určený. Gruša se tam hádává s Pecharem, který hájí Marxe. Taky Hegel to slízl. V určitém bodě sporu říká Pechar: „Pane profesore, co vy o tom soudíte?“

„Co soudím, to soudím, jenže nechce se mi vkládat do téhle debaty,“ myslí tím pitomé debaty asi. A jenom kouří z huby do nosu. Pak se tam začne žvanit cosi neurčitého o tom, jak prý Kohoutovi pohrozili až do Vídně, že mu vemou ten byt, protože se v něm sešel kroužek chartistů, nikdo neví přesně nic, dohadují se, až tu profesor

řekne: „Tak vidím, že se do toho musím vložit, protože o této věci jsem dokonale informován…“ Boštík mlčí a Vladislav je v modrém saku. Ale co ti musím říct - strašně tam kleslo spropitné! Dokonce jsem viděl, jak Pechar, když mu řekla „čtyři koruny“, dal jí čtyři koruny! Ti tam asi chodí, personál, a potkávajíce se ucezují jeden k druhému: „Už aby se vrátil! “

Tvůj
Váš Ludvík

Středa 16. května 1979

Překvapení: dostavili se pánové A. a C., aby mi odevzdali dokončený úkol „S“. Připadám si divně: nic s tím nemám, jedině se na mne přesunula odpovědnost za dvouměsíční zpoždění. Ale práce to bude dobrá, nikdo ji nečeká.

—

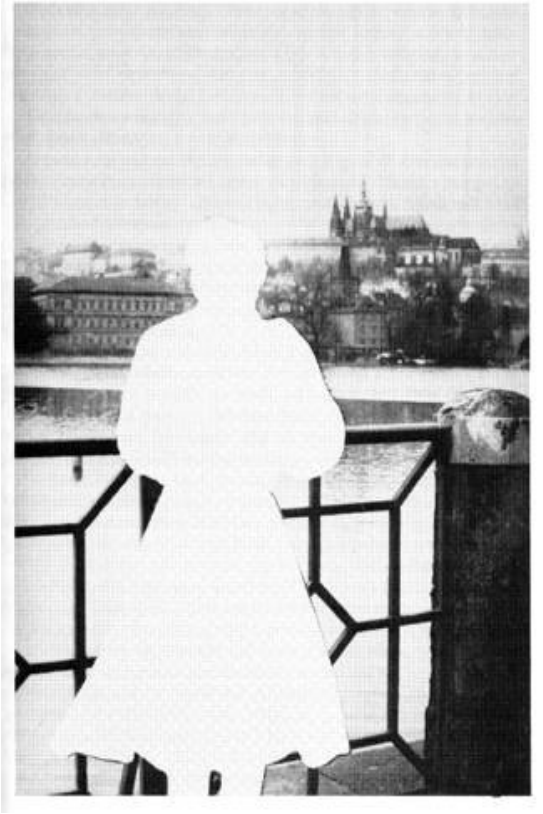

Opravdu, když nikoho a nic nepoháním, petlicování se zmírňuje. Nechávám přes týden nevyzvednuty svázané knížky, a jde to taky.

Neodevzdal jsem dosud předmluvu k fejetonům, a neurguje to nikdo. Hromadí se mi nepřečtené rukopisy, autoři mlčí. Začínám se podobat státnímu podniku: druhá část hvězdářské ročenky, obsahující zprávy o výzkumech ve vesmíru, také ještě nevyšla. Tatarka nedal souhlas k uvolnění „Písaček“, a to bylo spěchu!

Napsal nám náš syn Martin, emigrant. Nepsal tři čtvrti roku. Své mlčení vysvětluje starostmi, prací, neschopností dokončit rozepsaný dopis a nakonec takto: „Nepsal jsem, protože bych býval měl chuť dát průchod jakémusi pocitu. Ten pocit je tisícipříčinná agresivita k tatovi. To by posloužilo leda tak mně, ale ne jemu. Zdá se mi, že jeho výchova napáchala víc škody než užitku, ale protože zatím vidím lépe ty škody než ten užitek, nejsem dobrým soudcem, to ale vůbec ne... “ Dál říká, že má potíže s autoritami, a původ potíží vidí psychoanalyticky ve mně.

Nevychovával jsem Martina nijak jináč než mladší dva kluky, jenom s tím nezaviněným rozdílem, že muž se, dle mého názoru, stává otcem postupně a později, na rozdíl od matky. Měl jsem pár zásad velice prostých a nutných, jež Ondrášovi s Janem dělaly míň potíží než Martinovi. Ty zásady byly od dvou let sklízet každý večer hračky, od šesti vyvalit se včas do školy, od dvanácti vyprat si každý večer ponožky,

ustlat ráno postel, dát podepsat úkoly. A pak byla úplná svoboda slova, pohybu a jednání. Ty zásady prakticky provést byla z veliké části práce Madlina, pokud s nimi souhlasila, o zbytek jsme se hádali. Ale také o svobodu pohybu a jednání jsem se musel někdy za kluky hádat, protože ona by raději měla pěkně upravený byt, zatímco dle mne pokoj kluků mohl klidně být zvěřincem, dílnou, chemickou laboratoří. (Večer samozřejmě všecko sklizeno, každá hra začíná každého rána znovu, znovu, znovu!, když tedy někomu sklízení hraček zabere víc času než hra s nimi, je sám blbec, blbec, blbec!) Martin však měl smůlu prvorozenců: odnesl celou čerstvou energii rodičů. Další kluci vychovávali se jaksi skoro sami, do veliké míry vychovával je i Martin. V dopise píše také, že ho ve snu strašívají housle, takže je dal kamarádovi. Od jeho houslí zkusili jsme všichni, ale vždyť nemusel hrát! Chtěl jsem jenom toto: buď hrát, nebo vystoupit z hudební školy. Ctižádost bránila mu nechat toho, vzdorovitost nedala mu zlepšit se: hrál bez poroučení třeba hodinu pořád jednu skladbu, ale pořád se stejnou, neměnící se chybou, kterou jsem musel poslouchat. Tak co mi to teď vyčítáš až z Francie, pitomečku, chceš pár facek?

Náš Martin je explozivně chytrý, pracovitý a odpovědný. Jenom neumí hospodařit s časem a silami, nevím jak s penězi. Do emigrace jsme ho

nehnali, rozhodl se sám, když mu ministerstvo znemožnilo dokončit tam studium, jež mu dva roky předtím dovolilo. Teď se o něm hádáme někdy zas: Madla tvrdí, že náš Martin to má těžší a horší než my, já tvrdím, že těžké to má, ale lepší než my, protože si může sám volit způsob chování v potížích.

Loni jsme mu k vánocům poslali pásek s nahrávkou naší rozpravy a zábavy, jakou vedeme večer při jídle u stolu. O tom píše: „Z poslechu rodinné nahrávky mi bylo téměř nevolno. Zdá se mi, že jste drsní, váš humor je černý, černý, nelidský, na hranici demence. Co se s vámi stalo, zbláznili jste se? Poslouchám to s úzkostí, příliš mi to připomíná Morčata. Jen z mamy plyne rovnováha a vlídnost. Vzpomeňte si, že jste vyšinutí, a netrapte ji. Když to nemůžete snést, tak odtama utečte."

Nezbláznili jsme se, milý Martine, jenom jsme si vypracovali chování, s nímž asi jedině dá se čestně přežívat ve zdejším podnebí. Je to podnebí drsné, nečeské a možná smrtelné.

Pondělí 21. května 1979

Napadlo mi, že když teď mám teleobjektiv, mohl bych si udělat snímek Arizony z protějšího kopce. Pokoušel jsem se o to dřív každý rok, ale v celkovém panoramatu krajiny jevila se Arizona

malá a nevýznamná, když jsem však vstoupil přímo do ní, nevešla se z žádného úhlu do záběru, ztratilo se její tak výrazné ohraničení vůči okolí a byla z ní zkrátka jakási obyčejná louka. Každý by se mohl divit, co na ní mám.

Už tenkrát, kdy jsem v ní pásl a žil jak přírodní živočich, vnímal jsem její osobní povahu, kterou jsem se pokoušel slovy popsat, což se zachovalo. Také jsem Arizonu kreslil, ale to už nemám. Rád jsem také zhotovoval její podrobné mapy pro potřeby našeho kmene, ale pak jsme v ní všichni divoce létali zpaměti. Na mých mapách byly zakresleny všecky osamělé stromy či skupiny stromů podle svého druhu, to samozřejmě, byla tam i ona dosud existující jáma záhadného původu na styku dvou lesních stezek, do níž každý na začátku spadl, a všechna významnější mraveniště. Ačkoli největší převýšení terénu činí ve skutečnosti snad třicet metrů, veliké měřítko mapy dávalo mi možnost využít všech odborných mapovacích barviček od radostně zelené barvy nížin přes vzrušující šedobéž stepních planin až po rudohněď nedostupných velehor. Ledovce už jsem nepředstíral, protože ty mě nikdy nebavily.

Vzbudil jsem se a zjistil, že jsem v bytě sám. Paní učitelka s Madlou odešly asi na nákup. Vzal jsem aparát a šel. Slunko zlatě svítilo na nebi bez kazu. Cestou jsem si vyfotil zas jako vždycky hrad

s pivovarem, dále pak postupující zkázu naší bývalé ulice: celou levou stranu koupila fabrika a chalupy zbořila. Ještě loni to nebylo! Potom z mostu potok zacloněný vrbím a olším. Na rovince, tam, kde stával chudobinec, stojí asi osmipatrový činžák. Z okna domu stojícího naproti dívala se kmotřenka, tu jsem také vyfotil. A šel jsem k nemlýnu a nepile, kde jsem myslel, že ještě jsou! ty dvě dřevěné stodoly, o kterých jsem tu psal, jak před nimi sedí mezi husami jakýsi chlapec, nejspíš bratranec Ludvik. A stoupal jsem do kopce, kde jsem na ubohé, kozami ožrané a slunkem opálené trávě mezi tvrdými pichlavými jalovci chytával cvrčky a kde rostla drobná kvítka v barvě bílé, růžové nebo červené, kociánek, a právě touto dobou kvetla. Ale nenašel jsem je, změnil se porost, možná i mikroklima, ale určitě režim. Teď tu kvetla mochna, svízel jarní, úročník lékařský čili bolhoj, jemuž já nadávám holboj podle Holbových chlapců, s kterými jsem pásal, a ve vlhčích prohlubních žlutě zářily celé kytice kostivalu. Jalovce zmizely ze světa. Pod jednou třešní jsem se posadil a rozložil si krámy. Naproti přes údolí se ve slunečním protisvitu jevila Arizona.

Namířil jsem na ni, a zatajil se mi dech. Jako živá bytost, třeba žena, houpala se na rosném světle v celé své už zanikající kráse. Jako vždycky pomyslel jsem si, jestli tu žije ještě někdo jiný,

kdo ji má tak rád, že by ji chtěl zachránit. S nechutí jsem viděl, že si tam kdosi založil první malé políčko. Vztyčoval jsem původní stromy. Půjdu se tam podívat na vstavače, možná večer.

Když jsem šel s kopce zpátky, z osmipatrového domu na mě kdosi zavolal: „Pojď k nám! “ Zvedl jsem hlavu a spočítal si výšku. Když jsem vystoupil z výtahu, byly dveře bytu už otevřené a muž mě zdravil slovy: „Vitaj, náčelníku! “ Potkáváme se skoro při každé mé návštěvě tady, ale to je poprvé, co mě takto oslovil, jako by věděl, čím se zabývám: svým náčelnictvím. Vešel jsem. „Jak ty ses jmenoval?“ zeptal jsem se.

„Meshaba,“ řekl.

Byl jsem zklamán, doufal jsem ve zvučnější a hlavně trochu lidské jméno, jako Svištící šíp, ale dal jsem komusi tehdy takové jméno, pamatuju, to je on? „Ay doraka manja hane... “ zanôtil, jako by se chtěl ještě legitimovat." „Dobrá, dobrá... “ řekl jsem, „byl jsem zas, jak dycky, fotit Arizonu.“

„A né a né?“ politoval mě. „Zkouším to tentokrát teleobjektivem.“

„Ano? Pošli si tam sakra lunochod! “ poradil mi. „Ne,“ řekl jsem, „lunochod posílám si do minula.“

Jeho žena donesla láhev červeného vína, Meshaba ji otevřel. Vypili jsme ji. „Jak to, že jste oba doma, dopoledne?“ podivil jsem se.

„On nedělá vůbec," ukázala žena, „a já půjdu do práce až před večerem, když se mně bude chtět." Ukázalo se, že Meshaba má jakýsi pracovní poloměr, kdy v zimě musí v práci snad i nocovat, zato v létě dělá jen několik hodin týdně. V létě hlavně pase svých patnáct ovcí. „Šak přiďte večér aj s tvojú, až budu pást. Mám ranč v Čertoryjách."

- „V Orinokii," opravil jsem ho. „V Orinokii, mám, takový - no - ranč." Zeptal jsem se: „Z čeho ale žijete?"

„Částečně z platu, částečně z těch ovcí..." řekl Meshaba, „a částečně prožíráme chalupu," pravila jeho žena. Továrna jim za zbořenou starou chalupu dala velice slušnou částku, peníze nemají budoucnost a dřít se na důchod je blbost. „Kdo nám zaručí, že budeme ten důchod brát deset roků?" Cenu má jenom život; chodit, pást ovce, číst knížky. „Ukaž, dones, podaj, šak víš co," pokynul Meshaba z křesla své ženě. Šla ke knihovně a přinesla mi k podpisu dvě knížky. Víno zřejmě otupilo můj jindy tak dobrý úsudek, takže jsem se podepsal jak protokolovaný vůl, místo abych napsal Černý pardál. „Pamatuješ, ej kruci," pravil Meshaba, „jak jsme přepadli ten vlak?"

Připomněl mi tím událost hroznou, kterou jsem - to se podívejme! — zapomněl tehdy i zapsat do deníku, a vůbec jsem ji spíš zapomněl.

Jako teď cítím svůj tehdejší úžas, že se může dobrý úmysl tak škaredě vyvinout.

Budoval jsem indiánský kmen několik roků, každého jara vždycky znovu, protože přes zimu se mi rudoši měnili zas v bázlivé chlapečky svých rodičů, bavící se přízemními drobnými darebačinami. Každého léta dostával jsem se blíž ke své představě opravdického valašského indiána Delawara, a když jsme konečně uměli a měli všecko, když se o nás už vědělo a lidé se nás začínali trochu bát, podíval jsem se na sebe a na ty Delawary a připadal jsem si najednou div ne hloupě. Zvlášť poté, co jsem si na oči zkažené četbou indiánek musel nasadit své první brýle.

Jednou za horkého letního odpoledne, v neděli, kdy nad Skalistými horami, Arizonou, v údolí Little Riveru, leželo dosud vlhké ticho, nalíčil jsem se ve své skrýši, navěsil na sebe všecku strůj, to jest luk, toulec šípů, kol pasu několik smyček provazu, za pasem nůž, na hlavě čelenku, v levé ruce wahgun, v pravé oštěp, a chtěl jsem jenom sám, jako osamělý Indián, mlčící, tichý, vytrvalý a rychlý, projít celé území a ujistit se tak, že je mám. Měl jsem přetnout otevřenou silnici a za ní splynout opět se stromovím. Právě když jsem vstoupil na bílou, do šlapek pálící cestu a uběhl po ní kousek, vynořily se ze zatáčky proti mně dvě postavy. Byli to dva starci z Návojné či Nedašova, kteří se s velikým

zpožděním vraceli z dopolední mše. První moje myšlenka byla obrátit se a utéct, nebo uhnout do obilí a dřepnout si v něm. To přeci nešlo! Cítil jsem však také, že nedokážu klusat prostě dál proti oběma těm starým lidem, protože jaké je to setkání?

Rozhodl jsem se stoupnout si ke kmeni jabloně (Panenské české), opřít se o něj volně, pevně a bystře sledovat oba podivné bělochy, nechat je přejít kolem a hrdě mlčet. To jsem udělal. Uvědomil jsem si, že jsem už dost veliký, abych se přihlásil, že jsem Indián. Tichou, škobrtavou, a přece vytrvalou chůzí kráčeli blíž, jejich okuté hole křesaly do kamení cesty. Když mě uviděli, přestali spolu mluvit a jenom zaostřili ze stínu černých klobouků zrak na mne. Chtělo se mi utéct, ale teď už to bylo nemožné. Oba Tarahúni - dědinákům z horních dědin nadávalo se Tarahúni — směšnou hopkavou chůzí na tenkých nožkách ohnutých do O přicupali polo tiše ke mně. Na nohou měli houněné bílé papuče s červenou lemůvkou, oděni byli v houněných bílých nohavicích červeně lemovaných, z vyšívané fialové vesty trčely jim seprané rukávy režných košul, svázaných pod krkem na šňůrku.

Vydržel jsem, v celé své strůji. A když mě míjeli s hlavami na mne obrácenými, nehnul se v jejich vrásčitých temných tvářích ani sval, ani brva. Prošli, ťukajíce svými čakany, a když jsem je

viděl zezadu, kde jim cvočkama pobitý opasek náležitě jednou volnou smyčkou spadal hluboko na zadek, cítil jsem, že to je můj konec Indiána. A že už nikdy nebudu to moci žít, ale jenom snad hrát.

Než však došlo až k tomuto, udělali jsme několik pravých skutků. Protože dobře zhotovený šíp musí být vystřelen. Naostřený oštěp bude vržen. Jednou odpoledne rozkázal jsem členům kmene, aby se připravili a upravili, jelikož přepadneme vlak. V některé tváři uviděl jsem údiv, v jiné strach, většina však odrážela prostou lidskou radost rudochů. Bylo to před večerem, slunko sklonilo se k obzoru, kdy se kozy nejlépe a klidně pasou a není třeba obracet k nim síly ani myšlenky. Byl bych ovšem dal přednost vlaku nákladnímu, ale ten v neděli nejel. Důkladně jsem několikrát vysvětlil, že účinek na cestující má být jenom psychický, je samozřejmě otázka, jakými slovy jsem to opsal, a že po vyřícení našem ze stepních travin proti vlaku na místě a ve chvíli, kdy jede v zářezu a my řvát budem přímo do oken, musejí všecky vystřelené šípy letět těsně nad vagóny. Říkám nad, ale říkám taky těsně!

Muselo to být nevšední překvapení pro nedělní cestující vyložené v oknech pomalého dobrého vlaku, když se nás asi deset - ale proč neříct, že padesát - zvedlo z prérie a s řevem vrhlo

proti vlaku a mrak šípů zasvištěl těsně. Ještě jsme se, posbíravše pak za tratí své šípy, radovali, když se v prérii objevila modrá uniforma. Na listině stála pak jména nikoli jako Svištící šíp, Krákorající havran, Kulhavý pes, Meshaba, Černý pardál… nýbrž Lorenc, Kozáček, Vilímek, Ambrož, Klok, Loucký a Vaculík.

„Já jsem jasně řekl, že se má střílet přes vlak," pravil jsem teď Meshabovi. „Já?" ukázal si na břicho, „já jsem střílel přes vlak! Ale tys měl počítat, že Kulhavý pes nenatáhne zas pořádně luk s tou gramblavou rukou!" Kulhavý pes, ano, měl jsem ho rád, byl velice chytrý, hodně četl, dobře zpíval, byl však levák, celkovitě slaboučký a kulhal na obě nohy. Nemohl jsem ho odmítnout.

Požádal jsem Meshabu: „Rači o tom vlaku nikde moc nevykládej, mohli by mně to eště teď připočítat!"

„Buď klidný, já vím, že to máš nahnuté. A jak to bylo, když už o tom mluvíme, s tyma fotkama v Ahoji?"

„S tyma fotkama?" řekl jsem. „To bylo to samé."

Mluvili jsme a pili víno ve vysokém patře chudobince. Z okna viděl jsem do potoka, jak se tam blýská voda.

Středa 23. května 1979

Je počasí, jaké v létě nebude: od rána čtrnáct stupňů, které se k poledni vyvinou v šestadvacet, nebe je monotónně jasné, včerejší noční bouřka pročistila pohledy do dálek, osvěžila trávníky a spláchla prach ulic. Včera mě vesele bolela hlava za očima: ze slunka a ze smutku. Dokonce zánět spojivek. „Budu asi muset nosit tmavé brýle," pravil jsem večer u stolu, „a budu vypadat hnusně jak Martinovský."

„Jo," vzpomněl si Janek, „já jsem ho potkal v tramvaji."

„Pozdravils?" řekla Madla. Já jsem ho také potkal, před čtrnácti dny, a včera zas. Poprvé jsem pozdravil já jeho, včera on mne: „Dobrý den, pane Vaculík! " Stalo se to pokaždé na stejném místě, rád bych věděl, co tam oba pohledáváme. Myslím, že on to brzo vypátrá.

Včera mě hledala Eva Kantůrková, nechala mi vzkaz, že mě bude čekat dnes v deset u tanku. Vydal jsem se z domu včas, ale nejely tramvaje. Od hrůzy vzal jsem si taxíka a dorazil jen s pětiminutovým zpožděním. Ale ona by asi byla počkala i déle, jistě se chtěla dát vidět: byla v dlouhých červených šatech až po zem, na jedné noze byly rozevírací, slušelo jí to, ale hodná nebyla: „Donesla jsem ti svého Pána věže, ale tobě se zas nebude líbit, takže házím perly sviním." „Toto tvé věnování si zapíšu," slíbil jsem.

Potom jsme jednali o mé sbírce fejetonů,

kterou chtěla dát opsat. Věděla už, že jsem to u Vladislavů zastavil. Ptala se proč. Řekl jsem: „Původní tvůj úmysl, s kterým jsi za mnou loni přišla, byl jiný než letošní: chtělas ukázat, že píšu pořád stejně a mám stejné názory, přes všelijaké proměny poměrů. V rozhlase, v novinách, před rokem 1968 i po něm. Říkám to správně?“

„Ano, jenže poznala jsem, že tato myšlenka není nosná.“ Aha, řekl jsem si v duchu, ty mi prostě už nechceš takto svědčit. Nahlas jsem pravil: „Já jsem po tobě přeci nic nechtěl, byl to tvůj nápad, tys ho vzala zpět, hotovo.“

„Ale to by byla škoda. Ty tvoje fejetony jsou hezký, a pak, věnovala jsem tomu už měsíc práce! “

Chtěli jsme se jít někam něčeho studeného napít, ale nemohli jsme najít žádnou otevřenou restauraci. Oba jsme cestou nadávali. Taky na emigraci. Mlynář prý, pravila Eva a jí to pravil Hubl, začíná chytat německý vítr v otázce Sudet a odsunu. Nemohl jsem se k tomu vyjádřit, nečetl jsem to, nic se ke mně nedostane. Eva se zeptala,

„Šak přiďte večér aj s tvojú, až budu pást." (str. 171)

zda mi už došla Hostovského cena. Nedošlo nic. Prý, prý jsem loni dostal cenu Hostovského za první ročník fejetonů, který pak vyšel v Indexu. O ničem nevím, hloupé však bude, když si autoři fejetonů budou myslit, že jsem si ty peníze nechal. Tisíc dolarů. Skončili jsme nakonec v Černém pivovaře a tam někdo byl, kdo nám ukázal opis důvěrných pokynů pro dopravní orgány SNB: mají soustavně kontrolovat řidiče, spolujezdce i přepravovaný náklad ve vozech, jejichž čísla byla k pokynům připojena. Bylo to přes šest set aut. Mezi nimi Gercen značky AO 19-77.

Když jsem přišel domů, čekal mě písemný vzkaz od Heleny, že přijel finský nakladatel Keijo Immonen, který by rád s někým promluvil, ale ona nemůže nikoho sehnat. Bude s ním v půl páté sedět na terase Parkhotelu. Vysál jsem prach v pokoji i v kuchyni, vysprchoval se, uvařil si kávu, přečetl kousek korespondence mezi Demlem a Šaldou a šel jsem tam.

Na terase bylo příjemně, byla už ve stínu budovy, vlahý vánek čechral oranžové lněné ubrusy. Helena měla na sobě žluté plátěné šaty dětského švihu, dojemně směšné. Fin mě uvítal jako známého: prý jsme se už potkali na Sázavě u Kohoutů, při Pavlových narozeninách, já jsem tam prý dokonce řečnil. To vylučuju, tehdy jsem jenom zpíval vodníkovu píseň „Vždyť všichni

jedné matky děti jsou…“

Objednali jsme si zmrzlinu. Mladé lipky v trávníku opodál mávaly průsvitnými zelenými šaty, v nějaké jiné části Čech odehrávala se zas letní bouřka. Poděkoval jsem panu Immonenovi, že mi vydal „Morčata“, ukázalo se však, že to bylo jiné nakladatelství. Omlouvali jsme se za to fauxpas jeden druhému, ale myslím, že jeho důvod k omluvě byl větší. Zeptal se, zda bych jim něco dal, řekl jsem, že rád, že však se obávám, zda je to bude dost zajímat, ačkoli pokud jde o mne, já naopak rád čtu knihy, které mě uvádějí do intimity cizího prostředí tak podrobně, že je mi až nepochopitelná: všednost přechází ve fantazii. Pan Immonen pravil, že ve Finsku je pět nakladatelství krásné literatury a všechna se dohodla, že budou podporovat českou literaturu. O čem je má nová kniha? Řekl jsem mu to, stal se jediným člověkem, který to ví: o věcech, o lidech i příhodách. „Taky o Heleně?“ zeptal se a usmál se na ni. „Samozřejmě,“ řekl jsem, „a tímto momentem už taky o vás.“

Helena mluvila málo. Na levé straně horního rtu měla temné místo, vypadalo to, jako když se vyrazí domácí láska. Obdivoval jsem ji, jak to klidně měla, na terase Parkhotelu s finským nakladatelem. Ten ji teď pozval na koncert dnes večer, vyznělo to mile a naprosto přirozeně, protože oni dva se spolu tenkrát na Sázavě trochu

seznámili, kdežto já jsem si tenkrát nevšiml jeho ani jí. Je to možné? A teď ona odjede. Každý večer koncert s jiným mužem, kdekoli v Evropě, bude možná mít. Díval jsem se na ni.

Helena jeho pozvání rozuměla a požádala mě, aby ji u něj omluvil. Rád jsem to udělal: „Sie darf nicht abends allein ausgehen."

„Warum, ist sie so leichtsinnig?" optal se s úsměvem. Odpověděl jsem žertem, jaký se mi občas povede, když mi ho němčina přímo nabídne: „Nein, aber ihr Mann ist so schwersinnig." Před rozloučením dostal jsem ještě otázku: „Kdy přijedete do Finska?"

„Co nejdřív," slíbil jsem.

Odcházeli jsme s Helenou k tramvaji, zápasil jsem s přáním zlákat ji ještě na krátkou procházku, sama však zamířila ke Stromovce. Šli jsme beze slov. Slunko pořád ještě fungovalo do mocně splynulých korun buků, zem pod nimi však už vydychovala večerní vláhu. Helena po chvíli řekla: „Vím už, že mě máš rád. Máš mě hezky rád." Asi po dvou stech metrech jsem se zastavil a řekl jí: „Víš co, jdi už raději, ať nedostaneš doma druhou! "

Sobota 26. května 1979

Zrovna se snažím vypočítat, kolikátého je, když z Hlasu Ameriky mi to řekli. We

Vashingtonu (překlep, ale dobrý) je horký den prý. Jako u nás na zahradě byl. Vládní komise vyšetřuje, proč v Chicagu spadlo letadlo, sovětská vláda uvolní emigrační politiku a Jaroslav Hutka je na uměleckém turné po Americe. Madla se chystá žehlit a Izraelci dnes předali slavnostně Egypťanům město El Ariš.

A co tedy k tomu my v Československu? Myslím, že je správné, když hrozně těžká letadla padají, z jakéhokoli důvodu, jako si myslím, že strašně dlouhé tankery se právem zlomí. Není přece omluvy, proč by tři sta lidí muselo být přemístěno naráz a rychle. Jejich shodné přání je škodlivé. Sovětská vláda občas propustí pár svých Židů do Zaslíbené země, a Američané se z toho dobrou vůlí div nepodělají. První právo člověka je žít svobodně doma, nikoli svobodně utéct.

V co se mění země, z níž neslučitelní lidé odejdou? Jací tam zůstávají a co se od nich dá čekat? Hlavně tedy: co v té zemi, proboha, chystají?

Chce se mi velice spat. Madla změnila plán: šla spat, žehlit bude až ráno. „Včera byli všichni na poradě, jedině já ne."

„Jak to."

„Fantom to ohlásil jako poradu vedoucích, a já jediná nejsem vedoucí."

„Všichni jsou vedoucí? A kde mají podřízené?" „Jedině já jsem asi podřízená."

„To je pěkné!“

„Oni jsou vedoucí každý něčeho: vedoucí statistiky, vedoucí příjmu, vedoucí úseku ROH. Podléhají si navzájem, ale jsou vedoucí.“

„Jindy na porady chodíš.“

„Právě, takže mi napadlo, jestli to nebyla porada o mně. Onehdy se mě ptal, jestli vážně chci jít do důchodu.“

„Proč si, proboha, myslí, že bys tam chtěla zůstat o den dýl, než musíš?“ žasl jsem. „Já nevím. Já nevím! “

„A vypozorovalas, jestli by o to stál?“

„To právě nevím. Je jisté, že mě potřebuje a využívá. Když udělám pořádek dole v příjmu, přeloží mě nahoru do sekretariátu. Když jsem tam všecko udělala, poslal mě zas dolů, protože ta fízlice tam udělala leda nepořádek.“

„Proč ji nevyhodí?“

„Už si myslím, že by ji sám vyhodil, ale nesmí,“ odpověděla Madla. Zeptal jsem se: „A tušíš už aspoň trochu, jestli je zpravodajcem u zednářů, nebo zednářem u zpravodajců?“ Ale Madla to neví. Za chvíli se k poradě vrátila. „Jisté je, že už teď mu dělá starosti, jak se zařídí beze mne. Ale napadlo mi také, že se potřebovali poradit, jaký mi dají dárek.“

„Na to mají přeci půl roku času! “

- „Ale co když se potřebovali usnést, že budou na ten dárek vybírat z každé výplaty pět

korun?“

„Ale ty naše chudinko malá! “ řekl jsem.

Po Hutkově rozhovoru s reportérem Hlasu Ameriky cítím nejvíc lítost, jaká je to nespravedlnost k národu, který zůstává. Hutka má pravdu: když poznal, že už by to nebyl on, kdyby tu dále musel žít, odešel. Kým ale, když odejde jeden, druhý, tisící, stávám se tu já? Nebudu moci zůstat stejný, jestli by se nevrátil například Pavel Kohout. Jestli to ještě bude ten národ, když oni se postarají, aby zůstali oni, na to nemyslí? - V poslední době cítívám nechuť být tu. A je to skoro nechuť být. Odháním to kvůli Madle a klukům, kteří jsou, a tu, tak samozřejmě, jako doma, jakoby v bezpečí, a nedali by se odvléct. Budou brát existenci pořád skromnější a svůj život stlačovat v sobě do kaménku pořád tvrdšího.

Ráno jsem kropil růže, které všecky pěkně obrazily, potom jsem kosil, ale jen v místech, kde je škaredá tráva, protože jináč kosit znamená v těchto vedrech obnažovat zem k vypálení. Pampelišku nepovažuju moc za plevel. Je pěkná, když kvete, i po odkvětu její chmýřnaté baňky. Ledek, jímž jsem chtěl umořit rozrazil, účinkuje opačně, ale výborně: všecko po něm bujně vzrostlo, rozrazil i tráva, ale protože tráva je vyšší, sama potlačuje rozrazil. Nesmím ji poséct. Natíral jsem zahradní židle. Poléval jsem se

hadicí a přečetl, ze všeho zamýšleného, jedině novou povídku p.P. Zdá se mi, že v koutě literárního sálu si za pilířem procvičuje jakési své půvabné figury nová autorka. Její povídka „Lorelai" je najednou velice určitá a výmluvná, o pocitu velíce měňavém, nepřesném a plachém. Je krutá, vymyšlená, pravdivá, ironická a lítostivá. Přestože se v ní současnost připomíná reáliemi jen skrovně, křičí současností. „Jestli se ti to nebude líbit," pravila autorka, „nebudu tě mít ráda!" Takže se mi líbí.

Čekám, jestli se objeví Karel Kosík, sám od sebe, když nepůjdu já za ním. Jinak se nedovím, co nového říkají Karel a Hynek a Mácha, Šalda a Deml, ale hlavně naše rouby. V tom vedru, bez zastínění, není jim dobře. Zas nebude vody. Kvete šeřík neboli orgován a voní otevřeným oknem ze tmy. Nejraději bych už vůbec nešel do Prahy.

Neděle 27. května 1979

Slunko dnes ráno, když jsem sekl zas trávu, nebylo už tak jiskrné jak včera. Mezitím Madla si nahoře četla „Lorelai". Když dočetla, poznal jsem to podle toho, že mi ihned přiletěla vynadat. Povídka je hloupá jak pro „Vlastu" a ze mne bude kavárenský povaleč. Jestli si mě někdo ještě vážil, tedy za minulost. Teď už si jméno můžu jenom zkazit. Autorka je zhýčkaná ženská, která vidí

jenom sebe, a ten její Anton z povídky, s fousama, jsem jistě já. A tak dále. Tak to bychom měli.

Dávat číst, nedávat číst? A proč ne! Udělal jsem mistrný čin: nehádal jsem se. Uvařil jsem si kávu, odnesl si ji dolů pod stromy na bílý stůl, díval jsem se, jak tráva a listí a květiny prostě jsou, a říkal si, jestli také já se odvážím - a smím-li se odvážit - prostě být, nestaraje se, jak vypadám? Co tato knížka? Zatím mám půl roku čas. Ale jak se bude blížit konec, budu se kroutit strachem. Co ještě napíšu? Kdo mi to schválí?

Ivan asi řekne, že to se nedělá, co já tu dělám. Eva Kantůrkové řekne, že jsem se zbláznil, a kdyby někdo jiný psal o mně, jak já píšu o nich, dopadl bych moc špatně. Gruša? Že jsem znervózněl a ze strachu, že už nic nenapíšu, mlátím kolem sebe... vlastně naopak: toto by řekla Kantůrková, Gruša spíš tamto. Pan Václav poví, že jsem všecky a všecko práskl. Zdena bude vnímat, že nejsem práv její životní oběti. Literární kritikové: je toto tvorba? Psychiatři a policajti - můžou mi políbit šos. (Sám sobě psychiatrem i policajtem!) Naši kluci: snad musíme počkat, až budeme starší, ale je to zatím strašné! Paní učitelka, ta to ani nesmí číst. Ani za Brno neručím, a teprv Šimečka v Bratislavě a Kadlečík až v Pukanci můžou si pro vzdálenost místa a citovou odlehlost líčených věcí myslit, že co tu čtou, je stejně dobré či špatné, jako kdybych

si to vymyslil. Madla: „Já to, co píšeš, ani nechci číst! A to ti říkám: nepřeju si, aby ses třeba jenom zmínil o mně! “ Hááá!

Rozmyslel jsem si to, vstal jsem a šel nahoru uvařit kávu i pro ni. Žehlila, na posteli měla rozloženou zas „Lorelai“ a kontrolně si ověřovala, že autorka je nemožná. „Vypni žehličku a pojď teď dolů,“ pravil jsem.

Teploměr na hrušni ukazoval čtyřiadvacet stupňů. Nad zemí nízko mezi keři prolétávali kosové. Posekaná tráva zavadala a voněla. „Vidíš, jak se s tebou nedá o ničem mluvit,“ řekl jsem, „protože všecko změníš v řeč o mně.“

„Chtěl bys tu sedět s někým jiným, já vím.“ Protože každý patří na své místo, řekl jsem: „S kým chci být, za tím si zajdu. Toto je tvoje místo.“ Se stěny domu bohyně Mnémosyné zaprášenýma očima dívala se přes palouk na nás.

Večer jsme se zastavili na Kosíkově zahradě. Karel lakoval parkety v chatě. Marie sklízela konve, hrábě. Rouby zasychají. Hliněné terasy se daří. Pomohl jsem Karlovi do foroty zalét naroubované stromy, nasedli jsme všichni a jeli v zástupu aut do Prahy, dokonce přímo na Hradčany. Marie nás zvala na studenou kávu s ledem, prý. Zatímco ji s Karlem dělali, přečetl jsem si, co trčelo z psacího stroje. List neměl číslo stránky, takže nevím, jestli to byla předmluva či doslov jeho filozofického spisu o tisíci snad už

stranách.. Podle toho, o čem tam byla řeč, mohlo by se dokonce říct, že začíná zas od píky. Na papíru stálo totiž asi toto:

„Popření věty o tom, že Bytí je odvozeno od společenského bytí, neznamená, že bereme zřetel na přírodu, ani že Bytí se skládá ze společenského bytí a z přírody, ani že ty dvě věci jsou tu jen spolu, avšak ani to, že by se Bytí skládalo z nich a ještě z umění… “

Snažil jsem si větu zapamatovat, ale vidím, že je to bez záruky. Když se Karel vracel se šálky studené kávy, pravil jsem: „Mám podezření, že míříš k Bohu.“

„Tak tomu se právě snažím vyhnout,“ odpověděl pozoruhodně, a jako kdybych konečně sáhl na správný nerv, neuvěřitelně ochotně a sám a stručně vysvětlil mi svou snahu: „Chci říci, že žádný Bůh není a že to, co se skrývá za vírou lidí v Boha, je vlastně prahnutí po poznání onoho Bytí.“

„A nemyslíš, že křesťanští filozofové také mohli právě toto mít na mysli? Jenomže o tom mluvili v přijaté dobové terminologii.“

„To je možné.“

„Dalo by se tedy říct, že Bůh filozofů je prozatímní dosažená podoba toho tvého Bytí?“

„Tak asi.“

Marie, která pozorně přebíhala očima z Karlových slov k mým a obráceně, teď řekla

skromně: „Pardon, ale nechcete třeba něco k jídlu?“

Pátek 1. června 1979

Už je červen, měsíc trávy. Tráva řídce a třepenatě zraje, slunko do ní pálí. Na loukách podél trati kvetou kola zvonků, kopretin a jakési světlounce fialové kvítky. O důvod víc k breku, po nejpodivnější noci.

Když jsem kdysi odcházel z domova, jako bych se loučil se životem. Vzdával jsem se svému neštěstí na milost a nemilost, byl jsem velice pokorný, umíral jsem svému dětství a všecko mi bylo jedno. Ale ukázalo se, že umírám do nového, dlouhého života. Ten mi dal, co mám. Ale zkušenost strašlivého loučení jakoby se vším už mi zůstala a ten pocit neštěstí dal se vyvolat nepřiměřenou událostí, takže jsem pak nebyl například schopen znovu odhodit zvednutý kaštan. To vedlo k tomu, že nechávám věci raději na jejich místě.

Minulá noc - hody smutku a lítosti. Masopust loučení! Báječný mejdan nepřítomných, když všecky jejich židle a křesla jsou pusté, nikdo se nepohne, ani slovo nezazní, nevznikne ani obláček kouře. A co tu bývalo lidí! Těch vět mezi drahými přáteli! Těch drahých vět mezi přáteli. Udělal jsem pár tanečních kroků.

Pusťte nějakou muziku, poručil jsem a nasadil desku. Z rakví zazněl záznam kytarových akordů a potom Hutkův zpěv, neumělý a polovědomý, strhující posluchače k refrénu. Přidal jsem se a zpíval přes prsní kost. Točil jsem se, průhledné postavy klouzaly kolem mne, je toto možné? Kdo z nich tehdy věděl, že je to poslední den? Vědět den poslední, poznat jej! Mohl jsem teď hýbat údy zemřelých: ohnul jsem každému ruku tak nebo tak. Zpíval jsem do lebeční kosti na mých prsou, celá noc před námi! Sranda jak v márnici, pánové! Ale to si pište!

Bohužel, bohužel za okny začalo šedé svítání, když jsem na posteli zvedl hlavu. Okamžitě, ale okamžitě pokračovalo moje nakrátko uspané jakési hoře. A ničím nešel zastavit nový den, první den mé další smrti, a žádným plodostrojem nemohl jsem proti tomu nic už nadělat.

Ráno svítilo slunko. Řeka se teplem rozpouštěla do vzduchu, trávy na louce začaly zas tiše lupat. Zvonky, kopretiny, bledě fialové kvítí. Rosa pod nohama. „Mají kluci taky boží tělo?“

„Jak to myslíš?“

„Myslím Boží.“

Sobota 2. června 1979

Chtěl jsem si zapsat setkání s Beethovenkou, ale pak jsem raději sedl na kolo a jel za Karlem

Kosíkem. Cestou jsem blbec dvakrát spadl, protože jsem zvyklý na kolo s brzdou v pedálech a protože jsem při seskakování zapomněl vysunout nohu z jakýchsi ok. Bylo to Janovo kolo, vybavené blbostmi s přehazovačkou. Karel mi lihem a sprejem ošetřil odřeniny a teprve pak jsem, takto ponížen, mohl zahájit své tázání k jeho filozofii. Mám povinnost upozornit, že co jsem tu zapsal či ještě zapíšu o jeho názorech, není asi platné. To bych musel mít magnetofon. Je to spíš jenom záznam toho, jak bych s ním rád diskutoval. Budu přece jen muset počkat, až dohotoví svůj spis.

—

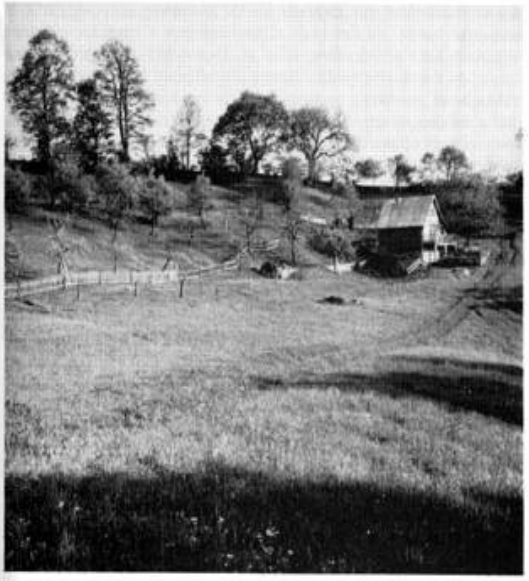

„Mám ranč v Čertoryjách." – „V Orinokii," opravil jsem ho. (str.171-172)

Chtěl jsem mu předestřít těžkou námitku, jak může filozof s tak špatným vztahem k rychlosti světla, jaký má on, vůbec aspirovat na poznání Bytí. Odpověděl, že to je předsudek a blud minulého století, chápat úkol filozofie jako styčný s úkoly přírodních věd a matematiky. Filozofie má své vlastní problémy a postupy, neodpovídá za pravdivost poznání v jiných disciplínách, ani jim nepodléhá, a tato nezávislost filozofie pochází už z Řecka, prý. Přitom do kbelíku s vodou ukládal novou láhev vína, když předešlá tam ještě byla, a zlobil se, že mu voda přetéká. „Tak vyndej tu ochlazenou! “ radil jsem mu. „Udělal by tohleto kterýkoliv řecký filozof s ponětím o Archimédovi?“ pravil jsem. Karel musí vodu nosit z potoka, teplota dnes byla jedenatřicet stupňů, a ještě teď, okolo půlnoci, je v pokoji šestadvacet.

Také we Vashingtonu byl horký, skoro letní den, papež Jan Pavel II. je v Polsku, prezident Carter se chystá do Vídně a u nás zatčeni byli mluvčí Charty 77 Benda, Dientsbier, Havel, Bednářová a několik dalších lidí. To se stalo asi ve středu, kdy já jsem odjel z Prahy.

Toho dne se Madle zdálo, že cestou do práce ji někdo sledoval, netušila proč. Když jsem se vrátil, měl jsem doma pozvánku k „úřednímu jednání“, mezitím prošlou. Jsem zvědav, kdy mi přinesou novou či si pro mne rovnou přijdou. Právě před rokem takto zavřeli Grušu a Roubala.

Otevřeným oknem létají mi sem tiché můry. Ochlazuje se příjemně, a já se tedy začínám vidět se šarlatovou Beethovenkou. V úterý byli jsme na koncertě. Madla donesla lístky z práce. Hrál symfonický orchestr hamburského rozhlasu. Seděli jsme hned ve třetí řadě vpravo, viděl jsem tedy výborně, děj se mi nerozdvojoval, a slyšel jsem také výborně, ba pravou stranu orchestru ještě líp. Hráli Dvořákův koncert pro housle a moll a Brucknerovu nultou symfonii d moll.

Ulice byly zatím plné promenujících lidí, Praha jako by měla svůj docela světový den, Dienstbier, Benda a Dana Němcová jistě nevěděli, že zítra budou zavření, tak jako já to nevím třeba o zítřku. Poměry se pořád zhoršujou, teď jsou asi pětkrát horší než byly, když Dvořák začal v létě roku 1879, tedy právě před sto lety, psát svůj houslový koncert.

Sólo na housle hrála Edith Peinemannová. Měla šarlatovou róbu přepásanou zelenou stuhou, hnědé vlasy rovně zastřižené po ramena, vpředu do půli čela, hleděla z nich přisnědle, věcně nebo jako nepřítomně, beze vší koketerie a pohybovala se bez afektů, jaké člověka u žen v sólu popuzují. Mohlo jí být třicet let a měla housle z mužské ruky, samozřejmě, což mě uhodilo do očí, náhodou, takže jsem začal být zvědavý: Co ty asi s tím budeš dělat! Neviděl jsem ještě hrát ženu na housle a nevím, jak početné

jsou houslistky. Ženy v orchestru nepočítám, to je jiný případ, to je kus jako kus, jako v tramvaji či na poště, není-li k dispozici muž, což je vždycky lepší.

Začala hrát. Myslím určitě, že Dvořák s něčím takovým nepočítal. Vůbec je otázka, má-li hudbu od muže, mužské sólo, přednášet žena. Nebude mi přeci nikdo tvrdit, že Dvořák psal tento koncert pro nějaké „housle an sich“, ať je drží muž nebo - nemáme-li vhodného - žena. Psal ze sebe - z muže. A za muže. Co se stane s mužskou hudbou v rukou ženy? Když mužskou roli v divadle hraje žena, musí jít buď o žert nebo nouzi nebo je to v žánru kusu. Nejsem znalec, abych mohl posoudit, jak Peinemannová zahrála houslový part Dvořákova koncertu pro housle, nevím, jak se hrává, či jak ho kdy kdo zahrál. Poslouchal jsem, a zároveň jsem se rovnocenně díval, poznám-li, kdo ta žena je. Připadala mi klidná a zas věcná, jako člověk u práce, kterou umí. Žádné takové umělecké přízdoby, posvěcené tiky, působivá gesta a pózy. Napřed se přimračeně dívala na své prsty a struny.

V pauzách stála volně až trochu ledabyle, nevědomky, jak děcko. Postupně začala ji ta věc strhávat k výrazu trochu náruživému a já, všímaje si jejích dlouhých pěkných úst, která se chvílemi beethovensky urputně svírala a zas přiotvírala po dechu, zatímco oči vůbec nehleděly ven, jenom

tam, pomyslel jsem si, že by tu ale vážně měl být Dvořák! Tady vzbudil vášeň. Je to vášeň s obsahem mužským, či ženským? Co by slyšel?

A co slyším já? Slyším ženu, a vidím, a představuju si. Ani myšlenku nemám na nějakého Dvořáka, nevěřte tomu! Ještě jsem cítil sál, a venku ulice, Prahu jako město národa navštíveného. Hudební festival. Přijedou, zahrají, a vrátí se do svých hamburků. Povídali, že mu hráli! Začal jsem té ženě odpovídat hněvivou žalobou.

Neděle 3. června 1979

Léto je teď. V létě bude zima. Teplota je od rána osmnáct stupňů na hrušni ve stínu, k poledni dosáhne třiceti. Napustím si vaničku studené vody a nořím se do ní. Hadice při napouštění se chce narovnat, vyskakuje z vaničky, tak ji zastrčím do těžké skleněné nádoby a tu teprv postavím do vaničky. Madla žasne: „Ty jsi génius mozkem! “ Za moment však dodá: „Ale napíšou o tobě, že tě zničily ženské.“ Pořád čte korespondenci F.X. Šaldovu s kdekým, jsou to samé názory a ideje, což Madlu kazí. „Proč by o mně měli psát,“ řekl jsem, „a kdo? Já žádné dopisy nezanechám.“

Se ženami v mém životě to přehání, já s nimi skoro nic nemám, a i to je přehnané. Nesmějí se

nafukovat případy, jaký jsem měl v úterý s p.P., kdy jsem si jako renomovaný kavárenský povaleč dal schůzku na terase restaurantu Praha Expo, abych s ní mluvil o její povídce „Lorelai“.

Dívám se z okna do koruny třešně, teď právě, třešní bude jenom asi tisíc kusů. Nezbude mi, než založit si včely. Naši kluci jsou zase na stavbě. Bojím se, že Ondráš oznámí ženění. To by bylo po naší rodině. Kluci se nemají čas ani vykoupat u jezu v Berounce, Janek přijel včera na půl dne, udělal cosi s Gercenem i Šváchou a odjel. Stačil jen spravit napojení hadice na vodovod a postrašit paní Rohlenovou, že se sem nastěhujeme. Paní Rohlenová, když není na nás rozladěná, štědře s námi rozpráví o životě a rostlinách. Paní Hemerková dvacetkrát vyvádí na procházku Dona. Zaléval jsem, šla právě kolem a řekla: „Zalejte taky ten pahorek,“ kde si do mého trávníku přisela řeřichu. „Ano, zalejú.“

Paní Rohlenová pak, když jsem zaléval pahorek, pravila: „Zalejte taky tu juku,“ co stojí u jejích schodů.

„Ano, ano,“ pravil jsem a smál jsem se. Pochopila to a omlouvala se: „Mě zas bolí ta hnáta, mám ji oteklou.“

„To je revma,“ pravil jsem. „Ale prdlajs!“ odpověděla. „Tak prdlajs,“ připustil jsem. „Revma v takovým vedru?“ řekla. „Je to prdlajs letní,“ dovodil jsem.

Paní Kopecká chodí navštěvovat své děti na karlický hřbitov. Pěstuje si pro ně všelijaké květiny, aby měla na každou dobu, pořád je zalévá a při tom pokropí také naše brambory, které jsou její zásluhou už takhle veliké. Všude z okolí znějí motorové sekačky trávy, nevím, proč si lidé dělají na zahradě vypálenou polopoušť. Sekám kosou, a jenom zastíněná místa. Kopretiny nechávám stát, máme tu kopretinové háje. Chtěl bych, aby to viděl Kosík, nemluvě o jiných lidech, kteří to neuvidí v životě. Za hodinu pro Kosíka zajedu, přivezu ho sem a pak pojedeme do Prahy zadem, přes Karlické údolí.

Do Prahy se netěším, bojím se dovědět se, co je nového, kolik je zavřených lidí a zač. „Tebe ještě nezavřou, ty jsi prominent," praví Madla. „Tebe až zavřou, bude to natrvalo a budou se zas ještě víc zhoršovat poměry. Umře Brežněv, Husák odstoupí a místo něho přijde (zabaveno), a pak budete všichni teprve vidět, že vám dneska nic nechybělo." To ovšem může být docela pravda. Na ilustraci svého hodnocení poměrů, že jsou docela dobré, čte mi Šaldův dopis Macharovi: Praha je hrozné hnízdo, Češi jsou lůza, jež neodpustí vynikajícímu jedinci zejména ctnost a úspěch, nic se nedá prosadit, podniknout, všude sedí malé duše, kvetou pomluvy a udavačství... Psáno roku 1907. V jiném dopise Šalda píše, že když mu bylo nejhůř, napřimovala jej svým

slovem ušlechtilá duše Růžena Svobodová, vracela mu víru ve smysluplnost jeho práce, sílila jej. „Co mu tak asi říkala?“ řekl jsem a hned jsem si to představil: „Ale ty můj malej, pojď ke mně! “

Takže to asi bylo jako dnes, všecko, jedině Rusko nesahalo tak daleko do Evropy. A to je strašný rozdíl!

Pondělí 4. června 1979

Zavřených lidí je zatím deset. Je mezi nimi Otka, pan Václav, Petr Uhl, oba Němcovi. Zajel jsem za Petrem Pithartem a s ním pak za Grušou a za Ivanem, co budeme dělat. Nikdo však nezná formulaci obvinění, nemohli bychom se jich nijak přesněji zastat nežli: Pusťte je! A tak přijímáme názor Ivanův, i když jsme Ivana nezastihli doma: že se nedá zatím dělat nic. Já se jako vždycky točím v duchu okolo nelákavého nápadu, že bych měl udělat něco aspoň za svou osobu. Jenže jsem se už vzdálil sólovému vystupování, bojím se nasednout zas na kolotoč otrav, když se mi podařilo uvolnit si čas a pozornost pro psaní a širší přemýšlení a když mám tolik nesplněných záměrů. Teprve se vzpamatovávám ze zimního sklíčení, které, jak poznávám dodatečně, bylo veliké.

Krom toho člověk uvažuje i takto: Drak má svou princeznu. Můžeme teď my ostatní

princezny bezpečněji chystat svou letní Slavnost?

Dnes je tomu třicet let, co jsme se s mojí milou ženili. Události bylo, jako každého roku, vzpomenuto. Tentokrát s rozměrnějším darem - obrazem od Vlastimila Beneše. Jsou to hlubočepské travnaté svahy a skály, místo, kam jsme chodívali s malýma děckama, jak je docela zajímavě vylíčeno v „Morčatech“. Obraz je malován roku 1974, kdy jsem na procházky chodil s Madlou moc málo, moc málo, a ona chodila na výstavy, po památkách sama, příležitostně s panem Benešem. Když jsem obraz přinesl, nebyla ještě doma z práce. Vybalil jsem ho a kluci se ptali, proč právě toto. Odpověděl jsem: „K tomuto obrazu mama ležela modelem v těchto místech,“ a ukázal jsem, kde něžný zelený kopec končí špicí, pod níž je strašná, sebevražedná svislá skála.

(Z neodeslaného dopisu)7.6.1979

... Mám o tebe strach. Celý den cítím, zvlášť odpoledne, kdy tu byla veliká bouřka a černo, jako by ses odněkud ke mně vzpínala. Nic neslyším, co se kolem mluví, a na nic jiného nemůžu myslet než na trápení, do kterého jsem Tě dostal. Nevím, jestli se víc bojím toho, že se rozhodneš už mě nevidět, či toho, co zkusíš, když se rozhodneš naopak. Je to teď jenom na Tobě a

rozhodneš tím o sobě pro svůj další život, i když ho budeš žít jinde.

Včerejší setkání s Tvým mužem na náměstí (udělalas dobře, žes ho poslala) neznamenalo pro mě skoro vůbec úlek a zahanbení, ale obrovský úžas nad tím, co poznávám. Nezávisle na našem případu musím si říkat, jaký asi byl a jak ještě bude vypadat Tvůj život… a že Tě stejně čeká udělat si ženský pořádek, jestliže Ti mají zůstat nějaké myšlenky a city pro práci i pro lidi.

Protože sám jsem také násilný muž, nemůžu se nad nějakým násilím na ženě rozčilovat, ale myslím, že k němu patří i shovívavost, přejnost života a projevu a potěšení z moci dávat. A hra a mazlení, třeba náladové. Tak nevím, co máš, srovnej si to sama. Když Ti to vyjde jen plusově, neboj se a nestyď (přede mnou) se k takovému muži přimknout.

Jeho řeč ke mně byla velice hrubá a urážlivá, ale já jsem jaksi divně zůstával klidný. Znělo mi to všecko zvláštně: že nějaký manžel právě mně tak nadává. Bránil jsem se velice chabě z důvodů dvou: jednak jsem nesměl použít nic, co by svědčilo o nějaké znalosti vašeho života, což by se vymstilo na Tobě. Za druhé, jako bys u toho byla nebo to mohla odněkud slyšet, nedokázal jsem říct nic z toho, co do takového rozkošného sporu pánů klasicky patří a co by ještě dál zraňovalo a nově ponižovalo Tvého muže, protože ženě se

těžko žije s mužem poníženým, a pak - kdoví na čí stranu by se zvážila Tvá přízeň. A tak jsem člověku jenom rozzuřenému říkal jakési své pravdivé úvahy z chvil jiných, vědomě marně pro tuto chvíli, ale že snad mnohem později se k něčemu z toho v duchu vrátí. Odpovídal na to výsměchem, který se mě ale nedotýkal, protože jsem opravdovou hrůzu měl z toho, co se vybíjí asi na Tobě. Dotkly se mě jenom dvě věci: jeho přesvědčení, že když mě dva měsíce neuvidíš, přestanu existovat, a že mě dávno, jenom od pohledu, neměl rád. Nevím proč právě toto. Ale je to u něho cítění a jednání přirozenější asi než moje snaha z poslední doby přiblížit se mu kvůli Tobě, abych se vyznal v povaze vašeho vztahu. Špatně dopadla moje prosba, kterou jsem už ale vědomě vyslovil pro výzkum a ve stylizaci literární: aby Ti odevzdal mou kytici. „Za všechno tuto umatlanou kytici?“ vykřikl. Je to krásný výkřik, je z něho slyšet, že něco má být velice odměněno. Ale kdyby o to šlo, co bych Ti asi musel dát? (...)

Chci tě vídat, a jakým způsobem, k tomu mě zavážeš jenom Ty. A čekat budu na Tebe, jenom dokud budu moct, pak přijdu sám. Jestli to bude naposledy, to musím slyšet jenom od Tebe.

Pondělí 11. června 1979

Teprve dneska jsem schopen zas něco dělat, číst a psát. Od minulé středy chodil jsem s obličejem doufám kamenným. A nevím, smím-li nechat něco proniknout sem. Ale jaká je toto knížka? Když jsem začal, v lednu, nevěděl jsem, co se stane jejím hlavním tématem, neznal jsem všecky její příští postavy a neměl jsem žádný úmysl. Tak když teď už mě hlavní téma přišlo žrát a postavy se dostavily, mám je zapírat nebo přeodívat? Vím já, co kdo udělá a k čemu to bude dobré?

V pocitu bezmoci, jakou jsem dlouho nezažil, v hrozném stavu napsal jsem jí dopis, ale ten mi nepomáhal, když ležel u mne a nevěděl jsem, jak ho k ní dostat. Přiblížila se mi situace s rukojmím: když zkusím udělat, co musím, okamžitě rána. Nevěděl jsem, kde ona právě je, tušil jsem všelijaké vláčení. Úžas, co se to stalo, a vrtkavý nepokoj, že moje místo v této chvíli buďto je u ní, a odvést ji, nebo se hluboce omluvit a všeho vzdát. Ale proč? Mně se zdálo, že to nedělám tak špatně. Jsem už dost starý, abych si uměl vážit toho, co je ještě možné, a myslel jsem vážně, co jsem tomu člověku nabízel: nechejte ji mluvit se mnou, mluvit a vidět, a zde má ruka!

Ulevilo se mi, až když jsem přišel na způsob, jak jí dopis dodat. Vzpomněl jsem si na jméno jedné její kamarádky. Zatelefonoval jsem jí dnes odpoledne, a byl jsem překvapen: Helena u ní

dnes byla, s manželem ovšem, a podařilo se jí nechat tam pro mne dopis. Požádal jsem přítelkyni, aby dopis otevřela a přečtla mi jej. Stálo tam tolik: Odpusť, celé odpoledne šlo se po mé kabelce, ke všem tvým starostem ještě tohle, musela jsem slíbit, že tě teď neuvidím, ale musím s tebou mluvit, chceš to? Vyhrožuje se rodinami, dávej na sebe pozor. - Zítra si pro dopis mám přijít. Chci vidět písmo. Rozlepil jsem svůj dopis a připsal s dnešním datem: „I Bůh dal nám volnost k ctnosti nebo hříchu, jinak by ctnost neměla cenu, a když se rozhodneme špatně, ať trpíme! Neboj se, že Tě nepošlu sám do Rakouska, když uvidím, že na to vypadáš!“

Sobotu a neděli (včera, předevčírem) strávili jsme na cestách s Kosíkovými a bylo to překrásné. Karel má Marii asi sedm let či kolik, a ještě nebyl u jejích rodičů. Nerad prý cestuje, špatně spí v cizím prostředí. Tak teď jsme tam jeli, slunným ránem, Louny, panoráma středočeských sopek, jemně tažená vlnovka Krušných hor (Erzgebirge), vzdálené dýmy chemických fabrik, uhelný mour a plyn špatné pověsti. Pusté náměstí Kadaně, malované a stavěné jako divadelní kulisy do historické hry, která se dávno nedává, snad to bylo tím, že jsem se musel soustředit na řízení auta, v mém vědomí spustila se roleta za všemi včerejšky, vnímal jsem jen právě libou přítomnost, asi jako kůň, když

jede. Líbilo se mi všecko.

Měl bych mluvit o Mariiných rodičích, trvalo by to ale dlouho. Maminka je Němka, tatínek Slovák od Košic. Děti jsou tím pádem čistí Čechové, cítil jsem k tomu obdiv, smích a dovolený krátký závan čehosi jako lásky k vlasti. Od maminky, ještě mladé a pěkné, dal jsem si napsat dvě pravé erzgebirské písně v dialektu a tatínek mi v povlovné chůzi vzhůru do svahu mezi borůvčím a břízami vykládal o záboru Košic roku 38, o službě v maďarské armádě, o ruském zajetí,

—

...kde něžný zelený kopec končí špicí, pod níž je strašná, sebevražedně svislá skála. (str. 188)

o příchodu sem do pohraničí po válce a o své marné snaze od té doby vypěstovat tu pár slušných jabloní.

Večer jsme v televizi ze západního Německa viděli dvojitě a na šišato svaté řádění papežovo v Polsku, slovo dalo slovo a tatínek Mariin, dělník, pravil mně a Kosíkovi: „Neměli jste v tom osmašedesátém tolik kecat! “ — Šušušu! nastalo od maminky a tatínek velice neochotně začal nastrojovat slabý omluvný výraz tváře, museli jsme mu to zatrhnout. Ještě v neděli byl po ránu strkán omluvit se, ale nechtělo se mu. A to je nakonec lepší, vždyť kdybychom omlouvání zásadně připustili, bylo by to, jako bychom s Kosíkem všecko zavinili právě my dva!

V neděli šli jsme městečkem vzhůru podél potoka pořád k hranici. Městečko přestávalo, následovaly luhy, stráně, v korunách javorů bzučel zdravý hmyz a ozývali se ptáci, i v tom žáru, ve vodě rušily státní hranici s NDR drobné ryby. Na asfaltu pořád prostředkem bílá čára, až jsme přišli k železné mřížové bráně. Tam jsem užasl, bylo to jak smyšlené: asi dva metry padesát centimetrů za branou začínalo město Klingenthal s třípatrovými domy. Byla tam lékárna, trafika, cukrárna a příčnou ulicí projel motocykl. Jako bychom se ze zvěřince dívali do světa lidí nebo v kině na cizí film. Nemohl jsem odtamtud ani odejít. Ale blížilo se poledne a dostávali jsme

hlad.

Po obědě rozloučení, cesta do Chebu na zmrzlinu a kávu. Vedro k nechodění! Výstava soch. Náhorní roviny, zelené, vítr, tráva, stromy, slunce a hory okolo. Na úzké okresní cestě jsme zastavili a poslouchali van vzduchu.

Auf da Barch, do is so lustich,
auf da Barch, do is so schí,
scheint die Sunn am allererschtn,
scheint sie a am lángstn hin...

Karel pravil: „Tady, kdyby ses odstěhoval, by tě snad nechali na pokoji, co myslíš?“

„Tady ano. Kdybych už nic nechtěl,“ řekl jsem. „Jako tady nechce nikdo,“ pravil Karel.

V pátek dopoledne byl jsem na morálce u majora (?) Fišera se zlatým pečetním prstenem. Řekl jsem si, že nebudu o nich mluvit, ale když mi pořád nedají pokoj, že budu. „Na čem jsme se dohodli posledně, pane Vaculík?“

„Na ničem, myslím.“

„Ptal jsem se vás, jestli píšete nějaký další fejeton, a vy jste řekl co?“

„Že ne, protože píšu něco jiného.“

„A co je tohleto?“ ukázal mi xerox „Jaro je tady“. Řekl jsem jako nezdárný školák: „To už bylo napsané.“

„Proč jste mi o tom neřek?“

„Nevím, proč bych to říkal, to není pro vás.“

Začal vyjímat věty z obsahu, četl lámaně, nezvykle. „Co je to kahát?“ zeptal se.

„To má být kabát,“ řekl jsem.

Přepnul jsem na automat. Nebudu se přece vážně hájit, vzrušovat, přít. Budu tu prostě zas dvě hodiny, on mi své musí říct a přitom učit toho mladého kluka, co je tu s námi: My si nedáme rozvracet pořádek, každý stát se brání rozvratu, kdybyste svou prací vytvářel hodnoty pro společnost, co jste vlastně za těch jedenáct let vytvořil můžete mi říct, pište si prosím ale ať je to pro tuto republiku, co míníte zase tím kravínem kdo jsou ty krávy a ten plevel, vymrzne to jako myši - koho tím míníte nás? každá nádoba jednou přeteče, děje se vám nějaká křivda? tak co se o ty lidi staráte spáchali trestný čin a teď spadla klec, vždyť vám už bylo padesát let život je vcelku krátkej můžeme říct nebo snad né? já tohleto nechápu můžete mi to vysvětlit vy pořád nic neříkáte, jednou platí určitý zákony je vám zapotřebí být v nějakém výboru na obranu těch takzvaně nespravedlivě stíhaných... Doutnavka mého automatu zamjrkala: toto byla asi ta jediná a hlavní věta, na kterou jsem měl podle pravdy asi říct: „Ale já přeci nejsem v žádném výboru!“ Mlčel jsem. Pauza. Usmál jsem se, on taky škubl ústy. Nevím už, kdy mi prvně napadlo, že sbírají takové věty a jako korálky navlékají je na šňůrky, aby mě někdy později na nich předvedli

přežvýkavému obecenstvu v televizi při večeři. „Jakou máte hodnost?“ zeptal jsem se.

„Na tom nezáleží,“ mávl rukou.

Je pořád teplo, ale v noci přijde někdy zdravá bouřka. Zaorává se poschlé obilí. Je už léto, po Praze je krásné chodit. Ale zmrzlina mě málo láká. Ve hvězdářské ročence jsem nenašel ani slovo k té strašné katastrofě kvasaru 3C 273, o níž psalo Rudé právo v lednu 1977. Nemůžu sehnat sandály, podobně jako luk. Když jsem dnes otevřel, vyrazila proti mně Bibisa a šli jsme ven. Na schodech ke mně pořád otáčela ohromné oči. Vyšli jsme před dům, Bibisa si lehla a udiveně si olizovala pálící tlapky. Vzal jsem ji na ruku a odnesl přes ulici do stínu. Panička nepřišla, v uniformě civilní obrany cvičí na škváře. Když jsem přijel domů, osprchoval jsem se, našel jsem si zápis té německé písně a zabývám se uměleckým překladem.

Na kopci je veselo,
na kopci je krásně,
tady slunko svítí nejdřívejc
a svítí tu nejdýl.

Úterý 12. června 1979

Šel jsem vstříc přítelkyni a už z dálky viděl, jak je rozpačitá. „Já ten dopis nemám. Zničila jsem ho. To víte, začátečnice a pitomá asi k

tomu!“

„Co se stalo,“ zeptal jsem se. „Chvíli po tom, co jste telefonoval, někdo zazvonil, zvedla jsem a pravím: Halo. To nestačilo, muž na druhé straně chtěl vědět, jestli jsem ta a ta. Řekla jsem jak zhypnotizovaná ano, ačkoliv jsem s tím měla seknout. Co si přejete, ptám se. A on, takovým ležérně koketním hlasem: Níiíc, jenom jestli jste to vy. K čemu to potřebujete, ptám se. To se dozvíte, brzy se uvidíme, řekl. Tak jsem uvažovala, co je to brzy: ještě ten večer v deset, nebo v šest ráno?“

„Hm,“ řekl jsem. „A teď po vás chci radu, jak mám mluvit, když přijdou.“

„Zkuste nemluvit vůbec, jestli to dokážete.“

„Já si to taky myslím. Ale přece jen - znám vás? Helenu nemůžu popřít, že znám.“

„Mě neznáte.“ —

„Vím o tom, že s Helenou něco máte?“ —

„Proč byste to sakra měla vědět?“

— „To si taky myslím. Jenže slyšeli ten dopis, co vám psala.“ —

„Ale oni přeci nevědí, že jsem to já. Volal jsem z jakési budky na ulici.“

„Ach tak! “ pleskla se do bílého čela v tom předčasném létě.

Řekl jsem: „Napsal jsem Heleně dopis. Za těchto okolností - mám vám ho dát?“ — „Ukažte. Já už to teď zvládnu. To byl jenom ten první šok.“

„Šoků je ale nekonečně!“

„Ukažte,“ řekla rozhodně, „politika v tom není, tak co!“ Řekl jsem: „Paní Helenina přítelkyně! Oni zřizujou síť stanic po celé republice, kam si blbé obyvatelstvo má s těmito věcmi chodit pro pomoc. Manželské hádky, nemanželské soulože, to je pro ně maso.“ Zamyslila se s příjemnou koketností, pak řekla: „To je rozkošná představa! “ Ušli jsme ještě kousek, čekal jsem, jak se rozhodne. „Dejte mi ten dopis. Helena za mnou přijde ve čtvrtek v poledne. Jestli se závěsem, to nevím. Tak si s tím naložte.“

„Děkuju vám, a na revanš! “ loučil jsem se. Úsměv na bledé tváři, pokyvovala šikmo skloněnou hlavou a znamenalo to „ach jo! “ Musel jsem přemýšlet také o tom, proč v takovém případě skoro nikdo nenadržuje manželskému partnerovi.

Pražské lípy 1979 se chystají kvést.

Středa 13. června 1979

Nevím, co psát a k čemu to vést.

„Máte nový obraz, vidím,“ řekl jsem. Kalně rudá obloha spadá na mořský obzor, moře se prohýbá vlnami jedovatě zelenými. Po nich blíží se k nám světlo. Je to loďka tvaru skořápky, v ní hoří svíce. Není to svíce, ale bílá postava s

pažema sepjatýma nad hlavou. Jas, který z ní září, přebil kalný soumrak pod výhružnou oblohou. „Hm! “ udělala rukou. Poručila mi natočit hlavu víc doleva. Chtěl jsem vědět proč. „Protože,“ usmála se, „už jsem si ji tak předkreslila, když jste pořád nešel. Teď dokreslím jenom detaily.“

„Není toho už, prosím vás, dost?“

„Musím to v duchu vidět přesně, dřív nemůžu začít obraz.“ Co to blbnu, myslel jsem si. Ani ne za čtvrt hodiny byla hotová, naštvala se. „Nejde to?“ zeptal jsem se. „Jsem hotova.

Potřebovala jsem jen dodělat detaily.“ Otočila papír ke mně, lekl jsem se. Jsem prozrazen!

Čtvrtek 14. června 1979

Prší tak, že nám v kuchyni protekl strop. Budeme si muset sami spravit část střechy nad naším bytem. Přitom spadneme a zabijeme se. Psaní nám stejně nejde, nebaví nás. Chytá nás taky těžká pochybnost, jestli to má úroveň. Vůbec jsme totiž ještě nečetli, co jsme dosud napsali!

Někam ale musím chodit. Navšívil jsem svého Mecenáše in spe a vyměnil mu četbu. Dal jsem mu tentokrát literární a filozofické všelijaké eseje a paměti, to on má rád. Próza ho nudí, je prý odvozená a bez myšlenek, neděje se žádná

škoda, že nevychází. Škoda že od Balzaca už přečetl všecko tolikrát! Z Prahy stává se monstrum, příroda je zahubena, Evropu si rozdělili podvodníci a on se cítí slabý, pořád se potí, ani sauna mu nepomáhá. Umínil si už, že bude míň pracovat, protože mu zbytečně přibývá peněz. Ale nemůže už pracovat míň než tak, že po jednom úkonu přistoupí pomalu k dalšímu, čímž dílo roste a roste! Kam se, proboha, děje všecka hodnota, která přece musí denně vznikat, jestliže všichni dělníci dělají tak pomalu jak on?

Ondráš s Janem vracejí se ze stavby rozčileni, zdá se jim, že upadli mezi lupiče. Ze skladiště se ztrácí materiál, a nikdo se neodváží vyvolat vyšetřování, jelikož se ví, kdo to krade. Obviněný měl by mocné prostředky k odvetě: mařit zásobování stavby. Našim klukům se zdá, že tam pracují skoro už jen oni plus několik hloupějších družstevníků. Ti, co mají své byty zhruba hotové, piplají se v nich, zatímco na druhém konci je teprv třeba betonovat schodiště.

Jiří Gruša není doma, ani Ivan Klíma, ani Petr Pithart, já se na to vykašlu a půjdu také pryč, ale kam? A jak můžu odejít teď? Josef mě zve do Rumunska. Přijel shánět nějaké těsnění do auta. Chodil jsem s ním po městě. Konečně, když jsme šli spolu tak bezúčelně Celetnou ulicí, Staroměstským náměstím, po Národní, cítil jsem se volný a uvědomil si, že mi bývalo dobře,

tenkrát. („Šťasten, kdo s tímhle nemá nic! “) Pravil jsem mu, co se mi stalo. Zastavil se proti mně na chodníku, hleděl na mě, pak pravil: „Člověče, to je krásné. Ty máš, chlape, štěstí!“ Vrtěl hlavou. „Ovšem lituju tě.“

Zašli jsme si do řeznické jídelny na uzené koleno s hořčicí a pivem, potom jinam na kávu vestoje. Přiblížila se hodina, kdy musel jít na autobus. „Ale nemáš ještě to těsnění,“ připomněl jsem mu. „E! Já stejně nevím, jaké mám koupit, dyť nemůžu poznat, kde mi to vlastně teče. Přišel jsem se hlavně podívat, jestli nejsi mezi těma zavřenýma.“ Slíbil jsem, že mu na opravu auta pošlu člověka.

Čtvrtek 21. června 1979

Šel jsem na poštu odeslat balíček, vyměnil jsem si loňský telefonní seznam za nový a zaplatil telefonní účet, který dělal krom nájemného za přístroj čtyři koruny padesát haléřů. Při té příležitosti proměnil jsem několik korun na padesátníky, abych mohl, jak půjdu ulicemi, telefonovat. Potom jsem šel k zubaři.

Doktor Kurka mě usazoval na křeslo se slovy: „Všimněte si, jak je dnes paní Krumphanzlová milá, a víte proč?“

„Nevím.“ — „Protože ona si těch sedm stovek, co jste musel zaplatit předem za novej

chrup, klidně dala do kapsy.“

„Vždyť jsem to platil poštou! “

„To jí nevadí, víte?“

„Ne, to mně nevadí,“ řekla paní Krumphanzlová. „Ták?“ podivil jsem se a už jsem musel otevřít pusu. Doktor Kurka mi sundal prozatímní můstek a nasadil novej - zlatej! Podal mi zrcátko: „Tak co tomu říkáte?“

„To je kráásné,“ liboval jsem si s novým „s“. „Ale řekněte mi poctivě, jestli jsem snad někomu povinen zvláštní odměnou, například techničce z laboratoře.“

„Ne, kdepak. Paní Krumphanzlová, zavolejte ji.“

Za chvilku se za mnou ozvalo tiše: „Dobrý den.“ A už se vedle mne vytyčila ztepilá hezká žena. Doktor Kurka jí pravil: „Tak abyste viděla, jak perfektně vám to sedí. A ta barva se vám povedla úžasně. A že ten špičák, všimněte si, jak jste malininko nakřivila, takže trošinku připomíná ten původní strašně křivej, to je taky myslím perfektní práce, ne?“ Technička se mi dívala do pusy a dělala skromně „hm hm“ a usmívala se svým dokonalým chrupem a na obličeji měla, a jistě i na ramenou, vkusný letní opal, nijak přehnaný. „Jste spokojená?“ ptal se jí doktor Kurka. „No, hlavně pacient aby byl. Tak ve zdraví kousejte,“ řekla mi a odešla. „No vidíte,“ pravil doktor Kurka, „to je omyl, lidi

nepotřebujou dneska ani tak peníze. Potřebujou pochválit a mít radost z práce.“ Paní Krumphanzlová poznamenala: „Nebo kdybyste nám dal přečíst něco hezkýho, co napíšete.“

A doktor Kurka pravil: „Ano, tak. A nezapomeňte tam napsat, jak si paní Krumphanzlová nechává peníze.“ Nezapomněl jsem.

Cestou domů stavil jsem se v knihkupectví a koupil dvoudílný německo-český slovník, dárek pro Helenu, která mi po kamarádce vzkázala, že se dnes ve dvě hodiny u mne zastaví, ale bez záruky.

Četl jsem, psal, dělal pořádek v Petlici, pil jsem čaj a nechával míjet čas. Helena nepřišla. Zkoumal jsem to v duchu a usmíval se nevesele.

V půl páté, když už to bylo jasné, odhodlal jsem se vyjít na nákup.

Ve schránce měl jsem lístek, že ve tři hodiny bude, čili byla, v Savarinu.

Je půl druhé, ale v noci. Je to nejkratší noc v roce: slunce, které včera zapadlo ve 20,12 a dnes vyjde ve 3,50 SEČ, zapadne dnes o minutu dřív a vyjde zítra o minutu později. A zas nic.

(Konec jara.)

Pátek 22. června 1979

Vyšel jsem ráno z domu a rozhlédl se ze stínu

po slunné ulici nahoru a dolů. Naše ulice je teď tichá, jak bývala, když jsme sem roku 1956 přišli. Tehdy to byl její normální stav, dnes havarijní, protože ji odsekli od nábřeží, které přestavují. Kdybych na to měl vliv, dal bych tu znovu zasadit akáty, jak tu byly, lépe řečeno, kdyby mi dali souhlas a stromky, vykopal bych jámy a zasadil je sám. Když mám nějaký příznivý vjem, zapomenu, jak špatný vztah má ke mně obec, ihned se mi vrátí stará ochota osvědčovat se jako dobrý občan, pracovat bezplatně na obci a jít příkladem ve skromnosti i píli. Chladný letní vzduch na jednu košili probudil ve mně chuť dát se do veselého klusu, ale ovládl jsem se.

Šel jsem pomalu. Zahnul jsem kolem květinářství, a hned jsem byl na ulici plné aut i lidí. Některá auta najela až na chodník a muži stahovali z nich plechové vany s masem, kouleli sudy piva, nosili bedny s čerstvou pranou mrkví a překládali balíky čistého prádla.

Přiletěla udýchaná a dlaněmi jako by si chtěla uklidnit tep krve ve spáncích. „Budeš mě chtít ještě vidět?“ vykřikla polohlasem.

„Já?“ řekl jsem. Chvíli dýchala, potom pravila: „Udělala jsem ti strašnou věc, viď?“

Neudělala mi vůbec žádnou strašnou věc, díval jsem se na ni a snažil se poznat, jestli mi to říká jako žena, či jako děcko, a s lítostí viděl, že žádné rovnoprávné počínání mezi mužem a

ženou nesejme z muže, když je o tolik starší jako já tady, tu obyčejnou, nepohlavní, starou odpovědnost za mladšího člověka. Tady žádná kouzla neomlouvají, měl jsem to vědět, ba věděl jsem to!

„Neudělalas mi žádnou strašnou věc, Heleno, co to povídáš, Heleno?“ Pátrala na mně očima. „To já jsem, asi, bohužel, měl na tebe víc myslet jináč.“ Pátrala očima, co to znamená, pak zrudla a pravila: „Teď-teď-teď... teď to ale zas nějak není v pořádku! “

„Proč,“ ptal jsem se s údivem, jestli to snad opravdu poznala. „Jevím se ti jako nějaká malá holka.“

„No, neříkám nic. Ale bavilo by mě dívat se na tě, když myslíš, že jsi úplně největší ženská.“

„Já si to přeci myslím! A ještě před nikým neměla jsem o tom pochybnost, krom před tebou. A před tátou.“

„Tak vidíš,“ posmíval jsem se jí žertem, sobě však doopravdy. Sklesla v ramenou unaveně, bezbranně, byla zklamaná! Řekl jsem tedy: „Ale kdybych já měl takovou dceru, jako jsi ty, tak s ní budu spávat. Buď klidná!“ Zamyslila se a pozvedla. „A to ti věřím,“ řekla. „Jak to?“ zarazil jsem se. „Protože to říkáš.“ Byla k objímání, ale rozešli jsme se na ulici před restaurací U prince stručně, rychle, každý v jinou stranu.

Neděle 24. června 1979

Zmysleli jsme si natáhnout mezi domem a zrušeným přístřeškem kamennou zeď. Prostor se tím zas o něco víc uzavře. S jistotou za zády bude se člověk moci víc oddat pohledu do krajiny, na pahorek s kostelem a slavným hřbitovem. Přestanou tu taky courat místní lidé, kterým se nechce řádně obcházet pozemek. Ta prastará stavební technika - kámen, hlína - mě baví. Každý příspěvek do zdi musí se i pětkrát obrátit, než sedne. Kameny se musí vázat podélně i našíř, aby se zeď nerozjížděla pak svou vahou. Ani mě nebavilo jíst.

Kdyby si u mě někdo objednal několik set metrů kamenné zdi, trochu mi to zaplatil a jinak byt a stravu, udělám. Musela by to ale být zeď na klidném místě, kde by nechodilo moc lidí, nikdo mě nevyrušoval řečmi, na nic se mě neptal a nic mi nepřipomínal. Muselo by, samozřejmě, jít o zeď k dobrému účelu. Přes největší vedro sedl bych si do stínu, nebo šel k potoku. Hmatal bych po rybách mezi kořeny. A už bych se zas těšil, jak budu pokračovat ve zdi.

Po kamenných, na hranách olámaných schodech vyšel jsem do patra. Domem táhl teplý chlad, vonělo dřevo, kámen, prastarý kouř a můj čekající slaměný klobouk. Ten jsem si nasadil, ve své cele, a přistoupil k oknu. Ale hleděl jsem

jenom do mocné zeleně ořešáku. Prohlédl jsem zamazané spáry ve zdi, zeď se od posledně nehnula. Obrátil jsem se od okna do bílé místnosti, zalité plným letním zeleným šerem. Drsné desky podlahy byly čerstvě napuštěny hydrovoskem. U kamen plná bedna uhlí, pro případ náhlého ochabnutí slunce. Dále tu byla jenom veliká ruční postel, židle a stůl. Tak to tady všecko jenom čeká a trvá, mnoho let. Zalákal měl stůl.

Včera jsme vystoupili na Sedlo (726 m). Nesli jsme tři palácové čínské psy, jejichž jména jsou Bibisa, Diana a Car, a jedno děcko, kluka, jemuž doporučuju říkat Waltr. Stinným chladivým lesem roztáhli jsme se do kopce v průvod dosti dlouhý: Zdena, její syn Ivan, jeho snoubenka Alena, Jiří Gruša s Ivankou a dr. Danisz. Viditelnost nebyla skvělá, ale dojem i tak byl monumentální. Nevím, o čem jsme mluvili; dokázal bych si vzpomenout aspoň na větu? Bylo to příměří, kus normálního času. V otlučené hospodě na Levíně dostali jsme k obědu ohřátou klobásu. Všude byl klid, odkudsi voněly lilie. Každý z nás, připadalo mi, si trochu užasle porovnává svůj život tam v Praze se svým stavem tady. To se nedalo ani řečí vystihnout, proto víc než mezi sebou mluvili jsme se psy. Po sestupu s hory koupali jsme se v rybníku u Liběšic. Tam jsme také závodili v házení kamením, krom

Gruši, který dřímal na břichu. Dohodil jsem málo. Potom Grušovi s dr. Daniszem odjeli a já jsem po návratu do kamenného domu pokračoval ve zdi. Bibisa ležela ve vychládajícím trávníku ve stínu jak zabitá.

Když jsme se večer, dnes, vraceli do Prahy, stáli jsme dost dlouho v Hoštce před závorami. Zdena pořád kouřila. Byla bosky, šlapala pedály bosa. Tím jsem si musel vzpomenout na jeden náš dávný, mnoho let starý dohovor. V jednom jeho bodu pocítil jsem teď nejasnost, proto jsem se zeptal: „Nevím, jestli se nepletu. Řeklas, že tě mám pochovat bez rakve? Hlínu přímo do obličeje?“ Přikývla.

Pondělí 25. června 1979

Zas už žiju rušným vnějším životem, zas nemám čas na klid a mé cizí záležitosti mě honí po městě s okolím. Zeptala se mě Eda Kriseová skromně, jestli je už v práci její „Klíční kůstka netopýra,“ a já si nemohl ani vzpomenout, komu jsem ji před čtvrt rokem dal psát. Měla ji Zdena, zapomněla na ni, protože nemá kdy psát. Měla také třetí Komárkovou, tu jsem jí honem vzal a dám ji psát někomu jinému. Chci paní profesorce odevzdat tři její knížky naráz, dvě jsou hotové. Budeme pomalu mít lhůty jak státní tiskárna. Rukopisů je moc.

Eda podepsala „Pompejanku“ a pak jsme seděli na schodech sv. Mikuláše, lidé vesele chodili pod námi do hospod a divadélek, hodiny z věže tloukly pěkný večerní čas. Mluvili jsme o Ivanu Klímovi, a abych řekl něco bližšího, tedy o jeho životě a jeho psaní: zda se dá říct, že si autor píše svůj osud dopředu. Nechal jsem Edu sedět u mých balíků, abych polehku vyběhl kousek výš, kde bývá Lopatka. Lopatka, jelikož je velice svědomitý, mi skoro každý druhý den chodí říkat, že to ještě nemá napsané. Když jsem zazvonil, odhrnula se záclonka v okně nad schodištěm, pak se okno otevřelo a tam se zjevily tři bílé postavičky: větší, menší, nejmenší. Ta nejmenší, z které nad rám okna trčel jen nosík, pravila: „Tatínek a maminka šli koupit lístky do divadla plo nás.“ Dvě větší děvčata se tomu mocnému přání shovívavě zasmála. „Co máme vyřídit?“ ptala se Veronika. „Jenom, že jsem tu byl a že jste byly hodné, hlavně ta malá.“

„To není holka, to je kluk,“ pravila prostřední a ta větší, aby mě přesvědčila, vyzvedla bratříčka v pase trochu výš do okna. „To bys mi ho musela vyzvednout opačným koncem,“ pravil jsem. Dvě noční košilky se smíchem popadaly za bříška. Když jsem přišel domů, měl jsem tam od Lopatky lístek, že to ještě nemá, ale brzo mi bude moci dát kousek přečíst.

Ani se mi nic jakoby nezdává, což také asi

svědčí o tom, že žiju prostým vnějším životem a nemám rozdíravých myšlenek, jež bych potřeboval dorážet ve spaní. Anebo to ještě do spánku nedospělo. Poslední sen, na který si vzpomínám, byl o tom, jak lezu na obrovskou šedivou skálu, do kulata navětralou, a to za pomoci velikého koberce, který byl přehozen přes skálu. Drápal jsem se po záhybech koberce, a když jsem se blížil k temeni skály, zpuchřelý koberec se začal trhat, ujížděl se mnou dolů a já rychle přibíral do rukou další jeho záhyby, jež však povolovaly hned také. Věděl jsem, že je to sen - blbina, a bylo mi fuk, jak to dopadne. Sen, když poznal, že mi nevadí, prostě přestal.

O Ivanovi to nechci tvrdit, ale já si svůj osud dopředu asi píšu.

Úterý 26. června 1979

Potřeboval jsem něco opsat. Šel jsem za Mirkou. „Hochu hochu, jedu na dovolenou, z čehož jsem štěstím bez sebe, jelikož tam budu sama třetí. Totiž s dvojicí rozkošných vnoučátek. Ta budou ovšem porád na stromě, takže jakýpak psaní!“

„Ty snad míníš celé léto nepsat?“ podivil jsem se. „Probůh, tak dlouhé to nadělení nebude, jenom čtrnáct dní, ale víš jak pernejch? To bude: snídaně, svačina, oběd, dadada dadada... až po to

sladké povídej babičko pohádku.“

„Psal nám Martin, že čeká s Izabelou - máme prý hádat co. Raduje se z toho prý na čtyřicet procent. Budou se tedy konečně brát a Izabela sem chce přijet.“ — „No ale, to snad je báječný! Aspoň Madla v tom jistě vidí přínos do rodiny, ne?“

„Ano. Ale já to také vidím v pořádku, jedině že si od toho nikdy nenechám říkat dědečku.“

„Haha! A jakpak?“

„Pane Vaculík.“

„No vidíš, a tadyhle v tom levorverovým plátku,“ ukázala na jakési rakouské noviny, „čtu, že veřejnost je pobouřena tím, jak se choval ozbrojený doprovod prezidenta Cartera ve Vídni. Takže oni jsou jeden za osmnáct a druhej bez dvou za dvacet... “ —

„No,“ začal jsem námitku, pochopila ji a hned se opravila: „Já vim, rozdíl je v tom, že tamten si je zase vodvez domů, to chceš říct, viď, ty rošťáku! “ Dívala se na mě pevně rozkročena, s cigaretou v ruce. „Jsem já to ale koza Líza: snídal jsi?“

„Snídal.“ - „Já bych ti něco dala. Jsou to takový sice jenom zblytky od včerejška, máš hezkou košili, červenou! “

„To ano, ale bohužel není...“

„Tvoje?“

„Moje je, ale bohužel není bavlněná, jak vypadala, nýbrž z umělotiny. Já myslel, když je to takový kašmírový vzor."

„Aha. A to víš, že se zase sbírá na fond solidarity, a sice tentokrát pro Švédsko?"

„Nevím."

„Raskenům totiž pošla v televizi další kráva."

Středa 27. června 1979

Přišla Eva Kantůrková. „Chtěla bych podepsat ten protest," řekla sametově. „Já taky," řekl jsem. „Copak ty ho nemáš? Dyť se říká, že tys ho psal."

„Nepsal. Když lítám s jedním, nemůžu lítat s druhým."

„No ale," žasla, „ty tomu necháváš jen volný průběh? Jsou tam přeci kamarádi a kolegové, nevinní slušní lidé, z toho tři ženské, z toho jedna matka sedmi dětí."

„Četl jsem už tři návrhy textu a podepsal bych každý."

„No počkej! Ten jeden připouští jejich vinu... " — „Mně to tak nepřipadalo," řekl jsem. „Jsi taky pozvaný k Vladislavovi na oběd?"

„K Vladislavovi sice právě jdu, ale o žádném obědě nic nevím."

Na ulici Eva řekla: „Ivan Klíma mi zmařil vydání Černé hvězdy v zahraničí."

„Jak zmařil. Vždyť máš na to smlouvu.“

„Mám, ale tak proč to pořád nevydávají! Někdo odsaď to musel zarazit. Jiří Gruša si taky myslí, že to byl Klíma.“

„Ale to je nesmysl!“

„On mě nemá rád, no!“

„Ty jeho taky ne!“ — „Jenže tohle bych mu nikdy neudělala.“ — „On to tobě taky neudělal.“ — „Jak to víš?“

„A jak ty to víš!“

„Gruša si to myslí. Už toho měl dost, tak to z něj vylítlo.“

„To se Jirky zeptám.“

„Klidně se zeptej. Já vím, ty musíš hájit kamaráda, to se o tobě říká.“

„To je, Evo, blbost, já přeci vím, jaký je Ivanův postoj k takovým věcem. Mohl by nanejvýš říct, kdyby se ho někdo přímo zeptal, že se mu ta knížka nelíbí. Ale nikdy by to neříkal, kdyby šlo o rozhodnutí vydat - nevydat. Vím, jak mu záleží na tom, aby naopak co nejvíc věcí venku vyšlo. Ale já se ho taky zeptám.“

„Ty mu to řekneš blbě, on to stejně zapře a na mě bude ještě víc naštvaný.“

„Víc už nemůže být. Zůstaň klidná.“

„Tak vidíš! A proč, já to nechápu! “

„Já jo. Prý jsi mu počmárala rukopis.“

„Dyť mi ho pučil, abych mu dala svý připomínky.“

„To je teda nehorázné! Já když jsem čtl tvou Černou hvězdu, dal jsem ti seznam svých poznámek na extra listech a v tvém textu jenom křížky slabě tužkou po straně. Tys mu to propiskou vepsala přímo do textu. Zničilas mu kopii.“

„To ho tak naštvalo?“

„No jistě! Zuřil a plival.“

„Tak vidíš. On tam ale měl úplně nemožný věty, a jedině ty jsem mu přímo opravila.“

„Ty chceš opravovat věty Klímovi?“ vrtěl jsem hlavou v tramvaji, až se kymácela.

Dojeli jsme k Vladislavům, ukázalo se, že Jan má svátek. Mě nezval, protože jsem stejně měl přijít. Obědvali jsme, a přišel Gruša. Ten však nejedl, drží dietu. Po jídle jsem pravil: „Jirko, tys prý říkal Evě…“

„Hele, nechej toho, Ludvíku, teď,“ pravila Eva. „Tys prý říkal Evě, že Ivan zmařil vydání její knížky.“

„Cože jsem říkal?“

Eva: „Kluci, nechejte toho.“

Já: „Tys mluvil s Ivanem o její knížce?“

„Vůbec ne. Ale znám jeho názor. Co že jsem ti říkal, Evo?“

„To už je jedno.“ Jirka: „Já jsem říkal, že se Ivanovi ta Černá hvězda moc nelíbila. A moh to teda někomu dál sdělit, to je všecko.“

„Tak jak to je,“ obrátil jsem se na Evu.

„Nechej toho teď, dyť je to nechutný! Že ty si takhle osobuješ právo manipulovat s lidma! “

Vladislav udělal Evě lepší radost: měl pro ni k podpisu připraveny opisy „Pána věže“. Dva exempláře jsem od ní hned koupil. Pak jsme se přeli, já vlastně ani moc ne, o Pithartův článek „Pokus o vlast“. Pithart v něm očišťuje rádlem a bolzánem (Emanuel Rádi, Bernard Bolzano) z prachu zapomenutí ideu státu-vlasti, která je domovem všech žijících národností, na rozdíl od státu „biologicky“ národního, jenž se u nás neosvědčil či neudržel, viz dnešní poměry, kdy se lidé s národem houfně „rozvádějí“, vyvažují se z povinností ke státu, povinností, jež nám však přes jeho mizernou povahu zůstávají. Ačkoli to zní neomaleně, lidem se má, umět říct, že tento svůj jediný stát musejí kultivovat, dobrou prací a nápravou obecných mravů obnovit platnost starých občanských ctností a projevit dobrou vůli a toleranci ke všem, všem, dokonce i k „lidem režimu“.

To Jiřího tak rozčililo, že se rozhodl Pitharta napadnout. Eva také řekla, že Pithart může mluvit snad jen za sebe, ale po lidech nikdo nic takového nemůže dnes chtít. Jan řekl, že národní tělo se instinktivně brání násilí jedině možným způsobem: ignorací plánů, úkolů, požadavků, s čímž souvisí únik do soukromí, shromažďování výhod, korupce, zlodějna, celá ta „perlová

stávka“, jak řekl, což já nevím co je. Chodil jsem po místnosti a jenom jsem je poslouchal.

Přišel Olda Unger pozvat nás na besedu na rozloučenou. Dopadlo to opačně, Madla pozvala Ungerovy příští týden na zahradu. Mluvili jsme. Olda přinesl Madle dárek: pásky s nahrávkami ptačích hlasů. Co já bych mu měl dát? Když odcházel, vyšel jsem s ním k výtahu a on mi pravil: „Buď k té Madle velkomyslnější. Seš hroznej.“ Řekl jsem, že dobře.

Čtvrtek 28. června 1979

Janek dnes dělal písemné zkoušky a pohovor na strojní fakultu. Příklady vypočítal správně, na otázky všeobecné odpověděl také správně, maturitu má na jedničku, takže ho asi nepřijmou. Pohovor měl takovéto momenty: „Co soudí dneska váš otec o socialismu s lidskou tváří?“

„Nevím, my o tom nemluvíme.“

„Co o něm soudíte vy?“

„Myslím, že už k samému pojmu socialismu vůbec patří lidská tvář.“

„Ale co si o tom myslíte jako o heslu pravice v roce 1968.“

„Nic. Byl jsem malý.“

„Váš otec byl ze strany vyloučen, nebo vyškrtnut?“

„Nevím.“

„Musel jste to přeci uvést ve svém životopise.“

„Neuvedl jsem, je to můj životopis.“ Ondráš koupil dort.

Pili jsme čaj, jedli dort, řeč přišla na hledání pokladů. „To je zvláštní,“ pravil jsem, „mě ani jako kluka nikdy nevzrušovala představa pokladu, třeba na brumovském hradě. Ale pamatuju, že někteří ogaři tam s touto ideou kutali.“ Madla řekla: „Mě taky poklad nelákal. Já když jsem si něco moc přála, tak aby mi maminka pomohla nasbírat jahod tu velkou konvici. Nebo, aby mi ušila šaty.“

„A ušila ti je pak?“ zeptal se Ondráš. „Neušila. To jsem si přávala, když už byla mrtvá.“

Neděle 1. července 1979

A máme červenec. Zahájil jsem třešeň. Nemá jich moc (nelétaly včely), ale jsou pěkné, čisté a stačí jich právě na jídlo a na rozdání. Byl jsem nahoře, pískal jsem si a myslel: Zase jsem na třešni, bože, však je to onehdy! Stejný pocit mám, když na vánoční stromek věším baňky, které jsem asi před čtrnácti dny teprv sundal.

V rádiu je noční koncert, smutný Martinů, a mně připadá, že smutno je možná i Mojmírovi. Ten nám vždycky obstarává vstupenky na koncerty. A teď sedí ve své chatičce sám, vlastně

nedaleko odtud, a co dělá? Válí se nebo marně píše, jen s kouřem cigaret.

Sekl jsem dneska trávu, strojkem, v obývací části zahrady. Plel rybíz, stříhal růže, rád prohlížím rouby, jak se tváří, přihnojoval jsem ledkem angrešt, aby udržel a uživil tu strašlivou tíhu plodů. Dokonce jsem odpoledne spal. Chvílemi jsem četl rukopis Lenky Procházkové. Včera jsem šel spat v devět a vzbudil se dneska v devět, aniž se mi co zdálo. Mám asi snížený tlak a bolí mě ucho. Měl bych s ním navštívit dr. Soukupa, ale nemám kdy, tak jsem si sám odborně nasadil penicilín. Barometr, který ve dne trošku klesl, teď v noci, dívám se, trošku stoupá.

Jak jsem pořád s lidmi, neumím už být dva dny sám, proto jsem pořád čekal, kdy přijde Karel Kosík. Za ním když se nejde, on sám nepřijde, ten pokus trvá už čtrnáct dní. Chci, aby viděl, jak nám kvete stolístka (Rosa centifolia) a jak vypadá ta nová růže, co jsme loni kupovali spolu, Diamant. Překrásná je letos taky Jessika, tuhá a pevná. Džesika, Džesika, artikuloval jsem si potichu a snažil se poznat, jakou ženu ten zvuk tvoří. Queen of Bermuda tak pomrzla, že musela začít od samé země, a zdá se, že jí to prospělo. Ničím nestříkám nic. Padlí, jehož bylo loni moc, letos není. Svět je pobouřen, jak Vietnam vyhání do moře Číňany, dělá se všecko možné, aby měli kde přistát, ale já myslím, že kterákoli vláda, pod

níž tolik lidí nemůže žít, má se ztrestat. Je hloupé, že až se snad Evropa s Amerikou vyvinou do smířlivé moudrosti ke každému živému tvoru, neboť v něm se zjevuje Duch, Afrika s Asií dorazí právě do stadia zbohatlého halamy, který všecko chce a každého bije. Musím se chechtat, když slyším, jak ruské noviny varují americký Kongres, aby se neopovažoval odmítat, co oni si s prezidentem dojednali. Ten blbý úžas, že nejvyšší úředník není i nejvyšším pánem!

S Janem Procházkou jsem mluvil čtrnáct dní předtím, než umřel. Pravil: „Už je to dobré. Teď potřebuju trochu zesílit.“ Jeho dcera Lenka, nevím, kolik má roků, za mnou přišla, abych si přečetl její „Růžovou dámu“. Dřív dávala číst své věci Pavlu Kohoutovi. Ten se, tuším, po Procházkově smrti o jeho rodinu trochu staral. Těch dětí je několik, nevím kolik, a prapodivné je, že zřejmě vyrostly a dospěly, aniž se o ně společnost zajímala, z vlastních sil. Většina lidí, co znám, nevěděla si s Procházkou morálně jaksi rady: spisovatel, člen ÚV KSČ, styky s prezidentem Novotným. V jeho tvorbě byl čerstvý venkovanský rozum a cit, v jeho životě stejně venkovanský respekt k Hradu. Pochopitelně! Je starou známou vinou Hradu, že nás venkovany zklamává. „Jaký Masaryk, takový Čapek,“ říkali někteří trefně, mně se to však už tehdy nezdálo úplné a celé. S Procházkou stala se mi věc, která

mě vždycky zahanbuje: blížil se ke mně otevřeněji než já k němu. Měl mě už za přítele, zatímco já jsem ho teprv zpovzdáli zkoumal.

„Když napíšu román," řekla mi Lenka (milenka), „odmítají mě, že je to spíš film. Ve filmu zas, že je to román. Dala jsem něco do dětského nakladatelství, řekli, že je to docela dobré, ale že by to měl napsat někdo jiný." Je snědá, hubená jak lunt, vylítaná holka za klukama. Veliké děcko na počátcích ženského chování, avšak z tváře podivně drsných rysů hledí pátravé oči, jež došly mnohem dál. Na šedesáté stránce rukopisu, klepaného dost pečlivě, jsem si uvědomil, že už jsou tu čtyři dvojice postav rozličného věku a původu, jejichž život je v plném proudu a já jsem napjat, co se stane dál. Dotýká se mě to. Její jazyk je ale nevyvinutý, bez osobního zvuku. Ona o něm asi vůbec neví. Myslí asi, že záleží jenom na příběhu. Nejsem rád, že jí mám něco říkat, nevím co a jak, ani proč. Je to smůla. Ale povyptávám se jí na leccos a líp si ji prohlédnu.

Tento pokoj má výklenek s okénkem na střechu. Výklenek se zatahuje lněnou koutnicí s vyšívanými, asi slovenskými, vzory. Tam má postel Madla a spí už. Na stole nechala dopis, který odpoledne napsala paní učitelce.

„Nastoupila jsem 14 dnů dovolené, přesunuli jsme se do Dobřichovic, protože uzrály třešně,

rybíz, maliny… (…) V uplynulém týdnu jsme prožívali vzrušení. Martin nám napsal, že budou mít dítě, že se narodí v lednu, v červenci se tedy budou brát a koncem července nebo začátkem srpna přijede Izabela k nám. Tak jsme se hned začali všichni radovat. V pátek večer jsme šli s L. na poštu telefonovat, abychom se co nejrychleji Izabele ozvali. Ale Martin nám sdělil, že leží na klinice, že dítě potratila. Měl zvláštní hlas, intonaci jako herec parodující Američana. Poprvé mi zazněl zcela cize.

Jan má za sebou zkoušky, jistě ho zas nepřijmou, to už je znát z takových drobností, jako že když přišel, hned mu oznámili, že jeho přihláška se ztratila a že si musí opatřit duplikáty doporučení, což je rozčilení. (…) Ludva je naštvaný a říká, že snad by Jan měl odejít studovat do ciziny. Ale to jenom snad tak říká, nedovedu si představit, že bychom měli být bez Jana, když on je takový pilíř rodiny.

Přesně za 6 měsíců jdu do důchodu.“

O Janovi, že by měl jít studovat ven, to jsem říkal, ale o tom tak nepřemýšlím. Přemýšlím, jak bych se dobře pomstil, když to opravdu dopadne, jak čekáme.

Pondělí 2. července 1979

Nevím, kdyby došlo na to, že bych žil v

Dobřichovicích, o čem bych psal! Dělal jsem deštěnou ohradu na červené cihelné podezdívce, líbilo se mi to. Večer jsem byl na třešni a paní Rohlenová se mě ptala, jestli nemám drobné za padesát korun. „Nevím," řekl jsem, „ale i kdybych měl, teď jsem na třešni."

„Však já po vás nechci, abyste slejzal."

„Chcete. Proč byste mi to jináč říkala!"

„No, můžete taky říct, že paní je nahoře v pokoji, abych se šla zeptat jí."

„To nemůžu říct, protože tam není. Můžu říct, že je tam nahoře v pokoji někde šrajtofle, tak se podívejte."

Asi se urazila, neřekla už nic. Celý den mě oslovuje, pořád si něco vymýšlí. Je sama. To přestane, až jí přijdou zas nejmíň dvě vnoučata na prázdniny, pak se mi bude stoprocentně vyhýbat, abych neměl možnost prohodit, že mě ty vnoučata štvou, jak tu lítají kolem a hlavně jak je musím pořád odněkud slyšet: Ééé a Ééé. Celou zimu chodit dělat na zahradu, neodpočívat a v létě přijedou odpočívat jiní, a my zas: vytrhávat kopřivy, obžínat hrany chodníků, zalévat, kosit, čistit, stříhat, a když je všecko pěkné, odjedeme a oni si toho týden v klidu bez nás užívají. My v klidu bez nich nikdy ne.

Paní Hemerkové jsem, když seděla u své šopy v šeru pod černým bezem a mluvila na psa, řekl: „Nač u toho pořád myslíte?"

„Já nemůžu myslet na nic, musím se zabejvat pořád tímhle Donem. Ani do Prahy nemůžu, a tak bych chtěla."

„Ten pes má vás," pravil jsem.

Paní Kopecká pleje a zalévá své miniaturní záhonky květin, aby měla čím živit hroby svých dětí. Ořech před jejími okny je plný plodů. Dlouho pořád nerodil, je to mladý strom, a paní Kopecká chtěla, ať prý ho shodím, že jí jenom dělá stín. Mně ho bylo líto. Pak jsem v zimě najednou viděl, že to bude mohutný strom, který rázem znicotní několik ovocných stromů za ním, vrhne stín na jediné slunečné místo, kde můžeme pěstovat zeleninu, jahody a brambory, řekl jsem tedy, že ho shodím, a paní Kopecká začala tiše plakat, šla za Madlou a pravila jí: „Já mám strach, když ten strom porazíte, že Světlana umře." Tomu jsem ovšem dokonale rozuměl, hned jsem úmysl zrušil. Světlana stejně na jaře potom umřela, ale ořech, který to slyšel všecko, polekal se a nasadil toho roku plody a od té doby rodí čím dál víc.

Světlana je mrtvá dva roky, bylo jí osmadvacet let. Když v domě ležel v severním pokoji Pavel, nebo nanejvýš hrál na piáno jedno ze svých středně pokročilých cvičení, a já jsem sekl trávu, bál jsem se pod jejich oknem brousit kosu, šel jsem vždycky raději dál. Ale od Kopeckých asi nikdo buď nečtl Křižáky, nebo si

nepovšiml scény, v níž Daniela umírá a z luk je slyšet broušení kosy, což je ovšem jenom její halucinace. Pavel Kopecký je mrtvý čtyři roky, bylo mu šestadvacet. Madla říká, že do pokojů po Kopeckých by se nenastěhovala.

Já ano, udělal bych si tam pracovnu, obrazárnu, vyhlídku do zahrady. Na té straně je přízemek vysoko nad terénem. Vidět by bylo do údolí Berounky, na protilehlé strmé svahy, k ústí karlického údolí. Zvenku je na domě mezi okny výklenek a v něm symbolická ženská socha. Profesor Patočka ji diagnostikoval na Mnémosyné - Paměť. Je pokryta šedým prachem. Půvabně působí její zaprášené oči. Ondráš se už těší, jak při opravě fasády nalíčíme výklenek jiným odstínem než sochu. Kdybych tu byl, napadlo mi, nabídl bych Olbramu Zoubkovi, aby si na naší zahradě udělal výstavu svých betonových soch. Nazval bych sem lidí. Když byl naživu Laďa Vaculka, což bylo ještě předloni, uvažoval jsem objednat si od něho bronzovou plastiku a ta by na palouku pod domem stála definitivně.

Laďa Vaculka taky umřel, dá se říct, na režim. Kdykoli jsme jeli do Brumova, zastavovali jsme se v Uherském Hradišti u nich a oni zas u nás, když přijeli s Idou do Prahy. Laďa měl kvůli mně mrzutosti s úředními voly. Dostával čím dál míň zakázek, vystavoval méně, musel odejít z

výtvarné školy. Jeho práce nebyly akademické či jenom ateliérové, byly to věci sloužící k výzdobě světa jako pěkná brána, štít domu, žudro, boží muka či vyřezávaný vinný lis. Jeho plastiky, mozaiky, goblény a plátna jsou po mnoha městech na Moravě. Sbíral mince a dveře: ty si vyptával od lidí, kteří si po dědinách přestavovali chalupy na škaredší, moderní. Sbírku dveří měl ve škole, asi už padesát nebo dvacet, zapomněl jsem. Jednou udělal pro jeden průmyslový podnik ve Zlíně velikou plastiku, z chromované oceli, vypadala jako obrovské oko nebo buňka živé tkáně nebo fantastická bytost z kosmu. Stála před ředitelstvím, pak ji odřízli, odvezli do skladu a pak si ji vzal jiný podnik a stojí tam, v Malenovicích vpravo od silnice, když se jede do Zlína. V důchodu nepobyl dlouho. Jednoho dne dostal písemně obvinění z těžkého podvodu: přijímal důchod, ačkoli si vydělával měsíčně víc nežli šest set. Udělali mu domovní prohlídku, při níž očividně šlo o něco dalšího. Vyslýchali ho taky o mně. Obvinění ho překvapilo a udivilo: nebylo mu nic známo, že by neměl právo na důchod, i když vydělává přes šest set. Který opravdu výtvarník si nevydělá víc? Který výtvarník nechá pro nějakou tisícovku důchodu své tvořivé práce? A když nechá, jaký to byl výtvarník? A když se i důchodu raději zřekne, nač si ho celý život platil? Hovadnost té věci je očividná. Lada Vaculka měl

lepší obranný argument: svaz výtvarníků své členy informoval tak, že u výtvarníka se důchod a výdělečná činnost výjimečně nevylučují. Lada přijel do Prahy rozčilený. Šel na svaz, večer k nám přišel zas a ukazoval nám potvrzení: Soudruhu Vladislavu Vaculkovi se potvrzuje, že svazový právník doktor ten a ten, nyní v důchodu, mylně informoval všecky členy svazu. „Je toto možné?“ divili jsme se. „Tož to máš tak dneska ze všeckým,“ pravil Laďa. Přijel domů, dostal infarkt, potom druhý a umřel. Asi za měsíc dostala rodina usnesení, že stíhání se zastavuje, protože šlo o omyl. Na menších městech mají i ubohé malé kurvy větší moc.

Spodní třešně, na které lze dosáhnout ze země nebo ze stoličky, netrháme, aby si je mohli vzít obyvatelé domu. Krom toho žebř je stále ve větvích. Paní Rohlenové říkám, ať jí natrhá někdo z jejích synů, ale oni nikdy nemají čas. Paní Kopecké někdy odsypu z košíku. Paní Hemerkové ať vyleze na strom pes, ti dva mě štvou. Košík třešní, asi sedm kilo, se trhá letos skoro hodinu. Kdo pro mne hodinu pracuje?

Dočetl jsem „Růžovou dámu“ Lenky Procházkové. - Hm. Vsadil bych se, že autorka touží, aby také její život, jako život Kytčin, začal mířit ke šťastnému řešení. Aby našla snad i staršího muže, jemuž by se nemuselo nic vysvětlovat, a byl by klid. Kolik je jí asi let?

Středa 4. července 1979

Neodkladné povinnosti donutily sira vrátit se do Londýna. Tak i já musel jsem bohužel opustit zahradu a jet do Prahy. Bylo třeba vyzvednout z vazby knihu fejetonů, udělat nějaké rozhodnutí o „Písačkách“, koupit karbolín na nátěr ohrady, projednat něco s přítelem Slavíkem, ukázat se doktoru Kurkovi, podepsat apel k panu prezidentovi, koupit karbolín — to už jsem řekl, a podívat se, jak paní Heleně D. začíná prosakovat do těla poznání, že opouští mne i vlast a že nás možná neuvidí více. No more; jelikož to není tak příslovečně hrůzné jako ono never…

Natrhal jsem tedy včera košík třešní, umyl se, očistil okna u Gercena, rozloučil se s manželkou a jel do Prahy. Doma jsem vyndal všecko z kapes, jenom občanský průkaz jsem si nechal, a šel s třešněmi k Tominům. Netečně a bez pozdravu jsem už zdálky nastrkoval průkaz dvěma policistům, co tam sloužili u Tominových dveří dělnické třídě, a zmáčkl jsem zvonek. „Nikdo není doma,“ pravil jeden ze silných mladíků. Položil jsem košík na práh: „Tady ho jistě nikdo neukradne.“ Ani stín porozumění pro vtip neozval se v jejich hlasu, když mi pravili, že oni budou střídáni, mohla by vzniknout nejasnost, proto bude lepší, když košík nechám u sousedů.

Zazvonil jsem tedy u vedlejších dveří, muž přijal košík, zavřel dveře a ihned jsem uslyšel, jak uklidňuje zběsilé děcko: „Ne, to nemůžeme! To je pro pana Tomina! “Na trhu totiž není ani pecka.

Veletržní ulicí vanul vlahý večerní vzduch, a co mi bylo nápadné, letní úbytek obyvatel i aut. Pěkná doba v Praze. Šel jsem procházkou k profesoru Machovcovi, ale nebyl doma. Vrátil jsem se, nasedl do Gercena a vydal se za Jiřím Grušou, ten však nebyl doma. Zajel jsem ke Klímům, ale nikdo nebyl doma. (Cizinec by se zeptal: A proč tam nejdřív nezatelefonuje?)

Podrážděn takovými výsledky - bylo už téměř deset hodin - zajel jsem ke Zdeně. Našel jsem ji oblečenou a načesanou sedět u stolu nad chladnou kávou, levou rukou podpírala si loket pravé, v níž držela cigaretu. „To se divíš, co?“ řekl jsem. „Vůbec ne,“ řekla, „já se naopak do této chvíle divila, že nejdeš.“

„Co děláš?“ rozhlédl jsem se. „Přemýšlím, jak je to možné: sestavila jsem docela složitý program, dala do stroje, a stroj to přijal, což znamená, že tam nebyla chyba.“

- „Mám pro tebe taky příznivou zprávu,“ řekl jsem, „podepsal jsem tě na protest adresovaný prezidentovi.“ — „Výborně! A nezůstaneš tu teda?“ Zavrtěl jsem radostně hlavou a pravil mazlivě: „Ne-é, miláčku.“ Opakovala po mně ve zmenšeném měřítku můj

pohyb i tón: „Já vím, že ne-é, miláčku. Ale zeptat se snad můžu. Chceš si zapálit cigaretu nebo některý ze svých doutníčků?“

A ještě další příznivá událost: jak jsme u rybníka závodili, kdo dál dohodí kamenem, a Jiří ležel na břichu, Zdena vstala, vzala kámen, hodila, zařvala a zkroutila se v bolesti do trávy. Za dva dny vysvitlo, že si šťastně odtrhla srůst pohrudnice, takže dýchá volně, jak dávno nedýchala.

Čtvrtek 5. července 1979

Jan Mlynarik miluje Dominika Tatarku velice. Jako bratra, který je pýchou rodiny. Dominik se bojí, že by „Písačky“ mohly ohrozit jistou ženu ve Francii. „Jak, prosím tě?“ podivil jsem se. Mlynárik řekl: „No že by se jí mohli francouzští bolševici mstít.“

„Nesmysl! “ řekl jsem. Paní Edita se obrátila od stolu, kde nám chystala chleba se slaninou, a zaťukala si na čelo. Jan pravil: „A tady ti posílá peníze, dva tisíce.“

„Jaké peníze,“ zeptal jsem se. „Co jsi do toho vložil.“ Ukázal na rub obálky s penězmi, kde stálo Dominikovou rukou: „Ludvik môj! Jano ti vysvětlí moje obavy. Rob, čo chceš!“

Řekl jsem: „Ked rob čo chceš, uděláme to takto. Tyto peníze mu vrátíš a Písačky prodáme

mimo Petlici.“

„To znamená co.“

„To znamená, že nebudou počítány do Petlice. Je to rukopis, který ve své rozmnožené existenci bude uložen u kvalifikovaných zájemců, kteří budou ochotni zaplatit za to, že ho smějí opatrovat, aby se neztratil ze světa.“

„Vidiš, človeče, to je skvelé! Čo ty na to, manželka!“

Paní Edita se obrátila, pokrčila rameny a mávla nožem: „To je vaša vec, chlapov.“

Šel jsem k ní, vzal ji za loket. „Tož to né, pani Edito! Ide o ženskú,“ pravil jsem valašsky, jak vždycky pravím, když chci mluvit slovensky.

Udělala: „Pcha! “ Rozuměl jsem tomu: Takovou ženskou, pcha! „No co! “ odporoval jsem. „Ženská je tak dobrá, jak dobrá je chlapovi, či né?“ Uštěpačně mlčela. Bouchla na stůl prkénkem s nakrájenou slaninou: „Jezte, uděláte líp! “

Z bočního místa u stolu se ozvalo: „Ale Ludvik, ty ma nepočúvaš! “ Už chvíli Jan cosi předčítal. „Ale počúvám, počúvám! “

„To bude literární objev! “ pravil Jan a obracel hromadu ručně psaných listů. Byly to dopisy, které si Dominik vyměňoval s jakýmsi přítelem, jenž ho osloval Gádžo. „Kdo to proboha přeluští a přepíše na stroji?“ zhrozil jsem se. Jan pleskl obrovitou dlaní do fasciklu starých

prašných papírů. „To je korešpondencia z prvej republiky… “ zarazil se, usmál a zopakoval poslední slovo s velikým písmenem R: „Republiky! “ Dominik píše republiku všude s velikým písmenem. „Republiky! “ přednesli jsme oba s velikým písmenem. „Tož napime sa mu na ňu,“ pravil jsem valašsky a všichni tři jsme si ťukli.

Kráčel jsem sluncem zalitou Karmelitskou ulicí, tichou a idylickou, protože v ní vytrhali dlažbu a kladou nové koleje. Koleje už jsou nataženy, tu a tam uchyceny betonovým panelem a prosypány drceným kamenem. Ale po celé délce není na nich vidět živáčka. Občas v nich však zaduní, což asi znamená, že někde se pracuje. Za zatáčkou opravdu: pět Republikánů té nejtmavší pleti, jaká je u nás k sehnání, buší do železa, míchá beton, vyváží zeminu. Mám nové sandály, cítím, jak se mi dobře jde, mohl bych jít třeba na výstavu fotografií ze Sudkovy pozůstalosti.

Zazvonil jsem u Pithartů. „Pojď se mnou na výstavu,“ říkám. „Chceš čaj? Nebo kávu?“ krčí nosem. Potom říká pomalu: „Nepůjdu. Včera Petr mluvil o tom, že prej k nám často chodíš.“

„Tak, a už jsem dochodil,“ pravím, dopíjím čaj a jdu. Na mostě mě zastavila skupina cizinců. Žena má v ruce plán, ukazuje na most, kde stojíme, a pak přes Vltavu k Hradčanům. „Jak se tam dostaneme?“ ptá se rumunsky. Uměl jsem už

skoro rumunsky, když mě redakce Literárek roku 1966 chtěla vyslat na výměnný pobyt do nějakého rumunského literárního časopisu. Ale ihned jsem to zapomněl, když mi tehdy Auersperg asi, na ÚV KSČ, cestu zakázal. Připadalo mi nejsnazší, když se s Rumuny kousek vrátím a zavedu je pod Staré zámecké schody. Usilovně jsem se snažil vzpomnět si na cokoli rumunsky, ale pořád mi přicházelo jenom to, co jsem se naučil za Republiky v měšťance, když jsme s Rumunskem a Jugoslávií měli Malou dohodu. Ukázal jsem na sebe, pak asi metr dvacet od země, jak jsem byl malý, řekl jsem „la škoála" a zazpíval: „Trejaske redžele in pače ši onor, de kare jubitor... " Byli z toho, musí se jedině říct, vyvalení a rozhlíželi se. Byla to královská hymna.

Pak jsem si na mostě, cestou zase nazpět, procházkovým krokem zopakoval i to další: „Naprej zastava slavě, na boj junaška kri, za blago očetnjave, naj puška govori!" Myslel jsem si, jak by to živě zaujalo Dominika, ale ty o tom, hloupej Pitharte, ničeho nemůžeš vědět!

Pátek 6. července 1979

Včera večer přijela Madla z Dobřichovic s ovázanou rukou. Pořezala se srpem. Na Bulovce mladý chirurg místo aby jí naříznuté bříško palce sešil, mohl je už jen odstřihnout. „Proč jelas,

proboha, z Dobřichovic až na Bulovku! “

„Já jsem jela do Radotína. Tam mi doktor taky, takový mladý, řekl: To se musí šít, paní, to my neděláme.“ Takže od zranění do konečného ošetření uběhlo pět hodin.

Ať jdou do řiti! Všecko se zhoršuje, jen dozor se zdokonaluje. Mladí zdraví silní bulíci hlídají na tři směny jednoho filozofa, a bytová správa nemá chlapa k havarijní opravě střechy nad naší kuchyní.

Poslal jsem člověka Jana k Josefovi na opravu auta, a je tam už tři dni. Závada se zřejmě stupňuje. Je ale možné, že se mu odtamtud nechce: koně, voda, les, a největší atrakce - Josef.

Právě přišla Madla a ptala se, komu prý píšu. Nikomu! Její hlava víří v korespondenci Šaldově, Demlově, Růženy Svobodové - a já jsem sotva napsal pár řádků Šimečkovi, protože naň v poslední dny, nevím proč, musím víc myslit. Nepíšu nikomu. Není to pěkné, ale doba je tvrdá, takové myšli-myšli-myšli po dopisech nedá se dnes pěstovat. Prozrazovat vysoká osobní tajemství pracovníkům intrikačního oddělení? Krom toho mám nechuť psát, cokoli v těchto dnech. Tyto řádky píšu s odporem. Nevím, co z toho zůstane, musím to ponechat času. Eva Kantůrková napsala britské ministerské předsedkyni, aby se zastala nějak našich vězňů. „Ty nenapíšeš nikomu?“ doráží na mě. „Jsou tam

přeci tvoji přátelé! “ Myslím, že nenapíšu. Komu a co, abych si sám už nepřipadal jako krasobruslařka v televizi?

Napsal mi Jan Trefulka, že přechodil infarkt. „Na koronárce v Brně je to, milý Ludvíku, jako v ráji, nejen že Tě dobře krmí (doslova!) a taky to ostatní, ale mají tam soubor sester, který by se dobře uplatnil na kterékoliv soutěži krásy. Moc dlouho mě tam ale nenechali, pro příliš veliký nával, pak už to tak pěkné prostředí nebylo a občas jsem musel myslit na svou starou myšlenku, že jsem velký vůl, že jsem si nevyprosil v r. 1968 nějakou vhodnou kapsličku, abych mohl v případě potřeby uniknout lékařské péči, protože od určitého okamžiku stojí každá lékařská péče za hovno. Ale tak zlé to zas ještě zdaleka u mne nebylo a není a můj známý lékař mi potom vysvětlil, že i kdybych takovou kapsličku tenkrát získal, doteďka už by se to v ní rozložilo a leda bych se z ní (zabaveno). Krátce a dobře: až na další, žádné úvahy o české politice - ono ostatně nic takového není a nemůže ani existovat. Musím hlavně dopsat tu novou knížku. Řekni, prosím, klukům v Praze,“ - a toto je vlastní smysl Trefulkova dopisu asi „ať se na mne nezlobí, když nenajdou mé podpisy tam, kde by asi měly být.“

U svého zubaře jsem dnes nepořídil. Čekal jsem asi půl hodiny, pak vyšla sestra a pravila, že pan doktor předvádí kolegům v laboratoři své

pejsky. Musel jsem odejít, protože jsem se měl sejít s Helenou. Začíná jí z mozku docházet do těla, že - ach! se neuvidíme.

Neděle 8. července 1979

Pěstím si tu jedlový pařez, asi metr vysoký a šedesát centimetrů silný. Oloupal jsem ho z kůry a chtěl jej na řezu vybrousit, aby vynikly letokruhy, jichž je asi sedmdesát. Než jsem se k tomu dostal, pařez omšel. Krom toho nebyl rovně zařízнutý, proto jsem si řekl, když budu mít s kým, zařízну ho znovu, níž. Naši kluci na takovou zbytečnost nemají času, čekal jsem tedy, až přijde někdy šikovně náš Emil. On ale vždycky si jenom nabere jablek, natrhá třešní nebo švestek, dle roční doby, umyje si auto hadicí, a pryč. Až včera se spletl a přišel dřív. „Emilátko, budem řezat!“

Emil je dost ochotný a velice hodný, až škodlivě. Doma dělá každou práci, ne jak já! Ovoce, které tu natrhá, doma i zavaří a tak dále. To by se mi tak chtělo! Oni jsou oba inženýři, on i Lina, práci dělají zhruba rovného významu, ale zatímco Emil to bere, jak to jde, Lina to láme kupředu. Má nadání, úspěch, ale bohužel teď nevhodné jméno. Chce se stát kandidátkou věd, práci udělala, ale závod jí nedovolil obhajovat ji. Dala výpověď a šla. Kupodivu jí toto pyšné a správné gesto prošlo, vzali ji jinde a kandidaturu

jí schválili.

Přinesl jsem pilu, namázl ji vazelínou a nasadili jsme ji. Předtím jsme si po obvodu pařezu nakreslili čáru. Zpočátku se pila držela čáry. Ale jsme si dali! Když celá vstoupila do dřeva, začala jednat dle svého rozumu a její dva konce trčely ven v takovém úhlu, že nemohly k téže pile patřit. „Myslím," pravil Emil, „jestli to vůbec uřežeme, tak nám ztama vypadnou pily dvě."

„Udělej něco, to jsi inženýr?" zlobil jsem ho. Potáhli jsme tak desetkrát a museli odpočívat. Nakonec nám z pily zbývalo na potahování tak málo, že se piliny ani nedostávaly ven, jenom jsme je tam uvnitř přetahovali a dál drtili. „Nač to potřebuje být odřezané?" ptal se Emil správně, ale pozdě. „Vybrousím si to pěkně, napustím a nalakuju a pořídím si kalendář událostí za život tohoto stromu."

„Tak to tam bude aj bitva na Bílé hoře."

„Emile, jsi blbý?"

„Jsem, protože jináč bych sem byl dneska nelezl."

Trvalo nám skoro dvě hodiny, než jsme se prohryzli tloušťkou dřeva. Udělal jsem si při tom dva obrovské plyskýře a hned si je strhl, ale kupodivu do dnešního rána mám na nich novou kůži, to asi dělá ta penicilínová kúra, kterou beru kvůli uchu, jemuž nepomohla ani ze čtvrtiny

tolik. Vznikl nám asi deset centimetrů silný koláč dřeva. Dal jsem ho Emilovi, aby si z něho také udělal kalendář. „Nezapomeň na Bílou horu," připomněl jsem mu.

Šli jsme nahoru, kde Madla s Linou pily čaj. Zdálo se mi, že Madla je podrážděná. „Emile, a ty proč neděláš kariéru?" bafla naň. „Proč mu to tak říkáš? Co je to kariéra?" zakročil jsem. Emil řekl: „Kariéru na blba? To už jsem." Emil má publikace i nějaké patenty už, ale svých objevů dosahuje jaksi vedlejším způsobem, skoro neochotně, tím že narazí v práci na překážku, nejprv se líně ohlíží, kde je to už popsáno, vyřešeno a vyzkoušeno, a když není, musí to udělat, aby mohl dál. Lina je úplně jiný případ. Lina je sovětský člověk, Emil je Valach. Na stole ležel výstřižek ruského vydání listu „Večerní Tbilisi" (ano, to existuje!), kde se pod titulkem „Daleko od Tbilisi" (jak jináč!) psalo o rodině Emila Gvenetadze-Vaculíka z Prahy. Jak jsou u nich doma po stěnách gruzínské dřevoryty, na policích gruzínská keramika a gruzínská literatura. Jak oba vystudovali v Leningradě, kde se poznali, jak začínali v Nižné na Oravě a teď žijí ve slavné Praze, kde žil Mozart, Einstein a je Karlův most. Jak Lina vědecky pracuje a je vážená a jak se připravuje na obhajobu kandidátské práce: kvůli tomu byl celý článek napsán. Psal ho jeden vlivný Linin známý, který tu byl a rozčilily ho zdejší

poměry. U nich prý by nebylo možné, aby pro příbuzenství s někým byl někdo šikanován. Výborně! Ale máme tomu věřit?

Když Emil s Linou odešli, pravila Madla: „Víš, co mi řekla? Že musela udělat prohlášení o stycích s námi. Napsala, že se stýkáme jenom rodinně, ona hlavně se mnou, s tebou míň, a tvé přátele že nezná.“ Mlčel jsem, pak jsem řekl: „Žere mě to sice, ale nakonec to napsala podle pravdy. Musela také nějak pomoct těm lidem, kteří jí chtěli pomoct.“ Chvíli jsme o tom ještě mluvili, až jsme se s tím jaksi smířili. Jistě se to Lině nevyslovovalo před Madlou snadno. Ale Madla přece jen nakonec řekla: „Stejně, raději bych nebyla ničím.“

Však není.

Večer k nám konečně přišel Karel Kosík, sám a očividně truchlivý. Marie odjela na neděli k rodičům. „Asi odjedu do Prahy, nebaví mě něco dělat,“ pravil. Mysleli jsme, že ze smutku po Marii. „Vyprovodil jsem včera na letiště Luboše Sochora a připadám si jak po pohřbu.“ Historik Sochor byl doslova donucen emigrovat. Tento režim je nepřátelský srdci i rozumu člověka. (Ani při kritickém a střízlivém korigování textu v březnu 1980 nejsem schopen od této věty ustoupit.) Chvíli se mluvilo o Šaldovi, ten to náhle začíná mít u Madly dobré: „Musel to být podivný patron, ale byl to duch. Jeho život - to

byla služba české literatuře, doslova. Ale proč musel tak propadnout té Svobodové, když Benešová, tichá, skromně vedle něho pracující, byla o tolik větší! “

„No jo,“ pravil Karel sklesle. „A co ti, Karle, kvete?“ řekl jsem. „Teďka ten Pariser Charme,“ odpověděl stěží. „A nakonec skončil u filozofie středu, to se mi velice líbí: je třeba pořád budovat syntézu levého a pravého, slučovat tradici a pokrok.“

„Tak my se zítra po ránu, Karle, přijdeme na ni podívat, ano?“ snažil jsem se mu rozjasnit trochu budoucnost. „Jo? Přišli byste? To by mě velice potěšilo. Já jsem, říkám, po pohřbu.“

Ráno, totiž k desáté hodině, šli jsme Šaldovou stezkou do Všenor. Karla jsme nenašli, chata zavřena. Nevydržel to. Šli jsme zpátky. Listí mladých akátů vpravo i vlevo bylo zažloutlé, spálené. Podél okraje lesa skvěly se cedulky: ZÁKAZ VSTUPU DO LESA! OŠETŘENO CHEMICKY. Chtělo se mi na záchod. Ukročil jsem ze Šaldovy stezky a dřepl si, Madla šla dál. Volal jsem na ni: „Co myslíš, když si vytřu zadek trávou, neotrávím se?“ Smála se tomu jako žertu, ale já to myslím vážně. U nás je už možné všecko.

Pondělí 9. července 1979

Byli tu Ungerovi, odjeli a vzali s sebou Madlu,

šla na převaz. Ungerovi odjedou asi za měsíc. Ptal jsem se Oldy, co v té Kanadě tedy bude vážně dělat. „Nevím. Dřevorubce asi ne, na to jsou tam fachmani, kterým to jde líp od ruky.“ (Po několika dnech stálé společnosti někoho jsem prvně chvíli sám, přemýšlím, jak toho využít, teď si jdu zkusit vzít štamprli jakési brendy. - Tak. Ale není to moc dobré.) Provedl jsem je po zahradě a Olda řekl: „Teď už rozumím. Já kdybych měl něco takového, taky nepomýšlím na odjezd.“ — „Nepomýšlel bych ani jinak,“ řekl jsem. Není to však pravda, pomýšlel jsem už, ale vždycky poznal, že já nesmím. Nemám už vlastně jiný prostředek boje, než zůstat. Pravil jsem: „Až se tam usadíte a rozhlédnete, vyhlédni mi také něco.“

„Co by to tak mělo asi být?“ Přemýšlel jsem. Zjišťuju, že já nemám žádný plán náhradní existence. Nechci vlastně dělat nic jiného, než co dělám. Ale kdybych už - tak nějakou ze základních lidských činností: farma, stáda, obilí, dřevo... Olda pravil: „Pro naši generaci je tahle země odepsána. I kdyby ses zamkl ve svém domě a řekl si, že se tě nic netýká, ono to za tebou přijde: nějaká otrava buď z národního výboru, nebo ze školy kvůli děckám, nemluvě o zaměstnání. Ani jedinou věc nemáš, člověče, jen ve své kompetenci. Chci, aby moje děcka byly celými lidmi, a ne aby z nich byly takové trosky

ohlodané státem, jakými jsme my.“

„Nejhorší je,“ řekl jsem, „že to nikdo nechce. Já myslím, že ani vláda ne.“

„Ty seš pořád ten starej…“ smál se Olda. Ale to je mé přesvědčení: lidem, kteří mají věcně konkrétní odpovědnost za stát, musí být těžko jako nám, aspoň některým, někdy. Proto je mi blízký názor Pithartův. Jedna věc je soud o poměrech, a druhá jak si v nich počínat. To je látka na přemýšlení, zatímco absolutní negace nenechává k přemýšlení už nic, vychází z ní rezignace nebo útěk. Iva Ungerová si libovala, že se u nás může najíst jahod. Nakonec jsme se vlastně nerozloučili.

Barometr poklesl a začíná poprchávat. Třešně už všecky neotrhám, ale ať zbude něco kosům, aspoň nepůjdou na rybíz. Madla už kolik dní rozvařuje, zavařuje, převařuje. Ani to nikdy nesníme, a tak se zavařeniny hromadí za několik let. Loni v létě jsem jel kvůli Grušovi do Ruzyně, přesedal jsem na Bílé hoře na autobus a tam v plotě jedné zahrádky uviděl jsem kvést mydlici (saponaria). Utrhl jsem několik dozrávajících hlaviček a vymnul je u nás u plotu. Teď jsem se díval, už tam jedna rostlinka je.

Madla má ovázaný palec. Když se ráno umývala, řekla mi: „Umyj mi, prosím tě, ruce.“ Mydlil jsem jí malé dlaně a pravil jsem: „Kde ses zase tak ukoptila, to musíš na všecko sahat, to

nemůžeš jít ze školy rovnou domů, to musíš jezdit rukama po zábradlí, otáčet se kolem kandelábrů, to musíš sebrat všecku špínu z ulice?“ Když jsem to říkal, s úžasem a ustrnutím srdce viděl jsem účinky té sugesce: její tvář dostávala úplně, ale úplně výraz malého děcka. Potom, když si už sama ruce utírala, pravila: „Už vím. Ty seš asi moje maminka.“ A za chvíli ještě: „To jsem to dopracovala.“ Hledím, co to tady náhle tak voní, a je to ve váze stolístka.

Je šero, smutno, stromy se kymácejí v náladovém větru. Tu mydlici miluju z potoka, kde jsme pásali. Vrbí, nízké, ohebné, hořce vonělo i chutnalo vždycky. Žvýkal jsem větvičku. Včera obcházela bouřka všude okolo, ale nic z ní nebylo. Jdu ven, podívat se.

Čtvrtek 12. července 1979

Seděli jsme v kavárenské ohrádce před hotelem Ambasador na Václavském náměstí, pili kávu a dívali se na lidstvo táhnoucí kolem nás za barevným plotem. Už to dokážu. Ještě tak před třemi lety bych nedokázal sedět tu jak na výstavě. Co se změnilo? Jsem sám sobě lhostejnější. Nemyslím na to, jak působím, nýbrž prostě působím. Jsou pro mě podívanou všichni oni. Jenom se přesvědčím, jestli jsem správně zapnutý, a sedím. Další stádium uklidnění asi

bude sedět i nesprávně zapnutý.

„Tak se už rozhodni," pravil jsem, „já tady můžu sedět dál, já to vidím vlastně prvně v životě."

„Měli bysme zjistit, jestli mají lístky, a podle toho," pravila Zdena. Šel jsem do budky a telefonoval do kina Flora, jestli mají vstupenky na anglický film „Dotek medúzy". V kině prostě nezvedali telefon. Chtěl jsem tedy jít na „Drama na lovu", ale Zdena řekla, že nemá na Čechova chuť. Dobrá, nepůjdeme, a seděli jsme. Pak, když se začalo šeřit, šli jsme na večeři k Černému koníčkovi. Bylo tam matné osvětlení, což nemám u jídla rád. Nebo mi ve skutečnosti vadilo, že nechtěla na Čechova, ta povídka se mi líbí.

Začal jsem být dopálený, uvědomoval jsem si to a věděl, že to musím překonat, Zdena od každé chvilky čeká vždycky víc, než může dostat, nebyli jsme nikde od března (MDŽ), je to její večer, co ze všeho má?

Objednali jsme si řízek, byl suchý, víc strouhanky než masa. „Za zpracování červnových výplat na počítači zaplatil náš podnik třicet tisíc," řekla Zdena. „Kdyby ty peníze raději rozdělili dělníkům," pravil jsem. „Ale to snad byla výjimka, protože ještě nikdo neumí připravit řádně program." — „Kruci!" řekl jsem. „Já z toho nechápu ani písmeno: co ten stroj s těmi výplatami dělá, když stejně se mu musejí jedna

po druhé nadiktovat, protože výkony a výdělky jsou každý měsíc jiné, zaměstanci přicházejí, odcházejí, někdo marodí a někdo má dovolenou! “ Pokoušela se mi o tom něco říct, ale nechápal jsem ani písmeno. „Pojď, napijeme se něčeho někde jinde,“ pravil jsem, když po jídle přišla otázka pití.

Bylo půl desáté letního času, pořád ještě se teprv šeřilo, ani veřejná světla nesvítila ještě. A Václavské náměstí začínalo být prázdné. „To je hlavní město ve vrcholné turistické sezóně,“ poznamenala. „Bez turistů se obejdu,“ řekl jsem. A cítil jsem, že bych se obešel i bez napití, které jsme údajně hledali, postupujíce pomalým krokem kolem výkladních skříní. Zdena šla až demonstrativně pomalu. Kdybych se zeptal, co ji tak zajímá, když tam nic zajímavého není, to bych si dal! „Já se nikam nedostanu. Ve dne jsem tu nebyla tři čtvrti roku. Jenom do práce, z práce, ráno se psem, přijdu, se psem, než jdu spát, se psem a pořád stejné všecko.“ Zeptal jsem se: „Co je s tou zdí, pokračoval na ní někdo?“

„Ani kámen nikdo nepřiložil, nemá kdo.“ Teď, co to píšu, se mi začalo velice chtít spát, představil jsem si ráno na široké posteli v bílé cele s černými trámy a ihned jít skládat zeď!

Doma měla francouzské víno, které dostala od pana profesora. „Zdál se mi onehdy o tobě sen,“ pravil jsem. „Bydlelas v přízemním baráku,

byl to vyřazený kravín. V prostorné jako stáji, kde bylo plno jakéhosi haraburdí, bedny, krabice, pytle s čímsi a sudy, mělas postel v rohu, a ta byla neustlaná, rozválené šedivé deky nepovlečené, prach, smetí a špína. Ale nebylas tam. Vyšel jsem tě hledat na dvůr a tam jsem tě uviděl. Něco jsme si říkali, a tu se vedle tebe objevil chasník, takový venkovský zdravý blonďák s modrýma očima, kostnatým obličejem a širokou pusou, chytrý, ale jednoduchý. Vypadali jste vedle sebe jako paní a její čeledín, byl ti zřejmě velice oddaný, díval se na mě z druhé strany, na které stál s tebou.“

„Z druhé strany čeho.“

„Ničeho. Stanoviska.“

„Jak starý?“

„Mladý. Asi třicet roků. A já se tě ptám: Ty spáváš tam? Ano. A šli jsme spolu k tomu baráku. A on spává - kde? ptám se. A ty, ty s takovou tvou známou samozřejmostí, která je hraná a vyjadřuje tvůj maximální vzdor, říkáš lhostejným hlasem: Kde by spal, taky tam! - A teď co já.“

„To jsem hrozně zvědavá! “

„Já jsem si v tom snu úplně zřetelně v duchu řekl: Aha, tak toto dobře znám, to je přeci ta samá situace jako s tím jejím agronomem na Rochově tenkrát, a já bych měl být rozčilený, ale já nejsem! Co to? Já jsem tě viděl v celé tvé prostrannosti a úplně jsem si živě představil, jak toho kluka kolébáš, a já ti ho přál! “

„Jsi hnusný! “ práskla mě pěstí, pak pravila: „Ano, já musím v tvém snu být v kravíně, na špinavé posteli a s čeledínem! “

„A najednou ten čeledín tam jako vůbec nebyl a tys mě vedla do toho kravína, otevřelas vrata, a tam to vypadalo už takto: postel, železná, na tom samém místě, ale bíle povlečená, krásná. A celá stáj byla plná všelijakých stolků, stolů a skříněk a na všech stály vázy a v každé váze byla jedna vysoká žlutá květina. Šli jsme uličkou mezi žlutými květinami, které tkvěly v různých výškách. A to byla tvoje odpověď a já jsem se styděl a byl nešťastný a měl jsem ještě ve dne špatný pocit.“

„Mám chuť říkat ti hodně škaredá slova,“ pravila. „Jaká by to byla, říkej.“

„Nemůžu.“

„Zkus to.“ Zasmála se zkušeně: „Nezkusím. Protože škaredá slova, když se říkají takhle dovrchu, stejně padají zpátky na toho, kdo je říká.“

Pátek 13. července 1979

Kupoval jsem ráno maso. Nějaká žena se pokoušela dostat z řezníka něco lepšího, libového: „Řeknu to na vás v Brně, co tu prodáváte.“ Průhledné vydírání: nemůžete přihlédnout k tomu, že jsem tu na návštěvě?

Řezník (jaký řezník: rozdělovač!) odpověděl: „Ano, buďte tak hodná, řekněte to v Brně, tam to má cenu.“ Vzal jsem, co měli, nám je to jedno.

Odpoledne jsme byli na francouzské recepci. Já bych nešel, ale přemluvil mě Kosík. Madle, která nikdy na něčem takovém ještě nebyla, slíbil Buquoyský palác: jiným způsobem se do něj člověk nepodívá. Já tam byl dvakrát, naposled před dvěma lety: když jsme tam v osm hodin večer tenkrát přišli, Kohout, Kosík, já a jiní tací, našli jsme přiopilou společnost, protože recepce začala už v šest, nás pozvali na později, abychom se nějak nesráželi s „lidmi režimu“. Některé z nás to tehdy urazilo, ale mně to bylo jedno. Loni jsem nešel, a letos Kosík pravil: „Já myslím, že bysme měli jít, když velvyslanec uznal, že to byl nevkus, a zve nás už na šest.“

Přišli jsme a viděli, že ostatní byli pozvaní už na čtyři. Karel pod nehnutým obličejem ztuhl, mně to bylo jedno. A žádný Buquoyský palác: zahrada. Bylo krásně, teplo. Nevím, kolik set lidí tam postávalo a přecházelo na trávníku mezi růžemi, sklenky v rukou. Nepoznal jsem nikoho, ale to jsem nepoznal ani před deseti lety, kdy tam takových jako já, Kohout a Kosík byla polovička. Za chvíli jsme uviděli Sašu Klimenta s Jiřinou, a tak nás tam bylo šest, s Bartoškem pak sedm. Madlu bavilo pozorovat společnost. Bartošek, už trošku inspirován, pořád mě s někým

francouzsky seznamoval. Tak jsem pozdravil i pana d'Harcourta, velvyslance, který mě překvapil, má pro mě dárek, knihu od pana Ehreta, bývalého kulturního atašé, s nímž jsem před deseti lety trochu víc mluvíval (německy). Zná Martina.

Pohled na pestrou společnost na zelené trávě byl vlastně velice pěkný. Prohlíželi jsme si například uniformy, cizokrajné i domácí: od vetché legionářské z první světové války přes čerstvější uniformy války druhé až po divadelní glanc, s nímž se chystá válka třetí. Marie Nováková (Kosíková) byla krásná v bílých šatech, ale šíleně ji bolely nohy, protože sem šla rovnou z práce, vzala si tedy ráno střevíčky na vysokém podpatku. Se Sašou jsem si domluvil, že podepíše titulní listy dalšího opisu své „Nudy v Čechách". Kdosi mě tam představil komusi a ten zas komusi, až jsem se octl v kroužku jakýchsi sympatických veteránů, kteří se právě umlouvali na obnovení Velké Moravy. Zvali mě k tomu. Pravil jsem: „Vy kecáte, pánové. Přijďte, až to bude vážné." Zatím jsme se dohodli, že ode dneška za rok na tomto místě povíme si o tom další podrobnosti.

Dostal jsem po dlouhé době psaní od Ivana Kadlečíka:

„Člověče, nezlob se, ale mne stále rastie tráva, a kým jeden konec pokosím, na druhom

môžem začať. Tým chcem povedať, že som Ti už aspoň tri roky nenapísal, napriek dôvodom vďaky: dostal som asi všetko. Rodina sa mi za ten čas nestačila ďalej rozkonáriť, ale mám 10 zajacov a čtyri sliepky, psa a mačka zdochla. Včely ešte nemám, ani kamarátov. A ešte ošetrujem vinič, 20 koreňov, ktoré som na jar vysadil v záhrade. O pár dní odchádzam (pešo) na dovolenku - — do vlastnej záhrady, asi sa nikde nepohnem; načo? Telo sa nemá veľmi premiestňovať v priestore, má sa iba hýbať pomerne na mieste. Slivák (- švestek - L.V.) sa ukazuje hodne, jabĺk menej. Aj by som Ťa, Ludvák, dakedy už rád videl. Škoda, že nie nepíšem: rád by som si niečo dobré prečítal, hoci aj po sebe. Som odmlčaný, akoby som mal dosť času; ktovie? Básnik sa odmlčal, no vďačná vlasť či národ na neho nezabúda; umelec odložil brko a v gumákoch prehadzuje kompost, ktorý smrdí oveľa menej než štát (dánsky)... Bratsky zdravím nášho priateľa, žijúceho slovenského historika v Prahe, ktorému som tiež nezabudol napísať, aj keď nenapísal som. Pustite si Mozarta, ale nech vám neutečie! Práve som dostal knižky, čítam si Bartolomejove hlbokomyseľné súlože. Dopis tu nenachádzam a ani sa nečudujem veľmi, ale za to, buď taký plný dobra a napíš pár riadkov. Mám nejaké poznámky, no čo a kedy z toho urobím, neviem.“

Prahou velice voní lípy. Mám rád lípu, ale tu obyčejnou evropskou (Tilia europaea L., Holländische Linde) nebo velkolistou (Tilia platyphilia, Sommerlinde), jednoduchého květu. Dusí mě však vůně lip s těžkým tučným květem (?). Ta se včera v noci valila ulicí, když jsem čekal na taxíka nebo tramvaj. Odněkud vyšly tři ženy, dlouho se tmou blížil a sílil jejich nesrozumitelný hovor a smích, a když přišly ke mně, jedna pravila: „Pojďte, opíčíme ho," ale neudělaly to, rozchechtaly se a šly dál. A já jsem skutečně musel odejít z dosahu těch dusně čpavých lip, kdyby tam byl se mnou Ivan, na místě by padl sennou rýmou! To slovo, které řekly, jsem nikdy neslyšel, netušil jsem, že existuje skutečně, myslil jsem, že je to můj vynález. Ivana jsem poprosil, aby - nebo on se mi snad nabídl, že odevzdá Rychetskému několik knížek, ale když jsem Rychetského potkal a chtěl peníze, nevěděl o ničem. Ani takové drobnosti nemůžu od nikoho žádat se spolehnutím, proto končím. Petr Pithart mě zas rozlaďuje tím, jak se pokaždé diví, že je knížka tak drahá, a Eva Kantůrkové, když mi platila a neměla pětikorunu, žertovala, že Vaculík pro pět korun zchudne, zatracený B. mi čtvrt roku dluží 305 Kčs, proto jsem mu přestal knihy odkládat. Nejde to! Nemůžu docílit, abych konečně nic už neměl na starosti. Teď si Šamalík sám vydal „Úvahy o dějinách české politiky",

začal jsem to číst, to by se ale mělo dál opsat! Dorazily konečně peníze z Indexu za sborník fejetonů a z Japonska motorka Honda, rozdělím je - a končím. Hosťovského cena však nikde. Žasnu, když si vzpomenu —

Žasnu, když si vzpomenu, že jsme pro svou potřebu ulomili jakýkoliv stromek, například mladou olši, protože je tak křehká, jenom abysme dostali dlouhou rovnou hůl na něco, nebo těch lískových prutů na oštěpy! Vůbec jsem nevnímal samostatnou existenci přírody, byla celá pro mě a kvůli mně. A zváleli jsme každou trávu... „Počkej, a to myslíš vážně?“

„Vážně.“

„Ale po prázdninách přijdeš, ne?“

„Nepřijdu.“ .. .na loukách a olámali kozám každý keř, a když mě naši poslali na lipový květ, rozumělo se tím vylézt s pilkou na lípu, ořezat ji krom vršku (hnala pak do výšky!), větve svázat do otepi a přivléct domů. Doma na verandě se to otrhalo, květ šel pod střechu k sušení, větve kozám. Dělal to tak každý, a lípy byly nezničitelné, topili jsme se v květu, na prodej. S tím výdělkem se přímo počítalo! Pamatuju, až šedesát Kč! Každého léta stromy zas bzučely včelami a lehká sladká vůně táhla nad loukami. To byly lípy jak dívky, a ne tyto městské těžké mašiny chlípné s parfémem k udušení.

Ale zas pravda je: když jsem byl veliký jako

teď, jenom lehčí a svižnější, představoval jsem si, aby mě tam někde výš nad Brumovem, někde pod Holým vrchem, zajaly tři ženy. Jaké by měly mít tváře a hlasy, to jsem si však neuměl vymyslit. A jak by můj vysoký nárok na jejich půvab, a dokonce inteligenci, ladil s takovým jednáním, nemám vyřešeno podnes!

Úterý 17. července 1979

Palec vynesl Madle týden marodění. Je v Dobřichovicích, zatímco já jsem musel do Prahy: zubař, knihař, hodinář, Bibisa… Když jsem odjížděl, uložila mi Madla, abych tetě zanesl rybíz, držel se doma, psal a podle možnosti koupil, upekl a přivezl nějaké kuřátko. „Proč říkáš, sakra, kuřátko?“

„Protože nemusí být veliké.“

„Ne! Lžeš! Říkáš to proto, aby se mi zdálo, že je to míň práce! “

„Víš, že máš pravdu?“ chechtala se. „Ale uvědomuju si to, teprv když to říkáš.“

Otvírám vždycky byt s obavou, co mě čeká. Když nikde neleží žádný vzkaz, ani žádná pošta nepřišla, uleví se mi. V kuchyni na stole šálek s nedopitým čajem. V dřezu talíř, dva hrnky, nůž a lžíce, na odkapávači několik kusů umytého nádobí. Do toho Kateřina všude natrousila máku, na který chodí do hrnku nad dřezem.

V cukřence dolíčky od jejího zobáčku. Ohřál jsem si nějaké jídlo a nádobí po sobě hned sklidil, abych mohl klukům, až se objeví, říct: „Co to nádobí všude?“

„Ale dyť my nemáme čas! “ odpoví, bude-li to Janek. „Hm...“ odpoví Ondráš, začne nádobí sklízet, a jednání octne se v slepé uličce. Jankovi naopak řeknu: „Záleží na tom, co počítáš do fáze jídla. Když jíš, musíš otevřít pusu a vložit tam lžíci. Kdybys vyndání už nepočítal do fáze jídla, hromadily by se ti tam lžíce.“ - Bude v koncích. „E-e-e... “ bude znít z jeho strojovny.

„Pan doktor šel pejskům pro maso,“ pravila paní Krumphanzlová, „posaďte se na chvilku.“ Nechtělo se mi, přijdu zítra. Zuby mám nasazené, ale nejsou přilepené ještě. Jda kolem lékárny vzpomněl jsem si, že nosím u sebe recept na febichol. „Pane, ten jsme neviděli už rok,“ pravil lékárník. Ano, slyším od lidí, že přestávají být léky, a nemám takové řeči rád, zní mi to vždycky jako předzvěst daleko horších věcí. Starý šouravý pán, jemuž jsem přidržel dveře, aby se mohl vysunout z lékárny na chodník, mi venku pravil: „Věkovitej ruskej způsob: chlorové vápno v lahvičce na dejchání při nemoci.“

„A na posyp po nemoci,“ doplnil jsem. „Pane, kde já byl!“ řekl a šoural se pryč.

Užívám febichol tím způsobem, že ho nosím pár kuliček u sebe v lahvičce, ve směsi jiných

koleček a placiček. Jenom flaštičku nosím, a ona funguje. To je má „medicína“. (Sám sobě medicinmanem.) Nepotřeboval jsem febichol snad tři roky. Polknu ho však někdy, preventivně, když sním nějakou činu s koblihami nebo dort nadrobený do vína. Pro případ skutečné příhody žlučníkové mám ještě granule aristocholu od svého nakladatele a přítele Braunschweigera z Luzernu, který si myslí, že jen těžký žlučník může činorodému autorovi zabránit v dopsání knihy, už jakékoliv.

Čerstvým případem užití febicholu je Kosíkova „slavnost třešní“ minulou sobotu. Koupil čtrnáct kotletů, jakousi rybu a uspořádal „slavnost třešní“. Pršelo, našel jsem společnost pod plachtou napjatou mezi dvěma stromy. Karel měl výbornou náladu! Gril voněl, dým z něho se těžce snášel na Všenory. Byl tam Karel Bartošek s dcerou, jeho přítel Čutka, kterého neznám, Saša Kliment s Jiřinou a několik kusů jakési mládeže. A Rudolf Slánský mladší, který vzal pozvání doslova, chtěl pro maminku natrhat košík třešní, jimiž strom byl obsypán, ale Bartošek, už trochu inspirovaný, mu je pořád bral a dával si je do svého košíku. „Madle to u Francouzů moc slušelo,“ pravila Jiřina, jako by chtěla být mimořádně milá, „divila jsem se ale, že tam šla.“

„Divil jsem se také,“ řekl jsem. Saša mínil, že za léta práce, kterou právě dělá, nabyla Madla

pravdivější představy o své ceně, tím i větší jistoty společenské. Madla se slavnosti třešní nezúčastnila, chtěla číst a počítala, když prší, že nebude nic.

Marie mi podávala na vidličce kus ryby. „Co to je," zeptal jsem se s nedůvěrou. „Hejk," řekla. „Já znám Hejka psa," řekl jsem, a další si nechal pro sebe: Hejkuhejkuhejku! volává Helena a píská na píšťalku, kterou není skoro slyšet, ale jezevčík Hejk ji prý slyší. „A co ty, Ludvíku," oslovila mě Jiřina, „jak pokračuje tvůj románek." Škublo mnou velice, ukázalo se však, že má na mysli román, který píšu. Román? Nevím. „Píšu, píšu," odpověděl jsem.

Najednou jsem zjistil, že jsem tu mezi dětmi a ženami sám, pánové se stáhli dolů do chaty. Když jsem tam vstoupil, načínali právě láhev vína a vedli řeči o milenkách, totiž o instituci milenek. Bartošek, jehož francouzská manželka je na prázdninách ve vlasti, má potřebu - všiml jsem si toho už na recepci - pořád ji vzpomínat. A tak na ni vzpomněl i při této příležitosti: vyprávěl, jak jeho Susette zatočila s jeho milenkou. Pořád nic a dobrý dobrý, samý humor, a proč bys ji nemoh pozvat k nám, jsme rozumní lidé snad, ať ji vidím, milenka přišla, apéritif předkrm jídlo zákusek, a při kávě Bartoškova rozkošná Susette praví té ženě: „Abychom přikročili k věci, jak to myslíte s tím mým Bartoškem?" Oj, oj, oj! brali

jsme všichni hlavy do rukou. A Bartošek vděčně a se steskem líčil, jak mu bylo trapně, to je ale ženská, co?

Byl bych si chtěl zazpívat, Karel však nezpívá, Saša se přidává rezervovaně, Bartošek blbne, Rudolf Slánský na zpěv nevypadá, nevím, a Čutka zanôtil píseň tohoto znění: Ňufru ňufru ňufru, máme hovno v kufru. Klimentovi se pak nenápadně vytratili, nevím ani kdy, byli bychom s Karlem a Marií už chtěli zůstat chvíli o samotě, ale hosti nechávali ujíždět schválně jeden vlak za druhým, s tím nejvíc umí dráždit Bartošek. - Ale už musím jít ke knihaři, pokračování buď dnes večer, nebo zítra.

Ano, ještě dnes večer: Ulicemi se odpoledne přehnal krátký chladný déšť. Není to nepříjemné, ale aby to takové nebylo až do listopadu!

Když v květnu nastalo exemplární léto, říkal jsem si, co ale bude ta příroda dělat v létě, čím se bude bavit do podzimu? Doufáme všichni, že bude ještě teplo a zářivo. Lípy odkvétají. Z tramvaje jsem si všiml, že půda okolo lip na nábřeží je čerstvě zkypřena. Podivil jsem se. Hned jsem vlídněji hleděl na Hradčany.

Když jsem přišel domů, nádobí umyto a sklizeno, kluci oba zas pryč. Až před chvílí přišel Ondráš. „Co nového v práci," zeptal jsem se. Odpověděl: „V práci? Pracujeme pomalu a vytrvale. Dneska práce vázla hlavně hovorem o té

nové epidemii na Slovensku a o zdražování. Zítra budeme mluvit o zavařování ovoce.“

„A jak se ti daří?“

„Daří se mi dobře.“

„Nechceš Gardavského za padesát korun? Vyzvedl jsem dneska z výroby.“

„Kdo to je?“

„Už není. Umřel loni.“

„O čem píše?“

„O svobodě vzdělání.“

„Nač umřel?“

„Na poměry, dá se říct.“

Zítra mám schůzku s Helenou, jednu z několika posledních.

Středa 18. července 1979

Je večer, uvařili jsme si čaj. „Co nového v práci?“ zeptal jsem se Ondráše. „Na pořadu bylo zdražování hlavně benzínu. Náš šofér, co jezdí s Roburem, si pochvaloval, že už si odkradl padesát litrů.“

„Co s tím má Robur,“ zeptal jsem se. „Je to jediný náklaďák na benzín. Proto ho vyřadili z provozu a používá se, jenom když je nějaké auto pokažené. Všichni řidiči se starají, aby jedno auto bylo pořád pokažené. Už se do toho podařilo vnést i jakési spravedlivé střídání.“

„A u vás co nového?“ zeptal jsem se Jana.

„Založil jsem si dneska svou první vlastní rostlinu. Je to voděnka a získal jsem ji odkrytím motoru v autobuse, kde rostla v trvalé loužičce vody. Zasadil jsem ji do misky s hlínou. Je centimetr vysoká.“

„Ale ta ti asi,“ řekl Ondráš, „ta ti neporoste. Byla zvyklá na tmu.“

„Kde bysme, prosím tě, my v dílně vzali světlo! Ta poroste jistě dobře.“

Zeptal jsem se: „A jak ti jde práce? Od ruky?“

„Práce mi jde dobře, ale jsem bržděn. Komunistům říkali na schůzi, co se bude zdražovat, oni to hned roznesli mezi prosté lidi, takže dnes byla na pořadu dne cholera a zdražení. Pan Loula na mě volal: Vyser se na to, stejně přijde cholera. A zakázali mi pít mléko, chlapi. Jeden dělník pravil: Hoši, kdo z nás to přežije, postaví morový sloup, platí?“

Ondráš řekl: „Ono je to vlastně takové běžné a normální: zdražování a cholera byly vždycky.“ Janek pravil k Ondrášovi: „Ale v televizi se říkalo, že to není cholera, ale nový druh žloutenky, a že léků je dost.“

„Léků je dost,“ uznal Ondráš, „ale nezabírají. Kde se vlastně vezme nový druh nějakého viru?“ To byla otázka na mě, čekali oba, co řeknu. Já jsem odpověď znal: „Podařilo se vyšlechtit vědě. Ale ogaři, mně se nelíbí, že se režimu přizpůsobujete přebíráním dělnických psychóz! “

„Kdo se přizpůsobuje?“ podívali se na sebe. „My ti to jenom hlásíme, když se ptáš.“

„Já dělám pořádně,“ řekl Ondráš. „Já taky,“ řekl Jan.

„A teď co je toto,“ sáhl jsem do náprsní kapsičky a položil na stůl řetízek. „To je řetízek,“ odpověděl Jan. Ondráš pokračoval: „A sice řetízek plochý, šedesát centimetrů dlouhý,“ shlížel na řetízek shora jak na žížalu. Jan ho vzal do ruky, přiblížil k očím a pokračoval: „Složený z článků střídavě měděných asi... a jakýchsi šedých...“ zarazil se, zkoumal protáhlá plochá očka z kovu šedavého, silně lesklého, do něhož však jako by byly vlisovány tenounké měděné drátky. „Jak je toto děláno?“ brumlal. „Ukaž! “ vzal mu Ondráš věc z rukou. „To je snad jenom nakresleno, ne, to jsou skutečně drátky vtlačené do povrchu materiálu. Ale řetízek je, díváme-li se pozorněji, místy hodně ošoupán a tu dokonce přetržen.“

„Proto se na vás obracím,“ řekl jsem, „půjde to pájet cínem?“ Jan přebral řetízek, prohlížel ho a pravil: „Zda ten šedý lesklý kov půjde pájet cínem, není jisté. Když však odštípíme šedý článek, dostanou se do sousedství dva články měděné, a to by pak šlo.“ Ondráš řekl: „Ale tata jistě nechce, aby se do sousedství dostaly dva stejné články! “

„Pak nám nezbude než odštípnout ještě

článek měděný.“

„Tata však jistě nechce, aby řetízek se stal o tolik kratším, protože… “ naklonil se k Janovi a něco mu pošeptal. „Aha, aha, aha,“ pravil sestupně Jan, a napodobiv Madlinu intonaci, podivil se: „Co si to dovolila! “ Sáhl jsem po řetízku se slovy: „Nene. Měla to na krku, mě zaujal jeho lesk a barva, zeptal jsem se, z čeho je, a ona ho sundala. Stejně mi dělalo starost, co ti dám, řekla.“ Ondráš pokyvoval hlavou, Jan na mě zíral s pootevřenou pusou a potom řekli oba: „Vy už si tykáte?“

Seděli jsme v Savarinu na Příkopech, u okna, a ona se bála, že nás přes nitěné záclony může její manžel uvidět. „To je to pořád tak hrozné?“ zeptal jsem se. „Je. Takže jsem se rozhodla odjet co nejdřív, sama, napřed, hned jak mě tu nebude třeba.“

„A to se děje kvůli mně?“

„O tobě výslovně se nemluví.“

Měla na sobě světle zelenou blůzku asi popelínovou, s límcem o dlouhých špičkách, s dlouhým rukávem. Navrch tmavomodrý svetr s krátkým rukávem. Není možné, že by si kritické spojení těch dvou barev neuvědomovala, měla to jistě vypočítáno. Skládanou sukni černo-modro-zelenou, tu nosí nejčastěji. Punčochy našedlého odstínu, černé botky s nízkým podpatkem. Na levém zápěstí třikrát těsně omotaný stříbrný

řetízek, na prstě tenký snubní prstýnek, kol krku dvě smyčky řetězu z obdélníkových článků z jakéhosi leštěného materiálu barvy šedé oceli. Připadala mi pohublá v obličeji a uvědomil jsem si zas její čistotu, čistotu obyčejné potoční vody. Objednali jsme si becherovku.

„Když jsem dnes vyšel z domu," začal jsem říkat, co jsem se předtím rozhodl říct jí, „pršelo, je takový šedý den, říkám si, teď půjdu ulicí, mám deštník, přijdu do kavárny, sednu si tady, a ty buď přijdeš, nebo nepřijdeš. Přišlas... a moc se mi líbíš," to jsem improvizoval, ona se zachvěla. „Jednoho dne ale už nepřijdeš, bude zas takový den, v říjnu nebo listopadu, půjdeš ve Vídni po skoro takové ulici a bude ti teskno. A to bude naše schůzka. Vždyť je to skoro jedno! " Hleděla na mě jasně a snažila se porozumět nejen slovům, ale jejich příčině, byla vážná jak děcko, jež tomu není zatím tak moc uvyklé. Řekla: „Před několika dny mluvils o hrobu. Slyšela jsem to, ale nechápala. Teď to hrozně začínám cítit! Všecko, co děláme doma k odjezdu, je jakési poslední pořízení. Dodatečně mi taky dochází, že ty ses se mnou už rozloučil." Zmlkla, přebírala si nevědomě prsty rukou spojených na hraně stolku, oči sklopené.

Řekl jsem: „Já jsem tě, Heleno, pohřbil, ano. A teď jsem za tvou smrtí, ale s nádherným překvapením, že pro sebe přeci existuješ dál! Tak

se měj kdesi se svým mužem ráda, mně napiš někdy, a když přijedeš do Prahy někdy, uvidíme se. My se přeci budeme pořád scházet! Jenže mezi našimi schůzkami budou třeba léta. Je to tak špatné, Heleno?“

Vrtěla nechápavě hlavou, zakrývala si oči. „To mě právě drtí, že se s tím tak můžeš vyrovnávat a že to necháme rozplynout v nic. To! Rozumíš?“

„Ale sakra tak kdo odjíždí, já, nebo ty? Já už jsem veliký, ty ještě malá. Ty máš taky ještě dost času. Mám ti snad říkat, tak pojď se mnou někam na den, na dva, na týden? Ani bys nešla, jak se bojíš! Dejme tomu..

„Ne, Ludvíku, neříkej, že se bojím, neříkej to...“ Rozuměl jsem, náhodou moc dobře jsem rozuměl, měla pravdu: „Máš pravdu, nejde o strach. Ale dejme tomu, že bys nebyla před odjezdem, že bys vůbec neodjížděla: toto všecko buďto by ani nesmělo nastat, nebo bysme museli udělat jeden krok, který by pohnul všema lidma okolo nás. Ale teď tedy je to tu, tak to hrej pořádně dál a neutíkej před termínem. To ti vůbec zakazuju, protože bys to provedla vlastně mně. A řekni mi, zač? Mám promluvit s tvým mužem?“

„V žádném případě, proboha! Co-co-co bys mu chtěl říct?“

„Ať tě nechá chodit a loučit se. Že tě psychicky vypravím v pořádku na cestu.“

Pak jsem se zaujal tím řetízkem, dala mi ho, uvolnění, oddech, radost ze smutku, z pocitů, vjemů. Svěžejším hlasem řekla: „Vymyslils pro mne už nějaký ten úkol? Co bych pro tebe, pro vás, mohla tam udělat?“ Tak tohle tedy nepadalo v úvahu, ona snad netuší, že bude mít co dělat se sebou. „Máš přece úkoly už dva. Tři. Seznámit se s Binarem, abys získala přátele, ale nezamilovat se do něho.“ Mrkla a tiché potěšení vniklo jí odněkud zevnitř ven na pusu. „Pak máš vydedukovat v terénu ten dvůr a zámek z Pozdního léta… “ — „Hm, to nebude asi těžké. Už jsem zjistila, že existuje Stifterovo muzeum a našla jsem si je na plánku Vídně, tam to asi všecko budou mít.“

„Ale ty máš ta místa navštívit a vylíčit mi jejich dnešní podobu.“

„To je dva. A dál?“

„Staneš se odběratelkou knih Sixty ejt pablišrz. Až si na to vyděláš! “

„To je samozřejmý, hele, Ludvíku Ludvíku, a budeš mi psát?“

„Už ti přece píšu! “

„Píšeš pořád, cos říkal?“

„Píšu… co je? Stalo se něco?“ rozhlédl jsem se. Ztrácela krev.

„Nene, nic! Dostala jsem najednou… divný pocit. Že jsem ztratila minulost a nemám budoucnost, teď právě mi to tak přišlo, a že je

jenom tahleta přítomnost, neúměrně veliká. Kdo já jsem? Komu a nač? Musím se toho, co píšeš, bát?“

„To se teda boj! Protože jen co vypadneš, začnu si o tobě příšerně vymýšlet, úplně volně a s gustem.“

„Řekni mi co, řekni! “ chytla mě přes stůl za ruku. „Začnu rozpřádat náš příběh, jak by se vyvíjel, kdybys neodjela. Začnu s tebou spávat, veřejně, vznikne strašný škandál a tvůj muž mi pošle prostřednictvím zastupitelských úřadů nótu...“

„Jé, já měla o tobě, o nás, sen! “

„Honem, to já sbírám! “

„Že jsme — pardon - leželi a on přišel a střelil do tě, takhle do zad shora, jestli mi rozumíš.“

„Do zad shora, rozumím. Dál?“

„Já jsem se snažila, marně ovšem, rukama tě všude zakrejt. No, střelil, a nic. Vstals, a měls akorát dirky. My máme, on má brokovnici, to jsem zapomněla říct. Ale mně ustřelil něco důležitýho.“

„Co, oko třeba?“

„Jako oko, ale oči jsem obě měla zas dobrý. Víš, takovej pocit, že mi něco ustřelil.“ Samozřejmě jsem věděl co: mne. Ale řekl jsem: „Vím asi co: kep.“

„Co to je?“

„Kep, maskulinum, ve slovníku je to už s

křížkem jako archaismus, ale u Jungmanna ještě bez křížku: dívka kepivá, co tam stojíš, ty kpe! řeknu ti tři litery!“

„Co-co, Ludvíku, teďka co mi to povídáš...?“

„No, to slovo má tři litery, takže slušný člověk, místo aby ho vyslovil, pohrozí: řeknu ti tři litery! “ Rozesmála se, až se lidé ohlédli. Pokračoval jsem: „Já jsem se zas musel chechtat, že Poláci by řekli: řeknu ti čtyři litery. Protože polský je to kiep. Čili, abych to shrnul: řeknu ti tři litery, polský čtyři!“ Rozesmála se, ale věděl jsem, jak ji z toho vyléčit: „Německy Scham, díval jsem se schválně. Kolik je to liter - pět, a kolik hlásek - tři. Německy to nemá fór, vidíš, kam jedeš?“

„Ach bože, už zas, Ludvíku?“ - .„No, já ti pomáhám. Ať se učíš, uč se!“

„Pořád a furt se učím. Dej mi třeba otázku.“

„Jak se řekne,“ přemýšlel jsem nad něčím základním, praktickým, „třeba, třeba - zatraceně! “

„Damned! “ vykřikla skoro plačtivě.

Čtvrtek 19. července 1979

Asi od loňského podzimu motá se mi jedna písnička, slyšel jsem ji jenom zpívat, hrát se nesměla, za války ve Zlíně. Byla maďarského původu, a protože se při ní prý oficíři steskem

stříleli, byla pak zakázaná.

Neděle smutná je tesklivě dlouhá,
když z veliké lásky nám zbyla jen touha,
dál si to zaboha nemůžu vzpomnět,
ale chtěl bych tu písničku teďkononc umět
světla už hoří a smutek je na nich,
já u okna sedím a hlavu mám v dlaních,
lalala lalala venku se stmívá,
mně touha a žal jenom v srdci už zbývá,
to už tak bývá,
to už tak bývá,

píseň má taky dost drastickou notu a strašně truchlivou zvlášť druhou sloku:

jednou mě políbil na ústa smutná,
já poznala jen jednou jak láska chutná,
však láska se ztrácela ode dne ke dni
a všechno co zůstalo bylo tak všední,
tamtada tamtada dadada dedý
a v mém srdci sen krásný dávno už není,
mně zbylo snění, mně zbylo snění!

Šel jsem se do maďarského kulturního střediska zeptat, jestli píseň třeba mezitím nepovolili a nenatočili na desku. Když jsem ji zhruba zanotil, všecky prodavačky ji poznaly a začaly ji maďarsky shánět: „Szomorú vasárnap, szomorú vasárnap," říkaly jedna druhé. Bohužel však ji neměly, a to ani třeba jenom v notách. Šel

jsem k Šiktancům zeptat se paní, ona je Maďarka, jestli ji nezná. Znala zlomkovitě maďarsky text. Ten se od českého dost lišil, především to celé říká muž: přijď za mnou, čekám tě, najdeš mě, budu ležet takhle, a okolo mne bude hořet šest velkých svíc... což je už střelbě podobno víc. Pak jsem na písničku pozapomněl, až mi včera Karel Šiktanc řekl, že Hradský mu dal originální text, už se ho pokusili s manželkou přeložit, ale jí se zdá pořád moc kýčovitý. Řekl jsem: „Prosím tě, Karle, nedej se tím odradit. To musí znít kýčovitě! Musí to být romantický doják, jaké zpíváme jakoby parodický, protože se stydíme brát je vážně, ale ve skutečnosti to myslíme strašně vážně! “

„Máš pravdu asi,“ řekl Karel Šiktanc, „tak já to ještě zkusím, a hele, prý Tatarka napsal něco erotického, to bys neměl?“ Šel jsem domů a hned mu přinesl „Písačky“. Ptal se, co stojí. „Nic, když mi přeložíš Smutnou neděli.“

„Tak ti děkuju, spolehni se.“

Koupil jsem nějaké maso, nakrmil ptáky, zalil rostliny a jel do Dobřichovic, protože tam měl dnes přijet Josef Zeman s manželkou. Když jsem dojel, už seděli s Madlou u bílého stolu pod meruňkami. Josefovi automobil už jezdí, děkoval mi za Janovu pomoc. Nechali jsme ženy sedět a šli jsme si povídat do pokoje. Ale Josef uviděl Ondrášovu mandolínu, chytl ji, začal na ni hrát a

já jsem zpíval: „Když na generály se tážete, vím kde je najdete jó… “ Požádal jsem Josefa, aby mi pomohl určit jednu rostlinu z čeledi hvězdicovitých (Asteraceae). Hledám dva dni v rostlinopise, a vždycky skončím buďto u volovce (Buphtalmum), nebo kolotočníku (Telekia), nebo ještě u čehosi. Je to vysoká rostlina s kopinatými listy hrubě pilovitými, temně žlutý květ podobá se rudbekii. Josef ihned, že oman, ale tomu neodpovídá tvar zákrovních plátků kalicha. Bádáním jsme se unavili, Josef vzal znovu mandolínu: „Co mám zahrát?“

„Zahraj Boleráz, to je vděčná píseň,“ a hned jsme byli v době, kdy jsem za ním jezdíval do zemědělského učiliště, kde byl ředitelem. Pak jsme šli ven a Josef mi pohaněl nasazení kosy. „Proč si nepořídíš včely?“ zeptal se. „Přečti si o tom něco a pořiď si včely! “ Odpověděl jsem: „Přečetl jsem si o tom něco a poznal jsem, proč si nemůžu ještě pořídit včely.“

Bával jsem se vždycky, že se Josef s věkem stane popudlivým, hádavým a nebude mít k ničemu koncentraci. Ale je naopak klidnější. Těší se do důchodu. Je hubený, neváží snad ani šedesát kilo. Před čtrnácti dny se zúčastnil s jedním koněm skokové soutěže, když onemocněla jezdkyně, která koně připravovala. Soutěž vyhrál! Shodli jsme se v tom, že Chomejnímu neprorokujeme nic dobrého, ale ani Iránu.

Přidali jsme se k ženám, jež pořád povídaly u stolu totéž, u čeho jsme je opustili. A my zatím s Josefem probrali tolik věcí. Madla využila příležitosti a zeptala se Josefa na ptáky, které tu vidíme. Josef potvrdil strakapúda a poštolku. Madla navrhla jít se projít a ukázat Zemanům, kde bydlel Šalda. Cestou jsme si prohlíželi všecky zahrady a vily. Josef žasl nad negramotností lidí, kteří těsně vedle různotvarých, bohatě odlišených starých domů dokážou sázet ty své fádní škatule. „Které prase to dovoluje! “ Divil jsem se mu, že se diví, a u Šaldovy vily Madla začala vykládat, jak jedna dobrá prostitutka pravděpodobně z Dejvic dokázala zničit půlku předválečné literatury. Josef nevěděl, jak je to myšleno, musel jsem mu vysvětlit, že Madla čistě jen opakuje, co jí nažvanil Jiří Gruša.

„Co čteš?“ zeptal jsem se.„Koupil jsem si životopis Corota.“ „Jakého Corota?“

„Malíře, který se mi líbí.“

„Chtěl bych, Josefe, abys začal zas fotografovat.“

„Až v důchodu,“ odpověděl, zeptal se, co píšu, řekl jsem na to něco neurčitého a slíbil, že mu to dám přečíst.

Na to Madla řekla, že Kantůrková napsala sice dobré fejetony, jenže až teď: to nevěděla dřív, k čemu povede taková politika? „To máte těžké,“ řekl Josef neurčitě a já jsem řekl: „Toho si

nevšímej, ona jenom musí zas, už asi po dvacáté, přehrávat náš spor, před návštěvou.“

Madla se rozčilila: „Ale co to povídáš, o to přeci nejde! Já neříkám, že nemá pravdu! Jenže tohleto dneska už vidí každý: ničení krajiny, demoralizaci lidí, špatné hospodářství... Proč ale nemluví o tom, co bude akutní za dvacet roků? Proč nemá předstih? Když někdo nedokáže říct nic víc, než co ví každý, nemá psát! “

„Proč by nepsal?“ řekl jsem. „Ale já to nepotřebuju číst! “ řekla. Josef to nechápal, nevěděl, co vím já: že to je taky forma výstrahy adresované mně.

Když Zemanovi odjeli, vzal jsem znovu klíč a pokusil jsem se od začátku určit tu žlutou květinu. Myslím, že to bude kolotočník. Dívaje se na jeho nádherný květ - temný terč s těžce oranžovými korunními plátky, bohatě vzklenutými - říkal jsem si, jaký by to byl úkol pro uměleckého zlatníka. Možná to jednou zkusím sám. V důchodu.

Pátek 20. července 1979

Úplná pohroma: celý den se špářu v akátovém špalku, říkaje si hned jdu psát, a když jsem už opravdu chtěl jít - návštěva! Čtyři lidi. Ani jsem se nedokázal ovládnout, podal jsem jim ruku a začal jsem létat po zahradě, jako bych

něco sháněl. Cítím, že kosíkovatím: nedomluvené návštěvy můžou mě až rozzuřit. Ale proč? Ztráta pružnosti. Nesnesu už, když někdo ruší moje úmysly a duševní stav. Nechal jsem ty lidi sedět pod Meruňami (to je skutečně překlep, a ten mluví sám!) s Madlou, a jsem tady.

Špalek pochází z akátů, jež rostou nad cestou hned za naším plotem. Jeden se v bouři zlomil, dokonce nám pošramotil branku, lesníci ho pokáceli, rozřezali, tenší větve si lidi odtahali, tři kusy kmene tu leží. Ležely. Špalek je metr vysoký, v průměru má osmdesát centimetrů a jeho raritnost spočívá v tom, že to není jednolitý kmen, nýbrž asi pět slabých kmenů, jež se růstem stlačily, spojily, ale zůstaly odděleny svou kůrou. Kůru, zpuchřelou, teď vydlabávám. Svalnatý pletenec voňavého dřeva. Nač to bude, nevím.

Šla kolem paní Rohlenová a pravila: „Čas prchá jako jelen byvši do prdelky střelen.“ Opravil jsem jí přechodník a umínil si dál nereagovat. Jistě něco chce. Za chvíli přišla znovu a pravila: „Nic nechci, má otázka bude akademická. Když je energetická krize a v Řevnicích není na skládce žádné uhlí, ačkoli léto se chýlí ku konci, znamená to, že si budu muset natahat z lesa dříví jako Hemerkovna.

Kam si je mám uložit?“

„Jak si představujete akademickou odpověď?“ zeptal jsem se a dlabal dál. „No, že

někde tady na zahradě.“

„To by tu vznikl cikánský tábor,“ pravil jsem, „máte přeci sklep.“ Odešla a za chvíli znovu: „Když dám dřevo do toho sklepa, je to jako -no - jako kdybych cukr ukládala do vody.“

„Anebo do sklepa,“ doplnil jsem ji. „Ale když je to čistě akademické, pojďte mi ukázat, kde byste si představovala sklad svého dřeva. Musí to ale být místo, na které se budete celý den dívat jenom vy, a ne my všichni.“ Šli jsme na jižní stranu domu, před její byt, kde si pěstuje růže, maliny, lesní jahody, staré hrnce, zavařovačky a rozlámanou dřevěnou židli. Tam za kmenem smrku tisolistého, rozhrnuv převislé větve pustorylu a šeříku, ukázal jsem na hromadu hadrů, sklenic a květináčů řka: „Ideální místo, paní Rohlenová, že?“

Stála za mnou, suchá a titěrná, ruce v bok, veliké oči ve zbrázděné tváři, a pravila: „Oceňuji váš důvtip. Tak se stane. Postačí zarazit tu čtyři kůly a dát na ně nějakou stříšku. Souhlasíte?“

„To bude to pravé, paní Rohlenová, pokud tím nemíníte, že to máme udělat my.“

„Nenene! Mám přeci tři syny! “

Odešel jsem ke svému akátovému tvaru, přišla paní Rohlenová a obrácena k hromadě různého mého tyčoví, špalkoví a klackoví řekla: „Tady vám ten cikánský tábor nevadí?“

„Ne, jelikož tady ho chci,“ pravil jsem klidně,

ale ihned jsem dostal dopal. „Protože toto je hospodářský kout stíněný ze všech stran stromovím a keři, tady se konají různé práce, při nichž si říkám, že vám tu dělám podomka, zahradníka a údržbáře, tady mám na vás vztek, ale nikdy vám to nejdu říct, jenom teď vám to říkám, když už mluvíme čistě akademicky.“

„Tak,“ řekla, „a k čemu bude tohleto?“ ukázala na špalek. „Nevím,“ odpověděl jsem. „Na to by se hodilo pak postavit obrovskou květinu,“ navrhla. „Už jsem na to myslel,“ řekl jsem. „Ale kam to dáte?“

„Zatím do altánu, a jednou pak do skleníku.“ Odešla.

Skleník, to je citlivé místo paní Rohlenové! Sousedí s jejím bytem, proto ho ona užívá, pěstuje v něm kaktusy, v létě v něm s návštěvami obědvá. Jenže skleník se musí udržovat: železná konstrukce rezaví, občas se rozbije střešní sklo, podlaha z dlaždic se bortí: kdo to zaplatí? Madla už mockrát chtěla, abych skleník od paní Rohlenové vydobyl. Ale já nechci. Zdá se mi to hloupé.

„Promiňte,“ ozvalo se za mnou. Otočil jsem se. „Já to všecko vím a já od vás nic nežádám. Ale já jsem byla v Řevnicích u zubaře a odtamtud je vidět na dvůr Uhelných skladů a tam mají jenom hromady mouru.“

„To je v pořádku, paní Rohlenová, toho

mouru se polekal i prezident Carter, takže vás chápu.“ —„Čili nezlobíte se na mne, starou bábu.“

„Ani trošku,“ pravil jsem.

—

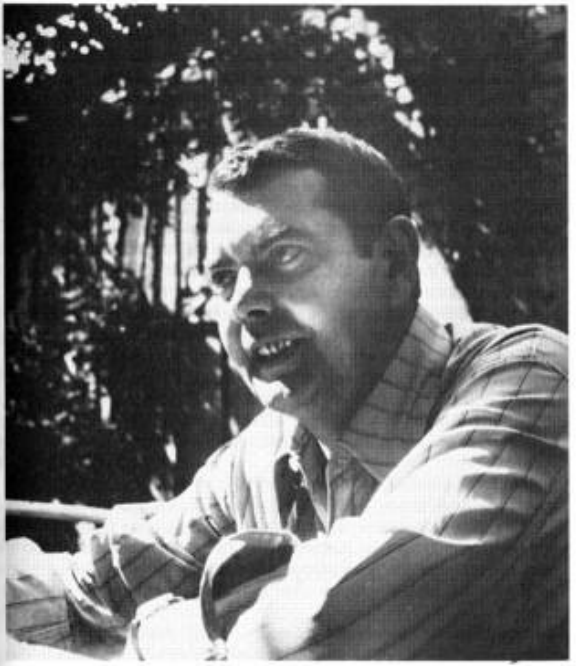

Amerika je Anglie před Churchillem. (str. 233)

Neděle 22. července 1979

Včera večer zavedl Karel Kosík na své zahradě řeč o mužnosti v politice: Ještě v 18. století prý muž, jenž chtěl působit na svět, dokázal za svým rozhodnutím stát slovem i životem. Toho dnes není. Muži jsou zženštilí, a to i v běžném životě, podobně jako ženy ztratily ženskost. Dubček plakal, Husák se sám dojímá k slzám. Carter začal tím, že napsal Sacharovovi, a skončil v Brežněvově náručí. Je to šašek. Měl být kazatelem.

Karel Pecka nesouhlasil: Dokopat Egypt a Izrael, aby se v Camp Davidu dohodly, bylo dílem pevné vůle, vytrvalosti a politického umu. Říct Američanům, v jaké jsou dneska situaci, a začít podle toho dělat kroky, je riziko hodné muže. Muž má dnes jiné zkoušky.

Kosík pravil: Podepsat z americké strany Salt 2 může jen šílenec nebo hlupák, jehož nepoučí už nic. Je to obrovský úspěch ruské říše, jaký jsme si například v roce 1946 nedovedli ani představit.

Pecka: To je myšlení počítající jen se dvěma komponenty - Ruskem a Amerikou. Ale ty jsou dnes nejméně tři, spíše čtyři. Čína odhadla Rusy přesněji, když dokročila na Vietnam. Co udělali Rusové? - Z toho může chytrý něco vyvodit, a co říká či podpisuje, není tak důležité. Salt 2 byl

podepsán prostě proto, že se to oběma stranám momentálně hodí.

Já jsem moc nemluvil, řekl jsem jenom, že Kosíkův požadavek mužské pevnosti mi neladí s jeho jindy hlásaným nárokem na taktickou dovednost politikovu. Má snad Carter sáhnout na demokratický pořádek a nutit Američany, aby jednali nad míru, v jaké se cítí ohroženi? Americká společnost musí celá projít zklamáním a dostat strach. — V tom mě podpořil Pecka: Amerika je Anglie před Churchillem.

Madla měla otázku, jestli to nemůže být slyšet v okolních zahradách a chatách. Kosík i Pecka řekli, že je to jedno, už. Její starost byla trošku zpozdilá, když předtím skoro tři hodiny řečňovala sama: O tom, jak po zničení rolnictva v padesátých letech, zkorumpování dělnictva v šedesátých, vyřazení inteligence v sedmdesátých snaží se tytéž síly rozvrátit rodiny, převést existenci lidí na kontrolovaná pracoviště a vůbec zrušit lidské soukromí. Ona si jenom přeje, aby se ještě dožila, jak tato revoluce ovládne Evropu až k moři. — Oba muži zírali na ni v užaslém respektu, jediný já však věděl, že Evropa to právě odsírá i za mne.

V deset hodin, už potmě, doprovodili jsme Pecku na nádraží a šli domů. V noci se mi zdálo, že slézám ze strašně prudkého, hebkou travou jako Kosíkovy terasy porostlého svahu za pomoci

lana napjatého nad silnicí, železnicí a dráty vysokého napětí. Nechápu, proč jsem nesplachtil jako jindy v podobných případech. Madla měla sen, jak mě nějaký chlap zastřelil, velice lstivě: vytáhl pistoli, vystřelil, ale netrefil, odhodil ji směrem ke mně, vytáhl druhou, vystřelil a netrefil, odhodil ji zase, a teprve když jsem se pro ni shýbal, střelil do mne třetí pistolí. Ráno bylo krásné —

Ráno bylo krásné a slunečné, dělal jsem barevné diapozitivy květin a věcí. Než přišel večer, několikrát se změnila nálada oblohy a vzduch: od léta po podzim. Madlu chytl strach z Prahy: po třech týdnech se jí tam vůbec nechtělo. Ani mně. Musel jsem ještě protrhat jabloň přetíženou letními jablky, obrali jsme poslední rybíz, potěšili se prvními jiřinami. Na borovici seděl strakapúd, čtyři strakapúdi! Dva staří, dvě mláďata — a klofali do šišek. Byl to rachot, jako bychom si pozvali partu na nějakou práci a ta se do toho před našima očima svědomitě pustila, abychom odcházeli spolehnuti. Když jsme pozpátku kráčeli k bráně a loučili se očima, naklonila se u dřevníku paní Hemerková k Donovi a zašeptala mu: „Už jdou pryč, vydrž! “

Doma jsem našel obsílku na zítřek, podepsanou majorem Fišerem. „Za účelem vážného úředního jednání.“ Ne, tentokrát nevím, co mně může chtít: buďto má už sborník

fejetonů, ačkoli ho bylo jen deset kusů, nebo se chce se mnou dohodnout, abych nechodil k soudu v den procesu se členy Vonsu, nebo by rád znal povahu mého styku s jistou emigrující ženou, či ji dokonce zná a míní ho nějak využít, nebo mi chce taky nabídnout pas do zahraničí, nebo mi chce dát výstrahu před nepřáteli, přáteli, anděly, manžely, motýly, moly! Z možných zahájení mám teoreticky nejlíp propracováno toto: „Vy asi tušíte, proč jsem vás pozval.“ — „Ano, chcete mi oznámit, kdo přepadl Zdenu Tominovou.“

Jsem naštvaný: nechtěl jsem tu o nich psát, ale oni to chtějí a chtějí.

Pondělí 23. července 1979

Na stole ležel koláč se zavařeninou. Když jsem vstoupil, vzlétla z něj Kateřina, zakroužila kuchyní a usedla na klec. Odsunul jsem koláč a ukrojil si chleba. Udělal jsem si čaj. Posnídal jsem, ačkoli jsem neměl chuť. Kateřina směle snídala na koláči opodál, Filip jenom pokřikoval, ale na stůl se neodvážil. Měl jsem hodinu času, v němž jsem prohlédl papíry na svém stole, vybral některé, vyndal ze skříně balíček v igelitu, přidal k němu ty papíry, zavázal balíček a vynesl na dvůr sousedního domu, kde jsem jej zastrčil pod bednu s pískem pro požární účely. V balíčku není

ovšem nic trestného, jenom věci, z nichž by mohly vyplynout překážky v práci a obtěžování dalších lidí.

Když jsem to udělal, pocítil jsem neuvěřitelnou úlevu, udělalo se mi skoro veselo. A když jsem se důkladněji do sebe podíval, viděl jsem s překvapením, že už se nebojím. Já se jich opravdu už nebojím, i kdyby si mě tam hned nechali! Jak je to prosté a šťastné, být konečně ve vězení, je-li vám to už souzeno, když na vás nic pádného nemají. Vy jen mlčíte, měsíc, dva, tři, rok, a jejich nepříjemnosti rostou! U soudu zas: mlčím, nereaguju, vy pro mne neexistujete, vy že jste soud? - To je můj plán.

Co mě moří, týrá a straší, je nedokonalý můj přehled o pohybu a chování věcí v mém bytě, o tom, co znamenají či co by se z nich dalo vykonstruovat v souvislosti s věcmi v jiných bytech. Vždycky ta otázka: mám je držet, když trvám, že všecko je dle zákona, anebo mám počítat s mizernou cenou zákona? Je to dobrodružná historka o ničem. Hrdina se odvážně skrývá, bázlivě napřimuje, a jeho protivník o ničem ani neví a nemá ho třeba v plánu. Nakonec hrdinu porazí choroba. Ale na druhé straně, oni přeci musejí něco pátrat. Až odsoudí těch deset zavřených, co by dělali? Sníží snad stavy?

Major Fišer mě čekal s mladým mužem,

jiným než posledně. Nebudu jednání podrobně líčít, stejně o tom píšu s nechutí a jen proto, že už to musí být. Pane Vaculíku, vy si zase nedáváte pokoj, zase jste přidal svůj podpis kamsi, co je vám po těch lidech? Jim nepomůžete, a sobě uškodíte, máte nadaného syna Jana, maturitu udělal na samé jedničky, posudky z práce má výborné, dostal vyznamenání jako vzorný učeň Dopravního podniku, charakterově je to výborný kluk, je proto škoda, že nemohl být přijat na strojní fakultu, ačkoli tam není žádný nával posluchačů, protože je to studium náročné, pro něž on má předpoklady.

Podivil jsem se, jak to že on už ví o zamítnutí, když my jsme zatím žádnou zprávu nedostali. Nato se podivil on, protože zprávu máme už dávno mít, vždyť se Jan jistě bude odvolávat. Řekl jsem, že to jistě, a taky já něco udělám, vždyť mi sám právě vyložil, že náš Jan na studium patří. Řekl, ať prý nevyhrožuju, ale ukážu dobrou vůli, aby dítě netrpělo za rodiče, s čímž ani on nesouhlasí. Řekl jsem: „Mě děckem presovat nebudete."

Major Fišer je o něco starší než já, odhaduju, že už se také těší na důchod, jedná slušně, líp se ovládá než já a zjistil jsem, že je lepší některé věci mu raději říct naplno: motivace mého jednání je mu pak pochopitelnější a jako by - lidsky vzato - něco z ní i uznával. Pozor, já vím! Řekl jsem tedy,

že oni potřebují víc než já, aby se Jan na studium dostal; prvek politiky. Mně by, kdyby ho přijali, vlastně zkomplikovali úvahu, zatímco dosud byla demarkační linie mezi státem a naší rodinou jasná. Krom toho dneska jde na vysoké školy takový šmejd, že by se nám tam Jan možná zkazil. - Triumfálně na mě pohlédl: „Vy raději obětujete nadaného syna, jen abyste mohl předvádět svůj zatvrzelý postoj.“ Odpověděl jsem, že však mě snadno můžou překonat.

Přišla řeč i na Pavla Kohouta, Klementa Lukeše a Jiřího Lederera. Podivným momentem těchto rozhovorů bývá, že oni od nás pořád čekají jakousi stranickou solidaritu s nimi. Byli jsme vyloučeni, ale jestli si myslíme, že se nám stala křivda, máme se dál chovat jako komunisté, a ne jako Pavel Kohout, který svými veršíky mával jako Maocetungovou rudou knížkou, a teď je docela jinde. Pravil jsem, že je zajímavé, když Kohoutovi vyčítají názory, jež sdíleli ve svazáckém věku s ním. Odpověděl, že on mu nevyčítá tehdejší názory, nýbrž že od nich utekl, kdežto on u nich zůstal. Vyslovil jsem opak: my jsme zůstali u svých zásad, kdežto oni je opustili. „Jestli byste si před třiceti lety pomyslil,“ řekl jsem, „že ještě dnes, po úplné třídní přeměně společnosti, budou nějaká děcka diskriminovaná za své rodiče nebo že mě budete přesvědčovat, abych se nezajímal o své zavřené přátele, kolegy a

soudruhy.“ Řekl, že mi mé názory nebere, ale musím sám uvážit, kam s nimi můžu jedině dospět. Mám nad sebou přemýšlet, roky utíkají. „Ano, budu nad sebou přemýšlet, dnešní den je k tomu zvlášť vhodný,“ řekl jsem.

Pokynul mladému muži, aby mě vyprovodil z budovy. Ve dveřích jsem se však ještě zeptal: „Už se vyšetřilo, kdo přepadl Zdenu Tominovou?“ Odpověděl: „Zatím ne, ale určitě se to vyšetří.“

Kateřina škubala třásně koberce na zemi, Filip štípal koláč. Někdo zazvonil, byla to listonoška s telegramem od mého nakladatele z Luzernu k narozeninám, s narážkou, kdy odevzdám „Cestu na Praděd“. Za chvíli zas někdo zazvonil, byla to Helena, dala mi pusu a růži a letěla pryč. Přišel Karel Pecka a jeli jsme ke Dvěma kočkám na oběd.

Vyprávěl jsem mu o dopoledním řízení a probírali jsme, co může ve skutečnosti znamenat. Shodli jsme se, že to mohl být průzkum, zda bych byl ochoten zaplatit za Janovo studium. Karel Pecka pravil, že je to něco neuvěřitelného, žijeme v zemi divů. „Deset let jsme v lágru toužili po chvíli, kdy odtamtud vylezeme a s těma vrtačkama, co jsme s nima vrtali uran, se dáme do Stalina. Pak nás jednoho dne doslova vykopli bez vysvětlení na svobodu, jdeme ke Stalinovi - a oni už ho vrtají a vyhazují do povětří sami! Co to je? Vězení je jejich, svoboda jim patří.

Berou nám naše činy a provádějí je zdeformovaným způsobem místo nás. Odpověz, Ludvíku, ale upřímně: Cítíš k tomu svému Fišerovi nenávist? Nemůžeš, to se ví! Oni mu nedovolí, aby tě mlátil! On s tebou vyjednává! Kde to jsme? Vezmi si včera Kosíka: já jsem mu říkal, co chceš, sedíš tady v lehátku a piješ Henessy, ačkoli nesmíš publikovat a přednášet. Ty máš být v lágru!

Oni jsou, a zároveň nejsou. Tohleto že je Stalin? - Dyť je to Fišer! “

Úterý 24. července 1979

Ovšem já jsem tomu rád, protože na tom zakládám jedinou reálnou naději ve zlepšení světa: svět je možno zlepšit jen do té míry a takovým tempem, jak se zlepší horší část lidstva. Odmítl jsem Peckovo pozvání na sklenku vína vestoje v uličkách Starého Města a rozešli jsme se. Chtěl jsem do čtyř hodin vyřídit ještě několik věcí, ale nepodařilo se mi to: hodinář má dovolenou, Klement Lukeš není v Praze, Karol nebere telefon a ve třech krámech odmítli mi spravit brýle. Z Celetné ulice zahnul jsem do Štupartské a tam jsem v nábytkovém vetešnictví koupil Janovi za maturitu jakoby barokový noční stolek. Stál jenom tři sta.

Ve čtyři čekal jsem pod orlojem. Zdena přišla

s kytkou karafiátů, mrzutá, protože prý nemá pro mne dárek. Ona dárkování má za těžkou úlohu, pokud nepřijde šťastnou náhodou na dobrou věc. Mně dávat dárky není jednoduchá záležitost: jak je doma představím? („Ty si bereš ten deštník od Zdeny?“) Když jdeme před nějakým svátkem po ulici, loví Zdena moje pohledy do výloh a poznámky o věcech, takže si musím dávat pozor. Teď byla bez nálady, protože nesehnala „Pravěké dějiny Čech“, o nichž jsem se onehdy zmínil. „Ale to je dobře, žes je nekoupila! Říkal jsem přeci, že se na ně musím nejdřív podívat, jestli to není nějaká taková dnešní blbina! Já si je seženu sám, a víš co, ty mi kup někdy luk. “ Překvapeně se zastavila. „Myslím veliký luk, ne dětský,“ dodal jsem. „Ale přeci na Rochově visí na zdi luk, větší než ty! “ Ježišmarja, to je pravda! „Nevěděla jsem, že bys o něj měl zájem.“

„Ale já chci silný luk se spodním odvodem krve,“ usmál jsem se ženské prostotě.

Chodili jsme do kruhu uličkami, marně hledajíce stůl, u něhož by mě Zdena mohla pohostit. Všude plno, hlavně Němců. Zdena měla na sobě béžový kostým - sukně z jakési jemně vlasité látky, kabátek kombinovaný z téhož materiálu a pleteniny. Přeliv nosí teď šedý, ale už se chystá na růžový. Bolely ji nohy a prsa. Konečně jsme našli stůl a ona prudce ozdravěla: „Chtěj, co chceš! “

„Fajn. Ale proč tě bolí prsa?“

„Přestaň! Asi proto, že tě nemůžu pozvat k sobě.“

Číšník dal nám kytici do vody. Objednali jsme si játra. „Jak se máš,“ zeptal jsem se. „To je nevhodná otázka k večeři. Já přece nepatřím v červenci do Prahy. Když nebudu mít určité množství slunka teď, kdy je, nebudu v zimě zdravá.“

„V práci jaké to máš?.“

„Je mi jenom líto inženýra Matouše, našeho vedoucího. Jinak bych dala výpověď.“

„Co bys dělala.“

„Psala zas.“

„A to celé - jako dřív?“ Pokrčila rameny, potom řekla: „Inženýra Matouše a tebe. Vím, jak si odpočíváš, že nemáš to břemeno,“ ukázala nožem ke svým prsům, „celé na sobě.“

Potom nastoupila do tramvaje, zatímco já s kyticí karafiátů, červených a růžových, šel přes most domů. Bylo moc hodin. Večer byl jako někde na severu: šedé ticho. Které jako by ani nepocházelo od nějakého slunce. Letní čas, posílený u nás ještě politicky. Praha vypadala jak nějaké úplně lidské město pro lidi. Došel jsem na konec mostu, naklonil jsem se přes kamennou obrubu a volně pustil kytici do Vltavy. Rozprostřela se na pomalé temné vodě jako náhle zabitá, sepnuta však nerozpustně v pase. Měla v

tu chvíli všecku mou lásku. Vypadala jako znak, výbuch, jak písmeno z prosebného slova.

Doma byli jen kluci, Madla šla do práce na odpoledne. Když se vrátila, klesla unaveně na gauč a rozhlížela se. Podle věcí na mém stole, z posunu papírů a polohy židlí snaží se odhadnout, co jsem dělal. „Od koho dostals růži," zeptala se. „Od Heleny."

„Víš něco nového?" ptala se dál. „Umřel starý pan Havel, Václavův tatínek."

„Kolik mu bylo roků?"

„Už asi přes osmdesát." Brala roztržitě do rukou knihy a mechanicky je urovnávala. „Kdoví jestli ho pustí na pohřeb," řekla. „Václava? Blázníš?"

„Ani na pohřeb že by ho nepustili?" podivila se, zdálo se mi, hloupě. Zeptal jsem se: „Tebe jak dnes přijali v práci, po takové době?"

„Dobře. Ale už mě tam neberou moc na vědomí. Panebože, abych já se toho důchodu vůbec dožila! " — „Je ti něco?" zeptal jsem se. „Ale nic."

U stolu jsem vylíčil své jednání s Jeho Excelencí socialistickým státem o Jankově studiu. Rodina můj postup schválila. „Bylo mi řečeno," pravil jsem Janovi, „že na tebe málo myslím. Tak jsem ti hned koupil dárek, běž si ho zítra vyzvednout," a dal jsem mu stvrzenku z vetešnictví. V té chvíli mě mrzelo, že jsem

nekoupil i ten druhý stolek, pro Ondráše, byly tam dva. Ondráš pravil: „Kolegové zedníci si dnes vykládali, kolik si kdo stačil načerpat ještě levného benzínu. Ten deset, ten padesát litrů.“ Madla řekla: „Prosím vás, kolik tím ušetřili? Vždyť to za chvilku projedou.“ Janek pravil pomalu, s důkladnou úvahou: „Když ho nenalejí rovnou do nádrže, ale budou ho po troškách přimíchávat do toho dražšího, výhoda se jim značně prodlouží! “ Na to Ondráš řekl: „Já jsem dnes pravil našemu Nepustilovi, že mi připomíná Remka, a on se urazil! “

„Proč mu takovou věc říkáš?“ zeptal se Janek. „To by se dotklo i mě nebo taty.“ Ondráš řekl: „Já jsem ale jenom chtěl říct, že mi ho připomíná obličejem, z určitého úhlu.“

„Jste zlí,“ řekla Madla. Janek pravil: „A teď snad bychom mohli sníst ten tátův polárkový dort.“

Madla mi podala knížku, kterou mi koupila. Je to příručka k určování keřů a sadových rostlin podle plodů. Požádal jsem ji, aby mi do ní udělala k dnešnímu dni poznámku. Madla dárkuje klidně, volně a včas. Kupuje tehdy, kdy něco vidí: a pak je z toho buďto dárek, nebo potřeba, nebo to dá někomu vzdálenějšímu. Nic ji nezaskočí. Začínám to dělat jako ona: už pro ni mám z vetešnictví dárek k vánocům - veliké zrcadlo ve vyřezávaném rámu.

Moje maminka v tomto věku právě umřela. Z tatínkovy délky života měl bych k dobru ještě čtyři roky.

Středa 25. července 1979

V palácové místnosti bez koberců a obrazů postávaly a přecházely hloučky lidí. Rozhlížel jsem se, a tu ke mně zamířil Pavel Kohout. Ztloustl, měl nezastřižený, skoro bezbarvý knírek, pohyboval se klátivějším krokem - vůbec se podobal Otovi Filipovi, ale byl to Pavel.

Taky podle hlasu a mimiky. „Tak co," pravil důvěrně, když jsme poodešli do okenního výklenku v tlusté palácové zdi. Bylo odtud vidět na staré tovární budovy. Víc než potěšení cítil jsem údiv - a vinu.

Vinu za špatnou informaci a klamání z pouhé osobní, sobecké touhy po posile. Jak tu bude žít? Buď ho zavřou, nebo se stáhne do forem existence, v jakých žijeme my zbylí.

Probudil jsem se do jasného vědomí: vrátí-li se Pavel, nebude to prostý návrat „odjel a přijel", bude to smělý čin. Prahu najde pokořenější, stavy prořídlé. Co mu poradím? Nedovedu si představit, že by mu dali pokoj, budou přeci potřebovat i jeho nějak zařadit: jedny zavírají, druhé všelijak utišují, ať nejsou znát, a třetí se pokoušejí zlákat k aspoň mírné loajalitě. Bude si

muset vybrat, co s ním udělají, on to rozhodne. Jsem velice zvědavý, s jakým špatným odhadem poměrů a svých možností přijde!

V noci pršelo. Skvrna v kuchyni na stropě leskne se zas vlhkem.

Kdyby místo poruchy bylo přístupné z půdy, opravíme si ji sami, ale nachází se v zazděném úhlu. Dávno jsem si na nic nezahrál, na housle, ani nezabrnkal na piáně. Zas tu mám balíky rukopisů, ale něco pěkného, abych si počtl, mi nikdo nepodhodí. Mám takováto dopoledne rád, když nikdo nejde, ale když se rozhodnu vyrazit do města, chtěl bych k někomu zajít, ale ke komu?

Někdo zazvonil, otvírám. „Tak jo?“ šeptá Helena. Je to děcko. „Počkej,“ sadím ji do kuchyně, půjčuju jí obrázkovou knížku - o keřích a sadových rostlinách - a jdu se do pokoje obléct. Jdeme dneska do Národní galerie pro povolení k vývozu obrazů: máme jejich černobílé fotografie a seznam, úředník je náš známý (přijde se k nám ještě na obrazy podívat), bude to hladká příjemná formalita, úředník takových vystěhovalců vypraví za rok stovky, mluví o tom všedně, když s ním jednáme, máme tu konečně člověka, který se na náš čin dívá klidně, lidé přeci můžou měnit místo pobytu, to přeci není žádná hanba, pověsíme pak obrazy v novém bytě, uvaříme si čaj a vyrazíme radostně do ulic, pomilovavše se osvěživě na své staré válendě, hele co tu mají, pojedeme do hor a

za hory, jsme konečně dokonale šťastni, udělali jsme přeci ten poslední, chybějící krok ke svému štěstí.

K nábřeží jdeme pěšky, dál se Helena bojí: jezdí tam moc aut, z jednoho by nás mohl někdo uvidět. Jedeme tramvají. Držím se tyče a ona mé paže. Tváří se tak, že jí musím říct: „Ber to, jako že jedeš do nejbližšího velikého města! Nic se přeci neděje! Mysli už na to, co bude tam!“

„Já-já-já vím, já vím...“ — „A nedrmol! Mluv pomalu a klidně! “

„Už prosím mluvím klidně: Máš mě prosím rád?“

Uvolnilo se červené sedadlo, sedá si a bere na klín mou obtěžkanou aktovku. Tramvaj sviští po mostě, vpravo je vidět jez a nad ním Hradčany. Nic už nevím.

Chci mít klid a všecky věci vyřízeny. Teď zas nebere nikdo telefon u Procházků, „Růžová dáma“. Jdu k písařce, která opisuje „Nudu v Čechách“, abych jí dal autorem podepsané čisté papíry na titulní listy. Překvapuje mě: má práci už hotovou, zabalenou do svědomitého balíčku, musím si ji vzít domů, tam ji rozbalit, napsat titulní listy sám a vyměnit je za nepodepsané. Toto je poslední knížka, kterou takto dělám. A mám na Sašu zlost, zlobí mě všecko a všichni: Šiktanc, že k nám nikdy nejde, to musím k němu s knihami, a když nemá peníze, tak ne aby mi je

přinesl, musím si zas pro ně zajít, Vladislav, že tu není a já proň mám věci, Karol Sidon, že chce odjet do Izraele, jelikož tu nemá z čeho žít. („Karolek?“ polekala se Madla. „Nejmilejší z mých Židů! “) I ten nebohý Havel starší, že nějak nedopsal své paměti a umřel, mě štve.

Jsem rád, že jsem někdy brzo na jaře uposlechl svého nepokoje, zašel se ho zeptat, jak pokračuje, a když mi řekl, že dopisuje sedmý díl „Vzpomínek“ a moc by rád, kdyby si paní Zdena pro ně přišla, poslal jsem ji tam: „Všechno odlož a napiš mu to.“

„Píšu Klímovy povídky, chtěls to mít rychle.“

„Tak to přeruš.“

„Už mám kvůli Klímovi přerušeného Trefulku.“

„Odlož to všecko a jdi za ním.“

„No prosím, já za ním půjdu ráda. Je to nejgalantnější muž, jakého znám.“

Čtvrtek 26. července 1979

Bolí mě ucho zas a ruka. Ruka od mávání štětkou po stropě, ucho od nutného průvanu při tom. Líčil jsem u Zdeny strop, ona pak se synem nalepila si na stěny tapety. Strop jsem musel celý škrabat. Objevily se temné skvrny po starých nátěrech, jež nejdou a vím že nepůjdou ničím zatřít. Je to směšné, ale spravedlivé: doma se

malování vyhýbám ze všech sil. Ale Zdena má úskočný způsob: začne to prostě dělat, a co já pak můžu?

Kráčeje večer od výtahu k našim dveřím, už jsem slyšel klapat psací stroj. Psal náš Janek:

„Vážený soudruhu rektore. Pociťuji téměř jako nutnost odvolat se proti Vašemu rozhodnutí, protože naprosto nechápu, které podmínky nesplňuji; zamítnutí považuji spíše za omyl ze strany fakulty. Ano, je pravda, že některé příklady v písemné části přijímací zkoušky jsem možná nevyřešil zcela správně a že během školní docházky objevily se na mém vysvědčení i dvojky, ale doufám, že zde je možno přihlédnout k tomu, že jsem dělník, vyučený automechanik a absolvent střední průmyslové školy, kde probíhá studium za podmínek méně příznivých než např. na gymnáziích či průmyslových školách.

Co se týče mého světonázoru a mých morálních kvalit, myslím si, že naprosto nejsou v rozporu s potřebami naší společnosti. A doufám, že můj vztah k práci a moje pracovní i studijní výsledky to nejlépe potvrzují. Svých nadřízených si vesměs vážím a snažím se bez výjimky vyhovět jejich požadavkům, se spolupracovníky vycházím dobře. Surovinami i energií šetřím, materiál z práce neodnáším. Společenské normy i dopravní předpisy respektuji, k násilí se neuchyluji, nekouřím a nepiji.

Možná, že máte nějaké námitky vůči společensko-politické aktivitě mého otce v minulých letech. Myslím si, že názory na společnost nedědíme po svých rodičích jako např. sklon k obezitě, ale utváříme si je až během života na základě vlastních zkušeností. A jestliže přesto kladete tak veliký důraz na stránku mého původu, pak chci připomenout, že oba moji dědečkové byli prostí nemajetní dělníci, komunisté, oba pocházeli z chudých venkovských rodin, stejně jako babičky.

Domnívám se, že pokud přesto nesplňuji podmínky pro studium na vysoké škole, pak jsem se musel nějak závažně provinit. Ale čím?“ To je skvělé odvolání! Sám bych to líp netrefil. Podivil jsem se, že ani Madla nepřišla na nevýhodnost tak výborné stylizace odvolání. Když mi Jan dal dopis přepsaný načisto přečíst, mohl jsem už jen pravit: „Je to výborné, chlapče! Jen tak dál! “

Bavili jsme se po večeři o státu a jeho blbech, když zazvonil telefon. Já jsem ležel na podlaze. Volal náš Martin. Oznámil, že Izabela Bezdětná přijede 7. srpna, že se nás trochu bojí a že nemá ráda kmín. Nechal jsem se ptát, jestli přijede vdaná. Martin odpověděl, že ještě neví. Měl jsem tím na mysli, že s dívčím jménem podařilo by se jí sem přijet, zatímco s naším slavným asi těžko, ale o tom jsem nemohl mluvit. Martin povídal do telefonu velice dlouho. Když mluvil s kluky, divil

se, proč nejsou na prázdninách. „My žádné prázdniny nemáme, máme jenom čtrnáct dní dovolené a ty musíme pracovat na družstevní stavbě.“ Martin myslel, že stavějí domek. „Nikoli,“ pravil Ondráš, „on je to veliký dům činžák.“ Když se tomu Paříž divila, pravil: „To už tady tak je, milý Martine.“ Martin asi řekl, že je to strašné. „To se nedá tak jednoznačně říct,“ odporoval Ondráš, „od nás je to sice dosti dřina, poněvadž jsme blbí, ale od nich veliká laskavost, že nám to dovolí.“

„No a ještě není jisté,“ začala napovídat Madla, ale to jsem ze země ihned zarazil: chtěla říct, že není jisté, jestli jim ten byt nakonec nechají. Proč je na ten nápad pomocí telefonu přivádět? Martin se zřejmě ptal po mně. Janek mu vysvětlil, že ležím na zemi a neužívám zásadně telefonu. Proč? „To by zabralo moc času a stálo tě moc peněz, mluv věcně,“ řekl mu Jan. „Asi vás bude zajímat,“ pravil Martin, „že se pokouším jezdit na vodě na takovém tom prkně, ale pořád padám.“

„No dobrá,“ pravil na to Ondráš.

Několikrát jsme se už s Madlou přeli, kdo to má horší, zda ti dva, co jsou tu s námi, či Martin v cizině. Madla pořád, že Martin, jelikož je v cizině. Já myslím, že naopak. Má to možná těžší, myslím tím namáhavější. Ale může rozhodovat o svých činech, řešení je v jeho pravomoci, udělal a dělá

dál, co chce. My ne.

Telefon sklapl a Madla řekla: „Tak musíme malovat kuchyň.“ Řekl jsem, že by to byla hloupost, dokud stropem teče. Janek souhlasil se mnou: bylo by to jako malovat a pak teprv zasekávat elektriku. Madla nám začala všem vytýkat nedbalost. Ondráš pravil: „Tak já vylezu na střechu a spravím ji.“ Vyskočil jsem ze země a zařval: „To je zvrhlé! A když nebudou na půdě žádné rezervní tašky, taky si je půjdeme do cihelny sami vyrobit?“ Nakonec jsem opravování střechy prostě zakázal. Řekl jsem, ať Izabela pozná věci, jaké jsou, aspoň nebude tak hloupá. Izabela je totiž opravdu asi hloupá (tzv. francouzská hloupost), když mi mohla anglicky napsat dopis a navrhovat, abych napsal našemu panu prezidentovi, aby u francouzského pana prezidenta intervenoval za udělení francouzského občanství našemu Martinovi. Myslím, že krom stropu je naše kuchyň v pořádku. „Ale strop je hlavní! “ rozčilila se Madla. „Francouzi jsou známí bordeláři! “ odpověděl jsem.

Nakonec oba kluci řekli, že mi s malováním nějak pomůžou. „Jo, my vymalujem, a ona pak nedostane vízum,“ pravil jsem s poslední nadějí. „Tak budeme aspoň mít vymalováno,“ ječela Madla. Ne, nelíbí se mi to. Krom toho se mi zdá, že jsem maloval teprv onehdy!

Neděle 29. července 1979

Ráno pršelo, déšť šuměl v listí stromů a skapával za okénkem ze svěšených větví smrků, proto jsem vstal neskoro. Četl jsem v posteli Tatarkova „Proutěná křesla“. Zpočátku se mi knížka zdála hračkovitě krasomluvná, poezie a vtip nastaly až k prostředku. Je to půvabná věc, ta by se snad hodila k překladu do cizích jazyků víc než „Démon souhlasu“, Jan Mlynárik čte literaturu politicky, nikoli esteticky. Kdo by však mohl na takovou knížku cizího nakladatele upozornit? Snad Milan Kundera, ale ten na nás už kašle. (Poslední věty připsány v březnu 1980 ze zlosti na Kunderu za jeho interview o konci naší kultury!) Vypravěč „Proutěných křesel“ si dává jméno Bartoloměj Slzička, čímž vyprávění dostává trochu brečlavý názvuk, jenž mi vadí. To mi vadí i v „Písačkách“. Tak mocný (česky: silný) trtkaj jako Bartoloměj nemůže se tak slabě jmenovat!

Bylo teplo, mračna se rozestřela, vyšlo slunko. Odložil jsem blůzu, potom košili, kalhoty, boty. Bude možná Léto, díl II. Ptáci vyvádějí mláďata, stromy a keře jsou plny ptactva. Kosi nám dočesali rybíz.

V trávě válejí se letní jablka, jichž je tolik, že je nestačíme rozdávat. Tomin, protože neumí vrátit košík od třešní, nedostane nic.

Začínají kvést jiřiny, to je vrchol prázdnin. Mám jiřiny rád, maminka jich mívala plnou zahrádku. Jejich nevoňavý krásný pach. Tatínek později zavedl voňavé floxy, ty mám také rád. Rostou houby, ale my na ně nemáme času. Také indiáni se rojí beze mne, někde, možná. Kdo seká trávu motorovým strojkem, jako sousedé vpravo vlevo, ten ji považuje za nečistotu na parketách. Prohlížím, co mi lehá pod kosou, je v tom letos hodně mateřídoušky, měl by mi někdo říct, co to chemicky znamená. Přestože vláhy je dost, všecky rostlinky a květiny vyrostly malé, byly zaraženy květnovými vedry. Trávy je tedy málo, jindy touto dobou kosil bych ji už potřetí.

Ve čtvrtek jsme byli u Klímů. Helena se vrátila s dcerou z Jugoslávie. Helena vždycky velice hostí. Ivanovi se stýská po přátelích. Šli jsme ven a tam se mi svěřil se svou zvláštní situací: syna mu bez potíží přijali na vysokou školu, Heleně povolili cestu k moři a jeho referent StB s ním vede přátelské rozhovory, dokonce ho pozval na houby do vojenského lesa. „Samozřejmě nepůjdu," pravil Ivan, „ale napadlo mi, že bych šel, kdyby pozval i tebe. S tebou půjdu." Ivanovi se zdá, že v dlouho nepohnuté situaci objevuje se jakýsi hybný prvek, láká ho dovědět se o něm víc. Chvíli jsme o tom mluvili. Řekl jsem, že kdyby se nabídka opakovala, ať tomu člověku řekne, že by šel se mnou. Ale

nevěřím, že bude souhlasit. Museli by změnit celý plán, a já jsem v jiné obslužné třídě než Ivan.

Cestou domů vyprávěl jsem o tom Madle, a ona se rozzlobila: „Vzpomínáš, jak mě Ivan přísně káral, když jsem šla s Martinovským do kavárny? Že to zásadně nesmím, že si nemůžu myslet, že já se od Martínovského dovím víc než on ode mě, že nesmím přistupovat na jeho hru! “ Řekl jsem, že si to pamatuju. Ale když Ivan chce, abych s ním šel, tak půjdu.

V pátek měl pohřeb starý pan Havel, ve strašnickém krematoriu. Když se otevřely boční dveře do síně, vešel mezi pozůstalými pan Václav. Usedl s Olgou, s bratrem Ivanem a jeho ženou v první řadě, ostatní rodina až za nimi; nařízená bezpečnostní vzdálenost. Nebylo tu vidět žádné stráže, ale jistě tu byly, oděny do nejtěžšího smutku, včetně černých kravat, což na sobě měl jinak snad jenom Standa Milota a dr. Kriegel. Kdo pronese řeč?

Otevřely se zas dveře a vešla nejprv hůlčička a za ní šedovlasá paní. Rozevřela listy a začala klidně přednášet životopis zemřelého: jaký byl, co dělal, že byl iniciátorem stavby provizorních studentských kolejí za první republiky, jež pak sloužily padesát let, že organizoval stavbu pevné koleje, která byla postavena a s celým zařízením hotova za dva roky, že s bratrem založil městskou čtvrť a filmové ateliéry Barrandov, že postavil

Lucernu… Dílo Václava Havla slouží dodnes, všichni to vidíme. Ze svých dvou synů vychoval čestné lidi.

Z té suché zprávy, přednášené směrem k rakvi, šlo do nás napětí a vytržení. Hudba, housle, nakonec chorál: Svatý Václave, vévodo České země. Když se otevřela vrata i opona, utvořil se jak obyčejně zástup ke kondolenci. Při stisku rukou šeptl mi pan Václav krátkou větu, z níž jsem bohužel zachytil jen dvě slova: „naší polemice“.

Zeptal jsem se pak venku dr. Kriegla, kdo byla ta řečnice. Byla to dr. Anna Kavinová-Schustlerová, představil mne jí a já jsem jí poděkoval. Z auta před branou krematoria vystoupili dva policisté, přišli k mladému Kynclovi a Bednářovi a zabavili jim filmy z fotoaparátů. Jak ty mladíky však znám, byly to už jiné filmy, prázdné. Zdena si na pohřeb vzala volno z práce. Lidí tam bylo moc. Také Karol Sidon, jehož jsem se zeptal: „Je pravda, že chceš odejít?“ Odpověděl: „Chtěl bych, ale neudělám to. Jednou to ale udělám.“

Sekl jsem nízkou řídkou trávu, v níž bylo hojně mateřídoušky, a přemýšlel, co to mohl pan Václav říkat: konec naší polemice? příspěvek k naší polemice? vrátíme se k naší polemice? Všichni uvažovali, co může znamenat to velkorysé gesto: Hnulo se v nich svědomí, říkali

jedni. Budou toho teď proti Václavovi psychologicky využívat, mínili druzí. Dělají to zkrátka chytřeji, mínili třetí. Jen Madla to považuje za docela normální, ostatně to věděla předem. My si ještě chceme na něco stěžovat? - Ano, udělali to pro Madlu. Ale to je v pořádku, je třeba vzít každou jejich dobrou stránku, mám na to ostatně tezi: svět se zlepší jen tak rychle a do té míry...

Zpotil jsem se. V krytém koutě za rybízem sundal jsem zbytek textilu na sobě a vlezl do vaničky s vodou, takže mě teď v nejhořejším pravém nožním kloubu bolí nerv.

Bylo velice pěkně, teplo a vlhko, zem pod nohama hřála (chodím po zahradě bosky), hladce posekané vlny terénu odrážely slunko v několika odstínech zlatozeleně. Mrzelo mě, že Madla nahoře žehlí a nevidí to. Taky by mě už mohla, sakra, zavolat k nějakému jídlu. Vtom už i přišla a řekla mi větu. Větu takovou, že po ní vždycky odcházím z domu. Oblékl jsem se a jel vlakem do Prahy. Byly dvě hodiny, když jsem dojel do města. Měl jsem hlad. Vystoupil jsem na Karlově náměstí z tramvaje a v Černém pivovaře se naobědval, trvalo to snad jen dvacet minut. Vyšel jsem na chodník a ze stínu zíral do žáru letní neděle. Ohromilo mě, jak jsou ulice prázdné, tiché, pěkné. Rozmýšlel jsem, v kterou stranu zatočit kroky. Napadlo mě zajít do botanické

zahrady a zjistit si, zda máme oman pravý či kolotočník. Ale nechtělo se mi tam v tom parném vedru vléct. Udělal jsem několik kroků k domovu, když tu mi napadlo, že kdybych to zjistil, mohl bych to tady napsat. Šel jsem tedy do botanické zahrady. Máme kolotočník (Telekia).

Bylo mi docela, docela dobře, dobře. („Šťasten, kdo s tímhle nemá nic! “)

Středa 1. srpna 1979

V noci pršívá, ve dne je pěkně vlaho, teplo. Ulice jsou volné, klidné, čisté. Když jsem dnes v pozdním odpoledni šel s Petrem Chudožilovem přes park na Vinohradech, dostal jsem chuť malovat nebo fotografovat: pod nízko skloněnými větvemi stromů hustá krátká tráva tučně a sladce líně reflektovala prolamovanou záři slunka, které se z nízka dívalo blyštivě do města. Léto běží, čas mizí, a já se blížím ke svému podzimním zkroušení.

Kuchyň jsem vymaloval lehce, rychle a myslím že i dobře. Když už něco musím a jde mi to, tak se mi to i líbí dělat. Ve čtyři hodiny přišla teta Cilka umývat, do noci byla většina věcí na svém místě. Ondráš vylezl na střechu a Janek ho na laně držel. Hlavní riziko bylo, že mu nějaký úlomek tašky vypadne a z výše pěti pater ťukne někoho na chodníku nebo ve dvoře do hlavičky.

Hloupé je, že nakonec ani nemohli poznat, kudyma teče, tašky jsou celkově rozlezlé, cement ze spár vydrolený, vyměnili jich asi dvacet, kolik našli dobrých na půdě, ale mohli by takto lozit po celé střeše.

Malováním byli po mně nejvíc znechuceni Filip a Kateřina: museli to přebýt v děckárně, kde celý den seděli pod stropem, ani nejedli a nepili, neměli sílu ani orientaci. Když jsem včera konečně nastřamlal na kuchyňské okno všechny hrnce s rostlinami a spustil mezi ně zas klec na řetěze a otevřel její dvířka, vyletěli rozčileně ven, obkroužili s křikem místnost, napili se v dřezu vody a zalezli pod ohromné listy na střeše svého domku a spali.

Také já jsem silně spal. Vzbudil jsem se do pocitu, že něco se mi maří a ztrácí. Napadlo mi vzít si dovolenou a jet někam do neznáma sám!

Dopoledne jsem ještě pomáhal Madle pořádat věci, pak jsem napsal pár dopisů, mezi jiným Binarovi do Vídně: ale já mu neměl co potěšujícího napsat! Dal jsem do tašky složku s Tatarkovými články a jel za Mlynarikem, abych mu řekl, že to nejde: někdo je musí zredigovat! Jda Mosteckou ulicí, uviděl jsem u Pithartů otevřené okno, vzpomněl jsem si, že p.P. má teď někdy narozeniny, koupil jsem kytku a dal ji malé dcerce, protože její maminka nebyla doma. Šel jsem zas Mosteckou ulicí k náměstí, a tu jsme se

nenadále potkali. Byla do vláčná přemožena teplem a pravila, abych přišel, i s Madlou, na malou oslavu, dnes večer. Odpověděl jsem, že to by mě musel pozvat Petr a nešel bych stejně. Ona řekla… a to je škrtnuté. Protože když jsem jí v prosinci dal ty stránky, kde o ní píšu, přečíst, aby se mohla vyjádřit, tak mi tento zápis prostě zakázala úplně a k některým měla připomínky asi tohoto druhu: „Seš hloupej prosím tě jak tam píšeš měla nohy skrčené na gauči co si budou lidi myslit?“

„No žes měla nohy skrčené na gauči, ne?“

„Seš nevkusnej bezohlednej ješitnej a pro svůj jakýsi román nebo co to bude nikoho nešetříš a když si v tom svým praštěným realismu nedokážeš ani trošinku něco vymyslit a nemáš ponětí o nějaké sublimaci skutečnosti tak mě z toho ale úplně vynechej. To tě prosím! “ Byla lehce zpocená, rozlícená, půvabná. No dobře. A tak dnešní zápis o ní škrtám, je 15. března 1980, a všecky dřívější jsem řádně prohlédl, zkontroloval, nenašel závad, a tam jak seděla s nohama skrčenýma pod sebou, kačena, připsal jsem z vrozeného taktu větičku, že syn David obkroužil místností. Já že si nedovedu nic vymyslit? Jsem přesvědčen, že čtenář si té věty dobře všiml.

Ale zmínil jsem se o Petru Chudožilovovi. Sešli jsme se, protože mě chtěl požádat o radu. Jedenáct roků snaží se přeorientovat svou bytost

na něco jiného. Jestliže nesmí publikovat, dobrá. Nebude se tedy počítat mezi spisovatele či novináře, přestane na to myslit, zkrátka zapomene. Ani disidentem nechce být, chce živit rodinu, bavit se s dětmi, opravovat svou venkovskou chaloupku. Nějakou dobu bral různá přechodná zaměstnání, ale roky táhnou, co z něho bude? Když dostal práci na vykopávkách pro Národní muzeum, rozhodl se, že se tedy rád stane archeologem: nastuduje, čeho třeba. Je to zajímavá a ušlechtilá práce. Ukázalo se však, že on smí být jedině kopáčem, vyhlídky na postup žádné. A tak ho zákulisní řiditelé našich životů vrátili otázce, na kterou mínil zapomenout: nemá být spisovatelem?

„Moje otázka, pane Vaculík, zní takto: Je mi sedmatřicet let, mám nejvyšší čas rozhodnout se, čím budu. Můžu se uživit, když se dám jenom na psaní a se všemi riziky začnu publikovat v zahraničí? Když mi odpovíte, že ne, musím odjet do Kanady. Oni ze mě chtějí mít českého spisovatele. Co když mají pravdu? Co když to vědí líp než já, k čemu se hodím?“ Zeptal jsem se: „Proč s tím jdete na mě?“ Odpověděl: „Protože se s váma jedenáct let v duchu hádám, posmívám se vám a proklínám vás.“

„Zač?“

„Za to, že mi nedáváte pokoj. Vy o tom nevíte, ale vy jste můj balvan na cestě k úspěchu od

samého prvopočátku, kdy jsem za váma přišel do Literárek se svým prvním článkem. Vy ne abyste mi ho buďto hodil na hlavu, nebo ho otiskl. Vy jste mi začal říkat, že by to bylo dobrý, kdybych ještě předělal tohleto a tamto, vy jste mě poslal na to místo znovu, abych si to líp prohlíd a teprv o tom psal. Zašil jste do mě trvalou nespokojenost a nejistotu. Vy maříte mou radost z napsané řádky. Krom toho mě celou dobu ničíte tím, co píšete vy. Buďto je to tak dobré, že si říkám tohleto Petře nedokážeš, nebo je to taková sračka, že si říkám tohleto Petře bys ty dovedl mnohem lip. Co mi tedy řeknete teďka?“

Řekl jsem: „Takže jsem vaši mnohaletou hrubost pochopil správně: mindrák.“

„Byl jsem adolescent.“

„Už nejste? Ještě loni jste mi říkal, ať těch fejetonů nechám, že jsou to sračky.“

„To si myslím, pane Vaculík, i teď. Já vždycky říkám lidem: Všimněte si, prosím, ten Vaculík udělá větu, odstavec, ale nikdy knížku.“ — „K vaší otázce se nemůžu vyslovit, dokud neuvidím, co píšete.“

„Mám několik rukopisů, ale nedám vám z nich přečíst nic: ani Tlusté bahenní prase, ani Levou srdeční komoru, ani Vraždu v hrobě.“

„Proč.“

„Poněvadž se neodvážím. Musím na tom pracovat.“

„Ale někdo to, Petře, musí číst. Tak si určete osobu své důvěry a já se jí pak zeptám, co umíte."

„To by byl Karol Sidon."

„Tak mu do týdne odevzdejte všecky svoje rukopisy," řekl jsem.

Petr Chudožilov má v pokoji na stěně zarámovánu originální fotografii asi z konce století, je na ní nábřeží s budovou, v níž jsme měli redakci, a parčík s podivnou, falešně gotickou věží bez císaře, jenž v ní původně stál. Už před deseti lety jsem od něho tu fotografii lákal, i za peníze. Odmítl. Řekl, že mi ji může jedině darovat, splním-li jednu podmínku: že mě zavřou. Zastavil jsem se teď u fotografie a neřekl jsem ani slovo. Petr mě s úsměvem, úsměškem?, pozoroval. Pak pravil: „Kdyby vás na jediný den, a to přeci je pro každého chartistu úplná maličkost, zavřeli, je ta fotka vaše. Není vám, pane Vaculík, nápadný, že jste pořád ještě nebyl ani na den zavřenej?" Zeptal jsem se: „No a co, pane Chudožilov, nebylo ono by nakonec jednodušší, kdybyste prostě jel do Kanady? Proč vlastně nejdete k čertu?" Usmál se, řka: „Koupili jsme si loni tuhletu lampu na stůl.

Řekli jsme si: teď přeci neodjedeme. Pak jsem zase sehnal obkladačky do kuchyně: přeci jich musíme trošku užít..."

Když jsme potom kráčeli parkem, jímž svítilo slunko, připomněl mi událost, na kterou jsem já

zapomněl. Už v roce 1969 chtěl ujet. Bylo to v pátek, v redakci, řekl mi, že zítra jede do Vídně. „A víte, co jste mi proved vy, pane Vaculík? Vy jste mi, ačkoli jsem vám jasně řek zítra jedu do Vídně, než jsme se toho dne rozešli, řekl: Přijďte zítra k nám, Petře! - A já jsem tu Vídeň tenkrát prosral."

Tentokrát ho namouduši nebudu držet. Ať jede. Ať jedou do řiti! Táhněte! Nechejte mě už! Když zmizí, bez mého vědomí, a já od nich jenom dostanu na vánoce pozdrav, řeknu si: Podívejme se, tak ona už je tam?

Pátek 3. srpna 1979

V noci zas pršelo, a ráno je krásné. Nebe je modré, od Stromovky vane čerstvý vzduch. Ale prý tudyma taky chtějí vést magistrálu, to by se mělo zatrhnout hromadnými protesty. Ovšem nevím, jestli je to pravda, a mně to nikdo neřekne. Vůbec nikomu nikdo nic neřekne. Na Ostravsku prý lajdácky, trhaně, náladově a nedomluveně stávkovali havíři proti drahotě. Dělníci jsou hloupí: vnímají až symptomy moru, a teprv ty, jež se vyrazí na jejich břuchu. Ale já jsem přeci začal, jak je pěkné ráno. Je.

Vzkázala mi Eva Kantůrková, abych k nim přišel. Ukázala mi dopis, který jí od britské ministerské předsedkyně odevzdal zdejší

vyslanec. Píše se v něm, že britská vláda bude na naše vězně myslet a mluvit pro ně. „To tě téměř nezavřou," řekl jsem Evě.

„Ty napsals někomu?" zeptala se.

„Nenapsal a nenapíšu," řekl jsem.

„To seš srab," řekla. Nechtělo se mi mluvit, neřekl jsem nic. Ale hlavní věc, pro kterou mě pozvala, byl Filipův dopis. Ota jí píše, jak těžko se v západním Německu prosazuje česká literatura. Prý tam teď vládne nálada, že už máme dát pokoj, nefňukat a neprosit, aby nám někdo pofoukal bebíčko. Vždyť se nám nic tak zlého neděje, neboť kdyby se dělo, ozvali bychom se trochu silněji a nemlčel by ani Kohout, který si po Západě jezdí jakoby nic. Jaro 1968 už nikoho nezajímá. Ve světě se dějí horší věci: Palestina, vietnamští uprchlíci... Tři milióny Palestinců hýbají světem, patnáct miliónů Čechů a Slováků drží hubu. Česká literatura se párá s intimními otázkami, jako je vztah k bohu, svědomí, soukromá čest a nevím co ještě tam jmenuje. Bestsellerem tam u nich teď bude kniha o postavení ženy v islámském světě.

„Ten Ota má pravdu," řekl jsem udiveným Kantůrkům. Za takovou situační zprávu měli bychom platit. Ale dal bych ji k vyjádření ještě jiným, souvisleji uvažujícím lidem, jako je Prečan nebo Vladimír Blažek. Věta o Kohoutovi je hrubě neznalá: Pavel jedná podle pevného předsevzetí a

velice by nás zklamal, kdyby se nechal strhnout. „Jestli Ota píše pravdu," řekl jsem, „znamená to, že ti Němci jsou už zas pozadu za námi."

Ale ani to nebyl hlavní důvod, proč mě Eva pozvala. Ota lektoruje pro Fischerovo nakladatelství jejího „Pána věže": chtěl by ho doporučit, ale má výhrady a obavy, právě vzhledem k výše vylíčenému německému mínění o nás. A píše, zda bych mu mohl pár řádků o Evině knížce poslat já... Slíbil jsem jí to, ale co napíšu, nevím.

Dále Ota na doklad tamějšího znechucení nad námi popisuje debatu v jakémsi kroužku, v němž jeden mladý emigrant pronesl větu, po níž německá společnost zůstala prý u vážném zadumání: „Od roku 1618 žádné české dějiny neexistují, od té doby se v Čechách jenom... " a teď nevím přesně, co tam bylo, ale jako že se tu jenom fňuká.

Ano, už to můžeme tušit: nedostatek poznání, neschopnost průniku a hlavně neochotu žít to s námi budou si mnozí zastírat takovými jakoby důvtipnými větami. Vždyť je to blbovina! V jistém bodě dějin musí se v každé společnosti stát jasným, že další vývoj nedá se bez strašlivých škod vyřídit násilím válečným či pouličním. Nastupuje etapa vnitřního zrání v kolektivním vědomí. Ty řvavé dějiny, jež teď prožívá Afrika a Asie, to je zvěrské řádění, z něhož když rychle

nevyrostou, zničí nás všecky. Národy byly šťastné, kdykoli měly kapitolu dějin bez dějů nepřístupných mládeži. Já bych to po celém světě zbavil hlasovacího práva do třiceti let, jelikož je to blbé jak pučtok!

Měla se objevit Helena, ale nejde, asi nesmí. Navrhl jsem jí, abychom se někam na dva dny ztratili, poděsilo ji to velice. Ona si myslí, když odsud odjede pěkně uspořádaně, se všemi souhlasy, že ji sem nechají už na vánoce přijet. Ale to se mýlí. My se asi už neuvidíme.

Sobota 4. srpna 1979

Včera jsem po dlouhé době zašel do Slávie. Uviděl jsem tam Standu Milotu, sedli jsme si k oknu. U Kolářova stolu nikdo z držitelů práva ještě nebyl, neslušelo se usazovat se tam. Standa pravil: „Ty sem chodíš?“

„Málo,“ řekl jsem. On je tu také výjimečně, a jak jsem ho tak pozoroval, se svou žižkováckou hubou sem ani moc nepasuje. Nevím, proč sem tentokrát přišel, zapomněl jsem se zeptat. „Tuhle jsem mluvil s jedním… sympatyzantem,“ řekl s rozmýšlením nad tím výrazem. „A ten řek: Já vás, chartisty, mám přečtené: to je skupina Havlova, ta křičí a zavřou je, pak jsou Vaculíci, na ty stačí udělat pogrom, oni schlípnou a ťunťají si tiše v koutku ty své petlice.

Ale já bych rád znal ten mozek, mozek Charty! “

„Zajímavé,“ řekl jsem a cítil, jak ve mně vzniká pohrdlivý hněv. Standa pokračoval: „A já mu na to řek, že ten mozek Charty se právě skládá z těch dvou a ještě z dalších skupin, které všechny může nějak hanlivě označit.

„Řekni mi,“ pravil Standa, „co ty lidi chtějí? A co si myslí? A to jsou takzvaní ... sympatyzanti!“ Vyslovil ten výraz s povyhrnutým horním rtem, jako když pes se začíná naštvávat. Oklepal cikaretu. „Dej mi cikáro,“ požádal jsem ho.

Přišla servírka, objednal jsem si dvě sklenice jablečného moštu s ledem, Standa kávu. Kolem nás cílevědomým krokem prokráčel ke Kolářovu stolu Trinkewitz. Standa mi zapálil a pravil: „Zajímavé bylo, víš, že hned nato se zeptal, jestli nemám nějaký tvůj nový fejeton, a že je to prima a že je škoda, že je nepíšeš dál. Já mu na to: Poslyš, udělal ty jsi, prosím tebe, někdy něco pro tu věc, opsals někdy nějakej ten fejeton nebo dals například kačku nebo padesát kaček na papír? A teď, prosímtě, se neuraž: on vyndal šrajtofli, vyndal z ní pět bonů, abych prý ti je dal. Tak jsem ti je přines a jemu jsem řek: No vidíš, a tohleto si zvykni za každou přečtenou věc, která se ti bude líbit.“ Standa vyňal z kapsičky zalepenou obálku a dal mi ji. Roztrhl jsem obálku a pětibonovku vložil do své šrajtofle.

Za chvíli postupně přišli Pechar, dr. Danisz, Vladislav a sedli si k nám. Náš hovor zesílil, vyrušil smutného Trinkewitze, ten postřehl, že sedí špatně, a přistoupil s úsměvem k nám. Udělal jsem mu na sedadle místo. „Jak to, že jste ještě tady?“ podivil jsem se. „Vleče se to, protože si beru s sebou moc věcí.“ Vladislav s Pecharem se bavili o překládání Prousta, dr. Danisz na otázku Standovu, zda čeká v procesu se členy Vonsu tresty vysoké či nízké, pravil, že mohou být i takové i takové. Pechar mínil, že osnovatelům procesu to asi už zalézá za nehty a byli by raději, kdyby toho nebylo. Někdo pravil, že to jistě muselo být konzultováno s Rusy, a někdo zas, že proč. Někdo řekl, že Carterův projev vězňům přitíží, a někdo, že nepřitíží. Nejvíc se mluvilo o tom, zda stíhání deseti členů Vonsu je omezeným činem či dokonce výstřelkem, nebo zda je spíš začátkem širšího záměru. Obé je možné, Standa v tom byl pesimista, Pechar naopak. Já nevím nic, ale zajímavé je, že pesimistický názor mě nepřekvapuje, kdežto optimistický vždycky ano.

„Už máte práci?“ zeptal jsem se dr. Danisze. „Teď asi nastoupím na noční úklid do metra.“ — „Ale to prý je dobře placeno, tam prý se musí dát úplatek, aby vás vzali.“

„Tož já nevím,“ pravil dr. Danisz, „já tam jdu na základě protekce.“

„Vy byste nám ale měl předvést příkladný

právní zápas o právo na práci dle své kvalifikace," řekl jsem. „No ja, měl! Ale nezapomínejte, že su v podmínce. Ale což o to, já to tak nenechám."

—

...to neseču já, to seče nějaký strýc a já chlapec se naň dívám...
(str. 253)

Pak přišel Petr Kabeš, tiše si tam jenom seděl a kouřil, a po něm Eva Kantůrkové. Když mě uviděla, podivila se. „Ještě jsem to nenapsal," hodil jsem větičku. „Nebudu o tom mluvit," řekla. Kavárna byla poloprázdná, čistá a vzdušná. Ani úhelný fízl nezdál se tu být. Okurková sezóna, řeklo by se, krásná okurková sezóna. Eva neseděla ani pět minut, a už musela Kabešovi říct: „Já se vám pomstím."

„Za co, prosím," otočil se nevlídně brumlavě. Řekla: „Jak jste mi posledně dával vinu za procesy a za padesátá léta. Přečetla jsem si vaši první sbírku básní, a vy také máte máslo na hlavě," řekla s úsměvem. Ztuhnul jsem. Kabeš jí hrubě, hruběji než je jeho norma, řekl: „Prosím vás, nemluvte o něčem, čemu vůbec nerozumíte! " A ona se smála se zvednutou tváří. Někdo prohodil, že sem má za chvíli přijít jakýsi zahraniční novinář. Polekal jsem se. „Já jdu domů," pravil jsem. Už nějakou dobu jsou mi novináři nepříjemnější než dřív. Jako kdybych třeba měl zlomenou ruku v obvazech a někdo se na to chodil dívat, poklepával mi na sádru, a přitom ani nebyl lékař, ani neměl obyčejný soucit. Nemám jim nikdy co říct. Uvědomoval jsem si ovšem, že mému úleku a rozhodnutí může se teď rozumět trochu jinak, ale tyto věci jsou mi už fuk.

Rozloučil jsem se a Eva se zvedla, že mě

doprovodí. Cestou jsme skoro nemluvili. Potom jsem pravil: „Když budeš jednat jako dnes, nikdo tě nebude snášet. S tím Petrem přeci nemáš pravdu, to sis musela snad vymyslit. Nikdy nepsal politické verše, psal intimní nebo existenciální básničky, a pokud i něco sociálně kritického, tedy ve velice zahalené formě a z úplně opačného politického názoru než ty.“ Eva se jaksi mdle bránila. Když jsem čekal na tramvaj, pravila: „Pozoruju tě, ty seš ve skutečnosti velice nejistý, ale děláš ramena. Ludvíčku. Pořád jen děláš ramena.“ Neříkal jsem nic, je mi to jedno. „Seš lepší, než se děláš,“ dodala jaksi nesouřadně.

Neděle 5. srpna 1979

Ráno jsem vyrazil s kosou na zahradu. Sekl jsem pod rynglí, která už začíná střásat žluté lístky a ty tiše padají do trávy, kosa je shrnuje a já zapomínám, kde jsem a kdy jsem, to neseču já, to seče nějaký strýc a já chlapec se naň dívám, jak se rozhání, s travou shrnuje i zlaté lístky a za ním zůstává měkká hladká zem, po níž bosky jdu.

Před chvílí povídali ze světa o tom, že do Prahy má přijet Kosygin, aby urovnal ve vedení spory, jak jednat s opozicí. Husák prý je pro mírnější postup, Biľak pro ostrý. „Vidíš!“ pravila Madla triumfálně. Ona pořád v Husáka věří. Já ale taky bych se Biľaka bál. „Já se divím,“ pravila

Madla dopáleně Ivanovi, jenž tu však nebyl, „jak si někdo může myslit, že už jenom změna osob ve vedení znamenala by zlepšení! “ To pravil Ivan, když jsme u nich byli.

Několikrát za den otočil jsem knoflíkem rádia a hledal nějakou sváteční hudbu. A když se našla, bylo to vždycky na rakouské stanici. Rakušani — ti si hrají. Teď večer vysílali přenos ze salcburského hudebního festivalu. V přestávce mezi dvěma dějstvími Mozartovy opery „La clemenza di Tito“ se dva páni dvacet minut bavili o okolnostech vzniku opery, o smyslu jejího děje, o antickém světě a jeho ctnostech. Jejich rozšafný tón, jejich starosti a i jejich výlučná němčina mi připadaly odlehlé, dávné a vzpomínkové jak pohádky z normálního světa. Jako ty žluté lístky v trávě, kterou musím sekat, a nemůžu si s lístky hrát. Když se někdo odstěhuje, to se rozhodne vlastně jak? Binar to napsal jasně: zůstane už navždy cizincem. Ale Binar to udělal pro svou práci spisovatele, která je i formou jeho věrnosti. Co ale o všech těch ostatních živitelích se?

Přede dvěma dny čekal jsem na tramvaj, a tu kolem mne projel v autě Helenin manžel. Zažil jsem překvapení: pocítil jsem k němu silnou nechuť, proti své vůli a dřív, než jsem si mohl o jeho zjevení cokoli mozkem pomyslit. Říkám nechuť, protože to nebyla žárlivost! Musím se podivovat té snad moudrosti mého vědomí už,

když ve vteřině, dřív než mohla nastoupit nějaká úvaha, vykřiklo nesouhlas, objektivní a nezávislý na našem „případu“. Vždyť já dokonce věděl, v té vteřině, že kdyby se dalo to neštěstí vzít zpátky, ten odjezd, tak já ochotně Helenu znepoznám! Žij si tu šťastně, s tváří tak dětskou, jak mělas dřív! Překvapilo mě tedy, že tu nebylo žárlivosti. Proto myslím, že kdyby ona neodjížděla, kdyby nebylo té katastrofické atmosféry, jež urychluje výrazy vztahů a uvolňuje slova, museli bychom se sejít na přátelství. Protože pro přátelství k ženám stávám se dospělým. Celý život ženy pro mne neexistovaly... správně, je to tak! Že jsem tentýž celý život s jednou ženou žil, to je něco jiného, to ucpávalo mou vnímavost k nim, takže jsem je neslyšel, neviděl, necítil v jejich různotvarosti. Krom mé manželky byly to všecko dlouho jakési hromadné ženské. - Ale nechám té úvahy, moc se vleče. Jindy, líp.

Když kolem mne projel a mou hlavou prošly ty různé stavy, skončil jsem u nápadu, že to tedy je Helena právě teď doma sama! A že ji můžu vidět! Zamířil jsem ke stanici autobusu... ale ani jsem tam nedošel. Moje nechuť se — a bylo mi to líto — rozšířila i na Helenu. Pryč s tím celým! Proč jsem musel, a z cizího rozhodnutí, získat tuto novou, zvláštní bolest? Dokráčel jsem tedy jenom o jednu tramvajovou stanici dál. A lítost, s níž jsem pak definitivně jel směrem opačným než

bych rád, byla mým příspěvkem k jejímu zdárnému odjezdu.

Nyní však vesele dále! Měl jsem tak fajnově nabroušenou kosu, že brala i nízkou hebkou travičku na prostoře nedávno posečené. Protože přijede Izabela a já nebudu čtrnáct dní mít na zahradu čas. Zdálo se mi, že jsem se měl s Martinem sejít ve velikém obchodním domě. Hledal jsem ho tam, ale pro davy lidí ho nenašel. Napadlo mi zakřičet: Martine! Hned se odkudsi tiše ozval. Seděl skrčený v telefonním boxu, kde však nebyl telefon. Objali jsme se, byl mladší a menší, než musí být teď, chodil do gymnázia. Zeptal jsem se ho, kde má Izabelu. Odjela prý na prázdniny k rodičům. Byl jsem tak zklamaný, že jsem si sedl na schody a brečel. Není to blbost?

Paní Rohlenová tu má tři vnoučata, a dost mě štvou. Lítají po pěšinkách koldokola domu, cloumají pořád něčím, lezou na složená prkna pod přístřeškem, ječí. Mám zlost, říkám si, že je to ale drzost nechat nám tu tři haranty, když nám do nich nic není, a kdyby někdo z jejich otců aspoň - například — natřel ten skleník. Pomstychtivé jsem začal uvažovat o zvýšení nájemného, než mi napadlo, že kruci i bez pomsty bude se nájemné muset zvýšit. Bylo vyměřeno před dvaceti lety, dnes se za ně nepořídí ani plechovka emailové barvy a štětec: paní Rohlenová platí měsíčně asi třicet korun,

paní Hemerková asi dvacet, z toho část jde na „daň z příjmu obyvatelstva “. Neobyvatelstva!

Posekal jsem zahradu, shrabal, Madla mi pomohla trávu odvézt na kompost, ostříhal jsem odkvetlé růže, ale nakvetlá poupata nechal, neboť jsou krásná, Madla růže okopala, a teď je všecko zas na týden pěkné a čisté a my jdeme pryč. Haranti, skákejte.

Když jsme včera přijeli sem a obcházeli zahradu, uviděl jsem zválenou trávu. Řekl jsem si, že je spráskám. „Co se tady zas dělo! “ pravil jsem přísně. Němě na mě zírali, potom největší děvčátko pravilo tiše: „My jsme chytali motýly.“ Hm, ovšem, co jiného, to je klasické. „Víš, ona se ta tráva pak špatně kosí,“ pravil jsem. „Tak promiňte,“ šeptla malá dívka. „To nic,“ pravil jsem a pohladil ji po hlavičce, kruci. Sekl jsem trávu posypanou prvními žlutými lístky ze stromů a žasl, jenom jsem žasl nad tím, jak strašlivě jsme vždycky zváleli celou Arizonu!

Pondělí 6. srpna 1979

Krajina má jenom dvě barvy: těžce zlatou a těžce zelenou. Zeleň totiž se všecka ze svých jemných odstínů vyvinula v jediný tupý tón: řepa, kukuřice i listí ovocného stromoví mají stejnou radiaci, trochu omženou. Jsou vlastně žně. Obzory jsou mlhavé, parné, na obloze mísí se

jako těsto mračna, vypasená a nadmutá vodou. Však taky vlhkost vzduchu je pořád sedmdesát. Na loukách v tučné trávě, kudy se pásá dobytek, měly by růst žampiony. Z parných vln lesnatého terénu trčí špičky kostelů. Románský kostel je obehnán drolivou kamennou zdí. Ve starém třešňovém sadě je šero.

Dálnice dovoluje rychlost sto deset. Helena však jede osmdesátkou, nostalgicky. Je mezi námi spousta místa a většinou ticho. Chtěla by takto jet a jet pořád dál, cítím to i vím, že už navždycky zbude jí tento stesk, a jako zvíře skočí jí kdykoli, v takové pahorkatině polí a hájů, ze strany pod kola. Na každé její příští cestě, teď úplně neznámé. Bojím se dokonce, aby se potom nezabila. Nic nemůžu mluvit. Každého slova se bojím. Vím, že já, já mám takto s kým ještě jezdit, kdo pojede také rád. Ale i já si potom budu muset vzpomenout na toto mlčení a nebude se o tom dát mluvit. V životě mlčení přibývá, času ubývá. Řeknu jí, ať zůstaneme spolu několik dní. Neřeknu, protože trpí už dost. Položím jí levou dlaň na pravé stehno, zakryté sukní. Udělal jsem to. Její tvář, obrácená dopředu na cestu, se zvláštně propadá, mění se v krásný ženský život plný dětí, a já nejsem ovšem tak hloupý, abych ten zázrak pokládal za svůj patent, to je prostě láska nachystaná pod správnou ruku, já budu jí to bohužel muset už přát, kdekoli bude žít. Vzdaluju

ruku a zas ji pokládám, jenom lehce a ploše, a hledě z boku na její tvář i její cestu, prožívám úžas, že to funguje jak v laboratoři, tak přesně, a jak v posteli, tak půvabně. Musím si zakrýt obličej, ona nemůže. Ona beze zvuku, jen pohybem rtů opakuje: Ježíšmaria...

V okresním městě jdu s ní na náměstí, kde ona cosi vyřídí na úřadě. Sedím na lavičce ve stínu, nevadí mi čekat a nechápu, proč se mi pak omlouvá, všecko mě klame, vždyť já se cítím, jako by vyřizovala nějakou naši věc, jako bychom se my dva dostávali tím vyřízením kupředu. Pravím, teď půjdeme na oběd, a zdá se nám to ohromný program, s úžasnou perspektivou kávy a další jízdy pak. Je veselá, skoro poskakuje, cípy sukně jí létají kolem kolenou. Potom mi chce něco koupit, mám si říct. Říkám, ať mi koupí meloun, ten největší. Já meloun nerad. Dám meloun rodině, ta ho sní v mžiku, aniž zatuší, že dávám kočce trhat ptáčka, ať už mi tu nenatřásá peříčka! Ať to skončí, když z toho nic nechce být!

Traktory v dálce obracejí první strniště. Voda je teplá dvacet centimetrů a tři metry chladná. Na obloze slunce mísí těžká mračna jak těsto na nějakou šťastnou budoucnost, ale beze mne, a nad lesem trčí špička kostela, kostel je obehnán kamennou zdí, jež se drolí, a ve starém třešňovém sadě je zelené šero. Jsem sentimentální starý blázen a toto je necitelná

mladá osoba. Vstane, spraví si vzadu sukeň, vpředu obočí, a kráčí! Odjede, a kdo tu bude každého šestého srpna klást smuteční kytky?

Přinesl jsem domů meloun, nejtěžší, jaký tam měli. Uložil jsem ho ve špižírně na zem, a protřepávaje si unavenou ruku, vešel ke klukům.

„Tys něco rukoval?“ zeptal se Ondráš. „Ano. Těžký meloun,“ pravil jsem vesele. „Tak ho hned trošku vylehčíme,“ pravil Janek. Krájeli meloun a Ondráš vykládal: „Dneska jsem se zvláštní obtíží špricoval zeď. Betonový špric se dává na nerovné zdivo z kamene, které se však musí předtím potáhnout drátěným pletivem, jelikož na kameni by nic nedrželo. To je jediný případ, kdy se do fasády používá beton.“ Sledoval jsem jeho výklad pozorně a s úlevou. „Beton se rozumí tlustý tak na dva centimetry, nojo, ale ta zeď je tak nerovná, že pletivo je od ní místy vzdáleno až pět centimetrů. Takže já jsem tam dal až pět centimetrů betonu. Co když se to utrhne?“ Odpověděl jsem se vší odpovědností: „To se neutrhne.“

„Přišel k nám zamračený chlapík,“ přikročil Jan k dalšímu bodu, „a dal si seřídit ventily u autobusu. On má autobus na loutkové divadlo. Byl tak nevlídný, že mu chlapi za ten dvacetiminutový úkon napočítali stovku. Měl jsem se na ní taky podílet, ale odmítl jsem to.“ Podivil jsem se: „On má loutkové divadlo a

autobus?“

„Vrátil se k nám zas ten loňský dědek,“ pravil Ondráš. „Ten ale zeslábl od loňska! Nemá už žádný výkon. Za celý den naosíval takovouto malou hromádečku písku,“ ukázal ji na stole rukou. „Navíc má nepříjemný zvyk, že nám, kteří pracujeme úplně automaticky, plynule a bez řečí, pořád jmenuje práce, jak jdou za sebou: teďka mládenci todleto tamdle přeneseme, teďka se todle semdle složí, a teďka todle vodkopneme. Všichni z toho už šílí, mají cukavé pohyby, pletou se a práce vázne.“

„Tak nač ho tam musíte mít?“ zeptal jsem se. „On má invalidní vozidlo. A když pro ně jakožto důchodce chce získat slevu na benzín, musí odpracovat určitý počet dní v roce. “ Zazvonil telefon. Jan ho zvedl, volal Martin. Izabela dostala vízum a přiletí zítra. Ptal se, jaké je tu počasí, co si má obléct. Jan odpověděl, že je teplo a bude zima. Vyrozuměl jsem, že je řeč, zda má přijet v džínách či v sukni. Zavolal jsem na Jana, ať řekne, že v džínách nechci. Vyrozuměl jsem, že se Martin rozčiluje, že však to není moje žena. Opakoval jsem, že v džínách prostě nechci.

Středa 8. srpna 1979

Nad Prahou stojí měsíc v úplňku a plují přes něj teplé mokré mráčky. Je to utěšený pohled,

načisto jiný, než jaký by se zjevil vojažéru na americké sondě Voyager, jež asi před rokem dorazila k Jupiteru. V posledním čísle Vesmíru jsou z té cesty snímky. Napřed kalně rudá, po krajích přizatmělá planeta s přilepenou kuličkou měsíce Io. Vzdálenost 28 miliónů kilometrů. Další snímek ukazuje zblízka strašlivě věrohodnou kouli ohně, škváry a plynů, mezi nimiž vyniká helium, amoniak, síra, svrab a neštovice. Nad tím se nenapravitelně nesou dva jupiterské satelity, jednu stranu mají dokonce zastíněnu, jako by to byly vlídné měsíčky. Hleďme však na ně zblízka: jeden z nich je za osmnáct, druhý bez dvou za dvacet. Oba mají barvu sražené krve s puchýři černé plísně a nazelenalého hnisu, v němž můžeme tušit zárodky kádrováctví. Může to být buňka pekla silně zvětšená, nebo folikul z kloaky československé televize, nebo výmysl či děsný sen. - Napadá mi, že toto číslo Vesmíru pošlu na prázdniny za svou paní malířkou, je to jako z její palety hrůz. A napíšu jí pěkný dopis, rád bych ji viděl.

Šli jsme s Izabelou v noci po ulici a proti nám šinul se chlapík, jehož znám z nočních tramvají. Štíhlý, světle oblečený, asi pětašedesátiletý. Měl andělsky rozzářený obličej a se vztaženou rukou pěkným hlasem zpíval píseň, kterou zpívává v noční tramvaji: „... malá ale krásná, Bůh ji

opatruj, tam jsem prožil mládí, tam byl domov můj… “

Izabela se jenom usmívala, neptala se na nic. Řekl jsem jí, že ten muž vždycky takto krásně a nevinně zpívá. Nevinně překládám innocent. Mluvíme spolu anglicky, ale naše angličtiny se spolu seznamují pomaleji než my, nerozumějí si ještě každou větu.

Na letišti poznal jsem Izabelu hned. Jednak tam zbyla poslední a za druhé se na mne zdálky usmívala. Je štíhlá, vysoká, tmavé vlasy chlapecky ostříhané, snědší pleť, výrazný nos, ostřejší brada - žena pták. Nikoli nějaká vstřícně rozkošná Susette, nýbrž mlčenlivá, pozorující, rezervovaná Isabelle. Vstoupila k nám odpovědně, jakoby s úmyslem ničím se nedělat, čím není, u nás pak se ničemu nedivit a nic nesoudit. Přijela se nám představit nevěsta. Když jsem si ji změřil od hlavy po kotníky a odhadl vůbec, teprv jsem nabyl podezření, že náš Martin je asi už dospělý. Je to divné.

Udělal jsem ten trik, že z letiště zavezl jsem ji na Hradčany, setkala se bez přípravy s Prahou tváří v tvář, a viděl jsem, že je překonaná! Rozhodl jsem se neříkat jí o poměrech vůbec nic předem, odpovídat jenom na její otázky, jak je bude sama objevovat. Šli jsme Nerudovou ulicí dolů, přes Malostranské náměstí, Karlův most. Od Rudolfina jsme tramvají vyjeli zpátky na Hrad

a obědvali u Lorety. Pak teprv jsem ji zavezl k nám domů, kde nikdo nebyl, a potom do studentské koleje přes dvě ulice od nás. Tam spává, má samostatný pokoj, snídá se mnou, s Kateřinou a Filipem, pak s námi večeří a po večeři vykládáme. Takže bydlí jakoby u nás. Dneska jsme byli u Vladislavů, protože tam se mluví francouzsky, a my jsme se chtěli konečně důkladně dovědět něco o ní i o Martinovi.

První kritické poznámky dopustila se dnes: „Všecky domy jsou tmavé." Zeptal jsem se: „Jak často se v Paříži malují domy?"

„Snad jednou za deset let." „Ale tato ulice je kruci malovaná předloni!" řekl jsem. Kruci překládám jako damn it, žloutenku jako hepatitis.

Izabela zná od Martina slovo „doprčic" a „blbečku". Velice ji zmátl

Velice ji zmátl Janek, když jednou užil slova blbec a blb.
(str. 258 – 261)

Janek, když jednou užil slova blbec a blb. Museli jsme jí to složitě vysvětlovat: že blbec je momentální stav, blb je od narození do smrti. Blbec jsem třeba teď já, blb je státní funkce. Izabela na nás zírala, hruď se jí cukala v nedůvěřivém mlčícím smíchu. Madlu toto velice rozčilovalo. Ukázala na nás všecky prstem a pravila pomalu, se zřetelnou výslovností: „Blbí! “

Čtvrtek 9. srpna 1979

Je jí osmadvacet, učí tři roky na lyceu matematiku. Martina vlastně živila, vždycky než dostal zpožděné stipendium nebo našel práci. Se zaměstnáním měl potíž, protože nebyl naturalizován, ačkoli je tam deset let. Kde to vázne, nemohl zjistit. Až teď dostal vyřízení, má si jít pro papíry, a pak hned se budou s Izabelou brát. Madla se ptala, v čem se bude Izabela vdávat, ale mně to bylo hloupé, odmítl jsem to přeložit.

Izabelini rodiče se loni zabili v autě. Byla to tzv. lepší rodina, jak jsme usoudili z jejích vysvětlivek k fotografiím a diapozitivům, jež nám přivezla ukázat. Krom tří sourozenců má ještě babičku. Babička provozovala deset biografů, teď jí zbyl poslední, v němž dále prodělává rodinné jmění, jelikož se vždycky vyhýbala braku a pornografii. Byla prý v oboru filmu dost

významnou osobou, zúčastnila se kdysi i karlovarského festivalu. Že se Izabela zahazuje s Martinem, nesměla babička dlouho vědět. Pak se muselo předstírat, že Martin je z přiměřeně dobrých poměrů: když jel s Izabelou na prázdniny, dala mu Izabela předem peníze, aby se mohl tvářit, že to platí on. Po loňském neštěstí došlo k pochopení a souhlasu. Koupil jsem Izabele mapu, průvodce a bude chodit, až se odváží, po Praze sama.

Čtu dopisy bratří Čapků z let 1910-1918 St. K. Neumannovi a je to úžasné čtení! Vychází z nich jiný Neumann a jiní Čapci, než je v běžném povědomí. Pro ty dva mladé muže byl Neumann strhující osobností, podněcující k fantazii i činům. Oni byli průbojní, nezávislí, měli přesnou představu o své práci, ostrý úsudek a pevnou vůli. Byli to velice silní mladí muži! Většinu dopisů psali společně, takže když jeden byl s myšlenkou hotov, druhý pokračoval novým odstavcem a ten první si to zatím rozmyslil dál a navázal na bratrovu řeč jako na svou. Když líčí Neumannovi svou představu nového literárního časopisu, je to projekt přesný, střízlivý i smělý, originální tehdy - a velice aktuální podnes! Literární poměry a ediční možnosti, jaké tu byly za první války a o kterých oni píší trpce, byly ve srovnání s dnešními zlatým věkem českého písemnictví. Zlatým věkem!

Nesympaticky vychází z té korespondence Šalda, to musím říct Kosíkovi. A na Neumanna, bratry tak zbožňovaného, dostávám vztek, ačkoli jeho odpovědi bratřím nejsou v knize obsaženy. Oba hoši o něho pečují, na chleba mu posílají, práci proň v Praze shánějí, způsob jak uniknout vojně vymýšlejí a připravují, každou jeho básničkou se zabývají, posílají mu časopisy, o jeho ženu se pak starají, když Neumann je přece jen odveden, a pořád ho zvou! V jednom dopise i třikrát: spát budete ovšem u nás; a spát budete na gauči; a máte kde spát. Zvou ho a čekají jak děti, zklamáni pak píší, co mu chtěli povídat, ptají se na jeho názory, o nichž se můžeme něčeho domýšlet jen z toho, jak mu pak jemně odporují… taková očekávání, obdiv a úcta ani nemohly být naplněny, nebylo to v Neumannových silách, a proto na něho mám vztek.

Ale největším překvapením je dnešní zpráva, že náš Jan je přijat po odvolání na strojní fakultu. Co na to asi řeknou mí přátelé?

Pátek 10. srpna 1979

Neumann se mi zprotivil úplně. Přečetl jsem si, v téže knize, jeho dopisy psané v téže době Dykovi. Mluví jenom o sobě a svých věcech, o svých básničkách a svých dluzích. Žádné už myšlenky, úvahy a oslovení jako u těch dvou

studentů, jen suchá věcnost. Skoro v každém dopise po Dykovi něco chce, ale skoro vždycky se mu omlouvá, že zas mu nic neposílá pro časopis, který Dyk redigoval. - Buďte ujištěn mou věrností „Lumíru“, ale básničky musel jsem poslat do „Lidových novin“, které platí více.

Byl jsem dnes ve Slávii a vzal jsem tam Izabelu. Všichni ji pěkně přijali a měla tam už svého vlastního známého: Jana Vladislava. O každém jsem jí něco řekl a Vladislav jí pak stručně tlumočil, o čem je debata. Vypadala tam pěkně. Přišla také Eva, což mi připomnělo, že mám napsat Filipovi. Udělal jsem to tedy, před chvílí. Nemluvil jsem přímo o „Pánu věže“, ale spíš o hlediskách, z nichž by snad měly také být posuzovány nové rukopisy.

„... Pro povrchního bedekra odliv, nuda, stesk a sebelitování; pro lepšího psycho-sociologa a literárního znalce stádium nadějné lítosti (= pokání), osobní sebezpyt podávaný jako oběť kolektivní b(B)ytosti, tedy příspěvek k poznání, event. k stvoření národního svědomí, jež když národy nemají, jsou B(b)lbé, řvou, svrhávají a nastolují, vpravo vlevo filmují, popravují, strašně rychle jezdí, spotřebovávajíce moc benzínu, špiníce moře i vzduch. Společnost, která se pod vlivem nafty a Chomejního akutně zajímá např. o postavení ženy v islámském světě a vydává si o tom bestsellery, nezajímá se ve skutečnosti o nic!

Ti posr... Západaané opět ničemu nerozumějí a jsou hluboko pod stavem našeho poznání. Ó ne, my se vzhledem k nim necítíme chudší, nečekáme litování, náš momentální hřích je jinší: my je pozorujeme škodolibě, říkajíce si: Jen tak dál!“

(Naflákal jsem to do stroje rovnou, s překlepy, v rozčilení, ale když to čtu teď, v březnu 1980, nemohl bych to formulovat přesněji, než se mi podařilo!)

Jednu výhradu ke Kantůrkové jsem si ale odpustit nemohl, počítaje, že sdílný Ota pustí ji určitě do oběhu, takže se dostane i k jiným, jimž patří víc, protože Kantůrková nakonec zůstává s námi. „Komunisté nemají co psát o věcech víry, a když jim komunismus vyhořel a chtějí k cizím ohňům, mají u nich být plaší.“

Ze Slávie šla Izabela do ulic a já zajel na chvíli ke Zdeně. Měli jsme se sejít zas na rampě Muzea v sedm hodin. Izabela přišla o tři čtvrti hodiny později, měl jsem už starost. Řekla, když jsme se rozešli, že se šla domů vysprchovat a převléct. Pak správně nasedla na devětadvacítku. Najednou řidič něco řekl, polovička lidí vystoupila a tramvaj zahnula jinam. Zorientovala se podle plánu, našla nové spojení, ale další tramvaj rovněž nejela, jak měla podle plánu jet. „Jsem šťastná,“ pravila Izabela jak zachráněná, „že aspoň to muzeum tu stojí! “

Úterý 14. srpna 1979

Najednou přišel B., a jakoby nic, sháněl se po knížkách z Petlice. „Máš tu jakýsi debet," povídám mu klidně, „a pak budeme jednat." Ano, jistě, jistě. Ochotně vytáhl tři sta pět korun. Přeškrtl jsem jeho debet, řka: „A tím jsme spolu vyřízeni. Neschoval jsem ti nic a nedám ti už nikdy nic." Nemohl tomu věřit. Ale byla to pravda. Je to samozřejmě škoda, samého mě to mrzí nejvíc, kdo jiný než on by měl mít všecko. On je literární vědec. Ale já nejsem hadr. Už se mi to začíná dařit, už nebudu mít skoro žádné cizí záležitosti.

B. přišel se zajímavým názorem, že úkol „S", který jsme považovali za uzavřený, potřebuje opravy a doplňky. Rozčilil jsem se. Řekl jsem, že žádné dílo není nikdy nejdokonalejší, jednou však je nutno je za hotové prohlásit. Usmál se a řekl: „To je, člověče, sice hezký, ale takováhle věc se zpracovává jednou za deset až dvacet let, proto se snad vyplatí pozdržet ji o dva tři měsíce! " Chytl jsem se za hlavu.

Mám pocit, že se propadám do zapomnění. Když skoro nikam nechodím a když se lidé odnaučili chodit k nám, když Saša se víceméně odstěhoval pod horu Kleť a pan Václav je ve vězení, když Jiří Gruša je z Prahy pryč a Ivan

nemá telefon, když k nám nechodí Otka, protože je v base, když z Karola se stalo nezvěstné individuum a k Pithartům přestal jsem chodit, když Šiktanc nikdy nepřijde, nýbrž já musím vždycky k nim, takže uražen taky už za ním nejdu, když Mirka je z Prahy pryč na celé léto, cítím se na ulicích sám a neznámý. Proč tedy také já někam nezmizím? - Když já pořád čekám.

„Je mi špatně, až tělesně špatně. Nevím vlastně, jestli mi to z duše přechází na tělo nebo opačně," pravila Helena dnes dopoledne. Řekl jsem: „Musíš myslet víc na to, co pěkného možná tam uvidíš, poznáš a zažiješ. Mysli taky na práci. To ti povídám, Heleno, musíš se tam něčím stát! Jestli odtud odcházíš, protože tu nesmíš pracovat, tak tam ukaž, co umíš, když smíš." Nutím se do výchovné úlohy, ale všiml jsem si už, že ona mě v ní slyší, naslouchá mi, a poslouchala by mě! Leká mě to až k závrati. Mlčela, pak řekla: „Vím už, kdy odlétáme: příští týden v pátek." Začalo mi být trochu špatně.

Teta Cilka chtěla poznat Izabelu. Pozval jsem ji tedy na dnešní odpolední procházku s Izabelou. „Jak se jí Praha líbí?" ptala se teta cestou. „Já nevím," řekl jsem. „Tak se jí zeptej," řekla a ukázala na Izabelu. „Nezeptám, nač."

„Zavedls ji už na Petřín?"

„Ona si vybírá sama, kam chce jít."

„Ale tam by se pobavila, v tom bludišti a u

křivých zrcadel! “

„Prosím tě, teto, vždyť je to dospělá ženská! “

„Tam se nasmějí staří i mladí,“ pravila teta.

Šli jsme po Revoluční třídě kolem obchodu s jakýmisi kabáty. Teta přibrzdila, aby se Izabela mohla podívat do výloh. Izabela nic.

„Myslíš, že ji móda nezajímá?“ řekla teta.

„Nevím,“ řekl jsem, „ale spíš je to pro ni jen takové hadrnictví.“ Pravda je: zatím nevíme, co ji vlastně zajímá, zda architektura či hudba nebo malířství. Možná že lidi. Pod vlivem turistické propagandy či starších informací z doby před tímto výjimečným stavem napadlo Izabele, že si tu koupí nějaký šperk s českými granáty. Je to jediné její přesné přání, přivezla si na to spoustu peněz. Vydala se včera na pochůzku a večer pravila, že nenašla jediné zlatnictví. Vysvětlilo se, že naše zlatnictví považuje omylem za bižuternictví: zlato nikde neměli. Protože to se mi nezdálo možné, sám jsem už někdy viděl za výlohou zlato, šli jsme tedy teď do Rytířské ulice. Za výlohou skutečně měli prsteny, ale jen snubní, a uvnitř frontu lidí: dostali právě zlato. Izabela se tomu divila. „Maso se vozí dvakrát týdně, zlato jednou měsíčně,“ vysvětlil jsem jí.

Potom jsme v jedné kavárenské ohrádce na ulici vypili příjemně kávu, obešli ještě pár ulic, pak teta jela domů a my s Izabelou zamířili ke sv. Jakubu, na varhanní koncert. „Řekni jí aspoň,“

kladla mi teta Cilka na srdce, „že tam jsou nejlepší varhany v Evropě.“

„Ale hovno, teto,“ řekl jsem. Totiž neřekl, ale hodilo by se říct. Protože jsem se přistihl při záchvatu nečekaného studu za všecko. V které prdeli asijské všecka ta slavná „práce pilných českých rukou“ mizí?

V Celetné ulici náhle proti nám šla Helena. Celá v bílých šatech s širokou sukní a smála se zdálky v té zastíněné ulici plné volně plynoucího davu. „Ahoj,“ řekli jsme si jenom. Teta okamžitě chtěla vědět, kdo to je. Řekl jsem jí to, ale bez zbytečných podrobností: nic o tom, že dopoledne byl jsem s ní v zoologické zahradě, kde pavilón kočkovitých šelem museli jsme obejít zdaleka (zatímco pavouky zachraňuje Helena z vany tak, že je nechává vylézt po své nahé paži), ani o mé nesnesitelné myšlence, že ji takto na ulici, v proudu lidí, náhodou, nepotkám v životě už nikdy. Ta obludná nesmyslnost toho, že ji potkávám - a jdu mimo ni dál.

V kostele sv. Jakuba lidé seděli už i na zemi, na stupních bočních oltářů, opírali se o zdi a pilíře. Našli jsme si s Izabelou místo na jednom kamenném schodě. Ještě půl hodiny se kostel pořád plnil lidmi, do neuvěřitelna. Byli většinou mladí, někteří měli malé děti. Hodně bylo cizinců, měli na kolenou plány Prahy. Izabela udiveně vrtěla hlavou. Někde za pilířem byla

Helena s manželem. Když už se nedala najít volná dlaždice pro další nohu, koncert začal. Byly to skladby pro varhany a trubku. Dvě hodiny zmizely ve vteřině, ačkoli se nepohnuly. Jenom jsem poslouchal, bez pocitů, vzruchů a beze změny nálady i myšlenky. Zchroml jsem z toho v kolenou i v hlavě.

Pátek 17. srpna 1979

Dnes, 18. března 1980, dospěl jsem při redigování svého rukopisu do kritického bodu. Moje psaní se od poloviny srpna zhroutilo, po celý týden nenásleduje žádný zápis, a jenom pocit povinnosti k Izabele vedl mě, že jsem večer po jejím odletu 20. srpna sedl ke stroji, abych dodatečně zapsal, co jsme dělali. Zápis je zmatený, plete se tam jedno přes druhé. Pro zjednodušení ho rozděluju a přibližně do časového pořádku vsouvám cestu do Karlových Var:

Byl pěkný slunečný den. Hlavní a jediná lázeňská ulice podle potoka byla veselá, rušná a čistá, jako bychom ani nedorazili pouze do severní provincie Wonderlandu. Hned jsme si dali - u čeho to u Krásné královny - kávu a potom chodili pomalu nahoru dolů. Chtěli jsme Izabele koupit dar, byla to povinnost vlastně daru svatebního, a já jsem s týdenním zpožděním

přeložil Madlinu otázku, v čem se Izabela bude vdávat. Odpověděla, že podle toho, v které roční době. Madla byla zklamaná, domnívala se a já taky, že to bude ještě před sněhem. (Brali se pak v září.) Izabele se u nás v kuchyni líbil cibulový porcelán. Hledali jsme ho tu, nebyl. Vyhlédla si broušené sklenice na aperitiv, měli však jen tu jednu sklenici ve výloze.

Všichni jsme se smáli. To mluvím ovšem o Tuzexu, v normálních obchodech nebylo nic.

Nahlédli jsme i ke zlatnickému pultu, a tam měli granáty! Nevěsta chtěla něco na krk, náramky ani náušnice nenosí. Rozhodovalo se pouze mezi dvěma výtvory: bylo tam cosi tučnějšího ve zlatě, méně vtipné i hezké, a pak lehčí a vkusnější věc ve zlaceném stříbře. Ta první stála sedm set bonů, druhá byla za sedmdesát pět. - A teď jsem byl zvědav. Izabela moc nepřemýšlela: politovala, že ta drahá věc není tak pěkná, a dala si na krk zavěsit ty tři hvězdičky. Pěkné gesto skromnosti a vkusu, pomyslel jsem si, ale což ještě ctnost upřímnosti? „Izabelo," řekl jsem, „kdyby ta druhá věc byla taky tak pěkná, vzala by sis ji určitě?"

„Ovšem," řekla. „A dala by sis ji od nás darovat?"

„Ovšem," řekla s poťouchlým úsměvem.

Pak jsme zase courali, byli jsme na vyhlídce, na obědě, pak na zmrzlině. Překládal jsem

všecko, co Madla chtěla, a ony se spolu bavily ženský. Bylo teplo, kropicí vozy svlažovaly vzduch, trávu i chodníky. Izabela si všimla, když jsme dopoledne pili svou první kávu, že prošla kolem nás fantasticky nastrojená dáma, a když jsme po obědě šli na zmrzlinu, tatáž dáma šla fantasticky nastrojená zas jináč, neboť přeci uplynuly dvě hodiny. Moudře a dopřejně se nad tím usmívala. Měla na sobě jednoduché bavlněné šaty za padesát franků, na černém základě různobarevné drobné kvítky. Madla byla ve svých věčných, kropenatě světlehnědých.

Cestou do Prahy Izabela řídila. Pravila, že nemáme žádné brzdy. Když jsme přistáli v naší ulici a vylezli z Gercena, přitočilo se k nám esenbácké auto a pravilo, že mi právě nechalo doma obsílku na příští den. Příští den jsem tedy musel dělat znovu testy. Když mi náčelník dopravního oddělení vracel řidičský průkaz, rozpačitě pravil, že tu máme ještě jeden problém, ihned mi projelo myslí, jak jim já v něm můžu asi pomoct, a ukázalo se, že snadno: když si nechám vyměnit poznávací číslo: AO 19-77. Pravil jsem to doma a Madla vykřikla: „Tak už to mám! Už vím kdo! Vím, komu jsem u nás v kanceláři řekla, jak si může zapamatovat číslo našeho auta: podle Charty 77! “ To jsme se nasmáli. Taky Izabela se usmívala.

Jednoho dne jsem Izabelu zavezl za

Ondrášem na stavbu, aby viděla, a odtud jsme se všichni tři jeli koupat do rybníka v Kamenných Žehrovicích. Izabela však nechtěla vlézt do vody, neměla plavky. Jeli jsme tam tedy v sobotu znovu, zase s Madlou. Izabela má pěknou postavu. Prsa. Snažil jsem se představit si, jak na někoho, kdo může kdykoli vidět moře, Alpy a cokoli, působí asi takovýto vesnický rybník s rákosím, ušlapané břehy pod borovým lesem, s betonovým přepadem vody do potoka zastíněného vrbami, a na trávě místní lidé mají deky s nahými dětmi a opodál rybáři důkladně vybaveni klobouky proti slunci a gumovými holinkami pořád házeli udici a nic.

Najednou Izabela přiběhla a rozčileně vykládala, co právě zažila: jak jeden rybář vytáhl velikou rybu, asi takovouhle - ukázala čtyřicet centimetrů. Byl jsem hrdý!

Můj zápis neobsahuje zprávu o tom, jak jsem Izabelu zavezl do sochařské galerie na Zbraslavi. Vím, proč jsem to tehdy zamlčel, ale dnes ten důvod neuznávám: prasklo toho už tolik, ať praskne i toto. Dopisuju tedy 18. března 1980:

Pravil jsem kteréhosi dne Heleně, že zítra nemůžu, protože jdu s Izabelou do sochařské galerie na Zbraslav. Ona, že by šla ráda také, protože tam v životě nebyla; galerie byla roky zavřená. Uvažoval jsem mlčky o slabé stránce toho nápadu, a Helena ji už postřehla a sama

hned odstranila takto: pozvala by ještě kamarádku, která mluví francouzsky. Ale to je báječné! No skvělé! Heleno, pusu! pomyslil jsem si nebo snad řekl či udělal, už nevím. Tak jsme tam jeli. Helenina kamarádka Ivana mluvila francouzsky nevím jak, ale slyšet je spolu bylo. My s Helenou nedali jsme ničeho znát, protože to bylo krásné i tak. Chodbami a sály courali jsme se všichni dohromady nebo roztroušeně, Helena mi nesla plátěnou tašku s výměnnými objektivy, měla ji na prstě pověšenou přes rameno a očividně to prožívala jako silnou intimitu, já také. Ostře jsem se k ní otočil a přísně ji napomenul: „Drž to pořádně, ať to nerozflákáš! “ A měl jsem tu rozkoš dívat se, jak se zastavila v nakročení, hleděla na mě obrovsky a od čela až dolů přejela jí rozkoš, takže málem objektivy pustila z ruky a rozflákala.

Za celou dobu potkali jsme snad jenom tři jiné návštěvníky, galerie byla naše. Začali jsme trošku blbnout a utahovat si z národních hrdinů. Bleďoučká křehká Ivana rovnala se k černým tvrdým skulpturám, karikovala jejich výrazy a pózy a její francouzština lepšila se každou minutou. Tiše a kulturně lítali jsme napříč všemi sály, vracejíce se pro porovnání věcí, a já jsem pravil, ať si každá vybere nějaký objekt a vytvoří s ním obraz nebo sousoší. Fotografoval jsem to. Hlídací staré paní se za námi táhly ze sálu do

sálu, sledovaly nás s nečekanou shovívavostí, usmívajíce se. Asi nad tím mým stádem mladých žen, když muselo být hádánkou, čím komu kdo jsme. Izabela se chovala o čárku zdrženlivěji než my, což taky bylo v pořádku, ale očividně se bavila a všichni jsme si užívali prosté radosti z náhle kdovíodkud vytrysklé svobody, chráněné starou zámeckou budovou, v níž jsme byli skoro sami, se sochami.

Když nad tím uvažuju, čím se to stalo? Tím, že se tu ženský element vyskytl výjimečně v bezkonfliktním složení. Nikdo z nás po nikom už nic víc nežádal, než čeho tu pro všechny bylo dost. A pro mne navíc byla tu šimravá představa, jak to Izabela podá Martinovi, co mu řekne o mně a o tom, jaké mám přítelkyně, a kdoví kolik! Bylo to nádherné odpoledne, takové francouzské!

Pondělí 20. srpna 1979

Dnes ráno jsme s tetou Cilkou vyprovodili Izabelu na letiště, a je ta tam. Martin před chvílí potvrdil příjem. Teta chtěla vidět jednou letiště. „Zeptal ses jí," pravila, „jak se jí Praha líbila?"

„Nezeptal, teto." Vrtěla hlavou. „Já bych se zeptala."

„Tak se zeptej," řekl jsem s dávkou hrubosti. „Jak, když neumím?" řekla teta Cilka.

Stačili jsme Izabele ukázat hrad Křivoklát,

město Beroun a Rakovník. Města všecka zdála se jí pustá. Jan byl s ní krom toho na Karlštejně, na Konopišti a v Bezejovicích u Josefa, pak na Okoři. Karlštejn byl by ji zajímal, ale průvodce hnal svůj dobytek takovým tempem, že si nemohla nic prohlédnout, ani přečíst francouzsky psané popisky. Na Konopišti byl takový nával turistů, že do zámku ani nešli. Josef neměl pro Izabelu volného koně, protože byla sobota, kdy přijížděli pražští členové jezdeckého oddílu. Protože bylo nevlídně, tak aspoň rozdělal Izabele a Janovi oheň a zapůjčil nebo daroval, teď nevím, buřty na opékání. Taky šli hledat houby, ale nenašli nic. „U vás jak rostou houby?“ zeptal jsem se. „Taky ne,“ řekla a dodala: „Když nic nenajdeme, Martin vždycky říká: V Československu, tam roste hub! “

Je bystrá, má jakýsi šetrný humor, s těmi několika českými slovy, jimž se tu naučila, dovedla hned nadělat u stolu mnoho porozumění. Myslím, že největší atrakcí byli jsme pro ni my sami, naše rodina. Měla pro nás otevřený, pěkný úsměv. Madla je pro ni zřejmě cosi až nevídaného neslýchaného. Pozorovala její tvář a pohyby a pořád, když se třeba zvedl hlučnější hovor nebo spor, se dívala, jestli to není nějaká hrubost k mother.

„Je Martin aspoň chytrý?“ chtěla vědět matka. Řekl jsem to anglicky, byl jsem však nepochopen, proto jsme to s Jankem zkusili

pomocí francouzského slovníku. Slovník je starší než já. „Chytrý?“ zasmála se Izabela. „Vůbec ne! On každému všecko rovnou řekne.“ Zpozorovali jsme překážku a pokusili se ji obejít slovem bystrý.

„Bystrý?“ vyprskla v smích.

„Kdepak! Všude přijde o hodinu později.“ Odhodil jsem slovník a pravil jsem omluvně: „Matka by prostě chtěla vědět něco osobnějšího o synovi.“ Usmála se a řekla: „Má hezké nohy.“ - Kluci lezli smíchy pod stůl.

Přidělili jsme Izabele Martinovo bývalé místo u stolu. Jedla ráda všecko, včetně knedlíků, ale málo. V restauracích jsem se pro ni sháněl vždycky po zeleninových jídlech, nikdy žádná neměli. Po koncertě u sv. Jakuba chtěl jsem ji zavést někam na večeři. Kdepak! Všude obsazeno. V restaurantu Praha na Václavském náměstí bylo volno... protože neměli kuchaře. „Restaurant bez kuchaře?“ usmívala se Izabela. U Zlaté husy krásně volno, sedli jsme si, vrchní nám přišel říct, že neobsluhují, protože se jim porouchala pokladna. „What?“ řekla Izabela. „Cash!“ řekl jsem, nerozuměla však, musel jsem to spelovat, pak řekla: „Oni nemají tužku a papír?“ Připadal jsem si sám jak ve wonderlandu, vždyť já to netušil, na to musela přijet ona, abych se toto dovídal. Nakonec jsme ale povečeřeli v Alfě, znervózňováni však frontou lidí za dveřmi,

kteří čekali, až si utřeme brady a vypadneme. Bylo to ovšem z mé hlouposti, Pavlu Kohoutovi se toto nikdy nemohlo stát, já ale nebudu dělat světáka, ani nemíním nikomu servírovat něco v lepší úpravě, než v jaké to žereme my. Nejlepší jídlo i obsluha za celých čtrnáct dní byla v Řevnicích proti nádraží. A na ni nakonec větší dojem udělalo, že na Okoři jí vedoucí stavby francouzsky vyložil historii, přítomnost i plány na záchranu hradu.

Když se letadlo pohnulo k rozjezdové dráze, chtěla teta čekat, až se vznese, ale já jsem na to neměl už nervy. Sice jsem si mohl spokojeně oddechnout, ale uvolněný prostor ve mně hned zalehlo další letadlo. Roztáhlo těžká šedá křídla, a jak jsem večerně ovlaženou ulicí jel dolů do Prahy, tisklo mě víc a víc k zemi.

Úterý 21. srpna 1979

Počítám dny. Nechci, ale myslím na to pořád. V noci se probudím, a hned vím, že za pět dní, za čtyři, za tři. Jako bych měl takový úkol. Před spaním čtu si zas ve hvězdářské ročence, kde vůbec nic nemůže mi připomínat cokoli jiného, a pak mě to vzbudí jako k opravě: pamatuj, že za týden tu nebude Helena. Ta ročenka však je taky každým rokem míň a míň ke čtení. Jak přibývá exaktních vědomostí o těch světech, jsou pro mne

čím dál nesrozumitelnější. Nejlepší věci se píší, když se skoro nic neví. Ale tolik jsem pochopil: v naší Galaxii dochází k výbuchu supernovy každých deset až třicet let, nikoli, jak se soudilo dřív, jednou za dvě stě let. Čím dál líp! Taky.

Seděl jsem u stolku před Malostranskou kavárnou, přemýšlel a čekal. Utekly dvě hodiny, Helena nešla. Pochopil jsem, že jsem tu o týden později: spletl jsem se, nebo jsem týden spal. Je přeci ve Vídni. Ale lidé chodili po náměstí tak, jako by se z jejich hemžení měla najednou vyplést ona. A tu se i vypletla. Uviděla mě a usmívala se. Chyba: když tu budu sedět za týden, zas budu hledět do lidí a čekat, že se objeví. A za týden zas, a zas, dokud si to neodvyknu.

Usmívala se uštvaně: baliči přišli o dvě hodiny později, než slíbili, o dvě hodiny později byli také hotovi, a manžel jí řekl: „Teď se můžeš jít pelešit.“ Zeptal jsem se: „Tak proč to neuděláš?“

„Protože tu sedíme.“

„Chceš jít jinam?“

Den rozloučení určili jsme na čtvrtek. Řekl jsem, že by mohla odejít teď se mnou, když má sbaleno, a přijít rovnou až k letadlu, to je už jedno a nic se jí nemůže stát. To ne, co pes. Ovšem, a co manžel. Tak nic. Zeptal jsem se, v kolik to letí. Asi v pět. Řekl jsem, že ji tedy čekám v pět v té malé vinárně, kde jsme spolu byli vůbec prvně, loni, v

listopadu? Rozesmála se povedeně, no tohleto.. tohleto, to tedy, a co když to udělám? Udělej, mluvím vážně. Co by to znamenalo? Zkus to, uvidíš. Smála se, tohle teda...

Nakonec jsme se vrátili k tomu, že se rozloučíme ve čtvrtek. Když o tom přemýšlím, přicházím na to, co bych jí všecko měl říct. Skoro abych si udělal poznámky. Tak předně, že opravdický život je ten, který se žije, a čekat, že teprv přijde, je nesmysl. Když se bude trochu trápit, nevadí, ale trápení musí se dostat do jejího díla, bude krásnější. Za druhé, se svým mužem uspořádej si život klidný a stálý, třeba ne tak umělecký jako tady. „Čemu říkáš umělecký život?“ zeptá se. Za další, nedat se zpopelnit. Naše rozloučení představuju si nikoli v nějaké skrýši, nýbrž mezi lidmi, na ulici, ve Slávii třeba, a zastavit se u Chramostů, jestliže se budeme loučit směrem k jihu, či u Kosíků, jestliže k severu. Já chci udělat z našeho vztahu něco, co smí a může být! „A na mě vzpomínej s tím smutkem, co se vytrácí a vytrácí bez pachuti,“ řeknu za páté.

Když jsem přišel domů, měl jsem ve schránce obálku a v ní od Karla Šiktance překlad „Smutné neděle“. Rukou dole připsáno: „Milej Ludvíku, takhle jsem to zrobil. Tak si to zpívej - ale nestřílej se, to je tak pro maďarský oficíry! “

... *Bílej den sváteční ze snů a z poupátek*

prázdnej jak houpačka vrátil se nazpátek…

Takže to klape všecko přesně. Brečím. (Teď, 18. března 1980, znovu.)

Středa 22. srpna 1979

Nezdávají se mi teď žádné zřetelné sny, takže ráno nevím nic. Mám život věcný a praktický, že by ani nebylo důvodu o něm mluvit, jenže napsal jsem této knížky už takový kus, že musím pokračovat. Jsem však už zas v koutě před otázkou, psát-li či mlčet o nejsoukromější stránce.

Zatím píšu, co píšu, aniž vím, k čemu to povede buď samo, či kam to dovedu. Originál rukopisu ukládám na jednom místě, kopii na jiném, nemám doma víc než posledních pár stránek, takže napsané po sobě nečtu. Kopii schovává mi Richard Slavík, čte ji, a jeho žena. Asi v pololetí jsem je oba požádal, aby mi řekli, co si myslí. Co mi řekli, neodvažuju se úplně vyslovit, ale něco přece musím. Richard:

Úžas nad tím, jak může vypadat jeden konkrétní život, život mimořádně svobodný, odrážející však nesvobodu života obecného. Nerozhodnost, zda uchovat ostrou dokumentárnost těchto zápisů, nebo ji rozostřit porcí smyšlenky. Kdo ponese odpovědnost za bolest zúčastněných postav? Ta bolest se nedá

smazat, ani omluvit, snad by ji trochu vyvážil - říká Richard — mimořádný „zdar díla“. Těžké už je se mnou žít. Ještě se stát předmětem mého psaní!

Richardova žena: Pláče při četbě lítostí. (Já už při psaní, paní!) Čtenář je zvyklý na spravedlivý vývoj románu, sympatizuje s hrdinou a prožije s ním katarzi. Já nic takového nechystám? Byla překvapena, ani ne rozčarována, prostě překvapena, že ve skutečnosti píšu jinak, než se jevilo dosud, teprv teď dovede si představit, co práce jsem vkládal do svých vět, než byly až příslovečně přesné.

Řekl jsem, že nevím, k čemu ještě své psaní dovedu, zatím prostě musím psát pořád dál. Jsem v pokušení obého: krutého dokumentu i kouzelné fikce. Katarze? Já ji mám v přiznání. Přiznávám, že žiju nikoli z nenávisti k čemukoli, nýbrž ze síly dobrých věcí a ze síly lidí, kteří se dostali do mého osudu. Toto je můj počet ze všeho. Jazyk a styl? Nepřetvařoval jsem se ani předtím, ale pravda je, že jsem velice dbal na perfekci provedení a na čtenáře. Až tuto věc dopíšu, jenom ji trochu přejedu perem a protáhnu ještě jednou strojem, abych odstranil hrubé třísky, a na čtenáře nebudu dbát. A veřejnost? (Protože v připomínkách poznávám i lítost, že zklamán může být „národ“.) Národ ať opustí pohodlnou domněnku, že kdosi jiný představuje jeho ctnosti,

jiný než koho odkráčí poctít devětadevadesátiprocentní volbou. Je tu spousta zavřených lidí, a národ?

Právě se vrátila Madla z práce, s obrovskou kyticí růží v náručí. Patnáct je jich. Rozložili jsme je po stole a rozdělili do dvou nádob. Doručil jí je do zaměstnání zahradnický posel. Byla u nich vizitka se slovy: s láskou a úctou. - Bez podpisu.

Pátek 24. srpna 1979

Dopekl jsem kuře. Jsou tři hodiny a deset minut. Teď asi jede Helena ulicí blízko nás k letišti.

Dneska se mi zdálo, že mám dělat maturitu. Však jak to může dopadnout, říkal jsem si. Ať to dopadne, jak chce. A tupě jsem seděl v čekárně, zatímco Petr Pithart si opakoval. „Ukaž," natáhl jsem k němu ruku. Půjčil mi svůj oranžový sešit, jehož listoví bylo po straně opatřeno zástřihy s abecedou jako příruční telefonní seznam. Našel jsem písmenko K: káva. Bylo tam uvedeno chemické složení kávy, odkud se dováží a jak se vaří v různých městech Československa, mezi nimiž zaujal mě Benešov, Mělník a Votice. Ani mě nehne! řekl jsem si, vrátil Petrovi sešit a vzbudil se. Mrknutím oka byl jsem uprostřed neštěstí. A jestli o tom mám napsat něco víc, bude to muset být jindy.

Jsou čtyři. Musím se obléct a jít. Včera při večeři pravil jsem Heleně naposled: „V kolik říkalas že ti to letí?“

„Před šestou hodinou.“

„V pět hodin čekám, Heleno! Ať žiješ! “

Sobota 25. srpna 1979

Do soboty chybí ještě pár minut, ale tento zápis je už její. Pátek dostal své. Přivlekl jsem ho domů skoro bez sebe.

Napřed ale musím udělat něco s těmi růžemi. Jednu část Madliny úžasné kytice dali jsme do štíhlejší vysoké vázy od Idy Vaculkové, druhou do baňatého džbánu z Gruzie. Teď ty nádoby popíšu, je to důležité. Obě jsou nominálně ze stejného materiálu: černá zakurovaná keramika, zvenčí matná, uvnitř glazovaná. Idina váza má eleganci vysokopecního komínu, gruzínská je kol kyprých boků opásána vytlačeným beránkovým ornamentem. Idina glazura je fádně hnědá, gruzínská záhadně měňavá, opalizující. Růže v Idině váze jásají, ty druhé svěsily hlavy, všecky! A tatáž voda.

Odnesl jsem povadlé růže do koupelny, položil je do vany a napustil tolik vody, aby volně plavaly. Pod vodou vytřepal jsem jim z korunky vzduch. Ale měl bych jim vlastně seříznout znovu stonky. Tak si jdu pro nůž.

Teď jak to bylo v té vinárně. Usedl jsem do rohové příhrady, kterou právě opouštěla parta chlapů. Nechali po sobě louže tekutiny na stolní desce a popelník překypující smetím. Hned tu byla servírka, stůl utřela a popelník odnesla. Než se stačila vrátit, mávly dveře, vpustily rámus a chlad ulice, vešla Helena. „Dobrý den," řekla teplým měkkým hlasem ještě za chůze, stahujíc si rukavice, natočila se bokem, abych jí mohl sundat kožíšek, a uložila se na protější sedadlo zvláštním pohybem, k němuž pro svou štíhlost a vláčnost jako by ani nepotřebovala ohýbat nějaké klouby, vrásnit břicho a vůbec vážit dolů. Objednal jsem, zvědav, jakési víno, a když servírka odešla, vybídl jsem Helenu, ať jde k věci.

„Totiž, musím vám nejdřív popsat naši rodinu," řekla skloněné. Mluvila s přesnou artikulací, vůbec ne tím pražským způsobem, smazávajícím charakter hlásek. Z rozčilení občas uvízla jazykem někde v ústech a pak se snažila zdržení dohonit. Mluvila v akustických i myšlenkových kvantech, dá se říct. Při rozmýšlení strnuly její rty v náběhu na příští slovo a čekat na ně znamenalo pozorovat její dva velké čisté horní řezáky. Ty zuby na mě teď působily jako trochu odvážnější, avšak nevinný dekolt, jehož jinak neměla. Nosí blůzky dost ke krku, s dlouhými rukávy, často ohrnutými. Při výkladu hleděla na svůj pravý ukazovák, jímž po holém stole psala

neviditelné značky. Jen chvílemi zvedla modré oči na mne.

„Maminka mi umřela před čtyřmi lety, teda na rakovinu, a bratr, kterému bylo šestadvacet let, předtím taky. Tenkrát táta, když viděl, že je to beznadějné, teda, zkrátka," a to škobrtnutí, „mu sice s vědomím lékaře, ale na svou odpovědnost, něco dal, aby umřel bez trápení."

Rozhlédl jsem se. „Prosím vás," řekl jsem, „vyměňme si místa." Mluvila teď nikoli do místnosti, nýbrž do dřevem obložené zdi. Nedokázal jsem si vůbec představit, o co může jít, aby se to týkalo mě, vyplašilo mě to trošku a zvyk z rozhlasu způsobil, že jsem její povídání začal sledovat z hlediska vysílatelnosti a možnosti střihu. Střih by byl technicky snadný, protože mluvila čistě, volně, a já jsem ke konci uměl stříhnout i mezi slabiky slova, ale nebyl vůbec nutný, ba ani možný, měl-li tak zhuštěný projev zůstat ještě logicky neporušený.

„Potom tatínek dostal mrtvici, částečně ochrnul, je tomu několik let. Přestal vycházet, ztratil jakoukoli možnost aktivity, což je pro něj, kdybyste ho trochu znal, to nejstrašnější... " V jakém prostředí žije, a čím to tedy přijde, že jsem ji dosud vždycky viděl veselou a nekomplikovanou? Pokračovala: „V posledním půlroce je zřejmé, že to s ním jde rychle dolů, a je pro mně něco hrozného, vidět tátu v takovém

stavu. Je mi ho tak líto až... ale vím, jak trpí on tím, že ho takového musím poznávat, když to přece byl silný táta a úžasný chlap, zkrátka on mě pořád prosí o tutéž službu, a já už mám na to věc. Myslíte, mám to udělat?“

Za dvě hodiny, co teď uplynuly, růže ve vodě ztuhly. Můžu je vyndat, vkládám je do vázy z bleďounce zelenkavého skla s kovovým ornamentem okolo hrdla a přes hruď. Dvě hodiny těchto pár řádek, hroutím se bezmocí, jak nedokážu najít přiléhavý, věrný, stručný, ale jak potřeba krvavý způsob vyjádření, nehledě na to, že nevím, jaké tato událost má poslání. Nějaké jistě ano! Proč s tím přišla za mnou?

Svou první otázku odložil jsem na později a zeptal jsem se nejdřív: „Kdy vás tatínek o to prosí, při bolestech, v nějakém záchvatu, v afektu či v depresi, anebo když je mu líp?“ Odpověděla: „Mluvíme o tom asi takovým tónem, že mu ráno dávám snídani do postele a on žertuje, tak co Helenko, mám to už tam? Jednou to tam bude, táto, nechej se překvapit, říkám na to já, jeho milovaná a milující dcera.“

„Od koho to máte a kdo to ví?“

„Od našeho dobrého známého a přítele rodiny. Neví to nikdo. Táta.“

„S kým jste o takové možnosti mluvila.“

„S nikým, až s vámi.“

„Kde je ta věc a ví tatínek, kde je?“

„Totiž, přesně řečeno, já jsem ji vrátila, aby se něco nestalo nebo abych já neudělala něco dřív, než se definitivně rozhodnu, ale můžu ji kdykoli mít, je to domluveno a je to prosté. Táta pořád myslí, že ji mám, a já se tak tvářím, protože pro něj je dobré vědomí, že je tu okamžitá úleva možná."

„Jakého názoru je tatínek, myslím tím, věří v Boha?" zeptal jsem se. „Myslím, že ne, totiž nejednal tak, lépe řečeno nemluvil. Pokud jde o názor, nemá rád komunisty, ale neměl rád ani Masaryka. Boha? Nevím. Totiž spíš bych řekla ne."

„A vy?"

„Nnnevím..." třepala hlavou a psala rychle po stole, „spíš ne. Ale vlastně nevím "

„Takže ne," řekl jsem, „protože kdo věří, ten to ví." Zeptala se: „Vy věříte v Boha? To je vlastně hloupá otázka, když jste komunista."

„Co je to za hodnocení?" ohradil jsem se. „Vy užíváte takové hotové pomůcky místo poznávání?"

„Promiňte, byla to hloupost."

Řekl jsem: „Ptám se na tatínkovu víru proto, jestli není možné, že by svou službu synovi mohl teď pokládat za hřích, s nímž nemůže odejít ze světa."

„Myslíte, že si jako přeje sejít teď stejným způsobem?"

„Asi tak. I lidé, kteří nevěří v Boha v náboženském pojetí, mají smysl pro rovnováhu, vyrovnání účtů či jak to nazvete, a potřebují mít svou věc vyřízenu.“

„To by sice tátovi zhruba odpovídalo, ale myslím, že pravý důvod je jiný. On celý svůj život, a dost těžký i pestrý, žil podle zásady: všecko, anebo nic. Pracovat z veškeré síly. Riskovat všecko. A dnes tedy - žít, nebo umřít. Jeho stav je pro něj především strašným ponížením, myslím přede mnou, jeho dcerou.“

„Ale že mu nedělá starost zatížit vás takovým rozhodnutím! “

„Nnne, mě to nijak totiž nezatíží. Kdybych se totiž rozhodla udělat to, nebudu si to už pak vyčítat, jelikož to je v jednom rozhodnutí.“

„Vaše otázka je tedy spíš v tom, abyste to neudělala zbytečně brzo?“

„Skoro tak...“ podívala se, zrudla. „To vám nevěřím,“ řekl jsem, „na to stačí dobrý odhad doktora.“

„Doktor, tomu je to jasné, je to tátův kamarád, říká, že je to beznadějné. Může umřít zítra. Teď.“

„Proč to teda neponecháte takové šťastné možnosti?“

„Protože přeci je mi nejdražší, mám ho strašně ráda a...“ Položil jsem dlaň na její rozčilenou ruku. Tak došlo k prvnímu doteku, z

mé strany.

Samozřejmě jsem se už dřív zeptal, zda o tom ví její manžel. Ani za nic nemůžu si vzpomenout, jak odpověděla.

Ale musel jsem jí konečně taky nějak odpovědět. Než to udělám, jedno bych přece jen ještě rád věděl: „Dám vám otázku pro mě nejdůležitější. Mluvili jsme spolu v životě třikrát. Proč se s tak vážnou, až nebezpečnou záležitostí obracíte na mě?“

Jsou čtyři hodiny. Nějakým zázrakem chtěl bych teď vidět, kde a jak právě spí nebo co dělá.

Neděle 26. srpna 1979

Po včerejším ošklivém, deštivém dni zrodilo se ráno tak zlaté, že když jsem otevřel oči, měl jsem šťastný pocit, jako by nic zlého nebyla pravda. Ale to bylo jen pár vteřin, než jsem si uvědomil, co se stalo. Po nočním bezvědomí, a tedy po nejlepším odstupu od věci, když jsem ji teď nově uviděl, vynikla její obludná, nesmyslná krutost a já hodinu bez pohybu žasl, jak daleko může člověk zajít od sebe, od své touhy a prosby.

Co kdyby se ale člověk vrátil, dodávám 18. března 1980, v hněvu a lítosti odtarasil zas cestu, kterou si zarúbal: našel by na ní to, co mu narostlo do tak šílené potřeby, či jenom to, co tam leželo střízlivě, než zešílel?

Obul jsem si gumáky a vyšel do zahrady jak do cizí. Nic se mi nechtělo dělat, protože každá práce mě na dobu svého trvání vzdálí - od čeho? Byl jsem oklamán, obelstěn a zrazen. Jsem zklamaný a zradil jsem. Jak daleko to bude pokračovat? Borovice dál roste ze země, pod ní rozkvétá vřes, jablka bobtnají šťávami mezi mokrým listím, jiřiny červenavé, fialové, kropenaté sklánějí těžké, deštěm zmožené hlavy. Tíhou plodů nalomila se na švestce větev, aspoň to musím: podepřít ty stromy, oddané, tiché, poslušné a tak věrné. Začínám harašit, sháním podpěry, ale než pošmatlám trávu pod stromy, měl bych ji poséct. Když seču, sloupávám s trávou i dvoumilimetrovou slupku země. Skalpuju břitce zahradu! Takové jsem dosáhl za sedm let zručnosti v broušení kosy. Zavadím o haluz, spadne duhový déšť. A říkají se mi pořád dva řádky z písně, ironické, kterou jsem sestavil sám na nápěv „Smutné neděle“:

.. .kdes byla v neděli napiš mi v pondělí
a jestli snad náhodou jsme se tam viděli...

Kdysi dávno měl jsem sen, kterým jsem pak ráno svou rodinu znamenitě pobavil. Byl jsem na konferenci, a třebaže mě nikdo nevyzval, ani to ode mě nečekal, vstal jsem a ujal se slova. Ale jakého! Nijakého! Ještě když jsem se nadechoval

k řeči, neměl jsem ponětí, co řeknu. A přece jsem cosi řekl, cosi nesmyslného, co mě kruté vedlo dál, takže jsem tempem volné řeči sestavoval těžký problém a podal triumfálně hned jeho řešení. Můj proslov měl devět slov. Ale všichni užasli! Jenže ta muka.

Zaskřípal písek, přichází Madla, vyvrací hlavu k vrcholům stromů a křižmo se drží za holé paže. Zhubla a omládla za poslední měsíc, kdy si stěžuje trochu na žaludek. „Ty kosíš?“ Jde k jiřinám, marně napřimuje jejich těžké hlavy, jde za altán a z hromady křoví k posekání ulamuje nešikovné klacíky. Pravím: „Udělám ti podpěry, když mi doneseš aparát.“ Bystře a lehce přicupitá s Flexaretem, v němž mám založen barevný diapozitivní film, jeden na celé léto. Protože umínil jsem si, po zkušenostech, udělat z mnoha lákavých záběrů jenom jeden - ten nejpřesnější. Takže film o dvanácti políčkách začíná tulipány (kde těm je konec!) a skončí, tak jsem rozhodnut, žlutým padáním listů. Zpod jabloně průhledem mezi visícími plody beru veselý plápol jiřin daleko v pozadí. Stará otázka: chci mít ostré jablko vpředu, nebo ty květy v pozadí?

Tím, že každý den poseču kousek, je snadné udržovat celou zahradu hladkou a jasnou. Vyniká mikroreliéf terénu. A začínají padat jablka. Sbírám je do kbelíku. Beru aparát, dělám snímek Madly v jiřinách, aniž to ví. Rovnám do půlkruhu

bílé židle jak sedadla v přednáškovém sále. Stavím před ně bílý stůl. Volám: „Poď sem, bude přednáška! “

„Do které řady si mám sednout?“ Ukazuju jí na židli v druhé řadě. Kde jsou ostatní? Všichni přátelé! „Ale musíš přednášet!“ praví a sedá si na vykázané místo. Upevňuji aparát na strom, nařizuji samospoušť, jdu ke stolku, opřu se oběma rukama, dívám se chvíli pozorně do sálu a začínám svou slavnou, proslulou přednášku z mého pravého, nejlepšího oboru:

Proč má koza
slabý trk?
- Protože má
malý krk!

Pondělí 27. srpna 1979

Najednou se ochladilo. Musím změnit oblékání na ulici, dráhy a cíle svého pohybu.

Minulý týden mě sháněl Olda Unger, přišel se definitivně rozloučit. Madla mu řekla, že se Loučím s Helenou. To veliké L je překlep, ale nechám ho. Rozjel jsem se dnes dopoledne k Ungerům, otevřela mi jejich příbuzná: odešli prý se s někým loučit, zítra v poledne jedou, provedla mě truchlivě prázdným bytem. Holé stěny, pustá okna. Milý kamaráde!

Šel jsem domů kus pěšky, abych ho třeba

potkal, kdyby se vracel. Vlevo za řekou neměnné stály barrandovské stráně, přede mnou vyšehradská skála. Vpravo míjel jsem kostelík, před nímž na hřišti kluci a děvčata s křikem hráli odbíjenou. Rozhlížel jsem se, kde a kdy to jsem. Měl jsem pocit roku tak asi 1960, kdy jsem neznal v Praze skoro nikoho, ačkoli redakce byly plné lidí, z nichž mnohé jsem pak velice rychle poznal. Teď zas tam neznám nikoho. A kde jsem už viděl takto cizí ulice? Vím: vždycky při služebních cestách do jiného města, kde jsem nikoho nenašel. Cítím se zas jak na služební cestě.

Proti mně šli tři mladíci, jeden něco vyprávěl a dva ostatní se za každou větou strašně smáli. Já je nechápu. Možná, že toto je pocit ubývání světa, který zažívají staří lidé.

Je večer, devět hodin, a nikdo není doma. Oškrabal jsem a dal vařit brambory. První přišel Jan a vyprávěl mi, jak byl v sobotu a neděli u Josefa, v čem zdokonalili jeho auto a jak se sám zdokonalil v jízdě na koni. V neděli jel s Josefem na parkurovou soutěž do Kutné Hory. Josef bral dva koně, s jedním závodil sám a dojel třetí. Když hlasatel oznamoval výsledek, užil slov: nejstarší účastník naší soutěže. Zeptal jsem se Jana: „Jak vypadal Josef?“

Odpověděl: „Ten se už nemění a nemůže se změnit, protože na něm nic k měnění není. Je extraktem sebe sama. Na koni vypadal nejpěkněji

ze všech, s šedivými vlásky kolem přilby.“

„Proč nezávodila Hanka,“ zeptal jsem se. Hanka je dcera, pýcha a plod Josefovy jezdecké pedagogiky. Léta na ni pořvával na jízdárně: Zkraťsi otěž! Pusť mu otěž! Neseď na něm jak střevo! Janek řekl: „Hanka tam byla, ale nejela. Doktor jí to zakázal, je velice hubená a má snížené ledviny od rajtování. Musí prý nejdřív trochu ztloustnout.“

„Jak to bere, že nesmí jezdit?“

„Dělá Josefovi trenéra. Křičela naň tenkým hláskem strašně autoritativně: Zkraťsi otěž! A po závodě mu nadávala: Byls nemožný! Je to přeci rychlý kůň, tak proč ho vedeš tak pomalu! “

„Nic o střevě?“ zeptal jsem se. „Nic.“

„Co Josef na to.“

„Jenom se usmíval tou dlouhou hubou a říkal: Dobrá, dobrá, já se za pět let zlepším.“ Dojel třetí a vyhrál hliněný džbánek.

Úterý 28. srpna 1979

Měl jsem příjemný sen neurčitého děje. Meruňkový sad, polní cesta za humny, procházka rovinou, nedělní volno z těžké práce, zastaralý přítel, jehož maminka zatím chystá oběd pro nás... To se asi ozval Zlín a moje návštěvy v Kyjově u Klajnů, procházka s Jurou Klajnem po záhumení, a Jurova maminka zatím smažívala

řízky. Meruňkový sad je vykácený, Jurova maminka mrtvá a Jura - už vdovec - vypadá staře jak svůj tatínek. Letos na srazu absolventů ve Zlíně dopustil se takového vtipu: Představil se svým bývalým spolužákům, jimž připadal povědomý, slovy: „Já jsem Jurův tatínek, Jura nemůže přijet.“ A oni mu uvěřili a ptali se na Juru. Sledoval jsem to ze schodů, Juru jsem samozřejmě hned poznal, omdléval jsem lítostí.

V dnešním dnu to asi byl Jura Klajn: mladý, rozpustilý, šťastný.

Vstal jsem čerstvě a rád jsem se oholil, vysprchoval v ledové vodě, když teplá neteče, uvařil si čaj, ohřál vodu na nádobí od včerejší večeře, dal ptákům zrní a list salátu. A pomalu se protěšoval k poledni. Lezla však na mě úzkost, vteřinami. Pak přišel Olda Unger, protože se nemohl smířit s tím, jak jsme se včera minuli. Rozloučili jsme se ve dvou minutách, vestoje, podáním rukou. Šel na nádraží. Pak mi jakýsi mladý muž přinesl předvolání na zítřek k majoru Fišerovi. Řekl jsem, že mi zítřek nevyhovuje, a domluvili jsme se na pátek. Pak listonoška přinesla doporučené psaní od Oty Filipa, promptní odpověď na můj dopis. Ota píše, že jsem ho velice rozrušil, cítí podobně, ale tam, na místě, nedá se podle citů jednat. „My se tady v nakladatelství potýkáme velice tvrdě s představami o tom, co bychom dělat chtěli, a s

tím, co dělat můžeme. O každou knihu ze slovanského duchovního i jazykového světa budu muset svádět urputný boj. Nikoli s kolegy z redakce, ale s marketingem a s celým tím zkompjúterovaným aparátem, jenž knihy prodává. Autoři mě zasypávají rukopisy a požadují: Když jsme to poslali Filipovi, je jeho povinnost to prosadit. Dosud jsem to jako povinnost chápal, několikrát jsem si přitom i nabil hubu. Lektoráty se přesvědčují snadno - a vlastně stejnými argumenty, které jsi uvedl. Ale když se to nepodaří, jsou z toho nepřátelství na život... Jsem z toho někdy dosti zoufalý. Ve věci ‚Pána věže' mi jistě povolily trochu nervy... můj písemný zápis o románu byla spontánní reakce... Nech mne po Tvém dopise trochu vydechnout...“

Pak přišla dvanáctá hodina, a telefon mlčel. Nevěděl jsem co dělat, prošla hodina, druhá, a já vidím, jak jsem ještě nedozrálý, jak neumím uznat skutečnost, když mě ponižuje pravdou. Ačkoliv jsem věděl, jaké to bude, přece jenom jsem to takové nečekal. To se přeci nehodí!

Ve čtyři hodiny odešel jsem z domu, raději. Šel jsem k Chramostům, ale nebyli doma. Koupil jsem asi patnáct náhradních žárovek různé síly.

Středa 29. srpna 1979

Doprovodil jsem Zdenu při cestě na Rochov. Musela si vzít den dovolené, aby si na národním výboře vyřídila potvrzení, že její dům se „vyřazuje z bytového fondu“. Měl jsem u toho být přídržným kůlem, až se Zdena bude kácet, když jí potvrzení odmítnou dát. V obci či okolí je někdo, kdo by ten dům rád dostal, využívá politiky a říká: vyvlastnit! Proto ho Zdena chce zpolovičky převést na syna.

Když jsem přicházel k jejímu autu, zdálo se mi přes sklo, že se za volantem usmívá. Ukázalo se, že brečí. „Kde máš Bibisu,“ řekl jsem. Zhroutila se v pláči. „To se stává,“ řekl jsem, ale nestalo se to. Jenom Bibisu ztratila, včera v noci. Netekla v domě voda, šla si natočit do nižšího patra, Bibisa vyběhla za ní, automaticky na ulici, noc je černá, Bibisa také, už ji nenašla. Ani ráno. Nemůže řídit, je jí špatně, řídil jsem já a za Prahou jsem musel zastavit: šílená bolest hlavy, zvracení. Vrátit se však nechtěla, když už ztrácí den dovolené. Já moc těšit neumím, cítil jsem s ní víc, než jsem uměl projevit, a stejně na má slova byla jenom ještě podrážděnější, uklidnění možná přijde tím dřív, čím míň si jí budu všímat, a tak se i stalo. Za půl hodiny mohli jsme jet dál. Přemýšlel jsem cestou, protože mluvit na ni, to nesnášela, a uvažoval, jestli výbuch nešťastnosti nad Bibisou není jen cosi jako pištěl z ložiska neštěstí mnohem většího, o němž však zatím

sama neví. Asi za další čtvrt hodiny se Zdena, její žaludek i hlava uklidnily natolik, že si mohly zapálit cigaretu.

Na národním výboru ukázala doklady o vlastnictví a stavu domu a dostala razítko potřebné k dalšímu řízení na okrese. Byla překvapena, považuje to za dobré znamení, mezi námi řečeno, neznamená to však ještě nic. Ale zotavila se hned neuvěřitelně, hned by plela, kopala, stavěla se mnou zeď. Ta stojí, jak jsem ji zanechal, nepřibylo Jí, naopak se trošku rozpadá.

Jeli jsme do Litoměřic. Tam mě pozvala na oběd a já jí koupil kličku ke křídlovému okénku auta, jen levou, pravou neměli. Má obě okna přivázaná drátem. Zašla na stavební odbor, odevzdala papíry, zastavila se u notáře, dostala tiskopisy k vyplnění, vybrala si soudního odhadce a s ním dohodla, že ho v pondělí zaveze na své pozemky u do svých domů. „Co myslíš, mám mu něco strčit, a kolik?“

„Chceš nízký odhad, nebo vysoký?“

„Já právě nevím.“

„Pro případ, že to vyjde, byl by dobrý nízký odhad, ale kdyby ti dům přece jen vzali, vysoký.“

„Já vím co,“ řekla, „já to tomu odhadci rovnou vybalím všecko.“

„To bude nejlepší,“ řekl jsem, „i se hřbitovem.“ Smáli jsme se. Byla bledá a slabá, ale pěkná. Vzpamatovávala se jak tráva po

zválcování. Měla na sobě nové šaty, koupené původně k synově chystané svatbě, ale šije si teď cosi jiného. Na vlasech šedý přeliv.

Jeli jsme zpátky ku Praze čistou vlnitou silnicí, nalevo vypínal se Říp. „Myslíš, jaká je asi pravděpodobnost, že dostanu Bibisu zpátky?“

„Pravděpodobnost jedna ku jedné,“ řekl jsem, „ale naděje devadesátiprocentní.“ Svítilo slunko, ze stromů padaly hrušky, vSude samé hrušky. „Nic se mě nedrží,“ pravila. „To zrcátko krásné stříbrné jsem ztratila. Přívěsek stříbrný, tenkrát ztratila. Dům možná taky ztratím. Dva psy mi už ukradli, rybičky mi zašly, a teď nemám Bibisu, má čest je v pekle, nic se mě nedrží.“

„A muži?“ řekl jsem experimentálně.

„Muž není můj majetek.“

Ďábelsky mazaná.

Dojeli jsme do její ulice. Přiběhly k nám děti, volajíce: „Váš pejsek je támhle, ten pán ho našel.“ Našel, v noci, a zavřel zatím do svého vozu. Bibisa štěkala, ječela, vrhala se proti sklu, přemetala se z předních sedadel na zadní. Ale musí počkat, až ten pán přijde večer z práce. — Jedna ztráta se tedy odkládá.

Když jsem otevřel doma dveře, uviděl jsem v kuchyni za stolem povědomého chlapíka. Držel sluchátko telefonu, mluvil s kýmsi několika jazyky a jenom mi divoce pokynul volnou rukou. Je vysoký, plavovlasý, asi pětačtyřicetiletý,

chlapecky důvěřivý, veselý a srdečný, je profesorem ekonomie v Bergenu. Domluvil, vstal a pozdravil mě: „Haló! Kennst mich?“

„Ja freilich! Rafto!“ řekl jsem, protože tohoto chlapíka si nemůže splést nikdo, kdo ho jednou v životě poznal.

Jede z Varšavy, čeká na mě dvě hodiny, kluci mu mezitím dali najíst, dokonce se i prospal na gauči, oh jak je šťastný, že mě vidí v pořádku, Varšava, nádherné, mluvil s představiteli Koru, rád by mluvil s Hejdánkem, Hájkem a tím a tím, veze pozdravy - ukázal Newsweek s titulní stranou plnou obličejů, naši vězňové. Chce mě ujistit, že norská vláda... „Wunderbaaar! “ zvolal jsem okamžitě silným hlasem, podal mu blok a tužku, naznačiv mu tak, že wir sind aber nicht in Warschau. Psal mi dlouze, já jsem jenom opakoval wunderbar a herrlich a vykvindoval jsem jej z bytu a domu.

Čtvrtek 30. srpna 1979

V devět ráno je Malostranská kavárna průhledná a čistá. Sklapávám deštník a vcházím. Usedám k oknu, abych viděl na zastávku. Je tu ticho a útulno. Objednávám dvě becherovky, z jedné upíjím, druhá čeká naproti. Z pozadí místnosti pozorují mě dvě k sobě přikloněné číšnice, jejichž úsměv roste, když po své skleničce

vypíjím druhou a objednávám dvě nové. Na zastávku dojíždějí tramvaje. Dívám se, kdo vystupuje: pláště, deštníky, tašky, nohy, boky, berle, džíny mužské i ženské, buzitaštičky, ňadra i dvojňadra, vojáčkové, samá cizí látka města. Čekám a můj klid je mi divný: to snad ani nejsem já, nebo jsem se změnil. Mám novou 1.. .u, a přicházím na to po veškerém zapírání, dráždivém pohrávání a rozumování, když se s ní musím loučit, toto je náš poslední den a zvon na sv. Mikuláši odbil nám z něho právě první čtvrthodinu. Tebe si, Mikuláši, přijdu poslechnout za týden a dám pozor, jestli uslyším rozdíl, jenž tu bude muset být! Vždyť budu chudší, a možná starý.

Povědomý pohyb udál se najednou ve vchodu místnosti. Přišla odjinud, než jsem čekal. Běžela do první místnosti naproti, pak do druhé, rozhlížela se, na šíji četl jsem napětí její tváře. Vyšel jsem za ní.

„Heleno, já jsem tady! “ Otočila se jak pod bičem a viděl jsem, jak se napětí rozpouští ve vysvobozeném smutku, po němž plaval povzbudivý úsměv a pozdrav: „Nazdar dobrý den čekáš dlouho?“

„No od devíti, ale jak teprv budu, Heleno, čekat za týden a za rok! “

Mučím a budu mučit, pasu se na mukách z výšky svého náhlého rozjaření, když přišla! Její

oči nevidí žert nebo s ním nesouhlasí a po ústech mihne se utrpení, nad jehož výrazem žasnu už čtyři měsíce: podobá se nějakému jemnému tělesnému výkonu člověka, jenž mu není navyklý, neumí jej, nemá v něm ani jediné hladké gesto, ztroskotává na něm, zastydí se, nedokáže však ani ten stud zamaskovat. Je to jak od děcka. Čtyři měsíce pozorovatelsky pozoruju její zamilovávání čili padání do lásky a je mi z krásy toho děje úzko, jak by mi bylo pod horským vodopádem, jenž by tu taky jistě nebyl právě jen pro mne, ale už jsem k němu přišel, tak ho musím brát a obdivovat a děkovat mu. Vím, že toutéž pěšinou mohl sem zabloudit mnohý jiný skeptik (netvrdím, že kterýkoli), ale už je to tak, že jsem tu já a týká se to mne, já vnímám to ženské obracení, ten „konec jedné uličnice“, já se musím bát, že ji to bude stát víc, než tuší, já se i lekám toho, co dělám.

Zavedl jsem ji ke stolku. „To je přímo pro mě uchystáno! “ zasmála se nad svou skleničkou. „Snídalas?“

„Totiž, nevím,“ dívala se na mě divně, široce, globálně. Bude to nevídaná slavnost! „Mám ti moc co říkat,“ pravil jsem, „budu ti to říkat celý den, postupně.“ Trhla sebou, sáhla po skleničce a povznesla ji proti mé. „Tak předně,“ řekl jsem, „nebudeme smutnit, budem dělat plány.“

„Zvu tě za rok na tři roky,“ řekla stručně. Oněměl jsem. „Já myslel plány na dnešní den,“

stahoval jsem se. Položila mi přes stůl dlaň na ruku a řekla: „Musím domů, brzo, totiž... stala se chyba: řekla jsem, že jdu za tebou.“

„Já jsem rád, žes to řekla...„Načež scéna a řekl mi, ať si nemyslím, že mi půjde ven se psem... “ Tak pes? Pes? „Pojedu s tebou, zajdeš pro psa a dál půjdeme všude se psem, chceš?“

„A v šest... mmmusím být někde na večeři, u tety, je tam pozvaných asi dvanáct lidí. A v poledne,“ schoulila ramena, „mě čeká Ivana, ale ta to pochopí, když nepřijdu. Mé jednání s těma holkama se stalo už příšerným a hanebným, věříš mi to?“

Jsem starý hlupák a měl bych se tomu smát první, rychle. Ale můžu taky, prvně a naposledy, ukázat, co umím. Já myslel, že ona tomu rozumí tak jako já: budeme spolu tento den; do tohoto dne směstnáme řeč, chůzi, návštěvy, výstavu, jídlo; ležení bych se velice bál, ležet spolu naposledy - pohřeb! Začal jsem: „Tak to je ten náš den, na který jsme slevili z původních několika! Ty si neuvědomuješ, že já taky, také já bych mohl sáhnout k násilí, když na tebe tak osvědčeně platí! Vždyť já tě můžu nepustit, zkrátka tě přidržet a začul jsem tohleto já? Co si to dovoluješ a já jsem hned v březnu věděl, když řeklas, že jedete, že to s tebou nemá cenu ani jít na konec těch stromů! Jsi mladá nafoukaná to je blbost zvu tě na tři roky když víš že já nebudu

smět nikam a nikdy! A zase jenom já vím kdežto ty ne že se loučíme a já jsem ti vzpomeň si říkal to se se mnou chceš rozloučit v kavárně? Cos to udělala tenkrát s tím klíčem a co je mi teda do tebe no jak chceš! A nechceš tedy jít domů rovnou teď? Běž! Jdi pryč! “

Obličej jí ztuhl do strašlivě ovládnuté masky a v nehybných očích sákly jí slzy. „Heleno,“ pravil jsem tiše, „víš dobře, že to bude, jak ty chceš. Neudělám ti nic těžkého, už víc, a lituju toho dosavadního. Dovedu tě domů, kdy potřebuješ, ale vždyť ty nakonec ani nepoznáš, jak mi na dnešku záleželo. A nějaké dvě ubohé hodiny, co nám nakonec odtrháváš, to je dobré akorát na nějaké... nějakou... prosím, rád, ale to bude strašně, Heleno, smutné! To já jsem tak nechtěl! “ Ona to neví, že už nikdy ji neuvidím a už nikdy nic, my každý víme něco jiného, naše minuty mají odlišnou délku a každý teď cítíme přítomnost jinak.

„Snídalas?“ řekl jsem.

Po snídani bylo venku už slunko, šli jsme ke Karlovu mostu a pod věží Helena řekla, abychom vylezli nahoru. Nikdy jsem tam nebyl. Procházeli jsme se po ochozu, dívali se na všecky strany, nohy nám trochu klouzaly po holubincích zvlhlých deštěm, začal jsem pořizovat snímky o dni L. Kupodivu jsem však neměl pocit loučení, měl jsem pocit cesty úvodní, nad uličkami a

střechami, v parnaté atmosféře nad Vltavou, do níž slunce teklo nebeskými pruhy. Most pod námi byl obydlen lidmi, skoro tu tábořili. Cítil jsem se tu návštěvou, život je krátký, nedávno jsem tudy chodil denně na přednášky, do Lobkovického paláce. Po mostě vedly tehdy koleje.

Sešli jsme dolů, nevím, co jsem si myslil, nemyslil jsem, bylo mi, jako když je něčeho moc, takže nevím, co vzít, tedy neberu nic. Co udělám s Helenou, jestli zítra odjede? Mám usnout? Zapomínat ihned, nebo čekat? Jsem uražený, hrozně! Mám toto zapotřebí? Kdo mě pochopí. Nesmím ani nikomu brečet, komu? Zapomenu a stanu se nenapravitelně hodným manželem, je konec. Fotografovali jsme se vzájemně proti Hradčanům, nestaral jsem se, kdo snad kolem nás chodí, zastavili jsme se u sochy sv. Kryštofa s děckem na rameni. Tady jsme na jaře hodili do vody kámen, aby Helena dostala ještě v životě děcko: s kýmkoli, kdo bude té lásky! Dívali jsme se na místo, kde do vody zapadl asi ten kámen, tedy moje už to nebude.

Zmizím a neozvu se jí, už nikdy. To bude nejlepší. Nebudu jí vůbec psát! Najednou jsem si vzpomněl na dialog umírajícího starého páru z Grušova románu „Mimner.“ „Už je to tady, adimai. - Už je to tady, kasimai.“ - Blbec. Jednou jsem s ním o Heleně promluvil

Jiří nad sebou při každé příležitosti mává třapatou katolickou kotouhvi, brokátovou, vyšívanou... (str. 297)

pár vět a on, ničeho netuše, poznamenal tehdy uznale: „Hm, té bych dal! “ - Blbec.

V Karlově uličce vypili jsme, co? Asi víno a kávu. Měl jsem v létě nápad, který ona zamítla: že jí koupím na památku - nikdo neuhodne - nějaké šaty. Bude je tahat do omrzení nebo do roztrhání, a to bude správné tempo a termín zapomínání. „Odložíš to s myšlenkou: bože! A zavrtíš nechápavě hlavou.“ Řekla hněvivě: „Ne! Ne!“ A co si, chudáček, myslí? Stejně to tak se mnou udělá. Ve Vídni je takových ftatů! Jenom já, já neumím pustit nic, co jednou mám. Až mi z toho v drápech zbude drahá cupanina.

Galerie v Husově ulici byla zavřena. A dál jsem šel už nervózně a mám dojem, že jsem začal drobnou hádku, ale nemůžu si vzpomenout o čem, vždyť my zřejmě nestihneme krom oběda už nic! Myslel jsem, že by se slušelo, kdyby se rozloučila s Chramostovými, chtěl jsem s ní jít po Václavském náměstí a dát se, dát se, dát se vidět! Co se to se mnou děje?

V Klášterní vinárně u oběda další moje scéna, ale tentokrát opravdická, tam mi unikla proti mé vůli, ještě nikdy jsem v hlavě neměl tak ohlušující otazník, co řeknu či spáchám za vteřinu. Začalo to slovy: „Tak to je oběd, a pomalu abys šla.“ Mlčela jak tvrdý zločinec, tedy připouštěla, že odejde. Najednou jsem neviděl dobře okolí. Díval jsem se na ni a snažil se odestřít závoje svého hlupáckého

propadení líbezné ženě. Jak tomu vlastně je? ptal jsem se přísně vědecky. Jsi směšný strejda, odpovídal jsem si vědecky, protože líbezná žena (jeden její bývalý jí přímo říká Líbezníce!) chtěla se před odchodem ještě povyrazit, a ty jsi případ notoricky klinický. Ji každý musí mít rád, uklidni se, co se jejího osudu a vývoje tam kdesi týče, ta se neztratí, ta se nechá zas rozkošně nalézt…

Hleděla na mne, chvíli, studeně, a řekla: „Ty sis právě o mně vymyslil něco ošklivého. A já nemůžu dnešek změnit, už ani kdybych teď chtěla.“ To znamená, že vlastně nechtěla, když mohla. Dostal jsem nebývalý záchvat, záchvat zuřivé nehnutosti a mlčení. Řekla mi tou větou všecko: že tak vážné zas, jak předstírala, to s ní není a nebylo. Ona ani nepláče! Ta se teď bojí, že jí znepohodlním loučení, ona se mínila přeci rozloučit „tak nějak hezky“. A moje kontroly v mozku se všecky zhroutily a jak z roztrženého pytle teče všecko zrní, tiše tekly na ubrus přede mnou mé duševní vnitřnosti: co bych popřípadě byl ochoten obětovat a co zničit, abych s ní mohl zůstat, tady nebo tam, všecky zrady potřebné k tomu cíli, veškerá hanba a vina, která by pak přišla, co by se stalo, kdyby se tato chvíle slabosti měla opakovat častěji, kdyby ji ona vycítila a kdyby na mě ještě měla týden milostného času. Nebo kdyby mě v mé slabosti přistihl někdo jiný, ďábelsky nemilostný! - Ale to se už nestačí stát,

ona zítra odjíždí. Nepřítel omylem ustupuje, nevěda, že mi už nezbyl jediný náboj. Buď teda sbohem.

Nehybný záchvat, jehož zuřivost se obrátila dovnitř, přecházel. Zmocňovala se mě mdlivá netečnost, až k padnutí. A tu se její tvář pohnula. Jako bychom spolu žili, řekla užasle, opatrně a něžně: „Ale no co je! “ Pocítil jsem, že mě cítí, a to mi stačilo, abych se vzpamatoval. Sáhl jsem do kapsy a řekl: „Tady máš tu písničku, co jsem ti napsal.“ Napsal jsem jí totiž písničku na notu „Smutné neděle“. Nechce se mi ji tady uvádět, nejsem poeta. Je mstivá, psal jsem ji Heleně na figuru, jednou jsem jí ji už zazpíval, předevčírem. Řvala při ní.

.. .běž k svému manželi
když ho tak ráda máš
koupilas neděli
já piju aldamáš
zavírám oči a otvírám šampičku
ve tvou se lásko má nořím zas tadada
je přece pondělí a ty jsi — (ve Vídni!)

„Kávu si dejme raději ve Slávii,“ řekl jsem. Živě vstala, šla přede mnou, uličkou mezi stoly. Na chodbě u zrcadla zvedla paže k hlavě, viděl jsem ji zezadu, dobře, obrátila se ke mně, srozuměna. Šel jsem vedle ní s širokými

pravomocemi, vyšli jsme na ulici, jen přes koleje na protější chodník, u jejího boku ve volné sukni z hrubé modré látky, drobné prsty nohou (a takto malinké prsy!), stříbrný řetízek třikrát omotaný na levém zápěstí. Jednou jsem dával krev, bylo mi po té ztrátě trochu opilo, jako teď po tom záchvatu. Vždycky jsem se bál, s jinou ženou, že nás někdo vidí a posuzuje, takže stárnu a blbnu, či co se děje? Pusu.

Sedli jsme si k oknu na nábřeží. Kolářův stůl opuštěný. Koláři, teď se nepošklebuj, chtěls to! Všecko píšu! „Především," začal jsem podle od rána už hodně pocuchaného plánu, kavárnou prolítl tam a zpátky špičatý Trinkewitz, „když tam jdeš, protože tady jako nemůžeš pracovat, musíš mít úspěch a něčím se stát. Za druhé, když se nebudeš cítit fyzicky dobře, nepřemáhej se, je asi hloupé, že to říkám… " — „Chci to slyšet! Potřebuju to! Říkej mi to! "

„Jak lítáš tady, udýchaná, víš jak přiletělas pokaždé udýchaná za mnou, tak to tam nedělej, například. Nic za to nestojí, a nikdo."

„Buď klidný, tam nebude důvod."

„To nám to jde, že? Dále jsem si umiňoval několikrát, že ti vypočítám, čím se mi líbíš. Upouštím. Máš věnčit psa. Ale rozhodl jsem se nově, že ti řeknu, jakou dobrou úlohu u mě máš, mělas. Je toho pět bodů."

Na chodníku musel jsem zas roztáhnout

deštník. Objala mi paži, její věci jsme všecky vstrčili do mé tašky, a čekali jsme na dvaadvacítku. V tramvaji jsem musel její kabelku vyndat, potřebovala jízdenku: pozvedla významně bloček - měla už jenom tři jízdenky pražské tramvaje! Okna byla zvenku špinavá, zevnitř zapocená. Vystoupili jsme u Malostranské kavárny, kde řekla: „Hele, Ludvíku, tady jsme už jednou byli, že?“

„A za páté,“ pokračoval jsem, aby roztříštěná řeč i věc byla konečně spojena, „já jsem byl v zimě na nejnižším stavu vědomí a podnikavosti. Neměl jsem nic proč.“

Nahoře u vyhlídkové zdi jsme se zastavili a obrátili k městu - Mikuláš odtloukl půl šesté! - a hleděli zpod deštníku. Pokoušel jsem se vcítit do jejích posledních vjemů na tomto místě. Řekla: „Počasí máme přímo na to.“

„Počasí nám jde na ruku,“ přisvědčil jsem. „Den jako malovaný,“ pochvalovala mžení. „Jsem s naším loučením ohromně spokojený, Heleno, je tam všecko.“ Prošli jsme náměstím, zazvonili jsme u Karla Kosíka, ale on nebyl doma, nebo filozofoval neodkladně. Sešli jsme do grilu v témže domě. „Co si dáme?“ zeptala se Helena a hned odpověděla: „Já myslím, že nebudeme načínat nic nového, nýbrž budem pokračovat.“ Objednala becherovku. Platila všecko toho dne, doceňovala koruny. „Večeřelas?“ zeptal jsem se

refrénem. „Já nebudu, nemůžu, chceš cigaretu z poslední krabičky? Jelikož ti slibuju, že tam nebudu kouřit.“

„Proč.“

„Nechej mě, ať ti něco slíbím, já to potřebuju. Prosím, chtěj ode mě nějaký slib, jestli o nějakém víš!“ Rozhlížel jsem se po slibu, jehož porušení ji nebude tolik deprimovat. Holka zlatá, víš co říkáš? To nejde, to by byla surovost.

Řekl jsem: „Buď hodná a srovnej se se svým mužem... moment, uslyšíš: Bez mužského ty totiž nemůžeš být, a kdyby sis našla jiného, ten by mě vymazal z Tvého srdce (omylem napsal jsem tu veliké T, ale on je to už opravdu skoro jenom dopis, co tu píšu), a byl bych vyřízený.“ Hledala v kabelce. „Podívej se na to krásné písmo, co mi včera poslali. Nevědí, že jedu pryč, mohli si to ušetřit.“ Podala mi dopis-bumágu, že je vyloučena ze svazu výtvarníků, ztrácí kvalifikaci a pojištění. „To je dobře, že mi to napsali. Budu to nosit pořád u sebe proti pochybnostem.“ Připadalo mi, že držím zlé kouzlo, po němž se zapomíná, co jsme měli rádi. „Nechci vidět Prahu!“ řekla prudce. „Nechci ji vidět... osm let! “

Objednali jsme si víno, Helena bude opilá. To je hrozné, a tam bude taky pít, a když se opije... Udělalo se mi špatně od mozku. „Čekají tě s večeří, Heleno, říkám to nerad.“ -„Seš hodnej, Ludvíku. Ludvíku-Ludvíku! Prosím tě, zavaž mě

nějakým přáním! Chtěj, ať slíbím!“ Potácel jsem se mezi lítostí a hněvem. Řekl jsem: „Dobrá. Žij, jak chceš. Protože já... nemůžu po tobě nic žádat. Nebo by se muselo všecko změnit. Žij tedy, jak chceš, ale pro jistotu (mínil jsem, ubych blbě pořád na ni nečekal), z přátelství - řekněme - mi napiš, až se do někoho zamiluješ.“

Dívala se na mě se soucitem i výsměchem, nemohla jakoby uvěřit mé řeči. Její modré oči byly přímým průhledem do duše i klína, dostával jsem strach ze zodpovědnosti a napadlo mi, jestli snad nechce očima říct, co ústy nemůže: „Ale ty mi vůbec nerozumíš, já se velice mýlila, já myslela, že mě chceš.“

„Jdi tam aspoň zatelefonovat, že už jdeš,“ napomenul jsem ji. Radostně se toho chopila, šla, ale aparát byl ucpaný falešnou mincí.

„A pak ještě, promiň, Heleno, mám jednu věc, poslední. Už jsme o tom mluvili, od té doby uběhl nějaký čas a ty ses, Heleno, vyvinula. Jde o ten hrob. Přeci ti nemusím vysvětlovat, tobě, architektce životního stylu, že to spalování lidí je útok na evropskou kulturu. Je to součástí plánu na znicotnění člověka ve smetí, zaživa i po smrti. Bez hrobu, o kterém bys mohla říci, že na tě čeká, neporozumíš správně obrazům, hudbě. Ani té ‚Svatební košile* nebylo by bez hrobu! Není ti nápadné, že vlády podporují kremaci? Jenom si prohlédni, jací lidé přesazují celý rok na hrobech

květiny, a jací kladou jednou ročně věnce k anonymním pomníkům! Rozdíl těch ksichtů! Tak jako si porovnej obličeje lidí, co dávají rodiče do starobinců a co je opatrujou doma! Ty sis tatínka doopatrovala, a teď by ses nechala rozprášit? Já to prostě nechci, já! Já už! Já ti to prostě zakazuju! To je porušení stylu a je to hřích! Chtělas mi dát slib. Toto chci, abys mi slíbila.“ Odpověděla: „Mluvíš dobře, ale musela bych k tomu dojít ještě sama. Ale nebudu kouřit! “

Rozpadl jsem se v součástky, které se sypaly na její stranu. Byla to veliká slabost. Vzdal jsem se tuhého, neohebného odporu. „Dobře, přijímám. Nekuř. Ale takovou blbost ty opatřuješ tak slavnostní pečetí? Dobře, ale až mi napíšeš ‚kouřím', budu v tom vidět víc. Budu to vztahovat na něco, na čem mi záleží daleko víc, bude to šifra většího selhání. Heleno! “ Dívala se na mě vzrušeně, a podala mi na to ruku.

Uplynula hodina. Pravila: „Až budu tam, podaří se mi možná najít slova, která ti teď chci, ale nedokážu říct.“ Já jsem pravil: „Heleno, prosím tě, odpusť mi tu scénu ráno! “

„Proč? Byla krásná! Já si ji chci nechat! “

„Ale v poledne, Heleno, bylo to se mnou horší,“ upozornil jsem. Řekla: „Myslím, že se muselo stát něco aspoň trochu ošklivého, abychom vůbec mohli udělat takovou věc jako rozloučení.“ Řekl jsem: „Ale teď vážné slovo: ty

opravdu jedeš?“ Smála se, sklonila hlavu nad stůl, zaclonila si oči. „V kolik vám to letí?“ zeptal jsem se. „Ve tři čtvrti na šest.“

„Tak já tě v tu dobu čekám v té malé vinárně, jak jsme seděli prvně, jaks mi vyprávěla o vaší rodině.“

„Co prosím? Zítra?“ zeptala se. „Ano. Zítra to rozhodneš definitivně,“ řekl jsem a chlad mi projel páteří. „To se, Ludvíku, rozhodlo samo. Tys mě,“ řekla najednou neznámým tónem, „pozval na tři dny. Já tě zvu na tři roky.“

„Říkáš to a víš, že nesmím nikam. Jsi odvážná, protože ti nehrozí, že přijedu.“

„Požádej o pas. Zkus to,“ řekla. „Čekám tě zítra na tom místě,“ odpověděl jsem.

Druhého dne jsem v té vinárně seděl, jak známo. Je to asi směšné, ale považoval jsem za možné, že přijde. Tím by bylo rozhodnuto. Nepřišla však, jak známo, a já jsem zkroušeně doznával, že se nevyznám v ženách... ale ani v mužích.

Vyšli jsme do vlhké tmy, trochu prosušené teplým větrem, bude možná pěkný podzim. Telefon na náměstí měl urvané sluchátko, další dvě budky na naší cestě k Helenině slavnostní večeři nefungovaly. Lidé se kažením aparátů mstili za zdražení hovorů. Znovu jsme šli po Karlově mostě, sami, velice pomalu. „Vím,“ řekla najednou suše, „že toto je nejšpatnějc, co jsem v

životě udělala. Odpusť mi to.“ Pravil jsem: „Jednou jsi říkala, že jestli se rozmyslíš a neodjedeš, nemám to vztahovat na sebe a neplynou mi z toho žádné závazky. Tak teď ti říkám: když se budeš chtít vrátit, protože ti tam bude moc špatně, neměj na mě tento ohled a vrať se. Víc pro sebe nemůžem udělat.“

Noc byla teplá, měkká, jez šuměl, pod lampou dokvétal jerlín. Úzká ulička, se všemi okny zhaslými, vedla nás už nevyhnutelně k domu, celému temnému, jen okna v prvním patře svítila a odsud zdola bylo vidět bohatý lustr. Po stěnách se kymácely neklidné stíny hostí, kteří přišli na slavnost loučení. Byl taky vidět horní okraj dveří, jež se občas otevřely a zavřely. Zastavili jsme se ve vzdálenosti třiceti metrů a pozorovali z pusté ulice ten stroj loučení, silný a rozhodnutý loučit. Vzdálené hodiny odbily deset. Helena byla malá a slabá. Bylo úplně hrozné, co jsem musel teď ještě udělat. „Tak běž,“ řekl jsem, položil jí ruku na pas a pohnul jí od sebe. Proč to dělám? Jaký je to rozkaz? Poodstoupil jsem o několik metrů, abych líp uviděl, jak se zas otevřely dveře místnosti. Na stěnách pohnuly se mlčky stíny.

Nevím ani, proč vlastně nevěřím, že Helenu ještě uvidím.

Přesto tu sedím, dívám se od stolu oknem na zastávku tramvaje a všecko, co z ní vystupuje,

zamítám. Mikuláš odbil deset a jeho hlas je stejný jako před týdnem, ačkoli je všecko jiné. Dopíjím protější skleničku a jdu pryč.

Sobota 1. září 1979

Donesl jsem si stroj na bílý stůl pod meruňkami, prvně co mám stroj i zahradu, natočil papír, napsal dnešní datum. Bosky tiše přišla ke mně Madla a řekla: „Napiš: Moje nejdražší, srdénko moje… je to srdénkovi, ne?“

„Koho tím myslíš,“ zeptal jsem se pro jistotu. „No Helenu přece. Píšeš dopis, ne?“

„Ne. Píšu svůj spis a zkazilas mi začátek.“

Takže od výše uvedených řádků uplynuly asi tři hodiny. Mezitím jsem protrhával jablka na croncelské jabloni, strojkem sekl trávník, zaléval rododendrony už na zimu a já nevím co ještě. Na zahradě se psát nedá. Je krásně, teplota 24 stupně ve stínu, nebe šedomodré, ticho. Na stromě se ani lístek nehne, pták nepípne. Ještě nějaký den udrží se v rybnících vrstva teplejší vody, pak voda zapomene na léto i na nás a v horách začne růst ledovec. Do ulic vtrhne plískanice, a nebudu mít proč jít ven.

Ale bylo to dlouhé léto! Chci říct: dostalo se nám dlouhého léta tento rok!

Madla čistí jahodový záhon. Doteď četla Kunderu a nadávala mu. „Ten ani nemohl narazit

na kvalitní ženskou! Taková domýšlivost, samolibost! “ Proti její notorické neřesti slučovat hrdinu románu s autorem hájil jsem autora takto: „Je to od tebe nefér. Za důvěru důvěru. On se ti svěřil s něčím v sobě, od čeho se psaním chce odloučit, a ty ho vezmeš jenom jako takového. Líčí zbabělce, tak co má o něm říct?“

„Odkud může tak přesně vědět, co se děje ve zbabělci?“ Nalistovala v knížce „Život je jinde“ úvahu o tom, že každý si volí smrt ke své figuře: Hus se nechal spálit, oklamané děvečky končí v tůni, Jan Masaryk skončil život pádem z okna… „To je vůl! Taková sprostota!“ Ukazuje se, běda, že Kundera přijímá snad úřední verzi Masarykovy smrti. Beru jí knížku z ruky a ukazuju na slovech: nepíše tu, že skočil, jenom že skončil pádem. Namítá, proč to tedy je v úvaze o dobrovolné smrti? Hus, Giordano Bruno, Palach… Nad knížkou, kterou se mi samému nechce číst, pro to, co jsem o ní slyšel, hájím však principy psaní. „Já bych vám to psaní zakázala všem a ze všech knih nechala jenom Bibli,“ praví Chomejná, bere motyku a jde ode mne, jak tu sedím u stroje. To bude jednou soud! Nemám ho potom nad sebou udělat zavčasu sám?

Včera ráno mi telefonovala Helena: Je to strašné, zvláště v noci. Ale začíná už pracovat. A mluvila s Oldou Ungerem! Psát mi nemůže, chodí pořád v závěsu. Můj dopis ještě nedostala. Brzo

prý uvidím Pavla s Jeleňou. Nestalo se mi nic?

Potom jsem šel ke smluvenému rozhovoru o něčem určitě docela jiném, ale neznámém. „Domluvili jsme se, pane Vaculíku, že necháte těch interviewů, a budete mít od nás pokoj…“ Samozřejmě jsme si nic nedomluvili a samozřejmě jsem žádné interview nedělal, nevím, o čem mluví, a neptám se. „Tak vidíte,“ praví dál, „zase jste neměl pravdu! Váš syn byl přijat na vysokou školu.“ Řekl jsem: „To jsem rád.“ Listoval nějakými svými papíry, pak řekl: „Jaké máte styky se zahraničím?“ Uvažoval jsem, oč mu asi jde: o Izabelu? Nebo už ví o tom chlapíkovi z Bergenu? Nebo jde o můj dopis Heleně… nene, to oni budou pečlivě pouštět, dýchat na to jemně budou, aby to neuhaslo a aby z toho nakonec něco úžasného vykvetlo - pro ně! Čekám, já čekám, páni, věřte mi, upřímně napjatě, kdy o tom pustíte první slovo.

„Zahraniční styky mám, jaké mám,“ řekl jsem. „Jestli si myslíte, když jste mi vzali děcko na školu, že vám tu budu měsíčně chodit něco hlásit, tak se mýlíte. Vzali jste ho na školu - a prospěli jste tím hlavně sobě. Pro mne to samozřejmě znamená o jeden důvod ke stížnostem míň, ale jináč můj vztah ke všemu zůstává stejný… “ Dál se mi nechce o tom psát.

Cestou domů koupil jsem kuře, upekl je, psal chvíli a pak jel na schůzku s profesorem Rafto,

kterou jsme si domluvili toho odpoledne, co si v naší kuchyni otevřel informační telefonní ústřednu o svých pražských plánech. Čekal mě ve sluncem zalité ulici před hotelem Ametyst, zdaleka na mě mával oběma pažema volaje, že jsem hodný: „Nice of you, Ludvik! “ Byl bez košile bez trička, bleďoučká severská hruď kochala se naším jižanským sluncem. Objal mě se slovy: „What a lovely day! Let us have a drink,“ to je krásný den, napijme se něčeho, vedl mě do hotelové haly, kde se vpravo vlevo zdravil s personálem, který mu odpovídal opravdickými úsměvy. „Marvelous people here! Skvělí lidé, a nikdo z nich nesouhlasí s poměry! Všichni očividně čekají na změny! “ radoval se, když jsme usedali v jídelně. Přišel ochotný, skutečně velice milý mladý číšník a ptal se nás: „What do you wish?“ Profesor Rafto řekl: „Ludvik, what wine will you have?“ Když už, tedy přál jsem si suché Martini. „Martini secco, signor! “ přeložil číšníkovi, „parlate italiano?“ Sám si ale poručil sklenici džůsu „a big one! “ - zdůraznil rozpřažením dlaní na výšku. Pak jsme měli omeletu, potom kávu a dort, pak přišel účet, podivuhodně přesný - 52,50 Kčs. Profesor Rafto z Bergenu jej vesele studoval a hlasitě chválil, vysázel na podnos padesát dvě padesát a oběma rukama srdečně mával odcházejícímu vrchnímu. „What a decent man, really, opravdu slušný

člověk," pochválil ho ještě, přestože byl už z doslechu.

Potom jsme přistoupili k věci. „Ludvik, tell me, what help can we tfive to you." Profesor Rafto chtěl vědět, jak nám můžou pomoci. Řekl jsem první, co mi napadlo: „First, take more care of yourself, starejte so předně líp o sebe." Zvážněl, yes, it can be serious, nevertheless, what can Norwegian intellectuals do for your country, ano může to být vážné, přesto však, co mohou norští intelektuálové udělat pro naši zemi?

Byl jsem až zkopmělý z toho, jak jsem v průběhu posledních let ztratil představu o tom, co lze rozumně a úspěšně očekávat od ciziny. Připadal jsem si jako cestující, který usnul ve vlaku, teď ho někdo naléhavě budí a ptá se, kam jede. Nechápal jsem. Nevěděl jsem nic, a podrobně jsem to profesoru Raftovi, příteli našemu krásnému, popsal.

Pondělí 3. září 1979

Řekl jsem ráno Janovi: „Když mě bude volat Vídeň, výjimečně telefon používám." Podivil se: „On už tam dorazil profesor Rafto?"

„Ale žádný Rafto, Helena!" Seděli jsme, pili čaj, nad námi poletovali ptáci. Když telefon zazvonil, Janek se zvedl a odešel.

„Jak se máš?" zeptal jsem se. „Myslím," řekla,

„že už mi to začíná docházet. Ono totiž je to klamné: vypadá to tu skoro stejně, volat ti můžu…“

„Cos dělala v neděli?“ Dostala zakázku, zařizuje komusi malý krám. Stálou adresu ještě nemá, můj dopis nedostala a svůj žádný nenapsala, protože nemá čas, místo a svobodu. Zeptal jsem se: „Jak se máš tělesně?“

Když zavěsila, uvažoval jsem, jak bych jednal já, kdyby si někdo dal ode mne zařídit krám. Obešel bych pár krámů stejného typu, abych viděl, co je zvyk a standard, a potom dělal tak, aby můj zákazník byl spokojen, že dostal, co je v tom oboru obvyklé, plus něco malého extra. Představoval jsem si, nevím proč, že jde o kloboučnictví nebo prádlo. Vtom zavolala znovu: „Promiň, to jsem ještě já, připadá mi, že ten náš hovor nebyl v pořádku, chtěla bych, aby ten den měl lepší začátek.“

„Už ho má, když voláš znovu,“ řekl jsem velice rád. „Prosím tě, jaký je to krám, co máš zařizovat?“

„Takové potřeby pro švadlenky.“

„Aha. A čteš něco?“

„Ještě nám nedošly věci.“

„Kdybys přišla na nějakou maličkost, už teď, kterou odsuď potřebuješ, řekni, pošlu ti ji.“

„Ne, nepotřebuju, krom jedné velké.“

Je to jakýsi nesmysl. Tak vážná věc se stala, a

takové nicotnosti si říkáme. Celý patos neštěstí se takto zkazí, neštěstí samo vybledne, „vypadá to tam skoro stejně“, volat mi může, ona to rozchodí jako lehkou nemoc. Jsem ztracen! Šel jsem psát, venku zvlhly střechy, napadlo mi zalít rostliny. Odpoledne jsem vyrazil do města. S vědomím, že dopis, který čekám, nebyl ještě ani napsán, otevřel jsem schránku. Byla tam zpráva od Milana Uhdeho z Brna, že Jan Trefulka dostal druhý malý infarkt. To je také alternativa všeho. Divím se, že já jsem pořád zdravý jak blb. Však počkejme!

Bylo teplo, obloha šedá, občas popršelo, čistě a teple. Ulice jsou zas plné aut, je září, a tramvaje jsou nabité. Uvažoval jsem, že zajedu pro svázané knihy, co mi zbývá, ale je jich moc, musel bych s nimi hned domů, ale tam se mi nechce. Co s tím telefonem. Vystoupil jsem z tramvaje za Švermovým mostem, postál před aeroliniemi a díval se chvíli skrze sklo, jak si lidé kupují kamsi letenky. Neměl jsem žádný nápad, leda jet do Brna za Trefulkou. Šel jsem dál, díval se na všední věci za výlohami, to všecko znám, ani jediná zajímavost, schůzku nemám žádnou, Zdena není v Praze. V Polsku prý založili opoziční stranu. Kdyby se to stalo tady, nechci u ničeho být, nemám v této chvíli sílu na státní převrat, přijďte jindy. Telefon je samozřejmě báječná humánní věc, ale už tuším jeho záludnost:

zavoláš, řekneš něco, to nejtěžší či nejlepší stejně nemůžeš, vroucnost vzpomínky je otřena, nedosažitelnost zůstává. Je to pomůcka k odvykání, už to vidím, já volat nebudu. Šel jsem dál, a minuv turistickou kancelář, dostal jsem nápad, vrátil se a koupil poukaz na týdenní pobyt na Šumavě pro dvě osoby za tisíc dvě stě korun. Bylo to vybaveno v deseti minutách, lehce jako cesta z Rakouska do Německa, odtud do Belgie a přes Francii do Španělska, nebylo k tomu třeba ničeho než rozhodnutí, kráčel jsem dál a zkoprněle si v chůzi četl podrobně poukaz na týdenní pobyt v říjnu na Šumavě pro dvě osoby.

Nemohl jsem si vzpomenout, co bych ještě mohl důležitého vyřídit. Nutně potřebuju jedině simé svíčky do sklepa, je však ještě opačná možnost: zajít do Rudolfina a koupit abonentní vstupenky na cyklus komorních koncertů na zimu. Udělal jsem to. Jda Celetnou ulicí zastavil jsem se u Klémy Lukeše, ten však ještě nepřibyl do Prahy z venkovského sídla. V prodejně Les a lov měli inventuru. Okolo obchodu s rýsovacími potřebami mohl jsem projít netečně: kovové pravítko na řezání papíru, které nikdy nemají, slíbila mi poslat Helena. Pomalu šel jsem, spíš pěšky plul, přes Staroměstské náměstí, Jež nebylo bílé letním žárem, ale šedé. Rozhlížel jsem se, nikdo si mě nevšímal a taky tam nikdo nebyl pro mě, díval jsem se na domy a na lidi, neměl

jsem ani žízeň, ani hlad. Karlův most byl zas jak teplá ohrádka, řeka šikmo přeškrtnutá jezem voněla vodou, voda sálala z teplých mračen, jimiž obloha byla napěchována, ale bylo pod nimi bezpečno, mraky pevně visely v tepelné i statické rovnováze, ženy chodily v blůzkách s viditelnými ňadry, muži s nekrytými fotoaparáty, jen pouliční malíř skládal v panice obchod. Pohlédl jsem na věž ho střílnami, nebyl tam už nikdo. Na přání p.P. škrtám v březnu 1980 větu, že rohové okno v domě za mostem bylo otevřeno, záclona odhrnuta: prázdný černý obdélník. Pak přijde květinářství, gramofonové desky, parfumerie, obchůdek s grafikou a tisky, pekárna ručního pečiva s vůněmi až na chodník, lahůdkářství s vínem tokajským i šampaňským, a náměstí. Náměstí, to je sál.

Ulicí Sněmovní a Thunovskou vystoupil jsem po schodech na Hrad, kde jsem si sedl na obrubu zdi, zády k městu a díval se na okna Pavlova bytu, nechápaje dodatečně, proč jsem tam nechodil častěji, když zvali. Na petřínské stráni první žluté stromy připomněly mi, Jak jsme s přáteli odbývali kdysi pracovní schůzku pod hrušní a jedli hrušky, tam. Reflektory slunečního svitu jely po Praze a rozžíhaly zlato na špičkách věží. Den jak malovaný, počasí jde mi zas na ruku jak posledně.

Prošel jsem náměstím a Karel Kosík otevřel

mi hbitě. Hned mě začal lákat nahoru, kde prý má tři Mexikánce. Vzpíral jsem se, ale pak šel. Mexičani, z toho jedna žena indiánského původu, přišli, aby od Karla dostali předmluvu k jakési filozofické knize. Smál jsem se jim, že nedostanou nic, a Karel se skutečně přidal na mou stranu. Jeden z hostů mluvil výborně česky, má českou manželku, studoval v Praze. To mi umožnilo, abych se zeptal ženy indiánského původu na své staré známé: Indiány kmene Yaqui. - Když se řekne Mexiko, myslí se automaticky na Aztéky, ale ti mě nikdy nezajímali, protože měli instituce a hodnosti v podstatě stejné jako my Valaši, což mě nudilo a nikdy jsem si nepřál být ničím u Aztéků. Ale byl jsem velice rád náčelníkem kmene Yaqui, který žil divoce v horách na pacifickém pobřeží. Co je s nimi?

„Yaquiové?“ ožila Indiánka. „Ti dodnes žijí v horách vzdáleni civilizace i centrální státní moci, nerozumějí dokonce Španělsky, nepřijali bělošské instituce, mají vlastní řád, v mnohém ohledu velmi demokratický, nechtějí spolupracovat a jsou s nimi potíže.“

Řekl jsem, že to rád slyším, a brzo jsem se rozloučil.

Úterý 4. září 1979

Ráno vždycky čtu, co jsem napsal v noci. Tak

poznám, jestli je to dobré. Ale moc na tom už nikdy neměním, smazal bych kolísavost nálady, energie, rytmu a pravdy. Vešel Janek a povídá: „Je nastolena snídaně.“ Snídali jsme a dívali se na ptáky. Kateřina se koupala a smáčela si peří tak, že nemůže vzlétnout, běhá jen po zemi jak myš. Filip se po koupeli větrá a osušuje v pruhu sluneční záře padající na střechu klece. Janek má pár dní volno před odjezdem na soustředění prvních ročníků. Loučí se v dílně s dělníky, chce jim ještě dopravit bednu jablek z naší zahrady. Je spokojený, jak ruce soudruhů ovoce vždycky brzy rozchvátí. Na letní průsvitné jablko navázalo plynule croncelské.

Crnkl jednou telefon, a bude-li za chvíli zvonit dlouze, bude to Helena. „Dobrý den, jak se máš?“ řekla. Janek se vzdálil. „Dobře, ale v této vteřině se to prudce zlepšilo,“ odpověděl jsem. „Budu tentokrát stručná. Dopis od tebe je už na světě, mám si pro něj přijít.“

„Jak je ti?“

„Včera jsme byli v divadle na té Pavlově hře. Pak jsme někde dost dlouho seděli, takže jsem trochu podražená.“

„Řekni mi: zapálila sis, že.“

„Ano.“ Nesmyslné horko zaplavilo mi hlavu, ale proč! Co myslíš, chlapče, vždyť jsi to věděl, proč ta panika. A přece jsem musel bědovat: já to říkal, panebože! „Jsi tam?“ promluvil jsem

násilím. „Ano… promiň, ale mě teď polilo úplně vedro z toho.“

„Mě taky, Heleno. Ale proč?“

„No přeci, z nedorozumění strašnýho! Že tu může vzniknout nedorozumění! To co jsem řekla, neznamenalo nic jiného než právě to.“

„Ano, Heleno, já ti věřím, já jsem jenom

Eda nás překvapila zprávou, že v Turecku je to ještě horší než u nás.
(str. 297)

propadl panice ze strachu. Tak začínáme znovu od začátku, ano?“

„Tak jo, to je dobře, Ludvíku-Ludvíku… Odpusť, někdo se sem už dobejvá.“

„Jenom slovo: jaký byl včera Pavel?“

„Velice dobrý, tak promiň… “

Napsal jsem dopis Brňákům, že tu není nic nového. Dále kondolenci rodině Stanislava Budína. Udělal jsem několik balíčků a s nadsazenou cenou je odeslal. Dal jsem si do pořádku peníze, koupil květiny na večer a rozdělal si čerstvou vývojku a ustalovač: jedeme v sobotu s Kosíkovými do Tasova za Demlem, a já ještě neudělal fotografie z naší cesty do Kraslic. Mám se dobře, cítím se špatně. Nečekal jsem to. V této náladě podařilo se mi dnes dopoledne správně napsat článek, s kterým jsem nemohl hnout dva měsíce. Chtělo to asi právě ten předimenzovaný stesk, jenž mou blbost přiomráčil až k moudrosti. Myslím taky na Trefulku, který musí myslet na smrt a na psaní.

Kdyby se mi tak podařilo objevit a popsat, na čem jsou to založeny slovácké pěsničky, že mají pro všechny situace notu i slovo! Nejpodivnější je, že jak se ztrácejí z života skutečnosti jako travička, kosa, voda, jalovec, chodník, dostávají v písničkách poetičtější, až magický význam, ty písně jsou čím dál hlubší, ale i výlučnější, takže jednou se z nich může stát chrámové písmo, lůze

nečitelné. Žasnu, a někdy musím zpěvník zaklapnout, nebo bych se zbláznil. Někdy bych rád někomu zpíval, je ve mně taková předvádivost, ale je to moc choulostivá věc, tomu se dá povolit jenom výjimečně a mezi sobě rovnými. Ty písně nejsou pro nové lidi. Upřímně jsme si zazpívali jednou před lety s Janem Trefulkou a Milanem Uhdem, jindy, častěji, s Ladou Vaculkou, který umřel. Myslím, že bych mohl být dobrým zpěvákem: „Myselko má, mysel, kady mně ty chodíš.“ Dřív jsme zpívali s Madlou, hodně. A ještě i teď, dvakrát třikrát do roka.

Večer jsem vzal kytku a jel k Edě Kriseové, která mi hodila do schránky pozvání. Myslel jsem, že něco oslavuje, narozeniny, nebo že jí vyšla v zahraničí knížka už. Ale ona jenom přijela z dovolené v Turecku, kde má přítelkyni lékařku, rozuměl jsem Turkyni. Je to asi Edin poslední výlet, až jí vyjde v Německu knížka, nebude smět nikam. Byl tam Jiří Gruša a Ivan, Saša není v Praze. Eda nás překvapila zprávou, že v Turecku je to ještě horší než u nás. Nevím, zda mínila po stránce hospodářské, nedával jsem v té chvíli pozor. Islám pochválila jako příjemné náboženství, a to rozzuřilo Jiřího: „Islám - to je přeci marxismus šestého století!“ Mně je to jedno. Jiří nad sebou při každé příležitosti mává třapatou katolickou korouhví, brokátovou, vyšívanou, nejraději má na ní vyšitu Panenku

Marii, z mužů pak sv. Václava. Katolictví, říká, nejlíp zabudovalo ženu do věrouky, žena v katolickém náboženství má zásluhu na tom, že stupnice hříchů je podrobně propracována, po rozkoši hříchu následuje slast pokání a požitek z totálního rozhřešení. Ďábel je strašný, ale kdo se mu trochu věnuje, může s ním vyjít. Bůh je otevřený a přístupný. Katolictví udělalo Evropu, čím byla za své slávy. „Ale oni teď říkají," pravila Eda, „teda slyšela jsem, že Bůh je pro všechna náboženství tentýž a Mohamed je jeden z jeho proroků."

„Mohamed že je prorok?" zařval Jiří. A řekl, co je u něj Mohamed, jenže si na to nemůžu teď vzpomenout, přemýšlím, co by tak o něm mohl říct, a vím skoro jistě, že by o něm mohl říct, že do Arábie přijel v zaletovaném velbloudu. Ivan pravil, že Korán je zprasená knížka. „Jak nemožně zkazili přeci ten příběh o Josefovi!" Já taky mám někde Kur'an, nemůžu ho ale najít. Edě slušely šaty.

Baví mě pozorovat, jak je Jiří od doby, co mu vyšel „Dotazník" a co absolvoval základní kurs čs. vězeňství, společensky sebejistý. Na člověka, který by ho dřív neznal a vnímal ho prvně, může působit až nafoukaně, ale je to hra a divadlo a nutný švunk, má-li psát. Vyprávěl nám příhody svého rozepsaného hrdiny, jakéhosi dr. Kokeše, a dost jsme se nasmáli. Ivan na mě dorážel, co se

mnou je, hned jsem se mu zdál přepadlý, hned smutný, a já jsem se podivil, že z člověka opravdu trčí vycpávka jak z natrženého medvěda, zřejmě. Seděl jsem jenom a pozoroval je. Je to všecko klukovství, trochu jak jsme měli u Baťů ve Zlíně na internátě. Ivan něco píše a líbí se mu to, ale jemu se vždycky líbí, co právě píše. Vykládal o Sašovi, jak ho poznal a jak mu Saša při dlouhých procházkách vždycky líčil svá zamýšlená témata do takových detailů, půvabných, že Ivan cítil o sobě nejistotu. „Ale pak vždycky napsal něco jiného," řekl Ivan. Já jsem řekl: „Až bude na smrtelné posteli, může pronést dobrou větu: Napsal jsem něco úplně jiného." Všichni se chechtali, krom Saši, který není v Praze, a Jiří se choulil slastí, co všecko se jeho dru Kokešovi ještě stane. Edina dvě děvčátka přišla nám říct dobrou noc. Ivan občas vstal a prošel se po pokoji a mnul si ruce jak židovský obchodníček. Čajem zapíjel Aristochol, který proti mně významně pozvedl a zatřepal jím. Srozuměné jsem pokývl. Snažil se mě vyprovokovat, abych řekl něco o tom, co píšu já. Jirka mávl zasvěceně rukou a mrkl na mne, jako že on to ví, ovšem neprozradí mě. Eda se zasmála úplně nahlas, protože pochopila, že Jiří neví nic, zatímco ona něco ví, neboť něco jsem jí toho večera na mikulášských schodech přeci jen řekl. Ivan pochopil, o čem je všecka tato mimika, a usmál se nad sebou velice spokojeně:

„Neprozradila mi nic, ale dlužno říci, že já jsem nenaléhal.“

Já můžu říct, že tedy píšu, co chci. Teď i vždycky. Ale tento popis večera podávám v hrozné ospalosti a v únavě až euforické. Nevím, zda snese světlo příštího rána. Nazdar.

Čtvrtek 6. září 1979

Vešel jsem do domu a zazvonil. Paní Knihařka byla připravena, zavedl jsem ji k autu. „Teď si říkejte kam,“ pravil jsem. „Jeďte na Jílové,“ řekla. Když jsme se vymotali z města, s úlevou se zeptala: „Můžu si zapálit?“ Držíc pak cigaretu před ústy, celou cestu, řekla: „Kde by mi napadlo, že vy si to zapamatujete - ocúny!“

„Musím, když to řeknu. A krom toho, hodí se mi to.“ Zeptala se: „Hm?“ Odpověděl jsem: „Do situace a nálady.“ Dlouho nic, pak řekla: „Tak prima, no.“

Šli jsme borovým lesem, v kterém byla skryta chatová kolonie, alurá, dřevěná. Některé stavby měly bizarní tvar, inspirovaný předválečným Divokým západem. Teď po létě všecky sruby, ploty, kůlničky a záchody byly natřeny a napuštěny barvami, okenice uzamčeny, sud na vodu řetězem přivázán k borovici. Okolo nás praskal suchý les.

Měla na sobě černé kalhoty, boty do lesa,

světle zelenou blůzku přes boky, tmavé vlasy sepjaty vzadu širokou, stejně zelenou sponou. Zastavila se konečně u objektu obrostlého divoce ostružiním. Zpuchřelý sloupek branky držel drátem za kmen břízy. Plotek zanikal v kopřivách. Dřevěné schůdky k verandičce prolomeny. Okna i dveře zatlučeny, neobyvatelně. Vyndala cigaretu, zapálila si. Stála, dívala se lhostejně. Poodešel jsem. Udělala pár kroků, nahlédla za chatu, postála a přišla ke mně. „Kdy jste tu byla naposledy?“ zeptal jsem se. Hleděla do země a počítala: „Holce je čtrnáct... před dvanácti lety.“ Čekal jsem, nechtěje určovat, kdy se pohneme z místa. Kývla hlavou do kopce, vyšla a já pár kroků za ní. Zastavila se, nevydržela nechat bez vysvětlení, co jsem viděl. Řekla: „Proto se soudil, aby to takhle nechal shnít.“

Uhnula z cesty a křovím prorazili jsme na louku. Svažovala se směrem, kde nad zuby kopců stálo ostré slunko v západu. „Počkal byste na mě?“ řekla. Sedl jsem si na suchý drn zdvižený kořenem borovice. Pomalým krokem scházela loukou níž a níž, až mi zmizela za vlnou trav.

Uvědomil jsem si divoký zpěv tisíců kobylek a mezi větvemi stromu nad mou hlavou nehnuté mračno komárů, jež se po chvíli prudkým pohybem přemístilo o kus dál, kde pokračovalo v stání.

Vrátila se za půl hodiny krajem lesa shora.

Měla klidnou, nehnulou tvář, jež jako by se od té, s níž sem přišla, lišila: byla triumfálně povzbuzena. V dlani volně držela nahý trs bleděfialových kvítků, opřela dlaň o zelenou látku pod svými ňadry, oddělila opatrně část a skoro s úsměvem řekla: „Utrhla jsem taky pro vás."

Jeli jsme zpátky.

Pátek 7. září 1979

Než pustím slečnu na jeviště, musím se přesvědčit, že svou recitaci opravdu umí. V malé zadní místnosti, mezi bednami, balíky a srolovanými koberci říkám jí, ať spustí, a poslouchám se založenýma rukama, opíraje se o roh zatlučené bedny. Slečnu neznám, její básničku také ne, autora nepoznávám a ona jeho jméno nepřednesla. Recituje monotónně, a na to mám právě dbát: žádný patos, žádné dojetí, pěkně klidně to odříkat. Slečna má velmi přesnou artikulaci, její ústa však se pohybují civilně, jak v hovoru, ne jak na divadle. Hledí přese mne do neurčitá, ruce volně spuštěny, na sobě má bílou halenku a tmavomodrou sukni. Najednou dojde k jakési poruše: prsty pravé svěšené ruky uchopí šev sukně, nervózně jej mnou a recitátorka jakoby z cizí vůle najednou dva verše polozazpívá, hlasem přiškrceným, takže melodie je skoro nezřetelná:

český hlahol české zpěvy
nebudu víc v duši sát…

Okamžitě se vrátí ke svému správnému textu i přednesu a vzadu za bednami zazní tlumený smích sálu, smích jako při roztomilé chybě děcka, jemuž všichni přejí úspěch. Dál recitátorku už nesleduju, protože se úporně snažím vzpomenout si, odkud ty dva verše pocházejí, nemůžu na to přijít, ale už se mi cosi noří, a už se také vzbouzím. Překvapeně poznávám, že mi to brečí, ačkoli věcně, bez patosu a dojetí recituju, tedy pravím: Zasviť mi ty slunko zlaté na poslední z vlasti krok… Jsem vzhůru a mám zlost.

Dopoledne jsem psal, venku svítilo slunko (zlaté), liboval jsem si klid, ale už musel kdosi zazvonit u dveří, nejlepší zprávy jsou žádné zprávy, s obavou šel jsem otevřít. Byla to však Mirka Rektorisová, kterou jsem na omluvu až objal, mohla se tomu podivit. Celé léto je venku na zahradě, kde se stará pořád o nějaká vnoučata. „Nelekej se," řekla, „nesu dobré zprávy: máme dva nové státy - Kiribati a Redonda." Pozval jsem ji dál a nabídl jí kávu a gauloisky: „To ti dovezla Izabela."

„I namoutě neřikej!" podivila se, hned otevřela krabičku, zapálila si a řekla: „Povídej, jak se vede vnoučeti! "

„Žádné není, zatím.“

„Čili byl to omil.“

„Nebyl to omyl, nýbrž se nedožilo narození.“

„A ťakra, chudinka malá! Nezbývá nám, než doufat.“

Položil jsem na stůl list papíru a vyřizovali jsme si písemně své pracovní záležitosti. „Že bych se netěšila už zpátky do Prahy, to tedy ne,“ pravila, takže jsem věru nevěděl, zda se těší nebo ne. „Ale na druhé straně,“ pokračovala, „už těch radostí bylo dost. Ta větší z obou se jmenuje Klárinka, říká se jí Krávinka. Ta ve své bystrosti je více na stromě než kdekoli jinde. Na to já, hochu milej, nemám už nervy. Já byla naučená mít mužský a na těch jsem poznala, kdy chtějí na prdel. Ale tohle? Holky? Najednou ona brečí: jářku proč. Nic. Až za dlouho z ní vylezlo, že ta druhá dostala čajíček do většího hrnku. Přitom čaje - co hrdlo ráčí. Napadlo by ti to?“

„Chceš mi teda říct, žes neudělala za celé léto nic?“

„K tomu mířím, ale zdá se, žes to pochopil sám.“

„No a musíš je pořád mít u sebe?“ zeptal jsem se. „Já bych nemusela, ale vylož to Krávince, když ona si mě tak oblíbila! Prej: Já chci bejt u babičky, ona říká prdel prdel! - A přitom já to nikdy před ní neřikám.“

„To ona ti asi čte myšlenky,“ řekl jsem.

Když Mirka odešla, umyl jsem hrnky, vyčistil popelník a zničil papír, na němž jsme si psali. Oblékl jsem se a šel do Slávie. Ale bylo brzo, prošel jsem se tedy ještě Národní třídou tam a zpátky. Díval jsem se po lidech. Jedna strana ulice byla v slunci (zlatém), druhá ve stínu. Nepotkal jsem nikoho. Nevím, co dál udělám, cítím se provizorně. Mám chuť zmizet. Přecházím křižovatku, sám, a hněv, který se najednou ve mně budí, ani nemám kam zaměřit, stojím znovu jenom sám před sebou. Všecko bylo, nebude už nic.

U stolu ve Slávii seděl samojediný profesor Černý. Když jsem se přiblížil na dohled jeho lepšího oka, pozvedl na pozdrav ruku. „Dobrý den, pane profesore," pravil jsem.

„Co víte nového?" zeptal se.

„Já nic. A vy?"

„To jste slyšel, že Vaškovi nabídli odjezd na Broadway?"

„Kdo?"

„Bylo řečeno: zástupce ministerstva zahraničí." „Tak to byl zase zástupce ministerstva vnitra, jenže v převleku," řekl jsem. „No přirozeně," souhlasil profesor Černý a pokračoval: „Však to odmítl, dokud nebude prý vyřízen ten proces a dokud budou ve vězení ti ostatní."

„To řekl dobře," pravil jsem. Profesor Černý

se jistě usmál a řekl: „Čekal jste snad něco jiného?“ Byl to neobyčejně dobrý posudek, bylo to vlastně poprvé, co jsem ho slyšel vyjádřit se o někom tak pádně kladně. Když jsem mu řekl, že umřel Budín, pravil: „No.“

Zeptal jsem se: „Kouříte gauloisky?“

„Jakpak ne!“ odpověděl a vstrčil krabičku, kterou jsem mu podal, do kapsy. Ještě jsem měl jednu pro Hiršala, ale ten nepřišel. Přišel dr. Danisz, stále bez zaměstnání, potom Kabeš, Trinkewitz a překladatel Vohryzek. Ten pravil: „Měl jsem schůzku s profesorem Rafto v hotelu Ametyst hned po tobě. Když jsem vyšel na ulici, předjelo mě policejní auto a legitimovali mě. Tebe ne?“

„Ne, mě znají zpaměti,“ řekl jsem. Potom prý profesora Rafta zadrželi a po třech hodinách vyprovodili do vlaku směrem severním. Tím skončila jeho vysoká mise. Neměl telefonovat. Kde si myslí že je?

Jinak nevím, o co šlo ve Slávii. Kolář prý si chce pobyt v Berlíně prodloužit o půl roku. Díval jsem se širokými okny na Hradčany za řekou. Nechtělo se mi ani jít domů, ani tu sedět. Když jsem odcházel, profesor Černý pravil: „No děte. Stejně nám tu nejste nic platnej. Vypadáte dneska,“ postřehl svým lepším okem, „jako by vám ulítly včely.“

Úterý 11. září 1979

Češu jablka: nahoru, dolů, nahoru, dolů… Třídím je podle velikosti a kvality, i když není proč. Nahnilá odhazuju do kbelíku, ale z každého aspoň ukousnu, protože jabloň se dívá. Croncelská je zřejmě na vrcholu ženský rozpřažené plodnosti: tak veliké a čisté plody ještě neměla. Mohl bych s ní na výstavu. Stromy jsem začal ošetřovat tím nejmodemějším způsobem: nijak. Žádný postřik, a motýlky obaleče celý rok zašlapávám, jak mi při ranním kosení malátně vzlétají zpod nohou. Nevím, a vždycky o tom uvažuju, koho postihuju víc: zda samečky či samičky. Prořezávání minimální: musím se konečně dovědět, po jaké figuře strom touží. Letos jsem dokonce ani nehnojil: vědecky to nikdy dělat nebudu, a když nevím, kolik čeho v půdě je a každoročně zůstává, tak ať si doberou zbytky čili vylížou misky, nebo ať pocítí občerstvující hlad, pro jednou. Krom toho je strom též pohlaví mužského: ať tedy vydá všecko své semení a zažije bolestivé uspokojení náhle až na dno vyprázdněného míšku. Potom spát, a spát. Nic nevědět, až do nových, zaručeně příznivých jarních zpráv.

Místní rozhlas začíná vyhrávat trampskou písničku, kterou jsem neslyšel snad dvacet let:

Kamaráde co děláš, že nechodíš mezi nás... Madla drhne na slunci kartáčem ve vodě se sodou lísky a rozestavuje je po trávníku. Je jich hodně, to bych nechtěl dělat. A chystá si do sklenic švestky na zavaření, to bych taky nechtěl dělat. Vlastně mě přestává bavit i to česání, jablek je už moc. Co bych teď chtěl vlastně dělat? Spát a spát až do zaručeně příznivých jarních zpráv. Dneska se mi zdálo, že jsem s neznámými kluky hrál na plíženou ve stepním vlnitém terénu. Házeli jsme po sobě kamením. Život je krátký. V tom zbytku už nestojí za to něco měnit nebo začínat něco nového. Léto připadá mi letos velice dlouhé! Co mi asi poví vědoucí Pavel Kohout, a co já mu odseknu, až se má to být koncem tohoto měsíce — vrátí z Vídně? Ella Horáková mi z téhož města poslala lístek s jednou větou: Je to tady skoro jako v Praze. Zajímavé: tady to není skoro jako ve Vídni.

Madla se mě přišla zeptat jednou, jestli je mi smutno, a dvakrát, zda ji mám trochu rád. Odpověď na obě otázky je samozřejmá a pravdivá.

Ona každou práci dělá s chutí a velice pořádně. Do dvou dnů bude na místě, kde myje lísky, tráva vylouhovaná. Svět si láme hlavu, co

*Saša mu vždycky líčil svá zamyšlená témata do takových detailů, **půvabných**, že Ivan cítil o sobě nejistotu. (str. 298)*

můžou znamenat nové dva tisíce sovětských vojáků na Kubě. Američané to považují za hrozbu, já ne. Rusové říkají, že to nejsou žádné nové dva tisíce, ale že už tam byly, Američané si prohlížejí staré vybledlé fotky, jaktože je tedy neviděli dřív. Já myslím, že Rusové by mohli například vstoupit do Rumunska a ty dva tisíce vojáků z Kuby odvolat: účinek bude zaručený Američané se na ně s úlevou usmějí. Nebo něco podobného. Podle toho, jak vládnu štaflemi, měřím svou tělesnou kondici: někdy s nimi mávám lehce, jindy mi dělají bolest kloubů. Teď jsou momentálně lehké, ale už brzy upadnu do choroby, jak jsem komusi slíbil.

V sobotu a v neděli byli jsme s Kosíkovými na výletě, proto teď dva dny na zahradě napracováváme. Vyjeli jsme v sobotu v půl desáté, v poledne byli jsme ve Velkém Meziříčí. Tam nás čekal švagr Pepek ze Spešova, to je manžel Madliny sestry, ve svém okolí proslulý turistický průvodce-dobrovolník. Zavedl nás do Tasova, kde zřejmě nebyl prvně. Mluvili jsme s několika lidmi, kteří znali Demla u k nimž bychom se bez švagra nedostali. Viděli jsme Demlův dům. Karla Kosíka a Madlu to všecko moc zajímalo, mě míň. Jsem jakoby přituplý. Vnímal jsem docela citelně přítomnost zpustlou zahradu a lavičku pod lipou, kde s Demlem sedával Březina, krotkou srnu Zuzku, ale průnik

do minulosti, k Demlovi se mi nedařil, nelákal mě totiž ani. Zato jsem si několikrát šťastně pomyslil, jak je to krásné, že nemusím o této cestě psát nebo dokonce přivézt reportáž na páskách k vysílání. Bývala to hrůza! Hrůza. Ale rozhlas naučí člověka ptát se stručně a na hlavní věc. „Odpusťte," oslovil jsem správce Demlova domu i Demlovy „světlé památky", té z donucení, když v tom domě bydlí, „ale mně nejde dohromady Demlova příšerná hašteřivost k lidem a jeho cituplné výlevy k přírodě: jaký byl skutečně v osobním styku?" Správce se nám totiž prohlásil rovněž za Demlova příbuzného a přítele, ptal jsem se ho tedy právem. Ale odpověď jsem zapomněl. Co budu vysílat?

Z Tasova jeli jsme do nedalekého Jinošova, odkud Marie Rosa Junová, takový asi fracek, nadávala Demlovým jménem Karlu Čapkovi zlodějů. (Nebo odjinud? Ale nadávala pěkně!) Tady také Březina začínal svou učitelskou dráhu. Na hřbitově jsou dvě náhrobní plastlky od Bílka. Obcházeli jsme kostel, tu si nás povšiml a oslovil nás mírné kulhavý chlapík v slaměném klobouku a čistých, předvečerně vycházkových montérkách. Na dvoukolém vozíku tlačil děcko, které se studem před námi ohýbalo hlavičku až mezi nožičky. Byl to učitel v důchodu, měl ironické veselé oči a pomalou, zajímavě koulivou mluvu. Zamlada držel v rukou Březinovu třídní knihu a

jeho zápisy, a věděl, co drží. „Kázeň ve třídě neměl valnou," řekl s chápavým úsměvem, „a celý rok zpíval se žáky Přijde jaro přijde. Celý rok." To nás pobavilo, zvláště mě. V tom okamžiku se mi protrhla na chvíli přítomnost.

Večer se s námi švagr Pepek rozloučil, poskytnuv nám na příští den mnoho doporučení a rad, z nichž my jsme poslechli jen jedinou: zastavili jsme se v Jihlavě v galerii. Galerie je v renesančním domě, který zvenčí vypadá fádně, uvnitř však je podnikavě členěný místnosti jsou v rozličné úrovni, útulně obytné schodiště nesou půvabné štíhlé sloupy. Obrazy: Špála, Čapek, Fila, Medek, John, Matal... ale mě stejně v mé náladě nejvíc zaujal zase Chitussi, Mánesové, Slavíček, Preissler... bože to píšu povrchnosti! Je noc.

Od mojí myšlenky odpoutej zemskou tíž,
ať světla rychlostí prostorem šlehá v let,
nad moří zelenou a křišťálovou říš,
v hloub sopek vyhaslých i v země žhavý střed;
v noc věčnou propastí ať bleskem zaletím,
kde z zřídel ohnivých se žhavý tryská var,
do jeskyň plačících, jichž slzy staletím
v sen tuhnou kamenný pod baldachýnů tvar.

(Otakar Březina: Modlitba večerní, 1895)

Středa 12. září 1979

Dva dny v Dobřichovicích zas velice utekly. Jsme zase v Praze. Mám tu práce, že nevím, co dřív. Slezl jsem se stromu (dnes odpoledne) a šel si pro další lísky. Madla mluvila s paní Rohlenovou, která stála na vrchním schodu svého sporného skleníku, a odtud řečnila. Nemínil jsem si jich všímat, ale ona mě oslovila: „Měla jsem od něho básničku, krátkou, pane Vaculíku."

„To nevadí," řekl jsem. „Ale neptáte se, od koho od Thákura. Jestli si vzpomenu, řeknu vám ji."

„Ale já nechci, paní Rohlenová. Na kolik let byl tenkrát odsouzen váš manžel?"

„Na doživotí." — „A kolik si odseděl?"

„Šest roků."

„To jde," řekl jsem. „A ta potvora," řekla paní Rohlenová, „kterou si vzal potom, mi odnesla i mé knížky s věnováním od autorů. Byla mezi nimi i ta, co je z ní ta básnička, pamatujete si přeci, že on Thákur byl v Praze."

„Samozřejmě," řekl jsem, ale pamatuju pendrek. „Počkejte, jak ono to bylo," hloubala si paní Rohlenová v hlavě, „aha:

lotos kvete
a vydává všecko, co má,
nechtěl by zůstati poupětem
ve věčné mlze zimní.

Dycky jsem přemýšlela, o čem tohlo může být, a tím jsem si to zapamatovala. A myslím, že jsem na to přišla. Pozdě, ale přece. Hádejte, o čem je ta básnička."

„To nevím. Musela byste mi ji říct znovu a pomalu."

„Tak dávejte pozor:

Lotos kvete
a vydává všechno, co má,
nechtěl by zůstati poupětem
ve věčné mlze zimní."

„To teda nevím," pravil jsem s pocitem, že někdo měl strach ze smrti, „to může být o všem možném."

„Kdepak. To může být Jenom o jednom."

„O čem," řekl jsem. „O ženské! Líbila se mu nějaká, a tímhle argumentem ji sváděl: ve věčné mlze zimní!" Řekl Jsem: „To je možné."

Čtvrtek 13. září 1979

Nachystal jsem si v koupelně věci, že budu dělat fotky pro „milí" spolužáky", na negativ mi však stříkla voda, musel jsem ho celý namočit a nechat sušit. V prašpatné náladě jsem tedy dělal jiné fotografie Arizonu z letošního jara, a dorazil jsem se. Objektiv kreslý (no prosím: kreslý!) moc měkce, všecko splývá, terén i porost, a na

dokumentárním papíře tím víc. Nechal jsem toho a šel do kuchyně, kdo Madla chystala zas jídla pro kluky na stavbu a nám do Dobřichovic, při televizi. Vysílali bulharskou prý detektivku, vešel jsem, a vtom hrdina sňal s uší sluchátka přijímačky, obrátil se k soudruhům a řekl: „Dostali sme príkaz pripraviť sa na všetko.“ Ihned jsem poznal, o čem to je, takový příkaz může vydat jedině nejgeniálnější blb světa. Duchaprítomné jsem odešel, a nevěděl, co dělat. Natočil jsem do stroje tento list papíru, napsal datum, a dál se mi nic nechtělo, tak jsem naň nenapsal ani řádek. Ano, to je pravda, protože toto píšu až druhého dne dopoledne.

A navíc ještě, včera večer, když Madla skončila své práce, přišla mi říct, že mě pozdravuje doktorka R., která prý mě pozdravuje tak často, že mi to Madla už ani nevyřizuje. Ale tentokrát to za vyřízení stálo, protože doktorka R. vyslovila zároveň zklamání nad tím, že telefonuju s Vídní. Smutně prý řekla: „Zajde na ženské.“ Dopálilo mě to velice. Jestli zajdu na ženské, tak na ty, co jsou tu, nikoli na ty, co jsou pryč. Než jsem se ale rozčilil, zeptal jsem se Madly schválně, co ona si o tom myslí. Chovala se k tomu zatím spíš s jakousi úsměvnou shovívavostí. Odpověděla: „Já přece vím, že v tomto jsi nejslabší!“ Řekl jsem, že jsem se tak rozhodl, protože nemám jinou možnost. Proč bych měl

sakra kvůli Státní bezpečnosti tak detailní kroutit svůj život! Je otázka, co je síla a co slabost, síla taky je zvolit si rozhodující výjimku ze schématu. Zvláštní, jak lidé nakonec spíš přijmou dogma, jež jim vyhovuje, než skutečně svobodné jednání. Co mě má doktorka R. co posuzovat? Tito příznivci a přátelé jsou balvan: ať nemáš nic, ale nás bys neměl zklamat!

Po mé prudké a samozřejmě šíleně neopatrné obraně tohoto rozhodnutí začala se mnou Madla úplně automaticky mluvit, jako bych s Vídní nikoli telefonoval, nýbrž spával. Přijal jsem to a hájil to tedy jako spávání, což ve skutečnosti také je. Říkala, že je jí to samozřejmě dávno jedno, musela se už vyrovnat s tím, kdo jsem a co jsem. Najednou mě chytl chladný hněv, nikoli na ni, ale vůbec: co já se už nazápasil s věcmi v sobě i v okolí, až k ochoření! Deset let mého nepsání, to je zápis o marném řešení neřešitelného, než se mi rozbřesklo, že když to nejde, tak to nejde! Všecko své beru za celek sebe, a čemu se to nelíbí, to ať ode mne odpadne. Já ale se už od ničeho odkrucovat nebudu.

Doktorka R. taky pravila, doplnila Madla, že na ženách jenom parazituju. Jakých ženách, kde jsou? Kolik si myslí, že jich bylo v mém životě? Míň než v životě většiny mužů, které znám; to ví Bůh a Madla. Zeptal jsem se jí: „A ty si o tom parazitování myslíš co?“ Odpověděla: „Myslím si,

že je to pravda.“

Rád bych měl nějakou svou vlastní díru, ale žádnou jsem si nepořídil. Nepomyslil jsem, že ji budu potřebovat.

Sobota 15. září 1979

Praha vysílá noční koncert, něco od Brittena. Venku fouká studený vítr, nebe je poseto velice chladnými hvězdami, chvějí se a Malým Magellanovým oblakem se prodírá, podle nových zpráv, jakási jiná galaxie, ovšem očima nevidím nic. Jenom slyším, jak vzduchem letí první listí. Myslím, že letos bude brzo zima.

Den byl slunečný, ale když jsem v poledne vyšel na ulici, zarazil mě ten chlad. Několik dní bolí mě hlava. Cestou ke Zbraslavi mě udivila jasná a přesná viditelnost obzorové čáry. Zapálil jsem ve sklepě sirné svíčky a vydal se na strom. Nevím, co dřív: panenské, čistecké, malináč…? Jednou přece už nebudu mít jistotu lézt po stromech. Také ořechům začíná praskat slupka. Ptáci zahradu jako by úplně opustili. Kde jsou? Bolí mě ucho.

Dočetl jsem „Klíční kůstku netopýra“ od Edy Kriseové, což je její nejstarší rukopis. Četl jsem ho už před lety, ale nepoznávám ho: líbí se mi mnohem víc, velice. Je to příběh dívky, která se chce zamilovat nakonec do kohokoli, jenže má na

to moc veliké nároky, nikdo ji nechce a nikomu se taková, jaká je, nehodí. Eda tu píše jazykem, který později buď opustila, nebo zmátla: je to samostatně existující řeč, jež skoro nepotřebuje přesný příběh. V pozdějších knížkách přichýlila se k funkčnímu jazyku, který slouží ději a názorům. Musím se jí zeptat, proč se takto obrátila. V knize se vyskytuje refrénová věta, několikrát se opakující, zpočátku bez souvislosti s textem, později se k ní text přibližuje, až ji nakonec naplní: „A ráno tě najdou mrtvou u potoka." Rozdíl mezi touto knihou a dalšími je zřetelný: tu mluví o sobě a prosí za sebe, v povídkách a v „Pompejance" mluví o jiných u soudí je. Je to cesta od básně z přetlaku touhy k profesionálnímu rozhodnutí psát o tom a pak o tom a ještě o tom.

Madla čte sborník dokumentů o osudech spisovatelů po tzv. vítězství dělnické třídy „Žaluji". Sestavil Antonín Kratochvil. Je zvyklá občas mi ze své četby kousek vnutit, což mě rozčiluje. Ale někdy je to to jediné, co se o některých knihách dovím. Teď mi musela číst o případu Zahradníčka, jenž ji vždycky tak dojímá. Četla mi odstavec o jeho návratu z vězení: jak ho doktoři postavili na nohy a byl už docela dobrý… najednou přestala číst, dívám se, ona pláče. Oči ji totiž skočily o dva řádky dopředu, kde Zahradníček umřel. Chtělo se mi brečet také, ani

nevím přesně proč.

„Těším se," pravila v autě cestou sem, „jak si budu vybírat lidi podle své chuti. Ty ani nevíš, protože léta nechodíš do zaměstnání, že dneska je největší utrpení a ponížení muset mluvit s lidmi, na které bys ani nepohlédl, a poslouchat je." Zeptal jsem se: „Jaké lidi si vybereš?"

„Z žen to bude Piranka... někdy možná Kylieska, určitě doktorka R., v malých dávkách Vlasta Kavanová."

„A z mužů?" „Pan Beneš, Spunar..." — „To jsem čekal. A nevadí ti, že tito muži si teď na tebe nevzpomenou?"

„Trochu vadí. Ale vím, že to je ze strachu před tebou nebo z nesouhlasu s tebou." No dobře, já to vím. „Budu se také víc věnovat tvým návštěvám," pokračovala, „na které teď nemívám čas. Například by mě zajímal profesor Černý, velice. Věděla bych, nač se ho zeptat, a zapsala bych si to vždycky." Uvažoval jsem o jejích úmyslech i sklonech, pak jsem řekl: „To bude hrozné. Nebudu mít před tebou nikdy soukromí. Nebudu mít ta bezpečná dopoledne."

„Ale neboj se pořád. Polovičku týdne budu v Dobřichovicích."

Včera jsem se zeptal Zdeny, jestli ji napadlo, že ji využívám. Neměl jsem chuť užít výrazu parazitovat. „Musela bych se strašně urazit, kdybych nevěděla, že taková otázka není z tvé

hlavy.“

„Ale odpověz.“

„Taková otázka se může někomu objevit jen v určité situaci. Já se v ní necítím.“

„Co když je to tím, že svou situaci ještě správně nevidíš? Jednou ji můžeš tak uvidět, a dodatečně vzneseš takový posudek proti celé minulosti.“

„Tobě něco je?“ řekla.

Kluci jsou zase oba volné dny na stavbě. Dělají vnitřní omítky, cítí se ve finiši. Zbudou vnitřní práce instalace, podlahy, obložení koupelny, kuchyně, fotokomory. Chyběla jim do pracovní sestavy jedna síla, byli myslím v pokušení sáhnout po mně, ale pak přemluvili jakéhosi kamaráda. Už minulý týden měl jsem jít, ale změnili program, a tento týden už mě volá zahrada. A tady v našem domě všecky práce stojí. Prolézal jsem dneska sklepy, jestli bych si tu nemohl zařídit nějaký nezávislý brloh. Snad by to šlo v dílně. Ale ten prach ze všeho, a podlahu prožírá houba.

Noční koncert skončil. Přetáčím na jakousi stanici, hrají tam staromódně sentimentálně na piáno, jak bych já chtěl umět hrát, a v pozadí jsou smyčce a bicí. Hlasatelova němčina je sametově intimní.

Pondělí 17. září 1979

Poslední dobou nedaří se mi udržet si vědomí snu. Dneska přeci měl jsem tak čistý sen, dokonce jsem si v něm pomyslil, že se mi bude dobře zapisovat, obudil jsem se, nic. Noci mám divné, spím jak v úkolu, to jest usínám ihned, abych už spal, a pak spěchám k ránu, vzbouzím se o hodinu dřív, než bylo ještě nedávno mým zvykem, jako bych měl nějaké řízení a bál se, že zaspím, pak vstanu, rychle se umyju, sklidím postel, v kuchyni rychle udělám eventuelní pořádek, roztřídím si věci na stole, nachystám aktovku, a to všecko rychle, jako by někdo měl přijít nebo jako bych se já měl někam dostavit, ale nikdo nepřichází a já nemám kam jít, neděje se nic. Když to pochopím, zas pomalu začnu roztahovat věci, a buďto si odnesu stroj do kuchyně, kde je tepleji a světleji, nebo zůstanu v pokoji, když chci být schovanější mezi svými knížkami, slovníky, obrazy a papíry. Já vlastně nikam nemusím, a až úplně uznám, že nemám ani koho čekat, nebudu ani otvírat a budu Kosík.

Až teď vidím, co jsem měl práce okolo fejetonů. Říkali mi, když jsem s nimi skončil, že to bude jejich konec. Zdála se mi to řeč hloupá, ale fejetony opravdu asi nejsou. Dávno jsem nedostal do ruky nějaký dokument Charty nebo informaci. Není nic, nebo jsem vypadl ze souvislosti? Jestli není nic, protože deset lidí je

zavřeno, má to znamenat, že v národě bylo přesně deset lidí?

Nevzal jsem Otku na projížďku po krajině, jak jsem jí kdysi slíbil. Nebyl čas, a nepohodli jsme se jaksi, skoro mlčky. Napřed si ode mne představovala jakousi větší politickou aktivitu, pak jsme se neshodli o Zdeně, pak zas myslela, že bych měl být činnější v tom, co se právě dělo. Ale já se tím, co se právě děje, neřídil nikdy moc, když jsem měl zrovna svou jinou práci. Otka, například, si o mně už asi v rozhlase udělala představu jako o jakémsi bojovníkovi, který podle dobře promyšleného plánu a ve spojení či aspoň v souběhu s jinými prosazuje

—

„Nesu dobré zprávy: máme dva nové státy – Kiribati a Redonda."
(str. 300)

svůj názor a pracovní styl. Až teď se dobírám vysvětlení toho nedorozumění mezi mnou a mnohými: Od doby, kdy jsem trochu dospěl, nic neprosazuju, s tím jsem skončil v „rušném domě“. Dva roky vojny potom daly mi příležitost promyslit i prakticky si vyzkoušet, jak se může svobodný a inteligentní člověk srovnat s rozkazy, donucováním a kázní: a byl jsem myslím dost dobrý voják, neměl jsem konflikty ani s veliteli, ani s kluky. Od té doby si myslím, že to jde a že to prostě člověk musí dovést!

Mám sklon nadřízené a vedoucí, dokonce i vládu, respektovat, zvlášť když uvážím, jací jsou lidi a jak zoufalý úkol je dobře je vést. Teprv špatná zkušenost staví mě do odporu, který jsem ochoten opustit při každém zlepšení shora. Není jiné míry správnosti věci než člověkův pocit, svědomitá zkušenost a trochu odhadu o možnostech. Zvlášť špatnou mírou jsou programy, stanovy, ideologické poučky a morální předpisy. Už nikdy nebudu, jestli dožiju, v žádné straně!

Svůj názor a pracovní styl jsem tedy neprosazoval, hodí se spíš říct, že jsem je předváděl. Ale jejich shoda s tím, co jiní prosazovali, vedla k tomu, že jsem k nim byl počítán. Lidé pak nechápali, proč jsem nebyl ochoten vyvodit ze shody s nimi další důsledky. Luděk Pachman to je ovšem případ až výstřední

skoro zuřil, když mě k ničemu nemohl získat. Já nepatřil, například, ani do ústředního výboru Svazu spisovatelů. Cítil jsem se tam jako žák, jehož si pro zajímavost pan učitel pozve do bytu.

Vstoupiv někam, pocítil jsem ihned a ze všeho nejnaléhavěji potřebu poohradit se vůči těm, co už tam byli. S takovou povahou nebyl bych udělal nic, neuplatnil se a nedosáhl ničeho, kdybych nebyl měl tak hromské štěstí na lidi: v rozhlase i v Literárkách. V rozhlase mi rozuměli, pomáhali mi a zachraňovali mě z průserů (dr. Ferdinand Smrčka, Dagmar Maxová, Josef Kleibl, Jarda Pour, Jiří Lederer…). Myslel jsem, že je to normální a všude běžné. Když jsem slyšel o tom, jak jsou lidé špatní, záludní, úplatní, jak všude rozhoduje protekce a klikaření, nevěděl jsem, o čem je řeč, já nic takového neviděl! Mně nikdo nezáviděl a já nikomu taky ne. Nevěděl jsem o žádném nepříteli. Já mám dobré vzpomínky dokonce na tehdejšího ředitele rozhlasu Karla Hoffmana, nynější sloup režimu. S tehdejším rozhlasovým cenzorem Smolíkem měli jsme vztah, v němž z obou stran byl lidský respekt.

Svoje tehdejší postavení přirovnal bych k postavení fyzikální částice na tenké hranici mezi dvěma opačně nabitými poli, z nichž jedno i druhé mohou ji okamžitě zrušit. Ale protože částice vnímá obě pole stejně citlivě, daří se jí

udržet se na té tenké dráze, po níž jako vystřelena silou obou polí letí vzhůru.

První signální zprávu o nepochopitelnosti mé dráhy dal mi jednou Karel Misař. Mně se stávaly příhody jako tato: jednoho dne odpoledne přijal jsem z rukou nevím už čích státní vyznamenání „Za vynikající práci“ a večer téhož dne vysílal se pořad, za který jsem po stranickém řízení byl poslán k polepšení do obuvnické továrny ve Zruči nad Sázavou, kde mě jako bývalého dělníka tamtéž přijali s důvěrou, nechali mě dělat závodní rozhlas, poznal jsem problémy továrny, a když jsem po měsíci odešel, odvysílal jsem pořad, který podle názoru továrny poškodil její zájmy a pověst v celé republice, proto si na mě stěžovala, a já vidím dodnes starého dr. Smrčku, toužícího už po troše klidu, jak se mnou solidárně sedí na stranickém výboru té fabriky a vysvětluje mé vysoké dobré úmysly, jež z pouhé továrny není možno objektivně posoudit, líp než bych je dovedl vysvětlit já. Cítil jsem se velice pokorně.

Karla Misaře měl jsem rád pro jeho absurdní humor a za knížku „U nás je klid“. Byl jsem s ním několikrát na reportáži a moc dobře jsme se bavili jízdou, krajinou i lidmi. Ale pro jakési soběneporozumění nedařilo se mu, aby jeho vtipný úsudek a trochu pošklebná životní filozofie dostaly se i do jeho pořadů. Když sestříhal, co přivezl, a měl k tomu napsat „průvoďák“, nešlo

mu to. Jednou mě požádal, abych si něco poslechl: pustil mi dvacetiminutový pásek prostříhaný blankem na dvacet nesouvislých výroků, a pak řekl: „Je to na hovno, viď!“ Bylo. Odněkud z žaludku zvedl se mu smích, jako bublina prošel jícnem, nadul mu tváře a tenoulince vysyčel sevřenými rty: ssss! „A ted si poslechni tohleto.“ Vyměnil kotouč a pustil mi, co vystříhal do odpadu: bylo to stejné! „Tak co by sis o tom myslil!“ Chechtali jsme se jak blázni.

Stát se to mně, nasadil bych svou jemně diverzní hlavu a vyřešil to způsobem, který se nabízel: tím naším smíchem. Oslovil bych ve vysílání bystřejší část tehdejšího „mládí republiky“ takto: Když se vás člověk zeptá, co v životě chcete, a rozdělí to na část k vysílání a část na zahození, co uslyší? Pustil bych jim z každé části ukázku a uzavřel: Jestliže tedy v životě něco chcete, musí se nejdřív vaše myšlenky od vaší blbosti vůbec nějak lišit!

Co si se svou rozstříhanou reportáží počal tehdy Misař, už nevím. Na podzim roku 1965 odcházel jsem z rozhlasu do Literárních novin. Při jedné z posledních redakčních porad dala Dáša Maxová k poslechu nějaký Misařův pořad, který považovala za slabý až k nevysílání. Počítala, že řeknu svůj názor jako obvykle: tím že odcházím, nevzdávám se přeci úsudku. Já cítil něco jiného: odcházím, a ještě budu těm, co

zůstávají, říkat špatná slova? Nakonec jsem samozřejmě řekl, co si o pořadu myslím, pořad byl zamítnut. Bylo asi devět hodin večer, když mi Misař telefonoval domů, že sedí nedaleko ve vinárně „Derby“ a rád by se mnou mluvil. Šel jsem tam.

Řekl mi, že jsem svině a že on mě konečně prohlédl. Než k nám nastoupil, slyšel o mně, že jsem rebelant a rozhněvaný muž, což hrálo úlohu při jeho rozhodování, zda k nám půjde. Když přišel, co viděl: ten rebelant sklízí ceny na Rozhlasových žatvách, dostává státní vyznamenání, je s náčelnictvem jedna ruka. Jsem pan prominent: to se mi to vyrábí odvážné pořady, když žádný můj průser nekončí tak, jak by skončil u každého normálního redaktora! To se mi to pracuje, když techničky kolem mne tančí jako okolo nějaké hvězdy, auto a šoféra dostanu, kdy si zmyslím, všichni si musejí přeložit natáčecí frekvence, protože pan Vaculík to nestihl včas, a když má kojná Maxová na poslední chvíli předhodí můj pořad cenzorovi, ten postaven před hotovou věc a pod pohrůžkou, že nastane mezera ve vysílání, pustí, co by jinému nepustil, nebo se to vyřídí střihem do vysílacího pásku.

Nevím, co jsem mu na to řekl. Měl úplnou pravdu. Ta však neznamenala nic jiného, než že tehdy všichni odpovědní vedoucí v naší redakci nadržovali pořadům, které je zajímaly víc než

průměr, doba šla nahoru, nikdo si nevybíral kostým nenápadnosti a pohodlí nevýznamu. Všichni technici v rozhlase věděli, co chci, a přáli si, aby se mi to dařilo, takže i hulvát nad hulváty, nejobávanější směnový technik Sprosťák Soukup mi s proklínáním čtvrt hodiny před vysíláním vyhověl a udělal věc v celém Československém rozhlase nejzakázanější střihl do vysílacího pásku.

Takovéto postavení však jsem neměl jenom já, každá hlavní redakce měla pár takových čísel, v jiném patře budovy patřila mezi ně také Otka Bednářová. Raná léta šedesátá.

Zpátky: Myslím tedy, že cesta prosazování, zvláště pomocí organizací, je nešťastná. I při demokratických stanovách je to spiknutí proti ostatním. Dokud je členů málo, jsou zavíráni, až je jich moc, zavírají oni ty druhé. Dobrý řád věcí můžeme považovat za trvale nastolený, jestliže se změní v dobrý zvyk a styl celé obce. Deset buditelů nebo i tisíc revolucionářů vladaři snadno zavřou, ale zatvrzelé chování miliónu v rozhodnutém směru vladaře vlastně suspenduje. Někdo mi řekne, třeba Petr Uhl, že milión lidí se nikdy nesjednotí v žádné otázce a že musíme přijít my „lidé zvláštního ražení“. A mohli bychom začít řeč od začátku.

Přišel jsem ke Zdeně dost pozdě odpoledne, ale ona ještě nebyla doma. Šel jsem s Bibisou ven.

Bibisa je velice krásná. Když jdeme po schodech dolů, otáčí hlavu vysoko ke mně, oči jí div nevypadnou, vyskakuje po mně, a když se skloním, abych ji pohladil, svalí se na schodech láskou a koulí se. Po chodníku začne úžasně rychle metelit k prvnímu rohu, tam počká, jestli jdu za ní, a peláší dál, k popelnicím a k hromadě písku. Ulici přecházíme ukázněně: stoupneme si vedle sebe na obrubník a já, jelikož jsem vyšší, se rozhlédnu, řeknu „utíkej“ a ona při mých nohou přepluje na svých chlupech ulici. Řekl jsem dnes zase: „Utíkej!“ Rozběhla se a zamířila k mezeře mezi auty parkujícími na protější straně. Vtom jedno stojící auto začalo couvat! Bibisa běžela k němu, už byla na metr, už na deset centimetrů, když se mi konečně podařilo zařvat. Sedla na zadek, sehnula hlavu a kolo přejelo jí těsně kolem tváře. Celá ulice a lidé v parčíku strnuli a dívali se, co se stalo. Šli jsme k telefonní budce, odkud vyřizuju své věci, a Bibisa pobíhává okolo: sedla si ke sklu budky a nehnula se na krok. Když jsem přišli domů, znovu se tak divoce vítala se Zdenou. Sedl jsem si do křesla a četl, Bibisa si jako vždycky vyskočila ke mně a nechala se cuchat, občas mě přitom chytla zuby za ruku a zas mi ji olízla. Pak seskočila na podlahu a začala zvracet. Neřekl jsem Zdeně, z čeho se jí to asi stalo. Napadlo mi to vlastně až teď.

Úterý 18. září 1979

Udělal jsem si oválnou desku z dřeva, namontoval na ni všelijaké figurky, které se pohybovaly, a ukázal jsem ji Kosíkovi. Ten velice spěchal kamsi, ale přístroj ho zaujal. Včlenil jej do ještě větší desky, kde podobných zábav bylo víc. Všecko se tam pohybovalo a blikalo jak na modelové železnici a navíc něco pravilo a pořád opakovalo, že ta nejlepší část pochází ode mne, a Karel Kosík stál v plášti, připraven k odchodu, nemohl se však odtrhnout, usmíval se na mne a pravil: „No vidíš!“

Dále jsem na lesní stinné cestě, na niž však v pruzích padalo jasné světlo slunka z krajiny, uviděl několik hadů. Byli krátcí, u hlavy tlustí a prudce se zužovali. Lezli po cestě a svíjeli se a byli mi sympatičtí. Přál jsem si, aby se jim nic nestalo. Někteří mědili barvu z fialové přes červenou a hnědou až do šedé. Sledoval jsem, jak hledají své díry v hlinitém břehu nad cestou, bylo tam mnoho takových úhledných, čistě a hladce vylezených dírek, a já jsem si říkal: Tak přeci to není s hady ještě tak špatné, přece jsou!

Pak jsem si chtěl něco vzít ze své skrýše a zjistil jsem, že někdo ji objevil, prohrabal papíry, něco si zřejmě vybral a skrýš nedbale zamaskoval. Rozčileně jsem se probíral věcmi, abych poznal, podle jaké zásady zloděj či policajt úřadoval.

Mnoho papírů jsem hned vyřadil a zničil, jež podle mého názoru patřily spíš do literárního archivu, a se zbytkem jsem bezradně pobíhal. Měl jsem protivný pocit, že mě při tom pozorují.

Celé dopoledne jsem seděl a přemýšlel, kdo to mohl být, co ho ke skrýši přivedlo, co se teď bude dít a co bych nejlíp měl udělat já, pokud možno preventivně. To tedy už nic. A protože člověk nemůže starost opustit, dokud neudělá nějaké rozhodnutí, uzavřel jsem tím, že se večer zeptám našich kluků. Ale delikátně! Nemohl jsem ani psát, ani číst. Ani jsem neobědval. Občas jsem vstal a šel jsem prohrabat nějaké místo, na něž jsem si vzpomněl. Překvapen jsem tak odkudsi vylovil opis Hájkovy práce „Mezinárodně politické aspekty československého roku 1968“, o němž bych se hádal, že jsem jej autorovi vrátil. Ani tato prohlídka však nevynesla na světlo dva svazky statí B. Komárkové „Evangelium a sekularizovaný svět“, které jsem si odložil, abych je autorce slavnostně odevzdal, až bude dopsán třetí svazek jejího díla — „Původ a význam lidských práv“. Mám jet do Brna za ní, a ty knížky ne a ne najít, takže jí budu muset dát své exempláře. Tyto úkazy jsou směšné a strašné.

Ale musím aspoň jít ven. Podíval jsem se na teploměr venku, abych se podle toho oblékl, počkal jsem ještě čtvrt hodiny, jestli nezazvoní telefon, nezazvonil, tak jsem se ještě čtvrt hodiny

vzmužoval, že přeci nesmím být tak závislý na něčem tak vymyšleném, jako je cosi ženského v cizí zemi, a šel jsem. V tramvaji jsem pokořen četl Einsteinovu stať „Geometrie a zkušenost“. Ano, to je tvé: nerozumět tomu, co tě nejvíc zajímá. A uvědomil jsem si, že jsem přes léto trestuhodně zanedbal rychlost světla, a trest přišel!

Karel Kosík mě posadil a řekl: „První republika vychrlila celé plejády nadaných osobností. Když jsme my chodili na vysokou školu, byla tam přeci taky spousta zajímavých, originálních a smělých lidí: kde jsou dneska, Ludvíku? Já vím: něco byl jen prudký efekt mládí.

Jenže nevidím nikoho! Když je potkávám, jsou to trosky, žvatlající o tom, kolik jim zbývá do důchodu, a mají žlučník, a jsou po rozvodu, a shánějí byty pro své dospělé děti, naříkají na poměry, žijí ze zpráv zahraničního rozhlasu a co po nich zbude? Nic.“

„Já myslím…“ začal jsem. „No počkej! Tak byli to nadaní lidé, nebo se takovými jen zdáli? Co o tom soudíš, Ludvíku?“

„Já myslím,“ začal jsem znovu, „že to nadaní lidé i byli. Zničila je však idea socialismu. Idea, nikoli praxe! Ti nejsvědomitější z nich, jakmile se jejich myšlení a city dostaly do rozporu s politikou, dávali si ve své poctivosti otázku: nejsem individualista zatížený předsudky?

nejsem sobec? nechybí mi pokora a kázeň? Z rozporu mezi skutečností a sebou vyvodili špatný závěr: proti sobě. Místo aby zničili skutečnost, zničili sebe. Stalo se z nich smetí, nic.“ Karel přikyvoval: „Asi máš pravdu. Ale počkej!

Co je tedy povinností těch z naší generace, kteří to prohlédli?“

Chronické Karlovo téma, které se nedostává přes stádium otázky.

Já vždycky řeknu: „Kdy teda dopíšeš svou filozofii?“

„Ludvíku, nevím. Ale vím už, co chci říct a že je to něco nového. Jsem v takové euforii, že píšu a vidím už stavbu celé věci. Ale ty jsi, zdá se mi, smutný, Ludvíku! Že jsi smutný, nejsi? Proč, pořád pro tu věc?

Nemůžu ti něčím pomoct? No jo, nemůžu.“ Přitom se však pořád usmíval, usmíval, až řekl: „Ono je to sice bolestivé, ale řekni: není to právě krásné?“

Středa 19. září 1979

Hledaje všude své ztracené věci, našel jsem Korán. Přečetl jsem si súru Josef, kterou napadl Ivan. Je skutečně zašmodrchaná, její příběh i smysl vyvíjejí se klikatě, ovšem zase si nepamatuji dobře, jak tato súra vypadá v Bibli. Spoléhaje, že tyto řádky se nedostanou k

Chomejnímu, protože to je známý zuřivec, troufám si myslit, že Korán skutečně jen přežvýkává biblické děje. Pouze v Genesi jeví stopu originálnějšího poznání pravě, že člověk byl stvořen z „kapky přilnavé“ (súra 96). Toto první sémě bylo pak od Boha, dovozuju z toho já, jak jinak, a Bůh je tedy muž. Muž pak je jako Bůh. Jak jináč? To jsem ovšem cítil sám od sebe, dávno. Slyšel jsem stížnost ženy: „Mužů je málo!“

Zazvonil jsem na betonovém sloupku branky, za rohem domku ozvalo se klapání trepek a pak vyšla malířka. Zdálo se mi, že během těch deseti kroků, co musela s klíčem udělat, zrudla nevolí od obličeje až po výstřih blůzky, ale usmála se jaksi a s černým pohledem tiše řekla: „Dobrý den.“ Vešel jsem ze slunečného dne do šerého bytu, kde to vypadá jak u zbožného heretika: svaté obrázky na skle jsou o něčem úplně jiném. Skoro jsme nemluvili. Pili jsme čaj. Pověděl jsem jí svůj dnešní sen o hadech a ona mi řekla, že se v noci točila na řetízkovém kolotoči, byl jsem tam prý také, z toho předpovídala, že asi přijdu. „Co jste dělala celé léto?“ zeptal jsem se. Mávla rukou: vařila pro deset lidí, prala a uklízela, plela zahradu, dokonce mlátila obilí. A poškrabala několik svých kovových destiček. Ukázat mi je nemůže, až je otiskne.

„Ale jeden obraz vám ukážu,“ řekla. Sáhla ke stěně a postavila obraz na stojan. Polekal jsem se.

Musel jsem otočit hlavu pryč, a pak se znovu očima vracet. Na pozadí rudém, prosáklém však sírou, vznášela se hlava bez těla: tmavé vlasy a neuspořádaný knír, čelo bledé, tváře pomazané stínem, oči za brýlemi zapadlé, avšak vyhlížející bodavě, rty zčásti posměšné a zčásti pyšně vydulé, celá tvář její světlé i tmavé plochy byla z téže barvy jako pozadí. Pozadí bylo nezřetelně rozděleno čarou horizontu, na němž v dálce pošlehával plamen, nebo to byl takový strom. Nebylo pochyby: portrét odehrává se na Jupiteru. Když jsem se vzpamatoval, řekl jsem: „Jsem rád, že jste mi neudělala sako.“ Obraz však není ještě hotov a není vlastně jisté, že

—

Lotos kvete a vydává všechno, co má, nechtěl by zůstati poupětem ve věčné mlze zimní. (str. 306)

tato verze bude platit. Pochopil jsem, že mne k další práci není už třeba.

V tramvaji jsem četl Einsteinovu stať „Geometrie a zkušenost“, znovu od začátku. Při některých větách jsem měl pocit, že jsem to už četl. Doma jsem měl dopis do Jana Trefulky. Je už z nemocnice doma, sklíčen však víc než poprvé. Pojedu zítra do Brna. Říkal jsem třem kamarádům, aby se mnou jeli, nikdo ale nechce. Jiří by jel určitě, ale není v Praze. Pojedu, a jak je všecky omluvím?

Sobota 22. září 1979

Našel jsem podle místenky své sedadlo, hodil brašnu s knížkami na regál, pověsil sako, sedl si. Přišel muž v tmavém obleku, s vázankou, ačkoli bylo horko, a v růžové košili, a měl místenku na totéž sedadlo. Některá místa v kupé ukázala se prodána dokonce třikrát. Ti, kdo přišli první, seděli, další stáli a čekali dopáleně na průvodčího. A já jsem změřil svou vyspělost za posledních deset let na tom, že jsem vůbec necítil hněv na personál nádraží Praha-střed, své staré omleté kletby na stát nechal jsem, kde byly, vzal jsem věci a našel si za lokomotivou jiný, lepší vagón.

Bylo teplo, slunko se odráželo z holých strnisek a oranisk. V kupé seděl jen jeden muž,

na sluneční straně, nechal na sebe pálit v teplém tričku, měl orosené vyboulené čelo, moc málo vlásků, dobrotivý výraz tváře, padesát let, nedělal celou cestu nic, jenom hleděl, ani nečetl. Ani jednou se nezvedl, zatímco já jsem pořád musel něco dělat. Nemohl jsem se rozhodnout, jestli se mám raději dívat do krajiny nebo číst Sylvii Richterovou nebo si přemýšlet. Hungaria meškala. Co jsou platné rychlé vlaky na pomalých kolejích!

Měl jsem cestou moc úkolů. Hned za Prahou podívat se, jak postupuje v Kyjích bagrování bahna z rybníka, jež se vleče deset let. Za Kolínem vyhlížet onen kratičký průhled mezi rovinnými háji, v němž se kmitne páně Benešův Červený domek. Pak přijde ihned Malín s bizarním shromážděním šedivých těžkých věží, jež se podobají dřevěnému bednění a vypadají středověce. Pak Čáslav zdálky jeví štíhlou, bílou, lehkou a vysokou věž. V Golčově Jeníkově jsme v roce 1965 na naší koňské výpravě s Josefem nocovali v jakémsi dvoře hned u závor, od té doby ten dvůr marně z vlaku vyhlížím. Následuje Okrouhlice s mlýnem u jezu, kde jsem fotografoval Zrzavého. Čili běhám z levé strany vlaku na pravou. Pak mám až do Žďáru volno, to jsem si zašel na kávu do jídelního vozu. Ten byl plný Němců a ti všichni najednou mluvili. U okna zastřeného oranžovou záclonkou vypil jsem v

deseti minutách kávu a musel zas běžet, jelikož za Zďárem je naleziště bludných klikatých silniček směrem na Polnou a Rudolec, a pak přijde Křižanov, kde na čáře přes Osovou Bítýšku po Tišnov reviduju polohu a stav lesních a lučních rybníků, to už podle turistické mapy „Okolí Brna“. Vítr mi opojně zalévá hlavu, střední ucho, nadzvedává mi brýle, jež v poslední chvíli zachycuju skoro už nad železničním svrškem, a nedovolí mi odtrhnout se od okna a číst nebo dřímat. Sylvie Richterová zůstává intacta. Na cestu vzal jsem ji za jednu namátkou nájdenou větu: „Až budeme staří, budeme se mít rádi a nic nám v tom nebude překážet, ani já.“

Krajinu je správné zkoumat pěšky, to se odkryje každá její intimní vrása. Ale rychlík je výborný na celkovou revizi, jež důrazně upozorní na pomalé nebezpečné pochody, jimž krajina propadá tempem lidského navykání. Nikdy jsem se toho rychlíkového pohledu nemohl vzdát. Několikahodinovým pozorováním chytl jsem vždycky její stav fyzický i psychický: co se děje mezi ní a člověkem, jak nám bude a proč nám není líp. Nerad viděl jsem ztrátu mezí, rovnání cest, vysoušení mokřin, stavby fabrik a měst na rovných polích, vršení hald. Z toho zdánlivého rozmachu šla na mne úzkost, o níž mluví Zahradníček: „... krajiny samý škrt, nezadržitelně se smazávaly...“ Ale jsem také oběť zhoubné

sebekázně a zbytečné úcty před kolektivem, když měl jsem naopak ještě víc nadávat lidu i jeho vládě za jejich nerozum a odepřít jim právo na blahobyt, hojnost a pohodlí. Jenže myslel jsem si, mohl jsem si myslet, že do proškrtané krajiny vrýsuje kolektivní moudrost (neexistující!) jiné interesantní velkorysé rysy, což se však pro škudlivou povahu lidu a jeho vlády nestalo! Jenom užitek, užitek! Jak ze všeho něco dostat!

Hleděl jsem teď po rovinách a táhlých oblých pahorcích vpravo i vlevo a divil se pořád úzkostněji, proč je mi to němé, skoro němé. Tak dlouho lidé jednali s poli, loukami, lesy a řekami jako s továrnou, až pohled na ně působí jak pohled na továrnu. Krajina odpovídá na otázky a její bezduchá tvář jenom zrcadlí tváře místních divochů. Bodaj se propadlo nedosažitelně hluboko všecko takzvané přírodní nerostné bohatství! Ti, kdo nejsou dost dobří pro chudobu, ať odtáhnou do blahobytnějších zemí! A nás ať ze svých těžebních plánů vyškrtnou projektanti smrti.

Neděle 23. září 1979

Od Tišnova se ráz krajiny změnil. (Včera jsem psaní musel nechat, protože rozčilení obrátilo mé myšlenky neužitečně protivládním směrem.) Vlak jel po vysokých náspech nad

hlubokými údolími. Večerní slunko zlatilo štíty domků na stráních, ve starých zahradách rozpadaly se besídky, v suché trávě na sypkých březích vrzaly podél celého vlaku kobylky. Za jízdy! Tu a tam vyskytl se strom žlutého už listí a svítil v zatáčce cesty, na konci strmé louky nebo nad zaniklým lomem jak úmyslné znamení. Počkal jsem si na jeden blíž trati, abych ho poznal: byl to javor.

Křivolaká údolí se sráznými úbočími jsou přirozeně odolná proti línějšímu stavitelství, fungují tedy jako rezervace starých domků a vil, pohled na ně je malebný. Na schodech domů seděli lidé, postávali pod stromy na rohu, bavili se přes zídky dvorků, vozili kočárky mezi zahrádkami, v nichž se červenala jablka a odkud jiřiny vykláněly barevně veselé hlavy. Výš nad humny kouřily ohníčky z bramborové natě. V Králově Poli všecky staré chalupy měly, bylo to až směšné, čerstvě bílé zabetonované spáry na hřebenech omšelých střech. V Praze je periferie buď opuštěna nebo zanedbána, terén je rozrytý jakýmisi načatými či nedokončenými budovatelskými úmysly. V uličkách domků pořád šlapou nějaké obludné organizace a nic za sebou neurovnají. Lidé nemají jistotu, co bude ještě zbořeno, definitivní je pro každého jenom kotec v paneláku.

Pokaždé když vjíždím takto do Brna,

odhaduju, kde asi se odehrává kouzelný příběh Mahenův, jeho „Nejlepší dobrodružství“: „Když se přistihl mladý kantor jednoho dne při tom, že opakoval bez vzrušení látku, která byla kdysi zajímavá, ale už na zajímavosti ztratila, nebylo mu duševně nijak dobře. Zdálo se mu náhle, že podává cihly a že už nestaví. Rozběhl se znova, ale znova ucítil cihly ve výkladu a odmlčel se. Podíval se po třídě. Poznal, že nikdo nic netuší.“ Bylo mu málo přes čtyřicet, dal se ale penzionovat, odešel do Brna, našel si byt v takovém na stráni ztraceném zahradním domku nad řekou Svratkou, začal číst, studovat, toulat se mezi ploty, okolo zahrad, nad zaniklými lomy, a jednou tam potkal Černou dámu. Co s ní měl, a jestli, už nevím, mně nejvíc utkvěla ta část dobrodružství, kterou jsem tu stručně vylíčil: když pocítil, že je mrtvý, změnil život! A podzimní nostalgie periferních strání nad Brnem.

Na nádraží jsem se rozhlížel, ačkoli by mi to už nic nepomohlo. Tramvaj se pomalu vracela ven z Brna, zpátky k místům, která jsem před půlhodinou pozoroval. Nikdy jsem tu nebyl. Vystoupil jsem u lávky přes řeku, a jak mi jeden známý popsal cestu, tak jsem přesně bloudil ulicí starých dělnických domků na kopec a po jeho prašné travnaté suché stráni vstoupil do drátěné uličky dřevěných bud a boudiček. Všude pusto, zavřené okenice, branky na řetěz. Bylo vedro,

sako jsem držel v ruce, v brašně měl jsem plavky, najisto jsem počítal, že mě Milan Šimečka zavede koupat se. „Milane," začal jsem volat a pomocí hromad kompostu přelézal jsem ploty. Ale všude byly jenom astry, afrikány, na zakrnělých zákrscích plných úrody viselo pět až deset moderních jablek, mezi záhony válely se dyně. Buď jsem úplně špatně, nebo Milan steskem nevydržel a ujel do Bratislavy. Představoval jsem si, jak jim řeknu, oběma: „Zvu vás do Brna na večeři!" Pokus udobřit si Milanovu ženu.

Nastalo šero. Šel jsem z kopce dolů, abych se snad jinou cestou dostal na jiné místo této stráně. Zabředl jsem však do nového sídliště. Prošel jsem jím a tam, kde sídliště odhrnulo své rozpadlé cementové pytle, kusy kabelů a úlomky trubek, stál jsem znovu u drátů chatové kolonie, z níž jsem vylezl. „Milane!" volal jsem. Začínalo mi být smutno. Stál tam nový dům, nesmírně luxusní a rozlehlý, takže jsem pochyboval, že je to soukromý dům, mohl to být menší výzkumný ústav. Zazvonil jsem a matným sklem dveří viděl, jak se zdálky chodbou blíží postava. Zeptal jsem se: „Nevíte, prosím vás, kde se tu zdržuje jistý Šimečka?" Muž byl oblečen jako topič svého ústavu, byl však majitelem toho domu. Překvapilo mě, že se mě nebál ani jsem mu nebyl podezřelý. „Žádného Šimečku neznám," řekl, „ale zkusíme ho tedy najít, počkejte chvilku." Šel se

obout, ale mohl taky telefonovat pro policii, napadlo mi. Vyšel s klíči na prstě, provedl mě svou zahradou a pak jsme chodili podél chatové kolonie a volali jsme, já: „Milane!“ Muž: „Šimečkovi!“ Odpovědí byl nám jen suchý cvrkot kobylek a slabě doléhající hučení dopravy od silnice dole za řekou. „Pozor, nerozšlápněte tu dyni,“ upozornil mě muž a svalil se, naraziv na drát, jímž byl k zemi přitažen sloupek plotu. Řekl jsem: „To on tu asi nebude, bylo mu asi už smutno, odjel.“ Muž pravil: „No počkejte ještě, projdeme až tam dozadu, když jste za ním přijel až z Prahy.“ A šmatlal potmě přede mnou. Nad námi spojily se koruny jabloní v tunel…

(Nejsem schopen tento zápis dopsat, ztratil jsem síly na líčení cesty. Vrátil jsem se do města a přenocoval u Trefulků. Jan byl klidný, ale smutný. Chvíli jsme seděli, ještě s Milanem Uhdem, a vypili trochu vína. Zdálo se mi, že Milan Uhde je z Janovy nemoci vylekaný. Druhý den jsme s Milanem Uhdem byli na výstavě Josefa Čapka: Čapek ovládl kubismus, nikoli kubismus Čapka! Potom mi ukázal dům profesorky Komárkové, jíž jsem odevzdal tři svazky jejích spisů. Pak jsem se vydal znovu na ten kopec a hledal Šimečkovu chatu. Našel jsem ji! Milan psal. Měl velikou radost, že jsem přišel. Domluvili jsme si příští návštěvu, aby se o tom už nemuselo riskantně jednat. Slíbil jsem přivléct

tentokrát nějaké kamarády. Potom mě doprovodil na nádraží. Cestou kolem Svratky utrhl jsem pro Madlu kvítek Nezvalova rozrazilu, protože. Ve vlaku jsem celou cestu četl Sylvii Richterovou. Ona je Brňačka, žije v Římě. Knížku bylo by třeba opsat. Na Vysočině potkal jsem už mlhy a deště. Psaní mě asi přestává bavit.)

Úterý 25. září 1979

Prší už čtyři dni. Naši kluci si s pohledem na vymalovaný strop v kuchyni pochvalují, jak dobře opravili střechu. Umřel prezident Svoboda, někde visí černé prapory. V neděli večer otočila Madla knoflíkem televize, vysílali ruský film. Přetočila na druhý program, vysílali zas ruský film, s anglickými titulky. Přiběhla pro mě: „Pojď se na to podívat, je toto možné?“ Nejdřív mi napadlo, že nás připojili k Rusku. Ale hned jsem poznal, že to není pravda, protože ještě jsem neudělal sebevraždu.

Dneska jsem se vzbudil, osprchoval se nedbale ve studené vodě, uvařil si čaj, přenesl do kuchyně psací stroj, ale nenapsal jsem nic. Prší. Musím zítra jet na zahradu a třeba v dešti očesat několik jabloní, protože příští týden tu nebudu. Mám taky roznášet zas nějaké knížky.

Protože mi byla zima, oblékl jsem se a šel z domu. Vyzvedl jsem si z opravy hodinky, v

prodejně Les a lov koupil zelené kalhoty, v espresu v Železné ulici si vypil kávu, pršelo, dal jsem si becherovku, což nemám ve zvyku, sám, pršelo dál, ale už mi to míň vadilo, šel jsem přes Staroměstské náměstí a Karlovou ulicí na most. Hradčany nebylo v mžení skoro vidět. Vystoupil jsem na mosteckou věž, slezl a šel k tramvaji. Jel jsem domů. Stroj byl na stole, jak jsem ho opustil. Udělal jsem ještě jeden pokus vyhnout se mu: odklopil jsem víko piána, otevřel valašský zpěvník a narazil na písničku těchto slov:

Aj dobře to král Šalomún znamenal,
aby každý tak užil jak vydělal:
jísti a píti a veselým býti,
přitom dycky Pána Boha chváliti.

Středa 26. září 1979

Šel jsem po Příkopech a přemýšlel, kdyby náhle došlo k významné dobré změně poměrů, jak bych se o tom asi dověděl: přišel by mi to říct Ivan Klíma. „Hned se obleč a pojď! Ty ale zas nic nevíš, viď? Tak máme obnovit Literárky, svazové nakladatelství přebírá Zdeněk Pochop, zítra přiletí z Vídně Pavel a Kostroun se vrací na partaj a říká, abysme si připravili návrhy, protože jinak hrozí, že všecko bude tak, jak si to v eropláně vymyslí Pavel. Sašovi jsem už poslal telegram, Karol shání tiskárnu a Vaška pustili z basy, teďka

spí, ale máme ho cestou vzbudit. Tak dělej dělej!“

„Ani mě nehne!“ řekl jsem hlasitě a silně, až se po mně lidé otočili. „Že se zlepšily poměry? Výborně, tak konečně mi do nich nic není.“

A začal jsem si sladce vymýšlet svou cestu do Norska. Pomstychtivé. Zmizet.

Mé snění pokazila ještě sladší, lepkavá vůně cukrových mlsků, která se vždycky šíří od ventilátorů Dětského domu. Zhnuseně jsem zadržel dech, přešel, podchodem jsem překonal Václavské náměstí a došel do Jungmannovy ulice. Ve čtvrtém patře jednoho domu jsem zazvonil. Otevřelo se na píď, vyhlédla hlava rozcuchaná jak černé slunce, otevřelo se víc, vešel jsem do předsíně a s rukama málem v kapsách začal jsem jednat ostře, jak mi umožňovala Ivanova zpráva o prudkém zlepšení nakladatelských poměrů: „Řekla jste mi, že to doděláte do poloviček září. Máte to u sebe dva měsíce.“ Zasvíjela se tence, sešpulila pusinku a s půvabem, který nadobro přestává na mě platit, zakňourala: „No jo, ale dyž ono je to tak tlustý a moc mě to ani nebaví…“

„To přenechte jiným,“ přerušil jsem ji, „vy dostanete své dvě padesát za stránku.“ Vtom jsem si uvědomil změněné poměry a dodal jsem: „Jestli to odevzdáte do týdne, dám vám tři koruny za stránku, ale když to nestihnete, můžete si to už strčit do bot.“ Podívala se na mě shora

dolů s humorem a řekla: „Tak snad jo. Nechcete jít ani na chvíli dál? Udělám vám čaj a mám od maminky buchtu. Dyž vy mi teď dáváte takový špalky, to bylo Komárková, plno cizích slov, ale aspoň to bylo poučný, ale tenhle Pán věže?“

Vzal jsem za kliku a loučil se v dobrém. „Příště vám dám něco tenšího, básničky nebo divadelní hru.“ Vzepjala se v rámu dveří tak, že jeden prs měla o prs výš než druhý, a tahavě pravila: „No jo, ale to jde zas moc pomalu, protože se musejí přesně rovnat řádky a odpočítávat klöpü!“ Usmál jsem se, jak to za nynějších mizerných poměrů umím, a pravil jsem působivě: „Ale Marcelko, vy už si nějak poradíte, jako vždycky.“

Před knihkupectvím Akademie věd narazil jsem na Petra Chudožilova. „Vy jste opravdu přestal chodit do práce?“ pozdravil jsem ho. „Přece jsem vám co říkal, pane Vaculíku, vy mi nevěříte? To vy mi tedy nevěříte ani, že chci v životě napsat devět knih! Mám jich pět, to bych moh stihnout. Je mi pětatřicet. Vám je kolik třiapadesát, jestli dobře počítám. S Karolem jsem se, pane Vaculíku, sešel hned nato, co jste mi to uložil, a rukopisů mu dal vícero. Byl docela překvapený, taky mi asi nevěřil. Já nevím, proč si každej myslí, že jenom tak kecám.“

„To bude tím, že tak kecáte, pane Chudožilove. A co vám Karol na to řekl?“

„Co řekl mně, to nerozhoduje, důležité bude, co řekne vám. Tak si za ním zajděte.“ Řekl jsem: „Já? Proč. Počkám, až přijde. A z čeho zatím žijete?“ Usmál se zas a pořád tak vlídně pravil: „Přeci víte, že mám živobytí na dva měsíce. Jestli se do té doby něco nestane, musím jít. Záleží na vás.“ Řekl jsem: „Ale žádost o vystěhování taky není vyřízena na počkání, pane Chudožilove!“ A usmál jsem se také.

Pondělí 1. října 1979

Nad hraničními horami plynou mračna. V chladné atmosféře pod nimi se podrobně značí každý vývrat na příkrých, zakázaných stráních. Jsem už starý.

Úterý 2. října 1979

Pojednou lesní cesta vychází nad otevřený sráz do rokle plné zlatých stromů a jejich rudých bobulí. Potom zas temný pochod lesem. Až nakonec v ledově černém jezeře něco se na dně třpytí: vzpomínka na poklady z dob volného Hvozdu. Na památku na vzpomínku, ano, jestli ho seženu, koupím jí zlatý řetízek.

Středa 3. října 1979

Mám si obléci tyto, nebo tyto? Co budeme pít? Nechceš jít tančit? Nebo bys chtěl jít nahoru?

Jídelníček hotelu Javor: vemeno v županu, pták ve vlastní šťávě, plněný pecen, ranní zákvas, kynutý nášup, vinný splín...

Čtvrtek 4. října 1979

„Ne, ne," řekl si, „z toho nic nebude, to nemá vůbec žádný smysl a nemůže to být." Adalbert Stifter, „Lesní pěšina".

Pátek 5. října 1979

Nebo se chceš už vrátit do Prahy? Ani nápad, jsem tu rád! Tak já jdu ven, ať můžeš sám přemýšlet nebo psát. Vrátím se asi za tři hodiny. — Fajn. Ale neztrať se! — Tak cos dělal? Přemýšlel a spal.

- Výborně! A co budem dělat teď? Pojď sem.

Sobota 6. října 1979

Stál jsem na kopci sv. Anny a čekal, až se ke mně od jihu přiblíží skupina lidí. Měl to být Pavel, jehož doprovázelo asi pět postav, mezi nimiž jsem pak poznal jenom dvě. Konečně jsem měl možnost ukázat Pavlovi svou rodnou obec a

dům, ale musel jsem velice napínat vůli, abych obraz pod námi udržel v existenci, protože měl sklon rozplývat se v nepříjemnou skutečnost. Ta skutečnost byl vykácený lesík po mém boku a pod kopcem místo všeho jen fabrika a kolem jejích zdí už jen stroji rozrytá pustá zem. Tak špatné to ani dnes ve skutečnosti není: lesík stojí, i kaplička v něm, fabrika nepožrala ještě celý Brumov. Ještě bych mohl a chtěl ukazovat své údolí přátelům.

Pavel se natočil směrem pohledu, nakročil jednu nohu do trpělivého postoje, sundal si s nosu brýle a nechal je zavěšené na prstě, jako že je připraven sledovat výklad. Ostatní hosté zůstali, jak se patřilo, několik metrů opodál a něco si povídali s Jeleňou. Ta bude vyrušovat, bál jsem se. Trochu odděleně od nich však zůstala stát ještě jedna postava, asi aby ji nerušili a aby mě líp slyšela. Byla to ona. Ale já jsem nakonec neříkal nic, jenom jsem se upnul zas k obrazu krajiny a obce, silou vůle stvořil jsem naši starou ulici s řadou stodol pod lipami a naši chalupu, jaká byla, než ji švagr přestavěl. Všichni to mohli jasně vidět a taky zřejmě viděli, což jsem si ověřil, když jsem po nich mrkl okem. I Jelena se dívala. Ale nemohl jsem se k nim otočit ani k nim promlouvat, protože dolina se pokaždé začala bortit a kroutit v něco jiného. Nemohl jsem si dovolit ani slovo, ani gesto, ani pokus o dorozumění s tou ženou, musel jsem držet

domov.

Pak jsem toho nechal a obrátil se k Pavlovi. Měl na sobě hnědý oblek, který vypadal spíš jako můj, a jeho tvář byla zestárlá a v očích, zdálo se mi, že vidím slzy. Bylo však nebezpečí, že totéž vidí on na mně, pohledem jsme se dorozuměli, že k tomu přece nenecháme dojít, a ušklíbli jsme se truchlivě. Přes Pavla viděl jsem tu, co tam stála odděleně, v modré sukni, kterou vítr pohyboval, a v oranžové blůzce, s rukama na prsou založenýma, a dívala se pořád dolů, jako by tam hledala o mě víc, než kolik viděli ostatní. Nebylo mi jasné, proč nejde blíž ke mně, kdo jí to nedovoluje. Podíval jsem se na Pavla a byl bych ho chtěl obejít, vykročit sám k ní, ale podle jeho tváře zdálo se mi, že to nedovoluje on.

Teď, kdy mé pracovní jednání s ním bylo vyřízeno, myslil jsem, že je všecky vyprovodím kousek zpátky a přitom se Pavla na ni zeptám: co dělá a jak jí je. Už jsme i vykročili, já s Pavlem napřed, ostatní za námi, ale nastal příkaz okamžitě se rozloučit. Pavel udělal oběma pažema slabé gesto marnosti, já jsem jenom pokýval hlavou a ještě jsem ukročil, abych viděl za něj, na ni: pohybem brady vpřed naznačil jsem pozdrav, při němž jsem si myslel polibek. Ona tomu porozuměla, utvořila ze rtů spojitý kopeček, horní ret má vyšší, a svěsila prázdné ruce podél boků, s dlaněmi trošku vytočenými ke mně, což

tedy bylo to nevykonané objetí.

Tento sen zdál se mi, když jsem včera v cizích nočních zprávách uslyšel, že Pavel s Jelenou se nesmějí vrátit domů. Bylo mi až zle. Ale teprv ten sen mi vytmavil, co všecko to pro mě znamená. Nemůžu se vzpamatovat. Skoro se Zdenou nemluvíme. Ta událost zabila všecka ostatní témata, a mluvit o ní je strach. Zdena jen mlčí a pozoruje mě.

Neděle 7. října 1979

Škoda, že tou zprávou vzalo to trochu smutný konec, budeš teď asi potřebovat být víc mezi kamarády. Mě můžeš trochu vynechat, já to zas nějakou dobu dobře vydržím. Moc ti děkuji za všecko. Jestli ty mně máš za co děkovat, je druhá otázka, neříkej mi to!

Pondělí 8. října 1979

Ode dneška abych každý zápis psal s vědomím, že to může být závěr tohoto čeho? O čem je tento román? Ani dobře nevím, protože jsem ho nečetl. Chtěl jsem, teprv až dočešu jablka, stáhnout se ze společnosti, číst rukopis od začátku, najít jeho linii, posílit ji bez falšování, jenom mírně zredigovat a s posledním zápisem tak dokončit i redakci, a dát jej opsat. Opsat, ale

komu? Zdeně? Té radosti na všech stranách!

Protože však nevím, který zápis bude poslední, nechávám na svém příteli Slavíkovi, aby v nouzi místo mne rukopis zredigoval aspoň trochu a pak zařídil vydání, nejprve v Petlici.

Po týdenní absenci uvedl jsem se do chodu. Dal jsem do aktovky pár knížek a Tatarkův rukopis. Mlynárik však nebyl doma. Mosteckou ulicí jsem vstoupil branou na Karlův most do té útulné ohrádky v slunci a teplém větříku, kde si děti tahaly autíčka, turisté fotografovali a malíři malovali. Na jeho vrcholu jsem se otočil a prohlédl si znovu Hradčany, ten vděčný motiv starých poštovních známek. Po nábřeží, klidném a skoro liduprázdném, došel jsem ke kavárně Slávia, kde bylo moc lidí a tak nahuleno, jak jsem ještě nezažil. U stolu seděl jenom Hiršal s nějakou ženou, pozdravil jsem a šel pryč. Na Národní třídě potkal jsem překladatele Petra Pujmana, pozdravil jsem ho způsobem ponechávajícím na něm, zda chce pozdrav vyvinout dále, a on to udělal, to mě potěšilo. Živí se kabinovým překládáním z angličtiny. Ve zlatnictví jsem se zeptal, kdy něco dostanou, protože se blíží vánoce.

Na Jungmannově náměstí jsem potkal Karola Sidona. Pozval jsem ho do Alfy na kávu a tam jsme mluvili. Karol pravil: „Víte, že mě Petr Chudožilov velice překvapil? Má napsaných

několik věcí. Je pravda, že s každou by se mělo ještě něco udělat, ale jsou to dobré věci. Chcete to písemně?“ To mě udivilo, ale řekl jsem, že chci. „Já se, Karole, bojím, že Petr má jakousi špatnou představu o nás. On jako by si myslil, že nás někdo platí a že to se nám to disidentuje, když máme jakési fondy.“ Karol řekl: „To teda on si myslí, mám dojem. A můžu vám říct, že si to bohužel myslí teda hodně lidí.“ Zasmáli jsme se. „On se mnou jednal,“ řekl jsem, „jako kdybych byl členem nějakého výboru a mohl mu zařídit stipendium.“ Smáli jsme se. Karol pravil: „Krom toho on neví, lidi nevědí, že trvá roky, než se knížka dostane do světa. Soudím teda podle sebe…“

„Já vím, Karolku, ale já v tom nemůžu nic dělat. Teď snad nám bude pomáhat Pavel.“

Ještě jsme asi deset minut seděli a Karol řekl zajímavou myšlenku: „Víte, mě vždycky udivuje, že my jsme přeci tak chytří lidé, a nedokážeme vymyslet způsob, jak se jich zbavit!“ V úvahách o tomto pravdivém a prostém postřehu šel jsem Prahou pak dál. Možná, napadlo mi, když neumíme píchat, měli bychom zkusit smrdět. A jelikož jsem mířil k Chramostům, hned mi i napadlo, co by namítl Standa: „Jenže zkus smrdět pro takové nosy! To snad ani není v lidských silách!“ A jsme, kde jsme byli. Chramostovi nebyli doma, hodil jsem jim knížku do schránky.

Jel jsem domů. Ještě jsem z budky vyřídil jednu zastaralou věc „Růžovou dámu“. Přijde si pro svůj rukopis ve středu. Vzpomenu si však ještě, co jsem jí chtěl říct?

Z Hlasu Ameriky jsem se dověděl, před chvílí, že Pavla zbavili státního občanství. Nejvíc však se mluví o papežově návštěvě v USA. Ten tam pěkně vyváděl! Skoro se bojím, jestli si tu svou stolici moc nesekularizuje. Líbí se mi, jak odrazil ženské hnutí: ptají se ho, proč je proti kněžkám, když je pro lidská práva. Odpovídá slušně, že Písmo žádné kněžky nezná. Já na jeho místě bych se nežinýroval a řekl: Mluvil jsem přece výslovně o lidských právech!

Ty krávy americké proslulé jsou schopny z důvodů rovnoprávnosti žádat vstup do výslovně pánských organizací! My vás varujeme! Ženy už zkazily každou práci, kterou muži před nimi přivedli k jakési dokonalosti. Ženským působením by nejprve farnost, pak diecéze a nakonec celá církev brzo spadla zpět do interdiktů, exorcismů, upalování zas hlavně čarodějnic a do náboženských válek.

Nemůže být nic hroznějšího nežli žena legitimovaná pro styk mezi člověkem a Bohem, která má přístup ke zpovědním tajemstvím a přidělenu kazatelnu! Bič boží v rukou ďáblových.

Při sepisování načisto v březnu 1980 nad posledním odstavcem trochu žasnu sice, ale při

nejlepší vůli nemůžu na něm najít závady. Z opatrnosti jej však přece raději věnuju Jiříčkovi Grušovi.

Úterý 9. října 1979

Z pěti vysílačů slyšel jsem dnes rozčilení nad tím, co naše úřady provedly Kohoutovi. Velvyslanci ve Vídni podařilo se navíc urazit Rakousko, spolkový kancléř žádá vysvětlení. „Kohout dokokrhal!“ kdáká dnešní Rudé právo. A já v duchu vidím, jak Pavel ve svém prozatímním domově mezi duševní prací, telefony a rozhovory neomylně přesně zapíná na rádiu zprávy a vyžaduje kolem sebe klid, aby mu neušlo, co tomu svět říká a zda se kus vyvíjí správně.

Také my jsme se velice rozčilili dnes odpoledne, bylo nás pět: Jiří Gruša, Petr Kabeš, Eva Kantůrkové, Jan Vladislav a já. Mluvili jsme do západoněmecké televize. Dva chlapíci, co to natáčeli, jsou příjemní a přizpůsobiví, teď ještě aby se jim podařilo záznamy vyvézt. Měli jsme u toho i zábavu, protože každému z nás napadaly věty, které by si Pavel zasloužil slyšet, ne však přes televizi. Nebyl to třeba takový jeho plán, že se klidně bude vracet do republiky spolehnut, že vnitro, které on moc dobře zná, už udělá svůj díl práce? „To ani nevyslovuj,“ řval se smíchem Jiří, „to já jsem včera večer někde řekl a byl jsem ostře

napomenut.“ Řekl jsem: „Po pravdě řečeno, neuměl jsem si představit, co by dělal tady, ale dovedu si představit, co bude dělat tam.“

Po natáčení jsem jel za Madlou do Dobřichovic. Se strachem, co uslyším na téma Kohout. Jabloně, hned jsem viděl, byly dokonale ozobány, přesně do nadmořské Madliny výšky. Ji samu jsem našel u kávy nad knížkou o Mahenovi. „Poslechni si,“ řekla, „jak odpověděl Mahen v anketě na otázku, co potřebuje český národ: Deset tisíc Donů Quijotů!“

Převlékl jsem se, postavil žebř k ořešáku, vylezl a klátil ořechy. Ona je dole sbírala do koše. „Jenže Don Quijote za první republiky a dnes,“ volal jsem na ni, „to jsou úplně jiní Quijoti!“ Za chvíli se zeptala: „Byl při natáčení taky Ivan?“

„Ne, je nemocný,“ řekl jsem nerad. „A Saša?“

„Taky ne,“ řekl jsem velice nerad, „nikdo neví, kde Saša je.“ Za chvíli volala nahoru: „Shodli jsme se v neděli s Kosíkem, že ten Pavel to musel vědět a že s tím asi počítal.“ Dostával jsem zlost. „Myslíš tedy co: že neměl odjíždět, nebo se neměl vracet?“ Lomcoval jsem haluzemi, ořechy bubnovaly do plechů pod stromem.

Odpověděla: „Proč. To je jedno. Výsledek ale je ten, že ty jsi tady a on tam.“ Upozornil jsem ji: „Pavel se loni před odjezdem s námi radil, a všichni jsme souhlasili, aby jel. Muselo se to zkusit.“

„No tak, vždyť to říkám. Třeba to tak má být," řekla. Myslel jsem si: to ano, ale co tu zbude na mě nebo čemu tu zbudu já?

Za chvíli bude půlnoc. Před chvílí Madla zpoza své koutnice ze spánku zakňučela. „Co je, co je?" řekl jsem, abych ji z toho vytrhl. Změněným, klidně vyprávěcím hlasem řekla: „Zdálo se mi, že mě někdo zadržel v místnosti, někdo zvenku volal co je, co je, a ten v místnosti mi zkroutil ruce a vzal mi zápisník."

Usnula zas a já se jdu podívat, co takového v tom zápisníku má. Píše si tam jenom o Mahenovi a uvádí jeho přesný výpočet Quijotů: 10.000, rozumí se předválečných. Jeden předválečný Qčs se však rovná sotva 0,10 nynějšího!

Středa 10. října 1979

Někdo zazvonil, šel jsem otevřít. „No nazdar, ráda tě vidím," řekla Mirka, „to sou ale rošťáci, viď? Tys to čekal? Já jo!" Zval jsem ji dál, a když musela překračovat boty návštěvy, jež přišla těsně před ní, v rozpacích jsem pravil: „Já tu ale někoho mám..." Podívala se na dva malé střevíčky, z nichž jeden způsobně stál a druhý frivolně ležel na boku, a ztišeně řekla: „Jéje, tohleto rozkošný? No budiž ti přáno!" Zatlačoval jsem ji do kuchyně se slovy: „To je jenom Procházky dcera s rukopisem." Podivila se:

„Myslíš nebožtíka?“ A rozpažením rukou na metr od sebe naznačila nebožtíka Jana Procházky rosáhlé dílo. Přikývl jsem. „No vidíš!“ zasmála se, „mají to marný, život je nezastavitelnej.“ Nahmátla na stole tužku, papír a napsala: „Ohledně P.K. jsem ke všemu svolná.“ Přikývl jsem.

Sunula se zas k předsíni. Tam pak šedivou placatou ťapou drcla do převráceného střevíčku, řkouc: „A jinak těbůžek.“ Otevřel jsem dveře do pokoje se slovy: „Ať ji vidíš, tady je.“ V šeru se proti oknu vztyčila z křesla silueta „Růžové dámy“.

Jako v létě i teď byla ovšem snědá, temná, nikoli růžová, a vypadala vylítané jako kluk, nikoli jako dáma. „Proboha, je tak těžké naučit se ty čárky?“ pravil jsem. „Vložená vedlejší věta musí být oddělena od hlavní na obou koncích! Kolik je vám roků?“ Odpověděla, ale už zas nevím, není to tuším ještě ani třicet. „Píše se pohlédl na ni, a ne na ní! Máte to tu několikrát, je to zlozvyk speciálně pražský.“ Tiše řekla: „Ale my jsme z Moravy.“

„Tak proč to píšete. Máte děti?“

„Jedno.“

„A manžel co dělá?“

„Emigroval, už dřív. A já jsem.. . ztemněla ještě, „svobodná matka.“

„No vidíte,“ potěšil jsem ji. „A posílá vám na

děcko?“

„Ne, ale prodal auto, než odjel, a ty peníze jsme měly dostat my, jenže ukázalo se, že to propadá státu.“ Řekl jsem: „Tady píšete, že krávy na louce bučely. Kráva na louce buď se pase, anebo napasená leží a přežvykuje. Bučí ve zdupaném výběhu, v kravíně nebo na ohrazené louce, když chce už domů. Kde jste to viděla, aby kráva jen tak bučela pro nic za nic!“

„V Prysku.“

„Tak se na to podívejte znovu.“

„Na ty krávy?“ zeptala se. „Buď v Prysku na ty krávy, nebo na tu větu. Z čeho žijete?“

„Uklízím, několik hodin denně.“

„Vám měli, zdá se mi, hrát v nějakém divadle hru, ale před premiérou ji zakázali, ne?“

„To byla sestra, Iva.“ Otočil jsem titulní list rukopisu: aha, tohleto je Lenka.

„Podívejte se,“ řekl jsem rozhodnuté, „co vám řeknu, na to nedbejte a dejte rukopis přečíst někomu jinému. Já neumím posuzovat rukopisy, ani nechci. Tento váš jsem si přečetl ihned a rychle, protože jsem byl napjatý. Líbilo se mi, že to dobře končí. Je z toho vidět… no,“ mávl jsem rukou a raději nevyslovil, co mi z toho plyne o jejím životě. „Vaše očividná přednost je příběh. Ale ten se musí říkat nějakým jazykem. Mně se líbí jazyk zvláštní, osobitý, vtipný a poetický. Vy ovšem se na to můžete dívat jinak, asi jako váš

otec: sedlák vezme vidle a nakládá. Jenže i v tom případě nemají na těch vidlích být hrboly a součky, které dřou ruku. A to vy máte: .maminka se připojila'. To je hrozná věta! Ale jak říkám, dejte to ještě někomu jinému. Nebo mi jmenujte někoho, jehož názoru byste si vážila, a já mu to doručím.“ Sáhla rychle po rukopise. „Nene! Já se na to nejdřív podívám sama, na ten jazyk.“

Odpoledne jsem se vypravil za Ivanem, abych ohledal jeho chorobu. Ležel na posteli, byl rozcuchaný a celá jeho postel byla zmuchlaná horečkami. Ukázal mi jazyk, navrchu fialový, což si ale mohl udělat sám, a vespod celý zhnisaný, i dásně. Má slintavku. To je smůla, zrovna když potřebujeme dobře mluvit. Slintavku by si zasloužili ti druzí. Gestem ruky vzdaloval mě od svého lůžka se slovy: „Ono prý to není jen takto vzduchem nakažlivé, jenže já bych si tím nebyl tak jist.“ Otvíral ústa těžce, jeho řeč byla hrbolatá. „Tak co uděláme — s tím naším Pavlíkem,“ řekl. „Kvůli tomu jdu,“ odpověděl jsem, „já myslím, že vstupuje v platnost naše domluva z Hrádečku pro ten případ.“

„To je správné kdo to napíše, asi ty já jsem si k tomu promyslil asi dvě připomínky chceš si je poznamenat?“ Držel si ruku před ústy.

Když jsem odcházel, ještě mi připomněl: „Nezapomeňte taky na Frantu Pavlíčka a Jiřího Hanzelku, oni jsou jeho přátelé!“ Řekl jsem: „Já

si trochu, nevím proč, myslím, že to není definitivní a že se tomu Pavlovi podaří ještě sem prorazit. Nezdá se mi možné, že by byl měl tak slabé politické pojištění.“

„Jestli totiž,“ řekl Ivan, „není rád, že to takto dopadlo, i když to neměl v úmyslu. Tím bych si nebyl tak zcela jist.“ Řekl jsem: „Vzpomínám si, Ivane, tys na jaře prorokoval, že na podzim se to určitě hne k lepšímu.“ Zamával kapesníkem, vysmrkal se, zamával jím znovu a řekl: „No dyť!“

Tomu nerozumím. Že by slintavka byla zas o tolik lepší než senná rýma, tím bych si nebyl tak zcela jist.

Čtvrtek 11. října 1979

„Nazdar!“ začíná svůj dopis Martin. Oznamuje svůj sňatek se sl. Isabelle Faugeras, který se konal před třemi týdny. Takže na blahopřejný telegram už to není.

„Přišli jsme pěšky, je to za rohem. Pozdě přišel tentokrát Bernard s Irenou, přihnali se s velikou kytkou, a šli jsme do veliké síně s obrovskými okny a 500 sedadly, a bylo nás pět. (Poláček četl se u nás hlasitě. L.V.) Vchází důstojně zástupce starosty, usměvavý stařeček s prokvetlými líčky, červeným nosem a tříbarevnou šerpou okolo hrudníku, co už chvíli přešlapoval za závěsem. Přečetl nám práva a povinnosti

manželů, přeptal se, jestli se furt chceme brát, já jsem sice myslel na nějakou srandu, ale pak jsem řekl ‚oui' jako milióny ostatních, pak Izabela, které uklouzl hlas. Podepsali jsme se na 2 registry, pak sestoupil stařeček se stupínku, potřásl nám rukou, a že je šťasten. A že bydlíme nedaleko, číslo 13, to je dům s tím kaštanem? Ano, ano, a budeme-li mít obtíže, máme se obrátit na obec. Obec je velká, bohatá, má výdobytky: školy, jesle, porodnici, například. Také vidí, že jsme mladí, a upozorňuje nás na možnost provozovat sporty v tělocvičnách, na plovárně i na stadiónu. Bernard nepodotkl, že taky máme nádraží. Dal nám pak ‚adjoint de maire1, a rád by taky medaili, bohužel došly zásoby. A ještě poblahopřál, též paní v bílém, úřednici, jež nás uváděla. Dal na gramofon desku s pochodem a šli jsme. Slunce šikmě svítilo. (! L.V.) Dohnal jsem Izabelu, která mašírovala vpřed beze mne, a ledva jsem jí stačil dát pusu na spánek, už tu byl zase stařeček, kýval přívětivě rukou, protože jsme vylezli jinýma dveřma do stejné chodby. Celé to trvalo 10 minut, pětkrát míň než můj dopis, teď ho totiž právě přepisuju, o 10 dní později. Ale bude se vám to líbit, mně se to taky líbilo, byl to včera příjemný den.

Ještě ráno jsme nevěděli, co si oblečeme. Izabela si nakonec vzala bílý letní oblek, kalhoty a sako, já ty velmi tmavozelené kalhoty, tu jemně

proužkovanou hnědou košili z Prahy, a napadlo mi, že bych mohl mít tmavočervený motýlek a stát se tak pánem situace. Tak jsem si ho šel koupit.

Doma jsme pak pili víno, jedli šunku a bramborový salát, co jsem ráno udělal, a který se povedl. Na stole byl obrovský kořenáč s růžovými květy, co nechala poslat babička Marie. Otevřeli jsme šampaňské, a crrr zazvonil telegram od Boba a Bernardovy maminky. Pak jsme s Bernardem odvezli Izabelinu svědkyni, která přijela schválně ze Štrasburku, na nádraží a pak jsme šli na pivo. Paní a slečny se mi dívaly na motýlek a vzduchem vanul úsměv. (Martin píše výborně! L.V.) Pak jsme dojedli ten salát, hodnotili fotografie ze St. Tropez, poté ovšem Irena nasadila ten ksicht, jako když se chystá tropit Bernardovi scény, a že je jí špatně, že se musí vrátit, a že Bernard má kalné oko. A Bernardovi rázem strnul úsměv, on je veliký hypochondr a navíc má jakousi krčně ušní chronickou infekci, co se mu usadila i v oku. Má špatnou mysl, strach ze slepoty a ze smrti, prostě depresi. Pořídil závěť a na zahradě spálil ty méně kvalitní z pornografií. Uviděl ho při tom zdáli nevlastní tatínek Bob, že to jen čoudí, takhle se papíry nespálí, to se musí protřást. Nabral to vše vidlemi, a vyrojily se podvázkové pásy a černobílá poprsí. ‚Bon, dis donc, mon cochon, ce que tu

brůles-la, c'est de la pornographie! ' Co to tu pálíš, ty starý čuně, to je přece pornografie! A tak jsem je dovezl na nádraží. S Izabelou doufáme, že si Irenu nevezme (on jí totiž v nemocnici slíbil, že si ji vezme).

Bernard by se rád vrátil do Československa, na ryby se strýcem Bartošem a na koláčky u paní Hubáčkové, co má prý prdel jako stódolu. Irena prohlásila, že z něj tu češtinu vytluče. A každé léto ho vleče profylaktický na jih. Mě považuje za zlé Bernardovo alter-ego, tiše se nenávidíme.

Další pokračování. Já ten dopis shromáždím, jen počkejte. Bernard tu chrápe, spí v obýváku na gauči, má ráno v Paříži jakési analýzy, do práce se mu nechce a domů taky ne. Ta jeho práce je hrozná, dělá obchodního cestujícího podél belgické hranice s pedagogickými pomůckami, deset škol denně, od vesnice k vesnici, hotely a levné menu, a výdělek žádný, když je krize u vesla a řemesla nic nevynesla (V&W L.V.), průmyslový sever nemá čím platit školy. Na středu a neděli se vrací do Orleánsu. Má tuhý život. (Pozn. L.V.: Bernard je Francouz, vyučil se dějinám dělnického hnutí, též v Praze, a teď se tím nemůže uživit. Já mu to ale před několika lety prorokoval! Našel si tu překrásnou dívku, kterou si vzal, odvezl ji do Francie, tam se však rozešli a ona je teď ve Skotsku.)

Bebelle se mě ptá každý den (Bebelka to je

pěkné! L.V), jestli jsem vám už napsal a kdy to dokončím. Já ale nemůžu psát kdykoli, na to musí být nálada a dobrá vlnová délka. Včera jsem se přinutil a dnes to přepisuju, protože se mi to nelíbí. Jsou lidé, kteří dělají vše rychle a špatně. Rychle a krátce. Rychle a průměrně. Okolo nás není než rychlý poloprůměr, plytký stereotyp. Zase kecám, tohle v příští verzi vyškrtnu.“ - Konec Martinova dopisu.

Měl bych tu líčit hovory lidí o případu Kohout, svůj pokus zformulovat protestní text přijatelný všem přátelům, zejména pak svou snahu získat podpis Kosíkův. Nebo bych měl popisovat, jak jsem sháněl dnes hovězí, jež jsem však nakonec dostal. Ale nemám na to náladu, asi není správná vlnová délka.

Tak proč bych nesáhl po hotové kapitolce, v níž se nějací dva nakonec šťastně vezmou, aby román byl kompletní?

Sobota 13. října 1979

Na rádiu odleva doprava vládne stejné bušení, zvláštní pořad Hlasu Ameriky zas o papežově pobytu tam mě už nezajímá a ty jejich dohady, jak to Brežněv myslí, mě rozčilují. Cestou na Vídeň škobrtl jsem o Budapešť, odkud vycházela muzika tak pěkná, že jsem tam už zůstal a tančil s nimi do konce. Čardáše vždycky

tančím tak, že sedím klidně na židli, mám jednu ruku hore a slabě pohybuju prstama. Všecko si umím představit a padám. Řekl jsem si, že si hned brzo koupím v naší samoobsluze Tokaji szamorodni a sám je celé vypiju. A budu si všecko představovat a budu to psát. Ale nesmím eventuální zkažené papíry házet do koše, protože tam je nachází Madla a využívá jich proti mně: „Ty ses jí ptal, jestli si myslí, že na ní parazituješ, jakou prosím tě čekals jinou odpověď, ta je chytrá!“ Maďarská muzika se podobá slovácké, lépe řečeno slovácká přiléhá z jedné strany k maďarské a nebudeme přeci tvrdit, že Maďaři opisovali od nás. Po půlhodině v Budapešti začneme hudbu podezírat z monotonie a cítíme, že být to v Uherském Hradišti, tak už by před chvílí byla změnila rytmus, notu i téma. Slovácká hudba je rozvětvenější, duševně vícestrunná, vzala všecko z celého okolí, Morava je hlavní město hudby.

Bylo dnes pěkně, teplo, truchlivo a malátno, barometr spadl za odpoledne o šest dílků a je velice nízko. Všecky kouře jdou dolů, nad zahradami smrdí nafta. Nechtělo se mi zas na stromy, vzal jsem do ruky kosu. Ale tak pozdě se přeci tráva už neseče, říjen se tomu sám brání, což se projevilo tím, že jsem byl vzteklý. Možná to však bylo i tím, že přijeli dva synové paní Rohlenové a začali drásat rez na konstrukci

sporného skleníku. Popošel jsem k nim, pozdravil a pravil jsem: „Připadám si zlotřile.“

„To nemusíte,“ pravil jeden z nich. Ale já jsem vzal druhý žebř, zastrkával jej opatrně do koruny stromu, při čemž jsem bohužel zlomil malou větvičku, pak jsem žebřem srazil asi tři jablka, načež jsem žebřem zalomcoval a lomcoval, dokud všecka jablka nespršela dolů, a šel jsem pryč. „Jdi si to posbírat, nebo to ještě rozdupu,“ poradil jsem Madle.

A šel jsem navštívit Vodsloňovy. Tam jsem se dověděl, že další jejich syn, to jest už druhý, zůstal za hranicemi, se ženou i děckem. Zbývá jim už jenom jeden, který to tím pádem tady bude mít o to horší. Mám podezření, že rodičové jsou zdrceni spíš tím, že se přece jen stalo, co čekali, nežli že se stalo něco neočekávaného. Mladší Vodsloň, poslední zbylý, pravil, že se dělníci u nich smáli článku Rudého práva „Kohout dokokrhal“. Pavlovi příhoda u řadových lidí prospěla, zatímco elita propracovává své profesionální pochybnosti: Nebyl to vůbec takový Kohoutův plán? Proč nejel letadlem? Proč se vracel těsně před procesem? Proč si bral žurnalistickou asistenci?

Tak můj přítel K.K.: „Ludvíku, ty víš, že od jisté doby mám zásadu nepodpisovat nic. Nezlob se.“ Já se ani nezlobím, protože má také pravdu: Jsou lidé, kteří si umějí silou vzít svobodu, jejímž

důsledkem je, že lidé jim blízcí pak musejí něco udělat nebo snášet. „Já přeci nevím," pravil Karel K., „jestli v tom není nějaká hra, a nechci být manipulován z žádné strany."

„Ano," pravil jsem, „ale když takto znovu ujistíš Bezpečnost o své zásadě mlčet, vezmou ji do svých úvah, takže jsi manipulován stejně. Nechceš mluvit pro Kohouta, mlčíš pro ně."

„To je taky pravda," řekl K. Kosík, a protože on prý už nikdy nechce sloužit jiné pravdě nežli nepochybné, zbývá mu tím spíš povinnost mlčet. „Zas máš pravdu," řekl jsem, „jenže já, když je něco moc složité, takže bych se nemohl dokombinovat všech možností, řídím se prostě sympatií, pocitem, zvykem nebo... slibem. Nevíš o Sašovi?"

„Nevím," odpověděl. „Já ho tam asi podpíšu, protože to loni Pavlovi taky slíbil." Karel pokrčil ramenem.

Ještě jsem řekl: „A jak můžu, Karle, věřit, že se mě zastaneš, když mě zavřou?" Odpověděl: „To je něco jiného."

„V čem." „Protože ty nic nekombinuješ a s ničím nespekuluješ, ty to žiješ."

Krásné. Krásné. Potěšilo mě to. Odcházeje, styděl jsem se nenápadně. Žiju to, jenže to bohužel také píšu. Má to být, nebo to nemá být, přátelé? Máte pravdu, vy i vy. Nezbývá mi proto, když je to zas tak složité a pravdy se

nedokombinujete, nežli přát si, abyste mi pak, dojde-li k tomu, vy i vy políbili zavřenou prdel.

Neděle 14. října 1979

Od kterého pondělka začnu konečně ten nový život? Milý čtenáři, vždyť já pořád nemám dopsaný zápis ze 24. září, jak jsem byl v Brně. Docela pěkně mi to šlo, jak jsem tam jel, jak jsem hledal Šimečku, ale pak ten muž, co mi pomáhal, zakopl a já jsem ztratil rytmus, den, dva, a už to nejde. Jestli ten zápis dopíšu, bude to jediný klam v této knize, jinak jsem psal pořád dál.

Kdy se dostanu k profesoru Machovcovi, abych se ho zeptal, zda o něm smím psát v souvislosti s Ellou Horákovou? Jinak bych to musel škrtnout. Kdy mi Karol sám konečně přinese posudek na Chudožilovovy rukopisy, abych s ním mohl o nich jednat, bude-li vlídně naladěn? A kdy se udobřím s Mojmírem Klánským, když je na mně řada? Mojmír mě v roce 1956 uváděl do novin. Proč se mi neozve Saša? Je zajímavé, že člověk může každý týden třeba dvakrát projít pomalu Malou Stranou, a nepotkat nikoho od Pithartů. Potřeboval bych mluvit s Petrem, ale nepůjdu k nim. Jan Mlynárik prý byl u výslechu, který trval prý přes noc, v jednom kuse pětadvacet hodin. Musím si to ověřit, jinak bych to škrtl. Má kniha se blíží

svému konci, na čem mám všecky začaté postavy vést k závěru?

Navštívil jsem dnes jednoho Pavlova přítele, abych získal jeho podpis. Nezískal jsem jej, a to z rozumných důvodů: předně člověk nemusí, to říkávám také já, být u všeho; za druhé, člověk má právo rozhodnout se, čemu chce právě teď dát své nervy; za třetí, člověk je povinen ovládnout se a zdržet se nahodilých podniků, má-li rozdělaný svůj vlastní, rozpočítaný na delší dobu a na větší výdaj energie. Ten přítel si začal psát s vládou: před půl rokem poslal jí veliký dopis, dal mi ho číst, je to expozé o stavu republiky po stránce politické, morální a hlavně hospodářské. Odpověď sice nedostal, ale už dvakrát ho úředník předsednictva vlády pozval k rozhovoru. „Jestliže se zdá," pravil přítel, „že jsou ochotni jednat se mnou jiným tónem, protože moje náměty potřebují, cítím prozatím povinnost držet tento tón."

Je to zajímavé, ale prosté. Ten dobrý úředník není nic jiného, podle mého názoru, než taky policista, provádějící pouze jiným způsobem pacifikaci přítelovu. Tomina táhnou za pyžamo po schodech, mě zvou měsíčně na výhrůžky do obvodní úřadovny Veřejné bezpečnosti, přítele na diskuse do budovy předsednictva vlády; je ve vyšší obslužné třídě de luxe.

Jdu spat a budu si číst „Schody z písku" od

Zane Greye. Ten umí psát! Pořád je to aktuální! A zakazuju si sny, jako ten na dnešek: o úplně zapomenuté dívce, která mě tenkrát vůbec tím způsobem nezajímala, aby si teď mohla tolik dovolovat. Ráno jsem se tomu divil: bylo to, jako by se mi zdálo, že jsem si pochutnával na rajčatech, když ve dne je nevezmu do úst. No toto! Že by existovaly taky trestné sny o rozkoši, sny vyžadující hned příští noci důrazné dementi?

Pondělí 15. října 1979

Spát se mi chce jako blbcovi, ale měl bych ještě psát, ačkoli nemám co. Několik hodin odolávám sklonu natočit papír, ale nakonec podléhám. A je půl druhé, je vlastně úterý. Zdá se, že jsem si zvykl na toto psaní jako na způsob denní sebeúpravy. Co já budu dělat, až toto dokončím?

Upadám zas do zdraví, začínám zase lhát. Mám znovu dost síly zapírat svou nemoc, jak se sluší. Jsem netečnější a moudřejší. Když přijde, někdy po ránu, někdy pozdě v noci, záchvat ostudného řvaní, nechám ho bez povšimnutí vybrečet, tiše, kvůli odposlechu. Pouštím jenom kletby, čímž zkresluju zprávu. Myslím, že jsem ve srovnání s loňskem silnější proti osudu, jelikož jsem mu poddanější. Určitě jsem pokročil i v přípravě na nějaký proces, když to bude nutné.

Dokážu si představit takové příští dějiny na tomto území, že odchod včas bude výhodou, slastí. Vůbec nic, když se dívám na ulici nebo na obličeje našich tzv. státníků, neukazuje na klidné stáří. Divím se, že lidi mají děti, když pro ně nemají život. Už všecko, až maniacky, čtu jako předpověď budoucnosti, a vychází mi špatná. Včera ukazovali v televizi jakýsi malý litevský soubor tanců a písní. Viděl jsem líbezná, něžná a ladná gesta mladých tanečníků s ušlechtile mužnými tvářemi, slyšel jsem zvuk slov modulovaných starými rty zpěváků, každá podoba byla jiná ti lidé se jeden od druhého lišili, jak se od sebe v Evropě liší národy. Působilo to na mě, jako bych se díval na zcela poslední zpěváky a tanečníky toho národa: víc už toho nemůžou nikdy umět, jsou mezi Rusy a Poláky zaklíněni na doraz, mohou svůj život už jenom vybrušovat k větší ladnosti, ale nemají rezervu expanzívní vášně, a hlavně jsou úplně beze zbraně. To nemůže být jenom náhodná choreografie.

Byl jsem dnes odpoledne u Karola, jeho byt je taková lidská drůbežárna nebo vesnička v městě, v Praze 1, v Dušní. Děti a útlá žínka pohybují se tam přes sebe a přes hračky a mezi šatstvem nesrozumitelně. Působí to mile archaicky, záchranně a Karol je tam až vzadu. Vlevo od toho je obydlí, spíš bizarní nora Třešňákova: fotokomora, ateliér a ubikace v

jednom, po magnetofonu, obrazech z vlastní ruky a po zemi lezou tu dvojí děti. Buňka jaké společnosti to je, nemám domyšleno, bojím se. Třešňák mi dal svou povídku, která je o tom, co jsem tam viděl.

Potvrdil mi zvěst, že Svatopluk Karásek chce emigrovat. Považuju to už skoro za samozřejmé, vždyť přeci napsal tyto statečné verše:

Vy silní ve víře,
v Písmu kovaní,
když bijí pastýře,
kde jste schovaní?

Zatvářil jsem se jaksi, a Vlastimil mi řekl, že Svatopluk má ale opravdu moc těžký život teď. Trochu mě to zahanbilo, protože já mám život dobrý. Přemýšlel jsem o tom včera na Blenheimské renetě: prohřešek těchto lidí není v tom, že odcházejí, nýbrž v tom, že začali bojovat, jako by v tom boji mínili vydržet. Statečnost se musí rozpočítat jako voda na poušti nebo chleba v obležení: když mi dojdou, tak se zkrátka přestanu hýbat. A nelíbí se mi, že ti helikoptérou zachránění se mi pak budou pošklebovat: hehe, už se nehýbá! Dávám přednost tomu, jak zpívá Marta Kubišová.

Někteří lidé chtějí být Pastýři, ale diví se, že je nikdo nebrání. Ve skutečnosti asi žádného

Pastýře neuznávají. Pastýř je logicky bit. Ale souhlasím s Jakubem Trojanem, že má kopat.

Středa 17. října 1979

Když jsem včera šel po Mánesově mostě od Rudolfina ke Klárovu, svítilo slunko a zároveň byla hebká mlha. Z toho vznikl tak krásný svět, že jsem se uprostřed mostu zastavil a pozoroval ho. Nejen prožloutlý Petřín v pozadí se vznášel snově nad bílou vodou, a Hradčany růžovošedé, o odstín blíž, ale i chrám sv. Mikuláše a všecky domy byly přestřeny řídkou látkou ze světla a mlhy, dokonce i domy nejbližší, hned za vodou, a loďky i konec toho mostu. Po Karlově mostě zřetelně chodili lidé a nad ochozem Mostecké věže kroužili holubi. Nějaký muž kráčející proti mně se zastavil a otočil, aby zvěděl, co pozoruju. Řekl jsem: „Dívám se jenom tak.“ Usmál se a řekl: „Těším se, že z toho pro nás vytěžíte zas něco hezkého.“ A šel, nepoznal jsem ho. Jeho slova mě zahanbila. Vzal jsem tašku z kamenné obruby mostu a kráčel jsem do akvarelu.

Dále už odpoledne nemělo tak malebnou náladu, sběr podpisů se nedaří. Skoro se zdá, že se ani nemělo začínat nic podpisovat, protože lidé na otázku odpovídají a odpověď zpravidla přesahuje to, nač byli tázáni. Nikdo ovšem neschvaluje násilí proti Kohoutovi, ale každý

řekne: Když někdo za tak proradných poměrů nechce zůstat za dveřmi, buďto nesmí vycházet, nebo nemá být Kohout. Ale já svou obchůzku přesto dokončím, je zajímavá. Vzkázal mi Petr Chudožilov, že by podepsal, ale to nemůžu vzít na vědomí ve chvíli, kdy něco ode mne žádá. Ne pro jeho pocit, pro svůj; on jedná normálně.

Večer jsme byli u Kosíků poslouchat zas toho... no, honem... Mozarta. Byl to pěkný večer. Když jsme se vrátili, řekli mi kluci, že mě sháněli dva páni. V noci se mi zdálo, že jsem inteligentnímu německému chlapečkovi vysvětloval, jak se dělá a jak se pouští papírový drak. Ukazoval jsem mu ho na Čapkově obrázku a probudil jsem se nespokojeností s výrazem loslassen pro pouštění draka. Dnes odpoledne jsem je tedy už čekal, a když přišli, hned jsme šli, kam chtěli. Byl to major Fišer a Nekřesťan. Hovor držel tentokrát Nekřesťan. Byl stručný a ostrý. Vystoupením v západoněmecké televizi jsem prý poškodil zájmy republiky v zahraničí, a nebude-li rozhodnuto o mém stíhání z jiných míst, zakročí proti mně oni, Státní bezpečnost. Využijí všech zákonných prostředků. Porušil jsem naši dohodu, dokonce poté, co můj syn byl přijat na vysokou školu. Major Fišer dodal, že se mohu do měsíce vystěhovat, kam chci, abych nemusel posílat pusinky po televizi.

Zeptal jsem se, co znamenají ony všechny

zákonné prostředky: podle zákona snad můžu být jedině stíhán nebo ne. Míní se tím, že budu zmlácen za domovními dveřmi jako Tominová nebo budu každý měsíc dělat řidičské zkoušky? Dohodu jsme žádnou neuzavřeli, smířlivý stav mezi námi se prostě vyvinul, když proti mně nic nedělali, ale krok proti Kohoutovi beru jako proti sobě, důvody jsou prosté. Kdo se takový krok rozhodl udělat, musel už nějaké následky zakalkulovat, a náš protest patří do toho. Nekřesťan stručně zopakoval výstrahu a major Fišer dodal, že už to nebude dlouho trvat a poznám. A šel jsem, vyřízen dřív než u holiče.

Jejich trpělivost a nervy jsou ovšem úřední. Moje jsou osobní. Také já jsem zatím byl nekonečně shovívavý. Udělali mi toho snad málo? A přece se chci ostré srážce vyhnout. Mně nevadí ustoupit.

Čím víc věcí má člověk rád, tím je slabší.

Není to pro mě už tak nesnesitelná představa.

Čtvrtek 18. října 1979

Ačkoli jsem přišel pět minut před devátou, ten stůl byl obsazen, sedí tam nějaká stařena, snídá, rohlíky a něco, kávu, vedle má pěkně postavené pouzdro na cigarety a položený zapalovač, potrvá tedy, než odejde. Musel jsem si

sednout k tomu stolku, co má sedačku jen z jedné strany. Hledím tedy do stěny, na níž je vyryto schéma prasete, většího, k němuž se odzadu hlavou blíží menší prasátko, takže nepovažuju za jisté, které z nich je větší prasátko.

Personál mi dal becherovku, myslím, že je to tentýž personál, protože se, dávaje mi becherovku, usmál. A musí se usmívat ještě víc, až uvidí, že píšu dopis protože jedna becherovka místo dvou, stolek se sedadlem jen z jedné strany, dopis všecko mu musí být jasné!

Snažím se psát pěkně, ale nejde mi to, musel bych ze vší síly psát pomalu a koupit si lenoch. Napiš mi občas, v čem chodíš, prosím.

Čepici jsem ještě nedostal a netuším, odkud mi má přiletět na hlavu, jsem zvědavý.

Pořád čekám na ten den, kdy se uvidíme, už to ale trvá dva měsíce, to nemůže tak jít pořád dál, co tedy se asi stane? Jsem tak zdeptaný, že jsem až úplně hodný na všecky lidi kolem sebe a žiju vlastně omluvu. Ještě že mám to psaní, chvála pánu bohu, kde si montuju odvahu a účel. Už to brzo bude. Tím myslím ta knížka, a potřeboval bych, kdybys mi definitivně a po rozvaze řekla, jestli mi dáváš souhlas ke jménu. Nějaká Irena nebo Květa by mě strašně otrávila, to bych ji spíš vykopl z papíru.

Mluvím teď dost s lidmi, kteří chtějí vědět, co si myslím o Pavlově případu a co by se asi mělo

dělat. A já celý den buď píšu nebo něco čtu a vyřizuju, a nikdo nepozná, že můj případ akutní jsi Ty. Případ pro mou internu. Na externě mám ovšem Pavla. Do toho se mi prolínají kozy (mé chlapecké!), venku padá listí, nevím, co dřív, a nemám hotový ani první svazek těch svých „pamětí“.

Něco museli udělat proti holubům, protože představ si, na Malostranském náměstí není ani holuba! Jdeš do práce a kdoví, co to tam bude za lidi. Taky budete mít závodní kuchyň? A slavit MDŽ, kdy se opiješ? A začne se stávat, že někdo bude s Tebou mít společnou cestu z práce?

Řeklas, že se chceš se mnou poradit, to je velice nadsazené slovo, což Ty bys něco udělala podle rady (mé)? Chceš si spíš postěžovat na svou starost. Ale hrajeme-li si už na radění: Nebylo by dobré, kdybys třeba i za výhodný plat dala se zazdít do bezvýchodného kolotoče prací, které by Tě k ničemu dál nepřivedly. Jak si budeš zvykat a zaběhávat se, budeš i úlevně upadat do konečně klidnějšího stereotypu, tedy se smiřovat se svým místem. To by se nemělo stát. Spíš by se Ti měla zpřesňovat představa toho, co Ty osobně, odlišně chceš a můžeš dělat. Já Ti to neříkám výchovně, mně to výchovně je fuk. Já Ti to říkám, aby se Ti to hodilo pro případ, že se takové úmysly v Tobě probudí.

Rána: ta stařena neodejde, nýbrž přišly jí dvě

kamarádky a už začínají povídat. A zrovna jim povídá o nějakém pánovi, který sem chodil čekat na nějakou ženu skoro denně, od června. Když tento týden toho nechal, ona konečně přišla, takže se minuli. Druhá stařena se ptá, na kolik dnů volna má nárok, kdo se vdává. A třetí si právě začala zpívat. Za závěsem personál říká, kolik dělá denně: „V pátek jsem dělala šest a půl tisíce.“ — „Já ve čtvrtek pět dva.“

„A v neděli přes deset.“ Mě by víc zajímalo, kolik dělaly něčeho jiného. (Ta becherovka ale bere!) Hamba, pardon. Já dělám děsně málo, mizivě.

Včera jsem byl zas na výhrůžkách. Do měsíce prý mi vyřídí papíry a můžu jet. Dostal jsem Tvé cibulky a už jsou v zemi, je jich třináct.

Řeknu Ti pak, kolik jich vyleze, jestli to uvidím. Já se asi vyjadřuju temně hrozivě, ale nic tím nemíním, než že opravdu nevím. Dozrávám do jakéhosi rozhodnutí nic mi nevadit, moje trpělivost taky bude u konce, já jsem byl strašně shovívavý k nim, ne oni ke mně, a já mám možnost udělat z nich vrahy. Buď ráda, že jsi tam. Samozřejmě tím trpím, že lidé odcházejí, ale to je součást utrpení z hrozné netečnosti národa. Ne, nemysli si, že udělám nějakou blbost, prostě se nezarazím strachem. Mně nevadí ponížení, které si vyberu nebo si ho spočítám.

O svých ženách Ti psát a psávat nebudu,

nějaké posílání něčeho teprv nepadá v úvahu. Prosím Tě, aby ses netrápila, nemáš proč, máš to u mne spíš lepší, než mělas, protože dalas mi vhled do čehosi, jsem osvobozenější, a jenom Ti děkuju. Jako bys mě vyvedla na Výšinu pochopení. Vrátilas mi část mne.

Odstěhoval jsem se do předního logálu k mramorovému čtverečku s po jedné židli z každé strany. Můžeš tedy přijít, zpoždění do 1 hodiny ani není třeba vysvětlovat. A objednal jsem si druhou becherovku. Vidím oknem chodit lidi. Kousek opodál sedí stařec, je neholený, má kárované světlehnědé sako a károvanou červenou košili, šedivé kalhoty, černá perka na nohou. Z nohavice leze mu pyžamo!

V levém uchu má zastrčený elektrický kabel, který mu vede pod límec košile. Takový budu mít, Helenko, já za časek. Buď ráda, že jsi tam. Při druhé becherovce se mi sice bystří rozum, kalí však rukopis.

To se mi víc líbí pán, jehož vidím přes sklo na stanici tramvaje. Má světlehnědou bundu, a teď mi ho tramvaj odvezla, měl světlehnědou bundu, zelenavé gatě, na hlavě krásný starý klobouk a do poměrů se vybavil zahnutou holí. Dám si něco k jídlu, neb jsem nesnídal. Mají jen: uherák, čabajku, párek. Mám Ti poslat tokajské? Do školy? Venku je po včerejším pršení pěkně, a sice: slunko září rozptýleně přes horní mlhy, ulice jsou

jak umyté. Pithartová má doširoka otevřené po ránu rohové okno. Ten stařec kouří cigarety BT a pije bílé víno. Nikomu jsem nepouštěl víno, ale byla to krásná prosba od Tebe pod dřevěným přístřeškem, zástupná? Nemělas odcházet. Ty bys mě byla mohla odvést, ale snad to i Tobě bylo jasné. Bůh s Tebou, Heleno.

Pátek 19. října 1979

Když čtu, co jsem včera napsal, zdá se mi to velice povědomé, ano, a je to strašné, vždyť to je rytmus a tón dopisů tatínkových ze „Sekyry". Takové bláznění mezi rozumem a skutečností. Utíkám od toho tématu s pověrečným strachem.

Navštívil jsem Karla Pecku v jeho novém bytě v Nerudově ulici a on mě trochu rozveselil. Má veliký světlý pokoj s klenutým stropem, jenom bíle vylíčený, a proti křeslu, do něhož usazuje návštěvy, obrovské zrcadlo, takže každý se může pohodlně pozorovat, jak vykonává návštěvu a zda nesedí už moc dlouho. Samozřejmě podepsal prohlášení za Pavla. Pravil, že Jan Mlynárik chodí zkroušený a zhublý. Víme proč a mluvili jsme o tom chvíli. Taky Karla Pecku čeká zkroušení, on si je přímo plánuje jako geometr. O tom však se s ním mluvit moc nedá.

Jel jsem na Nové Město, přesedl a zazvonil v Karlíně nebo na Žižkově u jednoho bytu. Otevřela

mi žena impregnovaná osvěživými krémy a pozvala mě ke stolku, na němž stály dvě prázdné sklenice, stopa návštěvy, jež musela odejít těsně přede mnou. „Mám to hotové už dlouho, ale nevěděla jsem, jak vám dát zprávu."

„A jak se vám to líbilo," zeptal jsem se. „Je to strašné!" vydechla z hloubky přesvědčení. „Byla jsem místy zhnusena." Hleděl jsem na ni užasle i zahanbeně, protože jsem jí předtím dílo vychválil: byla řeč o Edině „Pompejance". Mlčel jsem bezradně a nechal si do vypláchlé sklenice nalít trošku bílého vína. Paní si také nalila, sedla si proti mně, vyndala cigaretu, zaštěrchala sirkami, ale nezapálila si, protože už rok přestává kouřit. Celou dobu masírovala cigaretu nad stolem, nervózně.

Pravila: „Víte, tak ona je to malířka, ta ženská, měla by tedy mít nějaké estetické cítění. A zatím autorka na několika místech píše, jakej měla v tom bytě bordel, a v tom ty malé děti. Já takovou společnost neznám, možná že dneska tak mladí lidé žijou, ale já bych to už ani nechtěla poznat." Při loučení na chodbě pravila: „Nemáte tam něco útěšnýho, co bych psala s lepší chutí, abych nemusila kolikrát vstát od stroje, lítat po pokoji rozčileně a uvažovat, jestli tohleto není důvod k další cigaretě?"

„Já se po něčem poohlédnu," slíbil jsem.

S balíčkem přepisů jel jsem ke knihařství, ale

minul je a šel domů. Něco se mi nelíbilo. Nemám rád dva chlapy mlčky sedící v zaparkovaném autě. Požádám Edu, ať si to zařídí dál už sama.

Udělal jsem si zelený čínský čaj a četl o důvtipném tlustém detektivu Nero Wolfovi a zavražděném vzácném býku Cézarovi. To je útěšná kniha! Ta by se měla opsat.

Sobota 20. října 1979

Zastavil jsem auto na začátku mostu, ale asi jsem je špatně zabrzdil, protože když jsem je obcházel, začalo pomalinku ujíždět. Divné bylo, že ujíždělo vpřed, ačkoli starý kamenný most se zvedal do kopečka a teprv za vrcholem zas klesal. Chtěl jsem auto rukama zastavit, ale ruce mi klouzaly po plechu a nohy po sněhu uježdělém sáněmi. Auto se pomalu vzdalovalo, vůbec nebylo nebezpečné, lidé mu klidně uhýbali a pobaveně si o něm povídali. Bylo úplně prázdné: skrz obě skla jsem viděl, jak je nějaký kluk chce rukama zastavit. Auto zmizelo za vrcholem mostu, když jsem se klouzavě za ním rozběhl. Vyšel jsem na vrchol a viděl, že je zle. Auto se nepochopitelnou silou zarazilo do kamenné obruby mostu a jeho rozdrcený a dokonce shora rozpláclý předek trčel už nad vodu. Už tam i stál strážník a zapisoval si to. Byl to starší muž a překvapil mě, jak pokojně a spíš s účastí začal se mě vyptávat co a jak. „To je

vrak," řekl, „ale máte jistě pojištění." Ani doklady po mně nechtěl. Já jsem si už představoval tu těžkou chvíli, až doma řeknu, co jsem udělal. Čím se omluvím, nebo nač se vymluvím, když jsem si už nemohl ani vzpomenout, proč jsem vůbec z auta vylezl. Uvědomil jsem si najednou, že strážník to zřejmě neví. Řekl jsem mu to. „Tak vy jste v okamžiku nehody neřídil?" zeptal se a jakoby s úlevou sklapl zápisník. I mně se ulevilo a začal jsem mu s humorem vykládat, jak se auto, zřejmě špatně zabrzděné, což je jistě má vina, rozjelo dokopečka. Pro strážníka ta věc tím vůbec ztrácela význam. Mávl nad ní rukou a obrátiv se poznamenal: „Támhle už přijíždí vůz pro mrtvolu." Zeptal jsem se: „Tam je nějaká mrtvola, v tom autě?"

„Ovšem," řekl. „A kdo tam prosím vás může být," řekl jsem, dobývaje z paměti, s kým jsem jel, ale dosáhl jsem jenom tím větší jistoty, že jsem byl v autě sám. Zajímavé však bylo, že můj strach samozřejmě bezdůvodný, tím jsem si byl jistý — rozletěl se přesným směrem. Strážník řekl: „Ta dívka přeci." Dírou v plechu nahlédl jsem dovnitř. Na místě vedle řidiče uviděl jsem vzhůru zdviženou bílou tvář: tmavohnědé, jakoby teplým spánkem rozházené a zpocené vlasy, pusa ze spaní pootevřená, mezi rty svítily dva široké řezáky s mezerou. Vypadalo to milostně, hned jsem ji poznal, ale nebyl to spánek, protože zpod

výrazného temného obočí hleděly ke mně, nevidomě, jasné a klidné modré oči. Žádný, věděl jsem, žádný zprošťující rozsudek mě nezprostí, a divil jsem se! divil, jak by někdo mohl vůbec čekat, že budu chtít dál žít. Já jsem dobře cítil, že jsem synem smrti, jsem vlastně už mrtvý. A to bylo v pořádku, moje hrůza se začínala teprv odsud: jakým způsobem může se život, který nechci, vrátit ale do ní. Strašlivá, krutá křeč vůle upřené do přání, aby se to nebylo stalo, abych to mohl vrátit, aby to nebyla pravda. A cítil jsem, že marnost takového přání je ono příslovečné, obávané a věčné peklo.

Zajímavé, že v tomto snu selhala všecka má osvědčená záchranná opatření: ani kmit nápadu, že by to snad mohl být sen! Byla to nejtěžší pravda. Už ani nepamatuju, kdy jsem měl tak přesvědčivý sen. Zlý sen vždycky, čím byl horší nebo absurdnější, tím mi byl i podezřelejší a trhlinami v jeho logice prolezl jsem pokaždé k tušené záchraně. Dnes v noci nic: jenom nejtěžší zatracení, jaké jsem si za celý život ani představit nedokázal. A tu jsem si vzpomněl, čistě jen vzpomněl, na poslední naději všech nejzoufalejších — na Boha.

V tom okamžiku jsem se probudil.

Neděle 21. října 1979

„Tak, teď dostanu čaj, acylpirin," pravila Madla před chvílí cestou k posteli, „a jsem ráda, že jsem se dožila čtyřiapadesáti let. Nesmím," řekla a zopakovala to, „nesmím zapomínat, že jsem si, když byli kluci malí, přála: kdybych se dožila aspoň jejich osmnácti let! Protože já jsem si celé mládí říkala: kdybych měla maminku, hned by to bylo lepší!" Podal jsem jí čaj a pravil jsem: „A teď už můžeš umřít, maminko?"

Abychom byli přesní, nemocný jsem já. A to hodně, takže jsem musel v pátek vyhledat lékařskou pomoc. Když jsem někdy zjara utrpěl fiasko se srdeční chorobou, objevil jsem teď na podzim nemoc nohy. Přes mou skepsi nemoc stoupala, až konečně v pátek jsem nemohl pravou nohu zvednout nad úroveň obrubníku na ulici. Obětoval jsem jeden podpis za Pavla, jemuž stejně není pomoci, a místo za Frantou Pavlíčkem zamířil jsem na středisko. Doktorka mi předepsala dva léky a zítra mám jít ještě na ortopedii. Jeden z léků jmenuje se Benetazon, a když jsem si ho vzal, do hodiny mohl jsem zvednout nohu až na stupátko tramvaje, takže jsem jel nevím už kam, musel bych se podívat pár stránek zpátky.

Včera jsme tedy pro mou nemoc a částečně také z nechuti nejeli na zahradu, ale dneska jsme tam museli: co s těmi všemi jablky na hromadách pod stromy! Přes den to šlo, ale k večeru nemohl

jsem zvednout nohu na schod, abych si rozšněroval a zul botu. Ale však zítra ráno jdu na ortopedii, jestli mě ovšem cestou neseberou pracovníci, kteří se budou domnívat, že jdu k soudu, kde začíná proces s deseti členy Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Já bych tam však nešel ani tak, protože k soudům nechodím od prvního procesu páně Václavova. Jaroslav Hutka tehdy ironicky napsal, že příští proces, na který Vaculík určitě půjde, bude jeho vlastní. Samozřejmě, mladíku. Před vlastními procesy se neutíká. Dočesávali jsme dnes odpoledne Fořtovo jablko — Madla musela být na štaflích, já dole — a já jsem pravil: „Mně na těch emigrantech taky vadí, že se považují za cennější lidi, než jsme my ostatní. Jako by právě oni byli obzvlášť hodni záchrany. Kdyby tu byla svoboda, jistě by zůstali. Tak svobodu ano, a masový hrob ne? Co si o sobě myslí?“ Madla řekla: „Mě to také jaksi uráží.“

Ležel jsem na koberci, před chvílí, a rozcvičoval si nohu. Hlína Egypta je přeci z Egypťanů, hlína Řecka z Řeků, pravil jsem si v duchu, abych prozkoumal správnost svého názoru. Vtom mi luplo v koleni, a už tu byla myšlenka: a z jejich nepřátel! Prosím, to je myšlenka jenom z kolena! Co bych na toto téma dokázal vymyslet hlavou? Nechme toho, aby nás nezavřeli dřív, než chtějí.

Ale byla tu zmínka o Fořtově jablku. Tento

název neznají ani znalci. Když jsme koupili Topičovu zahradu, provázela nás bývalá služebná rodiny Topičů a říkala, co o kterém stromě věděla. Některé druhy jablek neznala, nechal jsem si je pak určit v pomologické poradně. Jednu rozložitou jabloň představila nám ta stará žena takto: „Tahleta rodí každý rok, jablka jsou krásná a vydrží až do června. Ale nejsou vůbec dobrá. Ty nechtěl nikdy ani doktor Fořt.“ Doktor Fořt byl právní zmocněnec paní Blekastadové-Topičové z Norska, který se jí staral o zdejší majetkové záležitosti. V pomologické poradně se nad nádherným žlutým jablkem s červeným líčkem a voskově lesklou slupkou vyvinul spor znalců. Čichali k němu, ukrajovali z něho, ale čich je asi mátl a byli už přejezeni jablek. Nakonec řekli, abych přinesl víc exemplářů. K tomu jsem se však už nedostal, a příštího roku jablko mělo už zvučné jméno: Fořtovo. V pomologii se to nedělá, ale v medicíně je to naopak běžné: doktor Bechtěrev myslím taky tu nemoc nechtěl.

Pondělí 22. října 1979

Automatika špatných snů je taková, že se v nich stane vždycky právě to, čeho se bojíte: sotva vás napadne, že by se červený chrám mohl zřítit, už se tiše řítí. Moudrá hlava do pečiva zná radu: ničeho se nebát.

Umyl jsem se, oholil, dal čistou vodu ptactvu, vypil čaj a spokl lék. Oblékl jsem se, nasadil čepici, otevřel dveře na chodbu, a tam seděli na židlích dva mladí esenbáci. Jeden s knírem jako já. Ten druhý vstal a řekl: „Pane Vaculík, můžete mi ukázat občanský průkaz?“

— „Vidím, že mě znáte, ale ukážu,“ řekl jsem. Prohlížel ho a přišla povinná otázka: „Kde pracujete?“

„Doma,“ řekl jsem.

Šel jsem na ortopedii, kde si mě v trenkách pan doktor prohlédl a prohmatal a sestra pak v trochu popuštěných trenkách zrentgenovala. Jinak jsem nepozoroval, že by mě někdo sledoval. Šel jsem do lékárny a vyzvedl si na předpis dva léky, z nich jeden jsou injekce, které si budu chodit nechat píchat třikrát týdně. Samozřejmě nic mě nebolí od dnešního rána. V papírnictví jsem se zastavil pro dva válečky klozetpapíru, v drogerii pro dvě prací mýdla a zubní pastu, v potravinách vzal jsem půlku chleba, mléko v sáčku a dvě limonády. Přemýšlel jsem, co a kam bych ještě, aby ošklivý sen před mými dveřmi měl příležitost změnit se mezitím k lepšímu. Ve schránce vybral jsem časopis Letectví a kosmonautika, z jehož titulní stránky zíral na mě ďábelský portrét Jupiterova měsíce Io. Vyjel jsem výtahem a zjistil, že situace se hodně zlepšila: seděl tam jenom jeden muž, druhá židle byla

prázdná. „Je něco nového?“ zeptal jsem se Štrougalovým tónem. Mlčky zavrtěl hlavou s knírem. „Nehledal mě někdo?“ zeptal jsem se jak ministr vnitra a myslel jsem tím sovětské poradce. Muž opět zavrtěl hlavou.

Udělal jsem si kávu, usedám do křesla a budu studovat velikou zajímavou zprávu svých zpravodajů z Jupitera.

Úterý 23. října 1979

Když jsem ráno vyšel z bytu, jeden ze strážníků vstal a řekl: „Mám pro vás vzkaz.“ Čekal jsem, že třeba od Gruši. „Nemáte chodit k soudu, protože se tam stejně nedostanete.“ Šel jsem na injekci a nakoupit. Vrátil jsem se domů, zabalil balíček knih a po obědě s ním šel na poštu. Muži v uniformě si mě už nevšímali. Nemohl jsem vydržet doma, měl jsem pocit, že stráž si kdykoli může odemknout naše dveře a podívat se, co píšu. Lekl jsem se, když mi napadlo, že tím pomyšlením jsem to podle automatiky zlého snu — přiblížil.

Zašel jsem do Slávie a tam se dověděl, že včera sebrali v okolí soudu asi třicet lidí, většinu hned pustili. Předseda senátu žene jednání šílenou rychlostí vpřed, žádné důkazní řízení krom zápisů, žádná obhajoba. Prokurátor žádá pro hlavní osoby nejvyšší tresty, což je do deseti

let. Rozbouření ve světě je veliké, ale za pár dní opadne. Básník mladší generace Andrej Stankovič mi ve Slávii s chutí podepsal prohlášení za Pavla. Ke komu ještě jít? Jsou lidé, co by podepsali rádi, ale my sbíráme jenom spisovatele, z principu.

Na nábřeží bylo krásně větrno, stromy už jsou skoro holé. Svítilo slunko, ale byla zima. Co nám velí naše potřeba statečnosti? Tuto otázku jsem, jinými slovy, dal pak večer Karlu Kosíkovi. Byli jsme na koncertě Beethovenovy sonáty nějaké. Moc jsem z toho neměl, myslel jsem na kdovíco. Karel také pravil, že je rozčilený. „Mělo by se vymyslet něco úplně nového, co nečekají," pravil. Poměry ho také moří a on tím umíněněji hledá východisko co nejdále od nich.

Na koncertě chyběl doktor Kriegel, protože má infarkt. O přestávce jsem uviděl Edu a svou malířku, jenom jsem se s nimi pozdravil. Malířka vypadala strašně koncertně a vedle svého k světu obráceného jarého muže působila stočeně do sebe.

V programu ke koncertu se píše, že když Napoleon vtáhl do Vídně, postavil k Beethovenovu domu čestnou stráž. Ten jí však neužil, jelikož hanbou nevyšel z domu. A to já zas tak cimrplich nejsem. „Mělo by se vymyslet něco úplně nového," pravil Karel a má pravdu. Budu o tom přemýšlet.

Po koncertě šli jsme s Kosíkovými přes most, chtěli jsme si u Šnelů vypít pivo, ale nechtěli nám je už dát, ačkoli do zavírací hodiny chybělo ještě třicet minut. Šli jsme do Malostranské kavárny na víno, a totéž. Karel pravil: „Do kolika máte otevřeno?“

„Do jedenácti,“ odpověděla číšnice. „A je za pět minut půl. Dejte mi knihu stížností,“ pravil přísně, jak ho neslýcháme. „Nedávejte mu nic,“ pravil jsem. Madla s Marií se smály. „To si mám tohleto nechat líbit?“ pravil Karel. „Napiš Sartrovi,“ řekl jsem. To jak číšnice uslyšela, velice sebou škubla a hned nám přinesla dva džůsy a dvě skleničky vína.

V jámě lvové
vyli dva blbové;
dva blbové vyli,
bylo o nich v bibli.

Tuto ošklivou básničku jsem nenapsal já, nýbrž básník mladší generace Andrej Stankovič.

Středa 24. října 1979

Otevřít dveře z bytu na chodbu a spatřit tam velice blízko dva strážníky, policisty, je přece jenom originální zážitek. Jako byste se jedním krokem octli v demonstraci nebo při neštěstí: vražda! napadne vám. Pořád se nemůžu vžít do

toho, že já byl bych ten navrhovaný státní nepřítel, vždyť nic z toho, co o sobě vím, tomu nenasvědčuje.

Ti naši dva nám žádnou potíž nedělali. Jen od nich pode dveřmi táhl do bytu cigaretový kouř, občas si broukli nebo odkašlali, pohnuli nohou a pod botou zaskřípělo jim zrnko písku, což se rozléhalo snad celým tichým domem. Nevíme, co pořád dělali a jak zněl jejich úkol. Jistě k nám nepouštěli návštěvníky, protože nepřišel nikdo. Za dva dny vystřídaly se tu asi tři dvojice. Některým to bylo viditelně trapné, taková divná služba. Když jsme včera odcházeli na koncert, pravila jim Madla: „Jdeme na koncert.“ Odpověděli: „Příjemnou zábavu.“ Když jsme se po jedenácté vraceli, byli pryč a já myslil, že už nenastoupí, když soud včera skončil. Ale ráno tam byli zas.

Včera mi napadlo vyfotografovat si je. Tichým šeptem, přímo do ucha, řekl jsem to Janovi, takže to jistě nebylo slyšet ani jako zaskřípění pískového zrnka pod jejich botou. Pak jsem si řekl, že se na to vykašlu, ale když jsem se dověděl o výši trestů u soudu, řekl jsem si, že si je přece vyfotografuju. Možnost k tomu je u nás ideální: oba muži sedí na židlích bok po boku, čelem k výtahu, zády ke stěně, za níž se táhne náš byt. V té stěně je malé okénko z koupelny. Když se vystoupne na vanu a vystrčí hlava na chodbu,

jsou vpravo vidět čelně naše dveře a v jejich obrysu bylo by vidět dva strážníky v dvoj profilu jako na minci vydané na počest vítězství nějakého socialismu.

Toto koupelnové okénko má v našem bytě veliký strategický význam, na který jsem přišel, když jsem před několika lety promýšlel svou povídku „Obrana bytu“. Obsah povídky: Lupiči vydávající se za policii chtějí se dostat do jednoho bytu, ale otec rodiny je pozná po hlase, odmítne jim otevřít a zorganizuje svou rodinu k obraně. Děj se odehrává v pětipatrovém činžáku v jednom americkém městě. Lupiči chtějí vyrazit dveře, ale ty jsou zapřeny soustavou fošen. Matka udržuje na sporáku hrnec vřelé vody. Děti volají do ulice, že v domě jsou lupiči, oknem do dvora signalizují přátelům zprávy, které ještě téhož dne projdou vysílačkami a druhého dne novinami. Na ulici se hromadí zvědaví lidé, křižovatka ulice Veletržní a Dukelských hrdinů je neprůjezdná. Lupiči, když nedosáhli ničeho lstí ani prudkým útokem, odpojí rodině elektřinu, ale nemohou odpojit vodu a plyn, protože ty jsou uvnitř. Telefon chudá rodina ani neměla. Lupiči se rozhodnou rodinu dlouhým obléháním vyhladovět a vysílit, ale z koupelnového okénka začnou jim do týla pršet nadávky a později v tom se prchlivější otec nemůže shodnout se smířlivější matkou i hovna. Rozzuření lupiči, vydávající se stále za policii,

dávají vyklidit sousední byty, aby se k nim mohli probourat skrz stěnu. Současně z půdy dělají díru ve stropě, protože bydlíme v posledním patře. Když jsem povídku promyslil až sem, viděl jsem, že je zle. Vtom také přijíždí jiná skupina lupičů, kteří se vydávají za hasiče, mají speciální žebř. Není to však žebř záchranný, je to žebř zhoubný! Již po něm dva lupiči lezou a vlečou nahoru tlustou hadici, ačkoli nehoří! Prozíravý otec proto již dříve, než začal psát, nechal do bytu nanosit hromady dlažebních kostek, a již vidíme, jak nejstarší z tří synů metá dolů ty těžké šedé krychle. Hasiči se dole válejí jeden přes druhého. Ale tu se dveře z chodby štípou, fošny však je stále drží na místě, a tak mladší syn může dírami chrstat na chodbu vřelou vodu. Nejmladší chlapec má na starosti pozorovat stěny a strop a ječet na ulici o pomoc. Ta však žádná nepřichází, protože všichni jste posranci posraní. Otec uvažuje tak, že když se lupičům nepodaří vpád do určité doby, aféra přece jen prosákne ven, nahoru a dolů, a stane se jaksi neúnosnou pro správu amerického města, která bude muset lupiče odvolat. Co však zatím s těmi průlomy ve stěně a ve stropě? V úzkosti, s jakou jsem svou povídku promýšlel, požádal jsem svého přítele Josefa Zemana, aby mi vyrobil halapartnu: ta má bodec na bodání, sekyrku na sekání, hák na přitahování nebo odtlačování a její dlouhá žerď by

umožňovala bojovat poměrně na dálku, z okna a do díry. A tak otec rozdal synům sekyrky na usekávání prvních proniklých drzých rukou a sám se chopil halapartny. Poteče tedy krev! Matka chystá obvazy a vaří vodu. A všichni dbají, aby nestáli přímo proti nějakému otvoru, lupiči mohou střílet!

Nedošel jsem k rozhodnutí, co nás bude naše vítězství stát. Ale vítězství to být mělo, protože česká literatura podle mého názoru už potřebuje příběh s vítězným koncem, jestliže má přežít. Jenom jsem za nic nemohl přijít na to, jak to zařídit, když na ulici dole po rozehnání planých čumilů zavládlo prázdno a ticho. Snad proto jsem povídku ani nezačal psát a proto Martinovský, když pak skutečně přišel, našel za skříní halapartnu a ona nebyla ještě ani nasazena na žerď! Zeptal se tehdy, je tomu řada let: „To je co?“

„Halapartna,“ odpověděl jsem zahanbeně. A jemu už ani nenapadlo, nepotřebovalo mu napadnout, aby se zeptal dál: „A to máte nač?“ Byl už uvnitř v bytě.

Takové to tedy je výhodné okénko! Nasadil jsem si do aparátu film sedmadvacítku, bosky vystoupl na vanu, tichounce otevřel okénko, vystrčil jsem hlavu a zíral přímo do tváře jednoho ze strážníků, který s platností od dnešního rána měl zřejmě rozkaz postavit svou židli naproti mé

sotva zašeptané myšlence ze zlého snu.

To se stalo dnes v devět ráno, a v půl jedenácté strážníci zmizeli sami.

Čtvrtek 25. října 1979

Dostal jsem ráno svou injekci proti noze a vydal se do ulic. Nikdo mi neřekl, že nemám chodit. Zdá se však, teď večer, že mi to jenom zapomněli říct. Šel jsem letenským parkem, tou platanovou alejí, a vítr proti mně hnal suché listí. Útěšný smiřující smutek. Déšť prošlého ročního času prší zpátky na člověka. Doufám, že zima bude krutá.

Sháním dárek pro Izabelu a Martina. Dneska jsem něco koupil: dvoje stejné kapesní hodinky značky „Molnija“. Mám podobné a Izabelu zaujaly: vypadají totiž na moderní chronometr trošku anachronicky. Ty, co jsem dnes koupil, mají na zadním plášti reliéf jakousi heroickou postavu a nápis „Skaz ob Urale“. Jsou masívní, působí jako výrobek těžkého mašinostrojenija, jsou dojemné. Dívaje se na ně a na jakýkoli podobný výrobek ztělesňující ruské úsilí o lidský důmysl, myslím pokaždé na ty lidi, na jejich historii a na budoucnost, která nás nevyhnutelně s nimi ještě čeká, a myslím na ně v dobrém. Svět je strašný.

Pro Zdenu hledám zlatý řetízek, na který by

se dal navléct nuget, co jsme našli v Černém jezeře. Totiž nuget: doufám, že ten řetízek, co koupím, bude zlatější. Pro Madlu ještě nevím co, ale něco zvláštního. Krom toho jeden dárek už mám za pianem: starožitné zrcadlo. Pro Helenu hledám rozebraný první svazek díla „Umělecké památky Čech“ a pro Pavla ještě aspoň jeden podpis: napadá mi Věra Jirousová. Za výlohami se objevily vánoční kolekce cukroví. Jde z toho na mě zmatek, poplach, smutek a strach.

U nás doma visí hádka. Kluci sledovali proces a ohlas naň vzrušeně. Madla počítá zmínky lidu o té události a zdá se jí, že lid to ani tak nezajímá. A já cítím, že je proto na lid mrzutá, ale zároveň dává vinu za neúspěch odsouzeným, jelikož nejsou ti praví, komu by lid mohl a chtěl dávat podporu. Jsou to sami vyšinutci novináři, spisovatelé, psycholozi, reformátoři. Jejich výlučnost je od lidí dělí. Lidé cítí, že byli odsouzeni především pro svou neústupnost, nikoli pro svou pravdu. Pravda? Tu není třeba hledat, ta je každému zřejmá! Když se z miliónu lidí, kteří pravdu znají, nechá šest pro ni odsoudit, což to není hlavně exhibicionismus, pýcha nebo politická kalkulace? „Ty bys chtěla,“ zařvu, jestliže hrozící hádka spadne, „aby za svou statečnost byly odsouzeny náhodné exempláře lidiček běžných, tuctových, nikomu neznámých, kteří mají v pořádku rodiny, dělají nezajímavou

práci, žádnou myšlenkou neprovokují a o politiku se nestarají!“ Ale ona mlčí.

Jsem podrážděný jak chromý pes.

Věra Jirousová, z básně „Září, říjen“:

... jsou zaváty prachem
trním vystlaný dolík na úpatí
bledá modř kvítí v povětřích
deštěm vyrudlý svah
smích v lasturách
pach smrti

jen ještě víc se ztiš
jitřní nach nahému
ještě zbývá
bolesti oblá skrýš

—

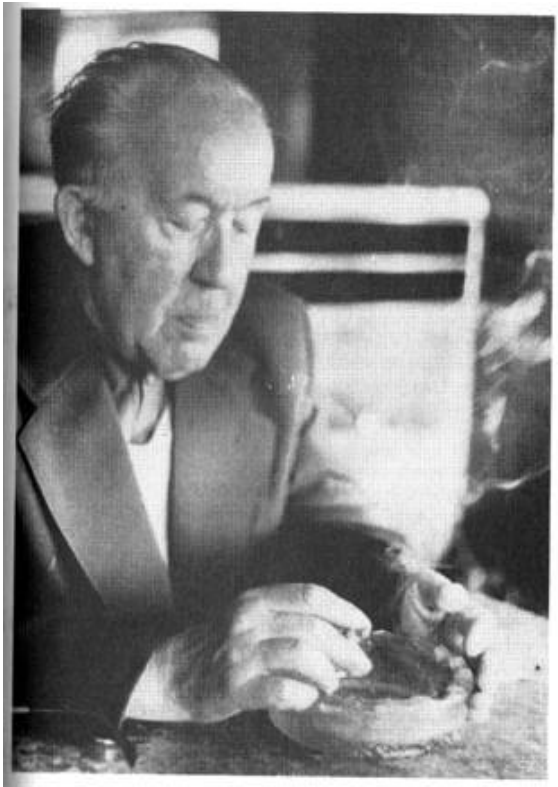

...a mlčel jako vzpomínka na sebe sama... (str. 355)

Pátek 26. října 1979

V posteli se mi obrací špatně, protože jednou uložená noha se při povelu ke změně polohy vzteká. Ještě že mě to nepotrefilo v době sklízení jablek a ořechů. Anebo vůbec mezi březnem a čtyřiadvacátým srpnem! Když však na schod nakročuju správnou nohou, ani necítím, že druhou mám špatnou. Taky čardáš tančím dobře jako předtím.

Věra Jirousová vždycky odemyká dveře, až když v ní převáží důvěra, že snad nejde o domovní prohlídku. Nachlazenou hlavu měla ovázanou bílou plenou, a když mě vedla uličkou mezi krámy dál do bytu, omlouvala se: „Na ten nepořádek se nedívejte, já jsem asi bohužel opravdu intelektuálka." Uklidnil jsem ji, že asi není: „Intelektuál chce mít uspořádány myšlenky a podle nich i předměty světa." Usadila mě ke stolu, kde její děsně chytrý pětiletý synek Tobiáš právě podle encyklopedie určoval, kterému živočichu patřila veliká kuželovitá, bíle a hnědě skvrnitá ulita: našel, že to musel být kotouč indický. Své matce však omylem říká Věro, což se mi zdá biologicky velice nepřiléhavé: jsem přesvědčen, že je to jeho maminka, a za padesát let to uzná on i celý český andrgraund.

Kráčeje ke Karlovu náměstí, vzpomněl jsem

si na Mojmíra: nebyl na koncertě! Buď jsem ho urazil tím, že jsem si koupil sám vstupenky, nebo je nemocný. Zatelefonoval jsem mu, ale nebyl doma. Když jsem sluchátko položil, přístroj mi korunu vrátil. Využil jsem této vzácně příznivé poruchy a vyřídil tři další hovory. Komu ještě zavolat? O.S.! Vůl O.S.! Ozval se a já jsem co nejzdvořileji řekl: „Pane O.S., já pořád ještě nemám snímky ze svatby Elly Horákové, jež se konala v zimě a kdy vy jste byl zjednaným fotografem.“ Odpověděl: „Ano, je to má chyba. Dokdy si je přejete mít, pane Vaculíku?“

Kolářův stůl ve Slávii byl ověšený disidenty jak česno v létě včelami. Vklínil jsem si židli mezi Jiřího Pechara a Petra Kabeše. Někdo přinesl poslední l'Humanité a Zdena Tominová s Pecharem překládali, co píše o pražském procesu. Profesor Černý seděl u pilíře držícího celou kavárnu Slávii, kouřil si z pusy do nosu a mlčel jako vzpomínka na sebe sama, jen tu a tam dohodil přiléhavější český výraz, ačkoli do francouzského textu neviděl. Objednal jsem si kávu a sodu. Byla tam i Olga Havlová, klidná a úplně neliterární. Doktor Danisz zval všechny přítomné na svatbu, kterou má zítra s první ženou Jiřího Gruši, a já jsem mu dal přichystaný svatební dárek: Tatarkovy „Písačky“. Chtěl je ode mne před časem koupit, ale já jsem je už neměl, a teď mu musím dát své. Gruša nám přečetl

usnesení, jímž se zastavuje proti němu stíhání za „Dotazník“. Společenská nebezpečnost plynoucí z té „závadové písemnosti“ je pouze malá a její obsah je celkově nejapný. Všichni jsme se smáli a on byl hrdý. Eva Kantůrkové za celou dobu nepromluvila. Jaroslav Kořán, překladatel, dal mi podpis. Profesor Černý mi vyložil, proč se Pavel Kohout bez jeho podpisu dobře obejde. Dal jsem mu zapravdu. Zaplatil jsem a šel.

Na stanici tramvaje mě úplně roztřásla zima. V pátek jsou ulice něco hrozného. Když tramvaj konečně přijela, měl jsem chuť do ní kopnout, ale nemám levou nohou tak dobrý výkop, když pravá nemůže.

Ve schránce jsem našel dopis od p.P., z něhož vyjímám: „Milý Ludvíku! Jsem asi opravdu už spisovatelka, neboť se nezmůžu na nic než na dopis! Ale ty, ty nejsi ani ten spisovatel, protože se nezmůžeš na nic kromě zpupného mlčení, které na mě čiší až z Holešovic nebo kde to bydlíš! Už několik měsíců máme psa a už měsíc mám napsanou povídku ‚Čekej na mě‘, a chtěla bych ti ji dát přečíst..Budu o tom přemýšlet do pondělka a pak napíšu: „Moje zpupnost je zdánlivá, jsem naopak zkroušen půvabným smutkem, jehož si ve svém věku musím už vážit a netříštit jej smutky novými. A taky mě bolí noha, proto mi‚Čekej na mě' pošli na mou holešovickou adresu, přečtu si ji s porozuměním, a jestli se Ti

povedla, tedy i s požitkem, který nemůže být dostižen žádnou skutečností, v mém věku, po tomto roce."

Vyjel jsem výtahem do našeho patra, už vždycky se budu dívat přes vroubkované sklo, nerýsují-li se tam dva temné stíny. Nejraději jsem doma. A když tam všichni jsou. Zastihl jsem však jen Madlu. Stála opřena oběma pažema o stůl a dívala se oknem do temného dvora našeho bloku. „Představ si, co se mi právě stalo. Přijdu, rožnu, takto si stoupnu ke stolu a najednou slyším jakési zadrnčení - a vidíš?" Ukázala na okno. Ve venkovní tabulce byla centimetrová přesně okrouhlá dírka, od níž se rozbíhaly praskliny. „Hned jsem zhasla a teprv teď zas rozžala."

Nejprve jsem hned chtěl telefonem zavolat některého z mých strážců. Madla však řekla: „Nebudem vypadat hloupě?" Uvidím zítra. Bude-li to vypadat jako náhoda nebo žert, obrátíme se na policii. Bude-li to však vážnější, zahájíme pátrání sami, s klukama. A Madla bude vařit vodu.

Neděle 28. října 1979

Ráno jsem si okno prohlédl a našel jsem dva broky ze vzduchovky: jeden mezi okny, druhý na výstupku před oknem. Vzduchovka není nic tak hrozného, ale dva výstřely zas nejsou náhoda.

Přečteno správně značí to, že naše bezprávné postavení je v našem dvoře známo.

Zavolal jsem domovního důvěrníka. „Já bych to dal vébákům," řekl, „ale chápu, že ty s nimi nechceš nic mít."

„To víš, že nechci," potvrdil jsem, „mohli by to vzít za záminku, aby mi v ‚mém zájmu' dali trvalou stráž. Chci jenom, abys to viděl. Dám do všech domů oznámení, že nám někdo střelil do okna."

Včera jsem vstával s podezřením, že mě noha vůbec nebolí, a ejhle: mohl jsem s ní dělat všecko. Dopoledne jsem musel uklízet a po obědě vyvalili jsme se do Dobřichovic. Byla veliká zima. Pomyšlení, že nejmíň čtyři měsíce zas budeme v chladném větru převážně východních směrů, bere mi důvěru v ty čtyři měsíce. Na zahradě jsem naprosto zdráv začal vyhazovat z jámy kompost, abych měl kam dát shrabané listí, a za hodinu jsem z té jámy sotva vylezl a už jsem si nemohl zas ani zout boty. Takto bych si své příští zdraví nepředstavoval.

Vysoká bílá kachlová kamna dobře hoří, za dvě hodiny se pokojová teplota z pěti stupňů vyvinula v deset, a pak už rychle stoupla na dvaadvacet. Madla žehlila, já jsem četl Mlynáře a potom poslouchal Hlas Ameriky, kde měli rozhovor s Vilémem Prečanem. Viděl jsem jeho dětsky dokulata našpulenou pusu, ale myslím, že

dojem blízkosti a nepřerušeného vztahu k němu pocházel i z toho, že i názory a jejich zdrženlivá formulace jako by byly vysílány ještě z Bílé Hory, a ne z Ameriky. Někteří mluvčí člověka udiví, jak brzo chytnou cizí úhel pohledu, bez úmyslu a viny. Mluvil o Chartě a o procesu. Obdivuji práci neznámých lidí, kteří většinou velice rychle podávají odsud zprávy do světa.

Dlouho přes půlnoc četl jsem Mlynářův „Mráz“, a je to podivuhodná kniha, i jako příspěvek do českého písemnictví vůbec. Je psaná způsobem za třicet let u nás už vymizelým, jenž vypovídá o předmětu i o pisateli týmž slovem a zároveň. Odhazuje snahu o nemožnou objektivitu a přesvědčuje věrohodnou subjektivitou. V Mlynářovi takto zjeveném vrací se do české politiky zjev z minulých lepších ér: osobnost nikoli veřejná, nýbrž ve veřejné službě se soukromými pohnutkami, jež proč ne mohou být bez hanby přiznány. Kniha, líčící vzestup a pád Pražského jara 1968, mě přes svůj obsah povzbudila.

V noci jsem měl asi deset snů, pamatuju si jenom na přednáškový sál, kde jsem seděl mezi cizími lidmi, a když přednáška skončila a všichni vstávali, zjistil jsem, jako už tolikrát, že jsem dole neoblečený, tričko mi sahalo po pupek. Zvolil jsem způsob jít v těsném shluku lidí, tak mou hanbu zpozorují jen ti nejbližší. Další výborný

nápad byl trochu kulhat, tím se mé postelní oblečení omlouvalo. Když jsem se s tím takto duševně vyrovnal, hned tu byla jiná starost: zda mé přirození, když už je vidět, není nějak hloupě malé. Nechtěl jsem se však prohlížet, a tak vám ani nevím.

Ráno jsem uviděl, že jsem celý osypaný, po nějakém léku asi. Venku vládl mrazík, svěže jsem do něj vkročil a s čerstvou chutí i blbostí začal zas vyhazovat kompost z jámy. Výsledek byl stejný jako včera, a tak jsem aspoň prostříhával angrešt. Myslel jsem při tom na uplynulé léto, na Sázavu bez Pavla, na Milana Šimečku a zda se opravdu na Martina zase sejdeme. Madla mi prorokuje, že tam zas pojedu sám a kamarádi se vymluví. „Ivan ti řekl, že pojede? Tomu nevěřím. Pojedeš nanejvýš s Grušou anebo sám. A když pojedeš sám, tak už vůbec nevěřím, že jedeš kvůli Brňákům. Jedeš kvůli čemusi jinému.“ To mě rozzlobilo, Řekl jsem, ať mi dá pokoj, ale za chvilku přišla zas a s chytráckým čelem pravila: „Vždyť to je pracovní sobota! Neříkej, že Šimečka a Kusý si na to vezmou dovolenou!“

„Nevěděli jsme, že bude pracovní sobota,“ odpověděl jsem. To je pravda: kdyby si brali dovolenou, upadli by do podezření. „Když nedostanu od Milana nějaké znamení, musím přeci jet, to chápeš, ne?“ pravil jsem hlasitě.

Nejraději bych se ale uložil k zimnímu

spánku.

Středa 31. října 1979

Nebyly víc než tři minuty po jedenácté, když jsem přicházel ke kavárně v Karlově ulici, a p.P. už odcházela. „Kde seš," pravila hlasem, z kterého jsem odhadl, jak nesnesitelné pro ni je sedět sama déle než minutu v hospodě, nechráněna jednou důvěryhodnou kompromitující mužskou osobou a vydána mnohým a všelijakým domněnkám všech mužů. „Milá Drahomíro," pravil jsem, „když jdu za tebou, znamená to vždycky, že předtím i potom jdu ještě jinam, abych to měl na čáře a aby mi to navazovalo časově. Teď jdu z pošty, kde mě potkala nehoda, že přede mnou byla ve frontě podniková baba s podnikovou poštou. Po tobě následuje v půl druhé Eda Kriseová, kterou jenom zavedu před vrata knihařství, do kterého si pokusně odevzdá svůj románek o neztraceném panenství, abychom si ověřili, co je pravdy na tom, že už zase začínají v knihárnách kontrolovat a zabavovať rukopisy, a půl hodiny po ní uvidím paní Havlovou ve Slávii. A kdybych si to nebyl všecko tak smluvil, nevylezl bych vůbec z domu, podívej se, jak chodím."

Nechal jsem ji vybrat stůl, vybrala nejzastrčenější box, mám špatnou pověst. Madla mi to pořád říká. Uznal jsem to teď: „Správně, ať

tě se mnou nikdo nevidí!“

„Co to říkáš,“ pravila dáma bolestně, „a proč mě týráš, ten vzkaz, abych přišla, jsi házel do naší schránky ty. Proč?“

„Protože k vám nebudu chodit.“

„To znamená, kdybych neudělala ten krok, tak bys vůbec nepřišel, doživotně?“

„Ale kdepak,“ lhal jsem, „kdyby to bylo nutné, tak bych přišel, a jinak spoléhám, že tě někdy potkám na mostě.“ Zasunul jsem se s obtíží za stůl. „Není ti to trochu hloupé před Petrem?“ řekla. „Chováš se jak malej kluk.“ Objednal jsem si bílé víno, ona červené svařené. „Ty jsi těhotná?“ zeptal jsem se. „Ale ne!“ řekla mrzutě. „Je mi zima.“

„Já mám asi horečku, hele,“ pochlubil jsem se a povystrčil čelo nad stůl. „A nebudu ti sahat na čelo! Na to máš spoustu jiných.“ Řekl jsem: „Správně. Tak ukaž tu povídku, a můžeš jít, jestli chceš.“ Podala mi svazek listů, podíval jsem se na poslední: čtyřicet stran.

„Ty jak píšeš,“ zeptala se. „Furt dopředu,“ řekl jsem. „A budu už muset zahájit povolovací řízení s lidmi, o nichž píšu. Taky s tebou.“

„Probůh!“ zvolala spisovně, „ty o mně píšeš co?“

„No všecko.“

„Ale já nechci, aby tam bylo něco choulostivého!“

„Kde by se to taky vzalo, prosím tě! Místo choulostivého jsou tam vždycky tři tečky.“

„Protivo! Vždyť nedošlo k žádným třem tečkám!“

„Já vím, ale bez tří teček ti lidé dneska neuvěří nic. Řeknou si: proč za ní šel?“

Zakroutila se bezmocně a pravila mrzutě: „Nepiš o mně prostě nic, vynechej mě.“

Řekl jsem: „To nejde. To je taková knížka, na tom založená, že je tam skoro všecko a za zbytek ukázka. Však si budeš moct pak svůj part upravit. Ale bude to tam poznamenáno.“ Řekla: „Jsi prostě exhibicionista a vlečeš nás všecky na hanbu s sebou.“ Vstrčil jsem čtyřicet stránek její exhibice do aktovky. „Tak dobře,“ řekl jsem. Přitom jsem zavadil o obálku s fotografiemi od O.S. „Chceš vidět fotky z Elliny svatby?“

Na ty fotografie reagovali všichni zatím shodně: jestli jsem toho měl zapotřebí. „Co bych měl, neměl!“ pravím. „Udělal jsem to navíc!“ Já z těch snímků čtu především opuštěnost. „Nevíte náhodou, co bylo dál?“ zeptal jsem se O.S., když mi obrázky odevzdával. „Potom on prý jí hodil svatební dort na hlavu jak v grotesce a ona vyhodila do lesa cestovní pasy.“

Drahomíra překládala svatební fotografie s humorem a pak je povznešeně odsunula. „Mě víc zajímají tyhlety,“ řekla. Byly to obrázky, jež jsem si od O.S. objednal navíc: různá seskupení lidí při

návštěvách u Kohoutů. Památný večírek, kdy žena, kterou jsem neznal, v náhlém popudu vstala ze svého místa naproti, přešla místnost a sedla si mi na kolena jak děcko milému strýčkovi. Fotograf neosvědčil tehdy pohotovost nejprofesionálnější: vyblýskl nás, až když sklouzla a vtiskla se po mém boku do rohu pohovky. Paže složila na prsou, nohy v dlouhé sukni zkříženy, tvář přivrácenu ke mně, avšak zároveň odkloněnu, a blaženě se usmívá s očima zavřenýma. Gesto takové, že nikoho nad tím nenapadlo nic špatného, dokonce ani mou ženu tehdy. Ale Drahomíra, když si snímky teď prohlédla, odsunula je ke mně, napila se voňavého teplého nápoje, zakolébala hrudí v šedavé zelené blůze u krku šňůrkou sdrhnuté a řekla: „Spal jsi s ní? Tak ano, nebo ne!“ Upil jsem svého a řekl napínavě: „To se všecko dočteš.“

Když jsme se na rohu ulice rozcházeli, pravila: „Jsi pokrytec!“ Nic se mě jakoby nedotýká. Dívám se a jdu. A spokojeně dostávám zimnici. To se stalo včera, dnes ráno konečně uznávám de iure svou nemoc a dlouho, dlouho nechci nikam jít, nic slyšet a nikoho vidět.

Čtvrtek 1. listopadu 1979

A máme listopad. Dnes je Všech svatých, zákonný svátek v Badensku-Wurtembersku, v

Bavorsku, v Severním Porýní-Vestfálsku, v Porýní-Falci a v Sársku, dále v Rakousku a částečně ve Švýcarsku. U nás je prostě Felixe.

Janek přišel v poledne ze školy, vzal si chleba s mlékem, jedl a hleděl do textu hry, kterou budou s Ondrášem hrát kdesi dnes večer. Pak šel zas do školy. Aby studoval, k tomu ho věru netřeba pobízet! Nejvíc má rýsování, dělá často přes půlnoc, honím ho spát. Když se ho ptáme, jak se cítí ve srovnání s ostatními studenty, odpovídá: „Zatím nemůžu poznat, jestli jsem poměrně dobrý, nebo to podceňuju. Zdá se mi, že oni se tím nadměrně vzrušují. Dělají, že se musí hrozně pořád učit, ale já nevidím co.“ Když má uděláno, bubnuje si při magnetofonu, vrtá se ve Šváchovi a občas na sobotu či neděli zajede k Zemanovi, kde mu s čímsi pomáhá, rajtuje na koni, ale hlavně tam vidí jakési Moniko, patnáctileté, které tam chodí z Prahy taky jezdit. Většinu sobot a nedělí však stráví s Ondrášem na stavbě; už mají v bytě omítky, teď betonují schodiště.

Ondráš přišel z práce, lehl si a bude spát hodinu. Pak naloží jakési rekvizity a pojede kamsi hrát s Janem to divadlo: je to totiž jeho hra. Když jsem ji kdysi viděl, nevěděl jsem, co si o ní myslit: takové poetické dada. Ve hře se realisticky štípe špalek dřeva, na každé představení musejí si přivézt z Dobřichovic nový, a než jsem to zatrhl,

brali mi vyschlé špalky, do kterých sázím rostlinky. Teď si ho musejí pokaždé uříznout ze syrového kmene. Napadá mi však právě, že nevím, jestli poštípané dřevo berou zas zpátky do Dobřichovic. Když se Principála kdosi nepříjemný ptal, zda ví, že má v souboru dva Vaculíky, odpověděl: „Je nějaká námitka? Prosím písemně.“ Orgány však jsou slušné, jen osud je mrcha: po dvou třech reprízách musí Principál hledat jiný sál.

Přečetl jsem si povídku p.P. a je dobrá. Ovšem Homíra zas riskuje. Dala své hrdince jméno sice starolidové, ale v novosnobském tvaru: Anny. Tato Anny se nějak dopídila (no přes koho asi, přes Homíru!), co to píšu, v povídce už je moje kniha hotová a ona ji vzrušeně čte.

„S odzbrojující přímostí vypisoval své hříchy a prosil tak vlastně své bližní za odpuštění tak bezděčně a jímavě, až to Anny na několika místech rozplakalo. V navyklé zpupnosti však nepřipustil ani myšlenku, že by snad mohl přestat hřešit. Ale potřeba odpuštění byla tak naléhavá, že sám odpouštěl všem všechno, aby i oni jemu... Místa, kde se dopouštěl této 'tolerance', byla pozoruhodně slabá.“ Konec citátu.

Jako manželka významného disidenta má Anny speciální možnost vidět, jak spolu disidenti obcují a jak jim v tom je. Je to život v ghettu.

Pokusy o průnik ven znamenají nebezpečí ztráty svobody, mají-li nějaký význam; nemají-li ho, jsou směšné a Anny se jim vysmívá. Všichni ti bojovníci za lidská práva nejsou ve svých kuchyních, obývácích a postelích o nic lepší, než jsou asi ti, co je pronásledují. Anny - toť jediný veliký údiv nad tím. Ani v hnízdě chartistů, kde mají být dle všech nadějí vyseděna vejce lepší budoucnosti, nedaří se ženám ležet se správnými muži. Anny, zdeptaná svými zklamáními, nežádá od muže už nic, doslova nic, než aby byl člověkem. Když vzácně přijde taková chvilka tepla a něhy prostě jen lidské, i ta musí být zničena: „Po dlouhé době se cítila v jeho náruči v bezpečí a začala sladce usínat. Dokud neucítila, jak se proti jejímu bezvládnému tělu bez slitování zvedá jeho tvrdý úd.“

„Ubohá Anny! Co jí místo toho dáme nebo napíšem?“ musím se Homíry upřímně zeptat, až se s ní sejdu, jestli.

Dal jsem do všech domů v bloku oznámení a dostal už od občanstva několik typů: napravo z okna nad bufetem střílívá prý výrostek „cikánského původu“ po holubech, naproti v druhém patře má prý taky někdo vzduchovku, ale odtamtud je to daleko. Uklidnil jsem se. Ale až budu zdráv, nebo až mě přejde pocit horečky, kterou však nemůžu naměřit, umyju v kuchyni okno a vyfotografujú si tu půvabnou, přesnou

dírku ve skle. A jestli se mi bude chtít, pošlu to agenturám jako ukázku toho, jak se tu každý den střílí na disidenty. Všechny to otisknou, a bude to výmysl! Co se mé nohy týče, sáhl jsem ke krajnímu prostředku: sedím doma. Obrovská kopřivka slézá po zádech a po břiše níž, a já uvažuju tak: až sleze na koberec, vysaju ho a hotovo.

Ale je první listopad, Felixe, a já nevím, naskytne-li se mi ještě příležitost uvést tu básničku, na kterou myslím celý tento podzim, ani nevím proč. Umím ji z čítanky, ale nevím už, od koho je. Musí se říkat pomalu, bez jakéhokoli výrazu, bez interpunkce a hlavně bez tečky na konci:

Žluté listí stromů padá
ptáci v dálku odlétají
a ty kvítky na rově tvém
tatíčku můj odkvétají

Odkvetou a zmizí navždy
chladným větrem rozneseny
tatíčku tvůj drahý růvek
bude brzy opuštěný

Neděle 4. listopadu 1979

„Představ si, co už lidi chtějí, aby za ně rozhodl kdo vlastně stát!“ Hrabal jsem listí na

předběžné hromady. „Byla jsem tam už sama, večer, přijde ženská, takové ty jak jsou sebejisté, s udělanou hlavou a hubou, tady má něco na krku, co jí jde akorát do rýhy ve výstřihu, no e-le-gantní! Samozřejmě hned cigaretu.“ Zaprosil jsem: „K věci, ano?“

„A začne mi zdálky a zeširoka vykládat, že má manžela, který má velice rád děti, umí to s nimi a děti ho zbožňují. Řekla jsem si hned: aha, ty máš wéčko.“ Naštvaně jsem řekl: „Jaké wéčko, co to je!“ Ačkoli to dobře vím, to bych se neptal s dvojitým W.

V plzákovské algebře M manžel, F manželka, W ten třetí. Ale když hrabu mokré listí a ono se mi nabodává na hrábě a pořád je musím čistit, naštve mě to.

Madla pokračovala: „Hned to taky vyvalila: manžel je výborný pro rodinu, ale milenec je nepřekonatelný v posteli.“

„Tak v čem má problém,“ řekl jsem.

„On se s ní chce rozvést, manžel. Já si sice myslím, že na ni jenom dělá takový nátlak, no ale ženská neví! A hlavně nechce toho nechat: On ze mě teprve udělal ženu! Ten milenec. Kráva! Tak s jedním má dvě děcka, a ten druhý z ní dělá ženu.“

Opřen o hrábě zeptal jsem se znovu: „V čem je problém?“ Mluvil jsem co nejdiskusnějším tónem. Madla mě na svých pracovních případech chce vždycky malinko převychovávat, což

odrážím tváří docenta. „Problém je v tom, že ona by při rozvodu mohla přijít o děcka. A teď neví, ona neví!, k čemu se má upnout: k dětem nebo k milenci. A víš, co chtěla? S tím nepřišel ještě nikdo: abysme jí jako instituce dali statistiku, z čeho nakonec vychází víc ženského štěstí, jestli z dětí, nebo ze souložení s chlapem.“ Zeptal jsem se: „Ona řekla souložení s chlapem?“

„To říkám já, ona řekla ze sexuálního souladu s jiným partnerem.“

„Tak vidíš, jak je kazíte,“ pravil jsem. „Kdyby lidi neměli k dispozici to vaše odborrnické názvosloví, neodvážili by se v žádné státní úřadovně mluvit nahlas o svém mrdání. Bylas nahoře přiložit?“

Odešla přiložit a já jsem dostával čím dál větší vztek na tu udělanou krávu: ony skutečně silou Svazu žen zavedou jednou státní odběr semene od vybraných stranických kádrů (Co soudíte o vstupu vojsk pěti států Varšavské smlouvy v roce 1968?) a umělou inseminaci, která by neměla nic co dělat s jejich orgasmy, pěstovanými v kursech zas na jiných státních pracovištích.

Odložil jsem hrábě a šel nahoru. „Cos jí řekla?“ zeptal jsem se.

„Já jsem jí neměla říkat nic, já jsem ji měla vyslechnout a objednat na konzultaci, ale teď ke komu: k právníkovi, k psychologovi?“

„A cos jí tedy řekla.“

„Podívejte se paní, inženýrka to byla ovšem. Podívejte se paní inženýrko: co si děláte starost. Ke štěstí vy potřebujete ten sexuální soulad, tak si za ním jděte. A nechejte svého manžela a děti, aby si své štěstí zařídili už podle sebe a bez vás.“

„Ještě že jdeš do důchodu,“ řekl jsem.

„Ještě že jdu do toho důchodu!“

„Jinak by tě vyhodili. Byla hezká?“

„Byla by takto docela hezká, ale měla tady takový ten inženýrsky chladný surový rys,“ ukázala si okolo očí a na koutky úst.

Šel jsem hrabat. Když za chvíli taky přišla dolů, zeptal jsem se: „Ví o tom Fantom?“

„To víš, že jsem mu to hlásila, a víš, co řekl? Náš velký manažer řekl, že je to rozumná ženská a že takto bysme vlastně měli pracovat. Hned dal našim mladým za úkol zamyslit se, jakým klíčem by se takové ukazatele štěstí daly najít.“

„Co mladí řekli?“

„To si můžeš domyslet: že by to bylo téma na aspiranturu. Hned vidí ne tu hrůzu, ale tu kariéru z ní.“ — „Kdo ji bude konzultovat, tu ženskou?“

„Víš, že ona nepřišla? Měla druhý den přijít, a nepřišla. Asi se dovtípila.“

„Ona neví, že tys mluvila v rozporu s úkolem vašeho ústavu zestátnit soukromí lidí.“

„Ta kdyby to na mě řekla, tak letím.“

Koncem měsíce má Madla narozeniny a její

pracoviště se s ní při té příležitosti míní už rozloučit. Chystají pro ni večírek, ona má mít projev a dělá jí starost, o čem. „To máš jednoduché," pravím, „povíš jim, jak se ti za jejich fízlování pracovalo."

„Ty seš hloupej, oni jsou na mě všichni naopak hodní, fízli jsou tam jenom dva, ví se o nich, všichni se jich bojí a vyhýbají se jim. Jeden teďka odchází do jiného podniku."

„Do jakého."

„Do nějakého časopisu: vidíš, i podle toho se pozná fízl, může jít kamkoli, bez návaznosti. A tu druhou prozradil Fantom sám: rád by ji vyhodil, je s ní strašně nespokojený. Jindy se hladce zbavil, koho chtěl, téhleté nesmí."

„Do tvého důchodu půjdeme s nezodpovězenou otázkou: chtěl se tě zbavit, ale nesměl, či si tě chtěl udržet, a proto se za tebe musel komusi zaručit?"

„Z toho by také plynulo vysvětlení, proč se mnou tak jedná. Budu věřit raději tomu lepšímu."

Včera a dnes děláme s jablečným moštem. Je ho přes sto litrů, nejsme na to zařízeni. Žbryndáme to všelijak, sterilizujeme nebo i nesterilizujeme, vypil jsem ho pět litrů nejmíň. Musí to být strašně zdravé, protože noha mě skoro přestala bolet. Na noc snědl jsem dva výtisky acylpirinu, zpotil se, a dnes ráno nový člověk. Vyšel jsem radostně pod holé stromy,

přeběhl očima oblohu, a přešel mě veliký, zevně neodůvodněný stesk na zabití.

Nový člověk, ale starý hlupák.

Pondělí 5. listopadu 1979

Sen dnešní neslušné noci přepisuju potřetí, abych našel výrazy trochu vhodné do těchto míst. Ale pořád není jisté, že se odvážím přiznat se k němu.

V pátek bylo zadrženo dalších šest členů Vonsu, mezi nimi oba synové Otky Bednářové. (Většina je dnes už propuštěna.) Taková událost mě vždycky rozčílí ke staré otázce: jak se k tomu člověk má zachovat, když si přitom chce ponechat řízení svého života? Důsledný odpor proti bezpráví udělá z člověka psance z povolání. Na nic jiného nezbude mu totiž energie a čas. Je to cyklotron! Mezi tresty má co dělat, aby sehnal na chleba a otop. Nakonec mu takový život přitočí do náruče i takovou družku: s ní pak má děti, jež se učí dělit lidi na fízly v civilu a v uniformě, přátelé a věci a místa mají krycí názvy, klid a pořádek a kázeň jsou podezřelé, a když tato mládež doroste do činného věku, bude ještě mít představu, jaký to původní normální stav společnosti má být bojem obnoven? Bojím se za ty mladé lidi jejich pozdější trpkosti: až se ukáže, že příští obroda zase vzejde nikoli z odstrčenců

od vzdělání a práce, nýbrž od těch, kteří dostali možnost studovat, pak pracovat a nakonec dozrát ke správným rozhodnutím.

Tato slova nemíním o nikom. Je to úvaha z příležitosti. Jindy zas vím, že z těchto mladých lidí vzejde člověk hlubokých myšlenek, velikého sebepoznání, vytrvalosti, nepokořitelnosti a promyšleného postupu.

Chtěl jsem jet za Kosíkem, abych se ho zlomyslně zeptal, co nám velí naše statečnost. Ale neměl jsem čas a krom toho jsem svou odpověď znal: neuložil jsem si rok zdrženlivosti, abych dopsal tento snář? A co bude s „Milými spolužáky“? Když zas nic nedopíšu, z čeho budu žít? A kolik mi bude ještě dopřáno času na mé věci? Je to jasné, že jsem na řadě. Můžu se jedině snažit předběhnout nesvůj osud činem podle svého řádu.

Po krátkém spánku vzbudil jsem se do černých představ své budoucnosti. Po lešení z tenoučkých, miniem natřených železných trubek šplhalo děťátko veliké asi na píď. Padalo, ale vždycky se jednou rukou zachytilo jak opička. Když jsem to už nemohl vydržet, začal jsem po té konstrukci šplhat za ním, ale ona se pode mnou celá křivila a skláněla do prostoru najednou vesmírně hlubokého. Za celý ten rok ani jeden slušný, spravedlivý mužský sen?

A když přišel, stydím se ho vylíčit. Zabavuju

ho 2. dubna 1980.

Úterý 6. listopadu 1979

U večeře jsem se zeptal: „Chce si někdo snad přečíst novou povídku paní Pithartové?“ Přihlásila se Madla a už mi tu před chvílí byla i vynadat. Co prý je to za ženskou chorobnou, která si napřed myje vlasy, ale pak jí vadí tvrdý mužský úd? Co chce, co si o sobě myslí, a chudák Petr.

„Jaký Petr?“ podivil jsem se důrazně a ona ztratila razanci, udělala slovní kroužek a couvla po něm od autorky k ubohé Anny.

„Už to jméno Anny!“ uplivovala.

Řekl jsem, že to patří k autorčinu úmyslu vykreslit ženskou choulostivost, nehodící se do poměrů, s nimiž její muž musí zápasit, a že je to taková pozice, z které se dá dobře deglorifikovat disidentství, a že jenom zatímní nedostatek literární zkušenosti, odstupu a rafinovanosti zaviňuje, že autorka upadá do podezření z totožnosti se svou hrdinkou. Přes jisté podobnosti je to však žena dostatečně praktického životního smyslu, má dobře vedené děti, čistou domácnost, tolik zdraví, že své krajní stavy dokáže nahlížet psaním, a tolik drzého spolehnutí na svého manžela, že mu své nehoráznosti dává číst a on jí je propouští. A že jsem přesvědčen, že mužský úd v pravou chvíli

vítá, to jsem nedodal.

„Já bych tak někdy chtěla mluvit s Petrem," pravila Madla.

„To můžeš, ale to bysme nesměli vždycky odmítnout jejich pozvání."

V posledním čísle „Československé fotografie" je znovu otištěn slavný snímek Roberta Capy „Padající republikán" z roku 1938 a píše se tam, že je aranžovaný. V pozůstalosti Pana Fotografa se našly negativy, na nichž tentýž hrdina pózuje něco jiného. A nějaká blbyně k tomu píše, že to prý nevadí, vždyť Štursova socha „Raněného" je taky umělá, a protiválečná grafika... a protiválečné filmy... Rozhodující prý je, jaké pocity a myšlenky fotografie vyvolává a jakou úlohu měla ve formování protifašistické a protiválečné nálady. Je toto možné? Blbyně povyšuje osobní zájem Umění nad zájem lidí. Saigonský partyzán střílený právě do spánku pistolí zaplatil svůj nejlepší snímek životem. A doufám, že ta klečící žena s děckem, kterou zblízka puškou střílí nacistický voják, taky. A jako samozřejmý argument, který mě porazil podruhé, ta blbyně uvádí, že Hájkův snímek prchajícího zajíce ten k srdci sahající obraz živočišné hrůzy polního tvora je prý také aranžovaný: zajíc je vycpaný a přesvědčivý dojem šíleného úprku vznikl pohybem kamery. Je toto možné?

Říkal jsem o tom Jiřímu, ten se taky podivil.

Shodli jsme se, že pak je víc lidské pravdy v pornografii: taky se tam sice s jednou erekcí aranžuje větší počet hrdinských činů, ale víme, že při posledním hrdina padl.

A ještě, než půjdeme spát, máme tu Madlu, která nám přišla říct: „Nebo jak tam píše domýšlivě o Kosíkovi!“

„Co, tam se žádný Kosík nevyskytuje.“

„Jmenuje se samozřejmě jinak, ale je to on. Jak druhý den po tom večírku, kde s ním ta Anny mluvila, nese mu něco do bytu a on ji už nepozná! On si dovolil nezapamatovat si ji!“ Po krátkém, ale důkladném zamyšlení řekl jsem: „Blbost. Kosík přeci na žádné večírky nechodí.“

Vidím, že nejlepší to budu mít já: směšné dohady kdo je kdo budou vyloučeny a v pozůstalosti se může nanejvýš najít důkaz, že všecko je ještě víc pravda.

Středa 7. listopadu 1979

Lístkem jsem pozval Drahomíru do vinárny Jadran, nezatížené žádnou vzpomínkou. Přišla v narudlých šatech z Německa, vypadala v nich jako školačka. Měla pěkné provzdušněné vlasy, asi si je zas myla, ona si nedá říct! Byla klidná, celou dobu, a mluvila i gestikulovala až ležérně, byl jsem rád: mohl jsem Anny vynadat.

„Jestli povídku ještě nepředěláš, nemůžeš ji

zařadit k ostatním. Madla ti z ní sestavila celý chorobopis.“ Klidně řekla: „Není ona proti mně už zaujatá?“

„Jednám mezi vámi špatně, to už vím. Pomohlo by, kdybyste spolu dokázaly mluvit přímo. Ona by viděla, že jsi normálnější, a ty by sis nemyslela, že žárlí. Poznala bys, že je celkově hrozně skeptická. Nesnáší nic umělého a žádné povyšování bídy na zajímavost.“

Upíjela červené víno a pravila, jako by na to měla právo: „Tys ji zničil a zkazil jí pohled na svět. Každý to říká, kdo vás zná z dřívějška.“ Řekl jsem: „No dobře.“

„A taky jsi zkazil život té Zdeně, víš?“

„Ano, ano, udělám proti sobě, co budu moct.“ Dotkla se prstem přes stůl mého rukávu. „A co uděláš, Ludvíku?“

„Vstoupím do svého neviditelného kláštera.“ Pohnula se prudce a řekla: „Jak to! Tos mi vzal! To je hanebné, klášter chtěla jsem já! A teď v něm budeš s ní? S tou?“

„Dej mi pokoj, mám vás dost!“ řekl jsem hlasitěji, takže se několik lidí ohlédlo.

A vlastně se mi ani nechce dál o tom psát.

Čtvrtek 8. listopadu 1979

Jámy před naším domem konečně zasypali a teď je přetahují ještě vrstvou asfaltu: domem

táhne čmoud. I naši ptáci jsou z toho nervózní. Dneska jsem se Karla Kosíka zeptal, co nám velí naše statečnost. Odpověděl, že potkal dopoledne jistého novináře z let padesátých a šedesátých, promluvil s ním jen pár vět, a doteď tráví hrůzu z nepoučitelnosti tohoto typu lidí. Řekl jsem dobrá, ale poznávání, myšlení a práce na velikém díle nezprošťují člověka povinnosti, potřeby ani svodu reagovat na denní věci. Karel pravil, že jeho dílo bude možná nicotné, ale přece jen cítí jako první úkol: každý má dělat to, k čemu se cítí zařízen. Události okolo procesu s Vonsem ukázaly, že bohudíky je i dost lidí, a mladých, kteří dokáží reagovat na události čestně. „A ty," usmál se na centimentr, „ty jsi ten vyvážený typ člověka, který zároveň tvoří své dílo i si vybírá z denních problémů takové, na něž chce odpovídat."

„Och," vzdychl jsem si potěšen za vyváženost, polekán však za dílo.

Pak jsem řekl: „Ale člověk se musí oblékat podle postupu ročních dob. Dosud mi stačil plášť, teď se ohlížím po zimníku. Já už potřebuju číst to tvé dílo!"

„Ale Ludvíku, dyť ty ho nebudeš číst!"

„Vynaložím tu dřinu, a budu," zvedl jsem k slibu dva prsty. Zavrtěl hlavou: „Po první stránce řekneš: tohleto mám číst, tuhle nesmyslnost?" Zeptal jsem se: „Kdy to dopíšeš?" Odpověděl: „Tak to je otázka, kterou jsem slyšel v pondělí v

Bartolomějské…“

Pozvali ho písemně, uvedli do místnosti se Stalinem a jakoby jen pro rozběh řeči dali společenskou otázku: co píše, jak je daleko, kde to míní vydat. Vyslechl je a řekl, že to snad není vlastní téma tohoto jednání. Ovšemže ne! řekli a hned přešli k hlavní věci: po Praze koluje jakýsi list intelektuálů a všeobecně se říká, že jeho autorem je on. Je to pravda? Odpověděl, že o žádném takovém listu neví. Vzali to na vědomí a propustili ho. „Co myslíš, prosím tě, že chtěli?“ Odpověděl jsem: „Chtěli, Karle, zjistit to hlavní: co píšeš, jak jsi daleko a kde to vydáš.“

„Já si taky myslím,“ řekl Karel. Nakonec jsem se ho zeptal, jestli by se mnou nemohl jet do Brna, ale řekl mi, že se necítí dobře.

Přišel jsem domů a hned na prahu dostal jsem tak špatný rozmar, že jsem se obrátil a šel do ulic. Prošel jsem dvakrát nahoru a dolů třídou Belcrediho (dříve Obránců míru), prohlédl si výlohy s úplně nezajímavými věcmi a pak chvíli stál před obvodním sídlem Bezpečnosti. Z černé budovy svítilo jen asi pět oken: na jakém zločinu se tam pracuje? Šel jsem do Belvederu na špatnou večeři. Tam jsem pozoroval personál i hosty a pak jsem si prohlížel svůj kalendářík na rok 1980, jak je stejný s letošním. Při odchodu jsem do forbesu před šatnou naházel pět korun, některé se mi zmnožené vracely,házel jsem je tam

tedy pořád znovu, dokud nebyl pokoj. Cítil jsem, že si počínám jako neznámý muž, který nemá co dělat ani kam jít, ale už za chvíli začne mu to dobrodružství, které netuší.

Dobrodružství se jmenovalo „Svatý rok“. Komisař Maigret hrál falešného biskupa, který utekl z vězení, protože se vymluvil na štěnice v cele, ale letadlo do Říma ovládli únosci. Maigret jim však ten milión dolarů vzal a koupil si za něj od italské policie svobodu k útěku do kostelíčka, který nenašel na místě, takže jeho plán tiše dožívat za peníze naloupené kdysi dřív, se zhroutil. Ale vzal to velice mužně, jak starý muž. To mi trošku spravilo náladu a povzbudilo mě v mé trestné činosti, protože jsem viděl to, co se mi líbí: dokud můžu, unikám a dělám si, co chci, když mě chytnou, dívám se na ně podmračeně a nebavím se s nimi.

Měl jsem jednu velice slabou chvilku hned na začátku filmu: když běžely minuty jenom takového ježdění a běhání lidí po cizím krásném městě.

Je zas noc. Přišla Madla a beze slov mi položila na stůl čtvereček papíru, na němž stojí tužkou:

Tato, neutíkáš
vůbec od
nás? Třeba
i za hranice?

Pátek 9. listopadu 1979

U Kolářova stolu byl nátřesk, že se tam další židle už nevešla. Sedl jsem si opodál a čekal na Jiřího, abych mu připomněl Brno. Když přišel, řekl, že možná nepojede, budou mít nějakou návštěvu. Pozoroval jsem profesora Černého, jak tam nehnuté mlčí a jenom kouří, není znát, jak vnímá dění, reaguje na máloco. Divím se jeho zájmu o tento mladší hemživý život, já v jeho věku budu zakyslý a všecko mě bude popuzovat, že ani nevylezu z brlohu, to je znát už teď. Já nebudu chtět vědět, co je nového! Špatně vidí, a pořád čte a píše. Zmizelo všecko, co skládalo jeho vnější duchovní svět, zůstal si sám. Odstěhoval se tedy dovnitř. Ne, on tam byl přeci vždycky doma, proto není choulostivě závislý na vnějšku. I bych se ho rád zeptal, co vidí, ale neumím s ním mluvit, možná se ho bojím.

Protože jedu pryč, a nevím, co se může stát, potřeboval jsem, aby mi někdo pomohl něco vyřídit. Vybral jsem si k tomu jednoho člověka a doufal, že se tu objeví. Když přišel, vzal jsem ho stranou a vyslovil svou žádost. Uslyšel jsem odpověď: dostals honorář, udělej si to celé sám. Tato slova zněla jako pravda, ale do jakých poměrů je řečena!

Léta dělám práci bez odměny, má z ní užitek

někdo jiný, a nevadilo mi to: někdo zas možná pracuje někde pro mne, tyto účty se v životě vždycky vyrovnávají nějak kruhem. Cítil jsem se jak po facce, jakou jsem dosud nedostal. Když jsem vstal k odchodu, zvedl se i Jiří. Zeptal se, co mi je. Potom se mi vysmál, jak mě mohlo napadnout obrátit se právě na tu osobu. Šel jsem pěšky a rozebíral si, co se stalo. Proč jsem se obrátil právě na něj správná otázka: protože jsem cítil kritičnost našeho vztahu a žadatelskou pozicí nabízel jsem usmíření a důvěru. Odpověď, která přišla, je správná: přirozenější než má žádost. Koriguje mé nepřesné představy o našich poměrech: kdyby pominul tlak, jenž nás tiskne ke Kolářovu stolu, vypukl by hrubý boj o peníze, postavení a slávu. Když jsem si svou příhodu takto rozebral, přestávala mě mrzet.

Dal jsem se tedy do vyřizování té věci, omluvil jsem se Zdeně a s nechutí si představil, jak pozdě přijdu domů a co uslyším. Už za tmy dorazil jsem k Pithartům, otevřela mi p.P., chtěl jsem Petra, byl v koupelně a zavolal na mě velice odpudivě, avšak naprosto přesně mou povahou i náladou: „Právě jsem přišel, jsem ve vaně a budu tu tři čtvrti hodiny!“ Položil jsem věc na stůl a odešel. Venku jsem se jenom smál: Dobře ti tak, nemáš se pořád do něčeho cpát.

Neděle 11. listopadu 1979

Vlak byl poloprázdný. V našem kupé seděli proti sobě dva muži mluvící nějakou románskou řečí, ale většinou spali. Ivan naproti mně u okna četl si „Svědectví“, Karol si tiše říkal z hebrejské knížky modlitbu k sabatu, já jsem se díval z okna. Slunko mdle zářilo skrz těžké vlažné mraky. Letící pole byla už jenom hnědá, louky ryšavé, stromy černé. Chladné potoky mě těšily svými meandry, chvějivé hladiny rozlitých vod na lukách lákaly mě k mořeplavbě plachetnicí.

Z Prahy vyjel rychlík přesně jak v Japonsku, k Havlíčkovu Brodu dojížděli jsme už zas turecky. Ivan to od své četby znamenal mrzutě. Abych odvedl jeho pozornost jinam, řekl jsem mu, jak mi lidi chválí jeho knížku povídek „Má veselá jitra“. Byl jsem rád, když si vytáhl housku a začal ji ulamovat. Bylo mu dva dny předtím tak špatně, že málem ani nejel. Řekl jsem: „Já ti, Ivane, a tobě taky,“ obrátil jsem se na Karola, „moc děkuju, že jedete. Ani nevíte, jak by byli zklamaní, kdybych zas přijel sám.“ Ivan řekl: „Však kvůli tomu neuvidím dnes přenos Dukla-Bohemians!“ Vzpomněli jsme si na roztomilý škandál, jaký ztropil kdysi Vladimír Blažek, když naň kdosi zapomněl se vstupenkami na jakýsi zápas. Chvěl se lítostí: „Je přeci všeobecně známo, že tak jako všecko je i toto pro mě studijní materiál, že o tom zas napíšu do Literárek, a

hlavně že to mám tak rád!“

Za Havlíčkovým Brodem pozval jsem Karolka na kávu. Číšník v chladném a skoro pustém jídelním voze nás uvítal třemi jazyky. Při kávě mi Karol vyložil předkřesťanský původ a význam symbolu Panny Marie stojící na měsíci a zašlapávající hada, ale už to zas neumím. Na oplátku dal jsem mu čerstvou informaci o poměrech na Jupiterových měsících. Byl překvapen. Když jsme se vrátili do kupé, pokáral nás Ivan: „Musíte pořád utrácet? Upozorňuju, že Svaz spisovatelů nám tentokrát nic neproplatí!“ Karol řekl: „Já bych se na Svaz ani neobracel, když nás ignoruje. Ale komu bysme mohli poslat jízdenky - Svobodné Evropě. Ta si nic nenechá ujít.“ Ivan pravil nadšeně: „To je, myslím, výborný nápad: poslat jízdenky přímo Schulzovi.“

Za chvíli šel Ivan na záchod a vrátil se obveselený, že je tam prý zajímavý nápis. Letěli jsme se s Karolem podívat. Na okně bylo černou barvou napsáno: Slobodu chartistom! Projížděli jsme oblastí rybníků, opuštěných, krásných. Vyprávěl jsem na chodbičce Karolovi obsah maďarského televizního filmu o Sindibádovi, jak hledal ztracenou Šejlu, a když ji s pomocí věrné otrokyně po překonání velikých nebezpečí našel a objal, zjistil, že ji nechce a že touží po někom jiném, vzpomínal si po kom, až mu nejasně vytanula v mysli jakási věrná otrokyně, která tu

ještě před chvílí byla, ale už je pryč a ztracena. Karol byl dojatý.

Tím jsme se (?) dostali ke Genesi a Karol pravil, že jenom z překladatelského nedorozumění vznikl dogmatický výklad o stvoření světa z ničeho. Bůh a v hebrejštině jsou to dokonce bohové tedy bohové stvořil svět z toho, co bylo. Projížděli jsme Osovou Bítýškou, když jsem pravil, že už nepovažuju za nejdůležitější otázku, jestli vesmír je konečný nebo ne, jestli vznikl a zase zanikne či je věčný, nezajímá mě ani spor o vztahu ducha a hmoty, ani mě už netrápí, jestli Bůh je či není. Já za nejzazší otázku pokládám — jak je možné, že vůbec něco existuje! Vždyť taky mohlo neexistovat nic! A to mi ostře napadlo, když jsem osobně viděl, že Ganymedův povrch je zas tak notoricky zahnutý do koule a na Europě že praská led tlustý sto snad kilometrů (nebo metrů?) a pod ním je asi voda. Odpověď nečekám ani od filozofie, ani od fyziky, ani od teologie, protože nevím, jak by na ni mohli přijít. Zdá se mi dokonce, že odpověď ani nemusíme či nepotřebujeme hledat či smýšlet, protože ona je odevždy a nám zbývá, abychom si na ni jenom vzpomněli. Karol se tomu smál, a vjížděli jsme do Brna.

Moravská metropol vypadala o pracovním sabatu polorušně, polomrtvě. My s Karolem jsme

šli nejprv na oběd, zatímco Ivan si sháněl po obchodech něco dietního. Dali jsme si na Schulzův účet hovězí s čočkou. To je jídlo velice luxusní, protože čočka se dostane jenom v Tuzexu, kilo za půldolar. Když jsme vyšli na ulici, Ivan na nás čekal a kousal polorozbalený čtvereček taveného sýra. Brno není Praha: žádná šunka, debrecínka, ani kvalitní salámy. Karol chtěl hledat synagogu, ale neměli jsme už čas. Zamířili jsme k hotelu, z něhož nebudeme až do zítřka smět už vylézt.

Projekt této návštěvy vymyslil Milan Uhde. Jestliže se Šimečkovi a Kusému podaří uniknout v Bratislavě z dohledu, ubytují se v Brně ve starším okrajovém hotelu, obsazeném přes týden zpravidla montéry, kteří na neděli odjíždějí za rodinami. Najmou si dva pokoje, aspoň dvoulůžkové, pokud možno sousedící. (Mělo nás přijet víc: myslel jsem na Kosíka, Grušu a Vladislava, dokonce původně na Kohouta!) Vejdeme do kavárny hotelu, a odtamtud už se nemusí kolem recepce, takže vyběhneme nahoru, a budeme tam.

V kavárně hotelu seděl Šimečka u jednoho stolu, Kusý u druhého. Rozdělili jsme se a přisedli k nim. Potom přišel ještě Uhde. Trefulka je v lázních. Za chvíli už jsme se nahoře v jednom z pokojů smáli. „Kde je ta slibovaná martinská husa!“ ptal jsem se Milana Šimečky. Pokrčil

omluvně rameny: vždyť před třemi hodinami ještě seděl u výslechu. Odvezli ho dopoledne z práce, myslel, že už je vše prozrazeno. Jak se zaradoval, když poznal, že nevědí nic! Ptali se ho jenom, co u něho chtěl Jan Šimsa, jehož večer předtím zadrželi na chodbě před Šimečkovým bytem. „Jak to mám vědět, když jste ho zadrželi dřív, než mi to mohl říct?“ Odpověď byla logická i pro ně, tak ho pustili.

Kusý teď rozdal sklenice a z demižonu postaveného u nohy stolu nalil nám nového vína, divokého ještě, plného protichůdných chutí. Ivan posmutněl, vlastně neposmutněl, jemu taková věc nevadí, a já jsem vytáhl láhev našeho výborného jablečného moštu, kterou jsem pro něj z domu vzal. Trávili jsme ten večer (a část noci) v jednom pokoji, druhý byl na odpočívání. Nejprve si tam Karol šel zas říkat večerní modlitbu, pak si Ivan provětrával plíce od kouře a já jsem tam šel na půl hodiny spát. Asi v devět hodin Milan Šimečka řekl: „Teď vám, přátelé, přednesu futurologický výklad situace, v němž se s Mirkem Kusým shodujeme…“ A proslovil expozé, podle něhož měli bychom ode dneška za rok žít v poměrech proměněných, a pravděpodobně tak dobrých, že Kusý, poslouchaje to, musel říct: „Tak tomuto já sám nevěřím.“ Ivana to nesmírně vzrušilo: konečně nacházel někoho, kdo z jiného bodu došel k témuž výsledku jako on. Karol

skepticky mlčel a snažil se zpaměti, protože neměl s sebou bohužel pomůcky, zjistit, co tomu říkají hvězdy. Mně to bylo vlastně jedno. Rád jsem to ale slyšel. Trval jsem jenom na tom, abychom se domluvili, kterého data se zase takto sejdeme ale sakra za každých poměrů! A žádné další psaní už o tom! Domluvili jsme se na 2. února, na Hromnice, a zapsali jsme si to za uši.

Další pěknou chvilkou bylo, jak nás Milan Šimečka, opřen o roh skříně, sklenici v rukou, začal všecky po řadě chválit za to, jak píšeme. Šel tak daleko, že pochválil i „Černou hvězdu“, musím to Evě říct. Ponorným vařičem se pořád vařila káva. Milan Uhde přednesl projekt na příští sjezd spisovatelů, který jsme přijali, a odešel domů. Já jsem pil většinou limonádu, ani nevím proč. Nakonec demižón šplouchal jenom mezi oběma Bratislaváky. Kusý mluvil velice málo. Potěšilo ho, když jsme mu pochválili jeho místy ironickou studii o Chartě 77, která vyšla ve „Svědectví“. Chvíli jsme probírali, jak se tam mohla dostat, a nadávali jsme. Samé mrzutosti! První usnul, už v půl jedenácté, břichem dolů, oblečený Karol Sidon. Milan Šimečka se ptal, jak to Karol myslí s tím hebrejským modlením, a Ivan řekl, že doopravdy. Začali se mě vyptávat, jak jsem daleko se psaním. „Až to bude, tak to bude,“ pravil jsem. Řekli mi, že jsem jak Kosík.

Asi v jednu hodinu Kusý nechápal, proč tak

brzo jsme se s Ivanem zvedli, nechali jsme Karolka, kde byl, a šli jsme do sousedního pokoje. Milan Šimečka nás doprovodil k našim postelím, přál nám dobrou noc a pravil: „Chlapci, škoda. Uvažoval jsem nad tím, ale nebyl jsem si jistý, jak byste to přijali. Chtěl jsem vám přivést krásnou studentku. Teď by právě vystoupila na scénu.“ Ivan, leže už rovně na zádech, se naň osopil: „To mi slibuješ pokaždé!“

Když Milan zmizel, zeptal jsem se Ivana: „Myslel to vážně?“

Odpověděl: „Zdá se, že ano, ale ve skutečnosti si netroufá.“

Zeptal jsem se: „Co bys udělal?“

Odpověděl, prostíraje si přes obličej šátek: „Já bych ji nechtěl.“

To mě překvapilo.

Úterý 13. listopadu 1979

Konečně je tu pravý smutný listopadový den, kdy vyjít do ulice znamená krásně si potvrdit, že nejlíp je sedět doma, všecky neklidy musejí se vrátit, odkud vyšly, v bytě je teplo a mnoho čistého papíru nebo aspoň mnoho knih, telefon mlčí a mlčí, roky se obracejí zpátky a všecko hloupé může se změnit v moudrost. Slunce léta krouháme v zelí do bečky lítosti, hodně ušlapeme. Milá Ester!

Když jsem ráno vstal a zjistil, jaký je den a že mě nebolí noha, umyl jsem v kuchyni okno do dvora. Tak jsem uviděl, že venku poletují drobné šupinky sněhu. Potom jsem vytřel předsíň a chodbu přede dveřmi. Pak jsem dal ptákům rozlousklý ořech a mezi dráty zastrčil měsíček jablka. Teprv potom jsem postavil vodu na ranní čaj, bylo deset hodin. Stál jsem u okna a hleděl do šedého dvora, na střechy kůlen, garáží, na ventilace a roury laciné kuchyně za rohem a na mocný kaštan zabírající skoro čtvrtinu dvora naši velikánskou jarní kytici, podzimní nocleh tisíců špačků, teď husté černé lešení větví.

Po čaji vrátil jsem se do pokoje, sedl ke stroji, napsal dnešní datum, odhrnul si z okna záclonu, abych líp viděl, co chci psát, ale nemohl jsem s tím souhlasit: toužil jsem psát o Ester sen, jenže se mi žádný nikdy nezdá. A všecko ostatní, co bych psát mohl, šlo tak odchylným směrem, že jsem se oblékl, naložil aktovku a vyšel do ulice. Už to nebudu dělat dlouho.

Jiří Pechar podniká psychoanalýzu nové české literatury. Chce do ní zabrat i nejposlednější díla hlavních autorů. Některé tituly nemůže sehnat: Peckový „Motáky nezvěstnému“, Klímovu „Šibeničku“, rané věci Kriseové. Slíbil jsem mu v tom pomoc.

Uvařil mi kávu a mluvili jsme. Žije sám, má třípokojový družstevní byt, v němž nic nechybí,

ani všelijaké zdobné hlouposti, a přece je to strohé prostředí. Budí ve mně vzpomínku na má léta v koleji. Dal mi přečíst, co mezitím napsal o Kohoutově „Katyni“: Čtenář „Katyně“ během četby musí třikrát změnit názor na autora. Nejprv se zdá, že píše černý humor, pak politickou satiru a študáckou recesi. Autorovo „otrlé chlapáctví“, jak se tu nakonec exhibuje, nepůsobí příjemně na toho, kdo zažil, jak kdysi exhiboval svou cudnost. Zbývá nám čekat, kdy k nám takto přijde s okázalou skromností zmoudřelého věku. Držel jsem v ruce hodnocení, jež bylo napsáno na mou přátelskou přímluvu: Pechar chtěl původně Kohouta z ohledů vynechat, řekl jsem mu, že by to působilo jako horší odsudek. Teď se na mne díval, rozpačitě se usmívaje.

„Toto všecko se může o Kohoutovi říct,“ řekl jsem, „ale zaslouží si krom toho i trochu spravedlnosti.“ Pechar obrátil „Bílou knihu“, kterou jsem mu pro dokreslení Kohoutovy metody právě přinesl, a pravil: „Podívejme se přeci na tuto fotografii. Co tomu říkáte?“ Je tam Pavlova tvář v detailu, v jakémsi žertovně výbojném úsměšku: Pavel ve své roli. Řekl jsem: „To je vteřinová podoba, která v další vteřině byla vystřídána jinou, ale je typické, že reklama si vybírá, nebo i on sám si pro reklamu vybere vždycky podobu, která odpovídá pěstované představě dramatika Pavla Kohouta. Sice jsem ho

úplně zdrceného neviděl nikdy, ale zkroušenější podoby má také.“ Pechar řekl: „Setkal jsem se s ním jedinkrát ve Slávii. A tenhle rozporný pocit, o kterém mluvíte, měl jsem rovněž: působil na mě neokázale, podobal se nejspíš hodnému, sice sebevědomému, ale dobře vychovanému chlapečkovi.“

Mám příležitost: jestli doopravdy existuje něco jako psychoanalýza, jestli dílo autorovo je dostatečným materiálem k analýze jeho psýchy a jestli tento člověk je psychoanalytik, mělo by se to zkusit. „Kdybych to uměl,“ řekl jsem, „nakřapl bych tomuto Kohoutovi,“ ukázal jsem na fotografii, „tu tvrdou skořápku, kterou se chrání. Život ho přivedl k pronikavému pohledu na systém, ale lidi v něm pozoruje jako zvěřinec, a zvláště ho ještě nic nepřivedlo k tak důkladnému pohledu do sebe. Jako by ho jeho strašná síla obrácená ven vázala i k necitelnosti dovnitř.“ A řekl jsem Pecharovi, co nevěděl a o čem Pavel sám ještě nepromluvil: jakému duševnímu teroru musel odolávat před svým odjezdem. „Podle mého,“ řekl jsem, „Pavlovi by prospělo zhroucení zvenku do sebe. Byla naděje, že by k tomu dostal podmínky tady. Ta teď padla, a venku ho k tomu nepřivede nic. Svět bude dál pěstovat jeho dosavadní podobu, a on ji bude plnit. Tím, že ho nepustili domů, stala se mu horší věc, než si myslí. Ještě tak, kdyby někdo odhalil jeho

ochrannou masku a napíchl mu duši opatrně prstem, jehož by se on mohl chytit a konečně svobodně… ne bojovat, ale zaplakat.“

Pechar skládal mlčky své listy a pak pravil: „Jsem rád, že jste mi to řekl.“

Doma jsem měl pohlednici z Londýna od Jiřího Koláře a jeho ženy Běly: „Ploužíme se po muzeích a vzpomínáme na každém kroku na tvé marné přání někam vyrazit.“ Uvařil jsem si čaj, vzal acylpyrín, lehl si a začal číst rukopis Lumíra Čivrného, nazvaný „Libovánky“. Jiné posuzuju, ale mně samému se tak do ničeho nechce!

Bojím se i vzít tento svůj rukopis a číst ho od začátku.

Středa 14. listopadu 1979

Zatraceně! Zvedl jsem omylem telefon a tam se ozvalo anglicky: Jmenuji se tak a tak, jsem dopisovatelem listu New York Times, přijel jsem z Varšavy a chtěl bych s vámi mluvit. Je to možné? Odpověděl jsem, jak se domnívám, takto: „Bývalo by to bylo bývalo možné, kdybyste mi byl nebyl volal, nýbrž přišel jste rovnou.“ Muž přemýšlel nad tím, co slyší, a pak se zeptal: „Well, a můžu tedy přijít rovnou?“ Odpověděl jsem opět svou oxphordskou angličtinou takto: „Kdybyste se nebyl takto otázal, byl bych vás mohl pravděpodobně očekávat. Obávám se však, že po

vaší otázce vás nemohu očekávati více.“ Muž na druhém konci se vypořádal s astonishmentem ne tak úplně, jelikož po chvíli řekl: „Baj báj!“ Já vás naučím, já vám dám! pravil jsem si nahlas vesele. Kde si myslíte, že jste? Nevertheless!

Chvíli jsem psal, pak jsem se oblékl, vzal do kapsy devátou ampuli a šel se nechat bodnout. Pak jsem jel k Mojmíru Klánskému, ale nebyl doma, nechal jsem mu tam knížku a jel jsem ke svému Muži. „Blíží se konec roku,“ pravil jsem, „a vy budete moci udělit svou literární cenu, jestliže byste se tak rozhodl. A když na vás nedělá žádný dojem próza, přinesl jsem vám něco zajímavějšího.“ Vytáhl jsem z tašky Šamalíkův „Úvod k filozofii českých dějin“, Trojanovy křesťanskofilozofické „Studie“, několik Pithartových článků, Šimečkovo „Obnovení pořádku“ a první svazek Dienstbierova „Čtverce“, jenž obsahuje články různých autorů o zahraniční politice. Malátně se tím probíral, pak pravil: „To stejně do konce roku nepřečtu.“

„Tak udělíte cenu na velikonoce.“ Zeptal se mě, zda chci whisky, nalil mi a pravil: „Byl jsem ve Francii. Prosím vás, ono je to tam stejný jako tady! A tak ani nemá cenu někam utíkat. Vy jste o tom ještě neuvažoval?“

„Ale uvažoval.“

„K čemu jste dospěl.“

„K ničemu. Že se mi nechce. Mně se, prosím

vás, nechce ani koupit si nový zimník.“

Pak jsem se rozjel ke Zdeně. Potkal jsem ji na ulici, vracela se s Bibisou z procházky, nesla ji na ruce. Bibisa nemůže chodit. Přede dvěma dny si vesele vyskočila, kvikla, zhroutila se, zalezla pod křeslo, a je lazar. Vítala mě jenom ocáskem a jazykem, místo obvyklého šplhání po nohou a vyskakování. Rozhodli jsme se zajet s ní na středisko do Říčan. Chvíli jsme si však sedli, a přišel Jiří. Povídali jsme a on pravil: „Pamatujete se na tu holku, jak sbírala podpisy, aby Hutka směl zpívat? On o ní napsal tenkrát fejeton.“ Pamatujeme si, vyhodili ji za to pak ze školy. „Tak ta spáchala sebevraždu.“ Takovým zprávám věřím nerad. „Byla několikrát u výslechu, a nevydržela to.“

Řekl jsem: „Zajímalo by mě, jestli to Hutka ví.“ Jiří pravil: „Ví a napsal o tom zas fejeton, v Holandsku. Já to vím z toho fejetonu.“

Jeli jsme s Bibisou k doktorovi. Dostala dvě injekce, jinak je bez nálezu, jenom musí užívat vápno a fosfor na páteř a nervy.

Cestou zpátky se Zdena zeptala, jestli nechci zůstat už na večeři, řekl jsem, že nemůžu. Zeptala se, zda nemůžu, či nechci. Jestli nemůžu, znamená to zároveň, že nechci, odpověděl jsem. Až potud byl to dialůžek obehraný stokrát, nová myšlenka přišla teď: „Že se vůbec ptám. Každý v Praze už ví, že se Madly bojíš.“

„Je pro tebe lepší, když si to vyložíš tak," řekl jsem.

Čtvrtek 15. listopadu 1979

Dnes tam od rána soplí. Hradčany nebylo z mostu vidět. Malostranská kavárna byla plná. Vypili jsme s Jiřím Grušou kávu a já mu vypověděl, co bylo v Brně. Litoval. Zašel jsem k Peckoví, ale nebyl doma. Rozjel jsem se k Chramostům, ale už v domě jsem si vzpomněl, že je hodina, kdy Vlasta studuje nový text pro nastávající sezónu „bytového divadla", tak jsem knihu hodil do schránky. Maso není, zlato bude po prvním.

Kateřina v kleci lomcovala háčkem, na který věšíme listy salátu, ale salát taky není. Zazvonil telefon, zvedl jsem ho, neozvalo se nic, položil jsem sluchátko na stůl, šel do pokoje, četl a za půl hodiny šel sluchátko zavěsit. Nevím, do čeho se pustit, protože se vyhýbám tomuto rukopisu: jestli ho začnu číst a on nebude dost dobrý, aby zůstal, jak je, bude to znamenat práci na další rok, tím ztratí část smyslu a celý tzv. fór.

Čtu Čivrného, mám ho tu dávno a denně trnu, že přijde. Básník, když se dá na prózu, má to těžké: nespokojí se s prostým významem slova, jeho věty se prohýbají poselstvími, ale příběh se šine vpřed pomalu. Takto napsal před léty svou

první prózu „Černá paměť stromu“. Záleží pak na tom, v jaké náladě kniha čtenáře zastihne. Dlouho jsem se do románu nemohl začíst, a pak se mi velice líbil. Tyto „Libovánky“ jsou už z této strany času po okupaci. Čtenář-chartista nemůže být spravedlivý k autoru, jenž sám se chová zdrženlivě, ale své postavy silně angažuje. Já jsem rozhodnut spravedlivým zůstat, já můžu. Ale musel jsem rukopis odložit, když jsem dočetl k místu, kdy hrdina, básník Jan Šimon, je otištěn i se svou milenkou nahatý v bulvárním socialistickém časopise. Ten příběh odkudsi znám, a to mi, musím říct, dost vadí.

Je večer. Ondráš vedle přepisuje, pod pseudonymem, svou novou hru. Byl tu Pecka, odešel před chvílí. A teď přišla z práce Madla, odložila tašky a válí se smíchem po stole. Potkala se dole s Peckou. On jí při setkání políbil ruku, čemuž ona tedy rozhodně není zvyklá. Válí se smíchem a povídá: „Když jsme se loučili, zjistila jsem, že mu zas nastrkuji tu ruku!“

„Ty jsi náš malý blbeček,“ pravil jsem a ona mi složila hlavu na prsa.

Sobota 17. listopadu 1979

Bude poledne, a je šero. Odhrnul jsem si záclonu. Střechy naproti se slizce lesknou. Za oknem mám černou hliněnou vázu (Ida

Vaculková) a v ní střapaté žluté chryzatémy. To si Madla nosí z práce, květiny. Dostává je od lidí, kteří se doslechli, že bude brzo končit. Ondráš vedle ťuká do stroje tempem větším než já. Janek odjel za Koňmi nebo za moníkem, to se ukáže za čas. Bytová stavba je na neurčito zastavena pro závady, jejichž složitost jsem si odmítl nechat vysvětlit.

Máme jet na zahradu, ale nechce se mi, dobře že prší. Ve sklepě nám jistě kvasí nezpracovaný mošt, pokusím se přesvědčit jej, aby se obrátil ve víno. Ovocná vína umí Zdena. Čivrný je přeumělkovaný, potřeboval by proškrtat. Hrdina poslední povídky je komplikovaný „mudrák“ (Čivrného výraz), který pro myšlenky nemá sil na správná rozhodnutí, potácí se mezi disidentstvím a udavačstvím a svůj bídný stav úplně rozpozná až na mlčení ženy, s níž touží mluvit. Ve své lepší chvíli tedy jde do lesa a oběsí se. Celá knížka je stesk po unikající lásce, ale zároveň dokument pro Mezinárodní červený kříž o tom, co říkám dávno: U nás žádný lidský vztah — přátelský, příbuzenský či milostný nezůstane lidem v rukou. Vždycky se do něj vkloubí třetí mocnost: netvor, jenž láhev vína otvírá zásadně třísknutím o traverzu.

Ale už tu máme Madlu, která celou tu dobu pilně pracovala v kuchyni, teď zve k obědu, ale říká: „Měl by sis tady utřít prach.“

„Už mi to od rána říkáš potřetí," pravím. Jde, bere hadr a začíná mi tu utírat týdenní prach. „Přišla jsem na tvou diagnózu," říká. „Nechci ji slyšet," pravím. „Reaktivní deprese po odchodu wéčka." Jsem na to pyšný.

Pondělí 19. listopadu 1979

Své sny zapomínám, ráno nevím nic. Jsou to asi jenom zlomky, nic souvislého. Píšu, přečtu si, co to je, schovám to na dvě místa, zhasnu dvě stolní lampy, jimiž si svítím, a rožnu jednu menší nad gaučem, lehnu si a čtu něco lehčího. Bývá to časopis „Naše řeč" nebo „Vesmír", ale nejvíc bych si přál mít pěknou detektivku, takovou však nemám. Camusovo „Obležení" není žádná detektivka. A už mám těch symbolických dramat, kde jedná Mor nebo Všudybud, po krk. Už to nepište.

Ale dobře moc nespím, poslední dobou. Rychle usnu, vzbudím se a dlouho nemůžu spat dál. Nic mě netíží, nestraší ani tělesně nebolí, jenom jsem vzhůru, potmě, nevadí mi to a nevím ani, bývá-li to čtvrthodina či dvě hodiny. Vím, že to něco znamená, ale ještě se to nevyjevilo. Přemýšlel jsem, co mi chybí a co bych chtěl, ale nechci nic. Nemyslím na smrt, ale nevadila by mi. Hloupé by jedině bylo, kdybych nemohl dopořádat „Milé spolužáky". Skoro si myslím, že

to bude objev: případ souvislého názoru od dětství po věk „zralý“, bez hloupých revizí, takže konec může se klidně přilepit k začátku. Totiž doložený případ: jináč se jich mezi normálními lidmi, kteří se nestřamlají do politiky ani literatury, najde víc (Madla, strýc Jošek).

Zvláštní, nedovedu rozhodnout, jestli bych měl umřít dřív než Madla či až po ní. Chtěl bych to, co by pro ni bylo výhodnější, a to není při nejisté budoucnosti otázka jednoduchá. Přeju jí dlouhý život, triumf nad rodovou příšerou, a když vidím, jak se na důchod chystá jako na teprve život, je mi úzko.

Jsem klidnější, než se jevím i v těchto listech, protože věci, jež mě tu rozčílí, mě vlastně nerozčilují déle, než kolik o tom mluvím. Je to jedno. Ženy se ode mne vzdalují a vystupují ze mne, je to měřitelné i za ten jeden rok. Vracím se k svému počátečnímu lepšímu stavu z mládí, k masochistické rozkoši z upřímné korespondence, je to něco o-hrom-né-ho! Zatím ještě, pro začátek, při tom zuřím i brečím. To potrvá, počítám, tak rok.

Když potom usnu, spím dobře, vzbouzím se rychle a vstává se mi snadno. Jestli se mi něco zdá, není to nikdy nic, co bych už dávno nevěděl. Denně se divím, že se třicet roků dokážu každé ráno zbytečně holit. Pak sklidím spaní, uvařím si čaj, přeju si, ať nikdo nepřijde, a přemýšlím, či

dokonce píšu. Když nikdo nepřijde, cítím se trochu odstrčený. Mám moc práce a nedaří se mi mít ji jednou všecku dodělánu. Žasnu nad svobodou, kterou mám, a bojím se o ni. Nevím, kdo se má tak dobře jako já. Ještě Kosík, jelikož to ví. Ivan musí vařit a má vratké zdraví. Jiří musí snášet dva psy, malé děcko a chtivou mladou ženu, bolívá ho žaludek. Jan Vladislav vypadá vesele, je zdravý, ale má moc práce, shánění obživy a… trápení taky, do něhož mi nic není. Pan Václav nebo Otka jsou ve vězení a chudák Pavel ve vyhnanství, kde se mu líbí jenom omylem, z blbosti. Nač ten spěch?

Přeju si, aby napadl metr sněhu, nastalo ticho a nedalo se nic dělat.

Úterý 20. listopadu 1979

Bolela mě po dlouhé době zas hlava, nechtělo se mi ani hýbat, ale kvůli Gruzíncům a Madle jsem se zvedl a šel. Bál jsem se, že mnoho lidí dnes vynechá. Abonenti koncertů jsou taková pakáž: aby jim nic neušlo, kupují si rok za rokem abonentky, ale protože nepotřebují přeci poslouchat dokola to samé, zůstanou pak doma.

Jak jsem čekal, vyprodaná síň Rudolfina byla ze třetiny prázdná. Přispěl k tomu taky dr. František Kriegel, který leží v nemocnici napojen na infarktní přístroje. Gruzínci byli čtyři, jak bývá

v kvartetu zvykem, a vypadali moc dobře a příjemně: znají slušnou míru odlišnosti. Ovšem k jejich repertoáru neměl jsem moc důvěry, působil jako podbízení: Haydn, Šostakovič, Beethoven. Já bych byl víc zvědavý na autory, které si hrají doma: Taktakišvili nebo Cincadze. Ale my, co máme už jakousi potuchu o tvorbě programů, pořadů a edičních plánů, umíme se správně zeptat: kdoví, jestli si mohli poručit, co nám chtějí zahrát! Jít dnes v Mozartově Praze na koncert srovnávám třeba s Mozartovou Vídní to máte myšlenek, podnětů a pozorování, jež nemají s violoncellem co dělat, na celý večer!

Z třetí řady je dobře vidět, a tak jsem hned zpozoroval, že Vardanjan, Žvanija a Čubinišvili mají lakové střevíce, kdežto Batiašvili obyčejné polobotky, a ještě silně nevyleštěné. Začali Haydnovým smyčcovým kvartetem g moll, „Jezdeckým“. Nebyl v prvních houslích do notičky přesný a myslím, že to ani není, krom závěru, nijak půvabná skladba. Originální zážitek měl jsem z něčeho jiného: jak vůbec nevěděli, co s tím Haydnem mají dělat. Largo jim šlo jak psovi pastva. Chtělo se mi až smát. Nemajíce žádného svého důvodu pro pomalé, kontemplativní tempo, jenom pomalu hráli a tahali se s tím jak s lepidlem. A protože necítili vnitřní dynamiku té věci, přeháněli dynamiku vnější: na dlouhé držené notě i dvakrát zesílili. (Trošku přeháním.)

Zato když přišlo finální allegro, hned do toho řízli con brio.

Potom hráli Šostakovičův Smyčcový kvartet č. 7. Neznám ho a nevím, co přičíst skladateli a co jeho dnešním interpretům. Smyčce jen drnčely a muzikanti se klátili jak cikáni. Skladba má jen jednu větu, během níž se však rytmus několikrát promění. Výbuchy nápadů a úžasná barvitost každého nástroje. Gruzínci do muziky zalezli celým tělem a jenom kopali vzadu nožkama do vzduchu. Potom zas Beethoven: nuda a nuda. Co na tom Beethovenovi pořád všichni mají, ptal jsem se v duchu s Gruzínci.

A tak mě nenápadně přestala i hlava bolet. Rád bych si o dnešním koncertu přečtl opravdu odborný posudek v zítřejších Timesech, ale on to nikdo u nás nepíše! A tak se nedozvím, jestli mám kousek pravdy. Když jsme šli domů, bylo nádherně ošklivé, mlhavě deštivé koncertní počasí. Jak v Londýně.

Středa 21. listopadu 1979

Šedý obrys Hradčan v pozadí a modré šapitó cirkusu Humberto vpředu skládají tak mimořádný, směšnopoetický obraz, že mu nikdo, kdo má trochu svědomí, nemůže odolat: koupil jsem dva lístky do cirkusu.

Potom jsem si uvědomil, že však mi nikdo

žádnou mimořádnou podívanou nesliboval: ani plakáty, ani unuděná slečna v pokladně, ani barmansky oblečený konferenciér. Všichni ti státní cirkusoví umělci jako by veřejně přiznávali, že sami nic zvláštního od sebe nečekají, nemůžou, a my to přeci musíme pochopit: což je to dneska někde jiné? A my to samozřejmě chápeme a čekáme pořád na zvířátka, kdy už vejdou zvířátka, ale žádná nepřijdou, no pravda, vždyť jsou někde v zimovišti, no pravda, vždyť v zimě se každý slušný Humberto někam složí a slušní potulní artisté se rozjedou do svých původních domovů a pěstují si v zimě děti a legendu. Četli jsme přeci Bassův „Cirkus Humberto“, tím hůř teď pro nás! Stát zabavil firmu a vycpal ji obsahem dle svého ducha. Dle ducha státu nesmí přeci nikdo za špatného počasí žít z peněz, které si za pěkného vydělal. Nesmí a nemůže: povinnosti a plat naměří se mu tak, aby měl pořád co dělat a nemohl přestat. Stát se naučil jednomu grifu a ten používá na církve i na cirkusy: úspěšný kněz je za trest přeložen.

Byla to nuda tak příšerná, že jsem byl napjatý, jak se vyvine po přestávce, proto jsem Zdenu požádal, abychom zůstali do konce. Přitom nám bylo už zima. Když se dva akrobati pošťuchovali pod kopulí, až jeden opravdu spadl a zachytil se jen šťastnou náhodou za kbelík visící na noze druhého, neozvalo se žádné kolektivní

Ááách! a nepodivily se ani malé děti. Všecko už viděly v televizi. Tak tesklivou podívanou na tolik opravdické dřiny je možno tak názorně vidět právě v cirkuse; jinde není tolik veřejná.

Odcházeje s ostatním nevděčným publikem, uvažoval jsem, z čeho to sebeponížení všecko pochází, ale nevymyslil jsem zas nic jiného než dynamit. Nejsem taky žádná veliká hlava. Ale přece: kdyby si všeci kouzelníci a iluzionisté, žongléři a eskamotéři, akrobati a ekvilibristé řekli, že už nikdy nepůjdou do televize! Pak by cirkus bylo možno vidět jedině v cirkuse, jako se vlakem dá jet pouze ve vlaku. Udivující kouzla! Šílená odvaha! Nevídaná podívaná! Pouze v cirkuse! Cirkus přijel!

Šli jsme k Sojkům na večeři. Bylo tam teplo, ale bohužel nakouřeno. „Jak daleko jsi s tím hrozným úkolem," zeptal jsem se Zdeny. Hrozný úkol je vždycky to, co má dělat, a nikdo jí nenapoví jak, protože je to vždycky nová věc a Sylva řekla, že to dělat nebude, raději prý dá výpověď, a tak dosáhla Sylva už vyššího platu i podnikového bytu, zatímco Zdeně řekli už při nástupu: „Váš nástupní plat je i vaším konečným!"

Svůj poslední úkol dostala Zdena předevčírem. Je to něco, o čem se ví už dva roky, ale nic se na tom neudělalo, a teď to má být vyřešeno do týdne. To přece po Sylvě, která je

mladší, a ve straně, a v podniku mnohem déle, nemůžou chtít! „Proč to vzalas?“ zeptal jsem se v pondělí. „Protože mně je to vlastně jedno. A protože mi bylo inženýra Matouše líto.“

Nechávám si ty práce vždycky vysvětlovat, ale moc z toho nechápu, leda to, že Zdena se dostává k nejchoulostivějším otázkám podnikové ekonomiky dneška. Teď se má zavést jakési „optické snímání dat“ pro strojní zpracování. Jsou to veškerá data o výrobě, nákladech, cenách, mzdách… Data se píšou zvláštní tužkou na červeně předtištěné formuláře, a už ta barva unavuje víc oči, je s tím práce navíc, účetní a plánovači ji odmítli dělat. Někdo z ředitelského oddělení ale nakonec musí vyslechnout odpor, proměnit jej v diskusi a dojít s lidmi k dohodě.

„Sylva, když na ni někdo houkne, rozbrečí se a uteče.“

„Ty se nerozbrečíš?“ zeptal jsem se. „Na mě nikdo nehoukne.“

„Proč asi?“

„Člověče, já nevím. Už se po fabrice rozneslo, že jsem jakýsi podivný případ. Lidi mě neberou, jako že jsem z ředitelství, a já tak ani nevystupuju. Včera jsem s nimi probírala, kolik úkonů by skutečně museli udělat, a vychází u někoho i hodina práce denně navíc. Přitom vyšlo najevo, že oni už stejně dělají něco navíc a něco zas nedělají vůbec. Oni neznají své popisy práce!

Nikdy je neviděli, ačkoli je mají podpisovat! Přinesla jsem jim je, hleděli na mě užasle, jako bych si dovolila vyzrazovat jim ředitelská tajemství.“

„Kolika lidí se to týká?“

„Asi čtyřiceti.“

„To je moc, to tě vyhodí. A jak to dopadlo.“

„Sepsala jsem zprávu, dala ji jim přečíst a odevzdala ji Matoušovi.“

„Cos navrhla.“

„Někomu práce ubrat, někde přidat pracovní síly, někomu víc zaplatit.“ Podivil jsem se: „V čem tedy má být ta vyšší ekonomičnost?“

„To se má podniku vrátit jindy a na jiném místě.“

Pak se rozesmála a řekla: „Začínám žasnout. Mně to připadá, že vedení dělá cosi, o čem neví, kam to povede a jak to může s celým podnikem zamíchat.“ Řekl jsem: „Buďto ses strefila do vývoje, nebo tě musejí vyhodit.“ Řekla: „Pochop i ty konečně, že je mi to jedno.“

„To jenom říkáš. Co myslíš, že by tě nechali dělat?“

„Já myslím,“ zakoketovala, „že bys mě zase zaměstnal!“ Pravil jsem: „To by tě hned zase někam zavřeli. A krom toho, Zdeno, pochop i ty zas, že já vážně končím.“

„A kdo to bude dělat?“

„Ať se to dělá samo.“

„Ale to, co teď napíšeš, mi doufám dáš ještě opsat.“

„Nevím ani, jestli ti to dám přečíst.“

Řekla: „Mně přečíst knížku nestačí. Zjistila jsem, že teprv když ji opisuju, dostávám se jí až na kůži.“

Řekl jsem: „Jenže tato moje, Zdeno, se dotkne tvé kůže, bojím se.“ Pokývala pomalu hlavou. „To jsem si už domyslila. Podle toho, že o ní se mnou nikdy nemluvíš.“

Sobota 24. listopadu 1979

Milý roku, brzo bude konec. Čemu všemu?

Sedím v D., topím v bílých kamnech, poslouchám rádio, kde na jakési unikající stanici hraje barokní hudbu nějaký noční smyčcový orchestr řízený jakýmsi Kuschelbauerem, a nevím, co s dneškem písemně. Zcenzurovat?

Zítra je svaté Kateřiny. Madla má zítra narozeniny, jak včera měla kvůli nim mít „večírek na rozloučenou“. Dostala však svůj povinný podzimní zánět průdušek, silnější než její smysl pro povinnost, takže už dva dni je doma. Když Madla zůstane nemocná doma, je to první dva dni špatné proto, že trpí, pořád umírá na hrozné nemoce a já musím překonávat i svůj strach. Když je jí o stupeň líp, začne uklízet, prát, hadrovat a kritizovat mou existenci: Nic pro

domácnost neudělám, jsem navalený v křesle a čtu a zřejmě mi vadí, že se nemůžu jít toulat, jak se celé dny toulám a nic nedělám, jenom ženské honím. A já zatím vím, že nemám ženy rád, přestávám mít rád všecko a ohlížím zpovzdáli, jak se už blíží chvíle, kdy se v něčem ztratím, protože se pustím, čeho jsem se držel dosud tak, že jsem nemohl odejít a nikam tedy neodešel.

„Proč netáhneš konečně ke Zdeně!“ řekla, jak nejsilněji dovedla.

„Ale já nikam nechci!“ zařval jsem.

Tichounce řekla: „Teď by tě měla slyšet tvoje Helenka.“

Ano, tak to má být. Tak jsem šel.

Má tady na stolku sešit-knihu: „Tento krásný veliký deník jsem si koupila 17.6.1979. Ten den byl u nás Olda Unger, odjíždí s rodinou do Rakouska. Daroval mi dvě kazety pásků s hlasy ptáků, které natočil pro rozhlas…“ „Nápad, že si pořídím sešit do důchodu, jsem dostala v Dobřichovicích při četbě. Budu si zapisovat, co si chci pamatovat…“

No, já když si opravdu míním něco pamatovat, tak si to nepíši. Nemysli si, že psát si deník je lehké! Co, jak, styl, to se vypracovává léta!

„Dnes jsem sterilizovala mošt, celkem máme asi 50 lahví. Na zahradě je smutno, nemáme ještě uklizeno listí. Ale umyla jsem okna ve sklepě a

vyndala poslední jiřiny. Čtu Mlynáře, je sympatický svou opravdovostí, přiznáním k omylu.“

Vždycky jsem chtěl, aby si psala poznámky o práci. Později je může zpracovat. Nikdo, koho znám, nemá tak dobré postřehy a neumí je spojovat v tak zajímavé konstrukce. Načala několik sešitů. Všecky naše děcka mají z její ruky deníčky od kojeneckého věku do psacího.

V každé knížce z naší knihovny je něco založeno: obrázek, vystřižená recenze o té knize, pohlednice od jejího autora. Všude v bytě najde se nějaký zasutý papírek s Madlinými poznámkami, výpisky, citáty. Občas jsem se pokusil takové roztoulané papírky složit do společné obálky. Ale všecky její sešitky skončily nějakým receptem a v kuchařkách zas, na těch volných listech vzadu, končí její filozofické myšlenky.

Až konečně to bere pořádně do ruky: tlustý deník. „Tata je někde pryč, odjel údajně do Brna za Šimečkou, ale já mu nevěřím. Nikdy neříká pravdu, takže i když říká, pro mě už neříká. Je to podivné, že si o něm všichni myslí, jaký je bojovník za pravdu.“

Když jsou blbí, já za to nemůžu. Já žádného bojovníka za pravdu taky nepotřebuju, ať se bez něj taky obejdou! Vždycky jsem se, doufám, různými slovy prohlašoval jenom za sebe. Má lež

je tak moje jako má pravda, a nevím, co bude trestuhodnější.

Neděle 25. listopadu 1979

V kamnech stačilo rozhrábnout popel, přiložit pár třísek, a oheň pokračoval. Umyl jsem se, oholil, zatím se hřála voda na čaj, prohlédl jsem si dvěma okny počasí venku, nalil čaj, a není tu nic k jídlu na celý den. V poledne vystačím se sýrem, večer si udělám ty rudočechratky, co nadzvedávají jehličí pod borovicí, a zítra si nakoupím. Růžové dámě zavolám z pošty, že úterek neplatí. Omluvím se Zdeně, nevyzvednu z vazby knížky, nepůjdu k doktorce, nepůjdu nikam. Celý rok si říkám, že se tu zavřu aspoň na čtrnáct dní, já už neznám, jak je to zůstat sám tak dlouho, až to člověk cítí. Vezmu tento rukopis, kterého se bojím, a začnu ho od začátku číst. Ale jestli pro mě přijdou, představuju si, že je to odsud horší než z pražského bytu.

V Praze musejí zazvonit, tady rovnou vkročí. V Praze se hned dovím, oč jde, kdežto odsud mě napřed půl hodiny povezou a budou vonět.

Když jsem scházel po schodech, vlekl Don paní Hemerkovou už z procházky. Paní Rohlenová před svým separátním schodištěm malou pilkou krátkými smyky krhlala větve dotažené z lesa. Slovo krhlala neexistuje, ale jiné

se sem tak nehodí. Pozdravil jsem ji a ona řekla: „Vy jste vzal tu hezkou bílou růžičku, co tu včera ještě byla?“

Bylo to udání na paní Kopeckou. Růžičky jsem si včera nevšiml. „Paní Kopecká si ji vzala na hřbitov,“ vysvětlil jsem úplně.

„A kde máte manželku,“ chtěla vědět.

„Leží doma s narozeninami,“ řekl jsem.

„S kolikátými?“

„Se čtyřiapadesátými,“ řekl jsem a zhrozil se, jak vážně to zní. „Tak to bude zejtra zdravá,“ uchechtla se, „to já s mejma už ležím pokaždý tejden.“

Začal jsem hrabat listí od nejvzdálenějšího konce zahrady, tak abych se sem dopředu letos určitě už nedostal. Já vám budu dělat podomka! Listí bylo místy už přihnito k zemi. Dělal jsem to neuvěřitelných pět hodin v jednom kuse, připadá mi to teď jako půl hodiny. Nemůžu si vůbec vzpomenout, nač jsem u toho myslil, asi jsem nemyslil, jenom jsem se díval na listí, na šedou kůru stromů, a když mi větvička shodila čepici, zaklel jsem. Já teď kleju tak, jak jsem si nikdy nemyslil, že budu někdy klet. Co ze mě ještě bude? Vrzavý starý klíč.

Kdybych se zařekl, že nepojedu do Prahy už vůbec: nepočítám-li nejbližší lidi, jimž bych takové rozhodnutí opověděl, kdo z mých přátel by mě musel vidět, čí tvář bych tam za tím

buxusovým plotem první spatřil? Je už jasné, že Sašovu ne, když nepřiběhl poplašeně kvůli Pavlovu zmizení ze světa. Pavel zmizel ze světa: jak jináč si vysvětlit, že necítí puzení napsat nám někomu nebo všem dohromady „byl jsem nucen polibte mi prdel“? Hrábě, které držím v ruce, mají na žerdi bílou emailovou značku: jsou z nářadí, které mi před sedmi lety odkázal emigrant Luděk Pachman. Tak to začalo.

Je to přeci jasné! Nemůžu to brát jináč, než že každý, kdo odjel, dal mi výpověď. Mezi stromy větrem orvanými, ve vůni hnijícího listí, jež mě vrací do kozího chlévka, pod šedým nízkým nebem, které už zdálky začíná neslyšně hučet sněžnými mraky, klube se mi z hloubky životního pocitu vždy těžké rozčarování, že čtení dobrodružných knížek je jedna věc, a náš život věc druhá: vždycky nakonec maminka houkla, abych šel pro dřevo, pást nebo hrabat listí na stelivo. Jak by se maminka nasmála, kdyby slyšela slovo premiéra nebo vernisáž! Strýc Jošek by se zeptal: Co to žere? A tak se ocitám, kde jsem začal. Prokazuje se, že se nehodím na nic než zůstat tady. Museli někomu nechat hrábě!

„A pořád je co dělat, viďte!“ pozdravila bodře paní Hemerková prudce vlečena na procházku.

Najednou jsem měl pocit, že jsem tu čtrnáct dní a nikdo nepřišel. Chuť ke psaní se nedostavila vůbec. A když jsem s kolečkem listí jel okolo

záhonu hledíků, pořád růžově kvetoucích, pronikl do mého vědomí rychlostí světla sen z dnešní noci: zrádný sen.

Běžel jsem bez aktovky, bez kabátu i bez čepice z jakési kanceláře přes ulici do vrat jakési továrny. Chystal jsem si omluvu. Na vrátnici mě vrátný požádal, abych vešel k němu. Se špatným tušením vkročil jsem do jakési zadní čekárny. Tam seděla Madla, zhroucená z dlouhého čekání, a na klíně držela pestrou kytku letních zahradních květin. Ztuhle vstávala, podávala mi kytku a říkala něco o tom, že přece jenom, když mám narozeniny, musela přijít. Začal jsem jí vysvětlovat, že jsem byl v kanceláři a vracím se do dílny, opravdu, může se mnou jít a uvidí, že tam mám aktovku, kabát i čepici. Já mám dnes narozeniny, divil jsem se.

Úterý 27. listopadu 1979

Vešel jsem do kavárny Belveder a Růžová dáma, ve skutečnosti černá Procházková, už tam seděla. Trčela nad stolem tence a křehce, v černé halence, s vlasy těsně utaženými a s napjatým hubeným obličejem nějaké šelmice. Na krku, světlejším než tvář, měla omotanou silonovou asi šálku v barvě všedních punčocháčů.

„U nás doma se nedá mluvit," vysvětlil jsem, „a tady je to docela příjemné." Rozhlédl jsem se a

poznal, z pozornosti od okolních stolů, že častěji by to tu taky nešlo: s tak mladou ženou já se nemůžu ukazovat nikde. A hned mě prosákl nepříjemný pocit, že pořád padám do nějaké pastě: já přeci nemám zájem číst něčí rukopisy, z nichž musí vyplynout řeč o životě, a já se musím nějak vyjadřovat o tom, co je mezi lidmi, takže nakonec takové autorce vlastně dám za její intimity, o něž jsem se neprosil, část svých. Budu držet odstup a splním jenom přesně to, k čemu jsem, nadsazeně řečeno, byl zjednán. „Proč máte na krku tu ošklivou povázku," zeptal jsem se, protože mě to naštvalo. Černá dáma zrůžověla, sáhla prsty někam pod bradu, uvolnila šálku, smotala ji a ukryla někam pod stůl, snad na klín, kdovíjaký, napadlo mi. (Jalový, jak se brzy ukáže.) „No vidíte, hned je to lepší," řekl jsem, když ukázala hezky osazený krk, příliš brzy a rychle uzavřený úhlem blůzky.

Bohužel nemůžu citlivějšího čtenáře uklidnit doznáním, že jsem si předchozí výstup vymyslil, že se jen tak literárně stylizuju. Nemám v pořádku nervy. Hrubostí musel jsem si pomoci z několikaminutové obsese: nemohl jsem o ničem mluvit, jak jsem pořád hleděl na ten její hadřík, neladící s projevy jemného smyslu pro věci i slova o nich v jejích textech. V dubnu 1980 si krom toho myslím, že ten starší muž se té mladé ženě bránil: připadalo mu od života nehorázné, že beze

všeho ohledu na jeho duševní stav přivádí mu ke stolu zas cosi takového, ještě horšího, v čem zřejmě není kouska soucitu ani piety.

Pravil jsem: „Říkáte, že ty povídky jsou dřívější než Růžová dáma. Ale jsou líp napsané, některé, čím to je?“

„Asi tím, že jsem je psala pomaleji.“ V poslední povídce líčí svůj ponor do hospod po boku miláčka a pak rozčarovaný výnor z hospod i z lásky. Je to bravurní kousek ženské upřímnosti i humoru. „Ale ta Slepice v klubu..nevěděl jsem, jak obejít své podezření, že obsahuje těžký zážitek z doby nejposlednější. „Ta je nová,“ řekla suše.

Mluvili jsme asi hodinu. „Kolik máte času na psaní?“ zeptal jsem se.

„Dost. Do divadla jdu ráno na osm a v deset jsem hotova.“

„Tak vy uklízíte v divadle, já myslel, že v domech. Nemáte někdy možnost vstupenek?“

„Bohužel ne. Ale kdybyste chtěl, můžu mít volňásky do kina.“

„Velice rád,“ řekl jsem. To už jsme šli po chodníku k tramvaji. „Nebojte se, já se nebudu stydět,“ řekl jsem a měl na mysli „jít s vámi, když mě pozvete“, jelikož tomu hloupému a neodůvodněnému studu jsem se vzpíral. Jenže tak jsem řekl pravý opak toho, co jsem chtěl říct. Když rozebírám, proč jsem to tedy ale řekl, napadá mi, že jsem cítil, jak uvažuje, zda se hodí,

aby mě pozvala. Ale to je přeci nesmysl, proč by to chtěla? Píšu tu o tom proto, že mě to zlobí a že mě příště čeká za nejapnost se buď omluvit dřív, než tu budou lístky, nebo to tak důkladně zamlčet, aby se ani neodvážila o tom začít mluvit.

Domů jsem zas šel s básničkami, které mi půjčila k přečtení. Není jich moc, udělal jsem to hned, ať to mám z krku. Jedna z nich se mi určitě nelíbí: o Janu Palachovi. Vidím v ní nebezpečí legendarizace do pozdějšího protivná příští mládeži. A zas ta bezostyšnost! Ale jedna se mi líbí? tkla se mě. Má špatný název: LÁSKOU TO ZAČÍNÁ

Láskou to začíná
pak jedna vteřina
spoutá ti kroky
měsíce, roky
NESMRTELNÁ

Nemaříš náhodu
neztrácíš náladu
v prvotní knize
spřádáš si vize
O MESIÁŠI

Naděje klíčí
od jara do zimy
A potom křičí
nahé a bez viny

DĚŤÁTKO

Roste a řve
srdce ti rve
na kusy, na padrť, na dranc
s námahou držíš balanc
PŘI ZEMI

Bolest a strach
po hlíně pach
řetězem svázané paže
Tak příště večerní dražé
POLYKÁŠ

Na víčkách stín
jalový klín
halíš si sametem
A toužíš s Hamletem
SPÁT

bez vyznání
bez doufání
JEN TAK

Zdá se mi to dost drsné. Proto bych to nazval: ADVENT. Náš advent. Advent dnešní mladé ženy.

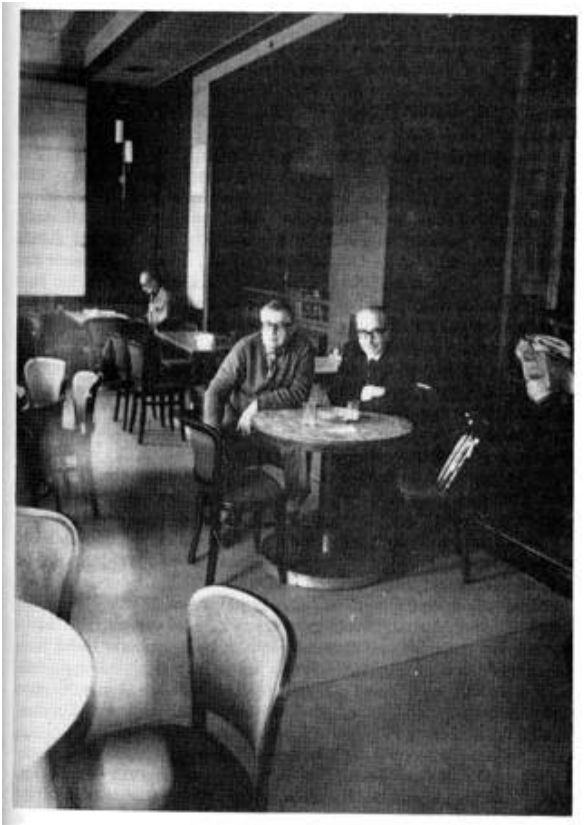

Tam seděl Kolář! (str. 397)

Čtvrtek 29. listopadu 1979

Kavárna je poloprůhledná, ale ten stolek je zas obsazený. Musel bych se asi shodnout za nějaký peníz s personálem, kdybych tu chtěl sedat třeba „každý poslední čtvrtek v měsíci“. Od mramorového čtverečku 60 x 60 vidím dolní konec Malostranského náměstí. Objednal jsem notorickou becherovku (jednu, jednu!), neboť můj spis si zvyká na alkohol. Ale becherovka se za posledního čtvrt roku zhoršila: vypiju ji, a jdu pryč, a nic dál není.

Je devět hodin a pár minut. Krásný šedý den, grafický. Včera večer šel jsem skrz Hrad. Jakýsi starý muž právě oslovil vojína hradní stráže takto: „Prepáčtě, kde je tuná Martinský palác?“ Vojín mlčel jak dub. Muž pravil: „A teda načo tuná stojíte?“ Ba! Já bych rád měl dobrého panovníka.

Dírou vešel jsem na první nádvoří: byl jsem tu úplně sám, což se za dne skoro nepodaří, a lehla na mě monumentalita místa. Osvětleno kolem dokola žlutými koulemi na zdi podobalo se nádvoří ohromnému sálu se stropem mizejícím ve výšce. U vedlejšího stolku jedí párky, mám hlad. Pocit, že každý den už musejí přijít, aby mi vzali můj rukopis, se stupňuje tak, že dnes ráno jsem ani nemohl dospat, abych ho už vynesl z domu. Včera jsem si ho přinesl, potěžkal a

rozdělil na pět částí do pěti obálek. Budu pracovat vždycky jen s jednou. Zatím jsem však nezačal, bojím se rozčarování, jaké zažil Karel Kosík, když mu před dvěma lety vrátili zabavený filozofický spis: „Myslel jsem, že je to lepší!“ Začal ho přepisovat a přepisuje dodnes. Hledaje včera prozatímní skrýš jenom na noc připadl jsem na geniální místo. Když jsem tam sáhl, lekl jsem se: bylo obsazeno! S úžasem vyndal jsem odtamtud svůj igelit s postrádanými písemnostmi.

Prošel jsem Hradem, Matyášovou branou, a kráčel do Nerudovy ulice. Měl jsem v jednom domě odevzdat dopis z Mnichova. Dopis psal kdosi komusi, jehož adresu neznal, a Ota Filip mu prý poradil, aby ho poslal mně, já že ho spolehlivě doručím. Zazvonil jsem na starobylý zvonek, otevřela mi dosti mladá a hezká žena, řekl jsem jí své jméno a že mám odevzdat dopis. Podal jsem jí ho v původní obálce, pohlédla na mou adresu a vzrušeně řekla: „Vy jste…? Držíme vám všichni palce!“ Řekl jsem, že děkuju, a už jsem se obracel po schodech dolů, zatímco ona pořád za mnou podpůrně hleděla, takže ji ještě mohl stihnout můj treppenwitz: „A po čem to poznám?“ Bylo to už včera, a ještě toho nelituju.

Kdyby aspoň založili svaz, ti držitelé palců! A posílali svá mírňoučce formulovaná správná stanoviska. Dám si taky párek. Přišla skupina

mladých Němců a hned si začali brát židle od okolních stolů a sestrkovali je k jednomu stolku uprostřed. Je rázem po intimitě Malostranské kavárny, kde všichni spolu mluvíme tiše anebo na sebe nevtíravé vzpomínáme. Zavřeným členům Vonsu drží palec skoro každý, s kým mluvím, ale na žádost o jejich propuštění k vánocům otiskne ho málokdo. Dostal jsem podpisovou listinu číslo 16 a mám na ní za týden teprv šest palců. Jeden muž mi pravil: „Já jim samozřejmě přeju svobodu, ale připadá mi absurdní klást svůj protest vedle protestu lidí, kteří je do vězení vlastně přivedli.“ Zeptal jsem se: „Tím míníte třeba koho?“

„Tím míním třeba paní Slánskou.“ To jsou typy historicko-analytické, jež pro svá Ne zamlčí raději svá Ano. Řekl jsem to stručně: „Pro větev, která se vám nelíbí, necháte skácet strom celý?“

Vedle teorie stromu užívám někdy teorie ježka. „Domníváš se,“ pravil Lumír, „že svými protesty jim pomůžeme?“ Řekl jsem: „Nepomůžeme jim, ale ježek má píchat.“

„Tomu mám rozumět jak.“

„Když auto ježka přejede, má být jasné, že přejelo ježka.“

„A nikoli třeba žížalu?“ pravil Lumír pomalu a otiskl svůj palec. Podívejme se, ono je to právě sedm let, co jsme s Ivanem, Pavlem a Sašou zrovna takto běhali před vánoci s první peticí za

první zavřené. Tenkrát jsme ještě mohli jít i za Neffem a Kaplickým, kteří nepodepsali, a za Jirotkou, který podepsal, a za mým přítelem Milanem Jarišem, který podepsal a pak to v Rudém právu odvolal a ještě nás napadl, a za dalším mým přítelem Alexejem Pludkem, který nepodepsal a hned nás oznámil, takže druhého dne nás na ulici chytli, petici nám vzali a drželi nás o hladu a výhrůžkách do noci. Tehdy tam pod jménem Pokorný jednal muž s figurou řezníka a obličejem špatně naladěného rváče, jemuž však, podle mého názoru, nechyběl jakýsi vtip. Ten, když nás v noci nakonec museli pustit, mi zuřivě pravil nakloněn přes stůl až k mému obličeji: „Až půjdete s tou svou ‚peticí' k panu prezidentovi, vyřiďte mu, že ho pozdravuje Tigrid!" Odpověděl jsem: „Vyřídím, ale řeknu, že je to přes Pokorného z Bartolomějské, já s tím nechci nic mít." Náš humor od těch dob trochu pravda pohasl, ale na druhé straně co všecko se museli naučit snést oni!

A už přišla číšnice a česky Němcům chladně řekla: „Takhle tady sedět nemůžete, prosím!" A oni se okamžitě tiše rozsadili po dvou po třech ke stolkům. „A ty pláště," ukázala rukou na opěradla židlí, „prosím do šatny," ukázala palcem za sebe. Jeden z mladých mužů naložil všecky kabáty do náruče a zmizel s nimi.

Kdybych já byl dobrý český král Ludvík,

takto bych panoval. Domácí obyvatelstvo by na rozdíl ode dneška mělo všecky výhody a přednosti před turisty, kteří by naopak byli přepadáni na cestách, notně vystrašeni a obráni o kuřivo a fotoaparáty. S hanbou by se vraceli domů, protože jejich měna by tu neplatila nic a jejich rozum by tu pro jinakost každé věci ničeho nechápal. Jenom by se šířilo po světě, že se tu v polích dobře daří dobytku i lidem, ptákům ve vzduchu a ve vodě rybám. Že prostě oděný lid si za slabý půlden práce v továrnách i úřadech vydělá na skromný byt i stravu a zbytek času baví se s přáteli, ženami a dětmi. V hudebních síních že neuvěřitelně krásně hraje hudba, v sadě skví se jara květ a v pohraničních hvozdech kvete ostrostřelba zdravých mladých mužů. A každý by toužil uvidět takovou zemi, jenže stalo by se příslovečně těžkým vloudit se sem. Akorát ještě nevíme, jak bychom posoudili případy našich lidí, kteří odsud, nevíme dobře proč, kdysi odešli a teď by chtěli zpátky. Museli by nás, Ludvíka, moc a moc prosit!

Zvon na Mikuláši odbíjí jedenáct, když platím svůj řád a odcházím.

Sobota 1. prosince 1979

V chumlu cizích lidí uviděla známou tvář. Protlačila se tam a octla se ve skupině přátel.

Ptali se hned na mne, ale ona nevěděla, kde jsem. Tu se k ní někdo zezadu přitočil a vsunul jí do ruky papírek. Ohlédla se nepatrně, aby neprozradila, co se děje, a viděla, že je to někdo jako František Vodsloň. Z opatrnosti nedávala papírek do kabelky a nechala si jej v zavřené dlani. A tím jako by cosi bylo vyřízeno. Šla pryč. Ale samozřejmě hned viděla, že ji sledují. Přemýšlela, kam schovat papírek pro mne. Mezitím došla k autobusu, jímž se měli vracet do Prahy. Všichni z ústavu už tam byli, čekalo se na ni. Nastoupila a řidič dveře zavřel. Sledovatelé zůstali venku. Autobus se rozjel. Rozhlížela se nenápadně, kam by mohla papírek zastrčit. Když se ohlédla, zjistila, že je od ostatních cestujících oddělena dvěma lidmi, kteří seděli hned za ní. Jeden z nich byl ten mladej bejček, ten flákač a vykradač chat, kterého čekal soud, ale Fantom se za něj zaručil, přijal ho jako údržbáře, ale ten kluk přicházel do práce až v deset a nedělal nic krom občasných posílek, a když se jeho tatínkovi podařilo trestní aféru ututlat, odešel zas. A druhá byla ta děvka, která pro potraty a pro přípravu na vědeckou aspiranturu a pro opilství téměř nechodila do práce, nedalo se to vyložit jinak, než že je taky u nich. Ti dva teď seděli za ní. Napadlo jí, jestli by nemohla z jedoucího autobusu nějak vyskočit. Naklonila se dopředu, aby viděla na řidiče, a tu on se pootočil, usmál se a pravil:

„Ničeho se nebojte, paní.“ Vstala tedy, obrátila se k cestujícím a přes hlavy těch dvou fízlů měla k nim proslov: „To nevidíte, že mě chtějí od vás oddělit? Vás neuráží to sledování a udávání? Já dělám, jak umím nejlíp, a tento hnůj, tito hajzli, tito paraziti budou mě hlídat? Koho se pořád bojíte, vy posranci a ubožáci? Já už toho ale mám dost!“ A začala ty dva fackovat, shora, oběma rukama, zprava zleva. A fackovala a fackovala, dokud se neprobudila.

Ráno ji ještě bolela levá ruka. Bylo to ve středu, kdy nastupuje až po poledni, proto se dala ještě do pečení slaného pečiva k vínu na ten svůj odložený večírek. Také štrůdl pekla znovu, protože ten původní se mezitím doma minul. Najednou praví, že se jí udělalo špatně. Donutil jsem ji lehnout si a vzít pod jazyk kolečko nitroglycerínu. Za čtvrt hodiny bylo jí neuvěřitelně dobře, až na vzrušující tlak v hlavě. „Nevím, proč jsem tak rozčilená, už dva dny.“

„Já ti to povím: ze špatné četby.“ Čte rukopis Kaplanovy „Cesty k moci“, kterou já vůbec nemíním číst, jelikož se nebudu rozčilovat, mně stačí perličky, které mi z toho ona servíruje. Těchto věcí mám pro zbytek života už dost.

Večírek jí včera dopadl špatně. Když se všichni připravili, řekl Fantom, ať se tedy dobře baví, on že ještě má práci, a zašel do své pracovny. Zůstali jak praštění. Ale přece byly

nality skleničky a doktor Hájek, stará škola, pronesl obřadně přípitek. Vyrozuměl jsem, že zněl asi takto: „Všem nám milá paní Vaculíková! Dožíváte se mladého věku, kdy skutečně, pro nás všechny neuvěřitelně, odcházíte na odpočinek, což já si ve svých pětašedesáti letech stále ještě nemohu dovolit. Jste mezi námi služebně nejstarší, většinu z nás jste uváděla do práce, vždyť jste stála téměř u základů našeho ústavu. Vaše vytrvalá tichá práce…“

Zkrátka odevzdal jí už dosti vzrostlou borovici v hrnci, kterou si má prý zasadit jako stále rostoucí vzpomínku na nehynoucí památku do míst, kde jak se těší a jak jí všichni ze srdce přejí hodlá strávit od příštího roku tu novou, lepší část svého života. Ale to si jenom představuju, protože ona mi o tom nepověděla nic souvislého, jelikož ze slavnosti utekla, chodila až do tmy po ulicích a brečela a brečela zleva i zprava.

„Tys jim ovšem zkazila slavnost,“ řekl jsem. „No ale já v pondělí půjdu Fantomovi dát přes hubu, protože já to tak nenechám.“

V půl deváté se znovu oblékla, nalíčila a šla ven. Nechtěla mi říct kam, ani nechtěla, abych s ní šel. Za deset minut jsem se vzpamatoval a vyšel za ní, ale nikde v okolí jsem ji neviděl. Obešel jsem okruh ulic, kudy lítávám já, když se s ní pohádám, a šel jsem domů. Vrátila se za dvě

hodiny, v tašce přinesla zbytky své hostiny. „Nic tam nenechám!“ pravila.

V ústavu ještě zastihla dva mužské účastníky večírku. Byli trochu přiopilí, a snad jen proto odvážil se jí mladší z nich říct mezi těmi moderně vybavenými stěnami asi toto: „Vy se mýlíte. Nepotrestala jste jeho, ale nás. Ale hlavně se vůbec mýlíte: Vy jste autorita, a proto vy taky jedině autority uznáváte, vy je potřebujete, vy je musíte mít. Jenže svět se změnil! Takové autority, jaké vy hledáte, dnes neexistují. Tak proč se vás to od něho tak dotklo? Přece víte, co on je!

Papírový čert! A pro takového vy si pořizujete pod očima tady tohleto?“

Vypadá hrozně, s opuchlou pusou a modrými váčky pod očima. Vyžehlila, a teď si spí. Občas ze spánku zalistuje ve vzduchu, jako by četla.

Úterý 4. prosince 1979

Když jsem dnes ráno šel na ultrazvuk (já chodím na ultrazvuk), stálo veliké zlaté slunko právě nad Žižkovem a jeho zář lehla si přes údolí s Vltavou až na Štrosmajerovo náměstí v Holešovicích. Bylo teplo a čisto jak před velikonoci, a ne před vánoci. Povzbuzen vlídným povětřím a ultrazvukem vydal jsem se za svými záležitostmi. Pozorný čtenář mi mezi nimi na

prvním místě jistě vede ty facky, které jsem odklepl pro Fantoma, a těší se už na ně. Tak pomalu, pomalu! Vy byste hned fackovali!

Na druhém místě si čtenář jistě poznamenal zlato. Je začátek prosince, byl tedy zahájen předvánoční výsek zlata. Obešel jsem tři zlatnictví: ve všech stál nervózní dav, v němž zadní rozčileně prostrkávali hlavy mezi rameny předních. Na Václavském náměstí fronta trčela až na chodník. Tak to tedy ne, zlatíčko!

Nejdřív jsem si do mléčného baru zašel na koláč s kakaem. Pak na hlavní poštu telefonovat do Vídně Pavlovi. Působí na mě až metafyzicky, jak se jednoduše vytočí číslo, a tam je zakázaný člověk z Vídně. Skoro se vidíte. Byli jsme struční, na stokorunu mi telefonistka ještě vrátila.

Dostal se ke mně s měsíčním zdržením Pavlův dopis, kde píše, jak na nás bude myslit, jestliže tam bude muset zůstat. Nezapojí se však do politické činnosti emigrace, bude pracovat literárně a pro literaturu. No, nevím. Chápu to zatím tak, jak bych to asi zkoušel já: budovat jakousi kulturní demilitarizovanou zónu, kterou by obě strany nemusely označovat výstražnými tabulkami. Trvalý pokus o dorozumění a čestný návrat. Máme tisíce lidí už za hranicemi, ale kolik z nich si dokázalo vymyslit věc, která by nám tady pomáhala a zároveň byla trochu zajímavá pro svět? (Škvorecký).

Pavel píše, že po páně Václavově odsouzení nešel do protestního průvodu, nýbrž zorganizoval předčítání jeho textů. „Promítaly se obrovské fotky z našich sázavských dnů, hrál k tomu Třešňák, Hutka a Plastici. Když šla železná opona, zůstali diváci ještě dvě minuty sedět, dokud neskončilo 'Havlíčku, Havle'. Přítomni: představitelé vlády i opozice, kumštýři, spousta mladých lidí. Ráno přišla žádost z Mnichova, abych večer opakoval v bavorském státním divadle.

Návštěva objektivně slušná, relativně výtečná. (...) Na rozdíl od Vídně se téměř nedostavili krajané. Krajané to je veselost (...) někteří posílají redakcím udání, jaká by jim i Rudé právo záviděla. (Jeden) rozdává interviewy, že jsem známý šoumen a že má provinění z mládí jsou neodpustitelná, (jiný) říká, že jsem vlastně nikdy v Chartě žádný vliv neměl, ale že Charta konec konců potřebovala taky šoumeny..

Nevím. Skoro nevím, jak by to vlastně mohlo být jináč. Bylo by hloupé, kdyby až přijde taková příležitost nemohl si mezi námi vybrat ani náš odpůrce, ani přítel. Všecky nás nevezme k jednání přeci nikdo!

Mě však dopis zneklidnil něčím jiným: Pavel píše, že chce takový večer uspořádat o mně. Potěšilo mě to i polekalo. Z čeho ho chce udělat? Zas bude rozhrabávat slavný sjezd spisovatelů v

roce 1967, kde jsme se my dva prvně potkali (totiž kde Mistr mě prvně oslovil) a dá tam jistě tu fotku o tom. A bude připomínat má Slova, ani už nepamatuju, kolik tisíc jich bylo, a Sekyru, Morčata… nechci!

Dále by se mi nepáčilo, aby mě tam jen proto, že si držel fotografa, předváděl převážně jako jednoho z účastníků „našich sázavských dnů“. A vůbec není správné ukazovat, v čem se všichni shodujeme a jak jsme stejní Kohout, Havel, Vaculík…, když nejsme. Jsem s nimi, ale jsem i trochu zvlášť, každý má být. Budeme-li pořád předvádět svou shodu, lidé se snadno vymluví, že takové partě se přeci muselo stát, co se jí stalo. Nikoli, panstvo! Toto neštěstí si přímo vybírá ty, kdo jsou nejrozličnější.

Z pošty jel jsem metrem na Letnou. Metro se mi líbí. Čekaje na stanici vyslechl jsem šedovlasého pěstěného pána, jak praví dámě o komsi: „On je můj odchovanec. A je prorektorem!“ Řekl jsem: „To dneska moc neznamená, kdoví, zač to dostal.“ A kráčel jsem dál, protože se zásadně nepletu lidem do řeči víc, než je nezbytně nutné.

Přitáhl jsem domů celý tento rukopis, a hledaje materiál pro vídeňský večer podle mé představy, začal v něm listovat. Ale jak jsem rozčarován! Myslel jsem, že je to lepší!

Začátek dobře obráží mou tehdejší tíseň.

Jenže se tam páté přes deváté plácá o kamarádech, o rodině, o četbě. Umínil jsem si tenkrát, že později nic nezfalšuju a nepřikrášlím. Co s tím však teď? Pisatel se zmítá mezi potřebou upřímnosti a studem, jeho slova kolísají mezi dokumentem, jenž však není všude zajímavý, a stylizací, jež to očividně má napravit. Jako tehdejší autor mám strach z práce, která by mě ještě čekala, kdyby z toho měla být knížka. Jako nynější čtenář mám z toho škodolibé zadostiučinění a radím autorovi: Víš co, hoď to celé do hajzlu!

Pátek 7. prosince 1979

Přečetl jsem a zredigoval už v životě hodně cizích rukopisů. A co jsem se napřepisoval k větší dokonalosti a úspěchu svých! Ale takovouto práci jsem nikdy ani neslyšel. Sedím nad tím rukopisem, skoro denně, a nevím, kam mu mám pomoci. Kam on sám víc chce? K uhlazenějšímu tvaru, z něhož vyplyne i rozhodnější dojem, či zpátky do pochyb, nápovědí a jenom pocitů a do roztříštěného stylu? V prvním případě bych jistě našel víc pravdy, nad níž bych stál jako její pán, větší než ona. V opačném ať pravdu třeba nemám a nechci, ona ať je jinde, aspoň vedle mne, a jak veliká nevím.

Připomínám si úmysl, aby můj spis mluvil

nejenom svými slovy, ale i svým stavem, a nechávám ho nakonec v původním výrazu. Druhý den se to opakuje: zuřím nad jeho slepými rameny, zabíhavými příhodami, ostudně kolísavou úrovní stylu, nad tím jeho flekatým glancem, a čtu těch pět stránek dokola... až si řeknu: a co! Je mi bližší příští čtenářova četba, nebo můj minulý život? Můj právě uplynulý rok je mrtvolka: balzamovat ji navoňavo, nebo nechat rozsypat v prach? Vždyť je to jasné!

A krom toho ty nečekané bodance, že to je propsaný život, že to byl život, a není už. Že jsou to obrovské ztráty! A trápení lidí! Zájem mého spisu rozchází se se zájmem lidí, o nichž je!

Co to bylo za nápad — hlavolam! Ten šestiramenný dřevěný vtip, který jsem tu kdysi mrskl do stroje jenom tak, že z něho třeba něco bude, něco ke psaní, podle toho až jak. Co dělá, hlavolam, jak vypadá, mám ho? Přerušuju toto psaní. A co ten kvítek jak síra žlutý, určitě dávno vyschlý? Chci ho vidět!

Jdu ke knihovně, otvírám spodní skříňku, beru krychlovou krabici. Otvírám ji s napětím: bude důkaz, bude důkaz! Důkaz o tom, že to nebyl výmysl mého psacího stroje, ale svéhlavá milostná příhoda. Mám, smím říkat, že milostná? Vložením posledního dílce uzavře se tvar a nabude smyslu, naopak vyndáním tvar se hned rozpadá, ten důvtip, důvtip...! Otvírám krabici a

hledím na věc ve svých rukou: hlavolam, a k horní plošce je přilepen kvítek, se stonkem na šupinku seschlým a s korunkou k nepoznání šedou, zkroucenou. Do škvíry mezi hranoly však je zasunut jakýsi lístek! Ten tam nebyl, když jsem tu věc přijímal, prohlédl a ukládal, usmívaje se. Beru lístek do prstů: je to popisný štítek badatelsky strohých mravů. Nadzvedávám si brýle jak badatel a čtu popis, psaný známou badatelskou rukou: HLAVÁČEK?? Odnáším podivný exponát na svůj stůl a dívám se na něj, nevím jak dlouho. Až v duchu vidím neznámý jílovitý břeh, odkud ten kvítek pochází. A hlasitěji nežli vzpomínka na žert s hlavolamem, surověji než je můj dnešní úkol psaní, křičí mi v hlavě myšlenka, že u této tak důvtipné a pravdivé milostné své příhody jsem tehdy vůbec ani nebyl!

S gustem, jemuž porozumí, kdo zná sled jarního kvití, píšu požadovanou odpověď: NE! PODBĚL!! Vkládám lístek do škvíry hlavolamu, opatrně, abych nerozsypal vyschlý preparát, zavírám krabici a ukládám ji na místo k dalšímu mlčení.

Úterý 11. prosince 1979

Cítím, že mi to „ujíždí“. To je výraz od Baťů: dělník bere z drátěné klece, zvané rek, jednu botu za druhou, udělá na ní své a odloží ji zas do reku.

Řetěz reků šine se přitom pomaloučku dál. Každé zdržení, pro poruchu stroje, vadu materiálu nebo stav dělníkův, vede k tomu, že se dělník musí do ujíždějícího reku natahovat, tím se ještě víc zdržuje, následuje nervozita, panika… a nakonec červená žárovka: stop! Zažil jsem s tím hrůzy dost. Jednu dobu, kdy se mi trhala lemůvka, dokud nevyměnili materiál, mi i v kině červené světlo nad nouzovým východem působilo splašený třas žaludku. Zajímavé, že o tomto se mi pak nikdy nezdálo a nezdává. A je to přeci ideální látka na noční můru!

„Dnes se mi půl noci zdál dům, který vymýšlím, a půl noci to samé, jenomže to bylo o Tobě. Jako se koukám do domu a snažím se najít ta nejjednodušší řešení, která tam musejí být, a koukám a dlouho nic, a najednou to přiskočí a vím, že to nemůže být jinak, tak když se mi přestal zdát dům, najednou byls Ty, Ludvík, a mně napadlo to nejjednodušší řešení, někam jsem za Tebou prostě šla, kde docela určitě a úplně volně stáls. Jenomže ráno v probuzení mi odešlo, kam jsem to šla, a potom se to zamžilo úplně, vědomím. Takže zas nevím kam a jak! A přitom, když jsem se v noci vzbudila, věděla jsem, že toto do rána nezapomenu, že to nemůže být přeci jinak.“

Zavedli mě do elegantnější kanceláře, kde v čele stolu seděl neznámý muž. Major Fišer, který

mě přivedl, se legračně postavil do předdůchodového pozoru a zvolal: „Soudruhu náčelníku, na předvolání dostavil se pan Vaculík.“

„Posaďte se,“ řekl náčelník a pokračoval: „Předvolal jsem vás, abych vám podle zákona a paragrafu dal výstrahu. Povstaňte.“

Všichni jsme povstali: já, major Fišer a ještě jeden muž, asi šofér. Náčelník vzal listinu a začal číst: „Podle zákona a paragrafu dávám vám výstrahu, protože organizujete protispolečenské a nátlakové akce a poskytujete zkreslené informace zahraničním sdělovacím prostředkům, čímž poškozujete zájmy republiky v zahraničí. Posaďte se. Chcete se k tomu vyjádřit?“

Posadil jsem se, rozmyslel se dobře a řekl: „Výstrahu beru na vědomí, co mi zbývá.

S charakteristikou mé činnosti, jak jste ji uvedl, nemůžu souhlasit. Ale o tom vy asi se mnou nebudete chtít diskutovat.“

„To ne,“ přisvědčil náčelník.

„Pak nevím, o čem je řeč a čeho se výstraha týká,“ řekl jsem.

Major Fišer řekl: „Psal jste přeci nějaký dopis předsedovi Federálního shromáždění, ne? Myslíte si opravdu, že ten Kohout je tak významný spisovatel?“

Obrátil jsem se k náčelníkovi: „Vidíte? Předseda Federálního shromáždění mi ještě ani

nepotvrdil, že dopis dostal, a vy už mi dáváte za něj výstrahu! To je typické. Jaké zkreslené informace? V soudním řízení proti členům Vonsu se ani nezkoumalo, jestli informace, které podávali veřejnosti, byly pravdivé nebo ne, a byli odsouzeni prostě za to, že je podávali.“

Major Fišer řekl: „Byl jste u toho soudu? Nebyl!“

Obrátil jsem se k náčelníkovi: „Vidíte? Jak jsem mohl být u soudu, když mi to zakázali a hlídali mě? A to je právě typické.“

Náčelník vstal, popošel ke mně a podal mi ruku se slovy: „Pane Vaculík, mně osobně je líto, že musím dávat výstrahu právě vám.“

Vypadl jsem na ulici, do teplého větru, který přímo voněl čistou vodou temných oblak nad Prahou, a klel jsem: Zatraceně! Výstraha! Zas!

Protože nemůžu si přece myslet, že to neznamená nic. To by si možná myslil hrdina. Zatímco doposud mohli nad každým mým činem vést politicko-psychologicko-taktické úvahy, co se mnou mají dělat, odteďka ztratili svobodu rozhodování nade mnou. Svázali si ruce. Je rozhodnuto, a já teď jenom nějakým pohybem spustím nataženou mříž. A mám rozdělané tolik práce! Ach bože.

Na rohu jsem se zastavil a krátce uvažoval, můžu-li teď, rovnou od výstrahy, jet ke knihaři pro svázaný ročník fejetonů 1978/1979. Jakýsi

přirozený stud chlapce slušných rodičů, v tomto případě jistě stud hodný lepší viny, mě přece jenom zahnal nejprve domů. Tam jsem si uvařil čaj a seděl jsem. Usnul jsem.

Když jsem se probral a taktak rozestřel drátěnou záclonu v hlavě, byl čas jet do Slávie, kde se mám sejít s Evou Kantůrkovou. Vešel jsem, došel do rohu, a jen tak jsem pohlédl do Kolářova stolu. Tam seděl Kolář! Rychle jsem couvl a sedl si blíž ke vchodu, abych na něj neviděl. Takovéto okamžiky nečekaných reakcí, to je pro mne nové, a jsem jim rád. Jako když unavený astronaut předá řízení rakety automatu: unavený rozum se svěřuje rád najednou, po padesáti letech odporu své mozkové hmotě, zmoudřelé padesáti lety odporu. Nemůžu už všecko tak najednou, a ani nechci.

Z prostorné, avšak poloprázdné aktovky vyndal jsem kapitoly tohoto spisu, které míním poslat do Vídně. Začal jsem je číst a opravovat, nejprve stylisticky, pak jsem je četl z hlediska srozumitelnosti pro cizince a nakonec z hlediska čerstvé výstrahy. Čas běžel, Eva nešla, asi jsem se spletl. Přišla za hodinu, někdo z nás to popletl, netrvala na vyšetření. „Chtěla jsem s tebou mluvit o něčem, co bys měl vědět: volali mě taky kvůli tomu našemu prohlášení za Pavla a zdá se mi, že to šijí na tebe. Já jsem samozřejmě odpovídala, jak se má odpovídat, to je, že všechny otázky toho

druhu, jako kdo to stylizoval a kdo sbíral podpisy, jsem odmítla. Totéž udělali ostatní, pokud vím. Nicméně nabyla jsem silný dojem, že to šijí na tebe.“ Řekl jsem: „Jsi hodná, Evo, ale už je to ušité a už jsem si pro to i byl, dopoledne. A nepotřebovali ani z nikoho nic dostávat, uvažovali jednoduše a správně: já jsem to prohlášení poslal s průvodním dopisem, který jsem podepsal už jenom já sám.“

„Ale to bys neměl, Ludvíku, dělat, nebo bys nám o tom aspoň dodatečně měl říct, protože člověk se pak při výslechu líp orientuje.“

„Hm, to už máš jedno,“ řekl jsem.

„Nevypadáš dobře a nikam nechodíš, máš nějaké starosti?“ zeptala se. „Starosti nemám,“ řekl jsem, a tu mi napadlo vyzkoušet její péči, „leda teď momentálně jednu menší.“ Řekl jsem jí své obavy o fejetony a ona se nabídla, že je vyzvedne z vazby, roznese, vybere peníze a za týden na tomto místě mi je odevzdá. Překvapilo mě to. Když odešla, měl jsem poprvé pocit, že mi někdo v přesnou chvíli s něčím pomohl.

Vstal jsem a šel ke Kolářovu stolu. „Je to báječný,“ pravil Kolář, podávaje mi vsedě ruku, čímž mě zval ke stolu. „Žádný lidi, žádný auta,“ pravil nosovým hlasem. „Je to furt stejný! No připadá ti, že jsem tu rok nebyl?“

„Vůbec ne,“ řekl jsem, „když tě vidím, nevím, jestli seš teď anebo loni. Je to jak vteřina.“

Středa 12. prosince 1979

Pod nohama zem se mi houpala, napitá vodou. Stromy nehybně stály holé, a přece odkudsi slyšel jsem temný huk a hledal ho. Mračna se snesla nízko nad duby a jejich obrysy byly dopodrobna určité, takže vypadala jak těžká mračna, obdivovaná úžasně zblízka. Nad sirými brázdami bloudily vrány jak němé. A ten temný huk v prostoru úplně mrtvém voda v přelitém potoku: mokrý vzduch nesl její slité bubly jak mohutný dutý balón.

Řehonůřka vlastním jménem Arizona. Hnědá louka, vlnovitě stoupající k lesíku zaklíněnému do hlinité stráně. Nemohl jsem pochopit, nemůžu nikdy, jakou hrou a čeho došlo k jejímu stvoření a odkud roste její duševní osobnost. Nestačí mi snadné vysvětlení, že ze mne. Její tvary jsou výrazné jak tvar písmene A. Ten také není dílem vody, větru a času. Tady je trůnní pahorek, z něhož se celá prérie přehlédne a ovládne. Je to hlavní místo. Rozběhl jsem se po něm prudce a lehce, přelétl údolí a vyběhl na protější pahorek: ve svém lehkém černém plášti díval jsem se užasle zpátky a viděl, že hlavní

—

Její tvary jsou výrazné jak tvar písmene A. (str. 398)

místo šlo se mnou, je teď tady, kde jsem já. Prérie se celá přehlédne a ovládne odtud! Jsou to dva prostory přes sebe. Rozluštění?

Ještě jak zařídit jenom, aby to nikdy nikdo nezměnil! Z jednoho pahorku se na druhý oštěpem nedohodí, luk však tu dálku přestřelí. Z jednoho ani druhého vyvýšeného místa však pohled nepadne do všech příčných rýh, které dělají z prérie nepochopitelnou schovávačku indiánů, plížících se ovšem přísně po břiše. Ta hra se nedá hrát řevem a silou, ta se daří inteligencí, trpělivostí a mlčením na pravém místě.

Ale pozor na les za zády, stojíte-li na pahorcích! Obrátil jsem se a vešel do směšného lesíka. Jeho podivuhodnost tkví v jeho složení: asi stovka všech druhů stromů, mohutného vzrůstu, vnořených do houštiny lísek. Živý vzduch, kdybych si ho tu nabral do nádoby, dovezl bych jej do Prahy? Nohy mi ujíždějí na hnijícím listí. Nevím, jak to popsat, moje bezradnost je jistě vidět na celé této kapitole od začátku. Z každého pahorku vede do lesíka chodník, oba se v nitru setkají na volném místě, odkrytém vždycky horkému slunci, atmosféra úplně džungelní. Letním lijákem přetížené haluzí stromů i keřů spojovávalo se v klenbu, pod níž vládla tma, pavouci a mravencové.

A tam byla jáma! Měřila asi dva metry krát

tři, omyl, metr krát metr a půl. Každý do ní musel jednou spadnout, jak byla zastřena rostlinstvem! Z ničeho se nedalo poznat, k čemu byla, jak dávno ji udělali a kam dali vykopanou hlínu? Sypké a vlhké stěny neporostly dodnes ničím. Stál jsem teď nad jámou a hleděl do ní jak před čtyřiceti lety. Je stejná! Cítím, jak je teplá a čekající.

Vrátil jsem se na pahorek a několikrát se pokusil zas dohodit oštěpem na druhý, marně. Nedostal jsem se přes lípy v dolině. Při rozpřahování jsem se ve svém lehkém černém plášti na mokré prérijní trávě natáhl a zamazal. Šel jsem k sestře, očistil se a umyl a pak zadní ulicí k paní učitelce. Paní učitelka vařila nedělní oběd, Madla seděla v posteli a nachlazeně kašlala. Obě však měly ze své společnosti výbornou náladu. Po obědě jsem hledal něco pěkného ke čtení a našel „Penězokaze“ od André Gida. Když jsme odjížděli, poprosil jsem paní učitelku, aby mi tu knížku půjčila, a ona řekla, ať si ji nechám. Čtu si ji od té doby před spaním, je to výborný román.

V úterý, však je to včera, byli jsme na koncertě. Hrálo Smetanovo kvarteto, jehož členem je Antonín Kohout (violoncello), který slavil šedesátiny parádním číslem: dvanáct Pauerových duet pro violoncella. Odehrál je všecka, na druhém celle se vystřídalo šest hráčů.

Mezi nimi byla i jeho dcera Marie (proč jinak by mu dávala potom pusu?), která hrála myslím velice dobře. Ale muž přijde, sedne si, pošine si příhodněji pult nebo židli, opře nástroj o zem nebo o hubu a hraje, kdežto žena si rozprostře sukně, pak si aranžuje vlasy na ramenou, pak odhrnuje z čela překážející vlásky, jež mohla přeci doma snadno odstřihnout, pak se podívá, jestli ji dobře vidíme, pak zakroutí paží, aby jí později nepřekáželo napínání rukávů, povytáhne šíji z límečku, čímž si naduje zas vzadu účes a musí přechytit smyčec do levé ruky, aby pravou mohla vlasy znovu správně položit, vyzvedne si smyčec z úschovy, pak můžou teprv začít muži hrát. „Tak blbečku hraj už!“ volám vždycky.

Druhé číslo byl klavírní koncert od Martinů a nakonec Smetanův smyčcový kvartet e moll č. 1 „Z mého života“. Síň byla přeplněná, jenom Kosík chyběl a Kriegel. Kosík proto, že naň není spoleh v pražádné docházce, a František Kriegel umřel. Vinou zvrhlých úřadů nemohl mít slušný pohřeb, byl proto jenom technicky spálen. Obřad bude po převratu.

Pátek 14. prosince 1979

Napadl sníh, ale taje. Špína teče ulicemi. Zdály se mi tři sny.

Brodil jsem se brumovským potokem, byl kalný, protože ze stran do něj vtékaly kanály. S odporem šel jsem po kluzkém kamení proti proudu: musím přece přijít k nejvyššímu kanálu, nad nímž už bude voda čistá. Došel jsem k němu, dál byl potok čistý.

Šel jsem po břehu mělkého rybníka. Chtěl jsem se vykoupat. Nikdo tam nebyl, jenom v dálce osamělý rybář. Vlezl jsem do vody v tričku, jež mi sahalo až nad kolena. Udělal jsem několik temp, a když jsem se mělkou vodou vracel, bylo mi tričko sotva do pasu. Na břehu bylo plno lidí, musel jsem se vyplétat z rybářských vlasců a opatrně oddělávat ze svého těla háčky.

Chtěl jsem kamarádům ukázat brumovský pivovar a za ním chalupu, kde jsem se narodil. K pivovaru se jde přes ten potok. Když jsme se blížili k mostu, měl jsem strach, že voda v něm bude ošklivá. Ale přijda na most, viděl jsem, že je čistá, jenom jí bylo málo, jak v létě bývá: trochu vody plazí se širokým polem štěrku. Kousek od mostu byla v řečišti uměle vyhloubená tůň - „žbluňa“, jaké jsme si dělávali. V ní se koupali lidé, sami muži v trenýrkách, dělníci z pivovaru. Byl jsem rád, že moji hosté to vidí. Jen několik metrů níž byla druhá tůň. Opřel jsem se o zábradlí nad potokem a díval se, jak je v tůni pěkně položený tmavohnědý krokodýl, esovitě prohnutý, aby se tam vešel. Napadlo mi, zda to

není pověstný „brněnský drak“. Kromě něho tam byli dva menší světle zelení krokodýlci, kteří se živě pohybovali. Lidem krokodýlové nijak nevadili, proto mi napadlo, že si je tu pivovarští dělníci chovají. Byl jsem na to pyšný.

Vyprávěl jsem tyto tři sny z jedné noci dnes Karlu Peckovi. „To nejsou zrovna sladké sny,“ řekl. „Co je to sladký sen? Co se tím rozumí?“ zeptal jsem se ho. Tato otázka nás zarazila oba: když se člověku zdá, že něco dobrého jí, nebo pěkného vidí, nebo leží s pěknou ženou? O jídle se mně nezdálo v životě snad nikdy, o ženách přesně tolikrát za rok, kolikrát jsem tu zapsal, a ještě to nebylo nic prvotřídního. Vidět ve snu rodiče, dávno zemřelé, v tom je vždycky i kus hrobové hrůzy a matné vědomí viny před nimi. „Musím si, Karle, počítat asi za sladký sen, když se mi v čistém potoku, v rodné obci, koupají vedle sebe pivovarští dělníci a krokodýlové.“ Karel řekl: „To je vlastně pravda.“

Mně se teď chce spát pořád, spal bych všude. Usnu v tramvaji, než dojedu od Národního divadla po Rudolfinum. Letectví a kosmonautika padá mi z ruky. Tramvaje jezdí špatně, a když je takto mokro shora i zdola, vždycky ještě něco elektrického shoří, stojíme na ostrůvku a auta na nás cákají špínu. Obě ruce plné těžkých balíků šel jsem z nábřeží už raději pěšky, abych stihl schůzku s Lenkou Procházkovou. Nechal jsem

všecky mokré věci, i balíky, v šatné, vybral si stolek, a začal jsem u něho ihned příjemně klímat. Ale už za pár vteřin jsem sebou cuknul a dostal na sebe hrozný vztek: proč nehnípu teda doma? Rozhodl jsem se udělat tomu krátký proces: vrátím texty, řeknu své, a pokoj.

Přišla a měla na sobě bílou blůzku pánského košilového střihu, z hrubé, ale měkké látky, přes boky. Džíny. Posadila se a řekla: „Šálku jsem dneska odložila v šatně." Po řadě odevzdal jsem jí její rukopisy, některé se pak octly znova u mne, abych je dal posoudit někomu chytřejšímu. Poznával jsem, že jí vlastně neumím své pocity odůvodnit. Ivan bude lepší. Souhlasila.

Potom řekla, že má vstupenky do kina na nově uvedené „Ostře sledované vlaky". Řekl jsem, že jsem ten film viděl, když byl čerstvý, a nijak mimořádně se mi nelíbil. (Dokonce mi pro jakousi mazlivost byl místy protivný.) Pak jsem pravil: „Krom toho, já s vámi vůbec nemůžu jít do kina, mluvil jsem posledně hloupě. Já se s tak mladou ženskou necítím moc sebejistě ani tady, řeknu vám." Dívala se na mě s pobaveným údivem. „Pak mám ještě jeden důvod, musím vám ho říct. To, co teď píšu, je jakýsi snímek roku. Líčím všecko, co se mi děje nebo zdá, svá setkání s lidmi a dojmy z nich. Už jste tam i vy. Se vším, co si myslím o vás i o vašem psaní. Ale nelekejte se zas nějak zbytečně, trochu je to

takový žert. Neříkal bych vám to, ale teď už musím, abyste se mi mohla raději vyhnout. Potrvá to ještě měsíc, no a za tu dobu asi nenapíšete žádnou novou knihu," zasmál jsem se.

Tentokrát její pohled, kterým mě bez odpovědi pozorovala, byl prostě užaslý.

Pondělí 17. prosince 1979

Náhoda přivedla mě do ulice, v níž bydlí můj Muž. Vešel jsem do domu a zazvonil u jeho dveří bez úmyslu. Otevřel - a hleděl na mě jak na ducha. Když se vzpamatoval, řekl: „Tím se to rozhodlo. Pojďte dál." Zul jsem boty, vešel do pracovny, usedl do těžkého koženého křesla proti jeho stolu. Bez ptaní nalil mi sklenici whisky. Mlčky zaujal své pracovní místo, díval se na mě, a vrtě hlavou uchechtával se tiše. Pak vytáhl šuplík a hodil přede mne dva svazky stokorun po deseti tisících. „Vy musíte mít na ty prachy nos," řekl.

Už loni umřela nějaká jeho teta. Ukázalo se, že po ní bude dědit, a v první chvíli viděl, že hlavně hromadu hader. Nábytek nebyl ani k použití, ani starožitný. S otravou to dal všecko likvidovat sousedům. Teta však měla i starou chalupu v Orlických horách, nikdy tam nebyl, jel se tam podívat, a přešel ho i náznak zájmu. Zmínil se na národním výboře, že by to prodal, a přihlásil se kupec. Proti dnešním zvykům prodal

mu chalupu za úřední odhad s výjimkou, že kachlová kamna si nechá a kupec mu je na svůj náklad dá rozebrat a dopravit do chalupy v jižních Čechách. Peníze dostal dneska. Zrovna přemýšlel, co s nimi, a do mozku mu zabloudilo i moje jméno.

„Jak tu svou cenu tedy chcete nazvat?“ zeptal jsem se. Zvedl ruce v protestu: „Žádnou cenu, prosím vás! Já nechci, já bych nerad.

„Vy se nechcete vázat pro příště, že?“ smál jsem se. „Ano. Tady máte ty prachy a dejte je, komu chcete, a docela bych nejraději, kdybyste si je nechal třeba sám.“

„To je hloupé, to je škoda,“ litoval jsem, „protože by se mi hodily. Ale vypadalo by to, že jsem vás ukecával potřebou české literatury, abych dostal dvacet tisíc! Náhodou vím zrovna, kdo je potřebuje, aby mohl dopsat knížku...“

„Nechci to vědět,“ zvedl zas ruce, „on to třeba dopíše, vy mi to dáte přečíst, a já budu nasranej, že na takovou blbost dal jsem prachy.“ Smáli jsme se. Zbývalo mi zeptat se na poslední bod: „Co vaše manželka?“ Vstal rozčileně od stolu, přešel místností a pravil: „Ta může jedině bejt pěkně zticha. Ona se s ní nesnášela a dokonce řekla, že by si od takový baby ani na smrtelný posteli lžíci vody nevzala. Takže..- „To řekla velice správně,“ potvrdil jsem, vzal jsem peníze, poděkoval a šel.

„Karolku, stala se neuvěřitelná věc," pravil jsem o hodinu později. „Měl bych pro našeho kolegu peníze, ale jak mu je dát, aby si nemyslel, že stačí říct, jak v Litfondu, a dostane stipendium."

„Kolik," zeptal se Karol.

„Dvacet tisíc."

Karol se zachechtal a řekl: „To je blbý. To je docela dost peněz. To má na půl roku určitě. Jenže nikdy nám neuvěří, že je to takováhle náhoda," kroutil hlavou a smál se neuvěřitelné události.

„Musíš to, Karole, nějak zaonačit," řekl jsem.

Rozjařené jsme se rozcházeli a já jsem si ještě vzpomněl: „Důležitá věc, Karole! Řekni mu, aby si ale připravil nějakou historku pro policajty!"

Středa 19. prosince 1979

„Už jenom pětkrát půjdu do práce, to je!" S těmito slovy Madla odešla z domu. Na stole nechala destičku s pokrájenou pomerančovou kůrou, v nezapálené troubě suší se jakási pěnová kolečka s rozinkami uprostřed. A já nemám stromek. „Je to tvůj jediný úkol na vánoce, a nejsi schopen ho udělat! Ale já musím fungovat pořád jako strojek. Pro rodinu ty neuděláš nic."

Čtrnáct dní sestavuju z tohoto Spisu jakýsi „průřez pro Rakušany staré i nové". K tomu jsem

napsal a musím ještě namluvit německý úvod, asi tříminutový svůj životopis, postačující k pochopení textu. Snažil jsem se o samostatnou kompozici. Jestli můj úmysl vyjde, budou emigranti moc plakat a cizinci budou zaujati. Blbé jedině je, že pro rodinu neudělám nic, a to je hlavní. Ale nevím, co neudělám.

O přepis jsem musel požádat Zdenu. Začala ráda a zvědavě, skončila málomluvně. Zas je rozpíchaná injekcemi a polepena náplastí, má ovázanou ruku v zápěstí a nohu nad nártem. Před čtrnácti dny přišla jednoho rána do práce, sedla na židli a hotovo, konec: nemohla už vstát. S bolestmi a za pomoci kolegů došla k doktorce a odtud do nemocnice, kde ji zpíchali a poslali domů. Předevčírem šla po dvou týdnech zas prvně do fabriky. Vrátila se vítězně: „Dostala jsem odměnu, sto korun! Víš, co to znamená? Že vedoucí se asi vzepřel příkazům a rozhodl se dát mi najevo, že dělám dobře. Je to jistě i moje poslední odměna."

„Co tvoje organizační návrhy?" zeptal jsem se. „Nechtěla jsem se moc ptát, ale odhaduju, že se opatrně realizují."

„A co říkáš mému spisu?" zeptal jsem se. Mlčela, pak řekla: „Jak je týden dlouhý, nikdo sem nevejde, ale teď tu během dvou dnů byl Jirka, Sergej a Ivan. Každý chtěl vědět, co to mám ve stroji. Ludvu, řekla jsem. Jaké to je, strašně

vyzvídali. Odpovídala jsem každému stereotypně, jak jsi mě pověřil: Ještě nevím, ale budeme prý všichni moc plakat.“

„Tos řekla správně,“ řekl jsem. Ohmatávala si ovázané zápěstí. „Já vypadám,“ povzdechla, „ale tomu mému stroji se pořád líbím.“

Masa se objevilo dost. Já jsem koupil krůtu a od rodičů Marie Kosíkové dostali jsme králíka. Janův úkol a zvyk odmala je koupit kapra. Dřív nosíval zásadně živé, klečel nad nimi u vany a mluvil na ně. Letos se neprodávají františky, zakázali je vyrábět, protože voní kostelem.

Odpoledne přišla Černá Procházková a podala mi obálku. Byl v ní obšírný strojem psaný dotazník. Odnesl jsem si ho ke stolu, abych ho prostudoval. Protože domluva se mnou je vůbec obtížná, pravilo se v úvodu, a v našem bytě zvlášť, volí tuto formu: zaškrtnu jenom odpověď na otázku. Otázky byly například takovéto: jsem ochoten přijmout pozvání dne… několik dat; nejsem ochoten, protože: nemám chuť, mám jiné závazky, nechci se ukazovat „s tak mladou ženskou“, považuji její pozvání za drzost; v kladném případě dávám přednost „Lobkovické vinárně“, „Mecenáši“…

Jenom chvíli, ale důkladně jsem přemýšlel, a pak jsem zaškrtl správné odpovědi: nechci se ukazovat s tak mladou ženskou; mám jiné závazky; je drzá; 29. prosince v 18.30;

Lobkovická vinárna. Podal jsem jí to a ona řekla: „Ale to si odporuje!“ Pokrčil jsem rameny, že za to nemůžu. Odešla.

Samozřejmě vím, co by mi prospělo líp. Ale já jsem tu malý pán. Má Kniha vyžaduje něco jiného!

Čtvrtek 20. prosince 1979

Bude brzo půlnoc. Venku padá sníh. Vrátili jsme se od Klímů. Saša dopsal knížku a Ivan na jeho počest uspořádal večeři. Na stole ležel jídelní lístek hotelu Eremurus: hlavní chod — maso „Kung Mao“. Děj Sašovy knížky odehrává se ve smyšleném hotelu Eremurus.

Já jsem půl večera byl polomrtvý, dokonce jsem si musel jít na chvíli lehnout do druhého pokoje, zatímco v prvním se ženy bavily snad docela dobře, ale mě popuzovala každá řeč. V ústraní Ivan jednal se Sašou o jeho rukopise, k němuž zřejmě má připomínky, mně je neřekl, a Saša mi rukopis k přečtení zatím nenabídl.

Saša se se mnou srdečně vítal, mínil prý k nám už zajít, čemuž chci věřit. Zeptal jsem se ho, zda ví, že jsem ho podepsal na prohlášení za Pavla. Řekl, že to už ví, ačkoli obsah nezná, ale neshodí mě. „Ovšem, Ludvíku, já jsem to tehdy na Hrádečku Pavlovi neslíbil! Já jsem tam tenkrát myslím jediný vyslovil vážné obavy,

považoval jsem jeho cestu za riskantní a výsledek za jistý na devadesát procent. Řekl jsem tehdy taky, že své chování budu řídit až podle situace, jaká nastane…“ vztáhl ke mně ruku, když viděl, že jsem polekaný, „ale to máš už jedno, ničeho se neobávej.“

Obával jsem se jedině Jiřiny a byl jsem rád, že nás právě neslyší. Minulý týden, ani jsem to tu nezanesl, předvolal si mě major Fišer kvůli Pavlovi znovu. A na zítřek mám další předvolání, nevím proč, a zas o tom nebudu psát. Jiřina se mnou dnes mluvila normálně.

Ivan s Helenou se mě snažili rozveselit a nabízeli mi kdeco, musel

Lidem krokodýlově nijak nevadili, proto mi napadlo, že si je tu pivovarští dělnici chovají. (str. 402)

jsem jejich péči rychle likvidovat, hrozilo totiž, že Madlu to rozběsní.

Měl jsem na sebe děsný vztek a prvně v životě cítil jsem sám sebe jako cizího člověka, s nímž nejsem nijak spojen a který mi nepochopitelně dělá potíže a může mi udělat ještě netušené veliké mrzutosti. Potom Helena s humorným úsměvem pravila, jestli si nechci tedy jít lehnout, zavedla mě k jejich posteli, nechala mě tam a zhasla. Usnul jsem, a když jsem se asi za půl hodiny vnořil zas do společnosti, dělali všichni, že si ničeho ani nevšimli, a už jsem byl úplně v pořádku.

V poledne jsem se dneska na chvíli sešel s p.P., abych si od ní s připomínkami vzal listy tohoto spisu, kde líčím naše setkání dne 1. srpna. Přiblížila se pohněvaným krokem, mlčky vešli jsme do Alfy (svařené víno - grog) a pak jsem zeleně dostával. Zakazuje si, abych o tom setkání psal, protože náš rozhovor podávám nepravdivě. Jednak zkresluju její stanoviska i výroky a z jakési ješitné literátské lehkomyslnosti si cosi neřečeného přidávám, co čtenáři dává látku k bohatým domněnkám. Se svými ženskými ať si zacházím, jak chci, ale ona si nepředstavovala, že všecko půjde do protokolu, v němž si navíc ještě sám nehorázně fandím. Ne, jí nevadí jakkoli příkré vyjadřování o jejích povídkách, ale

vyjadřování přímo o ní si nepřeje žádné!

Odpověděl jsem, že však proto jsem jí ten zápis půjčil, aby řekla námitky. Snad čtenář celého spisu pozná, že hra je hra, a žádné přátelství muže a ženy neobejde se bez vědomé či nevědomé možnosti svého překročení, možnosti, která je u doživotního přátelství doživotní a dodává mu povzbudivý tón. Čekal jsem, že ona pro to bude mít víc smyslu. Odpověděla, že tento smysl by měla, v životě, ale kdybych to proboha nepsal nebo kdybych aspoň měl víc dovednosti a uměl to napsat. Já ale umím prý napsat jenom sebe, a už nikoho jiného ne. Mým nejsilnějším tónem je sebelítost, kdežto k ostatním jsem nelítostný.

Když jsem na to už jenom mlčel a točil si v prstech knoflíčkem, který se mi rozčilením odpáral z rukávu košile, mlčela taky, a když mi knoflík vypadl a kutálel se po stole, hmátla po něm o půl vteřiny dřív než já a snědla ho. Naštvalo mě to. „Co to děláš!“ řekl jsem.

„Vidíš,“ pravila poučně, „kdybys měl smysl pro nějakou sublimaci skutečnosti, tak tam místo těch svých nehorázností pitomejch řekneš, například, že jsem snědla knoflík. To bych ti dovolila.“

„Ty seš snad ale opravdu blázen!“ řekl jsem. „Sníst můj knoflík, tomu ty říkáš nějaká sublimace skutečnosti, vždyť to by bylo pro

všechny lidi mnohem horší!“

Rozešli jsme se brzy a stroze. Řekl jsem, že ji celou úplně škrtnu.

Ale poznal jsem, že to nejde, a ani nechci. A tak zatím škrtám jenom rozhovor z 1. srpna, ostatní přehlédnu. Psát o knoflíčku, jak navrhuje, odmítám!

Ano, přicházejí chvíle, které jsem čekal. Celé odpoledne seděl jsem ve strnulosti a údivu jako žák - dobrý slohař, který dostal najednou pětku. Já se hádat o lepší známku nebudu. Vím, že co ona, bude si o mně myslet víc lidí. Ale škrtnout všecko nemůžu. Můžu to zkusit přepisovat jenom víc a víc proti sobě. A pak se s lidmi přestanu stýkat.

Sobota 22. prosince 1979

Třískat do stroje při Schubertově h moll, s drsným gustem, skoro v rytmu těch šustivých šestnáctinek, tak jemných a tajemných, to je na potlačení ostudného smutku. Před osmatřiceti lety, když jsem v tom sám hrál asi padesáté housle, ve Zlíně, nevěděl jsem ovšem, co hraju. Dnes je to jiná písnička!

Dneska začaly pro mě vánoce. Jel jsem k Josefovi pro stromek. Neměl jsem to vůbec v úmyslu, ale když jsem se u Josefa objevil, choval se, jako bychom byli přesně na půl jedenáctou

domluveni. Zamkl stáj, vzal si jiný kabát a jeli jsme napřed do Kosovy Hory na pilu, kde jsme jednali, aby mi pořezali čtyři dvoumetrové kmeny na fošny. Cestou zpátky zastavili jsme se u jednoho boří a uřízli ten stromek. V černých polích leží bílé stíny sněhu; negativ léta.

Je půl noci zas pryč, piju bílé víno z Uherského Hradiště. Budou vánoce a konec roku. Nemám skoro žádné dárky, ani skoro žádné peníze. Jenom hromady knížek na roznášku zas. Eva Kantůrková mi pravila: „Píšeš prý proti všem."

„To jsem nikoho nezmocnil oznamovat." Žádost o propuštění vězňů k vánocům podepsalo přes sedm set lidí, což je slušné, chyba jenom, že zas ti stejní.

Josefův dvůr je jediné bahno, rozježděné koly traktorů a zhnětené nohama koní. Pohybovaly se v něm dvě dívky, děcka ještě, čistily koně a vyvážely hnůj. Jedna z nich byla ta Monika z Prahy. Josefova žena mě pozvala na oběd, Monika nosila na stůl. Kdo přijede na neděli nebo na svátky sloužit ke koním, je samozřejmě Josefovým hostem. Moniko je malé, útlé, trošku bledé, má skromné, avšak pevné vystupování. Když jsem odjížděl, nechalo odvážně pozdravovat našeho Jana. To se mi líbilo. Řekl jsem, co jsem věděl: že Jan sem míní na Štěpána přijet.

Když jsem jel do Prahy, byla šedá, středně daleká viditelnost, teplota asi tři stupně nad nulou, chladný stálý vánek. Na obzoru tyčil se zas ten záhadný osamělý kostel, co mě nejmíň už patnáct roků láká. Rozjel jsem se tam. Je menší, než zdálky vypadá. Stojí na základech románského kostelíka asi z dvanáctého století. Je nově opravený a nalíčený, právě od něj odstavili lešení. Není u něj žádná obec, ale hřbitov ano, a jeho stará kamenná zeď se místy rozpadá. Kolem kostela rostou mohutné, široce rozvětvené stromy. Svah pod kostelem pokrývá hustý, starý třešňový sad. Pohled na terén budí pocity tajemství, jako by tu byla zahrabána palisádová opevnění s příkopy, cestami a branami, zakrytá teď navíc ještě vrstvou tlejícího listí. Procházel jsem tudy opatrně, nejistě, rozhlížeje se a měře vzdálenosti.

V prostoru pořád slabě hučel vzduch, jako by odtamtud odtáhlo léto a za ním vznikl vír, do něhož se leje chlad od severu, a je třeba čekat, až se léto zas kolem celé země vrátí.

Pondělí 24. prosince 1979

Blíží se šestá hodina, dosmažuje se kapr. Pod borovicí je veliká hromada dárků. Nejvíc přidali jich Ondráš a Jan, já jsem ještě nikdy nechystal tak málo dárků jak letos. Vybrali jsme s Josefem

stromek dost křivý, proto zasadit jej do kříže rovně nebylo snadné. Odpoledne jsem ho strojil, skončil jsem teď. Každého roku se mi zdá, že však jsem teprve onehdy baňky sklízel, rok je pryč, a žádný nebyl, mám v ruce pořád ty baňky. Stejný pocit mám, když lezu vždycky na třešeň. Asi před dvaceti lety jsem napsal povídku o strojení stromku, byla to moje první věc otištěná v Literárních novinách. Snažím se pokaždé vymyslit nové uspořádání barev a umiňuju si, že si nakoupím pro příště ozdoby pouze jedné barvy, modré nebo zelené.

Už jsem chtěl tuto práci předat klukům, ale oni se vzepřeli. Chodí okolo se zavřenýma očima, aby stromek uviděli až po večeři. Když byli malí, zavazovali si dobrovolně oči. Já jsem tu bručel a přestíral, že při práci mluvím s Krakonošem, který mi pomáhá a nakonec nám tu nechává ty dárky. Krakonoš k nám chodí nejmíň třicet roků. Když státní moc začala tehdy místo Ježíška vnucovat lidem jakéhosi dědu Mráze, neznámého šupáka, který se tvářil, jako by pocházel z lidu, a zatím si ho vyonanovaly stranické úřady, povolali jsme proti němu Krakonoše. Už ta drobná výhoda, že nemusel blbácky předstírat, že přijel na ruských saních, když bylo bláto. Měl bohatý kádrový materiál psaný česky a pověst bytosti spravedlivé a srandovní. Krakonoš se u nás zavedl, neměli jsme s ním problémy my ani

Ježíšek. Krakonoš s námi může zpívat Narodil se Kristus Pán.

Nálada je výborná, všecko se vždycky usmíří, kluci na svoje dárky vymýšlejí vtipné ambaláže, Madla dělá bramborový salát, kuchá rybu, peče vánočky a naříká, už pověstně, každé vánoce, že jí chybí den. Já nechávám dárky v tom papíře z obchodu, jenom je omotávám jiným špagátem. Madla si kupuje ozdobný vánoční papír. Dárky každý z nás schovává veřejně do nějakého svého kouta, k porušení tajemství nedochází. Jenom Madla své dárky dvacetkrát předem rozbaluje, prohlíží a radí se o nich se všemi krom toho, pro koho jsou. To nám s klukama vadí. Zabalené dárky se nakonec odevzdávají mně.

Už vyhořel jediný františek, schovaný od loňska. Františky se nesmějí vyrábět, protože voní jako kadidlo, a nesmějí se veřejně zpívat koledy. Před čtrnácti dny byli jsme na koncertě souboru Chorea Bohemica: do košů na dárky nesměly se dávat knížky a po představení, jež tradičně končívalo společným zpěvem koled, směla se zazpívat jedna, a marš domů. Z rádia za celý Štědrý den zazní sotva půlhodinová dávka koled, odměřená jak dávka ze samopalu, taky tak státem srdečně míněná. Pak se místo vánočních písní vysílají písně o vánocích: vánoce, milé děti, to jsou takové svátky o ničem, kdy se radujeme z hadrů a žrádla. Proto si většinou pouštíme hudbu

z desek.

Janek pomáhá v kuchyni chystat mísy s ovocem a pečivem. K večeři se převlečeme, a když zasedneme, po mně se žádá projev. Od té doby, kdy mě Martin při prvních slovech projevu zesměšnil poznámkou „teď přijde projev“, zní můj projev takto: „Dříve jsem míval krásné projevy. Od té doby, co mě váš hloupý bratr Martin zesměšnil poznámkou teď přijde projev, projevy nedělám.“ Kluci spokojeně pokývnou, že tradice běží, ale Madla nespokojena musí dodat aspoň to, že ať jsme všichni zdraví a Martin také, teď už s Izabelou. Nejprve jíme úlomek oplatky s medem. Pak rybí polévku, smaženého kapra, všelijaké kompotové směsi a polárkový dort. Kluci si vždycky obstarali několik láhví různého ovocného moštu, letos máme svůj jablečný. Víno se i naleje, ale pak sotva vypije.

Je po večeři. Seděli jsme u stolu, když zazvonil telefon. Janek po něm drapl, čekali jsme Martina. Ale byl to Zdeněk Mlynář. Výjimečně jsem se nechal vylákat a promluvil s ním. Přál nám a mám pozdravovat i kamarády. Když jsem sluchátko odložil, uvažovali jsme o tom všichni chvíli a já jsem začal být nespokojený, proč jsem s ním mluvil tak málo a suše. Madla i kluci řekli: „Mluvil jsi s ním špatně.“ Tak mě to zamrzelo, že jsem se rozhodl zapsat to. Potom kluci umývali nádobí a já šel rozžíhat svíčky a prskavky. Otevřel

jsem pak dveře a děti volaly jééé! Asi půl hodiny jsme seděli a zpívali koledy. Začínáme „Narodil se Kristus Pán“ a končíme „Co sa stalo přihodilo v městě Betlémě, nespěte a počúvajte noviny nové“. Potom Janek rozděluje z hromady dárky, jelikož jest nejmenší a dělá mu to radost. Taky si při tom cvičí čtení písmenek. Nikdo nechce své dárky nikdy vybalit, každý čeká, až je vybalí ten druhý. Ondráš dostal kabelu na fotoaparát a příslušenství, aby mohl snadněji fotografovat lokomotivy v terénu, a drobné potřeby do fotokomory v novém bytě. Janek soupravu rýsovacích per, tašku přes ramenu a „Československý fejeton 1978/1979“. Madla zlaté náušnice. K tomu všichni spostu jiných věcí na oblečení a na čtení. Já s Madlou od kluků diaprojektor.

Nejhorší je sklízet papíry a špagáty. Papíry se musejí poskládat, ty pěkné Madla zase schová, špagáty vezmu si já, protože krakonošuju celý rok Šimečkovi, Uhdemu a Trefulkovi. Potom se vrátím do kuchyně, pijeme kávu a čaj a Madla podrobně vykládá, jak to sháněla, až to sehnala, koupila a vyměnila za větší. Některé dárky se hned zkoušejí, předvádějí a ironizují. Voláme Martinovi do Paříže, ale nikdo to nebere.

Pak jdeme ležet a každý ještě čte. Vzal jsem si dětskou knížku, kterou mi nadělil Ondráš. Jmenuje se „O smutném tygrovi“ a je o tom, jak

tygr smutně seděl v kleci, přiletěl ptáček a řekl mu, že kdyby jedl semínka jak on, prolezl by mříží. Tygr praví, že by to zkusil, a za strašného hladu (o němž knížka mlčí) zmenší se na ptáčka a vyletí ven. Příběh končí větou, kterou mi Ondráš zalepil, prý aby mě nekormoutila. Pro věcnou informaci ji však ocitoval ve věnování: „Takové věci se přeci dějí jen v pohádkách!“ Asi chtěl, abych se nedal ničím odradit.

Hned jsem veselejší.

Neděle 30. prosince 1979

Jdu dolů schody, světla přibývá. Na poslední rovině u okna dvě ženské pitomě mluví, protahujíce své blbé setkání, jen aby si mě prohlédly. Vstupuju do jejich pole nohama napřed, baby přestávají a s šikmou nenávistí pozorují mazance krve na mých stehnech. Mně to nevadí. Jsem od ženy, která křičí, neměl jsem to být já. Hlavou křičí, klínem však bere jak zběsilá. Ubližuju, ale tu chvilku to hergot vydrží. Vyvrací se dozadu, takže jí vidím jenom okraje rtů a nozdry. Dostávám podezření. To není Ester! říká se mi samo a ihned se mi tamtéž začne sbírat lítost, sbírá se a sbírá. Stloukám lítost ve výčitku nevyslovitelnou jak pálivá šňůrka. Lomcuju rameny ženy, ať ta hlava aspoň na okamžik přelítne na mou stranu. Ona ale naopak mi v

rukou tuhne, odehnuta v odporu, vpouštím do ní lítost a přirazím ji hněvem. Po té pomstě je zbitá, ale nijak sladce. Za vlasy můžu jí už zvednout hlavu. Úplně cizí žena! Ale je to žena k porozumění, skládám se do výkruží jejího ramene a šíje. Hladím její vlasy, neznám je. Co teď. Je to moje vina? Byla, teď však ji má v sobě ona, je už její! Jsem bez viny, úžas pravdy! Ale jsem v konci, něco je tak hrozně špatné, ale já se nebudu omývat, ať jdu od krve, chci. Vycházím konečně chodbou ke dveřím domu a otvírám na ulici. Kde je? Ester? Ulice je prázdná, zapadaná sněhem jak v ráno nějakého svátku, ale přišel jsem o rok pozdě. U sloupu lucerny, která ještě svítí drátkem, je na řemínku uvázaný psík. Má tenké bystré nožky, štíhlou liščí hlavu, špičaté krátké uši. Poznávám ho, jdu ho oslovit. Přešlápne, vidím, střehne a větří mi k spodnímu okraji pláště. Postoupím o krok, psík v panice odskočí, a když ho řemínek zadrží, zkušeně protáhne krk, zakroutí hlavou, vyšroubuje se a klikatým svobodným během utíká bílou prázdnou ulicí pryč.

Úterý 1. ledna 1980

Jsou čtyři hodiny nového roku. Silvestr se podařil, nechte se překvapit.

Přes den dělal jsem fotografie, jimiž bych

chtěl mít doprovozen ve Vídni svůj text. Madla byla kompletně ustrojena a společensky naladěna, když já jsem ještě přes hranu stolu obtahoval zkroucené fotky. Cesta po Starých zámeckých schodech a pak dalšími prostorami Hradu byla v tom světle a s nočním popraškem sněhu jak v staropražské povídce. Svítily bledé hvězdy. U vchodu do hradu jsem pozdravil strážného. Odpověděl. Madla se pořád zastavovala, otáčela a rozhlížela po věžích, oknech, římsách, ona žije skoro napůl v dějinách, čte nejraději dějepisy, teď právě „Husitskou kroniku" Vavřincovu, kterou jsem jí dal pod stromek.

U Kosíků vládla hudba a obava, že přijdou nějací Italové. „Paní Madlo," pravil Karel obřadně, „je pro mě tou největší radostí, že do nového roku vkročíme v této osvědčené sestavě. Hned chci doufat, že to bude rok přinejmenším stejně dobrý." Oslovená se potěšeně vznášela a Karel nás svátečními gesty rozsazoval pod svůj černý dřevěný šikmý krov. Měl na sobě elegantní, nevídaný hnědý oblek s táhlými úzkými klopami. Marie byla ve svých svátečních bílých šatech, očkované průzřetelných, půvabná, skromná a něžná. Hudba mohutně hrála, byl to Mahler. Pak přišly dvě paní Marty, každá jiná. A na chvíli nás pozdravil Kosíkův syn violoncellista. Karel navrhl vypít kalíšek slivovice. Udělali jsme to. Já jsem

Karlovi donesl svůj „průřez“ pro Vídeň, protože je na mou knížku nedočkavý, ale ještě víc já na jeho úsudek, a mám i strach. Vždyť se tu pořád mluví o něm.

Krom Kosíkovy slivovice, původem přes Klému, dostavily se ještě dvě jiné: jednu jsem dostal od bratra řidiče z Uherského Hradiště, druhou od Miroslava Zikmunda ze Zlína, který si ji pálí sám a na láhve lepí svá exlibris. Rozhodli jsme se je opatrně porovnávat. Marie mezitím nabízela jídlo. Madla se podivovala Karlově obleku a on s obnoveným rozhořčením vykládal, jak mu ho přivezl nějaký Němec - oblek pochopitelně nošený - a jak on se styděl, ale nechtěl urazit, jenom z toho poznal, že cizinci naši skutečnou potřebu nevidí a nemůžou nikdy pochopit. „Proč ho máš tedy na sobě?“ řekl jsem. Karel, usmívaje se sevřenými ústy, odpověděl: „Není to nádherný oblek?“ To je to nešťastné „taky pravda“. Zazvonil telefon. Karel se lekl, že to jsou Italové, a poslal mě vyřídit je. Ohlásil jsem se: „Zde okrsek.“ To je úplně odradilo, a byli to rázem naši Švýcaři: Bruno, Jürgen, Líza a Pavel s Jelenou. Jürgen chtěl vědět, kdy odevzdám rukopis, odpověděl jsem, ať přijde v lednu do Vídně, že mu to vysvětlím. Vykřikl, zda tam snad budu, řekl jsem, že do jisté míry ano. Pavlovi jsem poděkoval za pomoc a Jelena mi do ucha řekla, že se asi brzo uvidíme. Potom Karel Kosík v

ohromném úsměvu (škoda, že ho neviděli) vyslovoval pozdravná přání plná důvěry v budoucnost. Důvěra však byla založena víc na slivovici než na odhadu poměrů. Potom jsem se pokusil zavolat Zikmundovi do Zlína, jak nám chutná jeho exlibris, ale nikdo to nebral.

Pak někdo zazvonil pod železnými schody. Karel se lekl, že to jsou Italové, ale byl to jenom Karel Pecka. Přišel nás všecky pozvat k němu do Nerudovy ulice. Chvíli o to byl spor, nechtělo se nám jít do neznáma, když se nám tu dobře sedělo, ale Pecka nás nutil roztomile a půlnoc se blížila. Mně slíbil, že mám u něho nějaký dopis. Byl jsem zvědavý. Nakonec Karel Kosík rozhodl, že půjdeme, protože tam ho Italové nenajdou.

Peckův byt byl plný lidstva. Některé lidi, zvláště ženy, jsem nikdy neviděl. Bál jsem se, že to neznámo bude vadit Madle. Ale ta si utvořila v předním pokoji u stolu ženský roh a nevšímala si jináč ničeho. Bylo mnoho jídla, vařil je dva dni Kostroun. Pecka pravil, že se rozhodli s Kostrounem žít spolu, takže toto byly první ohlášky. Pecková „bába“ Majka totiž v lednu či únoru odjíždí do Německa, nerozumím proč, přitom však Pecka popírá, že by se tím rozcházeli. Ona je původem Němka.

Kostroun se čnivě protlačoval lidmi a vybíral z nich, kdo ještě nejedl to a to, sestavoval jídelní týmy a usazoval je ke stolu se zdvořilým násilím.

Jedl jsem vedle Marty Slánské. Divím se, že jsem ji dosud nikdy nepotkal. Je to pěkná veliká ženská, jméno dostala od své kmotřičky paní prezidentové Gottwaldové. Ty děti musely mít těžké dospívání. Marta nese, zdá se mi, své dvojklanné slánské stigma s poměrně ležérní filozofií a působí zdravě. O své matce pravila s humorem, podloženým láskou, že „působí rozpaky svou hrou na národní vdovu“. Když mluvím s Rudolfem Slánským mladším, nevím si úplně rady se svými pocity: zpočátku se mi zdálo, že mu musím něco zvláštního říct, pak jsem cítil, že toho není třeba, a teď se mezi námi ustálil vztah nedoslovené důvěry, respektu a z mé strany ještě i trochu lítosti. Myslím, že je to moc užitečný a morálně fungující útvar, tyto výstražné děti národního a státního skutku. O mamince mluvila Marta s Madlou, se mnou jen o Němcích: „Mně a mé generaci neříká německé nebezpečí už nic.“ Řekl jsem: „Jen kdyby polevil příšerný ruský tlak, však byste je ucítili zas všichni, ovšem v jiné podobě než za války nebo v minulém století. Gruša se o tom chystá napsat knížku, dokonce přímo protiněmeckou.“ (Tento odstavec obsahuje nehoráznosti, ale psal jsem ho v silvestrovské noci. - Duben 1980.)

Po jídle měl jsem nejvíc chuť na studenou vodu, i tu měl Kostroun ve sklepě ve džbáně, zavedl mě k ní. Kléma Lukeš chodil z jedné

místnosti do druhé, a třebaže tam byl teprv podruhé, shodil jen jednu sklenici. O čem se mluvilo, nemůžu si vzpomenout. Jan Mlynárik, neholený a proklatě ani střízlivý, ani opilý přepadl mě s tím, že se musím postarat o vydání Tatarkových politických statí, já mu zas, ať to napřed někdo zrediguje a ať dodají sakra slovenskou písařku, a tu se proti mně postavil Karel Kosík řka, že je to dokument, nač ho tedy redigovat, a že zřejmě Tatarku nedoceňuju. To mě dozlobilo, protože si myslím, že ho doceňuju, a právě proto jeho články, staré dvanáct let, musí někdo zredigovat, šetrně. A kdo se mnou nesouhlasí, ať udělá, co chce, ale sám! Jan chodil po bytě bludně se sklenicí v ruce a každý věděl, co se mu o vánocích přihodilo.

Potom jsme s Klémou vstali, stoupli si mezi dveře a začali zpívat. Zpívali jsme asi půl hodiny a všichni byli spokojení krom Bartoška, který začal prosazovat české písničky, jenže uměl zas jenom ty školní obehrané plytčiny. Jedinou neznámou českou písničku uměl jsem já: Podívej se k nebi, jak je vyjasněný, jak se ty hvězdičky tam třpytějí... Má pěkně vznosnou melodii, až chorálově gradovanou.

Pravil jsem, že se v českých písničkách obráží slabý duch, který nic neumí řádně ozpívat, jenom infantilně popsat: Ó řebíčku zahradnický, ó růžičko voňavá, kterak na tě zapomenu, když to

není věc možná. Proti tomu ta nejobyčejnější slovácká písnička, co po ní zbude podivu:

Ty děvečko ze Ždánic,
prečo ty nám nedáš nic.
Já co bych vám dala,
dyž su ešče malá,
sama ešče nemám nic.

Hotovo, to je celá písnička! Perfektní, určitě dvojsmyslná, a teď už pomalu dostává další, třetí smysl. (Ale není-li to životem zmoudřelý návrat ke smyslu prvnímu.)

Najednou co nevidím — Zdena! Kdesi u dveří odebrali jí kabát a teď se tam uklánivě kroutila v chumlu s Kantůrkovými. Měla na sobě fialové, černě květované dlouhé šaty, v jakých já s ní nikdy nikam nejdu pro jejich nápadnou slavnostnost. Všichni se na ni dívali. „Kdo je to," ptali se někteří blbečkové a Madla vysvětlila: „To je milenka mého muže." A už se ke mně mezi nohama lidí černě provlnila Bibisa, vyskakovala, zvedala hlavu, koulela dračíma očima

Rozhodl jsem se tomu udělat krátký proces: vrátím texty, řeknu své a pokoj. (str. 403)

a metala ocáskem. Zdena mě zatím nezpozorovala, zdravila se pořád a představovala. Byl bych dal přednost Italům, ale uvědomoval jsem si správnost všeho dění, má Kniha se bude radovat, toto se jednou muselo přihodit, i když se to nepřihodilo samo, nýbrž bestií Kantůrkovou, jelikož věděla, že tam budu, od ní byl ten dopis, co mi Pecka ohlásil, a v něm pokyny, jak mám obsloužit její knížku fejetonů. Dokročil ke mně zbledlý Karel Pecka a pravil: „Co to znamená?“

„Nevím. Co mám snad dělat?“ odpověděl jsem. Prskavě pravil: „No to se mě, kamaráde, neptej! To sis měl udělat pořádek dřív!“

To mě naštvalo. Jaký pořádek? Co tím míní? Zdena si taky může přijít, kam chce. Všem jim psala knížky. Není ode mne odvozená.

Přitočil se ke mně Kléma a hučel: „Prý je tu Zdena! Kde! Zaveď mě za Madlou! Chlapci!“ hučel důvěrně do neznáma kolem sebe.

„Vemte Zdenu mezi sebe, musíme je oddělit!“ A já jsem jen žasl, jak se konečně musel splnit jeden můj starý smělý sen. Mluvě o smělosti, míním tím smělost toho snu ke mně.

Vykročil jsem ke Zdeně a pravil jsem: „Ahoj, tak když už jsi tady, všecko nejlepší… “ a dal jsem jí pusu na tvář. Zvedla ze země Bibisu a pravila do její dravčí tváře: „Bibisko, podívej se, náš pán!“

Středa 2. ledna 1980

Ještě jsem se nerozhodl, jestli příhoda silvestrovské noci je posledním kouskem minulého roku nebo prvním nového. Mám se dobře. Každé dopoledne čekám za dveřmi zjev muže v krátkém kožichu a beranici, popelavé tváře a chraplavého vydýmeného hlasu. Když se v devět hodin v koupelně holím, poslouchám strategickým okénkem bouchání výtažních dveří a kam jdou potom kroky. Potřebuju toto dopsat. Začátek spisu mě popuzuje, nedá se to číst, a já nejsem skleslý snad z neschopnosti zlepšit to, ale z nedostatku odvahy nechat ho tak. Opravdu jsem myslel, že je lepší. Hrozí, že ho hodím do hajzlu, ale je tu kopie, nač to divadlo. Lidé už se ptají, kdy budu hotový. Je mi otázkou, proč mě Slavík nevaroval, když rukopis průběžně četl. Nebudu nic měnit a přepisovat, jenom škrtat. Pak je tu neuzavřený zápis ze 24. září: co teď s ním? Jenom aby se dírou nevysypávala písmenka, doložil jsem pár vět a halabala cestu do Brna uzavřel. Rád bych v nastávajícím roce zjednodušil svůj život.

Na dnešek zdál se mi konečně krásný sen: že jsme se přestěhovali do velikého klidného bytu v starém jednopatrovém domě, mohli rozvěsit obrazy, a za domem ve svahu připadla nám zpustlá zahrada.

Viděl jsem několik zestárlých ovocných stromů, vysokokmenů, vypadaly na pokácení, a už jsem věděl, jak je přivedu k novému bujnému vzrůstu. Na zahradě byl pozdní srpen (!), suchá tráva, sypká šedá hlína, zahrada byla obemknuta popraskanou omítnutou zdí. Cítil jsem se, jako bych konečně byl, kde jsem pořád chtěl být. Pokoje jsme s Madlou měli každý na jiném konci domu, když jsem k ní šel, bylo to skoro, jako bych musel až jet vlakem, na což jsem se těšil.

Jestli mě letos budou zas měsíčně předvolávat, nasadím nový způsob jednání, který mám už vymyšlený. Hvězdopravec Michal Kobal mi loni, než ho zavřeli, předpověděl na tento rok omezení osobní svobody a o dva roky později „významný duchovní úspěch“. Potřeboval bych opatrně jedním prstem vyprubovat, jestli ty dvě věci jsou nutně spojeny. Michal Kobal je už z vězení venku a chce emigrovat. Předpověděl jsem mu, od oka, že ani tam žádné štěstí neudělá, a je mi ho líto. Začalo mrznout, fouká studený vítr a já se rozmýšlím, jak postupovat.

Psaní míním táhnout už jenom několik dní, podle toho, kdy se mi podaří uzavřít je nějakou dobrou myšlenkou nebo významnou událostí. Rád bych tu ještě zaznamenal Šimečkovu návštěvu, plánovanou na dvanáctého, dále pak metr sněhu, kdyby napadl, a nějaký závěrečný sen s Ester.

Čtvrtek 3. ledna 1980

Dopoledne jsem psal, odpoledne vzal tašku a jel pro svázané Peckový povídky. Chtěl jsem, aby mi je podepsal, ale on zas odjel na svůj vodní měřín za Prahou. Venku celý den poletuje sníh a Kolář zas odjel do světa.

Je tomu rok, co mi ve Slávii pravil: „Když nemůžeš psát, tak piš, člověče, o tom, proč nemůžeš psát! Zapisuj, co vidíš, slyšíš a co ti napadá. Vypracoval sis na to už svůj styl ve fejetonech, který jsou přeci báječný!“ Když prý to budu dělat rok, budu mít knížku. Dokonce možná stvořím nějaký „nový román“, protože co je dnes román a kde je? Pravil také, že když budu pravidelně psát, že mi něco dá. Začal jsem o tom uvažovat, a nejvíc mě lákalo, že mi něco dá!

Ella Horáková mi poslala novoroční přání, které snad ani nemůžu ženám ukázat. („Vidíš, k čemu jí slouží, vole, český vole?“) Je to fotka: ona s ženichem stojí a poslouchá promluvu úředníkovu (co stát spojil, člověk nerozlučuj), já stojím za nimi, ale otáčím se od nich úplně na druhou stranu. Vypadáme tam oba moc pěkně. Před novomanželi je přikolážováno děťátko v jesličkách, a kdyby to mělo do roku 1980 skutečně znamenat, co to znamenat má, mohli bychom blahopřát: zas jedna mozkem zkažená

žena dostává příležitost prsama se dostat na lepší cestu! Musím někdy za profesorem Machovcem.

„Jé, to je prima, vy mi jdete říkat šťastnej a veselej?“ odřetízkovala dveře a pouštěla mě dál. „Máte mě za kominíka?“ řekl jsem. „Kominíka ne, ale tak trochu za Mikuláše nebo Ježíška. Nesete?“

„Ovšem, a chtěl jsem vám to dát před svátky. Kde jste byla?“

„Byla jsem… no prostě… “ mávl jsem rukou: Co je mi po tom! Dal jsem jí peníze za minulou práci a vysvětloval jí novou: „Tohleto ještě, Marcelo, a neuvidíme se více, končíme.“ Šla s knížkou k lampě a naklonila se nad stolem, až jí z dobře hloubeného osrdí vyklouzl na šňůrce jantar. „Zase tohleto Kantůrková?“ řekla mrzutě.

„Ale Marcelko, tohle se vám asi bude líbit,“ řekl jsem, „ale pozor, na konec přijdou ještě tyhlety dva články a na závěr tenhle dopis.“ Udělala si na papírech značky.

Závěrečný dopis psal Evě Ota Filip. „… dnes dopoledne jsem si četl Vaše fejetony a má kosmopolitní duše se zachvěla, což se stane málokdy. Bylo mi, jako byste mě živým pramenem polechtala v kořeni, otřásla kmenem. Třásl jsem se jako osika, nikoli strachem, ale v závanech teplého smutku… “

Tak, a teď, kdy si ukvapený čtenář myslí, jak jsem ušlechtilý a dokonce snad i blbý, prosím ho, aby si našel zápis z 23. května, kde píšu: „… byla v

dlouhých červených šatech až po zem, na jedné noze byly rozvírací, slušelo jí to, ale hodná nebyla.“ Slova „slušelo jí to“ patří škrtnout a mezi „jedné“ a „noze“ vepsat slovo „zadní“.

Pátek 4. ledna 1980

Stojí ve mně proti sobě dva fakty: že Madla dostala velikou svobodu, kterou jí přeju, a že mé svobody ubylo. Probouzíval jsem se obvykle do stavu, v němž jsem v noci končil. Mohl jsem sednout ke stroji a pokračovat. Vyhlédl jsem severním oknem do ulice, jestli jsou střechy vlhké a provoz jedovatý. Pak jižním oknem do dvora, jestli mám psát anebo jít ven. Klidně jsem se věnoval svému pocitu choroby nebo zdraví. Natočit papír do stroje, ale pak raději brnkat na piáno… to všecko je teď pryč. Mé první ranní myšlenky hned narazí na myšlenky jiného člověka. Okamžitě jsem v náladě nikoli své, nýbrž způsobené. Jestliže po snídani nezačínám pracovat, slyším otázku, zda se někam chystám. Kdybych brnkl na piáno, po kom se mi prý stýská.

Moji přátelé se se mnou shodnou, jaká je to vynikající bytost, ale nevědí, jak agresivní mocnost to taky je. (Samozřejmě, jinak by nevydržela život s tebou. - Helena Klímová.)

Strhl se křik o mé vídeňské telefony: Jaká je to stařecká pošetilost! A jaká bezprincipiální

slabost! Říkám: však jsem na své pošetilosti už dost starý, a nad svými principy vyhražuju si rozhodování sám. Nero Wolfe se opřel v křesle zády: „Jedním z průkazů skutečné inteligence," říkal pomalu a trpělivě, „je schopnost učinit něco zvláštního nebo výjimečného, jestliže nadejde chvíle nezbytné potřeby..." Závidím tomu tlustému detektivu jeho klid. Vždycky mě pak mrzí, že jsem řval.

Nepoznal jsem nikoho, kdo by byl tak sestrojen pro příjem obyčejného štěstí, jako je Madla. Dělá přesně to, nač se těšila: vyspí se důkladně, potom pořádá hadry, pere, žehlí, zašívá, čte tlustou Vavřincovu kroniku, usne, procitne, obleče se, jde ven. Vrátí se, a byla v Kotvě, na návštěvě nebo v Jiřském klášteře v galerii. Večer vaří, aby si Ondráš měl co brát na stavbu, přitom poslouchá televizi, vypne ji, čte, mluví s klukama, spravuje si přitom šaty, jde si lehnout, čte, až usne. Už spí, vidím tam zhasnuto.

Úterý 8. ledna 1980

Ani nevím, co celý den dělám. Nemám chuť k ničemu. Pořád jako bych čekal na příznivější hodinu k psaní. Nejsem vůbec sám. Nevím, jak si pomůžu. Nemám ani kam jít, ani kam jet. Za celé svátky nebyli jsme na zahradě, nechce se mi tam, nechci se dovídat, co které babce zamrzlo a

nefunguje, a nejsem zvědav, kudy tam zas přišel zajíc.

V sobotu a neděli, kdy stroje nejezdily a nikdo nesypal na ulici sůl, vypadala Praha jako lidské město. Byli jsme na procházce ve Stromovce, kam já chodím rád, Madla ne. Díval jsem se, jak mají ošetřeny obrovské rozvětvené buky. Každý řez je „na větevní kroužek", s miskovitým zahloubením, aby se co nejdřív zavalil, a natřen fermeží. To ve mně vzbudilo podezření, že mám zbytečně škaredý pohled na svět. Stromovka byla plná lidí, jezdili na saních i na lyžích. Bílý svátek! Na rybníce se bruslilo. Maminky jsou čím dál mladší. Všude bylo veselo. Mladé páry se vodily, házely po sobě sněhem a všichni mladí teď nosí dlouhé barevné šály až po kolena. Potom jsem se pohádal s chlapem, který nechal svého haranta jezdit na saních přes stříhaný plot, až proutí lítalo. „Podívej se, co se ničí támhle," ukázal k ruské kolonii, kde se kácejí další stromy. Nepřijal jsem tykání a řekl jsem: „Tak jděte protestovat." Rozlícené křičel: „Ty kecale, proč nejdeš ty!" Řekl jsem: „Já jsem už byl, ale vás jsem tam neviděl." Počkal jsem u toho plotu, dokud neodtáhl i s tím svým blbečkem a sáněmi. Přitom jsem nebyl vůbec rozčilený, dělal jsem to pro zajímavost. Dnes je ze sněhu v ulicích zas jenom ošklivá břečka.

Středa 9. ledna 1980

Na oknech byl dnes pěkný mráz. Otevřel mi Standa a z pokoje se ozvalo volání. „Musíš se jí ukázat," řekl a uvedl mě. V široké dramatické posteli seděla Vlasta a šila stínidlo lampy. „Mám vás nechat chvíli o samotě?" ptal se Standa starostlivě, avšak ochotně, nebo možná naopak. Přišel jsem se ujistit, že sobotní představení, na které jsem pozval Milana Šimečku, se koná. Vlastin motor bzučí ve vysokých obrátkách a omládla o pět let. Několik týdnů žije své divadlo s Boženou Němcovou, a teď k tomu přicházejí zprávy o úspěchu, jaký mělo promítnutí její Lady Macbeth v rakouské televizi. Standa se z toho raduje, ale dveře otvírá na zazvonění s napětím.

V neděli se má vrátit z vězení Jiří Lederer. Přemýšlím, jak s ním budou zacházet a co bude dělat. Jsem rád, že „České rozhovory", pro něž mezi jiným ho zavřeli, přece jen vyšly. Viděl jsem u kohosi tu knihu, vypadá pěkně. Ale není pěkné, že mně ji zas neposlali, ačkoli jsem se myslím dost podílel na jejím vzdorovydání.

Provedl jsem Bibisu, v mrazu jí stačí deset minut, a chvíli jsem četl, než přišla Zdena. „Něco bych potřeboval," pravil jsem. „Víš o něčem, co bych kvůli tobě neudělala?" odpověděla. Věděl bych samozřejmě aspoň dvě věci, jež by neudělat měla, ale neodvážil bych se je jmenovat, aby je

neudělala. Měla na sobě blůzku, kterou si sama ušila. Slušela jí, a protože ji správně vyplňovala, nebude důvod škrtat to. Uvařil jsem kávu a ona chystala jídlo. Nemám hlad, ale ona tvrdí, že jí pomáhám jíst, když aspoň sedím naproti. Napřed vypila kávu a vykouřila cigaretu, pak nimravě jedla. Zeptal jsem se, zda by dokázala do pátku opsat sedmdesát stránek Pavlíčkova textu, který bude Vlasta v sobotu hrát. „Vezmeš mě tam?“ zeptala se.

„Jsi tam přeci pozvaná nezávisle,“ řekl jsem. „Budu se na to těšit,“ řekla.

Zeptal jsem se: „Nemáš pro mě náhodou nějaký zajímavý sen?“

„Kdybys tu zůstal na noc, snad bychom něco dali dohromady, ne?“

Čtvrtek 10. ledna 1980

Procházel jsem se po temeni podivuhodné hory, jejíž existence tak blízko u Prahy mě překvapila. Na jedné straně, odkud jsem přišel, rozkládala se známá mísa vltavského meandru s Národním divadlem, Muzeem, Hradčany a vrchem Žižkovem, kdežto na druhé odkryl se mi úplně neznámý pohled na neosídlené táhlé horské hřebeny a svahy zaplavené sluncem, na nichž se blyštěly potůčky. Byl jsem tak rozechvělý, že jsem ihned lezl dolů, abych to

někomu oznámil, ani jsem si to dost neprohlédl. Přišel jsem domů, což je kousek, a doma mě čekal Josef Zeman. „Honem pojď, musíš něco vidět!“ pravil jsem a vedl ho zpátky pod horu. Přes ruku měl jsem přehozený svůj šedivý zimní kabát. Když jsme přišli k úpatí hory, bylo mi sice divné, že se to tam jaksi změnilo, ale směr byl správný a hora čněla před námi. Tam, kde já jsem předtím šel po polní cestě, byl teď asfaltový chodník, končící u skalní stěny, na niž se muselo stoupat po dřevěném žebříku. Abych se mohl držet, musel jsem si kabát obléct. Když jsem se zastavil, abych to udělal, Josef mě o dva kroky předešel a začal po žebříku šplhat přede mnou. Měl na sobě šedý pěkný plášť, pod ním tmavomodrý oblek a bílou košili, přijel do divadla. Na hlavě neměl nic. Tak se stalo, že k otvoru do skalní šachty, jež tam taky předtím nebyla, došel první. U šachty seděli dva průvodcové, každý z jedné strany, a ukazovali návštěvníkům, co mají dělat: bylo třeba chytnout se širokého řemenu visícího od stropu, sklouznout po něm asi o metr níž, odrazit se nohou od stěny a přes studnu padající dolů do temnoty zhoupnout se do otvoru, jímž osvětlená šachta pokračovala dál, aby po několika metrech vyústila na planině, po níž pak už cesta bez překážek pokračovala až na vrchol hory. Ačkoli toto všecko tu dřív nebylo, pamatoval jsem si na to. Když Josef přistoupil k díře, hned mu oba

průvodcové dali do ruky ten řemen, vysvětlili mu, že má kousek sklouznout, odrazit se a zhoupnout se na protější okraj šachty. Věděl jsem dobře, že bych měl jít první, protože jsem to tu znal, ale Josef už se sportovním duchem visel na řemeni, a tu mi napadlo, zda je hák dobře upevněný, podíval jsem se na hák... a dál už to každý zná: hák se začal rozevírat. Chtěl jsem zakřičet, chtěl jsem sáhnout po řemeni, ale to už Josef se slovy „Poslyš, Ludvo, není to nějaký blbý?“ mizel dolů do temnoty i s řemenem vztyčeným nad hlavu. Ozvalo se, za dlouho, veliké šplíchnutí.

Hrůza přibila mě k zemi a moje první myšlenka byla skočit tam, ale šplíchnutí vody dávalo naději, jestliže se rychle něco podnikne. Letěl jsem z kopce dolů, spíš jsem padal, protože žebříky pode mnou rupaly, a doběhl jsem do údržbářské kůlny. Ani jsem nemusel příhodu říct celou, údržbář to už znal, našel jakési konopné lano, promnul je v rukou beze spěchu a podával mi je, jako by ani nebylo žádné nebezpečí z prodlení. Vylezl a vysoukal jsem se zas nahoru k šachtě, kde ti dva průvodcové jenom dřepěli, přiřítil jsem se s provazem k nim - oni odstoupili od díry a uviděl jsem, že šachta je plná vody. Nechal jsem tam lano a šel pomalu domů a nešlo mi do hlavy, že před chvílí jsem byl s Josefem, a teď on už není. Zbývala nepatrná možnost, že přijdu domů, a on tam bude sedět v modrém

obleku do divadla, ale věděl jsem, že to je blbost. Proč jsem ho sem vedl, proč jsem si zničil život?

Pátek 11. ledna 1980

Jsem spokojený. Mráz stoupá, a to je něco na mšice, mery, svilušky. Ráno přišel po dlouhé době Mojmír. Ukázalo se, že se nehněval, nýbrž marodil a psal. Napsal knížku, je to historická studie o zemědělské politice od roku 1945 do 1968. Přinesl mi několik exemplářů. Chvíli jsme mluvili, pak jsem ho nechal sedět s Madlou a šel jsem psát. Píšu, a už jsem odevzdal, příspěvek do sborníku na počest Václava Havla a spol.

Každý den přepisuju předešlý zápis. Některý ani moc nepřepisuju. Tím porušuju předsevzetí, bylo to však opravdu předsevzetí? Kdy je vlastně co stvořeno? Možno že stvoření ani nie je. Že pouze objevujeme, co je a trvá, a pak takové objevování nemůžeme nijak omezovat, sice nic neobjevíme, věc nepotvrdíme, a ona zůstane, jako by ani nejestvovala. Možná že ani nejestvovala. Řekl-li jsem, že dnešní zápisy přepisuju, neznamená to, že je skutečně přepíšu. Nakonec většina z nich zůstane tak. Vlastně všetky. Alebo téměř všetky. Nebo já nevím.

Čtu Šikulovu „Vilmu“, a on takto píše. Popadám se někdy za břicho. Vesnický příběh vypráví dospělý muž očima chlapce v sobě.

Detailní popis prostředí, postav a pocitů musí, už ze smyslu pro přesnost, provázet výhrada a pochybnost o spolehlivosti pozorování a paměti. Je z toho kouzelný řetízek jistot o nejistotách, rozvedení čarodějné formulky „bylo-nebylo“ a hlavně je to konečně originální styl. Muž se blíží ke sdělení, že chlapec v něm ženu Vilmu miloval, možná však ji nemiloval. „Má chybičky! Keby človek chcel, našiel by ich, azda by ich vedel aj nafúknuť. Zavše si ich aj sama hľadá, niekedy i nájde, nevie však, či našla tie pravé. Bolo ich treba vôbec hľadať?“

Oblékl jsem se a šel za Bibisou, která byla doma sama a dřímala na křesle, vzal jsem si uchystaný, šňůrkou převázaný balíček Pavlíčkova rukopisu pro Vlastu a jel do knihárny. Za hodinu jsem s oříznutými úhlednými brožurami („doma na ně ještě položte hromádku knih“) kráčel dolů po Václavském náměstí, čistém a dosucha vymrzlém. Lidí bylo tu jen málo, aby se dali snáze zachytiti na starou rytinu. Procházeli se tu spokojeně v kožichách a kožíšcích. Ale možná se ani spokojeně neprocházeli.

Pondělí 14. ledna 1980

Milan Šimečka v sobotu nepřijel, nevím proč. Lidé byli zklamáni, například Petr Pithart. Večer byl pěkný. Vlasta hrála ještě líp než o premiéře,

anebo jsem to líp bral. Ale i tentokrát jsem musel na první čtvrthodinu zavřít oči, a když jsem mrkl po Sergejovi, taky se hrozně mračil. Pithartová se nervózně vrtěla.

„Prší," řekne Vlasta-Božena, protože nic víc zatím neví, hra teprve začíná, a přelítne s deštníkem od kufru k posteli. To je na moje střízlivácké nervy drastické. Kdybych já psal divadlo pro jednu herečku, musela by klidně stát nebo sedět, říkat bez jakékoli grimasy svůj text, a teprv jak by ze slov vznikaly emoce v posluchačích, směla by i ona hnout očima, rukou, potom udělat krok. Lanko mezi ní a publikem by se muselo napřed nenápadně napnout, a teprv pak mohla by za ně opatrně zatáhnout. Krejčovské divadlo narvává nás do Krejčovy konečné nálady jak seno do pytle. Lorenzaccia měl jsem kdysi chuť jít z jeviště shodit, než jsem si zvykl na jeho způsoby.

Pavlíčkova „zpráva o pohřbívání v Čechách" je nové podání starého truchlovlasteneckého příběhu o spisovatelce-mučednici. Všichni do toho triku vidíme, jsme naštvaní, a přece když se rozsvítí, utíráme si dojaté nosy. Vlasta hraje dvě hodiny sama. Její um přeměňovat se je veliký. Po představení šel jsem ji pochválit, podstatu své nespokojenosti v začátku našel jsem až teď, z nutnosti zamyslit se nad ní.

Přemýšlel jsem včera, jak bych pro ni napsal

hru o dvou nebo i třech ženských postavách: čím by se lišily, o čem by to bylo, a dokonce jsem začal už tušit, jak by to se mnou špatně dopadlo… kdyby se mi chtělo a kdybych to uměl. Řekl jsem svou myšlenku Madle. Byla přesvědčena dokonce, že bych to i uměl. Hlavně však prý už ví, které ženské bych nadržoval. Proto jsem se s úlevou rozhodl namíchnout se a neuvažovat už o tom.

Dnes odpoledne jsem Zdeně pravil: „Uvažoval jsem, jak bych napsal divadlo já.“ Řekla: „A ty bys to uměl.“ Pokračoval jsem: „Představil jsem si dvě ženské postavy. Každá by byla jiná, ale říkaly by totéž. A z jejich jednání by, jako když k sobě přiložíš dvě půlky prázdné formy, vznikla nepřímo postava třetí - zavrženíhodný mužský.“ Chvíli mlčela, něco dělala, pak řekla: „Vzala jsem náhodou do rukou tvůj loňský fejeton o statečnosti a pochopila jsem až teď úplně, proč jsi ho psal. Ale to by ses urazil.“ Neřekl jsem nic a ona za chvíli, když se s mou předpokládanou urážkou smířila, řekla: „Nebyl to jenom výraz nějakého zmoudření politického a únava ze života občanského, ale celkové tvé zhroucení jako muže, protožes neudělal nic, když mě předtím v srpnu zavřeli na venerologii. A ještě odjels na dovolenou se svou ženou.“

Odpověděl jsem, ale bylo a bude to jedno.

Měl na sobě elegantní, nevídaný hnědý oblek s táhlými úzkými klopami. (str. 414)

Úterý 15. ledna 1980

Čekárna byla plná. Najednou se zvedl starý muž v černém zimníku, měl klobouk, silné brýle a červený obličej, z něhož se vyvalil řev: „Toto přeci není možné! Zač nás mají? Zapomněli už, že jsou odpovědni lidu!“ To je má řeč, přál jsem si ji slyšet dál. Muž začal topornou chůzí měřit prostor před nohama lidí a mluvil dál jako řadou výbuchů: „Je toto - na světě možné - viděl tohleto kdy svět? Na co my jsme si - za těch třicet let - ale ono to začalo daleko dřív - už zvykli!“ Z jedněch bílých dveří vyšla sestra a řekla: „Pane, co si přejete, a nešlo by to v klidu?“ Otočil se k ní zblízka a zakřičel tak, že ustoupila: „Vy se ještě odvažujete žádat klid? Já musím být velice, ale velmi neklidný!“ hulákal stoprocentně správně. „Jenže vy všichni,“ mávl přes naše hlavy, „vy jste tak usazení ve svém rozkladu, že už nic nevnímáte,“ pravil správně. „Já byl objednán na devět třicet! A je deset!“ řval muž, ujížděje však bohužel od hlavní věci. Sestra pravila: „Ale to se přeci stane, to se nedá tak přesně odhadnout…“

„Mlčte! Já si jdu na vás stěžovat!“ pravil muž, a máchaje aktovkou plnou také kdoví čeho, šel pryč.

Věděl jsem, co bude dál. Byl zpátky za dvě minuty. Tiše a inteligentně kráčel od jedněch dveří ke druhým hledaje štítek se jménem

vedoucí zubního oddělení, doktorky Kubcové. Když dveře našel, studoval je několik vteřin, pak odstoupil a s rozběhem praštil do nich třikrát aktovkou. „Je toto možné?“ řval zoufalým právem. „Oni mě sem odkážou a musejí vědět, že nemá ordinační hodiny!“

Po těch ranách otevřelo se všech devatero dveří do ordinací, laboratoře i rentgenu, z každých někdo vyšel. A doktor Kurka oslovil muže s úsměvem: „Pane, jste ve zdravotnickém zařízení, tady je třeba klid. Jestli s něčím nesouhlasíte, běžte si stěžovat.“ Muž k němu přistoupil, vzal ho za bílé klopy a pravil silně: „Legitimujte se mi!“ Vstal jsem a se mnou ještě dva mladíci. Nechtěl jsem, aby kritik samotných principů státu poškodil za všecko nespravedlivě právě doktora Kurku. Pravil jsem: „Pane, já s vámi souhlasím ve všem a už třicet let…“ to ho zaujalo, „ale upadnete do neštěstí ještě většího. Nemůžete udělat nic jiného než my: sednout si a počkat, až vás lékař zavolá.“ Muž pravil udiveně, už klidněji, ba skoro zdrceně: „Jaký lékař! Jaký lékař, prosím vás, vždyť ona je to žena!“

„Drahý pane! Jak já vám dobře rozumím,“ řekl jsem, vzal ho za loket a dirigoval ho k nejbližšímu křeslu. Bílé pláště všecky zmizely. Muž si sedl, aktovku složil na kolenou a hleděl do země. Vrátil jsem se na své místo na druhém konci čekárny. Do ticha začal muž naříkavým

hlasem mluvit: „Vy se mi v duchu všichni asi smějete. Vy se ovšem mýlíte, protože ve skutečnosti vy pláčete, a směju se já. Takový úpadek ducha, vkusu a mravů! Toto dřív, to nebývalo, ne.

Ale ono to trvá už tisíc let. A nikdo to nevidí, nikdo nepozoruje, že jsme v rukou bandy. Vždyť je to podsvětí, německy Unterwelt!“ Všichni jsme mlčeli. „Já jdu domů,“ řekl muž docela sklesle, „tady nic nepořídím, já jdu domů, ale je to hrůza, hrůza, to je hrůza…“ doznívalo, jak odcházel.

Teprv za několik minut přišli dva silní muži v bílých pláštích. „Kde je ten rozčilený pán?“ ptali se. „Ten šel domů,“ pravil někdo. Muži vešli do jedné ordinace. Někdo pravil: „To jsou věci! Jdete jenom se zubem, a můžete skončit v blázinci.“ Muži vyšli, ještě jednou se rozhlédli po čekárně, ale nepoznali mě, a tak odešli.

(…) *Praha 16. 1. 1980*

Žiju teď v jakémsi čekání na zlé i dobré. Z neznámého důvodu si přeju, aby rok utíkal rychle, aby už něco nastalo, ale nevím co. Je tu sníh, proto jsem rád, že hodně mrzne. Nechce se mi na zahradu, i tam se bojím nedobrých novin. V neděli jsme chtěli zajet aspoň pro jablka, ale nenaštartoval jsem. Jak to startuje vám? Je to už tak dlouhá doba! Mluvím jak přes vodu, čili

slyším svá vlastní slova huhlat zpátky do mé hlavy, ale nemůžu odhadnout, jak daleko ode mne se vůbec donášejí. Jiří Lederer je už doma. Náš Jan dělal své první zkoušky, obě na dvojku, většina kolegů vylítává. Byli jsme v neděli s Madlou ve Valdštejnské jízdárně na výstavě antického umění z tuzemských sbírek. Střepy, sošky, nádoby, šperky, útržky tkanin, sarkofág, úlomky říms, nápisů... je to uboze chudobné, dojímavé vzácné, plyne z toho, že nejsme u žádného výhodného zdroje, aspoň moře. Ale samo mě to jinak nedojalo, vždyť je to furt stejné: džbán má a musí mít ucho, a nakonec vypadá jak ten, co jsme dostali od švagrové z Gruzie, a ten je z nové státní dílny. Afrodita vystupující z mořské pěny - tedy originální římská replika té původní — je dosti tučná žena: mramorová vlnka svěšeného sádlíčka jeví se dojemně i v jejím klínovém cípu. Neměli jí to dělat! - Zatím vysokými okny z Vojanových sadů dýchá sem zkrocený mráz, dvanáct stupňů pod nulou. Bylo mi v té síni úplně zima, přístroje tikaly a psaly nízko při podlaze záznamy. Do výstavní prostory se už nechodí z té úzké ulice, ale z toho pěkného prostoru u vchodu do metra, kde jsou záhony vřesovce, teď ovšem všecko pod sněhem. Metro si tunelama pumpuje vzduch hned tam, hned opačně, teplý, studený, vozy jsou plné lidí, každá jízda trvá jen pár minut, nikam se nedostaneš.

Lidi jsou úplně nezajímaví, až na ty, co jsou podivuhodně oškliví. Nikdy nevidím žádnou půvabnou ženu. Jo, na té výstavě se mezi těmi skleněnými skříněmi procházela jedna trochu nápadně ladná postava, my měli zimníky, ona si odložila v šatně: skládaná šedá sukně, svetřík přes boky, šedomodře pruhovaný vodorovně, ke krku, ohrnuté rukávy. Dlouhé vlasy měla zčesané dozadu a tak, že jí sepnuty na týle tvořily úplně džbánkové ucho, bylo to až komické, jak se tam pohybovala a tak to připomínala. Ale jak je možné, že ani taková si nevšimla, že dolní lem svetříku nemůže mít tak strašně nízko na bocích, dělalo jí to dlouhý trup a krátké nohy, takže nač ty výstavy, když ani za tisíce let... Aha, vzpomínám si právě, jak jsou vždycky na těch řeckých nádobách ty kresby a muži mají na nich titěrného ptáčka, tak najednou konečně vidím pořádného ptáka, samosebou ihned letím po vysvětlivkách a tam je napsáno: 148. Skřítek. - Nevíš proč? Rozbolely mě zas onehdy zuby, příčina byla v jednom z nich, musel jsem si ho nechat vyvrtat, a tak to jde pořád dokola. Za chvíli člověk ani nebude už stát za správky, a sám to uzná. Pak by měl chuť i právo, ale bez gest i patologických symptomů a čistě jen ze své svobodné rozvahy, užít pomůcky, kterou Tys kdysi měla, ale dala ji z ruky.

Přečetl jsem docela pěknou knížku - „Vilma“

od Šikuly (Slovák), a slovo „docela“ znamená, že by byla pěkná úplně, kdyby autor přece jen nakonec neupadl do žvatlání. Bylo to dlouho přesné, vtipné, sugestivní. Ta míra, ta míra! Toho se i já bojím, to víš. Teď čtu vzpomínky na Hemingwaye od nějakého Hotchnera, a třebaže je to velice zajímavé Hemingwayem, štve mě to tím Hotchnerem. Mladý kluk se náhodou dostal do blízkosti Hem., ten v něm jaksi našel zalíbení, všude ho s sebou tahal, a ten zas tahal asi magneťák, až začaly být. Když čtu o těch velikolepých flákárnách po barech, po moři, po Africe, plno peněz za práci, která nehoří a jakýmsi polibkem oné bytosti je v poslední chvíli vykonána, ty půvabné žvásty o zvířatech a ženských, a slovem přejde děj z New Yorku do Paříže a Benátek, mám malichernou závistivou dušičku, které se směju a plivám na ni do sebe. Božebožebožebože...

Předevčírem jsem šel do složitého domu po zelených schodech, ale nikdo nebyl doma, postavil jsem na skříňku proti dveřím prostě tu láhev francouzského vína a šel pryč. Po kamenných zámeckých schodech pak na Hrad, kde na rampě táhl tichý mráz a bylo mi tam tupě jedno. Náš Filip začal jarní zpěv, za chvíli začne Kateřina trousit vajíčka, a. Potom to všecko další — sněženky, talovín, lýkovec, erika, a třetí stupeň mučení sasanky, narcisy, třešně.

Čtvrtek 17. ledna 1980

Pozvali mě na ministerstvo financí, abych ukázal doklady o příjmech ze zahraničí. Odcházeje z domu, otevřel jsem schránku a našel v ní dopis od Karla Kosíka: „Milý Ludvíku! Tvůj rukopis na mne zapůsobil tak sugestivně, že jsem se rozhodl převzít jeho hlavní parolu: Ať mi každý vleze na záda! - Karel."

Z ministerstva jsem tedy zamířil ke Karlovi. Protože jsem se napřed telefonem ohlásil, otevřel mi, jinak nevím. Byl jsem u jeho dveří v minulém týdnu třikrát marně. Měli jsme spolu kamsi jít, už jsem to předběžně dojednal, a najednou nedobytnost. Nechal jsem mu ve schránce vzkaz trochu dopálený, proto asi teď ta odpověď: „Tvůj rukopis na mě zapůsobil tak sugestivně..." Vídeňský „průřez", který jsem mu dal číst, obsahuje jenom tři zápisy, v nichž vystupuje:

2. června, 13. října a 18. listopadu. Nevím, co se ho dotklo.

Pravil jsem: „Zlobíš se na mě?"

Odpověděl: „Nezlobím, ale rozhodl jsem se úplně se izolovat od všeho, co mě vtahuje do nějakého soukolí."

„Znamená to," řekl jsem, „že nebudeš pořádat ani Mozarta?"

„Asi nebudu."

„Na koncerty budeš chodit?“

„To nevím.“

„Znamená to, že nebudeš chtít číst můj rukopis celý?“

„Myslím, že nebudu.“

„Ale já jsem ho z veliké části psal pro tebe. Je to spis také o toleranci, psaný i pod tvým vlivem. Četls ho jenom desetinu.“ Karel pokrčil rameny. „Znamená to,“ řekl jsem, „že mi nedáš přečíst svůj spis?“ Odpověděl: „Ludvíku, asi nedám. Až vyjde, potom bude k dispozici každému.“

Řekl jsem: „Až vyjde… to může být po naší smrti.“

Pokrčil rameny.

Řekl jsem: „Píšeš pro nějaký fungující život, nebo pro pravdu vznášející se nad vodami?“

„To se uvidí,“ řekl a pokrčil zas rameny. Ještě jsem se chtěl zeptat, jak to dopadne na Marii, ale nehodilo se to. „A co Marie,“ zeptal jsem se. Odpověděl: „Ludvíku, nemáš svých starostí dost?“

„To mám. A s kým o nich budu moct mluvit, když to půjde takto dál? S tebou jsem mohl.“ Usmál se, všecko to říkal se svým dlouhým zavřeným úsměvem. Nenapadla mi už žádná zajímavá otázka, mohl jsem se jenom zvednout, obejmout ho a jít. Udělal jsem to.

Přes Hradčanské náměstí kráčel jsem k budce, abych zavolal Ledererovi. Jeho telefon

však dělá tu-tu-tu-tu. Na náměstí leží sníh uhlazený auty a lidmi. Ujela mi noha, spadl jsem, rozpárala se mi nohavice od rozkroku až pod koleno. Šel jsem Nerudovou ulicí dolů a cítil se beze smutku, bez radosti, beze strachu, bez tíže, zkrátka svobodně. Říkal jsem si: Tomu by se dalo říct zimní žně. Už sklízím.

Pátek 18. ledna 1980

Zazvonil jsem u dveří profesora Machovce. „Dobře, že jdete, chcete něco vidět?“ řekl a pootevřel dveře do pokoje. Uviděl jsem velikou hromadu knih, měla tvar nízkého kužele, vysokého asi metr: spadla knihovna zabírající celou stěnu. „Co s tím uděláte?“ zeptal jsem se. „No co, dám to zase zpátky,“ pravil smířlivě. Já, kdyby se to stalo mně, házel bych to zpátky na stěnu vidlemi, a co by nedrželo, oknem ven. Já nejsem filozof.

Posadil mě v menší místnosti, v pracovně. Mluvili jsme asi půldruhé hodiny a pili mysliveckou z titěrných kovových kalíšků na vysoké stopce. Ani jsem nemusel zavádět řeč na účel své návštěvy, začal sám. „Kdybyste nepřišel, patrně bychom se v životě už nesetkali, protože já bych vás už nevyhledal, ačkoli v adventu jsem denně ráno okolo sedmé snídal polívku v tom automatu u vás za rohem. Jde samozřejmě o

Ellu.“ Přiťukli jsme si. Řekl jsem: „Vy se tak hněváte?“

„Samozřejmě. Já jsem totiž znovu uvážil tu vaši jednu větu, a hlubokou větu, mistře: že vyhovět jí byla formalita, kdežto odepřít byl by už čin. Vy jste byl povinen ten čin udělat!“

„Ale proč,“ řekl jsem, „proč po mě žádáte, abych se byl stal soudcem jejího života, což jsem odmítal, když ji soudil každý!“

„No tak jste se stal asistentem policejní svatby. Dvacet policajtů a vy - to muselo být jedinečné a bylo by to stálo za dokumentaci.“

„Jakých dvacet policajtů...“ — „To mi vyprávěla Ella sama: že tam byl samý fízl a oddával je taky policajt.“

„To je nesmysl! Jestli tohle říkala, byla to sebelítostivá samohana. Oddával je poslanec a nebyl tam zhola nikdo, než my čtyři. Neposlala vám novoročenku?“ Ukázal za sebe na stůl zavalený papíry: „Ta drzost, hrubost, ten nevkus? Slušný člověk buď nepíše vůbec, nebo napíše přátelům přání rukou, každému zvlášť! Psala mi, dvakrát, neodpověděl jsem a neodpovím. Pro mne je konec, největší zklamání mého života, smrt filozofky. Měla mozek a nadání Beauvoirové, jenže bohužel vaginu příliš... což já ovšem chápal a všecko jí přál, ale ne takhle jako vy položit ji do náruče chlapovi, který v ní všecko-všecko zničí.“

Řekl jsem: „Jak rozumíte tomu obrázku: nebudou oni mít děcko?“ „Ella? Děcko? Prosím vás! Ale já vím, vy byste to chtěl, protože vy jste sedlák: žena - děcko - plodit, plodit! Vy, pokořitel přírody a pán ženy, ona chová děti a vy dobýváte vesmír a ničíte planetu, copak to, mistře, nechápete, že jste samec mávající klackem na okraji biotopu... “

„Neříkejte mi mistře!“ rozčilil jsem se, ale on pokračoval: „Jak dlouho, myslíte, že tato mužská civilizace potrvá? Padesát let, a je konec! Osud lidstva můžou obrátit v poslední vteřině - a ta je teď! - jenom ženy nadané větší dávkou lidství, ženy jako Ella, což vy jste nepoznal! To však dobře viděla Státní bezpečnost, proto se smluvila s tím bezcenným chlapem, který ji za vaší-vaší asistence zavlekl do ciziny. Přiléhavě to vyjádřil Trinkewitz: únos Sabinky. Rozumíte: Sabina-Sabinka. Ona samozřejmě nebyla Sabina, ale něčím jim musela propadnout a neměla sílu vzepřít se, tak raději šla.“ „Ale však přijde, ne?“ řekl jsem. „Ona si snad myslí, že přijde. Ale nevrátí se nikdy, nikdy.“

„Kdyby přišla, jak byste s ní mluvil?“ Odpověděl: „Jak bych s ní mluvil, jak bych s ní mluvil... podle toho, jak by přišla, proboha, co tím chcete říct?“ Mlčel jsem, pak jsem se odvážil zeptat: „Můžu, pane profesore, napsat, že ji máte rád?“ Díval se na mě, dýchal rozčileně, pak

odevzdaně řekl: „To ví celá Praha, to byste neřekl nic nového… prosím vás… ale snad taky píšete, proboha, ještě o něčem jiném!“

Vycházeli jsme z jeho domu společně, na schodech pravil s lítostí: „Mohla se stát člověkem, zůstala ženou.“

Neděle 20. ledna 1980

Neudělal jsem za poslední dva dny nic, jenom četl a pořád přepisoval poslední zápis. Přepisoval a zkracoval, až je poloviční, a jsem příšerně naštvaný: chtěl jsem, aby při skromném vyjadřování byl i rázný, a to nevím. Celé dva dny jsem nebyl na krok venku a teď v neděli večer mám z toho vztek. Nemám komu dávat vinu než sobě a nevím, jak zakročit. Rovnám se na zemi a něco si přeju, nebo něco rozmlátit.

V televizi před chvílí skončil film o Kuksu a hraběti Šporkovi. Kamera objížděla kostelní malby, tváře andělů, sochy, a komentář pravil: „Pan hrabě si přál, aby děti chodily rády do kostela, a radosti nebe po smrti měly jim dát zapomenout na bídu, v které žily.“ Ondráš pravil: „Aby o něm směli vůbec mluvit, musejí ho pomlouvat, a přitom by bez něho neměli dnes ani co ukazovat.“

„Ano, měl založit místo toho cholerovou jámu,“ řekl jsem. Hned na to začali vysílat 758.

díl seriálu „Ctnost v uniformě“. Je o tom, jak pravda, čest, statečnost a hrdost jsou dovoleny pouze na straně policie a státu, kde se nakonec i víc rentují. Běží to nejmíň už deset let.

Dostal se mi do rukou výtisk listu „Frankfurter Rundschau“, kde Milan Kundera odpovídá nějakému Němci na otázky o české kultuře. „V devatenáctém století,“ dráždí Němec, „bránili se Češi německému vlivu a orientovali se na své slovanské sousedy. Jste tedy tam, kde jste chtěli být.“ - Kundera odpovídá, že český národ tehdy hájil svou identitu stejně jako Rakušané či Maďaři. Tím se nijak nezříkal své příslušnosti ke Střední Evropě. Ta však po roce 1945 byla rozbita, čímž začalo ničení veliké mnohonárodní kulturní tradice, bez níž je Evropa nemyslitelná. Kundera odmítá být počítán za východoevropského spisovatele. Říká: „Jsem příslušníkem poslední generace zanikající středoevropské kultury.“ - Ale jestliže je dnes česká národní identita smrtelně ohrožena, dráždí Němec dále, nemělo by se české umění angažovat v politickém boji? Na to Kundera odpovídá, že kultura brání národ nikoli nějakým bojem, nýbrž tím, že tvoří nezastupitelné hodnoty, a Němec trefně říká: „V čem spočívají ty nezastupitelné hodnoty české kultury?“ Kundera metodou sympatického gymnazisty, který tento detail probírané látky tak dobře nezná, vrací se ke

gotice a reformaci, pak byly Čechy brutálně germanizovány, a když pak v devatenáctém století čeští obrozenci téměř zapomenutou řeč probouzeli k životu, uvědomovali si otázku: stojí to za to? Byla to sázka (v Pascalově smyslu), a jsou jistě mnozí, kteří řeknou, že to za to nestálo, protože se tím v důsledcích otevřela cesta jenom Hitlerovi a Stalinovi. Podle Kunderova soudu český národ však dosud nedal definitivní odpověď - sázka trvá! Jenže teď už se vztahuje na všecky národy v tomto světě, který se pořád centralizuje, kolektivizuje a uniformuje, takže „dřív nebo později bude mezi malé a přebytečné národy počítána i Francie a Německo."

To se mi moc líbí.

Ale zkormoutila mě závěrečná Kunderova myšlenka, protože se tak shoduje s mými nejhoršími nocemi bez jakéhokoliv snu: „Tragédie českého národa pohlceného ruskou civilizací se možná brzo ukáže být pouhou epizodou v moři mnohem krvavějších a nebezpečnějších tragédií. V tom je český osud zrcadlem obecně lidského osudu, v němž největší nespravedlností není násilí, nýbrž zapomenutí."

Janek se vrátil z Bezejovic, čpí koňmi a spokojeností. V pátek udělal další zkoušku, na jedničku. Madla celé dva dny čte, dělá si výpisky na stroji, pospávala, poslouchala hudbu a psala dopisy. O národní osud, zdá se, starám se jenom

tady já a tam Kundera.

Celou kůží cítím, že události ve světě jsou špatné, ani je nemusím znát. Můj špatný stav budí už ve mně podezření, že nemám snad pravdu a že příčina je jinde. A říkám si, jestli je možné, že by mě ta jedna věc pořád ještě tak ničila. V takovém skoro nepříčetném stavu nemůžu si, hlupák, brát poslední slovo, takto přeci nemůže můj Spis končit!

Úterý 22. ledna 1980

Chumelí tam. Šeré iluzívní světlo rovnoměrně leží venku i tady, chumelí mi tak trochu až na stůl, takže se mi tu v pokoji velice líbí a nic mě nikam netáhne. Když člověk, jehož právě začala přestávat bolet hlava, sebou nehne, bolest odlehne a zmizí. A tak i já, celý, nejenom hlava: když přestanu cokoli chtít, nedotknu se žádné vzpomínky, nepřijmu z prostoru žádnou výhrůžku, na nic nezažárlím, opatrně, když se přestanu i v duchu bránit újmě a vzdám se spravedlivého nároku, když si vzpomenu, jak je to mým mrtvým rodičům už všecko jedno, protože ono to jedno opravdu je!, začínám být šťastný. Jenom se nehýbat!

Dívám se na obrazy Vlastimila Beneše, a mám tu všecko. Ještě kdybych uměl zahrát na piáno, co si myslím. Sny se mi zdají zmatené,

hned je zapomínám, dneska to bylo něco o našem Janovi a o Karolovi. Jan byl ještě malý a Karol Sidon k nám přišel na návštěvu, z čehož jsem v tom snu měl tak obrovskou radost, že to teď nechápu. Jan jde dneska zas na zkoušku, jako by nic, a už si telefonem sjednával cosi, co půjde kamsi dělat hned po zkoušce: předpokládá pevně svůj stav po ní, že bude dobrý. A za Karolem, připomíná mi můj sen, musím zajít, blíží se Hromnice. Od Šimečky došel lístek z lyžovačky v Tatrách; proto nepřijel.

Žádné krmení ptactva, umývání nádobí, zalévání rostlin, vytírání před prahem, nic nemám na práci. Ani nakupovat nechodím, kuřata nepeču. A když uvážím i ta další omezení a restrikce (a emigrace), věru nevím, o čem by můj Spis byl, kdybych ho začínal teď!

Teď jsem se šel do kuchyně napít. Madla tam klečí na gauči, opřena o lokty, čte. Když jsem vešel, zvedla jenom hlavu a usmívala se jak měsíc. Všecko má dopředu udělané, uklizené, navařené. Pohlédl jsem do jejích výpisků z četby. „Prosím tě, nač opisuješ celé odstavce, když máš tu knížku doma!“ Je to Vavřincova Husitská kronika. A ona si opisuje sled událostí roku 1419! „Já vím, je to hloupost,“ odpověděla, „ale já se zdržováním nad tím líčením vžívám do průběhu, a jsem přeci v důchodu, ne?“

Chce, abych se i já pokusil vžít se do

představy, že by Václav IV. nebyl uposlechl rádce, kteří mu doporučili smířit se s tábory, když svrhli městské konšely, a místo toho by je ztrestal. A kdyby se mu podařilo vyhladit je! - Sladká představa. Nestalo se, a jsou tu ti ničitelé dodnes, jenom zlenivělí a zbachratělí. A vysílají nekonečný seriál „Ctnost v uniformě“.

Středa 23. ledna 1980

„Víte, proč jste tady?“ zeptal se major Fišer a pozvedl do vzduchu 59. číslo „Svědectví“, tzv. pražské. „Nemám tušení,“ odpověděl jsem správně.

Číslo se nazývá pražským, protože v jeho úvodu se praví, že bylo redigováno v Praze. Je přímou i nepřímou polemikou s emigrací, a kdo je sestavil, je docela dobrý chlapík. Zřejmě však neměl dost času a klidu; totiž dá-li se věřit, že to byl někdo odsud. Nezdá se mi

—

Když člověk, jehož právě začala přestávat bolet hlava, sebou nehne, bolest odlehne a zmizí. (str. 435)

možné, že bych o tom nebyl něco aspoň zaslechl; nebo jsem se dostal už do takové izolace? Mně tam otiskli mé starší vyjádření k otázce, zda zůstanu či odjedu.

Major Fišer chtěl vědět, jak a proč jsem tam svůj příspěvek poslal, zda jsem dostal honorář a zda si uvědomuju, že přispívám do časopisu, který vede nepřátelskou propagandu proti našemu státu. Odpověděl jsem, že mám právo psát do kteréhokoli časopisu na světě, aniž odpovídám za to, jak ho kdo hodnotí, nýbrž jen za své řádky. Jestli mi nemůže říct, co je na mém příspěvku závadného, nemáme o čem jednat. Na to major Fišer neodpověděl, jenom mě znovu mlhavě upozornil, že bych mohl způsobit potíže svému studujícímu synovi. Řekl jsem, že už toto stačí, abych si stěžoval, ale že pro dobrou vůli to neudělám.

Cestou domů jsem si uvědomil, že jsem na těchto stránkách několikrát mluvil o úkolu „S“, což v této souvislosti vypadá povážlivě. Se souhlasem přítele A., D. a G(ruši), protože úkol „S(lovník)“ nemůžu už ohrozit a hlavně protože na něm není nic protizákonného, spěchám s vysvětlením: jde o „Slovník českých spisovatelů 1978“, který už brzo vyjde, doufejme. Jestli přítel B. neudělá nějaké další zmatky.

Major Fišer byl tentokrát věcný, stručný a klidný. Měl nový kakaově hnědý oblek z kvalitní

látky, vázanku s hnědým vzorem a pěkné hnědé polobotky. Kouří, zdá se mi, trochu míň. Když mě vyprovázel ke dveřím, pravil jsem, že vydrží-li a bude mě i tento rok měsíčně zvát k takovýmto rozhovorům, budu o nich podobně jako on pořizovat „záznam o výpovědi“, kopie mu budu dávat a jeho připomínky či námitky svědomitě uvádět v dalším záznamu a... „A za tři roky byla by z toho knížka, že?“ pravil bystře. „Ano,“ přisvědčil jsem. „A byl by o ni určitě zájem. Samozřejmě, uvedl bych vás jako spoluautora.“ Zasmáli jsme se.

„Musím se s tebou o něčem poradit,“ pravil jsem, Zdena zaujala pohotovostní pozici o dvou šedozelených očích a jedné cigaretě a já jsem řekl: „Mám možnost najmout si gejšu. Co o tom soudíš.“ Snadno odpověděla: „Je to Japonka? Totiž jestli ne, je to hned o třídu níž.“

„No, Japonka to přímo není...“ zastyděl jsem se. „A mluvil jsi s ní, nebo s jejím manažerem? Jestli nemá manažera, je to zas o třídu níž.“

„První kontakt měl jsem s ní, ale v případě zájmu mám prý mluvit s jejím manažerem,“ lhal jsem. Uvažovala o tom, kouřila, pak řekla: „A co umí? Umí něco víc než my? Musí umět zpívat, tančit, vést s tebou rozhovor na vysoké úrovni o literatuře, hudbě a jiném. Umí to?“

„To ještě nevím,“ řekl jsem. „Jak vypadá?“ zeptala se. To jsem zas nechtěl říct. „Jo gejšu! Tu

bych ti samozřejmě doporučila! Ovšem být gejšou pro tebe," přimhouřila oči, „to by byl zatraceně těžký úkol! Ať přijde předtím za mnou, dám jí pár rad. Jako kdy může zpívat a kdy musí nechat zpívat tebe. A něco o Mléčné dráze a černých dírách!"

Pátek 25. ledna 1980

Napsal jsem datum a uvědomil jsem si den. Dívám se z okna do ulice, září tam na sněhu slunce, sníh taje, přes okno padají mi kapky. Obloha nad střechami domů je modrá, jenom lehce přesířená rozpadavými oblaky. Jaký prudký jas je to najednou! A vtom už mě hrubá touha až zvedá od země a táhne mě přímou cestou ven, někam, kam? Už tam jsem, v duchu, marně, a probírám se u okna, kde stojím s rukama za zády.

Pětiměsíční plod už by nadouval bříško. Pětiměsíční děcko už, pokud si matně pamatuju, našpuluje rtíky a vydává dlouhé sametové brouky: ůůůůů, óóóó... Pak se křečovitě smrskne, zakmitá rukama i nohama a radostně vykřikne.

Pětiměsíční rukopis dobrého" autora čítá sto padesát stránek, definitivních. Já jich napsal v téže době dvě stě čtyřicet, teď se v nich motám, packám, zlobí mě to, nechce se mi, chce se mi utéct.

Ukazuje se například, že jedna postava, tak

nadměřená hlavně v době, kdy už téměř mizí z děje, nebyla počata s předvídavostí, jíž bychom u autora čekali. Měla být do rukopisu uvedena s jakýmsi nedokázatelným upozorněním a zároveň se zamlčením, nebo lépe: s onou podtrženou (podezřelou) nenápadností, která by však přesto odpovídala její úloze v druhé třetině knihy. Takto bude čtenář hledět nechápavě, z čehože tu najednou vyrůstá tak prudká komplikace: autor nám buďto lhal a zapíral předtím, nebo si vymýšlí teď. Autor však nelhal, ani nezapíral, on jenom nerozpoznal hned, kdy žil, co to udělá s jeho, hm, písáním. Kniha, blížíc se svému konci, ho na to teď upozorňuje, ona si žádá nezapřitelné pravdy, kterou by autor - naprosto samozřejmě - jinak mohl zapřít, kdyby se byl spokojil s tím, že žije, a nechtěl ještě o tom i psát! Neboť skutek, víme, dá se zatajit; dítě skutku bude však na nás pokřikovat na ulici.

Je vzbuzena pozornost a na autora právě praská, že zápis ze 30. ledna 1979 (ten, který jste dávno klidně a bez pocitu poruchy přečetli) je psán dnes, 25. ledna 1980!

Kdo chce autoru vytýkat, že toto všecko je artistní figura, když přeci musíte vidět, kolik uvádí opravdového smutku?

Sobota 26. ledna 1980

Prořezával jsem dneska stromy, jsou dva stupně nad nulou, sníh má ledový škraloup, v němž zatuhly stopy koček, veverek, těžké díry nadělal do něj blbý pes Don a typickou soustavou dvou okrouhlých a dvou čárkovitých stop prozradil se Zajíc, který zas decentně ožral koncové větvičky kordónu. Obešel jsem plot a našel dvě uvolněné tyčky: byly vytaženy na Zajícovu stranu!

Chodil jsem po zahradě jak cizinec. Je malá. Také Arizona se mi v zimě zdála vždycky malá. Chodil jsem tedy, prohlížel si stromy a se zklamáním doznával, že mě čeká zas pod nimi v létě séct, zas počítat včely, zalévat růže, honit motýlky, poslouchat před večerem drozda, pít u bílého stolu kávu, číst ve stínu, trhat rybíz, potom česat jablka... a nač? Myslil jsem, když to napíšu, jak jsem napsal, že to bude vyřízeno a pokročíme dál, kam? Ano, podlehl jsem podivnému efektu: kdykoli jsem doposud něco napsal, popsal a vylíčil, loučil jsem se s tím vždycky. Teď je mi, jako bych se vrátil z náležitě prožitého pohřbu, s pocitem dobře vykonaného smutku - a nebožtík mě čekal doma! Bože, to opravdu život jde dál? Až do bezvědomí? Ale kde je ta loňská tráva, ta loňská!

Pár odřezaných větví nechal jsem zajícovi u kordónu a ostatní odnesl ke špalku. Vzal jsem sekyrku, a v té chvíli z roští vyskočil... Škvorecký.

Začal jsem mu nabízet svůj Spis a naštvával se při každé jeho námitce. Jak to, že to není román! Dlouhé, no a? Ne, nic neškrtám, buď to vezmeš, jak to leží a běží, nebo nechej tak. Rozpačitý rozjezd, nevyjasněný žánr, ale to je tak schválně! (To je vždycky moc dobrá výmluva: že to je schválně, nebo že to už bylo.) Až mi šťastně napadlo, že se s ním nemám co bavit, on není můj nakladatel, nýbrž paní Santnerová. A tento můj krásný dlouhý drb...! Až jsem zpozoroval, že vespod za mými myšlenkami, promluvami k sobě, za sentimentálními seky mé sekery celou dobu proznívá: Do vln Niagary hledí tulák starý... Píseň jako by jen čekala, až jí odchýlím vrátka, hned se vervala s hukotem do mých zahrad, a obestírajíc mě celého sladkobolnou pěnou, správně bučela: .. .škoda že ten přelud kráááásný nelze obejmout!

Pondělí 28. ledna 1980

Odnesl jsem k písařce první část zredigované přepsaného Spisu, asi čtvrtinu. Dostal jsem se přes začátky a uviděl, že dále se rukopis sám lepší a upravuje. Autor jako by si zvolna našel styl, jak o sobě psát naoko velice upřímně, přitom však si neuškodit. V některých kapitolkách shledáváme se se známými vaculíkovskými skoky od vrby k petrželi, s oněmi mistrnými překleny od první

věty k pointě, poznáváme tu autora výtečných fejetonů a tušíme už, co kéž by zatušil včas také on: že toto mohlo by být konečně dílo o celku dneška.

Ne už tak příznivě smýšlí zatím o něm Pavel Kohout ve Vídni. Napsal mi, že co jsem mu poslal, nebude asi moci v Burgtheatru předvést. Jednak je to moc dlouhé na jeden večer. Za druhé ona montáž podává sice představu o jedné myšlenkové linii mé knížky, ale nikoli o rázu knížky celé, což tady je chyba vážnější, než se mně může jevit: takový večer chápe se zároveň jako reklama na knihu, ta však není zatím nejen na pultech, ale ani v nakladatelství! Za třetí si prý neuvědomuju, že léty literární lenosti vymizel jsem z povědomí tamější zasvěcené veřejnosti jako spisovatel, jsem znám jenom jako politický skandalista (volně překládám z češtiny do češtiny), proto on by jako první úkol viděl přece jen sestavit pásmo z mých dřívějších prací a vrátit mě, kam patřím. Za čtvrté -

Za čtvrté je v rozpacích nad tím, jak se vyjadřuju o přátelích, je to nezvyklé - no prosím, jemu to nevadí, neboť mě zná, ale posluchač této části, neznaje to ostatní, co o těch lidech jistě ještě píšu, udělal by si nesprávnou představu o nich a také o mých způsobech, jak zacházím s přáteli. Za páté -

Za páté: „Jaké mé zkroušenější podoby

chtěla by vidět strana i vláda, umím si představit, ale že i Ty? Co je Ti, co je vám po mých zkroušených podobách, buďte hergot rádi, že vůbec někdo dokáže svůj strach a své prohry nenosit po salónech. Vždyť já znám Cyrana z Bergeracu nazpaměť od svých devíti let. A tak se spánembohem svěřujte svým ženám, jak vás trápí vaše milenky, a kamarádům, jak vás pálí vaše hemeroidy, ale nechtějte to ode mne! Už se těším - protože cenzurovat Tě pochopitelně nebudu -, jak některý slavný herec bude zde pronášet Tvá zlatá slova: ‚Podle mého, řekl jsem, Pavel potřebuje zažít úplné zhroucení zvenku do sebe. Byla naděje, že by k tomu dostal podmínky tady. Ta teď padá, a venku ho k tomu nepřivede nic.' - Ach, Ty můj dobrý kamaráde, to si vážně myslíš? Víš, jaká zhroucení do sebe já už si zažil a jakými kůly mi neopatrně napíchali duši u nás doma od poloviny padesátých do konce šedesátých let? Vždyť z vás všech si jen na mě pořád pamatovali a pamatují, že jsem byl v komunistické straně - tady byli nešťastní celý rok, že se to jaksi nehodilo říct. Když teď ty zábrany padly, víš, co tu se mnou, hlavně krajané, vyvádějí? Jaké podmínky jsem měl k úplnému zhroucení v Praze ještě, když mě nestačili zhroutit za deset let? Vždyť je to skoro hloupé, co říkáš, v Praze už jsme jen národní mučedlníci a je skoro kumšt si to zkazit; tady! tady mi jde o všecko, o čest, o kumšt a

možná i o život... to je to větší neštěstí, Ludvíče, než si zas myslíš Ty, a můj stesk po Praze je vlastně, jaká absurdita!, stesk po pohodlí! Ale jestli mi dovolíš, ani teď neukážu nikomu svou slzu ani slinu, nejvýš, jestli mě budete dál takto pojednávat, Tobě, Karlíkovi i panu Peckovi zadek. - Tvůj Pavel“

Úterý 29. ledna 1980

Končím, čekám jenom na nějaký šikovný sen. Probíraje se svými poznámkami a odloženými dokumenty, jež jsem nějak chtěl ještě do tohoto rukopisu dostat, nacházím zapomenutý předvánoční dopis od Ivana Kadlečíka:

„Nič nepíšeš, ale knižky som dostal asi všetky, ja Ti posielam pod stromček jednu. (Šikula: ‚Vilma“ - L.V.) Vyšiel aj Ťažký Laco - ‚Evanjelium čatára Matúša“, dosť dobré, tuším lepšie, než písal predtým, povyrástol. Mne nevyšlo nič, asi preto, lebo som nič nenapísal, nemám čas. Teraz údim klobásy, šípkové víno je skoro vykvasené, napadlo snehu. Čo robíš: Ozvi sa, lebo samota je ako dobré víno, len ho netreba vypiť tri litre naraz. Tebe a Tvojej rodine prajem pokojné sviatky a nový rok taký, aký bude, rád by som v ňom čítal Tvoju novú knihu.“

Když uvažuju, že po dokončení svého Spisu budu se muset a chtít někam ztratit, napadá mi

také Pukanec na středním Slovensku.

Večer jsme byli na koncertě. Hrálo Kreuzburské kvarteto: Schubert, Bartók, Schumann. První housle hrála Friedegund Riehmová, měla rovné vlasy po ramena, jak si sedla, tak seděla, v šatech s černým základem a matně fialovým lehkým vzorem, jež jí plynuly několika záhyby ještě po zemi, což bylo o to půvabnější, že posez na židli měla boční, skútrový. Zvlášť mile na mne zapůsobila chyba, jež se jí několikrát přihodila, nikdy jsem se s ní v Rudolfinu ještě nesetkal: já jsem si ji perfektně nacvičil už v třetím sešitu Malátovy houslové školy kdysi a už nikdy ji nedokázal odcvičit. Při nepřesné synchronizaci pravé a levé ruky zachytí smyk ještě kousek předchozího tónu, a když se to stane v kaskádě šestnáctinek, vznikne nezadržitelná teda kaskáda obloučků, která když jednou začala, musí doběhnout celá a můžete si jedině dát příště víc pozor. Proto vlastně jsem se já o hraní v Rudolfinu přestal ucházet. Je to možné, Frídegundo? říkal jsem si a byl jsem spokojený. Je jí třicet sedm let. Kreuzberg jsem pak doma na mapě žádný nenašel. Karel Kosík na koncert nepřišel.

Středa 30. ledna 1980

Pořád nic. Chodím spát pozdě s pocitem

poctivého dělníka. Nevím, co se v noci v mých snech děje.

Zajel jsem za Ivanem a za Jiřím připomenout jim Hromnice. Ivan se škrabal za uchem. Zastavil jsem se ve Slávii a po dlouhé době viděl Jana Vladislava. Říkal mi, že ho teď pořád tahají na výslechy, léta o něm jako by nevěděli. Je to rafinovaná práce: děti má v Kanadě, manželku teď u nich na návštěvě, čili zdá se jim naříznutý, řežou. „Oni mě zřejmě chtějí vyštvat taky ven," praví sklesle, a to dělá chybu, vždyť to můžou slyšet!

Ze Slávie šel jsem tam a tam, což všecko teď, 10. dubna 1980 škrtám, abych tento odstavec uvolnil pro čerstvé sdělení mnohem zajímavější, s nímž před chvílí přišla Madla od doktora Kůrky. V parku nad letenským tunelem přepadli dva nějací lotři mladou Američanku. Přišla do hotelu otrhaná a zmlácená, a nikoho z personálu nenapadlo poslat ji k doktorovi a na policii. Až druhého dne ráno tlumočnice, která si ji přišla vyzvednout a našla ji opuchlou, zavedla ji na Veřejnou bezpečnost a pak na zdravotní středisko. Tam se objevilo, že jí vyrazili dva zuby, sama to nevěděla, nemohla ústa ani otevřít. Dostala se na křeslo doktora Kurky a ve chvíli, kdy rozmýšlel, co s ní udělá, dostavili se tam dva policisté, kteří na místě přepadení našli ty dva zuby. Doktor Kůrka je očistil, prohlédl, a zjistiv,

že jsou nepoškozené a zdravé, navrhl dívce, že by je mohl vložit zpátky do čelisti, jestliže to snese bez umrtvení. Takové případy byly popsány v odborné literatuře a on už také měl příležitost vyzkoušet to před šesti lety na jednom chlapci, a zub drží. Američanka souhlasila a ztýraná, avšak kompletní odešla z ordinace. Následujícího dne měla odletět do Říma. Doktor Kurka ji požádal, aby tam ihned zas vyhledala zubního lékaře a aby mu později napsala, jak to dopadlo. „Máte štěstí," pravil, „že se vám to stalo u nás, a ne v Římě. Tam by vás to stálo asi pěkné peníze, tady to máte zadarmo."

Někdy v polovině února - pokračuju v porušování časového řádu — byl jsem zas na návštěvě u Klímů, byli tam ještě Klimentovi a Grušovi, já jsem se tam tentokrát kupodivu opil, zpívali jsme všichni, já však ještě navíc, písně lidové i jiné, a úplně nás zničila Havlíčkova parodie na „Kde domov můj?", opil jsem se opravdu hodně, nepamatoval jsem si pak, co jsem říkal, jenom vím, že ze mne loudili předčasné zprávy o mém Spise a že jsem jim neřekl nic, nic, jenom že se o sobě všichni něco dočtou. Načež se Jirka začal sesouvat v křesle, protože on dobře ví co, Ivan si liboval, že jsme se v tom roce mého spisování naštěstí málo viděli, a Saša — tomu jsem řekl, že celým rukopisem táhne se jeho absence, Jiřině jsem řekl, že ji několikrát chválím

slovy „Jiřina se mnou mluvila normálně“, a ona se smála. Potom mě Klimentovi odvezli domů, Saša se o mne výborně staral, zvracet mě dokonce někde nechal, před naším domem vzal si ode mne klíče, odemkl mi a vyvezl mě do našeho patra, odemkl zas a odevzdal mě Madle a klukům s těmi nejlepšími posudky a doporučeními. Tehdy jsem si umínil, že tuto událost, v níž konečně vyznívám hůř než Saša, musím určitě vkloubit ještě do svého Spisu, a už je to tady.

Druhého dne mi Helena Klímová napsala dopis: „Milý Ludvo, v noci jsem Ti skládala dopis. Nepamatuju se, že by se mi některý večer tolik líbil jako ten včerejší… Zdá se mi, že Saša vystihl, že vlastně máš radost nad svou knížkou, a začínám tušit, představuju si, jaká asi bude. Stále zřetelněji se mi jeví jako v něčem protějšek Sekyry… Když jste odešli, ještě jsem si ten večer doma trochu povídali a říkali jsme si, jak jsi strašnej, že trápíš ženy a sebe… Když jsi tolik želel Sašovy nepřítomnosti, když je Pavel pryč a s Ivanem ses tak málo vídal a Jiřík má část duše dívčí, napadlo mne s velikou lítostí, že vlastně máš obrovskou schopnost kamarádství… A ta dvě směřování jsou spolu vzájemně ve sporu a v tom vidím Tvoji zvláštnost, sílu i nebezpečí… Já nemám ráda, když se lidi opijou, ale teď jsem s úžasem zpozorovala, že poprvé jsem pochopila, proč lidi pijou, že skutečně se může (nemusí) stát

zvláštní proměna… Měla jsem ten večer pocit snad až katarze, sblížení s ostatními… Ivan se na mne zlobil, když jsem měla námitky, když Ti chtěl bránit v pití. Říkal, že jsi vypil smrtelnou dávku, že budeš mít přinejmenším otravu alkoholem… “

Ale mně bylo druhý den po Ivanově whisce absolutně dobře. Nevím, jak je to možné, to první ani to druhé.

V sobotu 1. března chtěl se mnou naléhavě mluvit major Fišer. Po povinném úvodním matení o něčem jiném přistoupil k hlavnímu bodu: „Pane Vaculíku, vy si často stěžujete, že nesmíte cestovat. Podejte si žádost o pas. A vyjeďte si taky trochu ven, ono vám to prospěje. Jsem pověřen garantovat vám, že se v pořádku vrátíte. Nemusí to být na dlouho, tak na čtrnáct dní, řekněme do Vídně.“

Byla to zvláštní chvilka, čekal jsem ji. Dívali jsme se na sebe, usmívajíce se, s dokonalým porozuměním.

Ten sen je moc krásný, ale já jsem v snech už moc zkušený!

Čtvrtek 31. ledna 1980

Někdy na jaře dosáhne počet titulů v Petlici dvou set. Napadlo mi, že bych si to jubilejní číslo obsadil, když jsem měl jedničku. Pak mi ale napadlo něco chytřejšího: šel jsem za Karlem

Šiktancem, který měl v Petlici tři knížky, ale čtvrtou, „Tanec smrti“, už dva roky nechce dát, a udělal jsem mu skvělou nabídku: dostane jubilejní číslo 200! Vyžádal si čas na rozmyšlenou, a potom odmítl. Je tomu sedm let, co jsme s Ivanem požádali Zdenu, kterou právě vyhodili ze zaměstnání, aby nám opsala rukopisy. Práci jsme jí zaplatili, a protože taková věc přichází autoru vždycky draho, přebytečné kopie jsme přenechali zájemcům za podíl na nákladech. Byl to nahodilý nápad, žádný plán. Po nás chytli se ho další kamarádi. Jméno dostal až o rok později, v tramvaji, když jsem jednou před vánoci hleděl na reklamní plakátek jistého nakladatelství: edice „Klíč“, otevírající prý pokladnici české literatury. „Hovno!“ pomyslil jsem si.

Seděl jsem dnes dopoledne doma sám a přemýšlel o svém Spise, co v něm chybí, nač jsem zapomněl a jak ho vystrojím do světa. Chtěl bych v něm mít fotografie hlavních postav, ale má to háček: definitivně každého ztotožním s tím, co o něm píšu. Leda bych, například, pod obrázek Jiřího Gruši napsal: Jestliže tato fotografie připomíná Jiřího Grušu, jde o podobnost čistě náhodnou. Nedokážu už posoudit, zda způsob mého psaní o lidech je snesitelný. V noci se někdy vzbudím, a hledě do tmy ve svých očích, hledím do otázky, zda jsem neudělal škodlivý čin i tím,

jak píšu o sobě.

Rozhodl jsem se dát rukopis přečíst několika lidem, o nichž věřím, že dovedou posoudit stránku literární i věcnou, z hlediska časného i vzdálenějšího, a podle jejich návrhu se zařídím.

Naši kluci, když mě vidí, jak pořád rovnám rozpisy, odnáším je a donáším, usmívají se a dělají legrační obličeje. „Čekáte asi," pravil jsem, „že si už brzo něco pěkného a poučného přečtete, co? Omyl, omyl! To není pro děti."

„Nenene," odpověděli, „my to chceme číst, až budeme velcí!" Madla, ta dávno prohlásila, že to číst ani nechce. „Měl by sis to rozmyslit," pravila na zahradě, „dokončuješ vlastně obklíčení lidí. O mě už mi ani nejde."

Večer pravil u stolu Janek: „Z vedení družstva už zavřeli prý deset lidí. Úplatky a defraudace dělají prý čtyři milióny." Zeptal jsem se: „Co to znamená pro vás?" Ondráš řekl: „Nedivil bych se, kdyby vyšetřování skončilo závěrem, že se tak prohnilé družstvo musí rozpustit, a byty by propadly státu." Madla řekla: „Ale vždyť vy už jste měli kolaudovat!"

„No právě," řekl Ondráš, „všem je nápadné, že místo aby se snažili stavbu co nejrychleji dokončit, jako by ji úmyslně brzdili." Řekl jsem: „Zvolte si rychle nové funkcionáře, nečekejte na čísi blbé rozhodnutí a podejte vlastní návrhy na řešení." Janek pravil: „Ano, o tom se už na stavbě

mluvilo, ale jiní zas řekli, ať jsme raději potichu, protože to by prý se podobalo roku 1968.“ Madla pravila: „Přeci vám nemůžou teď vzít hotové byty, které jste si postavili!“ „Můžou,“ řekl jsem. „Pravda je,“ připustila, „že vývoj od roku 1945 jsou jenom dějiny braní. Už všem něco sebrali, i to, co jim dali. Teď už nemají komu, zbývají už jenom jézédé a tato družstva.“

V poledne někdo zazvonil, byl to Josef. Měl šedý plášť a pod ním tmavý oblek a bílou košili s vázankou. Vzpomněl jsem si na šachtu plnou vody a zeptal jsem se: „Tys přijel do divadla?“

„Kdepak! Na všedních hadrech mi kůň urval rukáv.“

„Prosím tě! Jak se to stalo!“

„Ale, normálně. Dělal jsem něco vedle jeho stání, a že jsem si ho nevšímal a nemluvil s ním, tak na sebe chtěl upozornit. Ale jaký má cit! nehryzl mě, jenom mi urval rukáv.“

Šli jsme Celetnou ulicí na Staroměstské náměstí, zašli jsme do železářství u Rotta, kde se Josef zeptal na elektrody ke sváření litiny, odtud Melantrichovou ulicí do Kotců, kde chtěl něco nádherného laciného, cokoli, koupit, a ke Dvěma kočkám na guláš, pak průrvou v Perlové na Jungmannovo náměstí, kde jsme si prohlédli výstavu grandiózně banálních fotografií o práci, kolem obchodu s houslemi, kde jsme se dívali skrze sklo na housle i trombóny, pasáží Domu

obuvi na Václavské náměstí, vpravo podél cukrárny a obchodu s pánskými oděvy pro nás do pasáže Alfa, kde je divadlo Semafor a kino Světozor, tam jsme si jenom přečetli programy, podchodem prošli jsme na roh s prodejnou nakladatelství Akademie věd, kde jsem se zeptal na novou hvězdářskou ročenku, která však ještě nevyšla, proto si zas můžou čtvrtinu efemerid strčit kamsi, prohlédli jsme si program kina Lucerna a Hvězda, podívali se na slovenské knihy za výlohou „Slovenské knihy“ a odtud přes koleje k Zemědělskému nakladatelství, kde jsme také nic nepotřebovali, pak Opletalovou ulicí na roh Růžové, kde se v prodejně hutního materiálu Josef zeptal, zda mají elektrody na svařování litiny, octli jsme se u Jindřišské věže, tam je prodejna s prošlými fotopapíry, jež zásadně nekupujeme, průchodem u Slovanského domu vylezli jsme na Příkopech a zahnuli vlevo, až jsme dorazili k Savarinu, kam jsem Josefa pozval na kávu.

Seděli jsme u okna, za nímž chodili lidé, ale nemohli nás skrz záclonu vidět, a Josef pravil: „Včera jsem, jako vždycky, chtěl večer zavřít slepice. Ale nemohl jsem je najít potvory! Lítal jsem všude okolo, kde ty ludry jsou, a nikde. Já je, člověče, zapomněl ráno vypustit! Seděly v kurníku, celý den, ale ty byly tak smutné!“

Pátek 1. února 1980

Dokola zdvíhaly se kamenné stěny šedých paláců. Jsem na náměstí, které tak uštvaně hledám? Nejasně jsem se pamatoval na těžký figurální reliéf řezaný do dubových vrat. Slunce dělilo prostor na půli světlou a temnou. Pozorně jsem hleděl ze světla do stínu, a už jsem u šerého palácového portálu uviděl drobnou bílou postavu. Šel jsem k ní nejistě, a byla to ona. Musel jsem ji však vzít za ruku, aby si mě uvědomila. Nepoznávala mě, čekala moc dlouho, byla ve špatném stavu. Řekl jsem: „Vzpomeň si!“

Jako nějaká záhada na heslo, ožila. Její nehybné oči se zaostřily na mne, obličejem přešel jí ztuhlý sled stavů: nejdřív se její rysy dopropadly do zoufalství, k němuž mířily před dávným ztuhnutím, na dně se zastavily, a pak se jí tvář začala vracet vzhůru k zájmu a živému čekání. Nechával jsem to srdceryvné dění běžet, jak jinak, čekaje, až mě sama pozná. Pak se jí pusa zkroutila k pláči, hned však se bolestně usmála. Hlava jí unaveně klesla dozadu, kde opřena o šedý kámen zůstala, s očima zavřenýma, ústa v úsměvu. Vzal jsem ji za ramena a řekl: „Můžeš chodit?“ Mlčela. Dřepl jsem a sáhl jí na celé nohy, od kotníků po kolena, měla je studené jako kámen a drsné jak pískovec. Měl bych ji odnést na slunce, ale styděl jsem se, protože tu

nikdo nebyl. Rozhlédl jsem se, a tu se z úzké uličky vyrojil houf lidí. Shýbl jsem se tedy, zvedl ji na ruce a klidně, hrdě nesl ji na druhou stranu prázdného náměstí.

Postavil jsem ji na prudkém slunci k mohutnému pilíři, nesoucímu podloubí. Hned se zasmála jako při společenském žertu, živými pohyby začala si uhlazovat sukni šatů, otáčela si do správné polohy pas, který jsem jí při nesení posunul, roztřepávala si vlasy, ohlédla se přes bok na své paty a vysoké podpatky, otočila se ještě několikrát a pak mě vzala za ruku a hnula se, že můžeme tedy jít.

Ale já jsem nikam nemohl! Podívala se na mne radostně naléhavě, zahrála grimasu úpěnlivosti, přistoupila blíž, a držíc mé prsty ve své dlani, dala mi dotýkanou pusu. Řekl jsem zřetelně: „Musíš na mě počkat, hned přijdu. Tady čekej.“ Zavedl jsem ji k rohovému pilíři, u jehož paty tkvěl v dlažbě homolovitý kámen, drsný, teplý a starý. Na ten jsem Ester posadil, do plného slunka (zlatého), seděla tam spokojeně, tvář nařízenou k obloze.

Odcházel jsem, otáčeje se po každém téměř kroku. Vrátím se brzo, dřív než ten pilíř zapadne zas do stínu, říkal jsem si. Když jsem se naposled otočil, vproudila opačnou uličkou nová skupina lidí, někteří se dali s Ester do hovoru, a ona neuvěřitelně vstala, šla s nimi, váhala, a šla. Vtom

se na pusté náměstí vevalil proud aut. Vystupoval jsem na špičky, abych tu bílou postavičku mezi davem lidí uviděl.

A tu ve mně vykřikl otazník: nač riskuju takové neštěstí a pro jakou nicotnou záležitost zas kdesi? Položil jsem svou naditou tašku ke zdi, a opustil ji, a rozběhl jsem se nazpátky. Už zdálky jsem viděl, že kámen u pilíře je prázdný. Nemohl jsem tomu uvěřit. Jak jsem mohl dvakrát po sobě udělat stejnou chybu! Hned mi však taky napadlo, že když ne já, tedy ještě ona může - a měla! - vydržet. A tu ona seděla o dva pilíře dál na stejném kameni. Na sobě krémově bílé šaty vcelku, se širokou sukní, místo rukávu volány, výstřih ke krku, prostřižený však a nesepnutý. Na klíně otevřenou kabelku, v ruce zrcátko, dělala si pusu. Měl jsem prazvláštní pocit, znějící jak myšlenka „jsme svoji“.

Popadl jsem ji za ruku, sotva stačila hodit nářadí do kabelky, už jsem ji, bílou, vlekl. Jenom za mnou klapala kopýtky. A letěli jsme podloubími, pruh slunce, pruh stínu, pak další náměstí s dlažbou ve světlých a tmavých čtvercích, holubi vzlétali nám pod nohama, pak ulicemi ze samých výloh, jejichž světla a barvy se odrážely v mokrém teplém asfaltu, pak trh s ovocem a květinami, potom chladivě rozevřené vchody kostelů, otočil jsem se na ni dozadu, chytala dech otevřenými ústy a snažila se udržet

na prsou pohromadě svou kytici - - už měla červenou kytici! -, volnějším během pod skloněné větve lip, potom nějaké omšelé kašny a kamenné stupně k mechem zarostlým sochám, náhle podvečerní nažloutlý jas, odrážený plochými okny domů v úzké uličce, na jejímž konci šerý dům, před ním svítí už - najednou - noční lampa, a probudil jsem se v zahanbujícím vědomí základního fyzikálního zákona: že co nechce člověk ztratit, musí držet, přímo rukou. Je to neprominutelné.

Jednotlivosti tohoto šťastného nalezení vybavovaly se mi ještě při holení - přitom jsem si nechal otevřené dveře, abych nepřeslechl telefon! - a mé poznání dospělo k druhému paragrafu téhož zákona: nebo si to člověk musí zaknihovat na své jméno, a tím se mi trochu, trochu ulevilo. Vtom zazvonil telefon.

Po rozhovoru se - v úterý 15. dubna 1980 - celý den ještě chvěju. Slyšel jsem zřetelně zoufalé rozpaky, nešťastně ovládané zklamání a neradu přiznávanou lítost nad tím, jak jsem svou držbu a nárok (zatím do dne 11. září 1979) zaknihoval. Nerozuměl jsem dobře, ale ani na naléhání ve středu nedostal jsem už víc odpovědi než vylekaný bolestný úžas, který jsem si vyložil jako otazník, zda to, co jsem a jak jsem napsal, je vůbec výraz prohlašovaného dobrého a příznivého vztahu a citu. - Co potom můžu

předpokládat u ostatních, hůře postižených mých postav? Proto nechci čekat, až někdo vysloví výtku, kterou si umím domyslet: že způsobem, jímž do svého Spisu některé osoby zavlékám, překročil jsem jejich stejně spíš vynucený než dobrovolný souhlas s tím, jak jsem je zatáhl už do svého života.

Ve čtvrtek můj Spis procitá k dlouho obávanému vědomí, že jeho zájmy jsou v rozporu se zájmy lidí i věcí, o nichž je. Využívám posledního kousku své lepší povahy a odhodlávám se (dělaje z nouze ctnost - L.V.) odložit ho, až do rozhodnutí jiných vůlí. Ať živý sen má přednost před papírovým snářem.

Vy ani nevíte, všichni, jak se mi tímto rozhodnutím v pátek 18. dubna 1980 ulevuje od starosti, která mě trápila přes rok.

Sobota 2. února 1980

Vlak byl zas poloprázdný. Ivan si sedl k oknu po směru jízdy, já jsem hodil svou tašku naproti a Karol Sidon se usadil vedle mne. Vystoupil jsem zas a odebral se do haly, kde jsem z odlehlého kouta pozoroval dění. Viděl jsem kráčet Jiřího Grušu a Karola, jak mu z okna našeho vagónu dává znamení. Neměl jsem dojem, že by Jiřího někdo sledoval, a tak prohlédnuv si všecky postávající lidi, vrátil jsem se do kupé. „Kolik máš

stránek?“ pozdravil jsem Jiřího. „Jenom devadesát. Ale hromadu mrtvol už,“ odpověděl.

Ivan řekl, že se podívá po nějakém lepším místě, a vydal se na prohlídku vlaku. Najednou Jiří zařval: „To není možné! Kosík přišel!“

„Naše cesta začíná nepřirozenými úkazy,“ zavrtěl Karol hlavou. Kosík vešel, usmívaje se široce semknutými rty, a pravil: „Nazdar, přátelé! Dobrý, co?“

„Docela dobrý,“ pravil Karol, Kosík si pověsil kabát, usadil se v rohu u dveří a pravil: „No řekněte, pánové, je myslitelné, že bychom se byli mohli za těch tak zvaně lepších časů vydat jen tak na výlet a v tomhle báječným složení?“ Objal nás obřadným gestem.

Vkročil Ivan a řekl: „Pánové, navrhuji přesunout se o dva vagóny dopředu. Je to jedinej vagón, kde teče voda.“ Karol mrzutě pravil: „Je to nutný?“

„Jsou tam taky čistější okna,“ doložil Ivan. Kosík se zatvářil nelibě, a tu Ivan naléhavě, trošinku podrážděně, řekl: „Budeme dál od jídelního vozu, takže nebude kolem nás pořád courat celý vlak.“ Do konfliktního ticha jsem řekl: „Tak pojďme,“ vzal jsem svou brašnu a sahal i po Kosíkově, „aspoň budeš, Karle, v Brně o dva vagóny dřív.“

To naň platilo, protože nerad cestuje. Cpali jsme se uličkami a Jiří za mnou nadával: „Tedy s

Klímou zas někam pojedu! Proč jsme nejeli autama? Protože Klíma nechce nějakým blbým saudům pálit benzín!“

„Protože tohleto je předně míň nápadné,“ křičel Ivan zpředu, „a taky levnější. Zvlášť když ten rychlík tam jede stejně!“

„Buď zticha,“ napomenul jsem Jiřího, a on hned začal brumlat jen pro sebe, a šel.

Seděli jsme zas, když přišel Saša Kliment. „Dobrý den, pánové. Je to skutečně nevšední potěšení vidět vás tak pohromadě.“ Ty máš co mluvit, myslel jsem si, ale nahlas jsem pravil: „S tebou, Sašo, mění se tento rychlík ve Vlak radosti Praha-Brno.“ — „Děláš ze mě, Ludvíku, příliš velkou vzácnost, ba možno říci atrakci.“ — „Nenene,“ prudce namítl Ivan, „atrakce je Karel Kosík.“ Kosík se dobrotivě usmíval.

Do odjezdu zbývalo deset minut. Vyšel jsem na perón. Drobnými kroky rychle sem kráčel Jan Vladislav. Usmívaje se jak Buddha v dobrém rozmaru, pravil sám od sebe: „Neboj se, Ludvíčku, to víš, že kdyby za mnou šli, tak bych je sem neved.“ Uvedl jsem ho

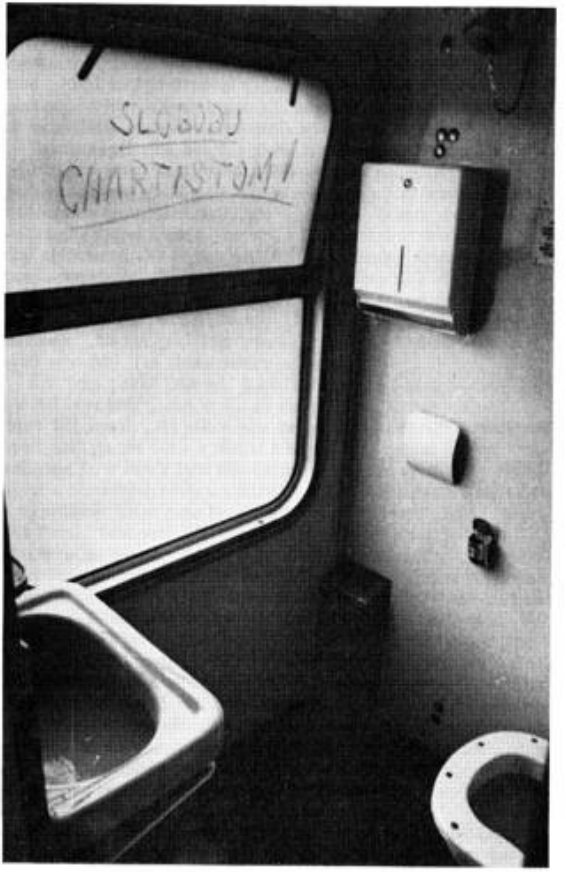

...bylo to nevysvětlitelné... (str. 453)

do našeho kupé, kde pravil: „Přátelé, nechápu, proč jsme nejeli nějakým dřívějším vlakem.“

„Žádný dřívější nejede,“ řekl jsem. „Já myslím ten loňský, předloňský, Ludvíčku, víš?“ Saša se obrátil na Jiřího: „Kolik máš už stránek?“

„Devadesát, a nevím, jak dál. Jedna postava, na kterou jsem zapomněl, když upadla před dvěma měsíci do bezvědomí, se najednou probrala a začíná mi do toho kecat.“

Ozvala se píšťalka, bouchly dveře, hnuli jsme se. Ivan mě požádal o jízdní řád, podal jsem mu ho. „Máš učerněné prsty,“ upozornil jsem ho a on si na ně plival a čistil je kapesníkem a Jiří pravil: „Hlavně, že sedíme v jediném vagóně, kde teče voda!“ Sunuli jsme se kolem velikánské šedivé koule plynojemu v Libni, když se chodbičkou, trochu našikmené, aby prošel, přiblížil Karel Pecka, a rozhrnuv dveře pravil dopáleně: „No přátelé, kdo měl tohleto na starosti? Dyť já bych málem nepřišel!“

„Nebyls nikdy doma,“ omlouval jsem se, „a lístek jsem nechtěl nechávat.“

„Jak ses to tedy dověděl?“ podivil se Kosík. „No jak, jak! Jako všecko: hlásila to Svobodná Evropa!“

Ivan vybuchl: „Ten Milan Schulz je ale vůl!“

Byli jsme pěkně usazeni. Karol sáhl po mé čepici, nasadil si ji, otevřel svou hebrejskou knihu

a začal si říkat. To nás rozpačitě ztišilo a Jiří pravil: „Má někdo něco zajímavého ke čtení?“ Jeden z nás vstal, sáhl po své tašce a rozdal z ní obálky s našimi jmény. Otvírali jsme je: v každé bylo několik xeroxovaných výstřižků z rakouských a německých novin a v každých někdo psal o Pavlu Kohoutovi, a to příznivě, krom Jana Beneše a jakéhosi Moravy. „Toto vám posílá Pavel.“ Ivan vrtěl hlavou, Kosík se usmíval téměř hlasitě a Jiří, chechtaje se, pravil: „Ale to je správný, mně se to líbí! Drží roli!“

Taky jsme všichni dostali fotoreprodukci plakátu oznamujícího premiéru nové Pavlovy hry „Labyrint světa a ráj srdce“. Mávali jsme jimi na sebe, smáli jsme se vesele, a J.G. zvolal: „Mám nápad! Vyvěsme to ve vlaku.“

„To je, myslím, vynikající pitomý nápad,“ pravil Ivan, otevřel brašnu, vyndal pyžamo, vysypal asi pět kilo klobás, našel cestovní lékárničku, vyndal z ní náplast a nůžky, a šli jsme všichni, krom Kosíka a Karola, od vagónu k vagónu. Jiří chtěl plakáty vylepovat na záchodech, ale na každém už byl černou barvou nápis „Slobodu chartistom!“, bylo to nevysvětlitelné (pohlédl jsem na Ivanovy čistotně uplivané prsty), a Pecka řekl, že nebudeme dělat ze záchoda politicko-výchovnou světnici, tak jsme plakáty vylepili v umývárnách.

Vrátili jsme se a Kosík pravil povážlivě:

„Domníváte se, že to bylo rozumné? Nebylo by, přátelé, vhodnější, kdybychom mu napsali? Jestli mu někdo z nás občas napíše?“ Podívali jsme se na sebe a všichni jsme se zastyděli, krom Pecky. Ten sundal opatrně z regálu těžkou brašnu a vyndal z ní demižónek vína. „Přátelé,“ pravil, „připijme mu tedy na zdraví. Má to hoch těžký, řekněte poctivě, kdo z vás by chtěl být na jeho místě.“ Nikdo se nehlásil, každý řekl, že tady je člověk líp chráněný proti emigrantům, kteří své nové svobody musejí hned využít k tomu, aby světu na očích rozprostřeli své staré nenávisti, žárlivosti a dotčení. Je to hanba, řekli jsme všichni. A připili jsme Pavlovi na zdraví.

Jiří se podivil: „Ty na Moravu jedeš s vínem?“

„Co je to za hloupou otázku,“ odpověděl Pecka, „jedu na Moravu samozřejmě pro víno, ale nepotáhnu přeci ten demižon prázdnej!“ Znovu nám všem nalil, ale Ivan řekl, že jemu se z vína bez klobás dělá špatně, otevřel brašnu, vyndal lékárničku, pyžamo a nakonec věnec klobás, hned je začal odtrhávat a rozdávat nám. Jenom Karol Sidon si nevzal, tak jsem mu nabídl kousek štrůdlu, který mi dala na cestu Madla se slovy: „Jeďte, chlapci, poveselte se, však už bylo načase, však si to zasloužíte.“ A Kosíkovi se zaleskly brýle a on pravil: „Ludvíku, myslels to vážně, že tam bude hudba?“ — „Já si to nemyslím, já to, Karle,

vím. Protože to řekl Trefulka, a to je stoprocentní.“

„A bude tam, Ludvíku, taky Šimečka a Kusý?“ ptal se Karel dále. „Já tak dlouho toužím setkat se s nimi!“ Pokrčil jsem rameny: „No nevím. Jestli se budou chovat podle plánu, který vypracoval Milan Uhde, tak by mohli dojet. Dokonce by měl přijet i Tatarka.“

„Dominik, Dominik!“ zvolalo několik hlasů. „Dominika, toho jsem neviděl snad deset let,“ řekl Pavel Kohout. „Tak mu taky pripijem,“ pravil Pecka a nalil Pavlovi skleničku. „Proč jste mě na tuhle cestu nepozvali už dřív,“ pravil Pavel, „já se vás přeci tolik nazvával!“

Dojížděli jsem k Havlíčkovu Brodu, vlak meškal deset minut, podle Ivanova výpočtu, když Jan Vladislav opojeně řekl: „A to já jsem netušil, že vy si takto jezdíváte, to jste ale pěkní kamarádi!“

„No vidíš,“ pravil Ivan, který nikdy nevynechá. „Máte tak pěkně všecko zařízeno,“ pokračoval Jan, „taky nějaká děvčata?“ Kupé ztichlo, my s Ivanem jsme na sebe pohlédli a zvolali současně: „Ta studentka! No jasně!“ Pecka se rozhněval: „Tak prrr, abychom si to ujasnili. Mně bylo řečeno, že tohleto je pánská jízd

„Je, je!“ volal Ivan a z pusy mu až chleba s klobásou padal, jak spěchal s vysvětlením: „Ale Šimečka tam pokaždé přitáhne krásnou

studentku a my s Ludvíkem ji nikdy nechceme.“ Vladislav se tomu podivil, Pecka pravil, že studentka se zas vyhodí, pan Václav namítl, že v té věci bychom se neměli ukvapovat, nechejme to až podle situace na místě, a Jiří zvolal: „Triola je nejlepší!“ Kabeš se mu pošklebovал, mluvě ovšem nikoli k němu, nýbrž ke mně: „Slyšíš ho? Obrácená triola, to je sešup, to je sešup!“ Pavel řekl: „Souhlasím s přítelem Peckou, abychom si to nekazili ženskýma, nehledě na to, Ludvíku, že další ženskou postavu už by neunesla ani tak pevně stavěná kniha, jako je ta tvá.“ A nikdo nevěděl, o čem je řeč, jenom Pavel a já.

Za oknem vlaku temná pole byla lehce tónována mrazem a rybníky matně odrážely šedý klid nebe, když jsme jeli do Brna. Vyšel jsem na chodbičku, po chvíli Karol za mnou. Dívali jsme se ven a já jsem si vzpomněl na pranostiku, že na Hromnice musí skřivánek vrznout, i kdyby měl zmrznout.

(Praha 23. dubna 1980)

—

LUDVÍK VACULÍK
ČESKÝ SNÁŘ
Obálku ilustroval Karel Havlíček
Graficky upravil Ivan Štrouf
Fotografie Ludvík Vaculík
Vydalo nakladatelství Atlantis v Brně roku 1990 jako svou 7. publikaci
Odpovědný redaktor Milan Uhde
Technický redaktor Jan Jordán
Vytiskl Danubiaprint, a. s., Bratislava, Štúrova 4
28,54 AA textu, 2,16 AA ilustrací; 31,16 VA
Počet stran 456
Tematická skupina 13/33
Vydání 1. v ČSFR
18-001-90
ISBN 80-7108-004-7

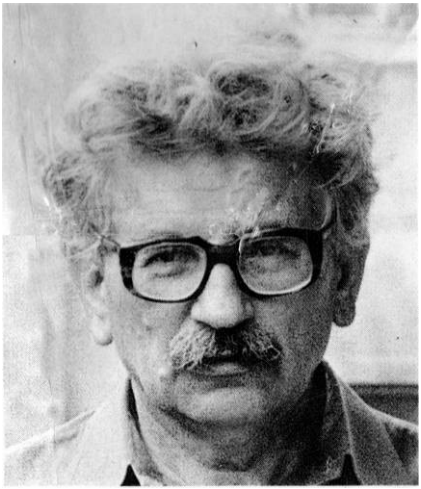

LUDVÍK VACULÍK

narozen 23. 7.1926

Prozaik, fejetonista, kulturní a politický publicista.

Pracoval jako dělník v Baťových závodech, později jako vychovatel v učňovském internátu. Po vysokoškolských studiích pracoval jako redaktor, od roku 1969 vykonává svobodné povolání. Od sedmdesátých let se výrazně podílel na šíření neoficiální umělecké literatury a řídil samizdatové nakladatelství Petlice.

****

Wikipedie:

Ludvík Vaculík (* 23. července 1926 v Brumově) je český prozaik, fejetonista, publicista, autor manifestu Dva tisíce slov a zakladatel samizdatové edice Petlice (zal. 1971).

Narodil se v Brumově-Bylnici jako syn tesaře. V letech 1941-43 absolvoval dvouletý pracovní kurz firmy Baťa ve Zlíně, kde pak také až do roku 1946 pracoval. V roce 1946 však odmaturoval na obchodní akademii a odešel do Prahy, kde v roce 1950 absolvoval na Vysoké

škole politické a sociální. Vystřídal několik profesí, ať už dělnických, vychovatelských nebo redaktorských. V letech 1945 až 1968 byl členem KSČ.

Jeho literární dráhu nastartovala v roce 1953 práce redaktora v oddělení politické literatury v nakladatelství Rudé právo, kde působil do roku 1957, později v týdeníku Beseda venkovské rodiny a od roku 1959 ve vysílání pro mládež v Československém rozhlase. Po celá 60. léta upoutával pozornost svou sociálně kritickou publicistikou. Roku 1965 nastoupil do redakce Literárních novin (později přejmenovány na Literární listy, ještě později na Listy), nejvýznamnějšího periodika reformátorské inteligence, kde zůstal až do jejich zákazu v roce 1969. To již měl za sebou i prozaické začátky, jako například novelu Na farmě mládeže a román Rušný dům. Dnes se však za jeho skutečný vstup do literatury považuje až nonkonformní román Sekyra, která námětově čerpá z osudů Vaculíkova otce.

Je i uznávaným autorem celé řady fejetonů, v nichž po svém navázal na českou fejetonistickou tradici a žánr fejetonu přetvořil na útvar o poznání útočnější a kritičtější.

Na IV. sjezdu čs. spisovatelů v červnu 1967 prohlásil, že „za dvacet let nebyla u nás vyřešena žádná lidská otázka“ (na tu dobu velice odvážný výrok), za což byl vyloučen z KSČ. Kromě Dvou tisíc slov se podepsal i pod Chartu 77. Ludvík Vaculík je pro některá svá díla (Český snář, Morčata) směřujícím k existencialismu, společně s Bohumilem Hrabalem, Karlem Peckou, Janem Kameníčkem, Libuší Moníkovou a dalšími tvůrci, považován za pokračovatele Franze Kafky.

Má tři syny: Nejstarší Martin žije dlouhodobě ve Francii, prostřední Ondřej je publicistou a nejmladším je Jan. S dlouholetou partnerkou Lenkou Procházkovou má dceru a syna.